ΔΙΩΝΟΣ
ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΛΟΓΟΙ.

Dio Cocceianus

DIONIS CHRYSOSTOMI
ORATIONES.

RECOGNOVIT ET PRAEFATUS EST

LUDOVICUS DINDORFIUS.

VOL. II.

LIPSIAE
SUMPTIBUS ET TYPIS B. G. TEUBNERI.
MDCCCLVII.

1 R II

ΤΑΡΣΙΚΟΣ ΠΡΩΤΟΣ.

Ἐγὼ θαυμάζω τί ποτ' ἐστὶ τὸ ὑμέτερον καὶ τί προσδοκῶντες ἢ βουλόμενοι τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους διαλέγεσθαι ὑμῖν ζητεῖτε, πότερον εὐφώνους οἴεσθε εἶναι καὶ φθέγγεσθαι ἥδιόν τῶν ἄλλων, ἔπειτα ὥσπερ ὀρνέων ποθεῖτε ἀκούειν μελῳδούντων ὑμῖν ἢ δύναμιν ἄλλην ἔχειν ἔν τε ὀνόμασι καὶ διανοήμασι δριμυτέρας τινὸς πειθοῦς καὶ τῷ ὄντι δεινῆς, ἣν καλεῖτε ῥητορικήν, ἔν τε ἀγοραῖς καὶ περὶ τὸ βῆμα δυναστεύουσαν, ἤ τινα ἔπαινον καθ' αὑτῶν ἀκούσεσθαι οἰόμενοι καὶ δημόσιον ὕμνον τῆς πόλεως, περί τε Περσέως καὶ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος τῆς τριαίνης καὶ περὶ χρησμῶν τῶν γενομένων, καὶ ὡς

2 R II *ἐστε Ἕλληνες καὶ Ἀργεῖοι καὶ ἔτι βελτίους, καὶ ἀρχηγοὺς ἔχετε ἥρωας καὶ ἡμιθέους, μᾶλλον δὲ Τιτᾶνας· ἔτι δὲ οἶμαι περί τε τῆς χώρας καὶ τῶν ὀρῶν τῶν κατ' αὐτὴν καὶ τοῦδε τοῦ Κύδνου, ὡς δεξιώτατος ἁπάντων ποταμῶν καὶ κάλλιστος, οἵ τε ἀπ' αὐτοῦ πίνοντες ἀφνειοὶ καὶ μακάριοι καθ' Ὅμηρον. ταῦτα γὰρ ἐστὶ μὲν ἀληθῆ, καὶ συνεχῶς αὐτὰ ἀκούετε τῶν τε ποιητῶν ἐν μέτροις καὶ ἄλλων ἀνδρῶν αὐτὸ τοῦτο ἔργον πεποιημένων, ἐγκωμιάζειν, δεῖται δὲ μεγάλης τινὸς παρασκευῆς καὶ δυνάμεως. τί οὖν ἡμᾶς ἐλπίζετε ἐρεῖν; ἢ τί μάλιστα ἀκοῦσαι σπεύδετε παρ' ἀνδρῶν οὐκ εὐτραπέλων οὐδὲ πρὸς χάριν ὁμιλεῖν εἰδότων*

οὐδὲ αἱμύλων οὐδὲ ὑπὸ τρυφῆς ἰόντων ἐπὶ τοὺς λόγους; ὅτι μὲν γὰρ οὐ χρήματα ἐλπίζοντες παρ' ἡμῶν οὐδὲ ἄλλο τι δῶρον καὶ πάνυ ἐπίσταμαι. φέρε οὖν ἔγωγε εἴπω τὴν ἐμαυτοῦ ὑπόνοιαν. δοκεῖτέ μοι πολλάκις ἀκηκοέναι θείων ἀνθρώπων, οἳ πάντα εἰδέναι φασὶ καὶ περὶ πάντων ἐρεῖν ᾗ διατέτακται καὶ τίνα ἔχει φύσιν, περί τε ἀνθρώπων καὶ δαιμονίων, καὶ περὶ θεῶν, ἔτι δὲ γῆς καὶ οὐρανοῦ καὶ θαλάττης καὶ περὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων καὶ περὶ τοῦ σύμπαντος κόσμου, καὶ περὶ φθορᾶς καὶ γενέσεως καὶ μυρίων ἄλλων. ἔπειτ' οἶμαι προσελθόντες ὑμῶν πυνθάνονται τί βούλεσθε αὐτοὺς εἰπεῖν καὶ περὶ τίνος, κατὰ τὸν Πίνδαρον,

Ἰσμηνὸν ἢ χρυσηλάκατον Μελίαν ἢ Κάδμον·

ὅ,τι δ' ἂν ἀξιώσητε ὑμεῖς, ἔνθεν ἑλὼν ἄθρουν καὶ πολὺν ἀφήσει τὸν λόγον, ὥσπερ τι ῥεῦμα ἄφθονον ἐν αὐτῷ κατακεκλειμένον. ἔπειθ' ὑμεῖς ἀκούοντες τὸ μὲν ἐξετάζειν καθ' ἕκαστον ἢ ἀπιστεῖν ἀνδρὶ σοφῷ φαῦλον ἡγεῖσθε καὶ ἄκαιρον, ἄλλως δὲ τῇ ῥώμῃ καὶ τῇ ταχυτῆτι τῶν λόγων ἐπαίρεσθε καὶ πάνυ χαίρετε ἀπνευστὶ συνείροντος τοσοῦτον ὄχλον ῥημάτων, καὶ πεπόνθατε ὅμοιον τοῖς ὁρῶσι τοὺς ἵππους τοὺς ἀπὸ ῥυτῆρος θέοντας οὐδὲν ὠφελούμενοι· θαυμάζετε δὲ ὅμως καὶ μακάριόν φατε κτῆμα. καίτοι τοῖς ἵπποις ἰδεῖν ἔστιν οὐ τοὺς δεσπότας χρωμένους πολλάκις, ἀλλὰ φαῦλον ἀνδράποδον. ἡ μὲν οὖν τοιάδε ἀκρόασις θεωρία τις οὖσα καὶ πομπὴ παραπλήσιον ἔχει τι ταῖς ἐπιδείξεσι τῶν καλουμένων ἰατρῶν, οἳ προκαθίζοντες ἐν τῷ μέσῳ συμβολὰς ἄρθρων καὶ ὀστέων συνθέσεις καὶ παραθέσεις καὶ τοιαῦθ' ἕτερα ἐπεξίασι, πόρους καὶ πνεύματα καὶ διηθήσεις. οἱ δὲ πολλοὶ κεχήνασι καὶ κεκήληνται τῶν παιδίων μᾶλλον

ὁ δ' ἀληθὴς ἰατρὸς οὐκ ἔστι τοιοῦτος οὐδὲ οὕτω διαλέγεται τοῖς ὄντως δεομένοις· πόθεν; ἀλλὰ προσέταξε τί δεῖ ποιεῖν, καὶ φαγεῖν βουλόμενον ἢ πιεῖν ἐκώλυσε, καὶ λαβὼν ἔτεμεν ἀφεστηκός τι τοῦ σώμα-
396 M τος. ὥσπερ οὖν εἰ συνελθόντες οἱ κάμνοντες εἶτ' ἐπὶ τὸν ἰατρὸν ἐπεκώμαζον καὶ κωθωνίζεσθαι ἠξίουν, οὐκ ἂν αὐτοῖς κατ' ἐλπίδα τὸ πρᾶγμα ἀπήντησεν, ἀλλ' ἴσως ἠγανάκτουν πρὸς τὴν ὑποδοχήν, ταὐτό μοι πεπονθέναι δοκοῦσιν οἱ πολλοὶ συνιόντες ἐπὶ τὸν τοιοῦτον καὶ λέγειν κελεύοντες, ἄγευστοι δῆλον ὅτι
4 R II τῶν τῆς ἀληθείας ὄντες λόγων, ἐπειθ' ἡδύ τι καὶ προσηνὲς ἀκούσεσθαι προσδοκῶντες. φέρε δὴ πρὸς τῶν θεῶν, ἆρα ἀνέξεσθε, εἰ μὴ πάνυ τις τῇ παρρησίᾳ χρῷτο μηδὲ ἐπὶ πάντα ἔρχοιτο τὰ προσόντα ὑμῖν, ἀλλ' ἓν εἴποι τι μόνον ἢ δεύτερον; σκοπεῖτε δὴ μὴ ταὐτὸ πάσχητε Ἰλιεῦσιν ἐκείνοις, οἳ τραγῳδόν τινα ἐπιδημήσαντα ἠνώχλουν, ἐπιδείξασθαι κελεύοντες· ὁ δὲ ἐᾶν αὐτοὺς ἠξίου καὶ τὴν ἡσυχίαν ἄγειν. ὅσῳ γὰρ ἄν, ἔφη, κρεῖττον ἀγωνίσωμαι, τοσούτῳ φανήσεσθε ὑμεῖς ἀτυχέστεροι. τὸν οὖν φιλόσοφον κρεῖττόν ἐστι τοῖς πολλοῖς σιωπῶντα ἐᾶν. σκοπεῖτε δὲ τὸ πρᾶγμα οἷόν ἐστιν. Ἀθηναῖοι γὰρ εἰωθότες ἀκούειν κακῶς, καὶ νὴ Δία ἐπ' αὐτὸ τοῦτο συνιόντες εἰς τὸ θέατρον ὡς λοιδορηθησόμενοι, καὶ προτεθεικότες ἀγῶνα καὶ νίκην τοῖς ἄμεινον αὐτὸ πράττουσιν, οὐκ αὐτοὶ τοῦτο εὑρόντες, ἀλλὰ τοῦ θεοῦ συμβουλεύσαντος, Ἀριστοφάνους μὲν ἤκουον καὶ Κρατίνου καὶ Πλάτωνος, καὶ τούτους οὐδὲν κακὸν ἐποίησαν· ἐπεὶ δὲ Σωκράτης ἄνευ σκηνῆς καὶ ἰκρίων ἐποίει τὸ τοῦ θεοῦ πρόσταγμα, οὐ κορδακίζων οὐδὲ τερετίζων, οὐχ ὑπέμειναν. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ὑφορώμενοι καὶ δεδιότες τὸν δῆμον ὡς δεσπότην ἐθώπευον, ἠρέμα δάκνοντες

καὶ μετὰ γέλωτος, ὥσπερ αἱ τίτθαι τοῖς παιδίοις, ὅταν δέῃ τι τῶν ἀηδεστέρων πιεῖν αὐτά, προσφέρουσι μέλιτι χρίσασαι τὴν κύλικα. τοιγαροῦν ἔβλαπτον οὐχ ἧττον ἤπερ ὠφέλουν, ἀγερωχίας καὶ σκωμμάτων καὶ βωμολοχίας ἀναπιμπλάντες τὴν πόλιν. ὁ δὲ φιλόσοφος ἤλεγχε καὶ ἐνουθέτει. καὶ μὴν ὅσῳ τὸ λοιδορεῖν καὶ τὴν ἀβελτερίαν τὴν ἑκάστου καὶ τὴν πονηρίαν φανερὰν ποιεῖν κρεῖττόν ἐστι τοῦ χαρίζεσθαι διὰ τῶν λόγων καὶ τοῖς ἐγκωμίοις θρύπτειν τοὺς ἀκούοντας, οὐχ ἥκιστα ἐκεῖθεν εἴσεσθε. δύο γὰρ ποιητῶν γεγονότων ἐξ ἅπαντος τοῦ αἰῶνος, οἷς οὐδένα τῶν ἄλλων συμβάλλειν ἄξιον, Ὁμήρου τε καὶ Ἀρχιλόχου, τούτων Ὅμηρος μὲν σχεδὸν πάντα ἐνεκωμίασε, καὶ θηρία καὶ φυτὰ καὶ ὕδωρ καὶ γῆν καὶ ὅπλα καὶ ἵππους, καὶ οὐδὲν ἔσθ' ὅτου μνησθεὶς χωρὶς ἐπαίνου τε καὶ τιμῆς, ὡς ἂν εἴποι τις, παρῆλθεν. ὃν γοῦν μόνον ἐξ ἁπάντων ἐβλασφήμησε Θερσίτην, καὶ τοῦτον λιγὺν εἶναί φησιν ἀγορητήν. Ἀρχίλοχος δὲ ἐπὶ τὴν ἐναντίαν ἧκε, τὸ ψέγειν, ὁρῶν οἶμαι τούτου μᾶλλον δεομένους τοὺς ἀνθρώπους, καὶ πρῶτον αὑτὸν ψέγει. τοιγαροῦν μόνος καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν καὶ πρὶν γενέσθαι τῆς μεγίστης ἔτυχε μαρτυρίας παρὰ τοῦ δαιμονίου. τὸν μέν γε ἀποκτείναντα αὐτὸν ὁ Ἀπόλλων ἐξελαύνων ἐκ τοῦ νεὼ Μουσῶν αὐτὸν ἀνεῖπε θεράποντα ἀνῃρηκέναι. καὶ τὸ δεύτερον, ὡς ἀπελογεῖτο ἐν πολέμῳ λέγων ἀποκτεῖναι, πάλιν Μουσῶν θεράποντα ἔφη τὸν Ἀρχίλοχον. τῷ πατρὶ δὲ αὐτοῦ χρωμένῳ πρὸ τῆς γενέσεως ἀθάνατόν οἱ παῖδα γενήσεσθαι προεῖπεν. ὥσθ' ὁ λοιδορεῖν ἱκανὸς καὶ καθάπτεσθαι καὶ φανερὰ τῷ λόγῳ ποιεῖν τὰ ἁμαρτήματα δῆλον ὅτι κρείττων ἐστὶ καὶ προκέκριται τῶν ἐπαινούντων. εἰ δ' ἄρα ὑμεῖς ἐπαινούμενοι μᾶλλον ἥδεσθε, ἐπ' ἄλλους

ὑμῖν ἰτέον. ὅταν οὖν πρῶτον αὐτόν τινα ἴδητε κολα-6 R II κεύοντα ἐν ἅπασιν οἷς ποιεῖ καὶ χαριζόμενον ἐν τροφαῖς, ἐν ἐσθῆσι, καὶ περιιόντα ἀκόλαστον, τοῦτον οἴεσθε κολακεύσειν καὶ ὑμᾶς καὶ παρὰ τούτου προσδοκᾶτε λόγον ἡδύν, ὃν ὑμεῖς ἔπαινον ὀνομάζετε, τρυφῶντα δὴ παρὰ τρυφῶντος. ὅταν δὲ αὐχμηρόν τινα καὶ συνεσταλμένον ἴδητε καὶ μόνον βαδίζοντα, πρῶτον αὐτὸν ἐξετάζοντα καὶ λοιδοροῦντα, μὴ ζητεῖτε παρὰ τοῦ τοιούτου μηδεμίαν θωπείαν μηδὲ ἀπάτην,
398 M μηδὲ τὸν δεξιὸν ἐκεῖνον καὶ προσηνῆ λόγον, ὃς δὴ μάλιστα διατρίβει περὶ δήμους καὶ σατράπας καὶ τυράννους.

οὗτοι τοιοίδ' εἰσὶν ὑποδρηστῆρες ἐκείνων,
ἀλλὰ νέοι, χλαίνας εὖ εἱμένοι ἠδὲ χιτῶνας,
αἰεὶ δὲ λιπαροὶ κεφαλὰς καὶ καλὰ πρόσωπα.

οἵδε μὲν γὰρ ὥσπερ ἐπίκωμοί τινες ἥκουσιν εἰς τὸν βίον αὐλούμενοι καὶ ᾀδόμενοι καὶ μεθύοντες εἰς ἑορτήν τινα καὶ πανήγυριν ἀσώτων εἰσβεβληκέναι νομίζοντες. ἀλλ' ὅστις ἰδὼν ὅσα δεινὰ καὶ δυσχερῆ καὶ ὅτι μεστὰ πάντα πολεμίων καὶ ἐχθρῶν, ὅπου τρυφὴ καὶ ἀπάτη δυναστεύουσιν,

7 R II αὐτόν μιν πληγῇσιν ἀεικελίῃσι δαμάσσας,
σπεῖρα κάκ' ἀμφ' ὤμοισι βαλών, οἰκῆι ἐοικώς,
ἀνδρῶν θρυπτομένων κατέδυ πόλιν εὐρυάγυιαν·

ἐπ' οὐδενὶ κακῷ τῶν πέλας, ὥσπερ Ὀδυσσεὺς ἐπὶ κακῷ τῶν μνηστήρων ἧκε τοιοῦτος, ἀλλὰ τοὐναντίον ζητῶν ἂν ἄρα τι δύνηται λαθὼν ἀγαθὸν ἐργάσασθαι· τί δὴ κινεῖτε τὸν τοιοῦτον ἢ τί προκαλεῖσθε δύσκολόν τινα καὶ ἄγριον ὑμῖν φανούμενον δημηγόρον; οὐ γὰρ ὑμῶν παρεσκεύασται τὰ ὦτα δέξασθαι τραχεῖς τε καὶ στερεοὺς λόγους· ἀλλ' ὥσπερ ἀσθενεῖς ὁπλαὶ κτηνῶν τῶν ἐν μαλακοῖς τε καὶ λείοις τραφέντων

χωρίοις, ὁμοίως ὦτα τρυφερὰ ἐν κολακείᾳ τραφέντα καὶ λόγοις ψευδέσι. τί οὖν προθυμεῖσθε ἀκούειν ὧν οὐκ ἀνέξεσθε; ἀλλὰ μὴ τοιοῦτον πεπόνθατε οἷον Αἴσωπος ἔφη τοὺς ὀφθαλμοὺς παθεῖν, ἐπειδὴ ἑαυτοὺς μὲν ἐνόμιζον πλείστου εἶναι ἀξίους, τὸ στόμα δὲ ἑώρων ἀπολαῦον τῶν τε ἄλλων καὶ δὴ τοῦ μέλιτος ἡδίστου ὄντος. οὐκοῦν ἠγανάκτουν τε καὶ ἐμέμφοντο τῷ ἀνθρώπῳ. ἐπεὶ δὲ αὐτοῖς ἐνῆκε τοῦ μέλιτος, οἱ δὲ ἐδάκνοντό τε καὶ ἐδάκρυον καὶ δριμὺ καὶ ἀηδὲς 399 8 I *αὐτὸ ἡγοῦντο. μὴ οὖν καὶ ὑμεῖς ἐπιζητεῖτε γεύσασθαι τῶν ἐκ φιλοσοφίας λόγων, ὥσπερ ὀφθαλμοὶ μέλιτος· ἔπειτα οἶμαι καὶ δακνόμενοι δυσχερανεῖτε καὶ φήσετε ἴσως οὐδαμῶς φιλοσοφίαν εἶναι τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ λοιδορίαν καὶ βλάβην. ἡγεῖσθε μὲν γάρ, ὦ ἄνδρες, εὐδαίμονας ἑαυτοὺς καὶ μακαρίους, ἐπειδὴ πόλιν τε μεγάλην οἰκεῖτε καὶ χώραν ἀγαθὴν νέμεσθε καὶ πλεῖστα δὴ καὶ ἀφθονώτατα παρ' αὑτοῖς ὁρᾶτε τὰ ἐπιτήδεια, καὶ ποταμὸς ὑμῖν οὗτος διὰ μέσης διαρρεῖ τῆς πόλεως. πρὸς τούτοις δὲ μητρόπολις ἡ Ταρσὸς τῶν κατὰ Κιλικίαν. ὁ δὲ Ἀρχίλοχος, ὅν φημι τῷ Ἀπόλλωνι ἀρέσαι, περὶ στρατηγοῦ λέγων οὕτω φησίν·*

> *οὐ φιλέω μέγαν στρατηγὸν οὐδὲ διαπεπλιγμένον*
> *οὐδὲ βοστρύχοισι γαῦρον οὐδ' ὑπεξυρημένον·*

ἀλλά μοι, φησίν, εἴη ῥαιβός, ἀσφαλῶς βεβηκὼς καὶ ἐπὶ κνήμαισιν δασύς. μὴ οὖν αὐτὸν οἴεσθε στρατηγὸν μὲν μὴ ἀγαπᾶν οἷον εἴρηκε, μηδ' ἐν σώματος μεγέθει καὶ κόμῃ τίθεσθαι τὸ τοῦ στρατηγοῦ ὄφελος, πόλιν δ' ἂν ἐπαινέσαι ποτὲ εἰς ταῦτα ὁρῶντα, ποταμοὺς καὶ βαλανεῖα καὶ κρήνας καὶ στοὰς καὶ πλῆθος οἰκιῶν καὶ μέγεθος· κόμῃ γὰρ ἀτεχνῶς καὶ βοστρύχοις ταῦτα ἔοικεν·

9 R II ἀλλ' ἔμοιγε δοκεῖ μᾶλλον ἂν τούτων προκρῖναι μικράν τε καὶ ὀλίγην σωφρόνως οἰκουμένην κἂν ἐπὶ πέτρας. ἀλλὰ Ἀρχίλοχος μὲν οὕτως εἶπεν, Ὅμηρος δὲ πῶς; οὐχ ὁ μὲν Ὀδυσσεὺς νησιώτης ἦν οὐδὲ τῶν συμμέτρων νήσων· πόθεν; οὐδὲ τῶν ἐγκάρπων, ἀλλ' ἣν μόνον ἐπαινέσαι θέλων αἰγίβοτον εἴρηκεν· ἀλλ' ὅμως φησὶ τῇ τούτου βουλῇ τε καὶ γνώμῃ καὶ τὴν Τροίαν αἱρεθῆναι, τηλικαύτην πόλιν καὶ τοσούτων ἄρχουσαν,

ὅσσον Λέσβος ἄνω Μάκαρος ἕδος ἐντὸς ἐέργει.
400 M καὶ Φρυγίη καθύπερθε καὶ Ἑλλήσποντος ἀπείρων·

ἣν πάντας φησὶ μυθεῖσθαι πολύχρυσον, πολύχαλκον. μή τι οὖν ὤνησεν αὐτοὺς ἢ τοῦ πλούτου τὸ μέγεθος ἢ τῶν ὑπηκόων ἢ τῶν συμμάχων τὸ πλῆθος ἢ τῶν πεδίων ἢ τῆς Ἴδης τὸ κάλλος ἢ τοῦ Σιμόεντος ἢ τοῦ Ξάνθου τοῦ δινήεντος,

ὃν ἀθάνατος τέκετο Ζεύς.

καίτοι φησὶ καὶ πηγάς τινας πάνυ καλὰς εἶναι ἐν τῷ προαστείῳ, τὴν μὲν ἀλεεινὴν καὶ σφόδρα προσηνοῦς ὕδατος, ὥστε καὶ καπνὸν ἀπ' αὐτῆς ἐγείρεσθαι, τὴν δ' ἐοικυῖαν τῇ ψυχρότητι κρυστάλλῳ τοῦ θέρους, ὥστε καὶ θέρους καὶ χειμῶνος μὴ δυσχερῶς πλύνειν τὰς καλὰς Τρώων θυγατέρας. οὐ μόνον δὲ πλούτῳ καὶ χώρας ἀρετῇ καὶ πλήθει διέφερον, ἀλλὰ καὶ ἄνθρωποι κάλλιστοι παρ' αὐτοῖς ἐγίγνοντο, καὶ ἄν-
10 R II δρες καὶ γυναῖκες, καὶ ἵπποι τάχιστοι καὶ θεοφιλεῖς ἐδόκουν εἶναι, καὶ τείχει καρτερωτάτῳ περιπεφραγμένοι ἦσαν. τὸ μέν γε τεῖχος αὐτοῖς Ποσειδῶνος ἔργον ἦν καὶ Ἀπόλλωνος. ὁ δὲ Ζεὺς τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον πόλεων ἐκείνην ἔφη μάλιστα ἀγαπῆσαι. τάχος δ' ἵππων, ὥστε ἐπ' ἄκρων θεῖν τῶν σταχύων. ἐπὶ κάλλει δὲ Γανυμήδην ὁ Ζεὺς ἐποιήσατο οἰνοχόον. Ἀλε-

ξάνδρῳ δὲ ἐκ τῆς Ἑλλάδος ἐπηκολούθησεν ἡ ἀρίστη τῶν ἐκεῖθεν γυναικῶν. τὴν δὲ Κασσάνδραν Ὅμηρος οὔ φησι λείπεσθαι τῆς Ἀφροδίτης τὸ εἶδος. ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ τρυφὴ καὶ ὕβρις εἰσῆλθεν αὐτοὺς καὶ παιδείας καὶ σωφροσύνης οὐδὲν ᾤοντο δεῖσθαι, πολὺ πάντων ἀτυχέστατοι γεγόνασιν. οὐχ ἡ σύμπασα χθὼν ταῖς συμφοραῖς αὐτῶν διατεθρύληται, καὶ οὐδὲν ὤνησεν αὐτοὺς οὔτε τῶν ἵππων τὸ τάχος οὔτε ὁ Ζεὺς οὔτε ὁ Γανυμήδης, ἀλλ' ὑπ' ἀνδρὸς ἐξ οὕτω λυπρᾶς καὶ ἀδόξου πόλεως ἀπώλοντο, καὶ ἴσχυσεν ὁ τῆς Ἰθάκης πολίτης περιγενέσθαι τῶν ἐκ τοῦ Ἰλίου πάντων, καὶ τὴν εὐρυάγυιαν ἅπασαν πορθῆσαι καὶ ἀνελεῖν; 401 M οὐδὲ γὰρ οὐδ' οἱ θεοὶ φιλοῦσιν ἔτι τοὺς ἀσελγεῖς καὶ ἄφρονας καὶ ἀκολάστους καὶ πρὸς ὕβριν ἐγκλίνοντας καὶ ῥᾳθυμίαν καὶ τρυφήν. ὥστε μὴ τούτοις θαρρεῖτε μηδὲ ἀποδέχεσθε τὸν συνηδόμενον ὑμῖν καὶ θαυμάζοντα λόγον μηδὲ τοὺς δεινοὺς ἐγκωμιάζειν· οὗτοι μὲν γὰρ ἐξαπατῶσιν ὑμᾶς καὶ μάτην ἐπαίρουσιν, ὥσπερ νηπίους παῖδας· ἀλλὰ μᾶλλον, ὃς ὑμῖν δείξει τι τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ πρῶτον ἁπάντων, ἂν δύνηται, παρασκευάσει φρονεῖν ὑμᾶς, ὅτι τούτων 11 R II ἕνεκεν, ὧν εἶπον, οὐκ ἐστὲ εὐδαίμονες, οὐδ' ἂν ὁ Νεῖλος ὑμῶν διέρχηται τὴν πόλιν τῆς Κασταλίας γενόμενος διαυγέστερος, οὐδ' ἂν ὁ Πακτωλὸς ἐνθάδε φανεὶς μὴ κατὰ ψῆγμα τὸ χρυσίον ὑμῖν φέρῃ, καθάπερ φασὶ Λυδοῖς πρότερον, ἀλλ' ἄθρουν ὥσπερ ἰλύν, μηδ' ἂν Αἴγυπτον ἢ Βαβυλῶνα τῇ πολυτελείᾳ τῶν οἰκοδομημάτων ὑπερβάλλησθε. εἰ γὰρ ταῦτα δύναται ποιεῖν ἀνθρώπους μακαρίους, ποταμὸς ἢ κρᾶσις ἀέρος ἢ τόπος γῆς ἢ καὶ θαλάττης ἢ λιμὴν ἢ ναὸς ἢ τεῖχος, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅσων λείπεσθε. Βυζαντίους ἐκείνους ἀκούετε παρ' αὐτὸν οἰκοῦντας τὸν

Πόντου, μικρὸν ἔξω τοῦ στόματος, αὐτομάτων ἰχθύων αὐτοῖς ἐπὶ τὴν γῆν ἐκπιπτόντων ἐνίοτε· ἀλλ' ὅμως οὐδεὶς ἂν εἴποι διὰ τὸν ἰχθῦν εὐδαίμονας Βυζαντίους, εἰ μὴ καὶ τοὺς λάρους, οὐδὲ Αἰγυπτίους διὰ τὸν Νεῖλον οὐδὲ Βαβυλωνίους διὰ τὸ τεῖχος. οὐχ ὁ Πηνειὸς δι' ἐρήμου ῥεῖ Θετταλίας; οὐχ ὁ Λάδων διὰ τῆς Ἀρκαδίας ἀναστάτου γενομένης; οὐκ αὐτὸς ὁ Κύδνος 12 R II ἄνω καθαρώτερος; τί οὖν; διὰ τοῦτο βελτίους φήσετε ἐκείνους ἑαυτῶν; ἴσως μὲν ἀληθεύετε, ἐὰν λέγητε· οὐ μὴν ἐρεῖτε. τοὺς γὰρ ἀπείρους τρυφῆς καὶ πανουργίας, τούτους ἐγώ φημι πράττειν ἄμεινον. τί δ' αὐτῆς τῆς Ἰταλίας; οὐ Σύβαρις μὲν ὅσῳ μάλιστα ἐτρύφησε, τοσούτῳ θᾶττον ἀπώλετο; Κρότων δὲ καὶ Θούριοι καὶ Μεταπόντιοι καὶ Τάρας, ἐπὶ τοσοῦτον ἀκμάσασαι καὶ τηλικαύτην ποτὲ σχοῦσαι δύναμιν, ποίας πόλεως οὐκ εἰσὶ νῦν ἐρημότεραι; πολὺ δ' ἂν 102 M ἔργον εἴη πάντας ἐπεξιέναι τοὺς διὰ τρυφὴν ἀπολωλότας, Λυδοὺς πάλαι, Μήδους, Ἀσσυρίους πρότερον, τὰ τελευταῖα Μακεδόνας· οἳ νεωστὶ μὲν τὰ ῥάκη περιημμένοι καὶ ποιμένες ἀκούοντες τοῖς Θρᾳξὶ περὶ τῶν μελινῶν μαχόμενοι τοὺς Ἕλληνας ἐκράτησαν, εἰς τὴν Ἀσίαν διέβησαν, ἄχρι Ἰνδῶν ἦρξαν. ἐπεὶ δὲ τὰ ἀγαθὰ τὰ Περσῶν ἔλαβον, τούτοις ἐπηκολούθησε καὶ τὰ κακά. τοιγαροῦν ἅμα σκῆπτρα καὶ ἁλουργίδες καὶ Μηδικὴ τράπεζα καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἐξέλιπεν· ὥστε νῦν εἴ τις διέρχοιτο Πέλλαν, οὐδὲ σημεῖον ὄψεται 13 R II πόλεως οὐδέν, δίχα τοῦ πολὺν κέραμον εἶναι συντετριμμένον ἐν τῷ τόπῳ. καίτοι μένει τὰ χωρία τῶν πόλεων, ὧν εἶπον, καὶ τῶν ἐθνῶν, οἷα καὶ πρότερον ἦν, καὶ τοὺς ποταμοὺς οὐδεὶς ἄλλοσε ἔτρεψεν, οὐδ' εἴ τι τοιοῦτον ἦν ἕτερον· ἀλλ' ὅμως ὧν ἂν πολυτέλεια καὶ τρυφὴ ἅψηται, τούτοις οὐκ ἔστι πλείω χρόνου

διαγενέσθαι. μὴ γὰρ οἴεσθε τοὺς κριοὺς μηδὲ τὰς ἑλεπόλεις καὶ τὰς ἄλλας μηχανὰς οὕτως ἀνατρέπειν ὡς τρυφήν, εἴτε ἄνδρα βούλεταί τις πεπτωκότα ἰδεῖν εἴτε πόλιν. οὐ ποταμός ἐστιν οὐδὲ πεδίον οὐδὲ λιμὴν ὁ ποιῶν εὐδαίμονα πόλιν οὐδὲ χρημάτων πλῆθος οὐδὲ οἰκοδομημάτων οὐδὲ θησαυροὶ θεῶν, οἷς οὐδὲν προσέχει τὸ δαιμόνιον· οὐδ' ἂν εἰς τὰς πόλεις τινὲς μεταφέρωσι τὰ ὄρη καὶ τὰς πέτρας σὺν πολλῇ ταλαιπωρίᾳ καὶ πόνοις καὶ μυρίοις ἀναλώμασιν· ἀλλὰ σωφροσύνη καὶ νοῦς ἐστι τὰ σῴζοντα. ταῦτα ποιεῖ τοὺς χρωμένους μακαρίους, ταῦτα τοῖς θεοῖς προσφιλεῖς, οὐχὶ λιβανωτὸς οὐδὲ σμύρνα· πόθεν; οὐδὲ ῥίζαι καὶ δάκρυα δένδρων οὐδὲ Ἰνδῶν καὶ Ἀράβων φρύγανα. ὑμεῖς δέ, ἂν μὲν ἐκ τύχης ὁ ποταμὸς μεταβάλῃ καὶ ῥυῇ θολερώτερος, ἄχθεσθε καὶ πρὸς τοὺς πρῶτον ἐπιδημήσαντας αἰτίαν λέγετε· τὸν δὲ τρόπον τῆς πόλεως μεταβάλλοντα ὁρῶντες καὶ χείρω γιγνόμενον καὶ τεταραγμένον ἀεὶ μᾶλλον οὐ φροντίζετε. ἀλλὰ ὕδωρ μὲν οὐ μόνον πίνειν βούλεσθε καθαρόν, ἀλλὰ καὶ ὁρᾶν· ἦθος δὲ καθαρὸν καὶ μέτριον οὐ ζητεῖτε. καίτοι πολλάκις ἀκοῦσαί τινων ἔστι· μὴ γὰρ ἡμεῖς μόνοι μεταβεβλήκαμεν, ἀλλὰ σχεδὸν ἅπαν- 14 II 403 τες; ἔστι δὲ τοῦτο καθάπερ εἴ τις ἐν λοιμῷ διὰ τὸ πάντας ἢ τοὺς πλείστους νοσεῖν μηδεμίαν ἐθέλοι ποιεῖσθαι πρόνοιαν, ὥστε αὐτὸς ὑγιαίνειν, ἢ νὴ Δία ἐν θαλάττῃ χειμαζόμενος, ἔπειτα πάντας ὁρῶν τοὺς ἐν τῇ νηὶ κινδυνεύοντας ἀμελοῖ τῆς σωτηρίας. τί δέ; ἂν ὅλος καταδύηται στόλος; διὰ τοῦτο ἧττόν ἐστιν ἄτοπον τὸ συμβαῖνον, τί οὖν ἁμαρτάνομεν ἡμεῖς; τὰ μὲν ἄλλα ἐῶ. γελοῖον γάρ, εἴ τις πρὸς τὸν ὅλως οὐκ ἐπιστάμενον κιθαρίζειν, ἔπειτα ὡς ἔτυχε κρούοντα, ἐπιχειροῖ λέγειν ὅ,τι ἥμαρτεν ἢ τίνα

φθόγγον παρέβη. τοσοῦτον δὲ μόνον εἰπεῖν ἄξιον, ὃ μηδεὶς ἂν ἀρνήσαιτο. φημὶ δὴ θαυμαστόν τι πάθος ἐν τῇ πόλει ταύτῃ πεπονθέναι πολλούς, ὃ παρ' ἄλλοις τισὶ πρότερον ἤκουον μᾶλλον ἢ παρ' ὑμῖν γιγνόμενον. τί δὲ τοῦτ' ἔστιν; ἂν μὴ δύνωμαι δηλῶσαι σαφῶς, ἀλλὰ ὑμεῖς γε πειρᾶσθε ὑπονοεῖν· καὶ μηδέν με νομίσητε τῶν ἀπορρήτων λέγειν μηδ' ὃ κρύπτου-
15 R II σιν οἱ ποιοῦντες, εἰ καὶ σφόδρα δόξει θαυμαστόν. μεταξὺ γοῦν ὀρθοὶ βαδίζοντες, λαλοῦντες οἱ πλείους καθεύδουσιν· εἰ δ' ἐγρηγορέναι τοῖς πλείοσι δοκοῦσιν, οὐδὲν ἂν εἴη τοῦτο. καὶ γὰρ τοὺς λαγῶς φήσει τις ἐγρηγορέναι τῶν ἀπείρων, ἐὰν ἴδῃ κοιμωμένους. πόθεν οὖν ἐγνώσθη τοῦτο; ἐξ ἑτέρων τινῶν, ἅ σημεῖά ἐστι τοῦ καθεύδειν· ἐπεὶ τά γε ὄμματα αὐτῶν ἀναπέπταται. τί οὖν οὗτοι ποιοῦσι κοιμωμένων; πολλὰ μὲν δὴ τά γε ἄλλα· σχεδὸν γὰρ πάντα ὀνείρασιν ἔοικεν αὐτῶν τὰ ἔργα· καὶ γὰρ χαίρουσι μάτην καὶ λυποῦνται καὶ θρασύνονται καὶ δεδοίκασι, μηδενὸς ὄντος, καὶ σπουδάζουσι, καὶ τῶν ἀδυνάτων ἐπιθυμοῦσι, καὶ τὰ μὴ ὄντα νομίζουσιν εἶναι, καὶ τῶν ὄντων οὐκ αἰσθάνονται. πλὴν ταῦτα μὲν ἴσως
16 R II κοινὰ καὶ ἡμῶν ἐστιν. ἐκεῖνο δὲ οἶμαι φανερώτατον ὕπνου τεκμήριον ποιοῦσι, ῥέγκουσιν. οὐ γὰρ ἔχω μὰ τοὺς θεοὺς εἰπεῖν εὐπρεπέστερον. καίτοι καὶ τῶν κοιμωμένων ὀλίγοι μέν, οἳ τοῦτο πάσχουσι· τῶν δὲ
404 M ἄλλων τοῖς μεθύουσι συμβαίνει καὶ τοῖς ἐμπλησθέσι καὶ τοῖς μὴ καλῶς κατακειμένοις. ἐγὼ δέ φημι τοῦτο τὸ ἔργον αἰσχρὰν τὴν πόλιν ποιεῖν καὶ δημοσίᾳ καταισχύνειν, καὶ τὴν μεγίστην ὕβριν εἰς τὴν πατρίδα ὑβρίζειν τοὺς μεθ' ἡμέραν τούτους κοιμωμένους, καὶ δικαίως ἂν αὐτοὺς ἐξορισθῆναι καὶ παρ' ὑμῶν καὶ πανταχόθεν. οὐδὲ γὰρ μέτριόν ἐστι τὸ

γιγνόμενον οὐδὲ σπανίως συμβαῖνον, ἀλλ' ἀεὶ καὶ πανταχοῦ τῆς πόλεως, κἂν ἀπειλῇ τις κἂν παίζῃ κἂν καταγελᾷ. καὶ τὸ λοιπὸν ἤδη σύνηθές ἐστι καὶ τοῖς πάνυ μικροῖς παισί, καὶ τῶν τελείων ὅσοι δοκοῦσιν αἰδεῖσθαι, προάγονται πολλάκις ὥσπερ ἐπὶ δώρῳ τινὶ χρῆσθαι, κἂν ἐπιστήσαντες διατραπῶσιν, ἀνέπνευσαν γοῦν ὅμοιον. εἰ δή τις ὑπῆρχε τοιαύτη πόλις, ὥστε ἀεὶ θρηνούντων ἐν αὐτῇ ἀκούειν καὶ μηδένα δύνασθαι δίχα τῆς δυσφημίας ταύτης προελθεῖν μηδὲ ἐπ' ὀλίγον, πρὸς τοῦ Διὸς ἔστιν ὅστις ἂν ἡδέως ἐπε- 17 I δήμησε; καίτοι τὸ μὲν θρηνεῖν, ὡς ἂν εἴποι τις, ἀτυχίας ἐστὶ σημεῖον, τὸ δὲ τοιοῦτον ἀναισχυντίας, ἀσελγείας τῆς ἐσχάτης. οὐκοῦν εἰκὸς ἐν δυστυχέσι μᾶλλον ἀνθρώποις ἐθέλειν διατρίβειν ἢ ἀκολάστοις. ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ ἂν ἑλοίμην ἀκούειν οὐδὲ αὐλούντων διηνεκῶς· ἀλλ' εἴ τις ἔστι τοιοῦτος τόπος, ἐν ᾧ συνεχής ἐστιν ἦχος εἴτε αὐλῶν εἴτε ᾠδῆς εἴτε κιθάρας, οἷον δή φασι τὸν τῶν Σειρήνων εἶναι σκόπελον ἀεὶ μελῳδούμενον, οὐκ ἂν δυναίμην ἐκεῖσε ἐλθὼν διάγειν. τὸν δέ γε ἄγριον τοῦτον καὶ χαλεπὸν ἦχον τίς ἂν μέτριος ἄνθρωπος ὑπομείνειεν; ἀλλ' ἐὰν μέν τις οἴκημα παριὼν ἀκούσῃ τοῦ τοιούτου, δῆλον ὅτι φήσει χαμαιτυπεῖον αὐτὸ εἶναι. τὴν δὲ πόλιν τί φήσουσιν, ἐν ᾗ πανταχοῦ σχεδὸν εἷς ἐπικρατεῖ φθόγγος, καὶ οὔτε καιρὸν οὔτε ἡμέραν οὔτε τόπον ἐξαίρετον οὐδένα ποιοῦνται, ἀλλ' ἐν στενωποῖς, ἐν οἰκίαις, ἐν ἀγοραῖς, περὶ τὸ θέατρον, ἐν τῷ γυμνασίῳ δυναστεύει τὸ πρᾶγμα; καὶ αὐλοῦντος μὲν ἔξωθεν οὐδενὸς ἀκήκοα ἐγὼ μέχρι νῦν ἐν τῇ πόλει, τοῦτο δὲ τὸ θαυμαστὸν μέλος εὐθὺς ἅμα τῇ ἡμέρᾳ κινεῖται. καίτοι με οὐ λέληθεν ὅτι ἴσως τινὲς ληρεῖν με νομίζουσι τὰ τοιαῦτα ἐξετάζοντα, καὶ μηδὲν εἶναι 405

παρὰ τοῦτο, μόνον ἂν τὰ λάχανα ἁμάξαις εἰσφέ- 8 R II ρητε καὶ πολλοὺς ἄρτους θεωρῆτε ἐν τῷ μέσῳ καὶ τὸ τάριχος ἢ καὶ τὰ κρέα. σκοπούντων δὲ ὅμως αὐτοὶ τὸ πρᾶγμα οὕτως. εἴ τις αὐτῶν παραγένοιτο εἰς πόλιν, ἐν ᾗ πάντες ὅ,τι ἂν δεικνύωσι τῷ μέσῳ δακτύλῳ δεικνύουσι, κἂν δεξιὰν ἐμβάλλῃ τις, οὕτως ἐνέβαλε, κἂν προτείνῃ τὴν χεῖρα ὅλως, κἂν ὁ δῆμος χειροτονῶσι, κἂν οἱ δικασταὶ τὴν ψῆφον φέρωσι, ποίαν τινὰ ἡγήσεται τὴν πόλιν ταύτην; ἐὰν δὲ ἀνασυράμενοι πάντες βαδίζωσιν, ὥσπερ ἐν λίμνῃ; ἆρα ἀγνοεῖτε ὅτι ταῦτ' ἐστὶ τὰ καθ' ὑμῶν ἀφορμὴν δεδωκότα βλασφημίας, ὥστε δημοσίᾳ κατὰ τῆς πόλεως ἔχειν ὅ,τι λέγωσι τοὺς ἀπεχθῶς ὑμῖν διακειμένους; ἀλλὰ πόθεν τὰς κερκίδας ὑμῖν ἐπιβοῶσι; καίτοι οὔ- 19 R II φασι δεῖν διαφέρειν οὐθ' ὑμῖν οὔτε τοῖς ἄλλοις ὑπὲρ ὧν ἕτεροι λέγουσιν, ἀλλ' ὑπὲρ ὧν αὐτοὶ ποιεῖτε. φέρε, ἂν καταλάβῃ τοιοῦτον πάθος δημοσίᾳ τινάς, ὥστε γυναικῶν λαβεῖν φωνὴν ἅπαντας καὶ μηδένα δύνασθαι μήτε νέον μήτε πρεσβύτερον ἄνδρα μηδὲν εἰπεῖν· οὐ δόξει χαλεπὸν εἶναι καὶ παντὸς οἶμαι λοιμοῦ βαρύτερον; οὐ γὰρ τὸ πυρέττειν αἰσχρὸν οὐδὲ τὸ ἀποθνήσκειν· ὥστε πέμποιεν ἂν εἰς θεοῦ καὶ τὸ δαιμόνιον πολλὰ ἱλάσκοιντο. καίτοι τὸ μὲν γυναικῶν ἀφιέναι φωνὴν ἀνθρώπων ἐστὶ φωνὴν ἀφιέναι, καὶ οὐδεὶς ἂν ἀκούων γυναικὸς δυσχεράνειεν. ὁ δὲ τοιοῦτος ἦχος τίνων ἐστίν; οὐχὶ τῶν ἀνδρογύνων; οὐχὶ τῶν τὰ αἰδοῖα ἀποκεκομμένων; οὐδὲ τούτων ἀεὶ καὶ πρὸς ἅπαντας, ἀλλὰ ἴδιον αὐτῶν ὥσπερ σύμβολον. φέρε δ' εἰ κατεζωσμένοι πάντες ἐβαδίζετε ἢ τυμπανίζοντες, καὶ μηδὲν ὑμῖν ἐδόκει τοῦτ' εἶναι χαλεπόν, εἰ συνέβαινεν ὑμᾶς ὑψηλήν τινα ἔχειν ἄκραν ἢ νὴ Δία ὄρος ὑπερκείμενον, ὥσπερ ἕτεραι πόλεις, ὅπου

τις ἀνελθὼν ἕκαστον μὲν σαφῶς ἀκούειν μὴ δύναιτο, τὸν δὲ σύμπαντα θροῦν, ποῖος ἦχος ὑμῖν ἂν ἀνενε- 20 R II χθῆναι ἐδόκει; ἢ δῆλον ὅτι τοῦ πλείονος, ὥσπερ ἐν 406 M ἁρμονίᾳ κρατοῦντος; εἰ δὲ ἐκ τῆς ἀκοῆς δέοι τεκμαίρεσθαι περὶ τῶν ἀνθρώπων, ὥσπερ Ὅμηρός φησι προσιόντα τὸν Ὀδυσσέα τῇ αὑτοῦ οἰκίᾳ μὴ περιμεῖναι θεάσασθαι τοὺς μνηστῆρας ἑστιωμένους, ἀλλ' εὐθὺς εἰπεῖν πρὸς τὸν Εὔμαιον, ὡς αὐτὸν ἡ κιθάρα περιήνεγκε, γιγνώσκειν δὴ

ὅτι πολλοὶ ἐν αὐτῇ δαῖτα τίθενται·

καὶ πάλιν ἐκ τῆς νήσου τῶν Κυκλώπων ἀκούοντα τῶν τε προβάτων βληχωμένων καὶ αὐτῶν τῆς φωνῆς, ὡς ἂν οἶμαι νεμόντων, νοεῖν ὅτι ποιμένων τινῶν ἐστιν ἡ χώρα. φέρε καὶ ὑμᾶς εἴ τις ἐκ τοῦ φερομένου ἤχου πόρρωθεν εἰκάζοι, οἵους ἂν ἀνθρώπους ὑπολάβοι εἶναι καὶ τί πράττειν; οὐ γὰρ ἱκανοί ἐστε οὔτε βουκολεῖν οὔτε ποιμαίνειν· καὶ πότερον ὑμᾶς Ἀργείων ἀποίκους, ὡς λέγετε, φήσει τις ἢ μᾶλλον ἐκείνων Ἀραδίων; καὶ πότερον Ἕλληνας ἢ Φοινίκων τοὺς ἀσελγεστάτους; ἐγὼ μὲν γὰρ ἡγοῦμαι μᾶλλον προσήκειν ἀνδρὶ σώφρονι ἐν τοιαύτῃ πόλει κηρὸν ἐπαλεῖψαι τοῖς ὠσὶν ἢ εἰ τὰς Σειρῆνας παραπλέων ἔτυ- 21 R II χεν. ὅπου μὲν γὰρ ὑπῆρχε θανάτου κίνδυνος, ὅπου δὲ ἀσελγείας, ὕβρεως, τῆς ἐσχάτης διαφθορᾶς. καὶ πρόσεστιν οὐδεμία τέρψις οὐδ' ἱστορία δήπου. πρότερον μὲν οὖν ἡ παραίνεσις τῶν ἀμεινόνων ἐκράτει, νῦν δ', ὡς ἔοικε, τῶν χειρόνων. θαυμάσαι δ' ἄν τις τὴν αἰτίαν τοῦ ζηλοῦν αὐτὸ τοὺς πλείους ἐνθάδε καὶ συνηθέστερον ἀεὶ γίγνεσθαι προβαῖνον· ὥσπερ Ἰωνική τις ἐκράτησεν ἁρμονία καὶ Δώριος καὶ Φρύγιος ἄλλη καὶ Λύδιος· οὕτω νῦν ἡ τῶν Ἀραδίων κρατεῖ μουσική, καὶ τὰ Φοινίκων

ὑμῖν κρούματα ἀρέσκει, καὶ τὸν ῥυθμὸν τοῦτον
ἐξαιρέτως ἠγαπήκατε, ὥσπερ ἕτεροι τὸν σπονδεῖον.
ἢ καὶ γένος τι πέφηνεν ἀνθρώπων ταῖς ῥισὶν εὔ-
μουσον, ὥσπερ τοὺς κύκνους φασὶ τοῖς πτεροῖς;
ἔπειτα τῶν λιγυφώνων τρόπον ὀρνέων τέρπουσιν ἀλ-
λήλους ἔν τε ταῖς ὁδοῖς καὶ παρὰ τὰ συμπόσια, μη-
7M δὲν δεόμενοι λύρας μηδὲ αὐλῶν. ἀρχαῖα δὴ ταῦτα
καὶ σκληρᾶς ἔτι καὶ ἀγροίκου τινὸς μουσικῆς ὄργανα·
νῦν δὲ τρόπος ἄλλος ἀνθεῖ, βαρβίτων κρείττων καὶ
προσηνέστερος. οὐκοῦν μετὰ χρόνον, καὶ χοροὺς ὑπὸ
τῷ μέλει τούτῳ στησόμεθα παίδων καὶ παρθένων
ἐπιμελῶς ἐκδιδάξαντες. ἀλλ' ὅτι μὲν ἄχθεσθε ἀκούον-
R II τες σαφῶς οἶδα, καὶ προεῖπον ὅτι τοὺς λόγους ἀπο-
δέξεσθε οὐχ ἡδέως. ὑμεῖς δ' ἴσως με περὶ ἄστρων καὶ
γῆς ἐδοκεῖτε διαλέξεσθαι. καὶ τινὲς μὲν ὑμῶν ὀργί-
ζονται καί φασί με ὑβρίζειν τὴν πόλιν, τοὺς δὲ ταῦτα
ποιοῦντας οὐκ αἰτιῶνται· τινὲς δὲ ἴσως καταγελῶσιν,
εἰ περὶ μηδενὸς κρείττονος εὗρον εἰπεῖν· ἐγὼ δὲ ὁρῶ
καὶ τοὺς ἰατροὺς ἔσθ' ὅτε ἁπτομένους ὧν οὐκ ἂν ἤθε-
λον, οὐχὶ τῶν καλλίστων τοῦ σώματος, καὶ πολλοὺς
οἶδα τῶν θεραπευομένων ἀγανακτοῦντας, ὅταν ἅπ-
τηται τοῦ πεπονθότος. ὁ δὲ πολλάκις ἀμύττει τοῦτο
καὶ τέμνει βοῶντος. οὔκουν ἀνήσω περὶ τούτου λέ-
γων, πρὶν ἂν σφόδρα δηχθῆτε. καίτοι πάνυ ἀσθε-
νοῦς φαρμάκου τυγχάνετε τοῦ λόγου τούτου καὶ πολὺ
ἐλάττονος ἢ κατὰ τὴν ἀξίαν. ἄγε δὴ πρὸς τοῦ Ἡρα-
κλέους καὶ τοῦ Περσέως καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς
Ἀθηνᾶς καὶ τῶν ἄλλων θεῶν, οὓς τιμᾶτε, ἀποκρί-
νασθέ μοι προθύμως, εἴ τις ὑμῶν ἐβούλετο γυναῖκα
τοιαύτην ἔχειν, λέγω δέ, ὥσπερ κιθαρίστρια καλεῖται
γυνὴ καὶ νὴ Δία αὐλητρὶς ἢ ποιήτρια καὶ τἆλλα ὁμοίως
ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων, οὕτως ἣν ἄν τις συν-

ἤθως ὀνομάσειεν ἀπὸ τούτου τοῦ ἔργου. καὶ μὴ δυσχεραίνετε μηδὲ ἄχθεσθε· τοὺς γὰρ λόγους τούτους αὐτὸ παρέχει τὸ πρᾶγμα τῷ βουλομένῳ περὶ αὐτοῦ λέγειν, οὐκ ἐγώ ποθεν ἀνευρίσκω. γυναικὶ μὲν δὴ [23 R II] τοιαύτῃ συνοικεῖν οὐδεὶς ἂν ἐθελήσειεν ὑμῶν οὐδὲ ἐπὶ πεντακοσίοις ταλάντοις οἶμαι, θυγατέρα δὲ σχεῖν ἕλοιτο ἄν; ἀλλὰ νὴ Δία μητέρα πῶς; οὐ χαλεπὸν τοιαύτην ἔχειν καὶ γηροβοσκεῖν· σεμνὸν γὰρ δῆλον ὅτι καὶ πρεσβυτέροις πρέπον μᾶλλον. εἶεν· οὐκοῦν ἐπὶ μὲν γυναικὸς ἢ θυγατρὸς οὐδ' ἀκούοντες ἀνέχεσθε, πόλιν δὲ τοιαύτην καὶ 'πατρίδα οἰκεῖν οὐ δεινὸν ὑμῖν δοκεῖ; καὶ ταῦθ', ὃ τῷ παντὶ χαλεπώτερον, [41] οὐ τοιαύτην οὖσαν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ἣν αὐτοὶ ποιεῖτε. καίτοι μητρόπολις ὑμῶν ἐστιν ἡ πόλις, ὥστε καὶ τὴν σεμνότητα καὶ τὸ ἀξίωμα ἔχει τὸ τῆς μητροπόλεως· ἀλλ' ὅμως οὔτε τοῦ ὀνόματος οὔτε τῆς ἀρχαιότητος οὔτε τῆς δόξης φείδεσθε. τί ἂν οἴεσθε, εἰ καθάπερ εἰκός ἐστι καί φασι τοὺς οἰκιστὰς ἥρωας ἢ θεοὺς πολλάκις ἐπιστρέφεσθαι τὰς αὑτῶν πόλεις τοῖς ἄλλοις ὄντας ἀφανεῖς ἔν τε θυσίαις καί τισιν ἑορταῖς δημοτελέσιν, ἔπειθ' ὁ ἀρχηγὸς ὑμῶν Ἡρακλῆς παραγένοιτο ἤτοι πυρᾶς οὔσης, ἣν πάνυ καλὴν αὐτῷ ποιεῖτε, [24 R I] σφόδρα γε ἂν αὐτὸν ἡσθῆναι τοιαύτης ἀκούσαντα φωνῆς; οὐκ ἂν εἰς Θρᾴκην ἀπελθεῖν μᾶλλον ἢ Λιβύην καὶ τοῖς Βουσίριδος ἢ τοῖς Διομήδους ἀπογόνοις θύουσι παρεῖναι; τί δέ; ὁ Περσεὺς οὐκ ἂν ὄντως ὑπερπτῆναι δοκεῖ τὴν πόλιν; καὶ τί δεῖ μεμνῆσθαι θεῶν; ἀλλὰ Ἀθηνόδωρος ὁ πρῴην γενόμενος, ὃν ᾐδεῖτο ὁ Σεβαστός, ἆρα οἴεσθε, εἴπερ ἔγνω τοιαύτην οὖσαν τὴν πόλιν, προύκρινεν ἂν τῆς μετ' ἐκείνου διατριβῆς τὴν ἐνθάδε; πρότερον μὲν οὖν ἐπ' εὐταξίᾳ καὶ σωφροσύνῃ διαβόητος ἦν ὑμῶν ἡ πόλις

καὶ τοιούτους ἀνέφερεν ἄνδρας· νῦν δὲ ἐγὼ δέδοικα μὴ τὴν ἐναντίαν λάβῃ τάξιν, ὥστε μετὰ τῶνδε καὶ τῶνδε ὀνομάζεσθαι. καίτοι πολλὰ τῶν νῦν ἔτι μενόντων ὅπως δήποτε ἐμφαίνει τὸ σῶφρον καὶ τὸ αὐστηρὸν τῆς τότε ἀγωγῆς, ὧν ἐστι τὸ περὶ τὴν ἐσθῆτα τῶν γυναικῶν, τὸ τοῦτον τὸν τρόπον κατεστάλθαι καὶ βαδίζειν ὥστε μηδὲ ἓν αὐτῶν μέρος ἰδεῖν μήτε τοῦ προσώπου μήτε τοῦ λοιποῦ σώματος, μηδὲ αὐτὰς ὁρᾶν ἔξω τῆς ὁδοῦ μηδέν. καίτοι τί δύνανται τοιοῦτον ἰδεῖν οἷον ἀκούουσι; τοιγαροῦν ἀπὸ τῶν ὤτων ἀρξάμεναι τῆς διαφθορᾶς ἀπολώλασιν αἱ πλείους. ἡ γὰρ ἀσέλγεια καὶ δι' ὤτων καὶ δι' ὀφθαλμῶν πανταχόθεν εἰσδύεται. ὥστε τὰ μὲν πρόσωπα κεκα-
25 R II λυμμέναι βαδίζουσι, τῇ ψυχῇ δὲ ἀκαλύπτῳ καὶ σφόδρα ἀναπεπταμένῃ. τοιγαροῦν ὀξύτερον βλέπουσιν ἐνὶ τῶν ὀφθαλμῶν, ὥσπερ οἱ γεωμέτραι. καὶ τουτὶ
109 M μὲν ἔκδηλόν ἐστι τὸ τῶν ῥινῶν. ἀνάγκη δὲ καὶ τἄλλα ἀκολουθεῖν τῷ τοιούτῳ ῥυθμῷ. μὴ γὰρ οἴεσθε, ὥσπερ ἑτέρων πολλάκις εἴς τινα μέρη κατασκήπτει, χεῖρας ἢ πόδας ἢ πρόσωπον, οὕτω καὶ παρ' ὑμῖν ἐπιχώριόν τι νόσημα ταῖς ῥισὶν ἐμπεπτωκέναι, μηδ' ὥσπερ Λημνίων ταῖς γυναιξὶ τὴν Ἀφροδίτην ὀργισθεῖσαν λέγουσι διαφθεῖραι τὰς μασχάλας, κἀνθάδε νομίζετε τῶν πλειόνων διεφθάρθαι τὰς ῥῖνας ὑπὸ δαιμονίου χόλου, κἄπειτα τοιαύτην φωνὴν ἀφιέναι· πόθεν; ἀλλ' ἔστι σημεῖον τῆς ἐσχάτης ὕβρεως καὶ ἀπονοίας καὶ τοῦ καταφρονεῖν τῶν καλῶν ἁπάντων καὶ μηδὲν αἰσχρὸν ἡγεῖσθαι. φημὶ δὴ διαλέγεσθαι τούτοις ὁμοίως καὶ βαδίζειν καὶ βλέπειν. εἰ δὲ μηδὲν ἔκδηλον οὕτω ποιεῖν διὰ τῶν ὀμμάτων δύνανται, ὥστε ἐπιστρέφειν ἅπαντας, ἢ μηδέπω τὴν τέχνην ἐπὶ τοσοῦτον προαγηόχασιν, οὐδὲν ἐπιεικέστερον τἄλλα ἔχουσιν. εἶτ' ἄχ-

θεσθε τοῖς Αἰγεῦσι καὶ τοῖς Ἀδανεῦσιν, ὅταν ὑμᾶς λοιδορῶσι, τοὺς δὲ ἐκείνοις μαρτυροῦντας ὡς ἀληθῆ λέγουσι τῶν ὑμετέρων πολιτῶν οὐκ ἐξελαύνετε τῆς πόλεως; οὐκ ἴστε ὅτι τὸ μὲν ποιεῖν τι τῶν ἀπορρήτων καὶ τῶν παρὰ φύσιν ὑποψίαν ἐπὶ τῶν πλείστων μόνον ἔχει, καὶ οὐδεὶς ἑόρακεν οὐδὲν τῶν πολλῶν, 26 II
ἀλλ' ἐν τῷ σκότει που καὶ κρύφα λανθάνοντες ἀσεβοῦσιν οἱ κακοδαίμονες· τὰ δὲ τοιαῦτα σύμβολα τῆς ἀκρασίας μηνύει τὸ ἦθος καὶ τὴν διάθεσιν, ἡ φωνή, τὸ βλέμμα, τὸ σχῆμα, ἤδη καὶ ταῦτα τὰ δοκοῦντα μικρὰ καὶ ἐν μηδενὶ λόγῳ, κουρά, περίπατος, τὸ τὰ ὄμματα ἀναστρέφειν, τὸ ἐγκλίνειν τὸν τράχηλον, τὸ ταῖς χερσὶν ὑπτίαις διαλέγεσθαι. μὴ γὰρ οἴεσθε αὐλήματα μὲν καὶ κρούματα καὶ μέλη τὰ μὲν ἐμφαίνειν τὸ ἀνδρεῖον, τὰ δὲ τὸ θῆλυ, κινήσεις δὲ καὶ πράξεις μὴ διαφέρειν μηδ' εἶναι μηδένα ἐν τούτοις ἔλεγχον. ἀλλ' ἐγὼ βούλομαί τινα λόγον ὑμῖν εἰπεῖν, ὃν ἴσως καὶ ἄλλοτε ἀκηκόατε. τῶν γὰρ ἐνθάδε δεινῶν τινα λέγουσιν εἴς τινα πόλιν παραγεγονέναι τῶν αὐτὸ τοῦτο ἔργον πεποιημένων, ὥστε εὐθὺς εἰδέναι τὸν τρόπον ἑκάστου καὶ διηγεῖσθαι τὰ προσόντα, καὶ μη- 410
δενὸς ὅλως ἀποτυγχάνειν· ἀλλ' ὥσπερ ἡμεῖς τὰ ζῷα γιγνώσκομεν ὁρῶντες, ὅτι τοῦτο μέν ἐστι πρόβατον, εἰ τύχοι, τοῦτο δὲ κύων, τοῦτο δὲ ἵππος ἢ βοῦς· οὕτως ἐκεῖνος τοὺς ἀνθρώπους ἠπίστατο ὁρῶν καὶ λέγειν ἐδύνατο ὅτι οὗτος μὲν ἀνδρεῖος, οὗτος δὲ δειλός, οὗτος δὲ ἀλαζών, οὗτος δὲ ὑβριστὴς ἢ κίναιδος ἢ μοιχός. ὡς οὖν θαυμαστὸς ἦν ἐπιδεικνύμενος καὶ 27 II
οὐδαμῇ διημάρτανε, προσάγουσιν αὐτῷ σκληρόν τινα τὸ σῶμα καὶ σύνοφρυν ἄνθρωπον, αὐχμῶντα καὶ φαύλως διακείμενον καὶ ἐν ταῖς χερσὶ τύλους ἔχοντα, φαιόν τι καὶ τραχὺ περιβεβλημένον ἱμάτιον, δασὺν

ἕως τῶν σφυρῶν καὶ φαύλως κεκαρμένον· καὶ τοῦτον ἠξίουν εἰπεῖν ὅστις ἦν. ὁ δὲ ὡς πολὺν χρόνον ἑώρα, τελευταῖον ὀκνῶν μοι δοκεῖ τὸ παριστάμενον λέγειν οὐκ ἔφη συνιέναι, καὶ βαδίζειν αὐτὸν ἐκέλευσεν. ἤδη δὲ ἀποχωρῶν πτάρνυται· κἀκεῖνος εὐθὺς ἀνεβόησεν ὡς εἴη κίναιδος. εἶτα ἐπ' ἀνθρώπου μὲν ὁ πταρμὸς ἐξήλεγξε τὸν τρόπον καὶ πρὸς τἄλλα πάντα ἴσχυσε τὸ μὴ λαθεῖν· πόλιν δὲ οὐκ ἂν ἕν τι τούτων διαβάλοι καὶ δόξης ἀναπλήσειε πονηρᾶς, καὶ ταῦθ' ὅπου μὴ δεῖται δεινοῦ τοῦ συνήσοντος τίνος ἐστὶ σημεῖον; ἀλλ' ἔγωγε πυθοίμην ἂν ἡδέως τῶν ἐμπείρων τίνι τοῦτο ἔοικεν ἢ τί βούλεται δηλοῦν· οὔτε γὰρ κλωσμὸς οὔτε ποππυσμὸς οὔτε συριγμός ἐστιν· ἢ τίνος ἐστὶν οἰκεῖον ἔργου καὶ πότε μάλιστα γιγνόμενον· οὔτε γὰρ νέμουσιν οὕτως οὔτε ἀροῦσιν οὔτε κυνηγετοῦσιν, ἀλλ' οὐδὲ ναυτῶν ἐστιν ἡ φωνή. πότερον οὖν ἀσπαζομένων ἀλλήλους ἢ καλούντων ἢ φιλοφρονουμένων; ἀλλ' ὥσπερ ὑμέναιος ἴδιόν τι μέλος ἐστὶν ἀρχαῖον ἐπὶ τῶν γαμούντων, οὕτω καινὸς οὗτος εὕρηται ῥυθμὸς ἄλλης
S R II τινὸς ἑορτῆς. ἀλλ' ἀπελεύσεσθε ἀγανακτοῦντες καὶ λεληρηκέναι με φάσκοντες, εἰ τοσούτους λόγους μάτην διεθέμην καὶ πρὸς οὐδὲν τῶν χρησίμων. μηδεμίαν γὰρ ἐκ τούτου βλάβην ἀπαντᾶν μηδὲ χεῖρον
111 M οἰκεῖσθαι τὴν πόλιν. παρὰ δὲ τοῖς Ἕλλησι πρότερον δεινὸν ἐδόκει τὸ μετακινεῖν τὴν μουσικήν, καὶ κατεβόων πάντες τῶν ῥυθμὸν εἰσαγόντων ἕτερον καὶ τὰ μέλη ποικιλώτερα ποιούντων, ὡς διαφθειρομένης ἐν τοῖς θεάτροις τῆς Ἑλλάδος. οὕτω σφόδρα τὰ ὦτα ἐφύλαττον καὶ τηλικαύτην ἡγοῦντο δύναμιν τὴν ἀκοὴν ἔχειν, ὥστε θηλύνειν τὴν διάνοιαν καὶ ἀδικεῖσθαι τὰ τῆς σωφροσύνης, εἰ παρὰ μικρὸν ἐνδοίη τὰ τῆς ἁρμονίας. τοιγαροῦν φασι Λακεδαιμονίους,

ἐπειδὴ Τιμόθεος ἧκε παρ' αὐτούς, λαμπρὸς ὢν ἤδη καὶ δυναστεύων ἐν τῇ μουσικῇ, τήν τε κιθάραν αὐτὸν ἀφελέσθαι καὶ τῶν χορδῶν τὰς περιττὰς ἐκτεμεῖν. καὶ ὑμεῖς, ἄνδρες Ταρσεῖς, μιμήσασθε τοὺς Λακεδαιμονίους, ἐκτέμετε τὸν περιττὸν φθόγγον. ὁ παλαιὸς μῦθός φησι τὴν Κίρκην μεταβάλλειν τοῖς φαρμάκοις, ὥστε σῦς καὶ λύκους ἐξ ἀνθρώπων γίγνεσθαι· καὶ ταῦτα ἀπιστοῦμεν Ὁμήρου λέγοντος,

οἱ δὲ συῶν μὲν ἔχον κεφαλὰς φωνήν τε τρίχας τε
καὶ δέμας.

ἀλλ' ἐκείνοις μὲν τὸν νοῦν μένειν φησὶν ἔμπεδον, τούτων δὲ ὁ νοῦς πρῶτος ἀπόλωλε καὶ διέφθαρται. καὶ μὴν οὐχ οὕτω δεινόν ἐστιν, εἰ ἄνθρωποι μεταξὺ 29 II προβάτων φωνὴν λάβοιεν οὐδ' εἰ βοῶν, οὐδ' ἂν χρεμετίζωσιν οὐδ' ἂν ὑλακτῶσιν, ὥσπερ τὴν Ἑκάβην οἱ ποιηταὶ λέγουσιν ἐπὶ πᾶσι τοῖς δεινοῖς τελευταῖον ποιῆσαι τὰς Ἐρινύας

χαροπὰν κύνα·
χάλκεον δέ οἱ γνάθων ἐκ πολιᾶν φθεγγομένας
ὑπάκουε μὲν Ἴδα Τένεδός τε περιρρύτα
Θρηίκιοί τε φιλήνεμοι πέτραι.

οὐχ οὕτω φημὶ τοῦτ' εἶναι τὸ τέρας δεινὸν οὐδ' ἀποτρόπαιον, ὡς ὅταν ἀνήρ τις ὢν καὶ τὸν χαρακτῆρα ἔχων τὸν αὐτὸν καὶ τὴν φωνὴν τὴν ἑαυτοῦ, καὶ τὰ σημεῖα τῆς φύσεως μὴ δυνάμενος ἀνελεῖν, μηδ' ἂν ἅπαντα ποιῇ περιστέλλων, καθάπερ φώρια κλέπτης, ὑπ' Ἐρινύων τινῶν τυπτόμενος καὶ διαστρε- 30 II φόμενος καὶ πάντα τρόπον διακλώμενος πάντα βούληται ποιεῖν καὶ μηδὲν ὡς πέφυκε· κἄπειτα 412 Πρωτέως τινὸς δίκην ἀλλάττων καὶ μετατιθεὶς αὐτὸν ἐξεύρῃ φωνὴν ἀφιέναι μήτε ἀνδρὸς μήτε γυναικὸς μήτε ἄλλου τινὸς ζῴου [μιαρὰν καὶ ἀνδρόγυ-

νον] μιμούμενος μηδὲ χαμαιτύπην αὐτὸ τοῦτο χαμαιτυποῦσαν, ἀλλὰ τοῦ αἰσχίστου ἔργου καὶ τῆς ἀσελγεστάτης πράξεως ὥσπερ ὄνομα φθεγγόμενος, καὶ ταῦτα μεθ' ἡμέραν ἐκφανοῦς ὄντος ἡλίου πολλῶν παρόντων. οὐχ οὕτω δεινὸν ἦν τὸ τὰς βύρσας τῶν βοῶν ἕρπειν οὐδὲ τὸ μυκᾶσθαι τὰ κρέα. ποῖος οὖν Ὅμηρος ἢ τίς Ἀρχίλοχος ἰσχύει τὰ κακὰ ταῦτα ἐξᾷσαι; δοκεῖ γάρ ἔμοιγε νὴ τὸν Ἡρακλέα γενναίου τινὸς καὶ τραγικοῦ δεῖσθαι ποιητοῦ τὸ τούτων τῶν ἀνθρώπων, ὅστις δυνήσεται κατασχεῖν καὶ ἀνακόψαι τοσαύτην φοράν· I R II ὡς ἤδη μανίᾳ τὸ γιγνόμενον ἔοικεν αἰσχρᾷ καὶ ἀπρεπεῖ. καὶ τοῦτο τὸ νόσημα τῆς ἀπρεπείας καὶ ἀναισχυντίας κύκλῳ περιιὸν ὑμᾶς ἐπὶ πάντα ἄγει τὸ λοιπὸν καὶ ἔργα καὶ φωνὰς καὶ σχήματα καὶ παντὸς ἅπτεται καὶ καθικνεῖται μέρους, ποδῶν, χειρῶν, ὀμμάτων, γλώττης. οὔκουν ἡμῶν ὄφελος οὐδὲν οὐδὲ τῆς ἀνειμένης ταύτης καὶ ἀσθενοῦς παραμυθίας, ἀλλὰ μᾶλλον Στέντορός τινος χρεία φθεγγομένου χάλκεον ἢ σιδήρεον, ὃς ἐμοῦ βοήσεται μεῖζον καὶ σαφέστερον. ὁρᾶτε γὰρ οἷ πρόεισι. γενείων τὸ πρῶτον εὑρέθη κουρά, καὶ τοῦτο ἐδόκει μέτριον, τὸ μὴ σφόδρα καθεικέναι, μηδ' ἐπὶ πλέον, ἀλλὰ πρᾴως ἐπανορθοῦν τὴν φύσιν. οὐκοῦν ὁ τοιοῦτος ἐδόκει πολλοῖς ἐπιδέξιος. εἶτα ἐξύρων μέχρι τῶν παρειῶν· οὐδὲ τοῦτό πω δεινόν· ἀλλ' ὅμως ὁ κωμικὸς καὶ τοῦτον ἐκέλευσε κατακάειν

> ἐπὶ φαλήτων συκίνων ἑκκαίδεκα.

πλὴν εἶχον εὐειδῆ τὰ πρόσωπα καὶ παιδικὰ παρ' ἡλικίαν τῆς λάχνης ταύτης ἀπηλλαγμένα, εἶτα, τοῦτο λοιπὸν ἔτι, τὰ σκέλη καὶ τὸ στέρνον, ἵνα καὶ τἄλλα ὅμοιοι παισὶν ὦμεν. εἶτα μέχρι τῶν βραχιόνων, εἶτα
32 R II ἐπὶ τὰ αἰδοῖα μεταβάν, ἢ καὶ τὸ ἡβᾶν δοκεῖ περιττόν,
413 M σκώπτεται δὴ καὶ καταγελᾶται παρὰ τοῖς σοφοῖς καὶ

νέοις ἡ τῆς φύσεως τέχνη, καθάπερ ἀρχαία τις οὖσα καὶ σφόδρα εὐήθης, ἀχρεῖα καὶ περιττὰ προσθεῖσα τῷ σώματι. τί γὰρ ὑμῖν ὀνύχων ἔδει, τί δὲ τριχῶν; ἀλλ' οὐδὲ χειρῶν ἴσως οὐδὲ ποδῶν. αἰδοῖα μόνον ὑμᾶς ἔδει ποιῆσαι καὶ γαστέρας καὶ τροφὴν παραθεῖναι καὶ τἄλλα, ὧν ἔστιν ἀπολαύειν. τοιγαροῦν αὐτοὶ περικόπτομεν ἑαυτούς, καὶ τὰ μὲν γένεια καὶ τὴν ἥβην ἀφαιροῦμεν, ἃ τῶν ἀνδρῶν ἴδιά ἐστιν· εἰ δὲ ἦν δυνατὸν παρὰ τῶν γυναικῶν προσλαβεῖν ἕτερα, δῆλον ὅτι παντελῶς τότ' ἂν ἦμεν εὐδαίμονες, οὐ καθάπερ νῦν ἐνδεεῖς ὄντες, ἀλλ' ὁλόκληροί τινες καὶ κατὰ φύσιν ἀνδρόγυνοι.

ΤΑΡΣΙΚΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Οὐκ ἀγνοῶ μέν, ὦ ἄνδρες Ταρσεῖς, ὅτι νομίζεται καὶ παρ' ὑμῖν καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις τοὺς πολίτας παριέναι καὶ συμβουλεύειν, οὐ τοὺς τυχόντας, ἀλλὰ τοὺς γνωρίμους καὶ τοὺς πλουσίους, ἔτι δὲ τοὺς καλῶς λελειτουργηκότας. οὐ γὰρ εὔλογον ἴσως τῆς μὲν οὐσίας τῆς τῶν πλουσίων μετέχειν ὑμᾶς τὸ μέρος, τῆς δὲ διανοίας μὴ ἀπολαύειν, ὁποία ποτ' ἂν ᾖ. καίτοι κιθαρῳδῶν γε ὁπόταν ἀκούειν ἐθελήσητε ἢ αὐλητῶν 33 II ἢ ἀθλητὰς θεωρεῖν, οὐ καλεῖτε τοὺς πλουσίους οὐδὲ τοὺς πολίτας, ἀλλὰ τοὺς ἐπισταμένους καὶ δυναμένους, οὐχ ὑμεῖς μόνον, ἀλλὰ πάντες οἱ τοιοῦτοι. οὐ μὴν οὐδὲ ἐκεῖνο λανθάνει με, ὅτι τοὺς ἐν τούτῳ τῷ σχήματι σύνηθές μέν ἐστι τοῖς πολλοῖς Κυνικοὺς καλεῖν· οὐ μόνον δὲ οὐδὲν οἴονται διαφέρειν αὑτῶν οὐδ' ἱκανοὺς εἶναι περὶ πραγμάτων διαλέγεσθαι, ἀλλὰ τὴν ἀρχὴν οὐδὲ σωφρονεῖν ἡγοῦνται, μαινομέ-

νους δέ τινας ἀνθρώπους καὶ ταλαιπώρους εἶναι. σκώπτειν δὲ καὶ καταγελᾶν ἔνιοι τούτων ἑτοίμως ἔχουσι καὶ πολλάκις μηδὲ σιγῶσιν ἐπιτρέπειν, οὐχ ὅπως λε- 414 M γόντων ἀνέχεσθαι. ἔτι δέ φασιν ὑμᾶς ἐν τῷ παρόντι καὶ λίαν παροξύνθαι πρὸς τοὺς φιλοσόφους, καὶ καταρᾶσθαί γε, οὐ πᾶσιν, ἀλλὰ ἐνίοις αὐτῶν, πάνυ μὲν εὐλαβῶς καὶ μετρίως τοῦτο ποιοῦντας, ὅτι μὴ κοινῇ κατὰ πάντων ἐβλασφημεῖτε, εἴ τι οἱ ἐνθάδε ἡμάρτανον, ἐκεῖνο δὲ ἴσως ἀγνοοῦντας, ὅτι, εἴπερ κατηρᾶσθε, οὐ τοῖς φιλοσόφοις. οὐ γάρ ἐστιν οὐδεὶς φιλόσοφος τῶν ἀδίκων καὶ πονηρῶν, οὐδ' ἂν τῶν ἀν- I R II δριάντων περιίῃ γυμνότερος. οἱ δὲ δὴ τὴν πατρίδα βλάπτοντες καὶ συνιστάμενοι κατὰ τῶν πολιτῶν πόρρω που δοκοῦσίν εἶναί μοι τούτου τοῦ ὀνόματος. τί ποτ' οὖν ἐλπίσας καὶ τί βουληθεὶς παρελήλυθα τοιοῦτος ὢν ἐν καιρῷ τοιούτῳ; μανίας γὰρ τοῦτο ἀληθινῆς. ὅτι μηδενὸς αὐτὸς δέομαι παρ' ὑμῶν, ἀλλὰ τῆς ὑμετέρας ὠφελείας ἕνεκα ἐσπούδακα. ἐὰν οὖν μὴ ἀνάσχησθέ μου, δῆλον ὅτι ὑμᾶς αὐτούς, οὐκ ἐμέ, ζημιώσετε. καίτοι προσήκει γε ὑμῖν, εἴ με ἡγεῖσθε καὶ τῷ ὄντι μαίνεσθαι, δι' αὐτὸ τοῦτο ἀκοῦσαι. μὴ γὰρ οἴεσθε ἀετοὺς μὲν καὶ ἱέρακας προσημαίνειν ἀνθρώποις τὸ δέον, καὶ τὴν παρὰ τῶν τοιούτων συμβουλὴν πιστὴν εἶναι διὰ τὸ αὐτόματον καὶ τὸ θεῖον, ἄνδρα δὲ ἀφιγμένον οὕτω καὶ μηδαμόθεν ὑμῖν προσήκοντα μὴ κατὰ τὸ δαιμόνιον ἥκειν ἐροῦντα καὶ συμβουλεύσοντα. καίτοι τὰ μὲν τῶν οἰωνῶν εἰκάζειν δεῖ, τῶν δὲ ὑπ' ἐμοῦ λεγομένων ἔστιν ἀκούσασι συνιέναι καὶ σκέψασθαι, ἐὰν ἄρα σαφῶς ᾖ τι χρήσιμον. βούλομαι δέ, ἐπεὶ τῶν τοιούτων ἐμνήσθην, ἐν Φρυγίᾳ τι συμβὰν εἰπεῖν, ἵν' εὐθὺς ἐνθένδε μου καταγελᾶν ἔχητε. ἀνὴρ Φρὺξ ἐπὶ κτήνους ἐβάδιζεν· ὡς δ' ἐθεάσατό

τινα κορώνην, οἰωνισάμενος, οἱ γὰρ Φρύγες τὰ τοιαῦ-
τα δεινοί, λίθῳ βάλλει καί πως τυγχάνει αὐτῆς. πάνυ
οὖν ἥσθη, καὶ νομίσας εἰς ἐκείνην τετράφθαι τὸ χα- 35 F 11
λεπὸν ἀναιρεῖται καὶ ἀναβὰς ἤλαυνεν. ἡ δὲ μικρὸν 415 R
διαλιποῦσα ἀνέσφηλε· τὸ δὲ κτῆνος πτοηθὲν ἀπο-
βάλλει τὸν ἄνδρα, καὶ ὃς πεσὼν κατάγνυσι τὸ σκέλος.
ἐκεῖνος μὲν οὖν οὕτως ἀπήλλαξεν, ἀχάριστος γενόμε-
νος περὶ τὸ σύμβολον. ἐγὼ δὲ πολύ μοι δοκῶ τῆς
κορώνης ἀσφαλέστερον βεβουλεῦσθαι καὶ πρὸς εὐγνω-
μονεστέρους ἄνδρας ἥκειν τοῦ Φρυγός. ἐὰν γὰρ ὑμῖν
δοκῶ φλυαρεῖν, οὐ δήπου λίθοις βαλεῖτέ με, ἀλλὰ
θορυβήσετε. φέρε οὖν, ἐπεὶ σιωπᾶτε καὶ ὑπομένετε,
πρῶτον μὲν ἐκεῖνο, εἰ μὴ σαφῶς ἴστε, ἐπιδείξω, ὅτι
δεῖσθε γνώμης ἐν τῷ παρόντι, καὶ τοιαῦτα ὑμῶν τὰ
πράγματά ἐστιν ὥστε βουλῆς ἄξια εἶναι καὶ πολλῆς
προνοίας· ἔπειθ', ὅτι μηδεὶς ὑμῖν δύναται ῥᾳδίως
τούτων τὸ δέον παραινέσαι, οἱ μὲν ἀγνοίᾳ τοῦ συμ-
φέροντος, οἱ δέ τινες καὶ δειλίᾳ τῇ πρὸς ὑμᾶς ἢ τῇ
πρὸς ἑτέρους καὶ τὸ αὑτῶν ἴσως μᾶλλον ἔνιοι σκο-
ποῦντες· ἔπειτα, ἣν αὐτὸς ἔχω γνώμην περὶ τούτων,
καὶ τί πράξασιν ὑμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ πῶς κα-
θόλου προϊσταμένοις τῆς πόλεως εἰς ἅπαντα καὶ τὸν 36 II
αὖθις οἶμαι συνοίσειν χρόνον. ὑμῖν γάρ, ἄνδρες
Ταρσεῖς, συμβέβηκε μὲν πρώτοις εἶναι τοῦ ἔθνους,
οὐ μόνον τῷ μεγίστην ὑπάρχειν τὴν πόλιν τῶν ἐν τῇ
Κιλικίᾳ καὶ μητρόπολιν ἐξ ἀρχῆς, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸν
δεύτερον Καίσαρα ὑπὲρ πάντας ἔσχετε οἰκείως ὑμῖν
διακείμενον. τὸ γὰρ δι' ἐκεῖνον ἀτύχημα τῇ πόλει
συμβὰν εἰκότως αὐτὸν εὔνουν ὑμῖν ἐποίει καὶ σπου-
δάζειν, ὅπως μείζονες ὑμῖν φανήσονται τῶν δι' αὐτὸν
συμφορῶν αἱ παρ' αὐτοῦ χάριτες. τοιγαροῦν ἅ τις ἂν
φίλοις ὄντως καὶ συμμάχοις καὶ τηλικαύτην προθυ-

μίαν ἐπιδειξαμένοις κἀκεῖνος ὑμῖν παρέσχε, χώραν,
νόμους, τιμήν, ἐξουσίαν τοῦ ποταμοῦ, τῆς θαλάττης
τῆς καθ' αὑτούς· ὅθεν ταχὺ μείζων ἐγένετο ἡ πό-
λις καὶ διὰ τὸ μὴ πολύν τινα χρόνον διελθεῖν
τὸν ἀπὸ τῆς ἁλώσεως, καθάπερ οἱ μεγάλῃ μὲν νό-
σῳ χρησάμενοι, ταχὺ δ' ἀνασφήλαντες, ἐπειδὰν
τύχωσιν ἱκανῆς τῆς μετὰ ταῦτα ἐπιμελείας, πολ-
6M λάκις μᾶλλον εὐέκτησαν. καὶ μὴν τά γε ἐφεξῆς
7R II οὐχ ὡς οἴεταί τις ὤνησε τὴν πόλιν τὸ γενέσθαι τινὰς
τῶν ἡγεμόνων βιαίους καὶ τούτοις ἐπεξελθεῖν ὑμᾶς.
πρός μέν γε τὸ φανῆναί τινας ὄντας καὶ μὴ μόνον
ἑαυτοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις βοηθῆσαι, καὶ νὴ Δία
ὥστε τοὺς αὖθις ὀκνηρότερον ἐξαμαρτάνειν, συν-
ήνεγκε τὸ δίκην ἐκείνους ὑποσχεῖν· ἄλλως δὲ τὴν
πόλιν ἐπίφθονον ἐποίησε καὶ δυσχερεστέρους ὑμᾶς
δοκεῖν φύσει καὶ ῥᾳδίως αἰτιᾶσθαι. τὸ γὰρ πολλάκις
ἐγκαλεῖν ἤδη ποτὲ ἔδοξε τοῦ συκοφαντεῖν σημεῖον,
ἄλλως τε ὁπόταν περὶ ἡγεμόνων ὁ λόγος ᾖ πρὸς ἡγε-
μόνας. οὐ γὰρ τῷ πλέον τι πάσχειν, ἀλλὰ τῷ μὴ
ἐθέλειν ἄρχεσθαι τὴν ἀπέχθειαν ὑπονοοῦσι γίγνεσθαι.
πάλιν τοίνυν ἕτερον πρᾶγμα συμβὰν ὑπὲρ ὑμῶν τρό-
38R II πον τινὰ ὅμοιον τούτῳ γέγονεν. οἱ γὰρ Αἰγαῖοι φι-
λοτιμίαν ἀνόητον ἐπανελόμενοι πρὸς ὑμᾶς, τὸ περὶ
τὰς ἀπογραφὰς ἐξαμαρτάνοντες, αὐτοὶ μὲν ἔπταισαν,
ἔτι δὲ μᾶλλον τὸν καθ' ὑμῶν φθόνον καὶ τοιαύτην
τινὰ ἡσυχῇ διαβολὴν εἰργάσαντο πρὸς τὴν πόλιν ὡς
ἐπαχθῆ καὶ βαρεῖαν ταῖς ἄλλαις. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ
τοῦ πρότερον χρόνου. τὰ δὲ νῦν οἵ γε Μαλλῶται
διαφέρονται πρὸς ὑμᾶς, αὐτοὶ μὲν ἅπαντα ἀδικοῦν-
τες καὶ θρασυνόμενοι, τῷ δὲ ἀσθενεῖς εἶναι καὶ πολὺ
ἥττους μᾶλλον τὴν τῶν ἀδικουμένων τάξιν ἀεὶ λαμ-
βάνοντες. οὐ γὰρ ἃ ποιοῦσιν ἔνιοι σκοποῦσιν, ἀλλὰ

τίνες ὄντες, οὐδὲ τοὺς ἀδικοῦντας ἢ βιαζομένους ἐθέλουσιν ἐξετάζειν πολλάκις, ἀλλ' οὓς εἰκὸς βιάζεσθαι τῷ δύνασθαι πλέον. εἰ γοῦν ὑφ' ὑμῶν ἐπράχθη τι τοιοῦτον οἷον ὑπ' ἐκείνων νῦν γέγονε, πορθεῖν ἂν ἐδοκεῖτε τὰς πόλεις καὶ ἀποστάσεως ἄρχειν καὶ πολέμου, καὶ στρατοπέδου δεῖν ἐφ' ὑμᾶς. οὐκοῦν δεινὰ πάσχομεν, ἐρεῖ τις, εἰ τούτοις μὲν ἐξέσται ποιεῖν ὅ,τι ἂν ἐθέλωσι, καὶ τοῦτο ἀπολαύσουσι τῆς ἐρημίας τῆς ἑαυτῶν, ἡμεῖς δὲ κινδυνεύσομεν, ἐὰν μόνον κινηθῶμεν. ἔστω δεινὸν καὶ ἄδικον. ἀλλ' οὐκ, εἴ τι μὴ δίκαιον πέφυκε γίγνεσθαι, δεῖ πρὸς τοῦτο φιλο- 39 II νεικοῦντας αὑτοὺς περιβάλλειν ἀτόπῳ τινί, μᾶλλον δὲ 417 προορᾶν καὶ φυλάττεσθαι. τὸ γὰρ συμβαῖνον ὅμοιόν ἐστι τῷ περὶ τοὺς ἀθλητάς, ὅταν ἐλάττων πρὸς πολὺ μείζω μάχηται. τῷ μὲν γὰρ οὐδὲν ἔξεστι παρὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ κἂν ἄκων ἁμάρτῃ τι, μαστιγοῦται· τὸν δ' οὐδεὶς ὁρᾷ πάνθ' ἃ δύναται ποιοῦντα. τοιγαροῦν κἀκεῖ σωφρονοῦντος ἀνδρός ἐστι καὶ ταῖς ἀληθείαις κρείττονος τῇ δυνάμει περιεῖναι, τὰς δὲ πλεονεξίας ταύτας ἐᾶν, καὶ ὑμεῖς ἂν ἔχητε νοῦν, τοῖς δικαίοις περιέσεσθε καὶ τῷ μεγέθει τῆς πόλεως τῶν φθονούντων· πρὸς ὀργὴν δὲ οὐδὲν οὐδὲ ἀγανακτοῦντες δράσετε. καὶ περὶ μὲν τούτων αὖθις, ὥσπερ οἶμαι καὶ προεθέμην. νῦν δὲ καὶ τὰ λοιπὰ ἐπέξειμι διὰ πλείονος σκέψεως, ἧς φημι δεῖσθαι τὸν ἐνεστῶτα καιρόν. ἡ μέν γε τῶν Μαλλωτῶν ἀπέχθεια καὶ στάσις ἧττον ὀφείλει λυπεῖν ὑμᾶς. τὸ δὲ Σολεῖς τούτους καὶ Ἀδανεῖς καί τινας ἴσως ἄλλους ὁμοίως ἔχειν καὶ μηδὲν ἐπιεικέστερον, ἀλλὰ καὶ βαρύνεσθαι καὶ βλασφημεῖν καὶ μᾶλλον ἑτέρων ὑπακούειν ἐθέλειν, ὑποψίαν ποιεῖ τοῦ μηδὲ τοὺς Αἰγαίους τάχα μηδὲ τοὺς Μαλλώτας παντάπασιν ἀδίκως ἄχθεσθαι, μηδὲ τοὺς μὲν φθόνῳ,

τοὺς δὲ πλεονεκτεῖν βουλομένους ἠλλοτριῶσθαι πρὸς
ὑμᾶς, ἀλλ' ἴσως εἶναί τι τοιοῦτον περὶ τὴν πόλιν καὶ
40 R II ὑβρίζειν πως καὶ ἐνοχλεῖν τοὺς ἐλάττονας. ταῦτα
γὰρ ἔστι μὲν οὐκ ἀληθῆ, ταὐτὰ δ' ἂν ὑμᾶς ὡς ἀλη-
θῆ βλάψειε. φέρε δὴ καὶ τὰ πρὸς τὸν στρατηγὸν
ὑμῖν ὡς ἔχει λογίσασθε. πρότερον μὲν ὑποψία μό-
νον ὑπῆρχεν ὡς οὐχ ἡδέως ὑμῶν διακειμένων, ἀλλ'
ὅμως ἐκεῖνός τε ἐπολιτεύετο πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑμεῖς
πρὸς ἐκεῖνον καὶ φανερὸν οὐδὲν ἦν· ἄρτι δὲ ὑμεῖς
τε τῷ δοκεῖν ἐλαττοῦσθαι παροξυνθέντες εἴπατέ τι
κἀκεῖνος προήχθη καὶ γράψαι πρὸς ὀργὴν καὶ ποιῆσαι
τοῦθ', ὅπερ μὴ πρότερον. νὴ Δία ἀλλά γε τὰ τῆς
118 M πόλεως αὐτῆς καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους ὑμῖν ὡς δεῖ πρό-
εισιν, οὐχ ὡς πρῴην χωρὶς ἦν ὁ δῆμος καὶ χωρὶς ἡ
βουλὴ καὶ νῦν ἔτι καθ' αὑτοὺς οἱ γέροντες, ἰδίᾳ τὸ
41 R II συμφέρον ἑκάστων δῆλον ὅτι σκοπούντων· ὥσπερ εἰ
[κατα]πλεόντων ἰδίᾳ μὲν οἱ ναῦται τὸ συμφέρον αὑτοῖς
ζητοῖεν, ἰδίᾳ δὲ ὁ κυβερνήτης, ἰδίᾳ δὲ ὁ ναύκληρος.
καὶ γὰρ εἰ πολλάκις ταῦτα λέγεται, ἀλλ' οὖν προσήκει
μὴ διὰ τοῦτο παραπέμπειν. οὐ γὰρ τὸ πρώτως ῥηθὲν
οὐδ' ὃ μὴ πρότερόν τις ἤκουσε δεῖ προθύμως ἀποδέ-
χεσθαι, τὸ δὲ οἰκεῖον τῷ πράγματι καὶ τὸ χρείαν τινὰ
ἔχον. νὴ Δία, ἀλλὰ νῦν ὡμολογήκαμεν καὶ κοινῇ
βουλευόμεθα. καὶ τίς ἂν ἀσφαλῆ καὶ βέβαιον ἡγή-
σαιτο τὴν τοιαύτην ὁμόνοιαν, τὴν ὑπ' ὀργῆς μὲν γε-
νομένην, τριῶν δὲ οὖσαν ἢ τεττάρων ἡμερῶν; οὐδὲ
γὰρ ὑγιαίνειν ἀσφαλῶς εἴποι τις ἂν τὸν πρὸ μικροῦ
πυρέττοντα. μὴ τοίνυν μηδὲ ὑμεῖς αὐτοὺς ὁμονοεῖν
λέγετε, πρὶν ἂν ὑμῖν μάλιστα μὲν πολλαπλάσιος διέλ-
θῃ χρόνος· εἰ δ' οὖν, τοσοῦτος ὅσον δὴ διαφέρεσθε·
42 R II μηδ' εἰ ταὐτό ποτ' ἐφθέγξασθε καὶ τὴν αὐτὴν ἔχετε
ὁρμήν, καὶ δὴ νομίζετε ἐξῃρῆσθαι τὸ νόσημα τῆς πό-

λεως. καὶ γὰρ ἐν τοῖς ἀναρμόστοις ὀργάνοις ἐνίοτε οἱ φθόγγοι συνεφώνησαν πρὸς ὀλίγον, εἶτα εὐθὺς ἀπᾴδουσιν. ὥσπερ οὖν τὸ μὲν τρῶσαί τι καὶ διελεῖν ταχὺ γίγνεται καὶ πάνυ ῥᾳδίως, τὸ δὲ συμφῦσαι καὶ συναγαγεῖν χρόνου δεῖται καὶ προσοχῆς, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν πόλεων ἔχει. τὸ μὲν διενεχθῆναι καὶ στασιάσαι πρόχειρον καὶ διὰ μικρὰ συμβαίνει πολλάκις, τὸ δὲ καταστῆναι καὶ τὴν προσήκουσαν λαβεῖν διάθεσιν καὶ πίστιν μὰ Δί' οὐκ ἔστιν εἰπόντας οὐδὲ δόξαντας μετανοεῖν εὐθὺς ἔχειν. ἴσως μὲν γὰρ οὐ παρὰ μόνοις ὑμῖν, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασι μεγάλης τινὸς τοῦτο δεῖται θεραπείας, μᾶλλον δὲ εὐχῆς. οὐ γὰρ ἔστιν ἄλλως ἢ τῶν κινούντων κακῶν καὶ ταραττόντων ἀπολυθέντας, φθόνου, πλεονεξίας, φιλονεικίας, τοῦ ζητεῖν ἕκαστον αὔξειν ἑαυτὸν καὶ τὴν πατρίδα 418
καὶ τὸ κοινῇ συμφέρον ἐάσαντας συμπνεῦσαί ποτ' ἰσχυρῶς καὶ ταὐτὰ προελέσθαι. ὡς παρ' οἷς ἂν ἰσχύῃ ταῦτα καὶ τοιαῦθ' ἕτερα, τούτους ἀνάγκη τὸν ἀεὶ χρόνον ἐπισφαλεῖς εἶναι καὶ διὰ μικρὰ συμπίπτειν καὶ θορυβεῖσθαι, καθάπερ ἐν θαλάττῃ πνευμάτων 43 II
ἐναντίων ἰσχυόντων. ἐπεί τοι μηδὲ τὴν βουλὴν αὐτὴν ἡγεῖσθ' ὁμονοεῖν μηδ' ὑμᾶς τὸν δῆμον. εἰ γοῦν τις ἐπεξίοι πάντας, δοκεῖ μοι μηδ' ἂν δύο ἄνδρας ἔχειν ἐν τῇ πόλει τὸ αὐτὸ φρονοῦντας, ἀλλ' ὥσπερ ἔνια τῶν ἀνιάτων καὶ χαλεπῶν νοσημάτων, ἃ δι' ὅλων εἴωθεν ἔρχεσθαι τῶν σωμάτων καὶ οὐδέν ἐστι μέρος εἰς ὃ μὴ κάτεισιν, οὕτως ἡ τραχύτης αὕτη καὶ τὸ μικροῦ δεῖν ἅπαντας ἀλλήλων ἀπεστράφθαι διαπεφοίτηκε τῆς πόλεως. ἵνα γὰρ τὴν βουλὴν ἀφῶ καὶ τὸν δῆμόν τε καὶ τοὺς νέους καὶ τοὺς γέροντας, ἐστὶ πλῆθος οὐκ ὀλίγον ὥσπερ ἔξωθεν τῆς πολιτείας· τούτους δὲ εἰώθασιν ἔνιοι λιμουργοὺς καλεῖν· καὶ

ποτὲ μὲν βαρύνονται καί φασιν ὄχλον εἶναι περιττὸν καὶ τοῦ θορύβου καὶ τῆς ἀταξίας αἴτιον, ποτὲ δὲ μέρος ἡγοῦνται τῆς πόλεως καὶ πολλοῦ ἀξιοῦσιν. οὓς εἰ μὲν οἴεσθε βλάπτειν ὑμᾶς καὶ στάσεως ἄρχειν καὶ ταραχῆς, ὅλως ἐχρῆν ἀπελάσαι καὶ μὴ παραδέχεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις· εἰ δὲ τρόπον τινὰ πολίτας εἶναι τῷ 44 R II μὴ μόνον οἰκεῖν, ἀλλὰ καὶ γεγονέναι τοὺς πλείους ἐνθάδε καὶ μηδεμίαν ἄλλην ἐπίστασθαι πόλιν, οὐδὲ ἀτιμάζειν δήπου προσήκει οὐδὲ ἀπορρηγνύειν αὐτῶν. νυνὶ δὲ ἐξ ἀνάγκης ἀφεστᾶσι τὴν γνώμην τοῦ κοινῇ συμφέροντος, ὀνειδιζόμενοι καὶ δοκοῦντες ἀλλότριοι. τούτου δὲ οὐδέν ἐστι βλαβερώτερον ταῖς πόλεσιν οὐδὲ ὃ μᾶλλον στάσιν ἐγείρει καὶ διαφοράν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν σωμάτων ὁ προσγενόμενος ὄγκος, ἂν μὲν οἰκεῖος ᾖ τῷ λοιπῷ σώματι καὶ 420 M συμφυής, εὐεξίαν ποιεῖ καὶ μέγεθος· εἰ δὲ μή, νόσου καὶ διαφθορᾶς αἴτιος γίγνεται. τί οὖν σὺ κελεύεις ἡμᾶς; τοὺς ἅπαντας ἀναγράψαι πολίτας; ναί φημι, καὶ τῶν αὐτῶν ἀξιοῦν, ἀλλὰ μὴ ὀνειδίζειν μηδὲ ἀπορρίπτειν, ἀλλὰ μέρος αὑτῶν, ὥσπερ εἰσί, νομίζειν. οὐ μὲν γάρ, ἄν τις καταβάλῃ πεντακοσίας δραχμάς, δύναται φιλεῖν ὑμᾶς καὶ τῆς πόλεως εὐθὺς ἄξιος γεγονέναι· εἰ δέ τις ἢ πένης ὢν ἢ πολιτογραφοῦντός τινος οὐ μετείληφε τοῦ ὀνόματος, οὐ μόνον αὐτὸς παρ' ὑμῖν γεγονώς, ἀλλὰ καὶ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τῶν προγόνων, οὐχ οἷός ἐστιν ἀγαπᾶν τὴν πόλιν οὐδ' ἡγεῖσθαι πατρίδα. καὶ δεινὸν μέν· εἴ τις ἐργάζεται, χείρων ἐστὶν ἑτέρου καὶ δεῖ τοῦτο προφέρειν 45 R II αὐτῷ καὶ λοιδορεῖσθαι· βαφεὺς δὲ ἢ σκυτοτόμος ἢ τέκτων ἐὰν ᾖ, οὐδὲν προσήκει ταῦτα ὀνειδίζειν. καθόλου δὲ οὐ τοῦτο μάλιστα τῶν ἐν τῇ πόλει βουλόμενος εἰπεῖν οὐδὲ οἷόν ἐστι δεῖξαι προῆλθον ἴσως,

ἀλλ' ἐκεῖνο σαφὲς ὑμῖν ποιήσων, ὅπως διάκεισθε πρὸς ἀλλήλους, καὶ νὴ Δία εἰ πιστεύειν ὑμᾶς ἄξιον τῇ παρούσῃ καταστάσει καὶ κατ' ἀλήθειαν οἴεσθαι νῦν συμπεπνευκέναι. οἰκίαν γὰρ ἔγωγε καὶ ναῦν καὶ τἄλλα οὕτως ἀξιῶ δοκιμάζειν οὐ τὸ παρὸν σκοποῦντας, εἰ σκέπει νῦν καὶ μὴ δέχεται τὴν θάλατταν, ἀλλὰ καθόλου πῶς παρεσκεύασται καὶ πέπηγεν, εἰ μηδέν ἐστι διεστηκὸς μηδὲ σαθρόν. καὶ μὴν ὅ γε ἔφην τὸ πρότερον αὐξῆσαι τὴν πόλιν, τοῦτο οὐχ ὁρῶ νῦν ὑμῖν ὑπάρχον, τὸ ἐξαίρετον εὐεργεσίαν καὶ χάριν καταθέσθαι τῷ κρατοῦντι, δῆλον ὅτι τῷ μὴ δεηθῆναι μηδενὸς αὐτὸν τοιούτου· πλὴν ὅτι γε μηδὲν τῶν ἄλλων 46 R II ἔχετε πλεῖον πρὸς αὐτόν· ὥστε ὧν παρ' ἐκείνου τότε δι' εὔνοιαν καὶ φιλίαν ἐτύχετε, ταῦτα ὀφείλετε φυλάττειν τὸν λοιπὸν χρόνον δι' εὐταξίαν καὶ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν διδόναι καθ' αὑτῶν. καὶ μηδείς με νομίσῃ ταῦτα λέγειν ἁπλῶς ἁπάντων ἀνέχεσθαι παραινοῦντα ὑμῖν καὶ πάντα πάσχειν, ἀλλ' ὅπως ἔμπειροι 421 τῶν καθ' αὑτοὺς ὄντες καὶ νῦν ἄμεινον βουλεύησθε καὶ τὸ λοιπὸν οὕτως ἀπαιτῆτε τὸν παριόντα μὴ ῥᾳδίως ὑμῖν μηδ' ὡς ἂν ἐπέλθῃ μηδὲν εἰσηγεῖσθαι, πάντα δὲ εἰδότα καὶ περὶ πάντων ἐσκεμμένον. καὶ 47 R II γὰρ ἰατρόν, ὅστις ἐξήτακεν ἀκριβῶς τὰ τοῦ κάμνοντος, ὡς μηδὲν αὐτὸν λανθάνειν, τοῦτον εἰκὸς ἄριστα θεραπεύειν. ὅτι μὲν οὖν δεῖται τὰ παρόντα προσοχῆς καὶ βελτίονος συμβούλου, οὐ τῶν ἀπὸ τῆς τύχης καὶ δι' ἀργύριον ἢ διὰ γένος παριόντων, ἐνθένδε ὁρᾶτέ πως. ὅταν γὰρ μήτε αὐτοὶ βεβαίως ὁμονοῆτε μήθ' αἱ πλείους τῶν πέριξ πόλεων οἰκείως ὑμῖν ἔχωσιν, ἀλλ' οἱ μὲν φθονῶσιν, ἐκ πολλοῦ ἀντιφιλοτιμούμενοι πρὸς ὑμᾶς, οἱ δὲ ἀπεχθάνωνται, διὰ τὸ ὑπὲρ τῆς χώρας ἀμφισβητεῖν, οἱ δὲ οὐκ οἶδα ὅπως γε

ἐνοχλεῖσθαι λέγωσιν, ὁ δὲ στρατηγὸς οἴηται μὲν τὰ βελτίω φρονεῖν περὶ αὐτοῦ ὑμᾶς, ἠναγκασμένοι δὲ ἦτε προσκροῦσαι καὶ πρότερον ἀλλήλοις, ἔτι δὲ ἐπίφθονοι τῷ τε μεγέθει τῆς πόλεως νομίζησθε καὶ τῷ 18R II πολλὰ τῶν ὄντων ἀπολαβεῖν δυνήσεσθαι· πῶς οὐχὶ διὰ ταῦτα ἐπιμελοῦς καὶ περιεσκεμμένης γνώμης δεῖσθε; τί οὖν; οὐχ ἱκανοὶ ταῦτα οἱ πολῖται συνιδεῖν καὶ παραινέσαι; πόθεν; εἰ γὰρ ἦσαν ἱκανοὶ τὸ δέον εὑρίσκειν ἐν ταῖς πόλεσιν οἱ προεστῶτες καὶ πολιτευόμενοι, πάντες ἂν ἀεὶ καλῶς ἀπήλλαττον καὶ ἀπαθεῖς ἦσαν κακῶν, εἰ μή τις αὐτόματος ἄλλως ἐπέλθοι τισὶ συμφορά. ἀλλ' οἶμαι καὶ πάλαι καὶ νῦν πλείονα εὕροι τις ἂν συμβεβηκότα δεινὰ ταῖς πόλεσι δι' ἄγνοιαν τοῦ συμφέροντος καὶ τὰ τῶν προεστώτων ἁμαρτήματα τῶν ἐκ τοῦ δαιμονίου καὶ παρὰ τῆς τύχης. οἱ μὲν γὰρ οὐδὲν δυνάμενοι τῶν δεόντων ἰδεῖν οὐδ' ἐπιμεληθέντες αὐτῶν πρότερον, μηδὲ κώμην ἂν ὄντες ἱκανοὶ διοικῆσαι κατὰ τρόπον, ἄλλως δὲ ὑπὸ χρημάτων ἢ γένους συνιστάμενοι, προσέρχονται τῷ πολιτεύεσθαι· τινὲς δὲ ταύτην ἐπιμέλειαν εἶναι νομίζοντες, ἂν ῥήματα συμφορῶσι καὶ ταῦτα τῶν πολλῶν ὅπως δὴ θᾶττον συνείρωσι, μηδενὸς τἄλλα ἀμείνους ὄντες. τὸ δὲ μέγιστον, διὰ μὲν τὸ βέλτιστον καὶ τῆς πατρίδος αὐτῆς ἕνεκεν οὔ, λοιπὸν δὲ διὰ δόξας καὶ τιμὰς καὶ τὸ δύνασθαι πλέον ἑτέρου καὶ στεφάνους καὶ προεδρίας καὶ πορφύρας διώκοντες, πρὸς ταῦτα ἀποβλέποντες καὶ τούτων ἐξηρτημένοι τοιαῦτα πράττουσι καὶ λέγουσιν, ἐξ ὧν αὐτοί τινες εἶναι δόξωσι. τοιγαροῦν ἐστεφανωμένους πολλοὺς ἰδεῖν ἔστι καθ' ἑκάστην πόλιν καὶ θύοντας ἐν κοινῷ καὶ προϊόντας ἐν πορφύρᾳ· γενναῖον δὲ καὶ φρόνι- 49R II μον ἄνδρα καὶ κηδεμόνα ὄντως τῆς ἑαυτοῦ πατρίδος

καὶ φρονοῦντα καὶ λέγοντα τἀληθῆ καὶ δι᾽ ὃν ἄμεινον οἰκεῖται καὶ μετέσχηκεν ἀγαθοῦ τινος ἡ πειθομένη πόλις, σπάνιον εὑρεῖν. καὶ τοῦτο ἀναγκαῖον συμβαίνειν τρόπον τινά. ὅταν γὰρ οἴωνται τοὺς λελειτουργηκότας ἢ τοὺς μέλλοντας ἑαυτοῖς δεῖν συμβουλεύειν, κἂν ᾖ τις γυμνασίαρχος ἢ δημιουργός τις, καὶ τῷ τοιούτῳ μόνῳ λέγειν ἐπιτρέπωσιν ἢ νὴ Δία τοῖς καλουμένοις ῥήτορσιν, ὅμοιόν ἐστιν ὥσπερ ἂν εἰ τοὺς κήρυκας ἐκάλουν μόνους ἢ τοὺς κιθαρῳδοὺς ἢ τοὺς τραπεζίτας. τοιγαροῦν ἄνθρωποι παρίασι καὶ ἀνόητοι καὶ δοξοκόποι καὶ πρὸς τὸν ἀπὸ τοῦ πλήθους θόρυβον κεχηνότες, οὐδὲν ἀπὸ γνώμης ἀσφαλοῦς οὐδὲ συνέντες λέγουσιν, ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν σκότει βαδίζοντες κατὰ τὸν κρότον ἀεὶ καὶ τὴν βοὴν φέρονται. καίτοι κυβερνήταις, εἴ τις λέγοι αὐτοῖς ὥστε ζητεῖν ἐξ ἅπαντος ἀρέσκειν τοῖς ἐπιβάταις, καὶ κροτουμένοις ὑπ᾽ αὐτῶν, ὅπως ἂν ἐκεῖνοι θέλωσιν, οὕτω κυβερνᾶν, οὐ μεγάλου τινὸς αὐτοῖς δεήσει χειμῶνος, ὥστε ἀνατρέψαι. πολλάκις γοῦν ἄγροικος ἄνθρωπος ναυτιῶν ἢ γύναιον, ἐὰν ἴδῃ πέτρας, γῆν 4231 ἑορακέναι δοκεῖ καὶ λιμένα, καὶ δεῖται προσχεῖν. 50 R II ἐγὼ δὲ τὸν σύμβουλον τὸν ἀγαθὸν καὶ τὸν ἄξιον προεστάναι πόλεώς φημι δεῖν πρὸς ἅπαντα μὲν ἁπλῶς παρεσκευάσθαι τὰ δοκοῦντα δυσχερῆ, μάλιστα δὲ πρὸς τὰς λοιδορίας καὶ τὴν τοῦ πλήθους ὀργήν, καὶ ταῖς ἄκραις ὅμοιον εἶναι ταῖς ποιούσαις τοὺς λιμένας, αἵτινες ἅπασαν ἐκδέχονται τὴν βίαν τῆς θαλάττης, τὸ δὲ ἐντὸς ἀκίνητον καὶ γαληνὸν φυλάττουσι· κἀκεῖνον δὲ ἐκκεῖσθαι τῷ δήμῳ, κἂν ὀργισθῆναί ποτε θέλῃ κἂν κακῶς εἰπεῖν κἂν ὁτιοῦν ποιῆσαι, πάσχειν δὲ μηδὲν ὑπὸ τῶν τοιούτων θορύβων, μήτε ἂν ἐπαινῆται, διὰ τοῦτο ἐπαίρεσθαι, μήτε ἂν ὑβρίζεσθαι

δοκῇ, ταπεινοῦσθαι. τὸ μέντοι γε παρ' ὑμῖν γιγνόμενον οὐ τοιοῦτόν ἐστι, καὶ οὐδείς, ὡς ἐγὼ πυνθάνομαι, τῶν πολιτευομένων τοῦτο ἔχει προκείμενον οὐδ' ἐστὶν ἔτι τῶν κοινῶν· ἀλλ' οἱ μὲν ὅλως ἀφεστᾶσιν, οἱ δ' ἐκ παρέργου προσίασιν ἁπτόμενοι μόνον τοῦ πράγματος, ὥσπερ οἱ σπονδῆς θιγγάνοντες, οὐκ ἀσφαλὲς εἶναι λέγοντες ἀναθεῖναι αὑτοὺς πολιτείᾳ. καίτοι ναυκληρεῖν μὲν ἢ δανείζειν ἢ γεωργεῖν οὐδεὶς ἂν ἱκανῶς δύναιτο πάρεργον αὐτὸ ποιούμενος, πολι- 51 R II τεύεσθαι δὲ ἐπιχειροῦσιν ἐκ περιουσίας καὶ πάντα ἔμπροσθεν τούτου τιθέντες. ἔνιοι δ', ἂν εἰς ἀρχήν τινα καταστῶσιν, ἐν ἐκείνῃ μόνον ζητοῦσιν ἅψασθαί τινος πράξεως, ὅπως ἀπέλθωσιν ἐνδοξότεροι, τοῦτο μόνον σκοποῦντες. τοιγαροῦν πρὸς ἓξ μῆνάς εἰσιν ὑμῖν ἀνδρεῖοι, πολλάκις οὐδὲ ἐπὶ τῷ συμφέροντι τῆς πόλεως. ὥστε νῦν μέν ἐστιν οὗτος ὁ λέγων, κἀκείνῳ ἔτι εὐθὺς ἄλλος, εἶθ' ἕτερος· τὸν δὲ πρὸ τριάκοντα ἡμερῶν λαμπρὸν καὶ μόνον φάσκοντα κήδεσθαι τῆς πόλεως οὐδ' ἰδεῖν ἔστι προσιόντα τῇ ἐκκλησίᾳ, καθάπερ οἶμαι τῶν πομπευόντων αὐτὸς ἕκαστος ὀφθῆναι ἐπιθυμῶν κατὰ τοῦτ' ἐσπούδακεν, ἕως ἂν παρ- 424 M έλθῃ, μικρὸν δὲ ἀποστὰς ἔλυσε τὸ σχῆμα καὶ τῶν ἄλλων εἷς ἐστι καὶ ὅπως δήποτε ἄπεισιν. ἐχρῆν μέντοι τὸν μὲν πρυτανεύοντα τῆς ἀρχῆς τοὺς ἓξ μῆνας ἡγεῖσθαι μέτρον· τοῦτο γὰρ ὁ νόμος κελεύει· τὸν μέντοι γε πολιτευόμενον τῆς εὐνοίας τῆς πρὸς ὑμᾶς καὶ τῆς ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἐπιμελείας καὶ σπουδῆς μὴ μὰ Δία καιρόν τινα ἐξαίρετον ἔχειν, καὶ ταῦτα βραχὺν οὕτως, ἀλλ' εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀποδύεσθαι καὶ ἀεὶ παραμένειν. νῦν δὲ ὥσπερ οἱ τοῖς ἀπογείοις, μᾶλλον δὲ τοῖς ἀπὸ τῶν γνόφων πνεύμασι πλέοντες, οὕτω φέρεσθε, ἄνδρες Ταρσεῖς, οὔτε τῆς τοιαύτης πολιτείας οὔτ'

ἐκείνου τοῦ πλοῦ βέβαιον οὐδ' ἀσφαλὲς ἔχοντος οὐδέν. 52 II διαρκέσαι μὲν γὰρ ἄχρι παντὸς οὐχ οἷαί τέ εἰσιν αἱ τοιαῦται προσβολαί, πολλάκις δὲ κατέδυσαν ἀκαίρως προσπεσοῦσαι. ἔδει δὲ πόλιν οὕτω μεγάλην καὶ λαμπρὰν ἔχειν τοὺς ἀληθῶς προνοοῦντας. ταύτῃ δὲ ἴσως ὑπὸ τῶν ἐφημέρων τούτων καὶ πρὸς ὀλίγον δημαγωγῶν οὐδὲν ἔστιν ἀγαθὸν παθεῖν. περὶ μὲν οὖν τούτων καὶ μυρίων ἄλλων πολλὰ ἂν ἔχοι τις λέγειν. ἐπεὶ δὲ καὶ αὐτὸς ἀφ' ἧς ἐπεδήμησα ἡμέρας ὑμῖν γέγονα δημαγωγός, καὶ ταῦτα ἐπιτιμῶν τοῖς τοιούτοις, ὅμως εἰπεῖν ἅπερ ὑπεσχόμην, ἃ γιγνώσκω περὶ τῶν παρόντων. καὶ πρῶτον μὲν τὰ πρὸς τὸν στρατηγόν. ἔσται δέ μοι περὶ πάντων ὁ λόγος. φημὶ δὴ τοίνυν τοὺς ἐν τοιαύτῃ καταστάσει τυγχάνοντας, ὁποία δὴ τὰ νῦν ἐστι παρὰ πᾶσιν, οὕτω προσήκειν φρονεῖν, ὡς μήτε πάντα ἀνεξομένους καὶ παρέξοντας αὐτοὺς ἁπλῶς χρῆσθαι τοῖς ἐπὶ τῆς ἐξουσίας, ὅπως ἂν αὐτοὶ θέλωσι, κἂν εἰς ὁτιοῦν προΐωσιν ὕβρεως καὶ πλεονεξίας, μήτε 53 II ὡς ὅλως μηδὲν οἴσοντας διακεῖσθαι, μηδὲ προσδοκᾶν ὅτι Μίνως τις ὑμῶν ἀφίξεται νῦν ἢ Περσεὺς ἐπιμελησόμενος. τὸ μὲν γὰρ ἐφ' ἅπαν ἀποστῆναι τοῦ βοηθεῖν αὐτοῖς ἀνδραπόδων ἐστί, καὶ δυσχερές, εἰ μηδεὶς ὄκνος μηδὲ ὑποψία καταλειφθήσεται τοῖς ἀγνωμονοῦσι. τὸ δὲ πλῆθος ἀπεχθάνεσθαι καὶ πάντα 425 ἐξετάζειν οὐχ ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν. ἐὰν γὰρ ἀλόγως ἐνίοτε ἐγκαλεῖν δόξητε καί τις ὑμῶν περιγένηται· διὰ πολλὰς δ' ἂν αἰτίας τοῦτο συμβαίη· δέδοικα μὴ τελέως ἀποβάλητε τὴν παρρησίαν. ὁρᾶτε δὲ τοὺς περὶ τὴν Ἰωνίαν, ὅτι μηδενὸς αὐτοὺς κατηγορεῖν ἐψηφίσαντο. δεῖ δὴ τοὺς νοῦν ἔχοντας ἅπαντα ταῦτα προορᾶσθαι, καὶ μὴ καθάπερ τοὺς ἀπείρους ἐν τῷ μάχεσθαι ῥᾳδίως ἀφέντας τὸ παρὸν αὐτοῖς ἀνόπλους

εἶναι τὸ λοιπὸν καὶ μηδὲν ἔχειν ποιῆσαι, μηδ' ἂν ἀποσφάττῃ τις. ἐκεῖνο μέντοι καθόλου λέγω, τὴν 54 R II τοιαύτην ἀνάτασιν μηδαμῶς συμφέρειν, καθ' ἣν οὐδὲν ποιῆσαι διεγνωκότες εἰς ὑποψίαν ἔρχεσθε τοῖς ἡγεμόσιν· ἀλλ' ὃν μὲν ἂν κρίνητε ἐξαιρήσεσθαι καὶ δοκῇ τοιαῦτα ἀδικεῖν, ὥστε παραπέμψαι μὴ συμφέρειν, τοῦτον ὡς ἐξελέγξοντες παρασκευάζεσθε, καὶ τὴν γνώμην εὐθὺς ἔχετε ὡς πρὸς ἐχθρὸν καὶ ἐπιβουλεύοντα ὑμῖν. περὶ οὗ δ' ἂν ἄλλως προνοῆτε μηδὲν ἢ μὴ μεγάλα ἁμαρτάνειν ἢ δι' ἣν δήποτε αἰτίαν μὴ νομίζητε ἐπιτήδειον εἶναι, τοῦτον μηδὲ ἐρεθίζετε μηδὲ εἰς ὀργὴν κατὰ τῆς πόλεως ἄγετε· ὥσπερ οἶμαι τὰ βάρη ταῦτ', ἂν μὲν σφόδρα πιέζῃ καὶ ἀνέχεσθαι μὴ δυνώμεθα, ζητοῦμεν ὡς τάχιστα ἀπορρῖψαι, μετρίως δὲ ἐνοχλούμενοι καὶ ὁρῶντες ἀνάγκην οὖσαν φέρειν ἢ τοῦτο ἢ μεῖζον ἕτερον, σκοποῦμεν ὡς κουφότατα ἐπέσται. ταῦτά ἐστι σωφρονούσης πόλεως. οὕτω καὶ ἀγαπήσουσιν ὑμᾶς οἱ πλείους καὶ φοβήσεταί τις ἀδικεῖν, καὶ οὐ μὴ πλῆθος ἄδικον μηδὲ ἀλό- 55 R II γιστον ὄχλον ὑμᾶς νομίσωσιν, ὁρμῇ τινι καὶ φορᾷ χρώμενον. τουτὶ μὲν γάρ, ὃ ποιεῖ νῦν ὁ πρύτανις, καὶ παντελῶς ἀνόητον ἦν ἄν, εἰ διεγνώκετε κατηγορεῖν· μηδέπω μέντοι καιρὸς ἦ φανερῶς οὕτω διαφέρεσθαι καὶ προλέγειν. ἀλλ' ἐπειδή τις τῶν ὑμετέρων πολιτῶν ἐν καιροῖς ἀναγκαίοις τῇ πόλει παρέσχεν 426 M αὐτὸν καὶ λαμπρὸς ἔδοξε δύο δὴ ἡγεμόνων κατηγορήσας ἐφεξῆς, οἱ πολλοὶ νομίζουσι τοιούτου τινὸς ἔργου δεῖν αὐτοῖς. τοῦτο δὲ ὅμοιόν ἐστιν, ὥσπερ εἴ τις ἰατρὸν ἰδὼν εἴς τι τῶν ὠφελίμων φάρμακον ἐκ μέρους τι μιγνύντα καὶ θανάσιμον, μηδὲν ἄλλο εἰδώς, μήτε ὅπως συνετέθη μήτε ὁπόσον δεῖ λαβεῖν, μιμεῖσθαι βούλοιτο. τὸ μὲν οὖν αὐτοσχεδιάζειν τὰ μέγιστα καὶ

προεστάναι πόλεως ἡγεῖσθαι παντὸς εἶναι τοῦ ἐλπίσαντος 56 | II οὐ πολὺ τῶν τοιούτων ἀφέστηκεν. ἐγὼ δ' ὑπὲρ τῶν πρὸς τοὺς Μαλλώτας καὶ τὰς ἄλλας πόλεις εἰπὼν ἔτι παύσομαι. καὶ γὰρ ἱκανῶς ἀνέχεσθαι δοκεῖτέ μοι. πρὸς μὲν οὖν τούτους, λέγω δὲ Μαλλώτας, εἴ τι πεποιήκασιν ἀγωμόνως, ὥσπερ πεποιήκασι, τὴν ὀργὴν καταβαλόντες καὶ τηντιμωρίαν, ἣν ἐνομίζετε ὀφείλεσθαι υμῖν, αὐτοῖς χαρισάμενοι, περὶ τοῦ πράγματος διακρίθητε [καὶ τὸ περὶ τῆς χώρας], τὸ φέρειν τὰ τοιαῦτα καὶ μὴ φιλονεικεῖν, τοῦθ', ὥσπερ ἐστίν, ἡγησάμενοι μέγα καὶ τῷ παντὶ κρειττόνων ἀνδρῶν, ἄλλως τε πρὸς τοσούτῳ καταδεεστέρους. οὐ γάρ ἐστι κίνδυνος μὴ Μαλλωτῶν ἡττώμενοι ἀσθενέστεροι δόξετε. μηδὲ τοὺς παροξυνοῦντας ὑμᾶς, ἀλλὰ μάλιστα μὲν αὐτοὶ δικασταὶ 57 | II γενόμενοι καὶ τὸ πρᾶγμα ἐπιμελῶς ἐξετάσαντες ἄνευ πάσης ἀπεχθείας καὶ τῆς πρὸς αὐτοὺς χάριτος κατάθεσθε, μὴ μόνον ἀποστάντες τῆς ἔριδος καὶ τοῦ ζητεῖν ἐξ ἅπαντος πλέον ἔχειν, ἀλλὰ συγχωροῦντές τε καὶ παριέντες αὐτοῖς ὅ,τι ἂν ᾖ μέτριον. ὥσπερ γὰρ καὶ τῶν ἰδιωτῶν ἐπαινεῖτε τοὺς εὐγνώμονας καὶ βλαβῆναί τινα μᾶλλον αἱρουμένους ἢ διαφέρεσθαι πρός τινας, οὕτω καὶ κοινῇ συμβαίνει τὰς τοιαύτας πόλεις εὐδοκιμεῖν. αἱ μὲν οὖν θῖνες καὶ τὸ πρὸς τῇ λίμνῃ χωρίον οὐδενὸς ἄξια. τίς γάρ ἐστιν ἡ τούτων πρόσοδος ἢ λυσιτέλεια; τὸ μέντοι χρηστοὺς φαίνεσθαι καὶ μεγαλόφρονας οὐκ ἔστιν εἰπεῖν ὅσου νομίζεται δικαίως ἄξια. τὸ μὲν γὰρ ἁμιλλᾶσθαι πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους ὑπὲρ δικαιοσύνης καὶ ἀρετῆς καὶ φιλίας καὶ ὁμονοίας ἄρχειν καὶ τούτοις περιεῖναι τῶν ἄλλων 427 καὶ κρατεῖν ἡ καλλίστη πασῶν νίκη καὶ ἀσφαλεστάτη. τὸ δ' ἐξ ἅπαντος τρόπου ζητεῖν μαχομένους ὑπερέχειν ἀλεκτρυόνων ἐστὶ μᾶλλον γενναίων ἤπερ ἀνδρῶν. εἰ

μὲν οὖν παρὰ τὰς θῖνας ἔμελλε Μαλλὸς μείζων ἔσε-
58R II σθαι τῆς Ταρσοῦ καὶ παρὰ τὴν ἐπὶ τῆς ψάμμου νομήν, τάχα ἔδει σπουδάζειν ὑμᾶς ἐπὶ τοσοῦτον. νυνὶ δὲ αἰσχύνη καὶ γέλως ἐστὶν ὑπὲρ ὧν διαφέρεσθε. τί οὖν οὐκ ἐκεῖνοι κατεφρόνησαν; ὅτι οὐκ εἰσὶ βελτίους ὑμῶν. ὑμεῖς δέ γε βούλεσθε πρὸς τοῦ Διός. ἀλλ' ἔγωγε ἠξίουν ἔτι τιμῆσαι λόγῳ πέμψαντας αὐτούς. τοῦτο γὰρ ἦν ὑπερεχόντων καὶ φρονούντων. τὸ δὲ μᾶλλον τοῦ δέοντος κεκινῆσθαι καὶ καταφεύγειν ἐπὶ τὴν ἐξουσίαν εὐθὺς καὶ νομίζειν ὑβρίζεσθαι μικροπολιτῶν μᾶλλον ἀνθρώπων ἐστίν. ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις ὑμᾶς ἀξιῶ προσφέρεσθαι πρᾴως καὶ κηδεμονικῶς καὶ φιλοτίμως καὶ μὴ ἀπεχθῶς. οὕτω γὰρ ἑκόντες ἀκολουθήσουσιν ὑμῖν ἅπαντες θαυμάζοντες καὶ ἀγαπῶντες· ὃ μεῖζόν ἐστι τοῦ εἶναι παρ' ὑμῖν
9R II καὶ δικάζεσθαι Μαλλόν. ταῦτα μὲν γὰρ οὐδ' ἡντινοῦν ἔχει ὠφέλειαν, ἐπελθεῖν ἐπὶ θυσίαν δεῦρο ἢ τοὺς Ἀδανεῖς ἢ τοὺς Αἰγαίους, ἀλλὰ τῦφον καὶ ἀπάτην καὶ φιλοτιμίαν ἄλλως ἀνόητον. ἡ δὲ εὔνοια καὶ τὸ φαίνεσθαι διαφέροντας ἀρετῇ καὶ φιλανθρωπίᾳ, ταῦτά ἐστιν ὄντως ἀγαθά, ταῦτά ἐστιν ἄξια ζήλου καὶ σπουδῆς. ἃ καὶ σκοπεῖτε· ὡς τά γε νῦν γέλως ἐστί. καὶ εἴτε Αἰγαῖοι πρὸς ὑμᾶς εἴτε Ἀπαμεῖς πρὸς Ἀντιοχεῖς εἴτ' ἐπὶ τῶν πορρωτέρω Σμυρναῖοι πρὸς Ἐφεσίους ἐρίζουσι, περὶ ὄνου σκιᾶς, φασί, διαφέρονται. τὸ γὰρ προεστάναι τε καὶ κρατεῖν ἄλλων ἐστίν. ἀλλὰ καὶ πρότερον ἦν ποτε Ἀθηναίοις πρὸς Λακεδαιμονίους ζηλοτυπία, καὶ τό γε πρῶτον ἡγοῦντο οἱ Λάκωνες, εἶτα συνέβη πρὸς τοὺς Ἀθηναίους μᾶλλον ἀπο-
428M κλῖναι τοὺς Ἕλληνας μετὰ τὰ Μηδικά. τί οὖν ὁ Σπαρτιάτης; καὶ τὸν νησιώτην καὶ τὸν Ἴωνα καὶ τὸν Ἑλλησπόντιον ἀφεὶς αὐτὸν ἐσωφρόνιζε, καὶ τὰ τῆς

Σπάρτης ἑώρα, σαφῶς εἰδὼς ὅτι τῶν νόμων καὶ τῆς εὐταξίας οὐδὲν δεῖ περὶ πλείονος ποιεῖσθαι. τοιγαροῦν μάλιστα εὐδαιμόνησαν ἐκεῖνον τὸν χρόνον. τοῖς δὲ Ἀθηναίοις συνέβη, μέχρι μὲν οἰκείως πρὸς αὐτοὺς αἱ πόλεις εἶχον καὶ κατ' εὔνοιαν ἡγοῦντο, * μετὰ ταῦτα δέ, ὡς ἐγκλήματα καὶ φθόνος αὐτοῖς συνελέγη καὶ μὴ βουλομένων ἄρχειν ἠξίουν, 60 R II πολλὰ καὶ δυσχερῆ παθεῖν· καὶ πρῶτον μὲν ἁπάντων ἀπολέσαι τὸν ἔπαινον καὶ τὴν εὐφημίαν, ἔπειτα καὶ τὴν ἰσχὺν καὶ τὰ χρήματα, καὶ τελευταῖον ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς γενέσθαι· καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους ὁμοίως, ἐπειδὴ κἀκεῖνοι πάλιν εἴχοντο τῆς ἀρχῆς, ἀποστάντες τῆς πρότερον γνώμης, ἐν τοῖς αὐτοῖς γενέσθαι. καίτοι τὰ μὲν ἐκείνων εἶχεν ἀληθῆ δύναμιν καὶ μεγάλας ὠφελείας, εἰ δεῖ τὰς πλεονεξίας οὕτω καλεῖν· τὰ δὲ τῶν νῦν ἀμφισβητήματα καὶ τὰ αἴτια τῆς ἀπεχθείας κἂν αἰσχυνθῆναί μοι δοκεῖ τις ἂν ἰδών. ἔστι γὰρ ὁμοδούλων πρὸς ἀλλήλους ἐριζόντων περὶ δόξης καὶ πρωτείων. τί οὖν; οὐδὲν ἀγαθόν ἐστιν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ, περὶ οὗ χρὴ σπουδάζειν; ἔστι τὰ μέγιστα καὶ μόνα σπουδῆς ἄξια καὶ τότε ὄντα καὶ νῦν καὶ ἀεὶ ἐσόμενα· ὧν οὐκ ἔχει δήπουθέν τις ἐξουσίαν οὔτ' ἄλλῳ παρασχεῖν οὔτε ἀφελέσθαι δύναται τὸν κτησάμενον, ἀλλ' ἀεί ἐστιν ἐπ' αὐτῷ, κἂν ἰδιώτης ᾖ κἂν πόλις· ὑπὲρ ὧν ἴσως μακρότερον λέγειν πρὸς ὑμᾶς. 61 R II καίτοι με οὐ λέληθεν ὅτι τοὺς φιλοσόφους πολλοὶ νομίζουσιν ἐκλύειν ἅπαντα καὶ ἀνιέναι τὰς ὑπὲρ τῶν πραγμάτων σπουδάς, καὶ διὰ τοῦτο βλάπτειν μᾶλλον· ὥσπερ εἴ τις τὸν μουσικὸν βούλοιτο ἁρμοττόμενον, ἔπειτ' ἀνιέντα τῶν φθόγγων τινὰς καὶ πάλιν ἑτέρους ἐντείνοντα σκώψειε τὸν αὐτόν. ἔχει δὴ καὶ τὰ τῶν πόλεων πράγματα οὕτως. αἱ μὲν γὰρ πονηραὶ 429

καὶ ἀνωφελεῖς σπουδαὶ καὶ φιλοτιμίαι μᾶλλόν εἰσι τοῦ προσήκοντος ἐντεταμέναι καὶ τρόπον τινὰ δι' αὐτοὺς ἀπορρήγνυνται πάντες· αἱ δὲ ὑπὲρ τῶν καλλίστων ὅλως ἐκλύονται. θεάσασθε δ' εὐθέως, εἰ βούλεσθε, τὴν τῆς φιλαργυρίας ἐπίτασιν, τὴν τῆς ἀκρασίας. ἀλλ' ἔοικα γὰρ πόρρω προάγειν, καὶ καθάπερ οἱ ἐν ταῖς γαλήναις μακρότερον νηχόμενοι, τὸ μέλλον οὐ προορᾶν.

---

62 R II ΕΝ ΚΕΛΑΙΝΑΙΣ ΤΗΣ ΦΡΥΓΙΑΣ.

Οὐκ ἐπιδειξόμενος ὑμῖν, ὦ ἄνδρες, παρῆλθον οὐδὲ ἀργυρίου παρ' ὑμῶν δεόμενος οὐδ' ἔπαινον προσδεχόμενος. ἐπίσταμαι γὰρ οὔτε αὐτὸς ἱκανῶς παρεσκευασμένος, ὥστε ὑμῖν ἀρέσαι λέγων, οὔτε ὑμᾶς οὕτως ἔχοντας, ὥστε προσδεῖσθαι τῶν ἐμῶν λόγων. πλεῖστον δὲ τὸ μεταξὺ τῆς ὑμετέρας βουλήσεως καὶ τῆς ἐμῆς δυνάμεως. ἐγὼ μὲν γὰρ ἁπλῶς πέφυκα καὶ φαύλως διαλέγεσθαι καὶ οὐδενὸς ἄμεινον τῶν τυχόντων· ὑμεῖς δὲ θαυμαστῶς καὶ περιττῶς ἐπιθυμεῖτε ἀκούειν καὶ μόνων ἀνέχεσθε τῶν πάνυ δεινῶν. οὐ δὴ τούτου χάριν προῆλθον, ἵνα με θαυμάσητε· οὐ γάρ ἐστιν ὅπως ἂν ἐγὼ θαυμασθείην ὑφ' ὑμῶν, οὐδὲ ἂν ἀληθέστερα λέγω τῶν Σιβύλλης ἢ Βάκιδος· ἀλλὰ ἵνα μηδεὶς ὑποβλέπῃ με μηδὲ πυνθάνηται παρ' ἑτέρων ὅστις εἰμὶ καὶ ὁπόθεν ἔλθοιμι. νῦν γὰρ ἴσως ὑπονοοῦσιν εἶναί με τῶν σοφῶν ἀνθρώπων καὶ πάντα εἰδότων, γελοίῳ καὶ ἀτόπῳ τεκμηρίῳ χρώμενοι, τῷ κομᾶν. εἰ γὰρ τοῦτο αἴτιον ὑπῆρχεν

ἀρετῆς καὶ σωφροσύνης, οὐδεμιᾶς ἂν ἐδεῖτο μεγάλης οὐδὲ χαλεπῆς δυνάμεως τὰ τῶν ἀνθρώπων. ἀλλ' ἐγὼ δέδοικα μὴ οὐδὲν ᾖ τοῖς ἀνοήτοις ὄφελος τοῦ κομᾶν, [ὥσπερ οὐκ ἔστιν,] οὐδ' ἂν τὴν καρδίαν αὐτὴν γένωνται δασεῖς, καθάπερ Ἀριστομένην τὸν Μεσσήνιόν [130 M] φασιν, ὃς πλεῖστα Λακεδαιμονίοις πράγματα παρέσχε, καὶ πολλάκις ἁλοὺς ἀπέδρα παρ' αὐτῶν, τοῦτον, [63 R II] ἐπειδή ποτε ἀπέθανεν, οὕτως ἔχοντα εὑρεθῆναι. φημὶ τοίνυν οὐδὲν ὄφελος εἶναι τοῖς γυμνῆσι τούτοις, οὐδ' ἂν πελτασταὶ γένωνται, πρός γε τὸ δίκαιον καὶ σωφροσύνην ἀληθῆ καὶ φρόνησιν, οὐδ' ἂν ἔτι μᾶλλον ἀποδύσωνται καὶ γυμνοὶ περιτρέχωσι τοῦ χειμῶνος ἢ τὴν Μήδων καὶ Ἀράβων στολὴν λάβωσιν, ὥσπερ οὐδὲ αὐλεῖν ἱκανοὶ ἔσονται τὰ τῶν αὐλητῶν ἐνδεδυκότες. οὐδὲ γὰρ τοὺς ὄνους ἵππους γενέσθαι δυνατόν, οὐδ' ἂν ἔτι πλέον τὰς ῥῖνας ἀνατμηθῶσιν, οὐδ' ἂν τὰς γνάθους τρήσαντες αὐτῶν ψάλιον ἐμβάλωσιν, οὐδὲ ἂν ἀφέλῃ τις τὰ σάγματα· ἀλλὰ ὀγκήσονται πρὸ τῶν τειχῶν πάνυ μέγα καὶ τἄλλα ποιήσουσι τὰ πρέποντα αὐτοῖς. ὥστε μηδεὶς ἕνεκα τοῦ σχήματος νομισάτω διαφέρειν με μηδενὸς μηδὲ τούτῳ πεποιθότα λέγειν, ἀλλὰ τοὐναντίον ἅπαν, ἂν μὲν ἡσυχίαν ἄγω καθάπαξ καὶ διαλέγωμαι μηδενί, πολλῷ μᾶλλον ὑπονοεῖν τοὺς ἀνθρώπους, ὡς ἂν οἶμαι σεμνυνόμενον, ὡς σπουδαῖον κρύπτοντα· πολλοὶ γὰρ δὴ δι' αὐτὸ τοῦτο ἐθαυμάσθησαν, τὸ σιγᾶν. [illegible] δὲ ἐν τῷ μέσῳ καταστὰς μηδενὸς ἄμεινον λέγων φαίνωμαι τῶν καπήλων καὶ τῶν ὀρεωκόμων, οὐκ ἐνοχλήσειν, σαφῶς αὐτοὺς ἑορακότας ὁποῖός εἰμι. σχεδὸν δὲ τοῦτο καὶ ἐπ' ἄλλων ἰδεῖν ἔστι γιγνόμενον· οἷον [64 I II] ἐπειδάν τινες ὑπονοήσωσιν ἔχειν τινὰ τοῦτο αὐτό, ὃ τυγχάνουσι ζητοῦντες, προσίασι καὶ ἀνερευνῶσιν·

ἐὰν οὖν περιστέλλῃ καὶ μὴ ἐθέλῃ δεικνύειν, ἔτι μᾶλλον ὑπονοοῦσιν· ἐὰν δὲ παραχρῆμα ἀποκαλύψῃ καὶ γένηται φανερὸς οὐκ ἔχων οὐδέν, ἀπίασι, διημαρτηκέναι νομίσαντες. πολὺ δὴ κρεῖττον τοῖς οὐ δεομένοις δόξης ἀποκαλύπτεσθαι πρὸς τοὺς πολλοὺς καὶ φανερὸν τῷ λόγῳ ποιεῖν αὑτὸν τοῖς δυναμένοις συνεῖναι τὸν ἄνθρωπον ὁποῖός ἐστιν. οἶμαι γὰρ αὐτοὺς καταφρονήσειν σαφῶς. ὡς ἔγωγε νῦν πέποιθα οὐ συνή-
1M σειν ἀλλήλων ἡμᾶς, οὔτε ἐμὲ τῶν ἀκουόντων οὔτε ἐκείνους τοῦ λέγοντος. τούτου δὲ αἴτιον ἔγωγε θείην ἂν ἐμαυτὸν μᾶλλον ἢ ὑμᾶς. μία μὲν οὖν αὕτη πρόφασις τοῦ προελθεῖν. ἑτέρα δὲ τὸ φοβεῖσθαι μὴ διαφθαρῶ αὐτὸς διὰ τὴν ὑμετέραν ὑποψίαν καὶ τῷ ὄντι νομίσω προσεῖναι σπουδαῖόν τι ἐμαυτῷ. μεγάλης γὰρ διανοίας καὶ δυνάμεως ἔοικε δεῖν, ὅταν θαυμάσωσιν ἕνα πολλοὶ καὶ διαφέρειν ἡγῶνται τῶν ἄλλων, εἰ μέλλει σωφρονεῖν οὗτος ὁ ἀνὴρ καὶ μηδὲν ἀνόητον πάσχειν μηδὲ ἐπαίρεσθαι τοῖς τῶν πολλῶν λόγοις, ὥσπερ πτεροῖς· καθάπερ τὸν Ἀχιλλέα πεποίηκεν Ὅμηρος διὰ τὴν ἀλαζονείαν ὑπὸ τῶν ὅπλων ἐπαιρόμενον καὶ φερόμενον·

τῷ δ' αὖτε πτερὰ γίγνετ', ἄειρε δὲ ποιμένα λαῶν.

ἡλίκη δέ ἐστιν ἡ τῶν πολλῶν δύναμις τοῦ πείθειν ὅ,τι ἂν αὐτοὶ θέλωσιν, οὐχ ἥκιστα ἀπὸ τῶν παίδων μάθοι
65 R II τις ἄν, ὅταν ἀνθρώπῳ σωφρονοῦντι παιδάρια ἀκολουθῇ φάσκοντα μαίνεσθαι. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον ἄπεισιν ἀγανακτῶν καθ' αὑτόν, ἔπειτα προσκρούων ἀεὶ καὶ λοιδορούμενος ἑκάστῳ καὶ διώκων αὐτὸ τοῦτο ἔπαθεν, ἐξέστη τελευτῶν, καὶ τὴν φήμην ὑπέλαβε θεὸν εἶναι, οὐ μόνον τὴν τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῶν παίδων. δοκεῖ δέ μοι καὶ τὸ τῶν σοφιστῶν γένος ἐντεῦθεν αὔξεσθαί ποθεν. ἐπειδὰν πολλοὶ νεα-

νίσκοι σχολὴν ἄγοντες ἕνα θαυμάζωσι πηδῶντες, καθάπερ αἱ Βάκχαι περὶ τὸν Διόνυσον, πᾶσα ἀνάγκη τοῦτον τὸν ἄνθρωπον οὐ πολλῷ τινι χρόνῳ πολλοῖς τῶν ἄλλων δόξαι τι λέγειν. σχεδὸν γὰρ ὥσπερ οἱ γονεῖς διαλέγεσθαι τὰ παιδία διδάσκουσιν, ἐπὶ παντὶ χαίροντες ὅ,τι ἂν εἴπωσιν· οὐκοῦν ἐκ τούτων θαρρεῖ καὶ μᾶλλον πρόεισι καὶ σαφέστερον ἀεὶ διαλέγεται καὶ τέλος ἐξέμαθε τὴν φωνὴν τῶν συνόντων, ἐάν τε Ἕλληνες ὦσιν ἐάν τε βάρβαροι· καὶ τοὺς σοφιστὰς ἀνάγκη τὴν διάνοιαν τῶν ἀκροατῶν ἀναλαβεῖν, τοιαῦτα καὶ λέγοντας καὶ διανοουμένους ὁποῖοί ποτ' ἂν οὗτοι τυγχάνωσιν ὄντες. εἰσὶ δὲ οἱ πλείους ἐπιεικῶς ἠλίθιοι καὶ δυστυχεῖς. οὗτος μὲν οὖν ἴσως οὐ μέγας κίνδυνος, εἴ τις αὐτῷ καὶ ἑτέροις δοκεῖ δεινὸς εἶναι καὶ περιάξει πλῆθος ἀνθρώπων ἀνοήτων· ὥσπερ τὸν Ὀρφέα φασὶ τὰς δρῦς καὶ τὰς πέτρας καὶ τοὺς λίθους· τὸ δ' αὐτὸν ἀνόητον ὄντα καὶ δειλὸν καὶ ἀκόλαστον καὶ μηδὲν διαφέροντα τῶν βοσκημάτων ἀρετῆς τι νομίσαι προσήκειν αὐτῷ καὶ καλοκἀγαθίας, τοῦτο δὴ παντελῶς δεινὸν καὶ τῆς χαλεπωτάτης πασῶν ἀνοίας καὶ μανίας. ἀλλ' ὅταν φήμη καταλαμβάνῃ τινὰ καὶ 61
τοιοῦτος ἄρξηται λόγος ὑποτύφεσθαι, δεῖ περιρρηξάμενον ἐκπηδᾶν γυμνὸν εἰς τὰς ὁδούς, ἐπιδεικνύντα πᾶσιν ὅτι μηδενός ἐστι βελτίων. ἐὰν δὲ ἐπακολουθῇ τις φάσκων εἶναι μαθητής, ἀπελαύνειν παίοντα καὶ βάλλοντα ταῖς βώλοις καὶ τοῖς λίθοις, ὡς [illegible]τον ἢ πονηρόν. λέγω δὲ οὐ πρὸς ἅπαντας· εἰσὶ γὰρ οἱ καλῶς καὶ συμφερόντως τὸ πρᾶγμα πράττοντες, οἷς ἔδει σπένδειν καὶ θυμιᾶν. ἀλλ' οὓς σοφοὺς ὑμῖν ἀποδεικνύουσι τρεῖς ἢ τέτταρας κομήτας, καθάπερ τοὺς ἱερέας τῶν παρ' ὑμῖν· τοὺς μακαρίους λέγω, τοὺς ἁπάντων ἄρχοντας τῶν ἱερέων, τοὺς ἐπωνύμους

τῶν δύο ἠπείρων τῆς ἑσπέρας ὅλης. ταῦτα γάρ ἐστι τὰ ποιοῦντα καὶ τούτους εὐδαίμονας, στέφανος καὶ πορφύρα καὶ παιδάρια κομῶντα λιβανωτὸν φέροντα. 67R II ταῦτα μὲν οὖν ὅπως ποτὲ ἔχει, λελέχθω. τὸ δὲ κομᾶν οὐ χρὴ πάντως ὑπολαμβάνειν ὡς ἀρετῆς σημεῖον. πολλοὶ γὰρ ἤδη διὰ θεόν τινα κομῶσιν ἄνθρωποι· καὶ γεωργοὶ κομῆται, μηδὲ τοὔνομα ἀκούσαντές ποτε τὸ φιλοσοφίας, καὶ νὴ Δία οἱ πλείους τῶν βαρβάρων, οἱ μὲν σκέπης ἕνεκεν, οἱ δὲ καὶ πρέπειν αὐτοῖς νομίζοντες. τούτων οὐκ ἔστιν ἐπίφθονος οὐδεὶς οὐδὲ καταγέλαστος. ἴσως γὰρ ὀρθῶς αὐτὸ πράττουσιν· ἐπεὶ καὶ τοὺς λαγῶς ὁρᾶτε τοὺς πάνυ ἀσθενεῖς ὑπὸ τῆς δασύτητος σωζομένους, καὶ τῶν ὀρνέων τοῖς ἀσθενεστάτοις ἐξαρκεῖ τὰ πτερὰ εἴργειν τὸν ἄνεμον καὶ τὸ ὕδωρ, διότι ἐξ αὐτῶν πέφυκεν. 433M ἡμεῖς δὲ τὴν μὲν κόμην ἀφαιροῦμεν, ὥσπερ οἱ νομεῖς τῶν ἵππων, ἃς ἂν ἐθέλωσι παραβαλεῖν τοῖς ὄνοις, καὶ τὰ γένεια ἀποκείρομεν, τὰς δὲ κεφαλὰς σκέπομεν. τοὺς δὲ ἀλεκτρυόνας ὁρῶμεν οὐδενὸς τοιούτου προσδεομένους, ὧν ἄνθρωποι, σισύρας καὶ πίλους καὶ τοιαῦθ' ἕτερα συρράπτοντες. καίτοι ποῖος ἂν γένοιτο πῖλος Ἀρκαδικὸς ἢ Λακωνικὸς μᾶλλον ἁρ-68R II μόττων τῆς αὐτοῦ κόμης ἑκάστῳ; καὶ τί δεῖ, φησί, τοσούτων ὄντων σκεπασμάτων; οὐδὲν τοῖς γε πλουσίοις· ἐκείνοις μὲν οὐδὲ χειρῶν οὐδὲ ποδῶν. * ἐγὼ δὲ ὁρῶ καὶ ταύτην τὴν πόλιν οὐδεμιᾶς ἐνδεεστέραν τῶν πρώτων, καὶ συνήδομαι καὶ ἀγαπῶ. τῆς γὰρ ἠπείρου τὸ καρτερώτατον νέμεσθε καὶ πιότατον, πεδίων δὲ καὶ ὀρῶν μεταξὺ καλλίστων ἵδρυσθε, καὶ πηγὰς ἀφθονωτάτας ἔχετε καὶ χώραν εὐκαρποτάτην σύμπαντα μυρία φέρουσαν,

πυρούς τε ζειάς τ' ἠδ' εὐρυφυὲς κρῖ λευκόν,

καὶ πολλὰς μὲν ἀγέλας, πολλὰς δὲ ποίμνας ποιμαίνετε καὶ βουκολεῖτε. τῶν τε ποταμῶν οἱ μέγιστοι καὶ πολυωφελέστατοι τὴν ἀρχὴν ἐνθένδε ἔχουσιν, ὅ τε Μαρσύας οὗτος, διὰ μέσης τῆς πόλεως ὑμῶν ῥέων, ὅ τε Ὄρβας, ὅ τε Μαίανδρος, πολὺ πάντων τῶν ποταμῶν θειότατος καὶ σοφώτατος, ὃς ἑλίττων μυρίας καμπὰς σχεδόν τι τὴν ἀρίστην τῆς Ἀσίας ἔπεισι. τῆς τε Φρυγίας προκάθησθε καὶ Λυδίας, ἔτι δὲ Καρίας. ἄλλα τε ἔθνη περιοικεῖ πολυανδρότατα, Καππάδοκές τε καὶ Πάμφυλοι καὶ Πισίδαι, καὶ τούτοις ἅπασιν ἀγορὰν ὑμεῖς καὶ σύνοδον παρέχεσθε τὴν αὑτῶν πόλιν. 69 II καὶ τοῦτο μὲν πολλὰς τῶν ἀνωνύμων πόλεων, τοῦτο δὲ πολλὰς εὐδαίμονας κώμας ὑπηκόους ἔχετε. σημεῖον δὲ μέγιστον τῆς δυνάμεως ὑμῶν τὸ πλῆθος τῶν φόρων. ὥσπερ οἶμαι τῶν ὑποζυγίων κράτιστα δοκεῖ τὰ πλεῖον ἕλκοντα, οὕτω καὶ τῶν πόλεων εἰκὸς ἀρίστας εἶναι τὰς πλεῖστον ἀργύριον ὑποτελούσας. πρὸς δὲ τούτοις αἱ δίκαι παρ᾽ ἔτος ἄγονται παρ᾽ ὑμῖν καὶ συνάγεται πλῆθος ἀνθρώπων ἄπειρον δικαζομένων, δι- 434 καζόντων, ῥητόρων, ἡγεμόνων, ὑπηρετῶν, οἰκετῶν, μαστροπῶν, ὀρεωκόμων, καπήλων, ἑταιρῶν τε καὶ βαναύσων· ὥστε τά τε ὤνια τοὺς ἔχοντας πλείστης ἀποδίδοσθαι τιμῆς καὶ μηδὲν ἀργὸν εἶναι τῆς πόλεως, μήτε τὰ ζεύγη μήτε τὰς οἰκίας μήτε τὰς γυναῖκας. τοῦτο δὲ οὐ μικρόν ἐστι πρὸς εὐδαιμονίαν. ὅπου γὰρ ἂν πλεῖστος ὄχλος ἀνθρώπων συνίῃ, πλεῖστον ἀργύριον ἐξ ἀνάγκης ἐκεῖ γίγνεται, καὶ τὸν τόπον εἰκὸς εὐθενεῖν· ὥσπερ οἶμαί φασι τὴν χώραν, οὗ ἂν πρόβατα πλεῖστα αὐλισθῇ, κρατίστην γίγνεσθαι τοῖς γεωργοῖς διὰ τὴν κόπρον, καὶ πολλοὶ δέονται τῶν ποιμένων παρ᾽ αὑτοῖς αὐλίζειν τὰ πρόβατα. τοιγαροῦν μέγιστον νομίζεται πρὸς ἰσχὺν πόλεως τὸ τῶν

δικῶν καὶ πάντες ἐσπουδάκασιν ὑπὲρ οὐδενὸς οὕτω. μέτεστι δὲ αὐτοῦ ταῖς πρώταις πόλεσιν ἐν μέρει παρ' ἔτος. φασὶ δὲ νῦν ἔσεσθαι διὰ πλείονος χρόνου. τοὺς γὰρ ἀνθρώπους οὐχ ὑπομένειν συνεχῶς ἐλαύνεσθαι πανταχοῦ. καὶ μὴν τῶν ἱερῶν τῆς Ἀσίας μέτεστιν ὑμῖν, τῆς τε δαπάνης τοσοῦτον ὅσον ἐκείναις ταῖς πόλεσιν, ἐν αἷς ἐστι τὰ ἱερά. οὔκουν ἔγωγε ταύτης εὐποτμοτέραν ἐπίσταμαι πόλιν οὐδὲ ἀνθρώπους ἄμεινον ζῶντας, χωρὶς Ἰνδῶν. ἐκεῖ γάρ, ὥς φασι, ποταμοὶ ῥέουσιν οὐχ ὥσπερ παρ' ὑμῖν ὕδατος, ἀλλ' ὁ μὲν γάλακτος, ὁ δὲ οἴνου διαυγοῦς, ἄλλος δὲ μέλιτος, ἄλλος δὲ ἐλαίου. ῥέουσι δ' ἐγγύθεν ἐκ λόφων, ὥσπερ ἐκ μαστῶν τῆς γῆς. πάντα δὲ ταῦτα τῶν παρ' ἡμῖν ἄπειρον διαφέρει πρός τε ἡδονὴν καὶ δύναμιν. τὰ μὲν γὰρ ἐνθάδε γλίσχρως καὶ μόλις ἀπὸ ζῴων τινῶν καὶ φυτῶν καρποὺς ξύλων βρίζοντες καὶ τροφὴν ζῴων βδάλλοντες καὶ βλίττοντες, τὰ δὲ ἐκεῖ τῷ παντὶ καθαρώτερα, χωρὶς οἶμαι βίας καὶ πανουργίας. οἱ δὲ ποταμοὶ ῥέουσιν ἕνα μῆνα τῷ βασιλεῖ, καὶ φόρος οὗτός ἐστιν αὐτῷ, τὸν δὲ λοιπὸν χρόνον τοῖς δημόταις. συνίασιν οὖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν μετὰ παίδων καὶ γυναικῶν εἴς τε τὰς πηγὰς καὶ πρὸς τὰ ῥεύματα τῶν ποταμῶν παίζοντες καὶ γελῶντες, ὡς ἂν ἐπ' εὐωχίαν. φύεται δὲ παρὰ ταῖς ὄχθαις ὅ τε λωτὸς ἰσχυρὸς καὶ σχεδὸν ἁπάντων σιτίων ἥδιστος, οὐχ ὥσπερ ὁ παρ' ἡμῖν τετράποσι τροφή, καὶ πολλὰ σήσαμα καὶ σέλινα, ὡς ἂν εἰκάσειέ τις ἐκ τῆς ὁμοιότητος· τὴν δὲ ἀρετὴν οὐκ ἄξιον συμβάλλειν. γίγνεται δὲ αὐτόθι ἕτερον σπέρμα τῶν πυρῶν καὶ τῶν κριθῶν ἀμείνων τροφὴ καὶ μᾶλλον συμφέρουσα. φύεται δὲ ἐν κάλυξι μεγάλαις, οἷον ῥόδων, εὐοσμοτέραις δε καὶ μείζοσι. ταύτας τὰς ῥίζας καὶ τὸν καρπὸν ἐσθίουσιν, οὐδὲν πονήσαν-

ΒΟΡΥΣΘΕΝΙΤΙΚΟΣ, ΟΝ ΑΝΕΓΝΩ ΕΝ ΤΗΙ ΠΑΤΡΙΔΙ.

Ἐτύγχανον μὲν ἐπιδημῶν ἐν Βορυσθένει τὸ θέρος, ὁπότε εἰσέπλευσα μετὰ τὴν φυγήν, βουλόμενος ἐλθεῖν, ἐὰν δύνωμαι, διὰ Σκυθῶν εἰς Γέτας, ὅπως θεάσωμαι τἀκεῖ πράγματα ὁποῖά ἐστι. καὶ δὴ καὶ περιεπάτουν περὶ πλήθουσαν ἀγορὰν παρὰ τὸν Ὕπανιν. ἡ γὰρ πόλις τὸ μὲν ὄνομα εἴληφεν ἀπὸ τοῦ Βορυσθένους διὰ τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ ποταμοῦ, κεῖται δὲ πρὸς τῷ Ὑπάνιδι ἥ τε νῦν καὶ ἡ πρότερον οὕτως ᾠκεῖτο, οὐ πολὺ ἄνωθεν τῆς Ἱππολάου καλουμένης ἄκρας ἐν τῷ κατ' ἀντικρύ. τοῦτο δέ ἐστι τῆς χώρας ὀξὺ καὶ στερεόν, ὥσπερ ἔμβολον, περὶ ὃ συμπίπτουσιν οἱ ποταμοί. τὸ δὲ ἐντεῦθεν ἤδη λιμνάζουσι μέχρι θαλάττης ἐπὶ σταδίους σχεδόν τι διακοσίους· καὶ τὸ εὖρος οὐχ ἧττον ταύτῃ τῶν ποταμῶν. ἔστι δὲ αὐτοῦ τὸ μὲν πλέον τέναγος καὶ γαλήνη ταῖς εὐδίαις ὥσπερ ἐν λίμνῃ γίγνεται σταθερά. ἐν δὲ τοῖς δεξιοῖς φαίνεται ποταμός, καὶ τεκμαίρονται οἱ εἰσπλέοντες ἀπὸ τοῦ ῥεύματος τὸ βάθος. ὅθενπερ καὶ ἐξίησι, διὰ τὴν ἰσχὺν τοῦ ῥοῦ· εἰ δὲ μή, ῥᾳδίως ἂν ἐνεφράττετο τοῦ νότου πολλοῦ κατὰ στόμα εἰσπνέοντος. τὸ δὲ λοιπὸν ἠών ἐστιν ἑλώδης καὶ δασεῖα καλάμῳ καὶ δένδροις. φαίνεται δὲ τῶν δένδρων πολλὰ καὶ ἐν μέσῃ τῇ λίμνῃ, ὡς ἱστοῖς προσεοικέναι, καὶ ἤδη τινὲς τῶν ἀπειροτέρων διήμαρτον, ὡς ἐπὶ πλοῖα ἐπέχοντες. ταύτῃ δὲ καὶ τῶν ἁλῶν ἐστι τὸ πλῆθος, ὅθεν οἱ πλείους τῶν βαρβάρων λαμβάνουσιν ὠνούμενοι τοὺς ἅλας καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ Σκυθῶν οἱ Χερρόνησον οἰκοῦντες τὴν Ταυρικήν. ἐκδιδόασι δὲ οἱ ποταμοὶ εἰς

θάλατταν παρὰ φρούριον Ἀλέκτορος, ὃ λέγεται τῆς
γυναικὸς εἶναι τοῦ Σαυροματῶν βασιλέως. ἡ δὲ πό-
λις ἡ τῶν Βορυσθενιτῶν τὸ μέγεθός ἐστιν οὐ πρὸς
438 M τὴν παλαιὰν δόξαν διὰ τὰς συνεχεῖς ἁλώσεις καὶ τοὺς
πολέμους. ἅτε γὰρ ἐν μέσοις οἰκοῦσα τοῖς βαρβάροις
τοσοῦτον ἤδη χρόνον, καὶ τούτοις σχεδόν τι τοῖς πο-
λεμικωτάτοις, ἀεὶ μὲν πολεμεῖται, πολλάκις δὲ καὶ
ἑάλωκε· τὴν δὲ τελευταίαν καὶ μεγίστην ἅλωσιν οὐ
πρὸ πλειόνων ἢ πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν ἐτῶν. εἷλον
δὲ καὶ ταύτην Γέται καὶ τὰς ἄλλας τὰς ἐν τοῖς ἀριστε-
76 R II ροῖς τοῦ Πόντου πόλεις μέχρι Ἀπολλωνίας. ὅθεν δὴ
καὶ σφόδρα ταπεινὰ τὰ πράγματα κατέστη τῶν ταύτῃ
Ἑλλήνων, τῶν μὲν οὐκέτι συνοικισθεισῶν πόλεων,
τῶν δὲ φαύλως, καὶ τῶν πλείστων βαρβάρων εἰς αὐ-
τὰς συρρυέντων. πολλαὶ γὰρ δή τινες ἁλώσεις κατὰ
πολλὰ μέρη γεγόνασι τῆς Ἑλλάδος, ἅτε ἐν πολλοῖς
τόποις διεσπαρμένης. ἁλόντες δὲ τότε οἱ Βορυσθε-
νῖται πάλιν συνῴκησαν, ἐθελόντων, ἐμοὶ δοκεῖν, τῶν
Σκυθῶν διὰ τὸ δεῖσθαι τῆς ἐμπορίας καὶ τοῦ κατά-
πλου τῶν Ἑλλήνων. ἐπαύσαντο γὰρ εἰσπλέοντες ἀνα-
στάτου τῆς πόλεως γενομένης, ἅτε οὐκ ἔχοντες ὁμο-
φώνους τοὺς ὑποδεχομένους οὐδὲ αὐτῶν Σκυθῶν
ἀξιούντων οὐδὲ ἐπισταμένων ἐμπόριον αὐτῶν κατα-
σκευάσασθαι τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον. σημεῖον δὲ τῆς
ἀναστάσεως ἥ τε φαυλότης τῶν οἰκοδομημάτων καὶ
τὸ συνεστάλθαι τὴν πόλιν εἰς βραχύ. μέρει γάρ τινι
προσῳκοδόμηται τοῦ παλαιοῦ περιβόλου, καθ' ὃ πύρ-
γοι τινὲς οὐ πολλοὶ διαμένουσιν οὐ πρὸς τὸ μέγεθος
οὐδὲ πρὸς τὴν ἰσχὺν τῆς πόλεως. τὸ δὲ μεταξὺ συμ-
77 R II πέφρακται κατ' ἐκεῖνο ταῖς οἰκίαις οὐκ ἐχούσαις ὁποῖα
διαλείπει. τειχίον δὲ περιβέβληται πάνυ ταπεινὸν
καὶ ἀσθενές. τῶν δὲ πύργων εἰσί τινες πολὺ ἀφεστῶ-

τες τοῦ νῦν οἰκουμένου, ὥστε μηδ' εἰκάσαι ὅτι μιᾶς ἦσαν 'πόλεως. ταῦτά τε δὴ οὖν σημεῖα ἐναργῆ τῆς ἁλώσεως καὶ τὸ μηδὲν τῶν ἀγαλμάτων διαμένειν ὑγιὲς τῶν ἐν τοῖς ἱεροῖς, ἀλλὰ σύμπαντα λελωβημένα εἶναι, ὥσπερ τὰ ἐπὶ τῶν μνημάτων. ὅπερ οὖν ἔφην, ἔτυχον περιπατῶν πρὸ τῆς πόλεως, καί τινες ἐξῆσαν ἔνδοθεν τῶν Βορυσθενιτῶν πρὸς ἐμέ, ὥσπερ εἰώθεσαν· ἔπειτα Καλλίστρατος ἐφ' ἵππου τὸ μὲν πρῶτον παρίππευσεν ἡμᾶς ἔξωθεν προσελαύνων, παρελθὼν δὲ ὀλίγον κατέβη, καὶ τὸν ἵππον τῷ ἀκολούθῳ παραδοὺς αὐτὸς πάνυ κοσμίως προσῆλθεν ὑπὸ τὸ ἱμάτιον τὴν χεῖρα ὑποστείλας. παρέζωστο δὲ μάχαιραν μεγάλην τῶν ἱππικῶν καὶ ἀναξυρίδας εἶχε καὶ τὴν ἄλλην στολὴν Σκυθικήν, ἄνωθεν δὲ τῶν ὤμων ἱμάτιον μικρὸν μέλαν, λεπτόν, ὥσπερ εἰώθασιν οἱ Βορυσθενῖται. χρῶνται δὲ καὶ τῇ ἄλλῃ ἐσθῆτι μελαίνῃ ὡς τὸ πολὺ ἀπὸ γένους τινὸς Σκυθῶν τῶν Μελαγχλαίνων, ὡς ἐμοὶ δοκοῦσι, κατὰ τοῦτο ὀνομασθέντων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. ἦν δὲ ὡς ὀκτωκαίδεκα ἐτῶν ὁ Καλλίστρατος, πάνυ καλὸς καὶ μέγας, πολὺ ἔχων Ἰωνικὸν τοῦ εἴδους. ἐλέγετο δὲ καὶ τὰ πρὸς τὸν πόλεμον ἀνδρεῖος εἶναι, καὶ πολλοὺς Σαυροματῶν τοὺς μὲν ἀνῃρηκέναι, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους εἰληφέναι. ἐσπουδάκει δὲ καὶ περὶ λόγους καὶ φιλοσοφίαν, ὥστε καὶ ἐκπλεῦσαι σὺν ἐμοὶ ἐπεθύμει. διὰ πάντα δὴ ταῦτα εὐδοκίμει παρὰ τοῖς πολίταις, οὐχ ἥκιστα δὲ ἀπὸ τοῦ κάλλους, καὶ εἶχε πολλοὺς ἐραστάς. πάνυ γὰρ δὴ τοῦτο ἐμμεμένηκεν αὐτοῖς ἀπὸ τῆς μητροπόλεως, τὸ περὶ τοὺς ἔρωτας τοὺς τῶν ἀρρένων· ὥστε κινδυνεύουσιν ἀναπεῖσθειν καὶ τῶν βαρβάρων ἐνίους οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ σχεδόν, ἀλλ' ὡς ἂν ἐκεῖνοι τὸ τοιοῦτον ἀποδέξαιντο, βαρβαρικῶς καὶ οὐκ ἄνευ ὕβρεως. εἰδὼς οὖν αὐτὸν φι-

Ὅμηρον ὄντα περὶ τούτου εὐθὺς ἐπυνθανόμην. σχεδὸν δὲ καὶ πάντες οἱ Βορυσθενῖται περὶ τὸν ποιητὴν ἐσπουδάκασιν ἴσως διὰ τὸ πολεμικοὶ εἶναι ἔτι νῦν, εἰ μὴ ἄρα καὶ τὴν πρὸς τὸν Ἀχιλλέα εὔνοιαν. τοῦτον μὲν γὰρ ὑπερφυῶς τιμῶσι, καὶ νεὼν τὸν μὲν ἐν τῇ νήσῳ τῇ Ἀχιλλέως καλουμένῃ ἵδρυνται, τὸν δὲ ἐν τῇ πόλει, ὥστε οὐδὲ ἀκούειν ὑπὲρ οὐδενὸς ἄλλου θέλουσιν ἢ Ὁμήρου. καὶ τἆλλα οὐκέτι σαφῶς ἑλληνίζοντες διὰ τὸ ἐν μέσοις οἰκεῖν τοῖς βαρβάροις ὅμως τήν γε
10 M Ἰλιάδα ὀλίγου πάντες ἴσασιν ἀπὸ στόματος. εἶπον οὖν προσπαίζων πρὸς αὐτόν, Πότερόν σοι δοκεῖ, ὦ Καλλίστρατε, ἀμείνων ποιητὴς Ὅμηρος ἢ Φωκυλίδης; καὶ ὃς γελάσας ἔφη, Ἀλλ' οὐδὲ ἐπίσταμαι ἔγωγε τοῦ ἑτέρου ποιητοῦ τὸ ὄνομα, οἶμαι δὲ μηδὲ τούτων μηδένα. οὐδὲ γὰρ ἡγούμεθα ἡμεῖς ἄλλον τινὰ ποιητὴν ἢ Ὅμηρον. τοῦτον δὲ σχεδόν τι οὐδὲ ἄλλος οὐδεὶς ἀγνοεῖ. μόνου γὰρ Ὁμήρου μνημονεύουσιν οἱ ποιηταὶ αὐτῶν ἐν τοῖς ποιήμασιν, ἃ καὶ ἄλλως μὲν εἰώθασι λέγειν, ἀεὶ δὲ ὁπόταν μέλλουσι μάχε-
79 R II σθαι παρακελεύωνται τοῖς αὑτῶν [ὥσπερ τὰ Τυρταίου ἐν Λακεδαίμονι ἐλέγετο]. εἰσὶ δὲ πάντες οὗτοι τυφλοὶ καὶ οὐχ ἡγοῦνται δυνατὸν εἶναι ἄλλως τινὰ ποιητὴν γενέσθαι. Τοῦτο μέν, ἔφην, ἀπολελαύκασιν [οἱ ποιηταὶ αὐτῶν] ἀπὸ Ὁμήρου ὥσπερ ἀπὸ ὀφθαλμίας. τὸν δὲ Φωκυλίδην ὑμεῖς μὲν οὐκ ἐπίστασθε, ὡς λέγεις· πάνυ δὲ τῶν ἐνδόξων γέγονε ποιητῶν. ὥσπερ οὖν ἐπειδάν τις τῶν ἐμπόρων καταπλεύσῃ πρὸς ὑμᾶς οὐ πρότερον παραγεγονώς, οὐκ εὐθὺς ἠτιμάσατε αὐτόν, ἀλλὰ πρότερον γευσάμενοι τοῦ οἴνου, κἂν ἄλλο τι φορτίον ἄγῃ, δεῖγμα λαβόντες, ἐὰν μὲν ἀρέσῃ ὑμᾶς, ὠνεῖσθε, εἰ δὲ μή, ἐᾶτε· οὕτως, ἔφην, καὶ τῆς τοῦ Φωκυλίδου ποιήσεως ἔξεστί σοι λαβεῖν

δεῖγμα ἔμβραχυ. καὶ γάρ ἐστιν οὐ τῶν μακράν τινα καὶ συνεχῆ ποίησιν εἰρόντων, ὥσπερ ὁ ὑμέτερος μίαν ἑξῆς διέξεισι μάχην ἐν πλείοσιν ἢ πεντακισχιλίοις ἔπεσιν, ἀλλὰ κατὰ δύο καὶ τρία ἔπη αὐτῷ καὶ ἀρχὴν ἡ ποίησις καὶ πέρας λαμβάνει. ὥστε καὶ προστίθησι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καθ' ἕκαστον διανόημα, ἅτε σπουδαῖον καὶ πολλοῦ ἄξιον ἡγούμενος, οὐχ ὥσπερ Ὅμηρος οὐδαμοῦ τῆς ποιήσεως ὠνόμασεν αὐτόν. ἢ οὐ δοκεῖ σοι εἰκότως προσθεῖναι Φωκυλίδης τῇ τοιαύτῃ γνώμῃ καὶ ἀποφάσει,

καὶ τόδε Φωκυλίδου· πόλις ἐν σκοπέλῳ κατὰ κόσμον
οἰκεῦσα σμικρὴ κρέσσων Νίνου ἀφραινούσης.

ἀλλ' οὐ πρὸς ὅλην Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν ταῦτα τὰ ἔπη ἐστὶ τοῖς μὴ παρέργως ἀκροωμένοις; ἢ μᾶλλον ὑμῖν ἀκούειν συνέφερε περὶ τῶν τοῦ Ἀχιλλέως πηδήσεών τε καὶ ὀρούσεων καὶ τῆς φωνῆς, ὅτι μόνον φθεγξάμενος ἔτρεπε τοὺς Τρῶας; ταῦτα μᾶλλον ὠφελεῖ ὑμᾶς ἐκμανθάνοντας ἢ ἐκεῖνο, ὅτι ἡ μικρὰ πόλις ἐν τραχεῖ σκοπέλῳ κειμένη κρείττων ἐστὶ καὶ εὐτυχεστέρα κατὰ κόσμον οἰκοῦσα ἢ μεγάλη ἐν λείῳ καὶ πλατεῖ πεδίῳ, ἐάνπερ ἀκόσμως καὶ ἀνόμως ὑπὸ ἀνθρώπων ἀφρόνων οἰκῆται; καὶ ὃς οὐ μάλα ἡδέως ἀποδεξάμενος, Ὦ ξένε, εἶπεν, ὅτι ἡμεῖς σε ἀγαπῶμεν καὶ σφόδρα αἰδούμεθα· ὡς ἄλλως γε οὐδεὶς ἂν ἠνέσχετ Βορυσθενιτῶν εἰς Ὅμηρον καὶ Ἀχιλλέα τοιαῦτα εἰπόι τος. ὁ μὲν γὰρ θεὸς ἡμῶν ἐστιν, ὡς ὁρᾷς, ὁ δὲ κ σχεδόν τι μετὰ τοὺς θεοὺς τιμᾶται. κἀγὼ πραΰν βουλόμενος αὐτόν, ἅμα δὲ ἐπί τι χρήσιμον ἀγαγε Παραιτοῦμαί σε, εἶπον, καθ' Ὅμηρον συγγνώμ ἔχειν μοι, εἴ τι κακὸν νῦν εἴρηται. αὖθις γάρ π ἐπαινεσόμεθα Ἀχιλλέα τε καὶ Ὅμηρον ὅσα δοκεῖ ἡ

ὀρθῶς λέγειν. τὸ δὲ παρὸν σκεπτέον ἂν εἴη τὸ τοῦ
Φωκυλίδου· ὡς ἐμοὶ δοκεῖ σφόδρα καλῶς λέγειν ὑπὲρ
τῆς πόλεως. Σκόπει, ἔφη, ἐπεὶ καὶ τούσδε ὁρᾷς πάν-
τας ἐπιθυμοῦντας ἀκοῦσαί σου καὶ διὰ τοῦτο συνερ-
ρυηκότας δεῦρο πρὸς τὸν ποταμόν, καίτοι οὐ σφόδρα
ἀθορύβως ἔχοντας. οἶσθα γὰρ δήπου ὅτι χθὲς οἱ Σκύ-
θαι προσελάσαντες μεσημβρίας τοὺς μέν τινας ἀπέ-
κτειναν τῶν σκοπῶν οὐ προσέχοντας, τοὺς δὲ ἐζω-
γρήκασιν ἴσως· οὐ γάρ πω ἐπιστάμεθα διὰ τὸ μακρο-
τέραν αὐτοῖς γενέσθαι τὴν φυγήν, ἅτε οὐ πρὸς τὴν
πόλιν φευγουσιν. ἦν δὲ τῷ ὄντι ταῦτα οὕτω, καὶ αἵ
τε πύλαι συνεκέκλειντο καὶ τὸ σημεῖον ἦρτο ἐπὶ τοῦ
τείχους τὸ πολεμικόν. ἀλλ' ὅμως οὕτως ἦσαν φιλή-
M κοοι καὶ τῷ τρόπῳ Ἕλληνες, ὥστε μικροῦ δεῖν ἅπαν-
τες παρῆσαν ἐν τοῖς ὅπλοις, βουλόμενοι ἀκούειν. κά-
γὼ ἀγάμενος αὐτῶν τὴν προθυμίαν, Βούλεσθε, ἔφην,
καθιζώμεθα ἰόντες ποι τῆς πόλεως; τυχὸν γὰρ νῦν
οὐ πάντες ὁμοίως ἀκούουσιν ἐν τῷ βαδίζειν, ἀλλ' οἱ
ὄπισθεν πράγματα ἔχουσι καὶ παρέχουσι τοῖς πρὸ
αὑτῶν, σπεύδοντες ἐγγυτέρω προσελθεῖν. ὡς δὲ
τοῦτο εἶπον, εὐθὺς ὥρμησαν ἅπαντες εἰς τὸ τοῦ Διὸς
ἱερόν, οὗπερ εἰώθασι βουλεύεσθαι. καὶ οἱ μὲν πρε-
σβύτατοι καὶ οἱ γνωριμώτατοι καὶ οἱ ἐν ταῖς ἀρχαῖς
κύκλῳ καθίζοντο ἐπὶ βάθρων· τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος
ἐφειστήκεσαν. ἦν γὰρ εὐρυχωρία πολλὴ πρὸ τοῦ νεώ.
πάνυ οὖν ἂν τις ἥσθη τῇ ὄψει φιλόσοφος ἀνήρ, ὅτι
ἅπαντες ἦσαν τὸν ἀρχαῖον τρόπον, ὥς φησιν Ὅμηρος
τοὺς Ἕλληνας, κομῶντες καὶ τὰ γένεια ἀφεικότες, εἷς
δὲ ἐν αὐτοῖς μόνος ἐξυρημένος, καὶ τοῦτον ἐλοιδό-
ρουν τε καὶ ἐμίσουν ἅπαντες. ἐλέγετο δὲ οὐκ ἄλλως
82 R II τοῦτο ἐπιτηδεύειν, ἀλλὰ κολακεύων Ῥωμαίους καὶ
τὴν πρὸς αὐτοὺς φιλίαν ἐπιδεικνύμενος· ὥστε εἶδεν

ἄν τις ἐπ' ἐκείνου τὸ αἰσχρὸν τοῦ πράγματος καὶ οὐδαμῇ πρέπον ἀνδράσιν. ἐπεὶ δὲ ἡσυχία ἐγένετο, εἶπον ὅτι δοκοῦσί μοι ὀρθῶς ποιεῖν, πόλιν οἰκοῦντες ἀρχαίαν καὶ Ἑλληνίδα, βουλόμενοι ἀκοῦσαι περὶ πόλεως. καὶ πρῶτόν γε, ἔφην, ὅ,τι ἐστὶν αὐτὸ τοῦτο ὑπὲρ οὗ ὁ λόγος γνῶναι σαφῶς· οὕτω γὰρ ἂν εἴητε ἅμα ᾐσθημένοι καὶ ὁποῖόν τί ἐστιν. οἱ γὰρ πολλοί, ἔφην, ἄνθρωποι τὸ ὄνομα αὐτὸ ἴσασι καὶ φθέγγονται τοῦ πράγματος ἑκάστου, τὸ δὲ πρᾶγμ' ἀγνοοῦσιν. οἱ δὲ πεπαιδευμένοι τοῦτο φροντίζουσιν, ὅπως καὶ τὴν δύναμιν εἴσονται ἑκάστου οὗ λέγουσιν· οἷον τὸ τοῦ ἀνθρώπου ὄνομα πάντες οὕτω λέγουσιν οἱ ἑλληνίζοντες, ἐὰν δὲ πύθῃ τινὸς αὐτῶν ὅ,τι ἐστὶ τοῦτο, λέγω δὲ ὁποῖόν τι καὶ καθ' ὃ μηδενὶ τῶν ἄλλων ταὐτόν, οὐκ ἂν ἔχοι εἰπεῖν ἀλλ' ἢ δεῖξαι μόνον αὑτὸν ἢ ἄλλον, ὥσπερ οἱ βάρβαροι. ὁ δὲ ἔμπειρος τῷ πυνθανομένῳ τί ἐστιν ἄνθρωπος ἀποκρίνεται ὅτι ζῷον λογικὸν θνητόν. τὸ γὰρ τοῦτο εἶναι μόνῳ ἀνθρώπῳ συμβέβηκε καὶ οὐδενὶ ἄλλῳ. οὕτως οὖν καὶ τὴν πόλιν φασὶν εἶναι πλῆθος ἀνθρώπων ἐν ταὐτῷ κατοικούντων ὑπὸ νόμου διοικούμενον. ἤδη οὖν δῆλον ὅτι τῆς προσηγορίας ταύτης οὐδεμιᾷ προσήκει τῶν καλουμένων πόλεων τῶν ἀφρόνων καὶ ἀνόμων. οὔκουν οὐδὲ περὶ Νίνου εἴη ἂν ὁ ποιητὴς ὡς περὶ πόλεως εἰρηκώς, ἀφραινούσης γε αὐτῆς. ὥσπερ γὰρ οὐδὲ ἄνθρωπος ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ μὴ πρόσεστι τὸ λογικόν, οὕτως οὐδὲ πόλις, ᾗ μὴ συμβέβηκε νομίμῳ εἶναι. νόμιμος δὲ οὐκ ἂν εἴη ποτὲ ἄφρων καὶ ἄκοσμος οὖσα. ἴσως οὖν ζητήσαι ἄν τις, εἰ ἐπειδὰν οἱ ἄρχοντες καὶ προεστῶτες ὦσι φρόνιμοι καὶ σοφοί, τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος διοικῆται κατὰ τὴν τούτων γνώμην νομίμως καὶ σωφρόνως, τὴν τοιαύτην χρὴ καλεῖν σώφρονα καὶ νόμιμον καὶ

τῷ ὄντι πόλιν ἀπὸ τῶν διοικούντων· ὥσπερ χορὸν ἴσως φαίημεν ἂν μουσικόν, τοῦ κορυφαίου μουσικοῦ ὄντος, τῶν δὲ ἄλλων ἐκείνῳ συνεπομένων καὶ μηδὲν παρὰ μέλος φθεγγομένων ἢ μικρὰ καὶ ἀδήλως. ἀγαθὴν μὲν γὰρ ἐξ ἁπάντων ἀγαθῶν πόλιν οὔτε τις γενομένην πρότερον οἶδε θνητὴν οὔτε ποτὲ ὡς ἐσομένην ὕστερον ἄξιον διανοηθῆναι, πλὴν εἰ μὴ θεῶν μακάρων κατ' οὐρανόν, οὐδαμῶς ἀκίνητον οὐδὲ ἀργόν, ἀλλὰ σφοδρὰν οὖσαν καὶ πορευομένην, τῶν μὲν ἡγουμένων τε καὶ πρώτων θεῶν χωρὶς ἔριδος καὶ ἥττης· οὔτε γὰρ ἐρίζειν θεοὺς οὔτε ἡττᾶσθαι θέμις οὔτε ὑπ' ἀλλήλων ἅτε φίλων οὔτε ὑπὸ ἄλλων κρειττόνων, ἀλλὰ πράττειν ἀκωλύτως τὰ σφέτερα ἔργα μετὰ πάσης φιλίας ἀεὶ πάντων κοινῆς· τῶν μὲν φανερωτάτων πορευομένων ἑκάστου καθ' ἑαυτόν, οὐ πλανωμένων ἄλλως ἀνόητον πλάνην, ἀλλὰ χορείαν εὐδαίμονα χορευόντων μετά τε νοῦ καὶ φρονήσεως τῆς ἄκρας· τοῦ δὲ λοιποῦ πλήθους ὑπὸ τῆς κοινῆς φορᾶς ἀγομένου μιᾷ γνώμῃ καὶ ὁρμῇ τοῦ σύμπαντος οὐρανοῦ. μίαν γὰρ δὴ ταύτην καθαρῶς εὐδαίμονα πολιτείαν εἴτε καὶ
M πόλιν χρὴ καλεῖν, τὴν θεῶν πρὸς ἀλλήλους κοινωνίαν,
R II ἐάν τε καὶ σύμπαν τὸ λογικὸν περιλάβῃ τις, ἀνθρώπων σὺν θεοῖς ἀριθμουμένων, ὡς παῖδες σὺν ἀνδράσι λέγονται μετέχειν πόλεως, φύσει πολῖται ὄντες, οὐ τῷ φρονεῖν τε καὶ πράττειν τὰ τῶν πολιτῶν οὐδὲ τῷ κοινωνεῖν τοῦ νόμου, ἀσύνετοι ὄντες αὐτοῦ. ἐκ δὲ τῶν ἄλλων πανταχοῦ πασῶν σχεδὸν ἁπλῶς ἡμαρτημένων τε καὶ φαύλων πρὸς τὴν ἄκραν εὐθύτητα τοῦ θείου καὶ μακαρίου νόμου καὶ τῆς ὀρθῆς διοικήσεως, ὅμως δὲ πρὸς τὸ παρὸν εὐπορήσωμεν παράδειγμα τὸ τῆς ἐπιεικέστερον ἐχούσης πρὸς τὴν παντελῶς διεφθαρμένην, ὡς ἐν πᾶσι νοσοῦσι τὸν γ' ἐλαφρότατα

διάγοντα τῷ κάκιστα διακειμένῳ παραβάλλοντες. ἐγὼ μὲν οὖν πρός τι τοιοῦτον ὥρμων τῷ λόγῳ. μεταξὺ δὲ τῶν παρόντων εἷς ἐφθέγξατο εἰς τὸ μέσον, ὅσπερ ἦν πρεσβύτατος αὐτῶν καὶ μέγιστον ἀξίωμα ἔχων. εἶπε δὲ πάνυ εὐλαβούμενος, Μηδαμῶς, ὦ ξένε, ἄγροικον μηδὲ βαρβαρικὸν ἡγήσῃ τὸ τοιοῦτον, ὅτι μεταξὺ λέγοντί σοι ἐμποδὼν ἐγενόμην. παρ' ὑμῖν μὲν γὰρ οὐκ ἔθος ἐστὶ τὸ τοιοῦτον διὰ τὸ πολλὴν ἀφθονίαν εἶναι τῶν ἐκ φιλοσοφίας λόγων καὶ περὶ παντὸς ὅτου ἂν ἐπιθυμῇ τις ἔξεῖναι παρὰ πολλῶν ἀκοῦσαι· παρ' ἡμῖν δὲ ὥσπερ τέρας τι τοῦτο πέφηνε τὸ σὲ ἡμῖν ἀφικέσθαι. τὸ δὲ λοιπὸν σχεδόν τι δεῦρο ἀφικνοῦνται ὀνόματι Ἕλληνες, τῇ δὲ ἀληθείᾳ βαρβαρώτεροι ἡμῶν, ἔμποροι καὶ ἀγοραῖοι, ῥάκη φαῦλα καὶ οἶνον πονηρὸν εἰσκομίζοντες καὶ τά γε παρ' ἡμῶν οὐδὲν βελτίω τούτων ἐξαγόμενοι. σὲ δὲ αὐτὸς ἡμῖν ὁ Ἀχιλλεὺς ἔοικε δεῦρο ἀπὸ τῆς νήσου διαπέμψαι, καί σε πάνυ μὲν ἡδέως ὁρῶμεν, πάνυ δὲ ἡδέως ἀκούομεν ὅ,τι ἂν λέγῃς. οὐ μέντοι πολύν τινα χρόνον ἡγούμεθα ἔσεσθαι τοῦτον οὐδὲ βουλόμεθα, ἀλλά σε εὖ πράξαντα οἴκαδε κατελθεῖν τὴν ταχίστην. νῦν οὖν ἐπεὶ ἥψω τῷ λόγῳ τῆς θείας διοικήσεως, αὐτός τε ἀνεπτέρωμαι δαιμονίως καὶ τούσδε ὁρῶ πάντας ὀργῶντας πρὸς ἐκεῖνον τὸν λόγον· καὶ γὰρ ἡμῖν ἔδοξας μεγαλοπρεπῶς καὶ τοῦ πράγματος οὐκ ἀναξίως ὅσα εἶπας εἰρηκέναι, ὡς ἂν μάλιστα ἡμεῖς βουλοίμεθα ἀκοῦσαι. τῆς μὲν γὰρ ἀκριβεστέρας ταύτης φιλοσοφίας ἄπειροί ἐσμεν, Ὁμήρου δέ, ὡς οἶσθα, ἐρασταὶ καί τινες οὐ πολλοὶ Πλάτωνος· ὧν δὴ κἀμὲ ὁρᾷς ὄντα, ἀεί ποτε ἐντυγχάνοντα τοῖς ἐκείνου ὅπως ἂν δύνωμαι· καίτοι ἴσως ἄτοπον βαρβαρίζοντα τῶν πολιτῶν μάλιστα τῷ ἑλληνικωτάτῳ καὶ σοφωτάτῳ χαίρειν καὶ συνεῖναι, καθάπερ εἴ τις

μικροῦ τυφλὸς τὸ μὲν ἄλλο φῶς ἀποστρέφοιτο, πρὸς αὐτὸν δὲ τὸν ἥλιον ἀναβλέποι. ἔχει μὲν δὴ τὰ ἡμέτερα οὕτω. σὺ δὲ εἰ θέλεις πᾶσιν ἡμῖν χαρίσασθαι, τὸν μὲν ὑπὲρ τῆς θνητῆς πόλεως ἀναβαλοῦ λόγον, ἐὰν ἄρα σχολὴν ἡμῖν οἱ γείτονες παράσχωσιν εἰς αὔριον καὶ μὴ δέῃ προσγυμνάζεσθαι αὐτοῖς, ὥσπερ ἔθος ἡμῖν τὸ πολύ· περὶ δὲ τῆς θείας, εἴτε πόλεως εἴτε διακοσμήσεως φίλον σοι καλεῖν, εἰπὲ ὅπῃ τε καὶ ὅπως ἔχει, ὡς δύνασαι ἐγγύτατα τείνων τῆς τοῦ Πλάτωνος ἐλευθερίας περὶ τὴν φράσιν, οἷον δὴ καὶ ἄρτι ποιεῖν ἡμῖν ἔδοξας. εἰ γὰρ μηδενὸς ἄλλου, τῆς γε φωνῆς συνίεμεν ὑπὸ συνηθείας ὅτι οὐ μικρὸν οὐδὲ πόρρω τοῦ Ὁμήρου φθέγγεται. κἀγὼ σφόδρα γε ἥσθην τῇ 64 R II ἁπλότητι τοῦ πρεσβύτου, καὶ γελάσας εἶπον, Ὦ φίλε Ἱεροσῶν, εἴ με ἐκέλευες χθὲς εἰσβεβληκότων ὑμῖν τῶν πολεμίων λαβόντα ὅπλα ὥσπερ τὸν Ἀχιλλέα μάχεσθαι, τὸ μὲν ἕτερον ἐπείσθην ἄν, πειρώμενος ἀμύνεσθαι ὑπὲρ ἀνδρῶν φίλων, τὸ δὲ ἕτερον οὐκ ἂν οἶμαι ἐδυνάμην, καίτοι σφόδρα βουλόμενος, ὁμοίως τῷ Ἀχιλλεῖ ἀγωνίζεσθαι. καὶ νῦν ὧν κελεύεις ποιήσω τὸ ἕτερον, προθυμήσομαι εἰπεῖν τὸν λόγον, ὡς ἂν ἐγὼ δύνωμαι κατ' ἐμαυτόν·

ἀνδράσι δὲ προτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω,

οὔτε Πλάτωνι οὔτε Ὁμήρῳ. οὐ γάρ τοι οὐδὲ τῷ Εὐρύτῳ φησὶ συνενεγκεῖν ὁ ποιητὴς ὅτι ἤριζε πρὸς τοὺς κρείττονας. οὐ μέντοι σπουδῆς γε, ἔφην, οὐδὲν ἀπο- 446 M λείψομεν. ταῦτα δὲ εἰπὼν πρὸς ἐκεῖνον οὐδὲν ἧττον ὑπεκινούμην καὶ ἀνεφερόμην τρόπον τινὰ ἀναμνησθεὶς Πλάτωνός τε καὶ Ὁμήρου. τὸ μὲν δὴ τῆς πόλεως οὕτως, ἔφην, δεῖ ἀκούειν ὡς οὐκ ἄντικρυς τῶν ἡμε- 65 R II ρων τὸν κόσμον ἀποφαινομένων πόλιν· ἐναντίον γὰρ ἂν ὑπῆρχε τοῦτο τῷ λόγῳ τῷ περὶ τῆς πόλεως, ἥν,

ὥσπερ οὖν εἶπον, σύστημα ἀνθρώπων ὡρίσαντο· ἅμ τε οὐκ ἦν ἴσως πρέπον οὐδὲ πιθανὸν κυρίως εἰπόντι εἶναι τὸν κόσμον ζῷον ἔπειτα φάσκειν ὡς ἔστι πόλι τὸ γὰρ αὐτὸ πόλιν τε καὶ ζῷον οὐκ ἂν οἶμαι ῥᾳδίω ὑπομένοι τις ὑπολαβεῖν, ἀλλὰ τὴν νῦν διακόσμησι ὁπηνίκα διῄρηται καὶ μεμέρισται τὸ πᾶν εἰς πολλ τινας μορφὰς φυτῶν τε καὶ ζῴων θνητῶν καὶ ἀθαν των, ἔτι δὲ ἀέρος καὶ γῆς καὶ ὕδατος καὶ πυρός, ν δὲ ἧττον πεφυκὸς ἐν ἅπασι τούτοις καὶ μιᾷ ψυχῇ κ δυνάμει διεπόμενον, ἀμηγέπῃ πόλει προσεικάζουσι δ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ γιγνομένων τε καὶ ἀπογιγν μένων, ἔτι δὲ τὴν τάξιν καὶ τὴν εὐκοσμίαν τῆς διο κήσεως. ὁ δὲ λόγος οὗτος ἔμβραχυ ἐσπούδακε συνα μόσαι τῷ θείῳ τὸ ἀνθρώπειον γένος καὶ ἑνὶ λόγ περιλαβεῖν πᾶν τὸ λογικόν, κοινωνίας ἀρχὴν καὶ δ καιοσύνης μόνην ταύτην ἰσχυρὰν καὶ ἄλυτον εὑρ σκων. πόλις μὲν γὰρ δὴ κατὰ τοῦτο ἂν εἴη λεγομέ μὰ Δί' οὐ φαύλων οὐδὲ μικρῶν τυχοῦσα ἡγεμόνα οὐδὲ ὑπὸ τυράννων τε καὶ δήμων καὶ δεκαρχιῶν ὁ καὶ ὀλιγαρχιῶν καί τινων ἄλλων τοιούτων ἀρρωστη μάτων διαφορουμένη καὶ στασιάζουσα τὸν ἅπαν χρόνον, ἀλλὰ τῇ σωφρονεστάτῃ καὶ ἀρίστῃ βασιλε κεκοσμημένη, τῷ ὄντι βασιλευομένη κατὰ νόμον με πάσης φιλίας καὶ ὁμονοίας· ὅπερ δὴ ὁ σοφώτατ καὶ ὁ πρεσβύτατος ἄρχων καὶ νομοθέτης ἅπασι προ τάττει θνητοῖς καὶ ἀθανάτοις, ὁ τοῦ σύμπαντος ἡγ μὼν οὐρανοῦ καὶ τῆς ὅλης δεσπότης οὐσίας, αὐτ οὕτως ἐξηγούμενος καὶ παράδειγμα παρέχων τὴ αὑτοῦ διοίκησιν τῆς εὐδαίμονος καὶ μακαρίας κατα στάσεως· ὃν οἱ θεῖοι ποιηταὶ μαθόντες ἐκ Μουσῶ ὑμνοῦσιν ἅμα καὶ ὀνομάζουσι πατέρα θεῶν καὶ ἀ θρώπων. κινδυνεύει γὰρ οὖν δὴ τὸ ποιητικὸν γένος ο

πάνυ ἄστοχον εἶναι τῶν ἱερῶν λόγων οὐδὲ ἄπο στόχου φθέγγεσθαι τὰ τοιαῦτα πολλάκις, οὐ μέντοι οὐδὲ με- 90 R I. II μυῆσθαι καθαρῶς κατὰ θεσμὸν καὶ νόμον τῶν μυουμένων οὐδὲ εἰδέναι τοῦ σύμπαντος περὶ τῆς ἀληθείας σαφὲς οὐδέν, ὡς ἔπος εἰπεῖν· ἀτεχνῶς δὲ ἔοικεν ὅμοιον εἶναι τοῖς ἔξω περὶ θύρας ὑπηρέταις τῶν τελετῶν, πρόθυρα κοσμοῦσι καὶ βωμοὺς τοὺς ἐν τῷ φανερῷ καὶ τἄλλα τὰ τοιαῦτα παρασκευάζουσιν, οὐδέ ποτ᾽ ἔνδον παριοῦσιν. ὅθεν δὴ καὶ θεράποντας Μουσῶν αὐτοὺς ὀνομάζουσιν, οὐ μύστας οὐδὲ ἄλλο σεμνὸν ὄνομα. οὐκοῦν, ὡς ἔφην, τοὺς πλησίον ἀναστρεφομένους τελετῆς τινος πρὸς ταῖς εἰσόδοις εἰκὸς τό γε τοσοῦτον τῶν ἔνδοθεν αἰσθάνεσθαί τινος, ἤτοι ῥήματος ἐκβοηθέντος ἑνὸς μυστικοῦ ἢ πυρὸς ὑπερφανέντος, καὶ τοῖς ποιηταῖς ἐνίοτε, λέγω δὲ τοῖς πάνυ ἀρχαίοις, φωνή τις ἐκ Μουσῶν ἀφίκετο βραχεῖα καί πού τις ἐπίπνοια θείας φύσεώς τε καὶ ἀληθείας, καθάπερ αὐγὴ πυρὸς ἐξ ἀφανοῦς λάμψαντος· ἃ ἔπασχον ἐκ Μουσῶν καὶ κατείχοντο Ὅμηρός τε καὶ Ἡσίοδος. οἱ δὲ μετ᾽ ἐκείνους ὕστερον ἐπὶ σκηνὰς καὶ θέατρα τὴν αὑτῶν σοφίαν ἀγαγόντες ἀμύητοι ἀμυήτοις πολ- 91 R II λάκις ἐξέφερον ἀτελῆ παραδείγματα ὀργίων· θαυμαζόμενοι δὲ ὑπὸ τῶν πολλῶν ἐπεχείρουν αὐτοὶ τελεῖν τὸν ὄχλον, τῷ ὄντι βακχείων τινὰς σκηνὰς ἀκαλύπτους πηξάμενοι ἔν τισι τραγικαῖς τριόδοις. οὗτοι δ᾽ οὖν πάντες οἱ ποιηταὶ κατὰ ταὐτὰ τὸν πρῶτον καὶ μέγιστον θεὸν πατέρα καλοῦσι συλλήβδην ἅπαντος τοῦ λογικοῦ γένους καὶ δὴ καὶ βασιλέα. οἷς πειθόμενοι οἱ ἄνθρωποι Διὸς βασιλέως ἱδρύονται βωμούς, καὶ δὴ καὶ πατέρα αὐτὸν οὐκ ὀκνοῦσι προσαγορεύειν τινὲς ἐν ταῖς εὐχαῖς, ὡς τοιαύτης τινὸς ἀρχῆς καὶ συστάσεως οὔσης τοῦ παντός. ὥστε ταύτῃ γε οὐδὲ οἴκου δοκοῦσι

μοι ὀκνῆσαι ἂν ἀποφήνασθαι τοῦ Διὸς τὸν ἅπαντα κόσμον, εἴπερ ἐστὶ πατὴρ τῶν ἐν αὐτῷ, καὶ νὴ Δία πόλιν, ὥσπερ ἡμεῖς προσεικάζομεν, κατὰ τὴν μείζονα ἀρχήν. βασιλεία γὰρ πόλει μᾶλλον ἢ οἴκῳ πρεπόντως ἂν λέγοιτο. οὐ γὰρ δὴ βασιλέα εἰπόντες τὸν ἐπὶ τῶν ὅλων οὐκ ἂν βασιλεύεσθαι τὸ ὅλον ὁμολογοῖεν οὐδὲ βασιλεύεσθαι φήσαντες οὐκ ἂν πολιτεύεσθαι φαῖεν οὐδὲ εἶναι πολιτείαν βασιλικὴν τοῦ παντός. πολιτείαν δ' αὖ συγχωροῦντες πόλιν οὐκ ἂν ἀποτρέποιντο ὁμολογεῖν ἤ τι τούτῳ παραπλήσιον τὸ πολιτευόμενον. ὅδε μὲν οὖν ὁ τῶν φιλοσόφων λόγος, ἀγαθὴν καὶ φιλάνθρωπον ἀποδεικνὺς κοινωνίαν δαιμόνων καὶ ἀνθρώπων, μεταδιδοὺς νόμου καὶ πολιτείας οὐ τοῖς τυχοῦσι τῶν ζῴων, ἀλλ' ὅσοις μέτεστι λόγου καὶ φρονήσεως, πολὺ κρείττω καὶ δικαιοτέραν τῆς Λακωνικῆς νομοθεσίας εἰσηγούμενος, καθ' ἣν οὐδὲ ὑπάρχει τοῖς Εἵλωσι γενέσθαι Σπαρτιάταις· ὅθεν δὴ καὶ διατελοῦσιν ἐπιβουλεύοντες τῇ Σπάρτῃ. ἕτερος δὲ μῦθος ἐν ἀπορρήτοις τελεταῖς ὑπὸ μάγων ἀνδρῶν ᾄδεται θαυμαζόμενος, οἳ τὸν θεὸν τοῦτον ὑμνοῦσιν ὡς τέλειόν τε καὶ πρῶτον ἡνίοχον τοῦ τελειοτάτου ἅρματος. τὸ γὰρ Ἡλίου ἅρμα νεώτερόν φασιν εἶναι πρὸς ἐκεῖνο κρινόμενον, φανερὸν δὲ τοῖς πολλοῖς, ἅτε προδήλου γιγνομένης τῆς φορᾶς. ὅθεν κοινῆς φήμης τυγχάνειν, ὡς ἔοικεν, ἀπὸ πρώτων σχεδόν τι τῶν ποιητῶν ἀνατολὰς [καὶ δύσεις] ἑκάστοτε λεγόντων κατὰ ταὐτὰ πάντα ἐξηγουμένων ζευγνυμένους τε τοὺς ἵππους καὶ τὸν Ἥλιον αὐτὸν ἐπιβαίνοντα τοῦ δίφρου. τὸ δὲ ἰσχυρὸν καὶ τέλειον ἅρμα τὸ Διὸς οὐδεὶς ἄρα ὕμνησεν ἀξίως τῶν τῇδε οὔτε Ὅμηρος οὔτε Ἡσίοδος, ἀλλὰ Ζωροάστρης καὶ μάγων παῖδες ᾄδουσι παρ' ἐκείνου μαθόντες· ὃν Πέρσαι λέγουσιν ἔρωτι σοφίας καὶ δικαιο-

σύνης ἀποχωρήσαντα τῶν ἄλλων καθ' αὑτὸν ἐν ὄρει τινὶ ζῆν· ἔπειτα ἁφθῆναι τὸ ὄρος πυρὸς ἄνωθεν πολλοῦ κατασκήψαντος συνεχῶς τε κάεσθαι. τὸν οὖν βασιλέα σὺν τοῖς ἐλλογιμωτάτοις Περσῶν ἀφικνεῖ- 93M σθαι πλησίον, βουλόμενον εὔξασθαι τῷ θεῷ· καὶ τὸν ἄνδρα ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ πυρὸς ἀπαθῆ, φανέντα δὲ αὐτοῖς ἵλεων θαρρεῖν κελεῦσαι καὶ θῦσαι θυσίας τινάς, ὡς ἥκοντος εἰς τὸν τόπον τοῦ θεοῦ. συγγίγνεσθαί τε μετὰ ταῦτα οὐχ ἅπασιν, ἀλλὰ τοῖς ἄριστα πρὸς ἀλήθειαν πεφυκόσι καὶ τοῦ θεοῦ συνιέναι δυναμένοις, οὓς Πέρσαι μάγους ἐκάλεσαν, ἐπισταμένους θεραπεύειν τὸ δαιμόνιον, οὐχ ὡς Ἕλληνες ἀγνοίᾳ τοῦ ὀνόματος οὕτως ὀνομάζουσιν ἀνθρώπους γόητας. ἐκεῖνοι δὲ τά τε ἄλλα δρῶσι κατὰ λόγους ἱεροὺς καὶ δὴ τῷ Διὶ τρέφουσιν ἅρμα Νισαίων ἵππων· οἱ δέ εἰσι κάλλιστοι καὶ μέγιστοι τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν· τῷ δέ γε Ἡλίῳ ἕνα ἵππον. ἐξηγοῦνται δὲ τὸν μῦθον οὐχ ὥσπερ οἱ παρ' ἡμῖν προφῆται τῶν Μουσῶν ἕκαστα φράζουσι μετὰ πολλῆς πειθοῦς, ἀλλὰ μάλα αὐθαδῶς. εἶναι γὰρ δὴ τοῦ σύμπαντος μίαν ἀγωγήν τε καὶ ἡνιόχησιν ὑπὸ τῆς ἄκρας ἐμπειρίας τε καὶ ῥώμης γιγνομένην ἀεί, καὶ ταύτην ἄπαυστον ἐν ἀπαύστοις 31R II αἰῶνος περιόδοις. τοὺς δὲ Ἡλίου καὶ Σελήνης δρόμους, καθάπερ εἶπον, μερῶν εἶναι κινήσεις, ὅθεν ἐπ' αὐτῶν ὁρᾶσθαι σαφέστερον. τῆς δὲ τοῦ σύμπαντος κινήσεως καὶ φορᾶς μὴ συνιέναι τοὺς πολλούς, ἀλλ' ἀγνοεῖν τὸ μέγεθος τοῦδε τοῦ ἀγῶνος. τὸ δὴ μετὰ τοῦτο αἰσχύνομαι φράζειν τῶν ἵππων πέρι καὶ τῆς ἡνιοχήσεως, ὅπως ἐξηγούμενοι λέγουσιν, οὐ πάνυ τι φροντίζοντες ὅμοιόν σφισι γίγνεσθαι πανταχῇ τὸ τῆς εἰκόνος. ἴσως γὰρ ἂν φαινοίμην ἄτοπος παρὰ Ἑλληνικά τε καὶ χαρίεντα ᾄσματα βαρβαρικὸν ᾆσμα

ἐπᾴδων· ὅμως δὲ τολμητέον. φασὶ τῶν ἵππων τὸν πρῶ-
τον ἄνωθεν ἀπείρῳ διαφέρειν κάλλει τε καὶ μεγέθει
καὶ ταχυτῆτι, ἅτε ἔξωθεν περιτρέχοντα τὸ μήκιστον
τοῦ δρόμου, αὐτοῦ Ζηνὸς ἱερόν· πτηνὸν δὲ εἶναι· τὴν
δὲ χρόαν λαμπρόν, αὐγῆς τῆς καθαρωτάτης· τὸν δὲ
Ἥλιον ἐν αὐτῷ καὶ τὴν Σελήνην σημεῖα προφανῆ
ὁρᾶσθαι, ὥσπερ οἶμαι καὶ τῶνδε τῶν ἵππων ἐστὶ ση-
μεῖα, τὰ μὲν μηνοειδῆ, τὰ δὲ ἀλλοῖα. ταῦτα δὲ ὑφ' 450
ἡμῶν ὁρᾶσθαι συνεστραμμένα, καθάπερ ἐν αὐγῇ
λαμπρᾷ φλογὸς σπινθῆρας ἰσχυροὺς διαθέοντας.
ἰδίαν δὲ κίνησιν ἔχειν καθ' αὑτά, καὶ τἄλλα ἄστρα
δι' ἐκείνου φαινόμενα καὶ σύμπαντα ἐκείνου πεφυ-
κότα μέρη τὰ μὲν περιφέρεσθαι σὺν αὐτῷ μίαν ταύ-
την ἔχοντα κίνησιν, τὰ δὲ ἄλλους θεῖν δρόμους. τυγ-
χάνειν δὲ παρὰ τοῖς ἀνθρώποις ταῦτα μὲν ἰδίου ἕκα- 95 I II
στον ὀνόματος· τὰ δὲ ἄλλα κατὰ πλῆθος ἀθρόα, δια-
νενεμημένα εἴς τινα σχήματα καὶ μορφάς. ὁ μὲν δὴ
λαμπρότατος ἵππος καὶ ποικιλώτατος αὐτῷ τε Διὶ
προσφιλέστατος, ὧδέ πως ὑμνούμενος ὑπ' αὐτῶν,
θυσίας τε καὶ τιμὰς ἅτε πρῶτος εἰκότως πρώτας
ἔλαχε· δεύτερος δὲ μετ' ἐκεῖνον ἁπτόμενος αὐτοῦ
καὶ πλησιαίτατος Ἥρας ἐπώνυμος, εὐήνιος καὶ μα-
λακός, πολὺ δὲ ἥττων κατά τε ῥώμην καὶ τάχος.
χρόαν δὲ τῇ μὲν αὑτοῦ φύσει μέλας, φαιδρύνεται δὲ
ἀεὶ τὸ καταλαμπόμενον Ἡλίῳ· τὸ δὲ σκιασθὲν ἐν τῇ
περιφορᾷ τὴν αὑτοῦ μεταλαμβάνει τῆς χρόας ἰδέαν.
τρίτος Ποσειδῶνος ἱερός, τοῦ δευτέρου βραδύτερος.
τούτου δὲ μυθολογοῦσιν εἴδωλον οἱ ποιηταὶ γενέσθαι
παρ' ἀνθρώποις, ἐμοὶ δοκεῖν, ὅντινα ὀνομάζουσι Πή-
γασον, καί φασιν ἀνεῖναι κρήνην ἐν Κορίνθῳ χα-
ράξαντα τῇ ὁπλῇ. ὁ δὲ δὴ τέταρτος εἰκάσαι πάντων
ἀτοπώτατος, στερεός τε καὶ ἀκίνητος, οὐχ ὅπως πτε-

ρωτός, ἐπώνυμος Ἑστίας. ὅμως δὲ οὐκ ἀποτρέπονται τῆς εἰκόνος, ἀλλὰ ἐνεξεῦχθαί φασι καὶ τοῦτον τῷ ἅρματι, μένειν δὲ κατὰ χώραν χαλινὸν ἀδάμαντος ἐνδακόντα. συνερείδειν δὲ πανταχόθεν αὐτῷ τοῖς μέρεσι, καὶ τὼ δύο τὼ πλησίον ὁμοίως πρὸς αὐτὸν ἐγκλίνειν, ἀτεχνῶς ἐπιπίπτοντε καὶ ὠθουμένω· τὸν δὲ ἐξωτάτω πρῶτον ἀεὶ περὶ τὸν ἑστῶτα ὡς νύσσαν φέρεσθαι. τὸ μὲν οὖν πολὺ μετ' εἰρήνης καὶ φιλίας 6R II διατελοῦσιν ἀβλαβεῖς ὑπ' ἀλλήλων. ἤδη δέ ποτε ἐν μήκει χρόνου καὶ πολλαῖς περιόδοις ἰσχυρὸν ἆσθμα τοῦ πρώτου προσπεσὸν ἄνωθεν, οἷα δὴ θυμοειδοῦς, ἐθέρμηνε τοὺς ἄλλους, σφοδρότερόν γε μὴν τὸν τελευταῖον· τήν τε δὴ χαίτην περιέφλεξεν αὐτοῦ, ᾗ μάλιστα ἠγάλλετο, καὶ τὸν ἅπαντα κόσμον. τοῦτο δὲ τὸ πάθος ἅπαξ Ἕλληνας μνημονεύοντάς φασι Φαέθοντι προσάπτειν, οὐ δυναμένους μέμφεσθαι τὴν Διὸς ἡνιόχησιν, τούς τε Ἡλίου δρόμους οὐκ ἐθέλοντας ψέγειν. διό φασι νεώτερον ἡνίοχον, Ἡλίου παῖδα θνητόν, ἐπιθυμήσαντα χαλεπῆς καὶ ἀσυμφόρου πᾶσι τοῖς θνητοῖς παιδιᾶς, αἰτησάμενον παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπιστῆναι τῷ δίφρῳ, φερόμενόν τε ἀτάκτως πάντα καταφλέξαι ζῷα καὶ φυτά, καὶ τέλος αὐτὸν διαφθαρῆναι πληγέντα ὑπὸ κρείττονος πυρός. πάλιν δὲ ὅταν διὰ πλειόνων ἐτῶν ὁ Νυμφῶν καὶ Ποσειδῶνος ἱερὸς πῶλος ἐπαναστῇ παρὰ τὸ σύνηθες ἀγωνιάσας καὶ ταραχθεὶς ἱδρῶτι πολλῷ κατακλύσῃ τὸν αὐτὸν τοῦτον ἅτε ὁμόζυγα, πειρᾶται δὴ τῆς ἐναντίας τῇ πρότερον φθορᾷ, ὕδατι πολλῷ χειμαζόμενος. καὶ τοιοῦτον ἕνα χειμῶνα διηγεῖσθαι τοὺς Ἕλληνας ὑπὸ νεότητός τε καὶ μνήμης ἀσθενοῦς, καὶ Δευκαλίωνα βασιλεύοντα τότε σφίσιν ἀρκέσαι πρὸ τῆς παντελοῦς φθορᾶς. ταῦτα δὲ σπανίως συμβαίνοντα δο-

κεῖν μὲν ἀνθρώποις διὰ τὸν αὑτῶν ὄλεθρον γίγνεσθαι μὴ κατὰ λόγον μηδὲ μετέχειν τῆς τοῦ παντὸς 97 B II τάξεως, λανθάνειν δὲ αὐτοὺς ὀρθῶς γιγνόμενα καὶ κατὰ γνώμην τοῦ σώζοντος καὶ κυβερνῶντος τὸ πᾶν. εἶναι γὰρ ὅμοιον ὥσπερ ὅταν ἅρματος ἡνίοχος τῶν ἵππων τινὰ κολάζῃ χαλινῷ σπάσας ἢ κέντρῳ ἀψάμενος· ὁ δ' ἐσκίρτησε καὶ ἐταράχθη, παραχρῆμα εἰς δέον καθιστάμενος. μίαν μὲν οὖν λέγουσι ταύτην ἡνιόχησιν ἰσχυράν, οὐχ ὅλου φθειρομένου τοῦ παντός. πάλιν δὲ ἑτέραν τῆς τῶν τεττάρων κινήσεως καὶ μεταβολῆς, ἐν ἀλλήλοις μεταβαλλομένων καὶ διαλλαττόντων τὰ εἴδη, μέχρι ἂν εἰς μίαν ἅπαντα συνέλθῃ φύσιν, ἡττηθέντα τοῦ κρείττονος. ὅμως δὲ καὶ ταύτην τὴν κίνησιν ἡνιοχήσει προσεικάζειν τολμῶσιν ἐλάσει τε ἅρματος, ἀτοπωτέρας δεόμενοι τῆς εἰκόνος· οἷον εἴ τις θαυματοποιὸς ἐκ κηροῦ πλάσας ἵππους, ἔπειτα ἀφαιρῶν καὶ περιξύων ἀφ' ἑκάστου, προστιθεὶς ἄλλοτε ἄλλῳ, τέλος δὲ ἅπαντας εἰς ἕνα τῶν τεττάρων ἀναλώσας, μίαν μορφὴν ἐξ ἁπάσης τῆς ὕλης 45 ἐργάσαιτο. εἶναί γε μὴν τὸ τοιοῦτον μὴ καθάπερ ἀψύχων πλασμάτων ἔξωθεν τοῦ δημιουργοῦ πραγματευομένου καὶ μεθιστάντος τὴν ὕλην, αὐτῶν δὲ ἐκείνων γίγνεσθαι τὸ πάθος, ὥσπερ ἐν ἀγῶνι μεγάλῳ τε καὶ ἀληθινῷ περὶ νίκης ἐριζόντων· γίγνεσθαι δὲ τὴν νίκην καὶ τὸν στέφανον ἐξ ἀνάγκης τοῦ πρώτου καὶ κρατίστου τάχει τε καὶ ἀλκῇ καὶ τῇ συμπάσῃ ἀρετῇ, ὃν εἴπομεν ἐν ἀρχῇ τῶν λόγων ἐξαίρετον εἶναι Διός. τοῦτον γάρ, ἅτε πάντων ἀλκιμώτατον καὶ φύσει διάπυρον, ταχὺ ἀναλώσαντα τοὺς ἄλλους, καθάπερ οἶμαι τῷ ὄντι κηρίνους, ἐν οὐ πολλῷ τινι χρόνῳ, δοκοῦντι δὲ ἡμῖν ἀπείρῳ πρὸς τὸν ἡμέτερον αὐτῶν λογισμόν, καὶ τὴν οὐσίαν πάντων πᾶσαν εἰς αὑτὸν ἀνα-

98 R II λαβόντα, πολὺ κρείττω καὶ λαμπρότερον ὀφθῆναι τοῦ πρότερον, ὑπ' οὐδενὸς ἄλλου θνητῶν οὐδὲ ἀθανάτων, ἀλλ' αὐτὸν ὑφ' αὑτοῦ νικηφόρον γενόμενον τοῦ μεγίστου ἀγῶνος. στάντα δὲ ὑψηλὸν καὶ γαῦρον, χαρέντα τῇ νίκῃ, τόπον τε ὡς πλεῖστον καταλαβεῖν καὶ μείζονος χώρας δεηθῆναι τότε ὑπὸ ῥώμης καὶ μένους. κατὰ τοῦτο δὴ γενόμενοι τοῦ λόγου δυσωποῦνται τὴν αὐτὴν ἐπονομάζειν τοῦ ζῴου φύσιν. εἶναι γὰρ αὐτὸν ἤδη τηνικάδε ἁπλῶς τὴν τοῦ ἡνιόχου καὶ δεσπότου ψυχήν, μᾶλλον δὲ αὐτὸ τὸ φρονοῦν καὶ τὸ ἡγούμενον αὐτῆς. οὕτω δὴ λέγομεν καὶ ἡμεῖς τιμῶντες καὶ σεβόμενοι τὸν μέγιστον θεὸν ἔργοις τε ἀγαθοῖς καὶ ῥήμασιν εὐφήμοις. λειφθεὶς γὰρ δὴ μόνος ὁ νοῦς καὶ τόπον ἀμήχανον ἐμπλήσας αὑτοῦ γε [ἅτε γε] πίθος πανταχῇ κεχυμένος, οὐδενὸς ἐν αὐτῷ πυκνοῦ λειφθέντος, ἀλλὰ πάσης ἐπικρατούσης μανότητος, ὅτε κάλλιστος γίγνεται, τὴν καθαρωτάτην λαβὼν αὐγῆς ἀκηράτου φύσιν, εὐθὺς ἐπόθησε τὸν ἐξ ἀρχῆς βίον. ἔρωτα δὴ λαβὼν τῆς ἡνιοχήσεως ἐκείνης καὶ ἀρχῆς καὶ ὁμονοίας τῆς τε τῶν τριῶν φύσεων καὶ ἡλίου καὶ σελήνης καὶ τῶν ἄλλων ἄστρων, ἁπάντων τε ἁπλῶς ζῴων καὶ φυτῶν, ὥρμησεν ἐπὶ τὸ γεννᾶν καὶ διανέμειν 53 M ἕκαστα καὶ δημιουργεῖν τὸν ὄντα νῦν κόσμον, ἐξ ἀρχῆς πολὺ κρείττω καὶ λαμπρότερον, ἅτε νεώτερον. ἀστράψας δὲ ὅλον οὐκ ἄτακτον οὐδὲ ῥυπαρὰν ἀστραπήν, οἵα χειμέριος ἐλαυνομένων βιαιότερον πολλάκις τῶν νεφῶν διῇξεν, ἀλλὰ καθαρὰν καὶ ἀμιγῆ παντὸς σκοτεινοῦ, μετέβαλε ῥᾳδίως ἅμα τῇ νοήσει. μνησθεὶς δὲ Ἀφροδίτης καὶ γενέσεως ἐπράϋνε καὶ ἀνῆκεν αὑτόν, καὶ πολὺ τοῦ φωτὸς ἀποσβέσας εἰς ἀέρα πυρώδη τρέπεται πυρὸς ἠπίου· μιχθεὶς δὲ τότε Ἥρᾳ 99 R II καὶ μεταλαβὼν τοῦ τελειοτάτου λέχους, ἀναπαυσάμε-

νος ἀφίησι τὴν πᾶσαν αὖ τοῦ παντὸς γονήν. τοῦτοι ὑμνοῦσι παῖδες σοφῶν ἐν ἀρρήτοις τελεταῖς Ἥρα καὶ Διὸς εὐδαίμονα γάμον. ὑγρὰν δὲ ποιήσας τὴ ὅλην οὐσίαν, ἓν σπέρμα τοῦ παντός, αὐτὸς ἐν τούτῳ διαθέων, καθάπερ ἐν γονῇ πνεῦμα τὸ πλάττον κα δημιουργοῦν, τότε δὴ μάλιστα προσεοικὼς τῇ τῶν ἄλλων συστάσει ζῴων, καθ' ὅσον ἐκ ψυχῆς καὶ σώματο συνεστάναι λέγοιτ' ἂν οὐκ ἄπο τρόπου, τὰ λοιπὰ ἤδ ῥᾳδίως πλάττει καὶ τυποῖ, λείαν καὶ μαλακὴν αὐτῷ περιχέας τὴν οὐσίαν καὶ πᾶσαν εἴκουσαν εὐπετῶς ἐργασάμενος δὲ καὶ τελεώσας ἀπέδειξεν ἐξ ἀρχῆς τὸ ὄντα κόσμον εὐειδῆ καὶ καλὸν ἀμηχάνως, πολὺ δ λαμπρότερον ἢ οἷος ὁρᾶται νῦν. πάντα γάρ που κα τἄλλα ἔργα τῶν δημιουργῶν ἀπὸ τῆς τέχνης καὶ τῶ χειρῶν παραχρῆμα τοῦ ποιήσαντος κρείττω καὶ στιλπνότερα. καὶ τῶν φυτῶν τὰ νεώτερα εὐθαλέστερ τῶν παλαιῶν ὅσα τε βλαστοῖς ἐοικότα. καὶ μὴν τά γ ζῷα εὐχάριτα καὶ προσηνῆ ἰδεῖν μετὰ τὴν γένεσιν οὐ μόνον τὰ κάλλιστα αὐτῶν, πῶλοί τε καὶ μόσχο καὶ σκύλακες, ἀλλὰ καὶ θηρίων σκύμνοι τῶν ἀγριωτάτων. ἡ μὲν γὰρ ἀνθρώπου φύσις νηπία τε καὶ ὑδαρὴς ὁμοία Δήμητρος ἀτελεῖ χλόῃ, προελθοῦσα δ εἰς τὸ μέτρον ὥρας καὶ νεότητος παντὸς ἀτεχνῶς φυ τοῦ κρεῖττον καὶ ἐπιφανέστερον βλάστημα. ὁ δὴ σύμπας οὐρανός τε καὶ κόσμος, ὅτε πρῶτον συνετελέσθη κοσμηθεὶς ὑπὸ τῆς σοφωτάτης τε καὶ ἀρίστης τέχνη ἄρτι τῶν τοῦ δημιουργοῦ χειρῶν ἀπηλλαγμένος, λαμπρὸς καὶ διαυγὴς καὶ πᾶσι τοῖς μέρεσι παμφαίνων νήπιος μὲν οὐδένα χρόνον ἐγένετο οὐδὲ ἀσθενὴς κατ τὴν ἀνθρωπίνην τε καὶ θνητὴν τῆς φύσεως ἀσθένειαν, νέος δὲ καὶ ἀκμάζων εὐθὺς ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ὅτε δὴ καὶ ὁ δημιουργὸς αὐτοῦ καὶ πατὴρ ἰδὼν ἥσθ

μὲν οὐδαμῶς· ταπεινὸν γὰρ ἐν ταπεινοῖς τοῦτο πάθος· ἐχάρη δὲ καὶ ἐτέρφθη διαφερόντως·

ἥμενος Οὐλύμπῳ, ἐγέλασσε δέ οἱ φίλον ἦτορ
γηθοσύνῃ, ὅθ' ὁρᾶτο θεοὺς

τοὺς ἅπαντας ἤδη γεγονότας καὶ παρόντας. τὴν δὲ τότε μορφὴν τοῦ κόσμου, λέγω δὲ τήν τε ὥραν καὶ τὸ κάλλος ἀεὶ καλοῦ ὄντος ἀμηχάνως, οὐδεὶς δύναιτ' ἂν ἀνθρώπων διανοηθῆναι καὶ εἰπεῖν ἀξίως οὔτε τῶν νῦν οὔτε τῶν πρότερον, εἰ μὴ Μοῦσαί τε καὶ Ἀπόλλων ἐν θείῳ ῥυθμῷ τῆς εἰλικρινοῦς τε καὶ ἄκρας ἁρμονίας. ὅθεν δὴ καὶ ἡμεῖς ἐάσωμεν τὰ νῦν, ὅσον ἡμῖν δυνατὸν ἐπᾶραι τὸν λόγον οὐκ ὀκνήσαντες. εἰ δὲ ἀτεχνῶς ὑψηλόν τε καὶ ἐξίτηλον ἀπέβη τὸ τοῦ λόγου σχῆμα, ὥσπερ οἱ δεινοὶ περὶ τοὺς ὄρνιθάς φασι τὸν σφόδρα ἄνω χωρήσαντα καὶ τοῖς νέφεσιν ἐγκρύψαντα αὐτὸν ἀτελῆ τὴν μαντείαν ποιεῖν, οὐκ ἐμὲ ἄξιον αἰτιᾶσθαι, τὴν δὲ Βορυσθενιτῶν ἀξίωσιν, ὡς τότε ἐκεῖνοι λέγειν προσέταξαν.

---

468 M 120 R II

ΠΡΟΣ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΣ ΠΕΡΙ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΝΙΚΑΕΙΣ.

Ὅταν ἐκλογίσωμαι τὰς αἰτίας, ἄνδρες Νικομηδεῖς, δι' ἃς ἐποιήσασθέ με πολίτην, οὔτε πλοῦτον ὄντα ὁρῶ μοι μέγαν, ὥστε νομίζειν ὅτι διὰ χρήματα ἐσπουδάσθην ὑφ' ὑμῶν, οὔτε πρὸς τὸ θεραπεύειν τοὺς ὄχλους ἐπιτηδείως ἔχοντι ἐμαυτῷ σύνοιδα· οὐκοῦν οὐδὲ εἰς τοῦτό μου χρῄζειν δοκεῖτε, τὸ ταῖς ὁρμαῖς ὑμῶν ἁπάσαις ὑπηρετεῖν ἑτοίμως ἐμέ· ἀλλὰ μὴν οὐδὲ συμποτικός εἰμί τις οὐδὲ κοινὸς ἐν ταῖς τοιαύταις συν-

ουσίαις, ὥστε ἀπό γε τούτου παρέχειν τοῖς πλήθεσι ἡδονήν· εἰ δὲ μὴ διαμαρτάνω μήτε τῆς ὑμετέρας περὶ ἐμαυτοῦ προαιρέσεως, ὅσα τε ὑμῖν δύναμαι χρήσιμος εἶναι, ταῦτα ἐπίσταμαι· τὸ λοιπόν ἐστι, δι᾽ ὃ πολίτης ἐγὼ γεγένημαι παρ᾽ ὑμῖν, οὐδὲν ἄλλο ἢ τὸ συμβουλεύειν, ἐμέ τι περὶ τῶν κοινῇ συμφερόντων ἴσως μᾶλλον ἑτέρων καὶ βούλεσθαι καὶ δύνασθαι. τοῦτο δὲ εἰ μὲν οὐκ ἔστι τοιοῦτον, ὑμεῖς τε τῆς περὶ ἐμὲ σπουδῆς διημάρτετε ἐγώ τε ἔοικα μάτην ὑπακούσας ὑμῖν ἐπ᾽ ἐλπίδι τοῦ γενήσεσθαι τῇ πόλει χρήσιμος οὐ ποιουμένων μου χρείαν ὑμῶν, εἰς ἣν μόνον ἐπιτήδειός εἰμι. εἰ δὲ πάσαις μὲν ταῖς πόλεσι, μᾶλλον δὲ ταῖς μεγάλαις, δεῖ μὲν καὶ τῶν πλουσίων, ἵνα καὶ χορηγῶσι καὶ φιλοτιμῶνται ταυτὶ τὰ νενομισμένα δαπανήματα, δεῖ δὲ καὶ κολάκων ἀνδρῶν, ἵνα δημαγωγοῦσιν αὐτοῖς ἥδωνται· δεῖ δὲ καὶ συμβούλων ἵνα σώζωνται ταῖς πολιτείαις, κἀγὼ καθ᾽ ὅσον μοι δυνατὸν οὐκ ὀκνήσω, περὶ τῶν μεγίστων συμβουλεύων ὠφελεῖν τὴν πόλιν. ἔστι μὲν οὖν καὶ ἄλλα τινὰ παρ᾽ ὑμῖν ἐπανορθώσεως ἄξια καὶ κατὰ μέρος αὐτῶν ποιήσομαι τὴν θεραπείαν, ἂν τἀληθῆ λέγων πιστευθῶ περὶ τῶν μειζόνων. τί δὲ παθὼν ἢ τί βουλόμενος οὐχ ὑπὲρ τῶν μικροτέρων συμβουλεύω πρότερον, οὐδὲ ἐν ἐκείνοις ἀποπειρῶμαι τοῦ δήμου τῆς εὐπειθείας, ἀλλ᾽ εὐθὺς ἀξιῶ κινδυνεύειν περὶ τοῦ μεγίστου συμβουλεύων πράγματος ὅτι πολλῷ μοι δοκεῖ ῥᾷον εἶναι πεῖσαι περὶ τῶν μεγίστων ἢ τῶν μικροτέρων καὶ φαύλων. τῶν μὲν γὰρ ἔξεστι καὶ καταφρονῆσαι καὶ τῆς ἀπ᾽ αὐτῶν γιγνομένης βλάβης, ὁ δὲ χωρὶς ὧν ἀμήχανόν ἐστιν αὐτῷ σώζεσθαι, περὶ τούτων οὐκ ἐθελήσας πεισθῆναι δῆλός ἐστιν ὑπὲρ τῶν μικροτέρων οὐδὲ ἀκουσό

μενος. ὅτι μὲν οὖν, ἐὰν ὑπομείνητε τὴν συμβουλίαν, πεισθήσεσθέ μοι περὶ ὧν συμβουλεύων πάρειμι, καὶ δὴ σφόδρα θαρρῶ. τί δέ; δύσκολον τοῦτ' ἔστι, τὸ μήτε φορτικὴν ὑμᾶς ἡγήσασθαι τὴν ἀκρόασιν τὴν περὶ τοῦ πράγματος μήτε περιττὴν μήτε ἄκαιρον; ἵνα οὖν μοι μὴ ταῦτα προαπαντήσῃ παρ' ὑμῶν, Τί δὲ συμβουλεύεις σὺ περὶ ὧν ἡμεῖς τὴν ἀρχὴν οὐδὲ βουλευόμεθα; Τί δὲ σεαυτῷ λόγου μεταδίδως, οὗ σοὶ μὴ μετέδομεν ἡμεῖς; Διὰ τί δὲ τοσούτων πεπολιτευμένων παρ' ἡμῖν ἀνδρῶν ἐπιχωρίων, εἰσποιητῶν, ῥητόρων, φιλοσόφων, γερόντων, νέων, οὐδέποτε οὐδεὶς ἐτόλμησεν ἡμῖν συμβουλεῦσαι ταύτην τὴν συμβουλίαν; αἴτημα θέλω ποιήσασθαι τοῦτο αὐτὸ παρ' ὑμῶν, ἄνδρες Νικομηδεῖς, καὶ χαρίσασθέ μοι καὶ ὑπομείνατε, ἀκοῦσαι λόγου περιττοῦ καὶ ἀκαίρου καὶ μὴ πείσοντος ὑμᾶς. καὶ οὐδὲ μεγάλην εἶναι νομίζω τὴν δωρεάν· εἴτε γὰρ πεισθήσεσθε, ἄξιόν ἐστιν ἀκοῦσαι τοῦ τὰ λυσιτελῆ λέγοντος· εἴτε ἐφ' ὑμῖν ἀπόκειται τὸ πεισθῆναι, τί τοῦτο δύσκολόν ἐστιν, ἀνδρὶ φίλῳ λόγου μεταδοῦναι βουλομένῳ μάτην εἰπεῖν; καὶ τί δὴ τοῦτό ἐστιν, ὑπὲρ οὗ μέλλω μὲν συμβουλεύειν, ὀνομάσαι δὲ αὐτὸ ὀκνῶ; τὸ μὲν ὄνομα οὐκ ἀηδές, ὦ ἄνδρες Νικομηδεῖς, οὔτε ἐν ταῖς οἰκίαις οὔτε ἐν ταῖς συγγενείαις οὔτε ἐν ταῖς φιλίαις οὔτε ἐν ταῖς πόλεσιν οὔτε ἐν τοῖς ἔθνεσιν. ὑπὲρ γὰρ ὁμονοίας ἐρῶν ἔρχομαι, καλοῦ μὲν ὀνόματος, καλοῦ δὲ πράγματος. ἂν δ' εὐθὺς προσθῶ περὶ τῆς πρὸς τίνας ὁμονοίας, τοῦτο δέδοικα, μὴ τὴν μὲν ὁμόνοιαν αὐτὴν ἐφ' ἑαυτῆς καλὴν εἶναι πιστεύσητε, τὸ δὲ πρὸς τούτους ὁμονοεῖν τοὺς ἀνθρώπους, οἷς ὁμονοεῖν φημι δεῖν ὑμᾶς, ἀδύνατον εἶναι νομίσητε. τοῦτο γάρ ἐστιν, ὃ μέχρι νῦν εἰς τὴν ἔχθραν καθίστησιν ὑμᾶς

τὴν πρὸς ἀλλήλους καὶ οὐκ ἐᾷ γενέσθαι τὴν φιλίαν, τὸ πεπεῖσθαι δίχα λόγου μὴ δυνατὴν εἶναι ταῖς πόλεσι τὴν ὁμόνοιαν. μὴ θορυβήσητε δὲ ἀρχομένῳ πάλιν, ἀλλ' ὑπομείνατε. φημὶ δεῖν ὑμᾶς, ἄνδρες Νικομηδεῖς, ὁμονοῆσαι πρὸς Νικαεῖς· ἀκούσατε δὲ καὶ μὴ χαλεπήνητε μηδέπω, πρὶν ἂν εἴπω τὰς αἰτίας. οὐδὲ γὰρ ὁ νοσῶν πρὸς τὸν ἰατρὸν ὀργίζεται διατάττοντα τὴν θεραπείαν, ἀλλ' ἀκούει μὲν ἀηδῶς αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι αὐτὸν καὶ τμηθῆναι δεῖ καὶ καυθῆναι, πείθεται δὲ ὅμως· περὶ γὰρ σωτηρίας ὁ κίνδυνός ἐστι. καίτοι τί τοῦτο εἶπον; τὸ γὰρ ἐμὸν φάρμακον, ὃ προσφέρω ταῖς πόλεσιν, ἥδιστόν ἐστι φάρμακον καὶ χωρὶς οὗ ζῆν οὐδεὶς ἂν ἐθελήσειεν εὖ φρονῶν. βούλομαι δὲ διελεῖν τὸν λόγον καὶ τὸ πρῶτον ὑπὲρ αὐ- 181 II *τῆς εἰπεῖν τῆς ὁμονοίας τῆς καθόλου, ποδαπόν τέ ἐστι καὶ τίνων αἴτιον, εἶτα ἐξ ἐναντίας τὴν στάσιν καὶ τὴν ἔχθραν διακρῖναι πρὸς τὴν φιλίαν. ἔσται γὰρ ἀκόλουθον τὸ τῆς ὁμονοίας ἀποδειχθείσης ὠφελίμου τοῖς ἀνθρώποις ἅπασιν ἀποδεῖξαι ταύτην τὴν ὁμόνοιαν τῶν πόλεων τούτων καὶ ἀναγκαιοτάτην οὖσαν ὑμῖν καὶ λυσιτελεστάτην. οὐκ ἀποστήσομαι δὲ εἰπεῖν οὐδ' ὅπως ἂν μεῖναι γενομένη δύναιτο· καὶ γὰρ τοῦτο ὁρῶ πολλοῖς ἐνοχλοῦν. εὔχομαι δὲ τοῖς θεοῖς πᾶσι καὶ τοῖς ὑμετέροις καὶ τοῖς ἐκείνων, εἰ ταῦτα εὐνοίᾳ τῇ πρὸς μόνους ὑμᾶς ἐγὼ νῦν λέγω καὶ μηδεμίαν οἰκείαν θηρώμενος δόξαν ἢ λυσιτέλειαν ἐκ τῆς καταλλαγῆς τῆς ὑμετέρας, καὶ πρὸ πάντων εἰ μέλλει λυσιτελήσειν τῇ πόλει, δοῦναι μὲν ἐμοὶ τοὺς ἀξίους τοῦ πράγματος εἰπεῖν λόγους, παρασχεῖν δὲ ὑμᾶς ἐμοὶ πεισθῆναι τὰ συμφέροντα βουλομένους. ὁμόνοιαν τοίνυν πάντες μὲν ἐπήνεσαν ἀεὶ καὶ λέγοντες καὶ γράφοντες, καὶ μεστὰ τῶν ἐγκωμίων αὐτῆς ἐστι καὶ*

τὰ ποιήματα καὶ τὰ τῶν φιλοσόφων συγγράμματα, καὶ ὅσοι τὰς ἱστορίας ἐξέδοσαν ἐπὶ παραδείγματι αὐτῶν τῶν ἔργων ἀπέδειξαν αὐτὴν μέγιστον οὖσαν τῶν ἀνθρωπείων ἀγαθῶν. καὶ πολλοὶ τολμήσαντες ἤδη τῶν σοφιστῶν παραδόξους εἰπεῖν λόγους μόνον τοῦτον οὐκ ἀπενοήθησαν ἐξενεγκεῖν, ὡς οὐ καλὸν ἡ ὁμόνοια καὶ σωτήριόν ἐστι. τοῖς τε νῦν βουλομένοις αὐτὴν ἐγκωμιάζειν καὶ τοῖς ἀεὶ τοῦτο ποιεῖν ἄφθονος ἡ τῶν λόγων ὕλη καὶ ἀεὶ καὶ πλείω καὶ κρείττω περὶ αὐτῆς ἐξέσται λέγειν. εἴτε γὰρ ὑπὲρ γενέσεως αὐτῆς πολυπραγμονεῖν ἐθέλοι τις, ἀνάγκη τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἐπανάγειν ἐπὶ τὰ μέγιστα τῶν θείων πραγμάτων. ἡ γὰρ αὐτὴ καὶ φιλία ἐστὶ καὶ καταλλαγὴ καὶ συγγένεια, καὶ ταῦτα πάντα περιείληφε. καὶ τὰ στοιχεῖα δὲ τί ἄλλο ἢ ὁμόνοια συνδεῖ; καὶ δι' οὗ σώζεται πάντα τὰ μέγιστα, τοῦτό ἐστι, καὶ δι' οὗ πάντα
5R II ἀπόλλυται, τοὐναντίον. εἰ μὲν οὖν μὴ θνητὸν ἦμεν οἱ ἄνθρωποι γένος μηδ' ἔδει πολλὰ εἶναι τὰ φθείροντα ἡμᾶς, οὐκ ἂν ἦν οὐδ' ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις ἡ στάσις, ὥσπερ οὐδὲ ἐν τοῖς θείοις ἔνεστιν. ᾧ δὲ μόνῳ τῆς εὐδαιμονίας ἀπολειπόμεθα τῆς θείας καὶ τῆς ἀφθάρτου διαμονῆς ἐκείνων, τοῦτό ἐστιν, ὅτι μὴ πάντες ὁμονοίας αἰσθανόμεθα, ἀλλ' εἰσὶν οἱ καὶ τὴν ἐναντίαν αὐτῇ φιλοῦντες, τὴν στάσιν, ἧς μέρη καὶ ὑπουργήματα πόλεμοι καὶ μάχαι, καὶ ταῦτα ἐν τοῖς δήμοις ἀναστρέφεται καὶ τοῖς ἔθνεσιν, ὥσπερ ἐν τοῖς σώμασιν αἱ νόσοι. καὶ γὰρ τὴν ὑγίειαν ἐπιστάμενοι μέγιστον οὖσαν τῶν ἀνθρωπίνων ἀγαθῶν ὅμως αὐτῇ πολλάκις αὐτοὶ καθ' αὐτῶν ἐπιβουλεύομεν, οἱ μὲν ἡδοναῖς πεισθέντες, οἱ δὲ πόνους φεύγοντες ὑγιεινοὺς καὶ διαίτας σώφρονας. εἰ δὲ μὴ τοῦτο τοῖς μεγίστοις τῶν κακῶν ὑπῆρχε βοήθημα, ἡ παραυτίκα

ἡδονή, δύναμιν ἂν οὐδ᾽ ὅλως εἶχε βλάπτειν· νῦν δὲ αὐτοῖς ἔδωκεν ἡ φύσις, ὥστε ἐξαπατᾶν δύνασθαι καὶ 472 τέρπειν τοὺς ἀδικουμένους. καὶ ἐπί γε ᾧ τις ἂν καὶ μάλιστα φθονήσειεν αὐτοῖς, ἐκεῖνό ἐστιν, ὅτι πάντα τὰ κακὰ λυπεῖ τοὺς ἀνθρώπους ὁποῖά ἐστιν ἐπιστα- 136 II μένους. εἰ μὲν οὖν τις ἐρωτήσειεν ἕνα ἄνδρα ἢ πολλοὺς ὁμοῦ περὶ τῶν ὀνομάτων αὐτῶν, ἐν ποίῳ δὴ μέρει τὰ τοιαῦτα κατατάττεται, πόλεμοι καὶ στάσεις καὶ νόσοι καὶ τὰ τούτοις ὁμότροπα, οὐδὲν ἂν μελλήσας ἀποκρίναιτο ὅτι ταῦτα ἐν τοῖς κακοῖς τάττεται· καὶ οὕτως ὡς ἔχει καὶ νενόμισται καὶ καλεῖται κακά. τὰ δ᾽ ἐναντία τούτοις, εἰρήνη καὶ ὁμόνοια καὶ ὑγίεια, καὶ ταῦτα οὐδεὶς ἂν ἀντείποι μὴ οὐχὶ ἀγαθὰ καὶ εἶναι καὶ λέγεσθαι. φανερᾶς δὲ οὕτως οὔσης τῆς μάχης τῶν κακῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν, ὅμως εἰσί τινες, μᾶλλον δὲ πολλοί, οἵτινες τῶν κακῶν τοῖς ὁμολογουμένοις χαίρομεν. καὶ περὶ δὲ τῆς νεὼς πάντες οἱ πλέοντες ἐπιστάμενοι διότι μία αὕτη ἐστὶ σωτηρία, τὸ τοὺς ναύτας ὁμονοεῖν καὶ τῷ κυβερνήτῃ πείθεσθαι, γενομένης δὲ στάσεως ἐν αὐτῇ καὶ ἀπειθείας διότι καὶ τὰ δεξιὰ πολλάκις τῶν πνευμάτων εἰς ἐναντίον τῇ νηὶ περιίσταται καὶ τῶν λιμένων ἀποτυγχάνουσιν ἐγγὺς ὄντων, ὅμως στασιάζουσιν ἔστιν ὅτε ὑπὸ ἀφροσύνης οἱ ναῦται, καὶ τοῦτο ἀπόλλυσιν αὐτοὺς ἐπισταμένους τοῦ ὀλέθρου τὴν αἰτίαν. καὶ τῶν οἴκων δὲ τῆς σωτηρίας οὔσης ἔν τε τῇ τῶν δεσποτῶν ὁμοφροσύνῃ καὶ ἐν τῇ τῶν οἰκετῶν πειθαρχίᾳ, πολλοὺς ὅμως οἴκους ἀπώλεσεν ἥ τε δεσποτικὴ στάσις καὶ ἡ κακοδουλία. τῷ μὲν γὰρ ἅρματι ποία καταλείπεται σωτηρία τῶν ἵππων συνθεῖν μὴ θελόντων; ἐπειδὰν γὰρ ἄρξωνται διαστάντες ἀφέλκειν ἄλλος ἀλλαχῇ, πᾶσα ἀνάγκη κινδυνεύειν

τὸν ἡνίοχον. ὁ δὲ γάμος ὁ ἀγαθὸς τί ἄλλο ἐστὶν ἢ ὁμόνοια ἀνδρὸς πρὸς γυναῖκα; καὶ ὁ κακὸς γάμος τί 7R II ἄλλο ἐστὶν ἢ ἡ τούτων διχόνοια; καὶ τέκνων δὲ τίς ὠφέλεια γονεῦσιν, ὅταν ὑπὸ ἀφροσύνης ἄρξηται στασιάζειν πρὸς αὐτούς; ἡ δὲ ἀδελφότης τί ἄλλο ἐστὶν ἢ ἀδελφῶν ὁμόνοια; ἡ δὲ φιλία τί ἄλλο ἢ φίλων ὁμό- 3M νοια; καὶ ταῦτα πάντα οὐ μόνον ἀγαθά ἐστι καὶ καλά, ἀλλὰ καὶ ἥδιστα· τὰ δὲ ἐναντία τούτοις οὐ κακὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀηδῆ· καὶ ὅμως αὐτὰ πολλάκις ἀντὶ τῶν ἡδίστων ἀγαθῶν προαιρούμεθα. τοὺς μὲν οὖν πολέμους ἤδη τινὲς ἀντὶ τῆς εἰρήνης ἐπανείλοντο μεγάλων ὄντων τῶν διαφόρων, οὐχ ὡς τὸ μάχεσθαι κρεῖττον ὂν ἢ ἥδιον καὶ δικαιότερον τοῦ τὴν εἰρήνην ἄγειν, ἀλλ' οἱ μὲν ὑπὲρ βασιλείας, οἱ δὲ ὑπὲρ ἐλευθερίας, οἱ δὲ γῆν κτώμενοι μὴ ἔχοντες, οἱ δὲ θάλατταν περιποιούμενοι· καὶ τηλικούτων ὅμως τῶν ἄθλων κειμένων ἐν τῷ μέσῳ πολλοὶ κατέθεντο τὸν πόλεμον ὡς οὐκ ἂν ὄντα οὐδὲ ἀντὶ τῶν μεγίστων αἱρεθῆναί σφισιν ἄξιον. τὸ δὲ καὶ χωρὶς ὑποθέσεως πολεμεῖν καὶ μάχεσθαι τί ἄλλο ἢ μανία παντελής ἐστι καὶ διὰ ταύτην κακῶν ἐπιθυμία; τὰ μὲν οὖν θηρία διὰ τοῦτο μάλιστα οἱ ἄνθρωποι μισοῦμεν, ὅτι πόλεμος ἡμῖν ἀδιάλλακτος πρὸς ταῦτά ἐστιν ἀεί. πολλοὶ δὲ καί 138R II τινες ἡμῶν καὶ τοῖς ἀνθρώποις ὡς θηρίοις χρώμενοι χαίρουσι τῇ πρὸς τὸ ὁμόφυλον γιγνομένῃ μάχῃ. καὶ οὐδὲ τῶν σημείων αἰσθανόμεθα τῶν θείων, ὅσα διδάσκοντες ἡμᾶς ὁμονοεῖν αὐτοῖς ἐπεφήμισαν. καὶ γὰρ κήρυκές τινες ἐκ τῶν θεῶν εἶναι λέγονται, καὶ διὰ τοῦτο καὶ παρ' ἡμῖν εἰρήνη μὲν ἐπικηρύττεται, πόλεμοι δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀκήρυκτοι γίγνονται. καὶ γυμνοὶ πρεσβεύουσιν εἰς ὡπλισμένους ὑπὲρ εἰρήνης καὶ ἀδικῆσαι οὐκ ἔξεστιν αὐτῶν οὐδένα, ὡς τῶν

θεῶν ἅπαντας τοὺς ὑπὲρ φιλίας ἀγγέλους. καὶ ὅταν
συνερχομένων εἰς μάχην στρατῶν ἢ διοσημία φανῇ
αἰφνίδιος ἢ τῆς γῆς γένηται σεισμός, ἀποστρέφονται
εὐθὺς οἱ ἄνθρωποι καὶ ἀποχωροῦσιν ἀπ' ἀλλήλων, ὡς
τῶν θεῶν οὐ βουλομένων αὐτοὺς μάχεσθαι. πολέμου
δὲ σημεῖον οὐδὲν θεῖόν ἐστιν ὑπειλημμένον. καὶ ὅσα
δὲ δὴ ἥδιστά τε τοῖς ἀνθρώποις καὶ εὐδαιμονίας σύμ-
βολα, ταῦτα πάντα ποιοῦμεν, ἐπειδὰν εἰρήνη γένη-
ται, καὶ στεφανούμεθα καὶ θύομεν καὶ ἑορτάζομεν·
τὰ δὲ ἐναντία πάντα ἐν τοῖς πολέμοις, ὥσπερ ἐν τοῖς
πένθεσι, καὶ συγκλειόμεθα εἴσω πυλῶν καὶ δεδοίκα- 474
μεν πάντα καὶ ἀπελπίζομεν ἑαυτούς· καὶ αἱ γυναῖ-
κες τότε ὑπὲρ τῶν ἀνδρῶν κλάουσι καὶ οἱ παῖδες
ὑπὲρ τῶν πατέρων ὡς ἐπὶ τοῖς μεγίστοις κακοῖς.
ἐπειδὰν μὲν οὖν λοιμὸς ἢ σεισμὸς γένηται, τοῖς θεοῖς 139 II
ἐγκαλοῦμεν, ὡς κακῶν παρέχουσι τοῖς ἀνθρώποις
αἰτίας, καὶ οὔ φαμεν αὐτοὺς εἶναι δικαίους οὐδὲ φι-
λανθρώπους, οὐδὲ ἂν τὰ μάλιστα ἡμῖν ἡμαρτηκόσιν
ἐπιτιμῶσι σὺν τῇ δίκῃ· τοσοῦτον μῖσός ἐστι πρὸς τὰ
αὐτόματα τῶν κακῶν. πόλεμον δέ, ὅστις οὐχ ἧττον
ἀπόλλυσιν ἢ σεισμός, αὐτοὶ προαιρούμεθα καὶ τοῖς
αἰτίοις τούτων ἀνθρώποις οὐκ ἐγκαλοῦμεν οὐδέν,
ὥσπερ ὑπὲρ ἐκείνων τοῖς θεοῖς, ἀλλὰ τούτους εἶναι
καὶ φιλοδήμους δοκοῦμεν καὶ λεγόντων ἥδιστα
ἀκούομεν αὐτῶν καὶ συμβουλεύουσι πειθόμεθα, καὶ
πάσας αὐτοῖς παρέχομεν ἀντὶ τῶν κακῶν οὐκ ἀμοιβάς·
ἀμοιβαὶ γὰρ ἐξ ἴσων ἂν ἐγίγνοντο πρὸς αὐτοὺς κακῶν·
ἀλλὰ χάριτας καὶ τιμὰς καὶ ἐπαίνους· ὥστε σφόδρα
ἂν εἶεν ἀνόητοι τῶν ἐπὶ τοῖς κακοῖς ἔτι χάριν εἰδό-
των φειδόμενοι. τὸ μὲν οὖν πρῶτον, ἄνδρες Νικο-
μηδεῖς, τὰς αἰτίας τῆς στάσεως ἴδωμεν. εἰ μὲν γὰρ
τηλικαῦτά ἐστιν, ὥστ' ἄξιον εἶναι πολεμεῖν πόλεμον

οὐ σύντομον, οἷος ἂν τοῖς ὅπλοις ἐγίγνετο καὶ παρη-
γορίαν εἶχε τὸ τάχος τῆς διακρίσεως, ἀλλὰ μακρὸν
καὶ ἄπαυστον, ὥστε αὐτὸν ὑπολείπεσθαι καὶ τοῖς
40 R II παισὶ καὶ τοῖς ἐγγόνοις καὶ μηδέποτε σχεῖν ἐλπίδα
καταλλαγῆς· ἀγωνιζώμεθα καὶ στασιάζωμεν καὶ πρά-
γματα παρέχωμεν ἀλλήλοις, ὅσα ἔνεστι παρέχειν,
ἀχθόμενοι διότι μὴ καὶ πλείω δυνάμεθα. εἰ δὲ μά-
λιστα μὲν οὐδέν ἐστι τὸ ἆθλον τούτου τοῦ κακοῦ, τὰ
δὲ δοκοῦντα εἶναι καὶ μικρά ἐστι καὶ φαῦλα καὶ οὐδ'
ἰδιώτας ὑπὲρ αὐτῶν στασιάζειν ἄξιόν ἐστιν, οὐχ ὅπως
πόλεις τηλικαύτας· μὴ πάσχωμεν ὅμοιόν τι τοῖς ἄφρο-
σι τῶν παίδων, οἵτινες αἰδούμενοι μὴ δοκῶσι μάτην
ὀργίζεσθαι τοῖς πατράσιν ἢ ταῖς μητράσιν οὐ βούλον-
ται καταλλάττεσθαι ῥᾳδίως. ὑπὲρ μὲν οὖν γῆς ἢ
θαλάττης οὐδὲ μαχόμεθα, ἀλλὰ θαλάττης μὲν οὐδ'
75 M ἀντιποιοῦνται πρὸς ὑμᾶς οἱ Νικαεῖς, ἀλλ' ἡδέως,
ὥστε μηδεμίαν παρέχειν μάχην, διακέκρινται. καὶ
μὴν οὐδὲ ὑπὲρ προσόδων ἀγωνιζόμεθα, ἀλλὰ ἑκάστοις
ἀπόχρη τὰ οἰκεῖα· καὶ ταῦτα δὲ τυγχάνει διωρισμένα,
καὶ μήν γε καὶ τἄλλα πάντα, ὥσπερ ἐν εἰρήνῃ καὶ
φιλίᾳ. καὶ καρπῶν εἰσιν ἀντιδόσεις καὶ γάμων ἐπι-
μιξίαι καὶ ἀπ' αὐτῶν καὶ συγγένειαι πολλαί τινες
ἤδη γεγενημέναι· καὶ προξενίας δὲ ἔχομεν καὶ φι-
λίας ἰδιωτικάς. θεούς τε τοὺς αὐτοὺς νομίζετε καὶ
τὰς ἑορτὰς τὰς πλείστας ὁμοίως ἄγετε. καὶ μὴν οὐδὲ
ὑπὲρ τῶν ἐθῶν οὐκ ἔστιν οὐδεμία ὑμῖν μάχη. τού-
των δὲ ἁπάντων οὐκ ἔχθρας παρεχόντων αἰτίαν, ἀλλὰ
τοὐναντίον φιλίας καὶ ὁμονοίας, μαχόμεθα. κἂν τις
141 R II ὑμᾶς ἐπιστὰς ἔρηται, Τί δὲ ὑμᾶς οἱ Νικαεῖς ἀδικοῦ-
σιν; οὐδὲν εἰπεῖν ἕξετε. κἂν ἐκείνων πύθηται πά-
λιν, Τί δὲ οἱ Νικομηδεῖς ἀδικοῦσιν ὑμᾶς; οὐδὲ αὐτοὶ
λέγειν ἕξουσιν οὐδὲ ἕν, ἀλλὰ ἆθλόν ἐστιν ἐν τῷ

μέσῳ κείμενον, ὑπὲρ οὗ διαφέρεσθε. καὶ τί τοῦτό ἐστιν; ἃ μέν γε καὶ ὀνομάσαι ἄξιον καὶ ὁμολογῆσαι καὶ περὶ ὧν ἂν καὶ συγγνοίη τις τοῖς ἀγωνιζομένοις, τούτων οὐδέν ἐστι, τὰ δὲ ὄντα οὐδὲ εἰπεῖν οὐδὲ ὁμολογῆσαι καλῶς ἔχει· τοιαῦτά ἐστιν, οὕτω μικρά, οὕτω τὰ τυχόντα, ἐφ' οἷς οἱ μὲν ἀνόητοι φιλοτιμηθεῖεν ἂν ἴσως, εὖ δὲ φρονῶν ἂν οὐδείς. οἱ γὰρ παρακαλοῦντες ὑμᾶς ἐπὶ τὴν στάσιν· δι' ἃς δὲ αἰτίας οὐκ ἐμὸν ἴσως ἐξελέγχειν· ἀλλ' οἵ γε χαίροντες αὐτῇ τοῦτο μόνον λαλοῦσιν· Ὑπὲρ πρωτείων ἀγωνιζόμεθα. τούτους οὖν αὐτοὺς ἐρήσομαι πάλιν ἐγώ, Τίνων πρωτείων; καὶ πότερον ἔργῳ καὶ πράγματι δοθησομένων ἢ περὶ ὀνόματος αὐτὸ μόνον ἐστὶν ὑμῖν ἡ μάχη; καὶ πρότερον γὰρ δήποτε ἀκούω τὸ αὐτὸ τοῦτο γενέσθαι στάσεως Ἑλληνικῆς αἴτιον, καὶ πολεμῆσαι περὶ τῶν πρωτείων τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Λακεδαιμονίους. καὶ διότι μὲν οὐδὲ ἐκείνοις ἐλυσιτέλησεν ἡ στάσις καὶ ὁ πόλεμος, ἀλλὰ πρὸς ἀλλήλους ἀγωνιζόμενοι περὶ τῶν πρωτείων ἀπώλεσαν αὐτὰ ἀμφότεροι, καὶ ὑμεῖς ἅπαντες ἐκεῖνα ἴστε καὶ ἴσως κἀγὼ μικρὸν ὕστερον ὑπὲρ αὐτῶν ἐρῶ. τί δέ; τοῦτο ὡς 47
ὅμοιον ἐκείνῳ προβαλλόμενοι λέγουσιν; Ἀθηναῖοι 14 1
περὶ τοῦ φόρους λαμβάνειν παρὰ τῶν νησιωτῶν ἐπολέμουν, καὶ περὶ τοῦ δικάζειν οἴκοι τὰς ἁπάντων δίκας κατὰ ἀλλήλων ἠγωνίζοντο, καὶ καθόλου περὶ βασιλείας ὁ πόλεμος ἦν ταῖς πόλεσιν ἐκείναις. ἡμεῖς δὲ ἂν ἀπολάβωμεν τὸ πρωτεῖον ἀμαχεὶ παραδόντων αὐτὸ τῶν Νικαέων, πότερα ληψόμεθα τοὺς φόρους, οὓς νῦν ἐκεῖνοι λαμβάνουσιν; ἢ τὰς πόλεις τὰς συντελούσας εἰς τὸ παρ' ἐκείνοις δικαστήριον ἐνταυθοῖ καλέσομεν; ἢ πέμψομεν αὐτοῖς ἁρμοστάς; ἢ δεκάτας τὰς παρὰ τῶν Βιθυνῶν ἐκείνοις ἔλαττον παρέξομεν;

ἢ τί ἔσται; καὶ τί ἡμῖν γενήσεται πλέον; ἐγὼ γὰρ ὑπὲρ
ἁπάντων νομίζω τοὺς ἀνθρώπους τῶν πραττομένων
οὐχὶ μάτην οὐδὲ εἰκῇ σπουδάζειν, ἀλλ' ἀεὶ γίγνεσθαι
τὸν ἀγῶνα ἀντί τινος. ὁ μὲν γὰρ πολεμῶν ἢ περὶ
ἐλευθερίας ἀγωνίζεται, καταδουλουμένων αὐτὸν ἄλ-
λων, ἢ περὶ ἀρχῆς, αὐτὸς ἑτέρους καταδουλούμενος.
ὁ δὲ πλέων τὴν θάλατταν οὐκ ἄλην εἰκῇ διατίθεται·
13 R II κινδυνεύει γὰρ ἤτοι γε ὁδοῦ χάριν ἢ ἐμπορίας. ἵνα
δὲ μὴ πάντα φέρω τὰ παραδείγματα, ἁπλῶς καὶ
πράττομεν ἅπαντα οἱ ἄνθρωποι τέλους ἕνεκεν ἀγα-
θοῦ καὶ φεύγομεν τὰς ἐναντίας πράξεις τέλους ἕνε-
κεν κακοῦ. τὸ δὲ χωρὶς αἰτίας σπουδάζειν ἢ πονεῖν,
τοῦτ' ἔστιν ὃ τοῖς ἀνοήτοις προσήκει μόνοις. εἰ μὲν
οὖν τις σπουδὴν ἔχοι καλεῖσθαι βασιλεὺς ἰδιώτης ὤν,
καὶ τοῦτο ἄριστα ἐπιστάμενος αὐτὸς ὑπὲρ αὑτοῦ,
τοὐναντίον οὗτος ἢ δοκεῖ γέλωτα ὀφλήσει, χρώμενος
ὀνόματι ψευδεῖ δίχα πράγματος. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων
δὲ ὁμοίως ἁπάντων, κἂν αὐλητής τις ἐθέλῃ δοκεῖν
αὐλεῖν οὐκ ἐπιστάμενος, κἂν μουσικὸς οὐδὲν ὑπὲρ
μουσικῆς εἰδώς, κἂν κιθαριστὴς οὐδὲ ἅψασθαι τῆς
41 R II λύρας ἐπιστημόνως δυνάμενος. τοὺς μὲν οὖν τοιού-
τους οὐδὲν κωλύσει καὶ μαινομένους δοκεῖν. ἡμεῖς
δὲ οἰόμεθα, ἐὰν ἐπιγραφῶμέν που πρῶτοι, τὸ πρω-
τεῖον ἕξειν; ποῖον, ἄνδρες Νικομηδεῖς, πρωτεῖον;
καὶ γὰρ δεύτερον ὑμᾶς ἐρήσομαι καὶ τρίτον· οὗ τί τὸ
ὄφελός ἐστιν; οὗ τί τὸ ἔργον; ἀφ' οὗ πότερον πλου-
σιώτεροι γενησόμεθα ἢ μείζονες ἢ δυνατώτεροι; τὸ
477 M κενοδοξεῖν ἀνόητον μὲν εἶναι καὶ ἐπὶ τῶν ἰδιωτῶν
νενόμισται, καὶ μάλιστα τούτων καταγελῶμεν καὶ
διαπτύομεν αὐτούς, καὶ τελευτῶντες ἐλεοῦμεν τοὺς
οὐκ ἐπισταμένους τίνι διαφέρει δόξα ψευδὴς ἀληθοῦς.
καὶ τῶν πεπαιδευμένων οὐδεὶς οὕτως ἔχει πρὸς αὐτ

τὴν ὡς ἐπιθυμεῖν ἀνοήτου πράγματος. ταῖς δὲ πόλεσι φῇ τις κοινῇ προσήκειν ὅσα μηδὲ τῶν ἰδιωτῶ τοῖς γενναίοις καὶ πεπαιδευμένοις; καθόλου δ' ε τις ὑμᾶς ἔροιτο, Ἄνδρες Νικομηδεῖς, τί βούλεσθε πότερον εἶναι πρῶτοι ταῖς ἀληθείαις ἢ καλεῖσθα μὴ ὄντες; ὁμολογήσαιτε ἂν δήπουθεν εἶναι πρῶτο μᾶλλον ἐθέλειν ἢ καλεῖσθαι μάτην. οὐ γὰρ τὰ ὀνόματα δύναμιν ἔχει τὴν τῶν πραγμάτων· ὅσα δὲ ταῖ ἀληθείαις ἐστὶ τοιαῦτα, οὕτω καὶ ἐξ ἀνάγκης ὀνομάζεται. πειρᾶσθε τοίνυν πρωτεύειν τῶν πόλεων τ μὲν πρῶτον ἐκ τῆς ἐπιμελείας τῆς περὶ αὐτάς τοῦτο μὲν γάρ, καθὸ μητρόπολίς ἐστε, ἐξαίρετό ἐστιν ἔργον ὑμέτερον· εἶτα τῷ παρέχειν αὐτοὺς δικαίους ἅπασι καὶ μετρίους καὶ μὴ πλεονεκτεῖν ἐν μηδενὶ μηδὲ βιάζεσθαι. ταῦτα γὰρ ἐξ ἀνάγκης ἀπεχθείας κινεῖ καὶ διαφοράς, φύσει μὲν τῶν ἐλαττόνω πρὸς τοὺς μείζονας ὑπόπτως διακειμένων, ὡς ἐξ ἅπαντος πλεονεκτεῖσθαι μελλόντων· ὅταν δὲ καὶ ἔργ τοῦτο γίγνηται, δικαιότερον τῆς ἀπεχθείας παροξυνομένης. ἔξεστι δὲ ὑμῖν εὐεργετεῖν τὰς πόλεις κα πλέον καὶ μεῖζον ἢ ἐκείνοις, τὸ μὲν πρῶτον καὶ μάλιστ διὰ τὴν θάλατταν, ἐξ ἧς ἁπάντων μὲν καὶ τῶν νῦ κομιζομένων* δεῖ δὲ δημοσίᾳ χαρίζεσθαι τὴν πόλι οὐκ ἰδίᾳ τινάς. τὰ δὲ καὶ διακλέπτοντες αὐτοί, τὰ δ αἰτούμενοι παρ' ἕκαστα· καὶ ἀντιλέγετε μὲν οὐδέποτ τοῖς αἰτήσασιν ὑμεῖς, αὐτὸ δὲ ὅμως φορτικόν ἐστι τ τὴν τῆς αἰτήσεως ἀνάγκην ἔχειν. εἰ δὲ καὶ τούτω ἁπάντων μεταλαμβάνειν ἐπιτρέψετε τοῖς δήμοις τοῖ καθ' ἑκάστην ἡμέραν αἰτουμένοις τὸ πρὸς τὴν χρεία ἐπεῖγον, πῶς οὐκ εἰκός ἐστι μείζους ὑμᾶς ἔσεσθ παρ' αὐτοῖς, εὐεργετοῦντας αὐτούς; καὶ ἅμα κα μεγάλην ποιήσετε τὴν ὁμόνοιαν διὰ πάντων ἐλευσο

18 M μένην. πειρᾶσθε δὲ καὶ τοῖς ἡγεμόσιν αἰδῶ παρέχειν, ἀεὶ τοῦτο φανερὸν καθιστάντες ὅτι μὴ ἀπόχρη ὑμῖν καλῶς διοικεῖσθαι μόνοις, ἀλλὰ παντὸς ἐπιμελεῖσθε τοῦ τῶν Βιθυνῶν γένους καὶ οὐδὲν ἧττον δυσχεραίνετε τοῖς εἰς τοὺς ἄλλους ἀδικήμασιν ἢ τοῖς εἰς αὐτούς· καὶ ἄν τινες καταφύγωσιν ἐφ' ὑμᾶς δεόμενοι βοηθείας, προθύμως ἐπαρκεῖτε καὶ ὁμοίως. ταῦτα τὸ πρωτεῖον ὑμῖν παραδώσει τὸ ἀληθινόν, οὐχ ἡ περὶ τῶν ὀνομάτων πρὸς Νικαεῖς μάχη. βουλοίμην δ' ἂν καὶ ἐκείνους τὰ αὐτὰ ποιεῖν, καὶ ποιήσουσιν, ἐὰν καταλλαγῆτε καὶ μείζων ἡ δύναμις ὑμῶν γενήσεται συντεθεῖσα. καὶ γὰρ τῶν πόλεων ὁμοῦ γενόμενοι πασῶν ἄρξετε, καὶ τοῖς ἡγεμόσι γενήσεται πλείων διατροπὴ πρὸς ὑμᾶς καὶ φόβος, ἐὰν ἀδικεῖν θέλωσι. τὸ δὲ νῦν ἔχον αἱ μὲν ἄλλαι πόλεις ὑπὸ τῆς ὑμετέρας στάσεώς εἰσιν ἐπηρμέναι· χρείαν γὰρ αὐτῶν δοκεῖτε
147 R II ἔχειν καὶ ταῖς ἀληθείαις ἔχετε διὰ τὸν πρὸς ἀλλήλους ἀγῶνα καὶ πάσχετε οἷόν τι πάσχουσιν, ἐπειδὰν δύο ἐπιφανεῖς ὁμοίως ἄνδρες διαπολιτεύωνται πρὸς ἀλλήλους· ἐξ ἀνάγκης ἅπαντας θεραπεύουσι καὶ τοὺς πλεῖστον ὅσον ἀποδέοντας αὐτῶν. ὥστε ἐν ᾧ περὶ τοῦ πρωτείου μάχεσθε ὑμεῖς, κινδυνεύει τὸ πρωτεῖον παρ' ἐκείνοις εἶναι τοῖς θεραπευομένοις ὑφ' ὑμῶν. οὐδὲ γὰρ ἔνεστιν οὐκ ἔχειν τοῦτο δοκεῖν τινας, ὃ παρ' αὐτῶν ἐκείνων ὑμεῖς λαμβάνειν ἀξιοῦτε. καὶ τὰς πόλεις οὖν πᾶσα ἀνάγκη γενήσεται τὴν τάξιν τὴν ἑαυτῶν ἀπολαβεῖν, καὶ ὥσπερ εἰκός ἐστι καὶ δίκαιον, ἐκείνας ὑμῶν χρῄζειν, οὐχ ὑμᾶς ἐκείνων. καὶ οὐχὶ παρὰ τοῦτο ἀξιώσω τυραννικῶς ὑμᾶς αὐτοῖς προσφέρεσθαι, πρᾴως δὲ καὶ μετρίως, ὥσπερ ὑφηγησάμην μικρὸν ἔμπροσθεν, ἵνα μὴ φορτικὸν γένηται τὸ πρωτεῖον ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ πρωτεῖον ᾖ καὶ φιλῆται. τὰ δὲ τῶν

ἡγεμόνων νῦν μὲν ὅπως ἔχει, τί δεῖ πρὸς ἐπισταμέ νους λέγειν; ἢ γὰρ οὐκ ἐπαισθάνεσθε τῆς τυραννί δος, ἣν ἡ στάσις ἡ ὑμετέρα δίδωσι τοῖς ἄρχουσι ὑμῶν; εὐθέως γὰρ ὁ βουλόμενος ἀδικῆσαι τὸ ἔθνο εἰδὼς ἥκει ὅ,τι δεῖ ποιήσαντα αὐτὸν μὴ δοῦναι δίκην. ἢ γὰρ τῇ Νικαέων ἑταιρείᾳ προστίθεται καὶ τὸ μέρος τὸ ἐκείνων ἔχει βοηθοῦν ἢ τοὺς Νικομηδεῖς ἑλόμενος ὑφ' ὑμῶν σώζεται. καὶ φιλεῖ μὲν οὐδετέρους, δοκεῖ δὲ τοὺς ἑτέρους φιλεῖν· ἀδικεῖ δὲ πάντας. ἀδικῶν δὲ σώζεται διὰ τοὺς μόνους οἰομένους ὑπ' αὐτοῦ φιλεῖσθαι. κατεγνώκασι δὲ ὑμῶν ἄνοιαν δημοσίᾳ, καὶ χρῶνται καθάπερ τοῖς παιδίοις ὑμῖν, οἷς πολλάκις ἀντὶ τῶν μεγίστων προτείνεται τὰ μικρότατα· κἀκεῖνα διὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν ὡς ἀληθῶς μεγάλων καὶ διὰ τὴν πρὸς τὰ ἐλάχιστα ἡδονὴν χαίρει τῷ μηδενί· καὶ ὑμῖν οὕτως ἀντὶ δικαιοσύνης, ἀντὶ τοῦ μὴ συλᾶσθαι τὰς πόλεις μηδὲ ἀφαιρεῖσθαι τοὺς ἀνθρώπους τῶν ἰδίων, ἀντὶ τοῦ μὴ ὑβρίζειν αὐτοὺς εἰς ὑμᾶς, ἀντὶ τοῦ μὴ παροινεῖν, προτείνουσιν ὀνόματα· καὶ εἰ εἶπον ὑμᾶς πρώτους ἢ ἔγραψαν, εἶτά εἰσιν ἀκίνδυνοι τὸ λοιπὸν ὑμῖν ὡς ἐσχάτοις χρώμενοι. τὰ γὰρ τοιαῦτα, ἐφ' οἷς μέγα φρονεῖτε, παρὰ πᾶσι μὲν τοῖς ὀρθῶς ἐννοουμένοις διαπτύεται, μάλιστα δὲ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις γέλωτα κινεῖ καὶ καλεῖται τὸ ἔτι ὑβριστικώτερον Ἑλληνικὰ ἁμαρτήματα. καὶ γάρ ἐστιν ἁμαρτήματα ἄνδρες Νικομηδεῖς, ἀληθῶς, ἀλλ' οὐχ Ἑλληνικά εἰ μὴ κατ' αὐτὸ τοῦτο Ἑλληνικὰ φήσει τις αὐτὰ εἶναι καθ' ὅσον ἐκεῖνοι δόξης ἀντεποιήσαντό ποτε κα Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι. τὰ δὲ ἐκείνων εἴπο ἤδη που καὶ πρότερον ὅτι μὴ κενόδοξα ἦν, ἀλλ' ὑπὲ ἀρχῆς ἀληθοῦς ἀγών· εἰ μή τι νῦν δοκεῖτε αὐτοὺ ὑπὲρ τῆς προπομπείας καλῶς ἀγωνίζεσθαι, καθάπε

ἐν μυστηρίῳ τινὶ παίζοντας ὑπὲρ ἀλλοτρίου πράγματος. ἂν δὲ τὸ μὲν τῆς μητροπόλεως ὑμῖν ὄνομα ἐξαίρετον ᾖ, τὸ δὲ τῶν πρωτείων κοινὸν ᾖ, τί κατὰ τοῦτο 149 R II ἐλαττοῦσθε; ἐγὼ μὲν γὰρ τολμήσαιμι ἂν εἰπεῖν ὅτι κἂν πάντων ἐκστῆτε τῶν ὀνομάτων, οὐδενὸς ἐξίστασθε πράγματος. ἢ τί δοκεῖτε παρὰ τοῦτο; τὴν θάλατταν ἀναχωρήσειν ἀφ' ὑμῶν ἢ τὴν γῆν ὑμῖν ἔσεσθαι μικροτέραν ἢ τὰς προσόδους ἐλάττονας; ἤδη ποτὲ θέας μετελάβετε; μᾶλλον δὲ μόνον οὐχὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν θεᾶσθε καὶ τοὺς τραγῳδοὺς καὶ τοὺς ἄλλους, 460 M ὅσοι δοκοῦσι μὲν ἡδονῆς ἕνεκεν καὶ τέρψεως εἰς τὰς σκηνὰς παριέναι, τοὺς δὲ αἰσθανομένους τῶν γιγνομένων ὠφελοῦσιν· ἆρ' οὖν ἐκεῖ τις ὑμῖν ἀληθῶς εἶναι δοκεῖ βασιλεὺς ἢ τύραννος ἢ θεός; καίτοι ταῦτα πάντα καλοῦνται καὶ Μενέλαοι καὶ Ἀγαμέμνονες, καὶ οὐκ ὀνόματα μόνον ἔχουσι θεῶν καὶ ἡρώων, ἀλλὰ καὶ πρόσωπα καὶ στολάς, καὶ κελεύουσι πολλά, ὡς ἐκεῖνοι· τοῦ δὲ ποιήματος συντελεσθέντος ἀπίασι τὸ μηδὲν ὄντες. ὀνομάζεσθαί τις θέλει πρῶτος· ἔστω. πρωτεύει τις· κἂν ἄλλος ὀνομάζηται, πρῶτός ἐστιν. οὐ γὰρ τὰ ὀνόματα πίστεις τῶν πραγμάτων εἰσί, τὰ δὲ πράγματα καὶ τῶν ὀνομάτων. ἔτι τοίνυν κἀκεῖνο λογίσασθε τὸ ἐκ τῆς ὁμονοίας γενησόμενον. νῦν μὲν ἕκαστοι τοὺς ἑαυτῶν ἄνδρας ἔχετε· ἂν δὲ καταλλαγῆτε, τοὺς ἀλλήλων ἕξετε καὶ τὰς φιλοτιμίας· δεῖ γὰρ καὶ τούτων πόλει· διπλασίας τίθετε καὶ τὰς ὑπηρεσίας. λέγειν τις δεινός ἐστι παρ' ὑμῖν; κἀκείνους ὠφελήσει. πλούσιός τις παρ' ἐκείνοις ἐστί; χορηγήσει καὶ παρ' ὑμῖν. καθόλου δὲ οὐδεὶς οὔτε ἄξιος ὢν τοῦ R II πρωτεύειν ἐν πόλει διὰ τοῦτο οὐκ εὐδοκιμήσει παρ' ὑμῖν τῷ πρὸς ἐκείνους λέγειν ἢ παρ' ἐκείνοις τῷ πρὸς ὑμᾶς· οὔτε ἂν φαῦλός τις ὢν καὶ τοῦ δοῦναι δίκην

ἄξιος εὑρεθῇ, διαδράσεται τὴν τιμωρίαν ἀπαλλαγεὶς ἐντεῦθεν ἐκεῖ, κἀκεῖθεν ἐνθάδε. τὸ δὲ νῦν ἔχον ὥσπερ ὑφορμεῖτε ἀλλήλαις αἱ πόλεις καὶ ἔστι τοῖς ἀδικήσασι τὴν ἑτέραν πρὸς τὴν ἑτέραν καταφυγή. τῆς δὲ ὁμονοίας γενομένης ἀνάγκη καλοὺς εἶναι καὶ δικαίους ἄνδρας ἢ ἐκ τῆς Βιθυνίας ἀπαλλάττεσθαι. μέγα φρονεῖτε τῇ τοῦ πλήθους ὑπερβολῇ· πλείους ἔσεσθε. γῆν ἱκανὴν δοκεῖτε ἔχειν· πλείω τῆς ἱκανῆς ἕξετε. καθόλου πάντα μιχθέντα, καὶ καρποὶ καὶ χρήματα καὶ ἀνδρῶν ἀξίαι καὶ δυνάμεις, διπλάσια τὰ παρ' ἀμφοτέροις γίγνεται. καὶ οὗ δὲ πάντα ἕνεκεν οἱ ἄνθρωποι πράττουσιν, ἡ 151 ἡδονή, κρείττων λόγου. τὸ γὰρ τὰ μὲν ὀδυνῶντα II 481 ὑμᾶς ἐξαιρεθῆναι, καὶ φθόνον καὶ φιλονεικίαν καὶ τὴν ἐκ τούτων γιγνομένην στάσιν, καὶ τὸ ἐπιβουλεύειν ἀλλήλοις ὑμᾶς καὶ τὸ τοῖς κακοῖς ἐφήδεσθαι τοῖς τῶν πλησίον καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἄχθεσθαι, τὰ δὲ ἐναντία ἀντὶ τούτων εἰσελθεῖν εἰς τὰς πόλεις, κοινωνίαν ἀγαθῶν, ὁμοφροσύνην, ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἀμφοτέρων χαράν, οὐχὶ ταῦτα πάντα ἑορτῇ ἔοικε δημοσίᾳ; λογίσασθε δὲ οὕτως. εἴ τις ὑμῖν, ἄνδρες Νικομηδεῖς, θεῶν αἵρεσιν ἔδωκεν, εἰ βούλεσθε μὴ μόνον τὴν αὐτῶν πόλιν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τὴν Νικαέων, οὐκ ἂν παράδοξον μὲν ὑπὸ τοῦ μεγέθους ἐφάνη ἀγαθὸν ὑμῖν; εὔξασθε δ' ἂν πάσας εὐχάς, ὥστε αὐτοῦ τυχεῖν; ἀλλὰ τοῦτο τὸ παράδοξον δοκοῦν ἔξεστιν ἤδη γενέσθαι καὶ τὴν Νίκαιαν ὑμετέραν εἶναι καὶ τὰ παρ' ὑμῖν ἐκείνων. ἢ τῶν μὲν ἀδελφῶν θαυμάζομεν τοὺς εἰς ἅπαντα κοινὸν οἰκοῦντας τὸν οἶκον καὶ μὴ νενεμημένους τὰ πατρῷα ὑπὸ μικρολογίας· ὅ τε πλοῦτος αὐτῶν ἔτι μᾶλλον θαυμάζεται καὶ μείζων δοκεῖ κατ' αὐτὸ τοῦτο, τὸ μὴ νενεμῆσθαι μηδὲ ἑκάστῳ τὸ ἥμισυ γεγονέναι τῶν πάντων, ἀλλὰ τὸ ὅλον ἀμφοτέρων δοκεῖν, ἔτι δὲ καὶ

ὡς ἀγαθοὺς πάντες ἐκείνους ὁρῶσι καὶ ὡς δικαίους καὶ ὡς τῷ ὄντι ἀδελφούς· ἐν δὲ ταῖς πόλεσι γενομένη αὕτη ἡ ἀδελφότης οὐχὶ καὶ μεῖζον ἀγαθὸν ἔσται καὶ κάλλιον καὶ πλουσιώτερον; ἄξιον δὲ αὐτὴν γενέσθαι καὶ διὰ τοὺς προγόνους κοινοὺς ὄντας ἀμφοτέραις ταῖς πόλεσι καὶ διὰ τοὺς θεούς, ὧν καὶ παρ' ἐκείνοις καὶ παρ' ὑμῖν ὅμοιαί εἰσι τιμαί. τοῦτο γάρ ἐστιν, ἐφ' ᾧ καὶ μάλιστα ὀδυνηθείη τις ἄν, ὅτι πάντα κοινὰ ἔχοντες, καὶ προγόνους καὶ θεοὺς καὶ ἔθη καὶ ἑορτάς, οἱ δὲ πολλοὶ καὶ συγγενείας ἰδιωτικὰς καὶ φιλίας, ὥσπερ Ἕλληνες πρὸς βαρβάρους μαχόμεθα, ἢ τὸ ἔτι τούτου τῷ γιγνομένῳ ὑφ' ὑμῶν ὁμοιότερον, ὥσπερ ἄνθρωποι πρὸς θηρία. οὐκ ὄψεσθε εἰς ἀλλήλους; οὐκ ἀκούσεσθε ἀλλήλων; οὐκ ἀντιδεξιώσονται τὴν ἀρχὴν ποιησαμένων ὑμῶν ἀλλήλας αἱ πόλεις; οὐχὶ πάντα τὰ παρὰ ἀμφοτέροις ἀγαθὰ κτήσεσθε καταλλαγέντες; οὐ χρήσεσθε αὐτοῖς θέλοντες; ὄφελον ἐξῆν καὶ τὸν Ἐφεσίων δῆμον ποιήσασθαι ἀδελφὸν ὑμῶν. ὄφελον καὶ τὰ Σμυρναίων [οἰκοδομήματα] κοινὰ ὑμῖν ἐγένετο. ταῦτα δὲ πάντα τηλικαῦτα ὄντα ἀγαθὰ ἑνὸς ἕνεκα ὀνόματος ἀπόλλυτε, ποίαν ὠφέλειαν, τίνα ἡδονήν; ἀλλ' ὅτι μὲν καὶ λυσιτελήσει ταῖς πόλεσιν ἡ καταλλαγὴ γενομένη καὶ μέχρι νῦν ὑμῖν οὐκ ἐλυσιτέλησεν ἡ στάσις οὖσα καὶ τὰ ἀγαθὰ τὰ ἐκ τῆς ὁμονοίας γενησόμενα καὶ τὰ κακὰ τὰ διὰ τὴν ἔχθραν ὑπάρχοντα, προείρηταί μοι μετρίως. λοιπὸν δὲ εἰπεῖν ὅτι καὶ μενεῖ ταῦτα διαλλαγέντων ὑμῶν. ἤδη γάρ τινές εἰσιν οἳ καὶ τοῦτο δεδοικότες, ὧν ἀποδέχομαι τοῦ φόβου τὴν αἰτίαν, εἴ γε λέγουσιν αὐτὸ ταῖς ἀληθείαις ἐπιθυμοῦντες τῆς ὁμονοίας καὶ φοβούμενοι μὴ λυθῇ καὶ οὐ τοὐναντίον αὐτοῦ χάριν τοῦ μηδὲ ὅλως αὐτὴν γενέσθαι τοῦτο προβάλλονται. τὸ μὲν οὖν μέγιστον

ὑμῖν καὶ τὸ πιστότατον τοῦ μένειν τὴν ὁμόνοιαν ἐνέ-
χυρον ἔστω τὸ συμφέρειν αὐτήν. ἃ γὰρ καὶ λόγῳ παρα-
δειχθέντα διότι συνοίσει μόνον ἤδη πείθειν ὑμᾶς
ἔοικε, πῶς οὐ χρὴ τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων ἕξειν αὐτὰ
πειθὼ βεβαιοτέραν; ἔτι δὲ εὔθυμός εἰμι καὶ διὰ τὸ
τῆς συνηθείας ὑμᾶς δυσαπαλλάκτως ἔχειν. εἰ γὰρ ἡ
στάσις τοσούτῳ χρόνῳ διὰ τὴν συνήθειαν μόνον
ἐμμεμένηκεν ὑμῖν, τηλικοῦτον οὖσα κακόν, πῶς οὐχὶ
καὶ τὰς διαλλαγὰς εἰκός ἐστιν ἡδίους τε οὔσας καὶ 154 II
δικαιοτέρας ποιήσειν καὶ τὴν συνήθειαν πλείονα; καὶ
φυλάττεσθαι δὲ μικρὰ δεήσει καὶ πρὸ ἁπάντων τοὺς
ἄνδρας τοὺς ἀδόξους, ἄν ποτε διαβάλλωσιν ὑμᾶς
ἀλλήλοις. μὴ γὰρ ἀκούσητε αὐτῶν ἴδιόν τι θηρωμέ-
νων, εἰ βουλήσονται πάλιν αὐτοῖς γενέσθαι τινὰ χώ-
ραν. καὶ μικρῶν δὲ ἕνεκεν μὴ παροξύνεσθε. καὶ τοὺς
θεοὺς δὲ εἰκός ἐστι μᾶλλον πάντων ἐπιμελήσεσθαι
τοῦ συμμεῖναι τὴν ὁμόνοιαν. οἶμαι γὰρ καὶ αὐτὴν
ταύτην τὴν ἀρχὴν παρ' ἐκείνων γενέσθαι καὶ οὐκ ἂν 483
ἄλλως ἐπελθεῖν μοι τολμῆσαι περὶ τηλικούτου πρά-
γματος ἐν ὑμῖν λέγειν, ὑπὲρ οὗ μηδεὶς πρότερον εἶπε
μήτε νέος μήτε πρεσβύτερος. ἔστι δὲ καὶ ἄξιον αὐτοῖς
εὔξασθαι πάλιν. οὐκοῦν ἐν ἀρχῇ μὲν εὐξάμην αὐτοῖς,
ἵνα μοι πειθομένους παράσχωσιν ὑμᾶς· ἐπεὶ δὲ τοῦ-
το ἤδη ἐοίκατε ποιεῖν, λοιπόν ἐστιν εὔξασθαι περὶ
τοῦ φυλάττειν αὐτοὺς εἰς ἀεὶ τὰ καλῶς δόξαντα ὑμῖν.

55 R II ΠΕΡΙ ΟΜΟΝΟΙΑΣ ΕΝ ΝΙΚΑΙΑΙ ΠΕΠΑΥΜΕΝΗΣ ΤΗΣ ΣΤΑΣΕΩΣ.

Ἐγὼ χαίρω τιμώμενος ὑφ' ὑμῶν, ὥσπερ εἰκός ἐστι χαίρειν τὸν ἄνδρα τὸν σώφρονα τιμώμενον ὑπὸ πόλεως ἀγαθῆς καὶ λόγου ἀξίας, ὥσπερ ἡ ὑμετέρα πόλις κατά τε ἰσχὺν καὶ μέγεθος οὐδεμιᾶς ἡττωμένη τῶν ὅπου ποτὲ ἐνδόξων γένους τε γενναιότητι καὶ πλήθους συνοικήσει τῶν φανερωτάτων γενῶν οὐκ ἀλλαχόθεν ἄλλων συνελθόντων φαύλων καὶ ὀλίγων, ἀλλὰ Ἑλλήνων τε τῶν πρώτων καὶ Μακεδόνων· τὸ δὲ μέγιστον ἥρωάς τε καὶ θεοὺς οἰκιστὰς λαβοῦσα. πρέπει δὲ τοῖς ὑπὸ θεῶν ᾠκισμένοις εἰρήνη καὶ ὁμόνοια καὶ φιλία πρὸς αὑτούς. αἰσχρὸν γάρ, εἰ μὴ σφόδρα αἰδήμονες ἔσονται καὶ θεοσεβεῖς καὶ διοίσουσί τι τῶν ἄλλων εὐψυχίᾳ, βουλόμενοί γε ἀληθὲς ἐπιδεικνύειν τὸ τοῦ γένους, ἀλλὰ μὴ ψευδῆ καὶ μάταιον λόγον. θεοὶ γὰρ οἰκισταὶ καὶ συγγενεῖς καὶ προπάτορες οὐδὲν οὕτως ἐθέλουσι τοὺς αὑτῶν ἔχειν, οὔτε χώρας κάλλος οὔτε καρπῶν ἀφθονίαν οὔτε πλῆθος ἀνθρώπων, ὡς σωφροσύνην καὶ ἀρετὴν καὶ πολιτείαν νόμιμον καὶ τῶν μὲν ἀγαθῶν πολιτῶν τιμήν, τῶν δὲ κακῶν ἀτιμίαν. ὡς ἔγωγε ἥδομαι νῦν ὁρῶν ὑμᾶς ἓν
184 M μὲν σχῆμα ἔχοντας, μίαν δὲ φωνὴν ἀφιέντας, ταὐτὰ δὲ βουλομένους. ποῖον μὲν γὰρ θέαμα κάλλιον πόλεως
156 R II ὁμοφρονούσης; ποῖον δὲ ἄκουσμα σεμνότερον; ποία δὲ βουλεύεται πόλις ἄμεινον τῆς ἅμα βουλευομένης; ποία δὲ εὐμαρέστερον πράττει τῆς ἅμα πραττούσης; ποία δὲ ἧττον ἀποτυγχάνει τῆς ταὐτὰ βουλευομένης; τίσι μὲν ἡδίω τἀγαθὰ τῶν ὁμονοούντων; τίσι δὲ κουφότερα τὰ λυπηρὰ τῶν κοινῇ φερόντων, ὥσπερ βά-

ρος; τίσι δὲ σπανιώτερον συμβαίνει τὰ χαλεπὰ τῶν ἀλλήλους φυλαττόντων; ποία μὲν τοῖς πολίταις προσφιλεστέρα πόλις; ποία δὲ τιμιωτέρα τοῖς ξένοις; ποία δὲ χρησιμωτέρα τοῖς φίλοις; τίς δὲ τοῖς ἐχθροῖς φοβερωτέρα; ὁ παρὰ τίνων μὲν ἔπαινος δοκεῖ πιστότερος, ὁ παρὰ τίνων δὲ ψόγος ἀληθέστερος; [τίνες δὲ παρὰ τοῖς κρατοῦσι πλείονος αἰδοῦς τυγχάνουσι;] τίνες μὲν ἰσοτιμότεροι τοῖς κρατοῦσι; τίνας δὲ μᾶλλον οἱ κρατούμενοι αἰδοῦνται; τίνας μὲν οὕτως ἀγαπῶσιν οἱ χρηστοὶ ἄρχοντες; τίνων δὲ ἧττον καταφρονοῦσιν οἱ πονηροί; οὐ γὰρ δῆλον ὅτι τοῖς μὲν ὁμονοοῦσιν οὐ μόνον οἱ κρατοῦντες, ἀλλὰ καὶ οἱ θεοὶ προσέχουσιν; οἱ δὲ στασιάζοντες οὐδ' αὐτῶν ἀκούουσιν· οὔτε γὰρ τῶν ἀσυμφώνων χορῶν οὐδεὶς ἀκούει ῥαδίως ὅ,τι λέγουσιν οὔτε τῶν διαφερομένων πόλεων. ποῖα δὲ οἰκοδομήματα, πόση δὲ χώρα, πόσον δὲ πλῆθος ἀνθρώπων ἰσχυρότερον δῆμον ἀποφαίνει τῆς πρὸς αὑτὸν ὁμονοίας; ὁπόσοι γὰρ ἂν ὦσι πολῖται τῆς ὁμονοούσης πόλεως, τοσοῦτοι μὲν ὀφθαλμοὶ ὁρῶσι τὸ ἐκείνης συμφέρον, τοσαῦται δὲ ἀκοαὶ ἀκούουσι, τοσαῦται δὲ γλῶτται παραινοῦσι, τοσαῦται δὲ διάνοιαι φροντί- 15 ζουσι. διαφέρουσι γὰρ οὐδὲν ἢ εἴ τις θεῶν οὕτω μεγάλης καὶ πολυανθρώπου πόλεως μίαν ψυχὴν ἐποίησεν. ὡς οὔτε χρημάτων πλῆθος οὔτε ἀνθρώπων οὔτε ἄλλη δύναμις συνήνεγκε τοῖς διαφερομένοις, ἀλλὰ τοὐναντίον πάντα ταῦτα πρὸς βλάβης μᾶλλόν ἐστιν ὅσῳ ἂν πλείονα ὑπάρχῃ, τοσούτῳ μείζονος καὶ χαλεπωτέρας, ὥσπερ οἶμαι καὶ τῶν σωμάτων τῷ μὲν ὑγιαίνοντι συμφέρει τὸ μέγεθος καὶ τὸ πλῆθος τῶν σαρκῶν, τῷ δὲ νοσοῦντι καὶ φαύλως ἔχοντι σφαλε- 4 ρωτάτη ἐστὶν ἡ τοιαύτη ἕξις καὶ ὀξύτατον ἐπάγει κίνδυνον. ὁμοίως δὲ καὶ ναῦς ἥτις ἂν μετὰ ὁμονοίας

πλέῃ τοῦ κυβερνήτου καὶ τῶν ναυτῶν, αὐτή τε σώζεται καὶ σώζει τοὺς ἐμπλέοντας· εἰ δὲ μή, ὅσῳ πλείω τὰ ἱστία, τοσούτῳ σφοδρότερον τὸν χειμῶνα καὶ τὴν ταραχὴν μείζω συμβαίνειν ἀνάγκη. τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐπὶ ἅρματος, ἂν μὲν ὅ θ᾽ ἡνίοχος ἄρχειν ἐπίστηται κατὰ τρόπον οἵ τε ἵπποι ὁμοφρονοῦντες καὶ πειθόμενοι ὦσιν, ἐλπίς ἐστιν ἐν μὲν ἀγῶνι νικᾶν, ἐν δὲ πολέμῳ σώζεσθαι τὸ τοιοῦτον ἅρμα· στάσεως δὲ καὶ ταραχῆς ἐνούσης, τοσούτῳ μείζων ὁ κίνδυνος, ὅσῳ ἂν ἰσχυρότεροι ὦσιν οἱ ἵπποι καὶ ταχύτεροι. παραπλησίως δὲ καὶ πόλει ὁμονοούσῃ πάντα τὰ τοιαῦτα χρήσιμά ἐστι, περιουσία χρημάτων καὶ πλῆθος ἀνθρώπων καὶ τιμαὶ καὶ δόξα καὶ δύναμις· εἰ δὲ μή, δύσχρηστα καὶ χαλεπά· οἷον ἐν ταὐτῷ τρεφομένων
158 R II θηρίων πολλῶν ἢ βοσκημάτων, ἑνὸς εἴργοντος περιβόλου, κυριττόντων τε ἄλληλα καὶ πατούντων καὶ ἐπεμβαινόντων ἀλλήλοις. ἀλλ᾽ εἰ μὲν ὑγιαίνων ἐτύγχανον, οὐκ ἂν ἀπέστην τοῦ λόγου, πρὶν ἱκανῶς αὐτὸν διελθεῖν κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ δύναμιν· νῦν δὲ ὑμεῖς τε ἴσως πρὸς ἑτέροις μᾶλλόν ἐστε κἀγὼ πολὺ καταδεέστερον ἔχω ἢ πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ ἀγῶνος. τὸν οὖν βραχύτατον καὶ ἀνυσιμώτατον λόγον καταλείπεται εἰπεῖν τὸν πρὸς τοὺς θεούς. οὗτοι γὰρ καὶ τῶν μικρὸν φθεγγομένων ἃ διανοοῦνται ἴσασιν. ἴσως γὰρ καὶ τοῦτο τοῦ σφόδρα εὐνοοῦντός ἐστιν· ὥσπερ οἱ χρηστοὶ πατέρες τοῖς παισὶν ἃ μὲν δύνανται παραινοῦσιν, ἃ δ᾽ ἂν μὴ πείθωσιν, εὔχονται τοῖς θεοῖς ὑπὲρ αὐτῶν. εὔχομαι δὴ τῷ τε Διονύσῳ τῷ προπάτορι τῆσδε τῆς πόλεως καὶ Ἡρακλεῖ τῷ κτίσαντι τήνδε τὴν πόλιν καὶ Διὶ Πολιεῖ καὶ Ἀθηνᾷ καὶ Ἀφροδίτῃ καὶ Φιλίᾳ καὶ Ὁμονοίᾳ καὶ Νεμέσει καὶ τοῖς ἄλλοις θεοῖς ἀπὸ τῆσδε τῆς ἡμέρας τῇδε τῇ πόλει πόθον

ἑαυτῆς ἐμβαλεῖν καὶ ἔρωτα καὶ μίαν γνώμην καὶ ταὐ-
τὰ βούλεσθαι καὶ φρονεῖν, στάσιν δὲ καὶ ἔριδα καὶ
φιλονεικίαν ἐκβαλεῖν, ὡς ἂν ἐν ταῖς εὐδαιμονεστά- 486R
ταις καὶ ἀρίσταις ἡ πόλεσι τὸ λοιπόν.

ΕΝ ΤΗΙ ΠΑΤΡΙΔΙ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣ ΑΠΑΜΕΙΣ ΟΜΟΝΟΙΑΣ. 159 11

Ἐνόμιζον μέν, ὦ ἄνδρες πολῖται, νῦν γοῦν, εἰ καὶ μὴ πρότερον, ἄξειν τὴν ἅπασαν ἡσυχίαν, δεῦρο ἀφικόμενος, καὶ μὴ προσάψεσθαι μήτε ἑκὼν μήτε ἄκων μηδενὸς κοινοῦ πράγματος, δι' ἓν μὲν ὅτι καὶ πολλοὺς ὁρῶ σὺν τοῖς θεοῖς ἀεὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν νεωτέρων βουλομένους καὶ δυναμένους ἐπιτροπεύειν τὴν πόλιν καὶ προΐστασθαι τῶν ὑμετέρων ὀρθῶς οὔτε τοῦ λέγειν οὔτε τοῦ πράττειν ἐνδεῶς ἔχοντας, ἔτι δὲ τῆς παρ' ὑμῖν πολιτείας ἐμπείρους ὄντας, ἐμὲ δὲ ὑπώπτευον· τὸ γὰρ ἀληθὲς εἰρήσεται· βαρύνεσθαί τινας, ὡς ξένον καὶ περιττόν· ἔπειτα οἶμαι καὶ τοῦ σώματος δέον ποιήσασθαί τινα πρόνοιαν, ἐκ πολλῆς καὶ συνεχοῦς ταλαιπωρίας ἀπειρηκότος, καὶ τῶν περὶ τὴν οἰκίαν κομιδῇ φαύλως διακειμένων, ἃ τοσοῦτον ἀπολωλότα χρόνον οὐδεμιᾶς ἐπανορθώσεως τετύχηκεν. ὅπου γὰρ ἀποδημία δεσπότου χρονίσαντος ἱκανὴ διαφθεῖραι καὶ τὴν μεγίστην οὐσίαν, τί χρὴ προσδοκᾶν ἐν τοσούτοις ἔτεσι φυγῆς; ὅθεν οὐδεὶς ἂν προσεδόκησεν ἐμὲ σωθῆναι χωρὶς ὑμῶν δι' εὐνοίας ὑπερβολήν; καίτοι μέχρι μὲν ὑπῆρχε πενίας κίνδυνος ἡμῖν,

οὐδὲν ἦν δεινόν. οὐ γάρ εἰμι πρὸς τοῦτο ἀμελέτητος σχεδόν, τοσοῦτον χρόνον πλανηθεὶς οὐ μόνον ἄοικος καὶ ἀνέστιος, ἀλλὰ μηδὲ ἀκόλουθον ἕνα γοῦν ἐπαγόμενος. οὐ τοίνυν οὐδὲ τὸν υἱὸν ἤλπιζον χαλεπῶς ἂν ὑπομεῖναι πενίαν, οὐκ ὄντα ἐμοῦ χείρω τὴν φύσιν.
160 R II ἐπεὶ δὲ ὁ λόγος ἡμῖν ἐστιν ὑπὲρ τοῦ μὴ ψεύσασθαι τὴν πατρίδα μηδὲ ἀποστερῆσαι τὴν ὑπόσχεσιν ὑμᾶς, ἣν ὑπεσχόμεθα μηδενὸς ἀναγκάζοντος, οὐδαμῶς ῥᾳδίαν οὐδὲ ὀλίγων χρημάτων, τοῦτο οἶμαι χαλεπὸν καὶ πολλῆς φροντίδος ἄξιον· οὗ γε οὐδέν ἐστι βαρύτερον
97 M οὐδὲ ὀφειλόμενον ἐπὶ πλείονι τόκῳ χάριτος. καὶ τοῦτό ἐστι τὸ ἀναίσχυντον δάνειον καὶ πικρόν, ὅταν οἶμαι τῷ βραδύνειν ἡ χάρις εἰς χρέος μεταστῇ· ὃ τῷ παντὶ χαλεπώτερον ἀπαιτοῦσιν οἱ σιωπῶντες τῶν βοώντων. οὐδὲν γὰρ οὕτω δύναται τοὺς ὀφείλοντας ὑμῖν τὰ τοιαῦτα ὑπομιμνήσκειν, ὡς τὸ ὑμᾶς ἐκλελῆσθαι. διὰ μὲν δὴ ταῦτα ἀναγκαῖον ἐνόμιζον γενέσθαι πρὸς τοῖς ἐμαυτοῦ καὶ μηδενὶ τῶν κοινῶν προσιέναι μηδὲ μέχρι λόγου, ἕως ἂν αἴσθωμαι τοῦτο δὴ τὸ παρὰ τῷ ποιητῇ λεγόμενον·

ὅ,ττι μοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται.

πρότερον γὰρ οὐδ' ἐπ' ὀλίγον σχολὴν ἤγαγον ἴσως διὰ τὴν ἐμαυτοῦ πολυπραγμοσύνην, ὅς δέον ἐντυχεῖν ὑμῖν καὶ φιλοφρονήσασθαι τοσοῦτον μόνον καὶ θῦσαι τοῖς θεοῖς καὶ νὴ Δία ἀναγνῶναι τὰ γράμματα τὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅτι ἀναγκαῖον ἦν, ἔπειτα εὐθὺς ἀνα-
161 R II χωρῆσαι καὶ τρέπεσθαι καθ' αὑτόν, λόγον τινὰ εἶπον ὑπὲρ ἔργου τινός, οὐκ αὐτὸς μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐσπουδακότων, ἴσως μὲν ὑμῖν, ἴσως δὲ κἀμοὶ χαρίζεσθαι βουλομένων, τὴν πόλιν ἄμεινον κατασκευάζειν καὶ σεμνοτέραν ποιεῖν ἅπασαν. πρότερον γὰρ ἴστε δήπουθεν ὅτι τοῖς τοιούτοις καὶ τῶν ἀστυγειτόνων

ἐλειπόμεθα. τοῦτον ἐμοῦ τότε εἰπόντος τὸν λόγον, ἐπήρθη τε πρὸς αὐτὸν ὁ δῆμος· οὐ γάρ ἐστε ἀγεννεῖς οὐδὲ ἀναίσθητοι τὰς φύσεις· καὶ πολλοὶ προετράπησαν φιλοτιμηθῆναι τῶν πολιτῶν. πάλιν δὲ ὕστερον ἐμοῦ τὸ πρᾶγμα ἐφ' ὑμῖν ποιουμένου πολλάκις μὲν ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, πολλάκις δ' ἐν τῷ θεάτρῳ, ἵνα, εἰ μὴ δοκιμάζοιτε μηδὲ βούλοισθε, μηδένα ἐνοχλῶ· τὴν γὰρ ἀσχολίαν τὴν ἐσομένην ὑπώπτευόν μοι περὶ ταῦτα· πολλάκις μὲν ὑφ' ὑμῶν ἐκυρώθη, πολλάκις δὲ ὑπὸ τῶν ἡγεμόνων, οὐδενὸς ἀντειπόντος. ἐπεὶ δὲ ἀρχὴν ἔλαβεν, ὅσα μὲν αὐτὸς ἔπαθον μετρῶν καὶ διαμετρῶν καὶ λογιζόμενος, ὅπως μὴ γένοιτο ἀπρεπὲς 488 *μηδὲ ἀχρεῖον, ὁποῖα ἔργα πολλὰ γέγονε παρ' ἑτέροις* 162 II *μάτην ἀπολόμενα, καὶ τελευταῖον εἰς τὰ ὄρη φθειρόμενος, οὐκ ὢν ἔμπειρος τῶν τοιούτων οὐδενὸς οὐδὲ ἀπορῶν ἔργου τινός, ἀλλ' ἕτερα μᾶλλον πράττειν δυνάμενος σπουδαιότερα ἴσως, ἀφ' ὧν οὐ παρὰ μόνοις ὑμῖν εὐδοκιμεῖν ἔμελλον, ἐῶ νῦν ἐπεξιέναι. οὐδὲν γὰρ ἦν ἐμοὶ βαρὺ δι' ὑμᾶς ὑπομένοντι. λόγοι δὲ ἐγίγνοντο πολλοὶ μέν, οὐ παρὰ πολλῶν δέ, καὶ σφόδρα ἀηδεῖς, ὡς κατασκάπτω τὴν πόλιν, ὡς ἀνάστατον πεποίηκα σχεδὸν ἐξελαύνων τοὺς πολίτας, ὡς ἀνῄρηται πάντα, συγκέχυται, λοιπὸν οὐδέν ἐστι. καί τινες ἦσαν οἱ σφόδρα ὀδυρόμενοι τὸ χαλκεῖον τὸ τοῦ δεῖνος, χαλεπῶς ἔχοντες, εἰ μὴ μενεῖ ταῦτα τὰ ὑπομνήματα τῆς παλαιᾶς εὐδαιμονίας, ὥσπερ τῶν Ἀθήνησι Προπυλαίων κινουμένων ἢ τοῦ Παρθενῶνος ἢ τὸ Σαμίων Ἡραιον ἡμᾶς ἀνατρέποντας ἢ τὸ Μιλησίων Διδύμειον ἢ τὸν νεὼν τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος, ἀλλ' οὐκ αἰσχρὰ καὶ καταγέλαστα ἐρείπια, πολὺ ταπεινότερα* 163 II *τῶν κλεισίων, οἷς ὑποδύεται τὰ πρόβατα, τῶν ποιμένων δὲ οὐδεὶς ἂν δύναιτο εἰσελθεῖν οὐδὲ τῶν*

γενναιοτέρων κυνῶν· ἐφ' οἷς ὑμεῖς μὲν ἠρυθριᾶτε καὶ διετρέπεσθε τῶν ἡγεμόνων εἰσιόντων, οἱ δὲ ἀηδῶς ἔχοντες πρὸς ὑμᾶς ἐπέχαιρον καὶ ἐγέλων· ὅπου μηδὲ τοῖς χαλκεῦσιν ἐξῆν διάρασθαι σχεδόν, ἀλλὰ εἰργάζοντο κεκυφότες· καὶ ταῦτα πίπτοντα καὶ ὑπερηρεισμένα, ἃ πρὸς τὴν πληγὴν τοῦ ῥαιστῆρος ἔτρεμε καὶ διίστατο· ἀλλ' ὅμως ἦσαν οἳ χαλεπῶς ἑώρων ἀφανιζόμενα τὰ σημεῖα τῆς ἔμπροσθεν πενίας καὶ ἀδοξίας, οὐχ ὅτι τῶν κιόνων ἔμελεν αὐτοῖς τῶν ἱσταμένων οὐδὲ τῶν γείσων, οὐ τῶν οἰκοδομουμένων ἐργαστηρίων ἄλλοσε, ἀλλ' ἵνα μηδέποτε μεῖζον ὑμεῖς ἐκείνων φρονῆτε. εὖ γὰρ ἴστε ὅτι καὶ τοῖς οἰκοδομήμασι καὶ ταῖς ἑορταῖς καὶ τῷ δικάζειν αὐτοὶ καὶ τῷ μὴ παρ' ἑτέροις ἐξετάζεσθαι μηδὲ συντελεῖν ἄλλοις, καθάπερ οἶμαι κώμην πᾶσι τούτοις συναίρεσθαι πέφυκε τὸ φρόνημα τῶν πόλεων καὶ μεῖζον ἀξίωμα γίγνεσθαι τὸ
9 M τοῦ δήμου καὶ πλέονος τυγχάνειν τιμῆς καὶ παρὰ τῶν ἐπιδημούντων ξένων καὶ παρὰ τῶν ἡγεμόνων. ταῦτα δὲ τοῖς μὲν ἀγαπῶσι τὰς αὑτῶν πατρίδας καὶ μὴ φοβουμένοις μήποτε ἐλάττους αὐτῶν φανῶσι θαυμαστὴν ἔχει τὴν ἡδονήν· τοῖς δὲ ἐναντίως ἔχουσι καὶ βουλο-
4 R II μένοις ἐν ἀσθενέσιν ἰσχύειν, καὶ τὴν δόξαν τῆς πόλεως ἀδοξίαν αὑτῶν νομίζουσι, δέος ὄντως φέρει καὶ λύπην καὶ φθόνον. καίτοι τὸ μὲν ὑπόδημα δεῖ πρὸς αὑτὸν ἁρμόττειν καὶ τὸν αὑτοῦ πόδα, καὶ ἂν δοκῇ μεῖζον, περιτεμεῖν· πόλιν δὲ οὐδέποτε δεῖ κολούειν οὐδὲ κατάγειν πρὸς αὑτὸν οὐδὲ πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν μετρεῖν, ἐὰν τύχῃ μικρὰν ἔχων καὶ ἀνελεύθερον, καὶ ταῦτα παραδειγμάτων ὄντων· λέγω δὲ τὸ τῶν Σμυρναίων, τὸ τῶν Ἐφεσίων, Ταρσεῖς ἐκείνους, Ἀντιοχέας. καὶ ταῦτα ἐπίσταμαι σαφῶς ὅτι καὶ πρότερόν τινες ἀκούοντες διερρήγνυντο καὶ χαλεπῶς ἔφερον,

εἰ τοιούτων ἐθίζεσθε ἀκροᾶσθαι λόγων, καὶ μετὰ τοι-
ούτων πόλεων τολμᾷ τις ὀνομάζειν τὴν ὑμετέραν.
ὅμως δ' ἐπὶ τούτοις σχετλιάζοντες καὶ τοιαῦτα λέγον-
τες καὶ διδόναι μηδένα ἐῶντες καὶ τοῖς ἔργοις ἐμπο-
δὼν γιγνόμενοι, οὕτως ἐμὲ διέθηκαν, ὥστε ὀλίγου
φυγὴν ἐμαυτοῦ καταψηφίσασθαι. καὶ γὰρ ἦν γελοῖον
μετα φυγὴν οὕτω μακρὰν καὶ πράγματα τοσαῦτα καὶ
τύραννον ἐχθρὸν δεῦρο ἀφικόμενον, ὥστε ἀναπαύσα- 165 II
σθαι καὶ τὸ λοιπὸν ἐπιλαθέσθαι τῶν πρότερον χαλε-
πῶν, οἷον ἐκ δεινοῦ καὶ ἀγρίου πελάγους καὶ χειμῶ-
νος ἀδοκήτως σωθέντα μόλις δι' εὔνοιαν θεοῦ τινος
ἔπειτα ἐνταῦθα ὥσπερ ἐν λιμένι ναυαγεῖν. θαυμάζω
δὲ μάλιστα ἐνίων ἀνθρώπων τὴν κακοήθειαν, μᾶλ-
λον δὲ τὴν ἄνοιαν, ὑπομιμνησκόμενος οἷα ἐλογο-
ποίουν τὸ μὲν πρῶτον περὶ τῆς πρεσβείας, ἣν ἐπέμ-
ψατε εὐχαριστοῦντες. οὐ γὰρ ἡδέως αὐτὸν ἀποδέ-
ξασθαι τοὺς πρέσβεις, ἀλλὰ δυσχερᾶναι μᾶλλον, ὡς
δέον αὐτὸν ἐπὶ τῆς πύλης ἀπηντηκέναι καὶ περιβα-
λεῖν τοὺς ἥκοντας ἢ τοὺς μηδέπω παρόντας ὀνομάζειν
ἢ πυνθάνεσθαι περὶ τοῦδε καὶ τοῦδε, τί πράττουσιν 490
ἢ διὰ τί πάντες οὐκ ἦλθον. οἱ δὲ ἐλογοποίουν ὅτι τοῖς
Σμυρναίοις παμπόλλας δωρεὰς δοίη καὶ χρήματα
ἀμύθητα πέμψειε μετὰ τῶν Νεμέσεων, καὶ νὴ Δί' ὡς 166 II
ἄλλου τινὸς διαλεχθέντος μυρίους μὲν ἂν αὐτῷ συνε-
χώρησε βουλευτάς, χρυσίου δ' ἐκέλευσε ποταμὸν εἰς
τὴν πόλιν τραπῆναι καὶ μυριάδες ἄπειροί τινες ἐδό-
θησαν· ὧν οὐδὲν ἦν ἀληθές, ὡς ἐβουλόμην ἂν
ἔγωγε. τὸ γὰρ ἄλλους καλῶς πράττειν καὶ μεγάλων
τυγχάνειν οὐκ ἂν οὐδέποτε λυπήσειε τὸν νοῦν ἔχον-
τα ἄλλως τε καὶ πρῶτον τυχόντα καὶ τὴν ἀφορμὴν
ἴσως παρεσχηκότα. ὅμοιον γάρ, ὥσπερ εἴ τις αὐτῷ
μόνον λάμπειν ἠξίου τὸν ἥλιον ἢ τὸν Δία ὕειν ἢ τοὺς

ἀνέμους πνεῖν ἢ μηδένα ἄλλον ἀπὸ τῶν κρηνῶν δύνασθαι πιεῖν. ἀλλ᾽ ὅμοῦ φιλανθρωπότατος ὢν ὁ αὐτοκράτωρ καὶ συνετώτατος ἁπάντων ἐμοί τε παρέσχεν ὧν ἐγὼ ἐδεόμην καὶ ἄλλοις ὧν ἐκεῖνοι ἐδέοντο. τίνος οὖν ἕνεκεν εἴρηκα πάντα τοῦτον τὸν λόγον, ὑπὲρ ἄλλων ὑμῶν βουλευομένων; ὅτι καὶ τούτου τοῦ πράγματος ἐγὼ πρότερος ἡψάμην καὶ πολλοὺς εἶπον ἐνθάδε λόγους ὑπὲρ ὁμονοίας, ἡγούμενος συμφέρειν τῇ πόλει τοῦτο καὶ κρεῖττον εἶναι μὴ διαφέρεσθαι πρὸς μηδένα ἀνθρώπων, ἥκιστα δὲ οἶμαι πρὸς τοὺς
57 R II ἐγγὺς οὕτω καὶ ἀστυγείτονας. οὐ μέντοι πρὸς ἐκείνους γε ἦλθον οὐδὲ εἶπον φιλάνθρωπον οὐδὲν πρὸ τοῦ καταλλαγῆναι δημοσίᾳ τὴν πόλιν καὶ φίλους ὑμᾶς γενέσθαι. καίτοι ψήφισμά γε ἔπεμψαν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ φιλοφρονούμενοι καὶ παρακαλοῦντες ἀφικέσθαι· καὶ πολλὰ δίκαιά μοι πρὸς αὐτοὺς ὑπῆρχεν, ὥσπερ ἄλλῳ τινὶ τῶν ἐντεῦθεν· ἀλλ᾽ ὅμως οὐχ ὑπέμενον φιλανθρωπεύεσθαι κατ᾽ ἐμαυτόν, ἀλλὰ κοινῇ μεθ᾽ ὑμῶν αὐτοῖς ἐβουλόμην γενέσθαι φίλος. ὅθεν ὑφεωρῶντό με καὶ δυσχερῶς εἶχον. καὶ νῦν πυθόμενος τὰς διαλύσεις καὶ τὴν φιλίαν ταύτην πραττομένην, καὶ ψηφισαμένων ὑμῶν ἐμὲ καλεῖν, ἴσως καὶ ταύτης ἕνεκα τῆς χρείας· τυχὸν γὰρ ἠλπίζετε κἀμοῦ μετασχόντος ῥᾷον μᾶλλον καὶ ἀσφαλέστερον ἔσεσθαι πάν-
491 M τα· καίτοι καὶ νῦν ἴσως οὐ τοῖς παροῦσι μόνον, ἀλλὰ κἀμοὶ νέμοντες τιμήν, μετὰ τῶν ἄλλων λογιζόμενοι κἀμὲ πολίτην ὑμέτερον, τυχὸν προθυμότεροι γεγόνασι πρὸς ὑμᾶς· ὅμως οὐ σφόδρα ἠπείχθην εὐλαβούμενος μὴ γένηται τοῦτο ἐμποδὼν οὐκ ἐκείνοις, ἀλλὰ τῶν ἐντεῦθέν τισι. σχεδὸν γὰρ εἰώθασι πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων οὐ τοῖς πραττομένοις, ἀλλὰ τοῖς πράττουσι φθονεῖν· ἐπεὶ καὶ πέρυσι τοὺς λόγους τούτους

πρὸς ἐμὲ ἔλεγον οἱ προεστῶτες αὐτῶν καὶ τότε ἐξῆν 168 II ὑμῖν ἀπηλλάχθαι πραγμάτων· ἀλλ' ὑφεωρώμην ἐγὼ μή τισι τῶν ἐντεῦθεν πρόσαντες γένηται καὶ δυσκόλως φέρωσιν ἐμοῦ πράττοντος αὐτά. καὶ νῦν τρόπον τινὰ ἑκὼν ἐβράδυνα. ὅσα μὲν οὖν καὶ δι' ἐμοῦ καὶ δι' ἑτέρων δυνατὰ γίγνεσθαι τῇ πόλει, ταῦτα ἐκείνοις ἀξιῶ μᾶλλον ἐπιτρέπειν, ἵνα μηδεὶς ἀντιβαίνῃ μηδὲ λυπῆται βασκαίνων. ὅσα δ' οὐ ῥᾴδιον ὑπ' ἄλλου τῶν ἐντεῦθεν πραχθῆναι, τυχὸν δὲ καὶ λίαν χαλεπόν, ἡγεῖσθε πρὸς ἐκείνοις ἀεί με τὴν γνώμην ἔχειν μέχρι ἂν ἐμπνέω. καὶ μὴν ὅστις ἂν προθυμῆται τὰ περὶ τὴν πόλιν καὶ δύνηταί τι ποιεῖν ὑμῖν συμφέρον, ἐμὲ πρῶτον ἕξει τὸν μαρτυροῦντα καὶ συναγωνιζόμενον. καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα, ὃ γίγνεται ὀρθόν, πολὺ ἂν ἥδιον ἐπαινέσαιμι καὶ προθυμότερον ἄλλου πράττοντος ἢ αὐτὸς εἰσηγούμενος. οὔτε γὰρ εὐδοκιμεῖν βουλόμενος οὔτε τῶν ἐπαινούντων ἀπορῶν οὔτ' ἐπιθυμίᾳ δόξης, ἀλλὰ τῇ πρὸς ὑμᾶς εὐνοίᾳ, βούλομαι γίγνεσθαί τι τῶν δεόντων, καὶ τοῖς θεοῖς εὔχομαι πᾶσι γηρῶν ὡς πλείστους ἐπιδεῖν ἱκανωτέρους ἐμοῦ τὴν πόλιν ὠφελεῖν. καὶ νῦν ὑπὲρ τούτου ἐπαινῶ τόν τε ἄρχοντα καὶ τὸν εἰσηγησάμενον. πᾶσα μὲν γὰρ ὡς ἔπος εἰπεῖν ἔχθρα καὶ διαφορὰ πρὸς ὁντινοῦν γιγνομένη 169 II ἐργῶδες καὶ δυσχερὲς καὶ πόλει καὶ ἰδιώτῃ, κἂν ὁπωσοῦν τύχωσι διακείμενοι. τούς τε γὰρ ἀσθενεῖς ἱκανὸν ἐξελέγξαι καὶ ταπεινῶσαι πρὸς τοῖς οὖσι χαλεποῖς καὶ τοὺς εὖ πράττοντας ἐνοχλῆσαι καὶ ταράξαι τὴν ψυχὴν αὐτῶν· ὅθεν οἱ νοῦν ἔχοντες αἱροῦνται 492 φέρειν ἐλαττούμενοι τὰ μέτρια καὶ μὴ σφόδρα ἀκριβῶς περιέχεσθαι τῶν δικαίων ἢ φιλονεικοῦντες ἐφ' ἑκάστῳ καὶ μηδενὶ μηδὲν εἴκοντες ἀεί τινας ἔχειν τοὺς ἐπιβουλεύοντας καὶ πολεμοῦντας, καὶ τοῦτο μὲν

τοῖς εὐτυχήμασι νεμεσῶντας, καὶ καθ' ὅσον οἷοί τέ εἰσιν ἐμποδὼν ἱσταμένους, τοῦτο δέ, ἂν συμβῇ τι πταῖσμα· πολλὰ δέ, ὡς ἐν ἀνθρώποις, τὰ γιγνόμενα· χαίροντας καὶ ἐπιτιθεμένους. οὐ γάρ ἐστιν οὐδεὶς ἀσθενὴς οὕτως οὐδὲ ἀδύνατος τὴν φύσιν, ἄνθρωπος ὢν πρὸς ἄνθρωπον, ὃς οὐ τυγχάνει καιροῦ τὴν δυσμένειαν ἐνδείξασθαι καὶ τὸ μῖσος ἢ καθ' αὑτὸν ἢ σὺν ἑτέροις καὶ λόγον τινὰ εἰπεῖν, ᾧ πάντως ἐλύπησε, καὶ πρᾶγμα συνθεῖναι τὸ βλάψον. οὐδὲ γὰρ νόσημα οὐδὲν οὕτως ἀναίσθητον τοῖς ἔχουσιν ὡς μηδέποτε βλάψαι μηδὲ ἐμποδὼν γενέσθαι μηδεμιᾶς πράξεως, ἀλλὰ κἂν ἐγρηγορότι καὶ βαδίζοντι μὴ σφόδρα ἐνοχλῇ τὴν ἰσχὺν τοῦ σώματος, εἴς γε τὴν κοίτην ἀπήντησε καὶ διασπᾷ καὶ διαφθείρει τὸν ὕπνον. οὕτως ἔγω-
70 R II γέ φημι μηδέποτε λυσιτελεῖν ἀπεχθάνεσθαι καὶ φιλονεικεῖν μηδὲ τῇ μεγίστῃ πόλει πρὸς τὴν βραχυτάτην κώμην· ὅταν δὲ δὴ πρὸς ἀνθρώπους ἢ πόλιν οἰκοῦντας οὐ μικρὰν καὶ πολιτείαν ἐξαίρετον ἔχοντας καὶ παρὰ τοῖς ἡγεμόσι τιμήν τινα καὶ δύναμιν, ἐὰν σωφρονῶσι· δεῖ γὰρ ὑμᾶς ἀκούειν τἀληθῆ καὶ μὴ χαλεπῶς φέρειν, ἐάν τις ἑτέρους ἐπαινῇ βουλόμενος ὑμᾶς ὠφελεῖν· τὸ δὲ μέγιστον ὁμόρους καὶ ἀστυγείτονας καὶ μόνον οὐχὶ καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν ὑμῖν ἐπιμιγνυμένους, τοῦτο μὲν τοῖς πλείστοις ἐπιγαμίας ὑπαρχούσης, τοῦτο δὲ πολιτῶν τινων, καὶ σχεδὸν τῶν δυνατωτάτων παρ' ἡμῖν, τῆς παρ' ἐκείνοις τιμῆς τετυχηκότων· πῶς χρὴ ταύτην ἄλυπον καὶ ἀβλαβῆ τὴν ἔχθραν ὑπολαμβάνειν; καὶ μηδεὶς ὑπολάβῃ με λέγειν ὡς ἄρα χρὴ τελέως ὑποπεσεῖν καὶ μηδὲν ἐκείνων προαιρουμένων δίκαιον μηδὲ ἐπιεικὲς αὐτοὺς δεῖσθαι καὶ παρακαλεῖν· αἱρουμένων δὲ αὐτῶν
493 M καὶ προθυμουμένων εἰς φιλίαν ἑτοιμοτέρους πρὸς

τοῦτο φέρεσθαι καὶ τὴν φιλονεικίαν τὴν ἐκ τῆς διαφορᾶς ἐπὶ τοῦτο μετενεγκεῖν πολὺ κάλλιον, ὅπως αὐτοὶ εὐγνωμονέστεροι φανησόμεθα καὶ μᾶλλον καταφρονοῦντες χρημάτων καὶ τοῦ πλείονος. οὐ γὰρ οὕτως αἰσχρόν ἐστι λείπεσθαι τοῖς διὰ τὸ μῖσος ἔργοις 171 II
καὶ νὴ Δία τοῖς πρὸς ἔχθραν ὡς τοῖς ἀπὸ τῆς μετριότητος καὶ τῆς φιλανθρωπίας. ὁ μὲν γὰρ ἐν ἐκείνοις ἡττώμενος κινδυνεύει λαβεῖν δόξαν ἀσθενείας, ὁ δ' ἐν τούτοις σκαιότητος καὶ φιλονεικίας. ὅσῳ δὴ κρεῖττον ἀσθενῆ δόξαι μᾶλλον ἢ πονηρόν, τοσούτῳ βέλτιον ὑστέρους εἶναι μαχομένους ἢ διαλλαττομένους. εἰκότως δ' ἄν μοι προσέχοιτε τὸν νοῦν μᾶλλον ἑτέρων τυχὸν μὲν καὶ ἄλλως, ἔτι δὲ κἀκεῖνο σκοποῦντες, ὅτι μηδὲν ἰδίᾳ μοι διαφέρει, μηδὲ ὄχλησίν τινα ὀκνῶν ἢ δαπάνην ἐμαυτοῦ, διὰ τοῦτο ἀμελῶ τοῦ πρέποντος ὑμῖν. ὅτι γάρ με οὐκ ἐνοχλήσετε μὴ βουλόμενον οὐδὲ κελεύσετε ἀποδημεῖν, ὥσπερ ἤδη πολὺν χρόνον ἔχοντα παρ' ὑμῖν, ἐπίσταμαι σαφῶς· ἄλλως τε οὐκ ἀσχολούμενος ἐγὼ νομίζω συμφέρειν ὑμῖν οὐδὲ τοῦτον ἀποδημῶν τὸν τρόπον· ἀλλ' ὅπερ ἔφην, βέλτιον ἡγοῦμαι πᾶσιν ἀνθρώποις, οὐ μόνον ὑμῖν, μήτε ἀναιρεῖσθαι ῥᾳδίως ἔχθραν μὴ σφόδρα ἀναγκαίαν, τάς τε πρότερον οὔσας καταλύεσθαι πάντα τρόπον, ἂν ᾖ δυνατόν, τὴν ἐκ τοῦ διαφέρεσθαί τισι βλάβην μείζονα ἡγουμένους τῆς παρὰ τὰς διαλύσεις ζημίας. 172 II
πᾶσα γάρ, ὥς φασιν, εἰρήνη κρείττων πολέμου, καὶ πᾶσα φιλία πολὺ ἀμείνων καὶ λυσιτελεστέρα τοῖς γε νοῦν ἔχουσιν ἔχθρας, καὶ ἰδίᾳ τοῖς οἴκοις καὶ δημοσίᾳ ταῖς πόλεσιν. εἰρήνη μὲν γὰρ καὶ ὁμόνοια τοὺς χρωμένους οὐδὲν πώποτε ἔβλαψεν, ἔχθρα δὲ καὶ φιλονεικία θαυμαστὸν εἰ μὴ σφόδρα μεγάλα καὶ ἀνήκεστα. καὶ τῆς μὲν ὁμονοίας τό τε ὄνομα εὔφημον

ἥ τε πεῖρα ἀρίστη καὶ λυσιτελεστάτη πᾶσι· στάσεως
94M δὲ καὶ διαφορᾶς σκυθρωπὴ μὲν ἡ προσηγορία καὶ δυσχερής, πολὺ δὲ χείρω καὶ τὰ ἔργα καὶ σκυθρωπότερα. καὶ γὰρ εἰπεῖν ἔστι καὶ ἀκοῦσαι πολλὰ τῶν ἀβουλήτων καὶ πρᾶξαι καὶ παθεῖν. ἡ δὲ τῶν ἐγγὺς οὕτω καὶ ὁμόρων διαφορὰ καὶ τὸ μῖσος οὐδενὶ ἄλλῳ ἔοικεν ἢ στάσει μιᾶς πόλεως, ὅπου καὶ γάμων κοινωνία πολλοῖς καὶ συμβολαίων καὶ τὸ ἀφικνεῖσθαι παρ' ἀλλήλους σχεδόν τι καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν καὶ τὸ συγγενεῖς εἶναι καὶ συνήθεις καὶ ξένους τρόπον τινὰ ἀλλήλοις ἅπαντας. παροικοῦσα δὲ πόλις ἐχθρὰ καὶ δυσμενὴς λυπηρὸν πάντα τρόπον καὶ δυσ-
73R II ομίλητον, ὥσπερ εὔνους καὶ φίλη συμφέρον καὶ ἀγαπητόν. ἐνθυμεῖσθε δὲ ὅσῳ μὲν ἥδιον ἀποδημεῖν πρὸς τοὺς πέλας οἰκείως ἔχοντας, ἀλλὰ μὴ ἐχθρῶς, ὅσῳ δὲ βέλτιον τοὺς ἐπιξενουμένους ὑποδέχεσθαι χωρὶς ὑποψίας, ἐν δὲ ταῖς κοιναῖς πανηγύρεσι καὶ θεῶν ἑορταῖς καὶ θέαις ὅσῳ κρεῖττον καὶ σωφρονέστερον ἀναμίγνυσθαι συνθύοντας ἀλλήλοις καὶ συνευχομένους, ἀλλὰ μὴ τοὐναντίον καταρωμένους καὶ βλασφημοῦντας. αἱ δὲ ἐπιβοήσεις ἑκατέρου τοῦ πλήθους ἐν τοῖς σταδίοις καὶ τοῖς θεάτροις πόσον διαφέρουσι μετὰ ἐπαίνου γιγνόμεναι καὶ πολλῆς εὐφημίας τῶν μετὰ μίσους καὶ λοιδορίας; οὐ γὰρ ἀνθρώπων ἐπιεικῶν οὐδὲ πόλεων σωφρόνων, μᾶλλον δὲ ἑταιρῶν ἀσχημόνων ἀπὸ οἰκήματος ἑκατέρας οὐδὲν αἰσχυνομένων ῥῆμα ἀκόλαστον εἰπεῖν, ἥ φησιν Ὅμηρος,

αἵ τε χολωσάμεναι ἀγορῆς ἐς μέσσον ἰοῦσαι
νεικεῦσ' ἀλλήλῃσι, χόλος δέ τε καὶ τὰ κελεύει.

πόσου δὴ ταῦτά ἐστι τὸ μὴ πάσχειν; πόσῳ δὲ πλεί-
174R II νος τὸ μὴ ποιεῖν; ποῖον δ' ἂν τοσοῦτον γένοιτο χρη-

μάτων πλῆθος ἢ χώρας μέγεθος ἀνθ' οὗ προσήκει 495 τοὺς νοῦν ἔχοντας ἀνθρώπους ἀντικαταλλάξασθαι τὴν καθ' ἡμέραν εὐφημίαν, τὸ πρεπόντως μὲν θεᾶσθαι, προθύμως δὲ ἀποδημεῖν; καὶ μὴν τά γε τῆς χώρας καὶ τὰ τῆς θαλάττης καὶ τὰ τῶν ὀρῶν ἐξ ἅπαντος ὑμᾶς εἰς τὸ αὐτὸ συνάγει καὶ μὴ βουλομένους καὶ ἀναγκάζει χρήσασθαι ἀλλήλοις. ἐκεῖνοί τε γὰρ δέονται τῆς παρ' ὑμῶν ὕλης καὶ ἑτέρων πολλῶν καὶ ἡμεῖς οὐκ ἔχομεν οὔτε εἰσαγαγέσθαι δι' ἑτέρου λιμένος οὔτε ἐκπέμψαι τὰ γιγνόμενα παρ' ἡμῖν. πῶς οὖν οὐχ ἁπάντων δυστυχέστατον ὠνεῖσθαι μὲν ἑκάστους παρὰ ἀνθρώπων οὐ φίλων, ἀποδίδοσθαι δὲ τοῖς μισοῦσι, κατάγεσθαι δὲ παρὰ τοῖς βαρυνομένοις, ὑποδέχεσθαι δὲ τοὺς λοιδοροῦντας, συνεστιᾶσθαι δὲ ἐνίοτε τοῖς ἀλλοτριωτάτοις· ἐὰν δὲ πλοίου τις ἐπιβαίνῃ, σαφῶς εἰδέναι καὶ τὸν κυβερνήτην καὶ τοὺς ναύτας ἅπαντας καταρωμένους, τὸ δὲ πάντων ἀηδέστατον ὅραμα ἐχθρῶν, τοῦτο ἀεί ποτε ὁρᾶν καὶ πλέοντας καὶ βαδίζοντας, καὶ τούτοις ἀεὶ πλείστοις κατὰ τὰς ὁδοὺς ἀπαντᾶν, πονηρὸν καὶ δυσχερῆ σύμβολον. [ὥστε πάντως εἰπόντα τι παρελθεῖν ἢ ἀκούσαντα δυσχερές.] ὥστε ἔγωγε ἐνεθυμούμην πολλάκις τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀμαθίαν καὶ διαφθοράν, ὅτι τῶν σφόδρα ἀδόξων καὶ φαυλοτάτων ζῴων χείρους εἰσὶ ταῖς ψυχαῖς. οἱ μὲν γὰρ ἄνθρωποι πολλάκις ἐντυχόντες ἀλλήλοις μάχονται καὶ λοιδορηθέντες ἀπίασιν· οἱ δὲ μύρμηκες οὕτω πυκνοὶ βαδίζοντες οὐδέποτε ἠνώχλησαν ἀλλή- 175 II λους, ἀλλὰ πάνυ πράως ἐντυγχάνουσι καὶ παρίασι καὶ βοηθοῦσιν ἀλλήλοις. καὶ μὴν τὸ νῦν συμβεβηκὸς περὶ τὴν ἡμετέραν πόλιν τὸ μὲν ἀληθὲς ἅπτεται πολλῶν καὶ κνίζει τοὺς ἄλλους πάντας, ὅτι δὴ τὰς δίκας ὑμεῖς ἀποδέχεσθε καὶ παρ' ὑμῖν αὐτοὺς ἀνάγκη

κρίνεσθαι· χρὴ δὲ δι' αὐτὸ μᾶλλον φιλανθρώπως ἔχειν καὶ μὴ παρέχειν ἑαυτοὺς ἐπιφθόνους. αὐτίκα πρέσβεις οἱ χειροτονηθέντες ἐπὶ τοῦτο τὸ πρᾶγμα πόθεν ἀπίασιν; οὐκ ἐκεῖθεν; οὐ παρὰ τῶν ἐχθίστων ἀναχθήσονται πλέοντες καὶ χρήσονται τῷ λιμένι τῆς
56 M ἐχθρᾶς πόλεως; ἢ κύκλῳ περιίασιν, ὥσπερ χαλεπῆς καὶ ἀβάτου τῆς ἐγγὺς ἡμῖν θαλάττης; ἐγὼ μὲν γὰρ καὶ τοῖς πρότερον διαφερομένοις πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας ταῦτα ἡγοῦμαι χαλεπώτερα καὶ βαρύτερα τοῦ λαβόντας ὅπλα βαδίζειν εἰς τὴν χώραν ἢ προσβάλλειν τοῖς τείχεσιν ἢ τὰ δένδρα κόπτειν ἢ τῷ καρπῷ πῦρ ἐνιέναι. τούτων γὰρ οἶμαι χαλεπῶν ὄντων, τῷ παντὶ χαλεπώτερόν ἐστιν, ἀφ' ὧν γίγνεται, τὸ τῆς ἔχθρας
16 R II καὶ τὸ τοῦ μίσους. οὐ γάρ ἐστι φανῆναί ποτε ἀπὸ τούτου τοῦ πράγματος ὠφέλιμον οὐδὲ χρηστόν. ὅ τε γὰρ τῆς ἔχθρας καρπὸς ἁπάντων πικρότατος καὶ δριμύτατος, ὥσπερ οἶμαι τοὐναντίον ὁ τῆς εὐνοίας ἥδιστος καὶ λυσιτελέστατος. τὸ γὰρ μηδέποτε εἴκειν μηδὲ παραχωρεῖν τῷ πλησίον, λέγω δὲ χωρὶς αἰσχύνης, μηδὲ τῶν μὲν τυγχάνειν αὐτούς, τὰ δὲ παριέναι τοῖς ἄλλοις, οὐκ ἀνδρεῖόν ἐστιν, ὥσπερ οἴονταί τινες, οὐδὲ μεγαλόφρον, ἀλλ' ἀνόητον καὶ ἀμαθές. οὐχ ὁρᾶτε τοῦ σύμπαντος οὐρανοῦ καὶ τῶν ἐν αὐτῷ θείων καὶ μακαρίων αἰώνιον τάξιν καὶ ὁμόνοιαν καὶ σωφροσύνην, ἧς οὔτε κάλλιον οὔτε σεμνότερον οὐδὲν οἷόν τ' ἐπινοῆσαι; πρὸς δὲ αὖ τῶν λεγομένων στοιχείων, ἀέρος καὶ γῆς καὶ ὕδατος καὶ πυρός, τὴν ἀσφαλῆ καὶ δικαίαν δι' αἰῶνος ἁρμονίαν, μεθ' ὅσης εὐγνωμοσύνης καὶ μετριότητος διαμένειν πέφυκεν αὐτά τε σωζόμενα καὶ σώζοντα τὸν ἅπαντα κόσμον; σκοπεῖτε γάρ, εἰ καί τισι δόξει μετέωρος ὁ λόγος καὶ οὐ πάνυ τι ὑμῖν συμπαθής, ὅτι ταῦτα πεφυκότα ἄφθαρτα καὶ

θεῖα καὶ τοῦ πρώτου καὶ μεγίστου γνώμῃ καὶ δυνάμει κυβερνώμενα θεοῦ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐκ τῆς πρὸς ἄλληλα φιλίας καὶ ὁμονοίας σώζεσθαι φιλεῖ, τά τε ἰσχυρότερα καὶ μείζω καὶ τὰ ἐλάττω δὴ δοκοῦντα. 177 I ταύτης δὲ τῆς κοινωνίας διαλυθείσης καὶ στάσεως ἐπιγενομένης οὐχ οὕτως ἀνώλεθρος οὐδὲ ἄφθαρτος αὐτῶν ἡ φύσις, ὥστε μὴ ταραχθῆναι καὶ τὴν ἀμήχανόν τε καὶ ἄπιστον, ὥς φασιν, ὑπομεῖναι φθορὰν ἐκ τοῦ ὄντος εἰς τὸ μὴ ὄν. ἡ μὲν γὰρ λεγομένη παρὰ τοῖς σοφοῖς ἐπικράτησις αἰθέρος, ἐν ᾧ τὸ βασίλειον καὶ τὸ κυριώτατον τῆς ψυχικῆς δυνάμεως ὃν οὐκ ἀποτρέπονται πῦρ ὀνομάζειν πολλάκις, ὅρῳ τε καὶ πρᾴως γιγνομένη ἔν τισι χρόνοις τεταγμένοις, μετὰ πάσης φιλίας καὶ ὁμονοίας ἔοικε συμβαίνειν. ἡ δὲ τῶν ἄλλων πλεονεξία καὶ διαφορὰ παρανόμως γιγνομένη τὸν ἔσχατον ἔχει κίνδυνον ὀλέθρου, περὶ τῶν ὅλων οὔποτε ἐσομένου διὰ τὸ πᾶσαν εἰρήνην καὶ δικαιοσύνην ἐν αὐτοῖς ὑπάρχειν καὶ πανταχοῦ πάντα δουλεύειν καὶ συνακολουθεῖν εὐγνώμονι νόμῳ πειθόμενα καὶ εἴκοντα. οὐχ ὁρᾶτε τοῦτο μὲν ἥλιον νυκτὶ μεθιστάμενον καὶ παρέχοντα ἀνατεῖλαι τοῖς ἀφανεστέροις ἄστροις, τοῦτο δὲ σελήνην ἐῶντα καταλάμψαι τὴν ἅπασαν γῆν ἐν ἐρημίᾳ τοῦ κρείττονος φωτός; τοῦτο δὲ ἄστρα ὑποχωροῦντα ἡλίῳ καὶ μηδὲν ἡγούμενα πάσχειν μηδὲ ἀπόλλυσθαι διὰ τὴν ἐκείνου τοῦ θεοῦ δύναμιν; τοῦτο δὲ αὐτὸν ἥλιον περὶ μέσην ἐνίοτε ἡμέραν ἐπισκοτούμενον σελήνης ἐπιδραμούσης, ᾗ τὸ φῶς αὐτὸς δίδωσι, πολλάκις γε μὴν ὑπὸ τῶν ἀσθενεστάτων νεφῶν ἀποκρυπτόμενον ἤ τινος 178 II ἀραιᾶς ὁμίχλης περί τε λίμνας καὶ ποταμοὺς ἱσταμένης, ὡς ἔσθ᾽ ὅτε μὲν εἴργεσθαι παντελῶς, ἐνίοτε δὲ ἀδρανῆ τὴν ἀκτῖνα καὶ λεπτὴν διαπέμπειν· τοῦτο δὲ

τῶν πλανωμένων ἀστέρων τὴν ἄπαυστον χορείαν, ἃ μηδέποτε ἀλλήλοις ἐμποδὼν ἵσταται; πρὸς δὲ αὖ γῆ μὲν τὴν κατωτάτω χώραν λαχοῦσα ὑπομένει, καθάπερ ἕρμα νεώς, ὕδωρ δὲ περὶ ταύτῃ κεχυμένον, ὕπερθεν δὲ ἀμφοῖν ἀὴρ μαλακός τε καὶ εὔπνους, ὁ δὲ ἀνωτάτω καὶ σύμπαντα ἔχων αἰθὴρ πυρὸς θείου κύκλῳ περιδραμόντος αὐτοῖς; καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἰσχυρὰ καὶ μεγάλα τὴν πρὸς ἄλληλα κοινωνίαν ἀνέχεται καὶ διατελεῖ χωρὶς ἔχθρας· μικρὰ δὲ οὕτω πολίχνια τῶν ἐπιτυχόντων ἀνθρώπων καὶ ἔθνη ἀσθενῆ κατοικοῦντα ἐν μέρει τῆς γῆς οὐ δύναται τὴν ἡσυχίαν ἄγειν οὐδὲ ἀθορύβως ἀλλήλοις γειτνιᾶν; ἀλλ' ὄρνιθες μὲν ἐγγὺς ἀλλήλων ποιησάμενοι νεοττιὰς οὐκ ἐπιβουλεύουσιν αὐτοῖς οὐδὲ διαφέρονται περὶ τροφῆς καὶ φρυγάνων, οὐδὲ μύρμηκες πλησίον ὀπὰς ἔχοντες, ἐκ τῆς αὐτῆς ἅλω πολλάκις εἰσφερόμενοι σῖτον, ἀλλὰ παραχωροῦσιν αὐτοῖς καὶ τῶν ὁδῶν ἐκτρέπονται καὶ συνεργάζονται πολλάκις, οὐδὲ ἑσμοὶ πλείονες μελιττῶν, ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν νεμόμενοι λειμῶνα, τῶν ἔργων ἀμελήσαντες περὶ τῶν ἀνθῶν τῆς δρόσου διαφέρονται. καὶ μὴν ἀγέλαι τε βοῶν καὶ ἵππων ἀναμιχθεῖσαι πολλάκις ἀθορύβως καὶ πρᾴως νέμονται, ὥστε μίαν ἐξ ἀμφοῖν ἀγέλην ὁρᾶσθαι· ἔτι δὲ αἰπόλια καὶ ποίμνια συμμιχθέντα ἐπὶ νομῆς καὶ ἡμερεύσαντα ῥᾳδίως καὶ πρᾴως ὑπὸ τῶν νομέων διεκρίθησαν. ἄνθρωποι δὲ βοσκημάτων καὶ θηρίων χείρους, ὡς ἔοικε, τὰ πρὸς φιλίαν καὶ τὸ κοινωνεῖν ἀλλήλοις. ἃ γὰρ ἡ φύσις ἐποίησεν εὐνοίας ἕνεκα, ταῦτα ἰδεῖν ἔστιν ἔχθρας καὶ μίσους αἴτια γιγνόμενα. αὐτίκα ἡ πρώτη καὶ μεγίστη φιλία γονεῦσι πρὸς παῖδας *.

ΠΡΟΣ ΑΠΑΜΕΙΣ ΠΕΡΙ ΟΜΟΝΟΙΑΣ.

Ὅτι μὲν ὑμεῖς, ὦ βουλὴ καὶ τῶν ἄλλων οἱ παρόντες οἱ μετριώτατοι, πρᾴως πρὸς ἐμὲ καὶ φιλικῶς ἔχετε δοκῶ μοι τοῦτο γιγνώσκειν. αὐτός τε γὰρ ἐμαυτὸν οἶδα περὶ πολλοῦ ποιούμενον τὴν παρ' ὑμῶν εὔνοιαν καὶ μηδέποτε μηδὲν ἐναντίον μήτε εἰπόντα μήτε πράξαντα, καὶ ὑμεῖς εὐθὺς ἐμὲ ἀφικόμενον ἐτιμήσατε δημοσίᾳ ψηφίσματι πέμψαντες, συνηδόμενοι τῆς καθόδου καὶ παρακαλοῦντες ἐπιδημῆσαι πρὸς 180 I αὐτούς. καὶ ἴσως οὐδὲν ἐποιεῖτε θαυμαστόν· οὐ γὰρ μόνον αἱ λοιπαὶ πόλεις, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰσοτίμων ὑμῖν αἱ πλεῖσται σχεδόν, ὅπου γέγονα, καὶ πολιτείας καὶ βουλῆς καὶ τῶν πρώτων τιμῶν οὐδὲν δεομένῳ μετέδωκαν, οὐκ ἀνωφελῆ σφισι νομίζοντες οὐδὲ ἀνάξιον τιμᾶσθαι. τὸ δὲ ὑμέτερον οὐκ ἔστιν ἀλλότριον, ἀλλ' ὡς ἂν εὐνοίᾳ καὶ χάριτι πατρίδος τιμώ- 499 σης πολίτην αὐτῆς. τὸ δὲ εἶναί τινας, ὡς ἂν ἐν δήμῳ, τῶν ἐνθάδε ἐμοὶ σχεδὸν μὴ σφόδρα ἡδομένους οὐκ ἂν θαυμάσαιμι διὰ τὴν τῶν πόλεων φιλοτιμίαν. καίτοι ἐπίσταμαι σαφῶς οὐδὲ τοὺς ἐκεῖ πολίτας ἅπαντας ἀρέσαι δυνάμενος, ἀλλ' ἐνίους δι' αὐτὸ τοῦτο ἀχθομένους ὅτι λίαν δοκῶ φιλόπολις καὶ πρόθυμος. δεῖ δὲ τὸν ἐπιεικῆ καὶ μέτριον ἄνδρα καὶ ταύτην παρέχειν τὴν ἐξουσίαν τοῖς ἑαυτοῦ πολίταις. τὸ γὰρ μηδένα ἐν πόλει μήτε ἀντιλέγειν ἑνὶ μήτε μέμφεσθαι, κἂν ἅπαντα φαίνηται ποιῶν καλῶς, οὐ δήμων ἐστὶν οὐδὲ ἐπιεικές, ἀλλὰ μᾶλλον φιλεῖ τὸ τοιοῦτον συμβαίνειν τοῖς τυράννοις ἢ τοῖς εὐεργέταις. εἰ οὖν εἰσί τινες πρὸς ἐμὲ δυσκόλως διακείμενοι, τούτοις μάλιστα πιστεύω. δῆλον γὰρ ὡς νομίζοντές

με ἀγαπᾶν τὴν ἐμαυτοῦ πατρίδα καὶ πάντα τρόπον αὔξειν οὕτως ἔχουσιν. ἐὰν οὖν πεισθῶσιν ὅτι καὶ ταύτην ἡγοῦμαι πατρίδα, καὶ πράττειν ὑπὲρ αὐτῆς ὅ,τι ἂν δύνωμαι πρόθυμός εἰμι, ῥαδίως μεταβαλοῦνται καὶ ἀγαπήσουσί με τοῖς ἄλλοις ὁμοίως. τὸ μὲν οὖν φιλεῖν τὴν πατρίδα μάλιστα πάντων οὐκ ἔξαρνός εἰμι. πυνθάνομαι δὲ αὐτῶν, εἰ τοῦτο ἀδίκου νομί-
1 R II ζουσιν ἀνδρὸς εἶναι καὶ μοχθηροῦ, καὶ πολίτην τοιοῦτον οὐκ ἂν ἐθέλοιεν εἶναι παρ' αὐτοῖς. οὐκοῦν ἔξεστιν ὑμῖν ἔχειν κἀμὲ πολίτην ἀνυπόπτως καὶ τῶν ἄλλων τοὺς βελτίστους. καὶ τοίνυν δι' αὐτό μοι τοῦτο πιστεύοιτε ἂν δικαιότερον. ὅστις μὲν γὰρ ἀγνώμων περὶ τοὺς φύσει γονέας, οὐκ ἂν γένοιτο ὅσιος οὐδὲ πρὸς τοὺς θεμένους αὐτόν. ὁ δὲ τοὺς γεννήσαντας ἀγαπῶν οὐδέποτ' ἂν ἀμελήσειε τῶν χάριτι γονέων γενομένων. τὸ μὲν γὰρ τῆς φύσεως αὐτόματόν ἐστι, τὸ δὲ τῆς χάριτος ἑκούσιον. εἰμὶ μὲν οὖν πολίτης ἑκατέρων· ἀλλ' ἐκείνοις μὲν οὐ δεῖ με περὶ τούτου χάριν εἰδέναι, ὑμᾶς δὲ ὡς εὐεργέτας ἀμείβεσθαι δίκαιον. διὰ γὰρ τὴν ὑμετέραν εὔνοιαν καὶ δωρεὰν
509 M μετέχω τῆς πόλεως. ἀλλ' ὅσοι μὲν αὐτοὶ πολῖται γεγόνασι, τούτοις μόνον ὑπάρχει φιλάνθρωπον τὸ τῆς δωρεᾶς, τὸ δὲ τῆς φύσεως ἀναγκαῖον οὐ πρόσεστιν. ἐμοὶ δὲ ἀμφοτέρων μέτεστιν· ὁ μὲν γὰρ πάππος ὁ ἐμὸς μετὰ τῆς μητρὸς τῆς ἐμῆς παρὰ τοῦ τότε αὐτοκράτορος φίλου ὄντος ἅμα τῆς Ῥωμαίων πολιτείας καὶ τῆς ὑμετέρας ἔτυχεν, ὁ δὲ πατὴρ παρ' ὑμῶν· ὥστε καὶ χάριτι καὶ γένει πολίτης ὑμέτερός εἰμι. τὸ γὰρ ἀπωτέρω δυοῖν βαθμοῖν ζητεῖν τὸ γένος οὐδαμῶς ἐπιεικές. οὐδεὶς γὰρ οὕτω τό γε ἀληθὲς ἐξ οὐδεμιᾶς εὑρεθήσεται πόλεως. καὶ μὴν τῶν γε ἐμῶν τέκνων ἥδε πατρίς ἐστι μᾶλλον. τὸ μὲν οὖν ἀναγκαῖον συνα-

κολουθεῖν τὰ τέκνα τῷ πατρί· πολὺ δὲ ἥδιον τὸν 182 II πατέρα τοῖς παισὶ συνέπεσθαι. διὰ μὲν δὴ ταῦτα εὔνους ὢν ὑμῖν τυγχάνω καὶ πολίτου διάθεσιν ἔχω· καὶ φανερῶς δὲ ἐδήλωσα. τῆς γὰρ φιλονεικίας ἐνεστώσης ταῖς πόλεσι, καὶ τῆς πατρίδος σφόδρα μὲν αἰδουμένης ἐμὲ ἄκοντα ἐνοχλῆσαι, σφόδρα δὲ ἐπιθυμούσης ἀναλαβεῖν τὸ πρᾶγμα, πολλάκις τῷ τιμᾶν προκαλουμένης οὐχ ὑπήκουσα πρὸς τοῦτο μόνον, οὐδὲν ἂν ὀκνήσας ἐκείνης ἕνεκεν ποιῆσαι, μηδενὸς ἔλαττον τυχὸν πρᾶξαι δυνάμενος, καὶ φίλων μοι ὄντων οὔτε ὀλίγων οὔτε ἀδυνάτων, ἵνα μηδὲν ἐπίφθονον εἴπω μηδὲ ὃ λυπήσει τινάς, ἔτι δὲ οὐκ ὀκνῶν τὴν ὁδόν, ὁπότε δεῖ με καὶ ἄλλως ἀπιέναι. τούτων οὖν ὑπαρχόντων, ἀπεσχόμην τοῦ πράγματος, οὐκ ἐκείνους προδιδούς, ἀλλ' αἰδούμενος ὑμᾶς καὶ νομίζων χρησιμώτερος ἔσεσθαι κἀκείνοις καὶ ὑμῖν, ἐὰν δύνωμαι φίλας ποιῆσαι τὰς πόλεις τῶν τε πρότερον ζηλωμάτων ἀπαλλάξας καὶ τὸ λοιπὸν εἰς εὔνοιαν καὶ ὁμόνοιαν προτρεψάμενος. τοῦτο γὰρ ἁπάντων βέλτιστόν τε καὶ ἄριστον οὐ μόνον τοῖς ἴσοις πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ καὶ τοῖς κρείττοσι πρὸς τοὺς ὑποδεεστέρους. ἐπίσταμαι μὲν οὖν ὡς χαλεπόν ἐστιν ἀνθρώπων ἐξελεῖν ἔριν, καὶ ταῦτα ἐν πλείονι χρόνῳ τεθραμμένην, ὥσπερ νόσημα ἐκ πολλοῦ συμπεφυκὸς οὐ ῥᾴδιον ἀπαλλάξαι τοῦ σώματος, ἄλλως τε εἴ τις ἐθέλοι ἀνω- 183 II δύνως ἰᾶσθαι. ὅμως δὲ πιστεύω τῷ τῆς πόλεως 501 ἤθει, νομίζων οὐ σκληρὸν οὐδὲ ἀμαθές, ἀλλὰ τῷ ὄντι γνήσιον ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν καὶ τῆς μακαρίας πόλεως, ὑφ' ἧς δεῦρο ἐπέμφθητε φίλοι δὴ παρὰ φίλους οἰκήσοντες· ἢ τοσοῦτον εὐτυχίᾳ διαφέρουσα τῶν ἄλλων ἀνθρώπων καὶ δυνάμει πλέον διενήνοχεν ἐπιεικείᾳ καὶ φιλανθρωπίᾳ, τοῦτο μὲν ἀφθόνως μετα-

διδοῦσα καὶ πολιτείας καὶ νόμων καὶ ἀρχῶν, οὐδέν' ἀλλότριον ἡγουμένη τῶν ἀξίων, τοῦτο δὲ ὁμοίως ἅπασι φυλάττουσα τὸ δίκαιον. ἣν προσήκει μιμουμένους ὑμᾶς πρᾴους καὶ μεγαλόφρονας φαίνεσθαι καὶ πρὸς τοὺς ἐγγὺς οὕτω, συνοίκους σχεδόν, μὴ χαλεποὺς μηδὲ ὑπερηφάνους γείτονας, πρὸς οὓς ὑμῖν καὶ γάμοι κοινοὶ καὶ τέκνα καὶ πολιτεῖαι καὶ θυσίαι θεῶν καὶ πανηγύρεις καὶ θεάματα, καὶ συμπαιδεύεσθε τοῖς καθ' ἕνα καὶ συνεστιᾶσθε καὶ ἀλλήλους ὑποδέχεσθε καὶ ἀλλήλοις τὸν πλείω χρόνον συνδιατρίβετε καὶ σχεδὸν εἷς ἐστε δῆμος καὶ μία πόλις ἐν οὐ πολλῷ διαστήματι. καὶ τοίνυν πλείους τῶν ἐκεῖθεν καὶ πολίτας πεποίησθε, καὶ βουλῆς μετεδώκατε, καὶ ἄρχοντας οὐκ ἀπηξιώσατε γενέσθαι παρ' ὑμῖν, καὶ τῶν σεμνῶν τούτων, ἃ τῆς Ῥωμαίων ἐστὶ πόλεως, ἐκοινωνήσατε. πῶς οὖν εἰκὸς καθ' ἕνα μὲν ἕκαστον 54 R II ἡγεῖσθαι φίλον καὶ τιμᾶν, κοινῇ δὲ τὴν πόλιν ἐχθρὰν νομίζειν, ὑμᾶς τε ἐκείνην κἀκείνους τὴν ὑμετέραν; οἱ γὰρ τοὺς ἀνθρώπους ἀγαπῶντες καὶ ἐπιμιγνύμενοι τούτοις καὶ προσαγόμενοι πολίτας τί λοιπὸν ἢ τὸν ἀέρα ἐχθαίρουσι καὶ τοὺς τόπους, ἤ, ὃ μηδὲ εἰπεῖν ὅσιον, τοῖς θεοῖς ἀπεχθάνονται; καὶ τοίνυν ἅπασα μὲν ἔχθρα πρὸς ἅπαντας ἐργῶδες καὶ χαλεπόν· οὐδεὶς γὰρ οὕτως ἀσθενὴς ἐχθρὸς ὅστις οὐκ ἐλύπησεν ἐπὶ καιροῦ καὶ τὸν ἄγαν φαινόμενον ἰσχυρὸν καὶ τὸ μῖσος ἐνεδείξατο ἢ λόγον τινὰ εἰπὼν λυπηρὸν ἢ ἔργον ἀσύμφορον πράξας. οὐ γάρ ἐστιν, 502 M ὡς εἰπεῖν, οὐδέποτε ἡδὺς οὐδὲ ὠφέλιμος ὁ τοῦ μίσους καρπός, ἀλλὰ τοὐναντίον ἁπάντων ἀηδέστατος καὶ πικρότατος, οὐδὲ βάρος οὕτω χαλεπὸν οὐδὲ ἐπίπονον ὡς ἔχθρα φέρειν. ταῖς μὲν οὖν εὐτυχίαις ἀεὶ παρενοχλεῖ, τὰς δὲ συμφορὰς αὔξει, καὶ τῷ μὲν

ἄλλο τι λυπουμένῳ τὴν λύπην ἀπεργάζεται διπλασίονα, τοὺς δὲ εὖ πράττοντας οὐκ ἐᾷ χαίρειν κατὰ τὴν ἀξίαν. ἀνάγκη γὰρ οἶμαι τοὺς πολλοὺς ὑπὸ μὲν ἀλλήλων βλάπτεσθαι, παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις καταφρονεῖσθαι καὶ ἀδοξεῖν, ὡς τοῦτο μὲν ὑπαρχόντων αὐτοῖς ἐναντίων, τοῦτο δὲ αὐτοὺς ἄφρονας καὶ φιλονείκους. φιλίας δὲ καὶ ὁμονοίας οὐδὲν κάλλιον 185 II οὐδὲ θειότερον καὶ ἀνδρὶ πρὸς ἄνδρα καὶ πόλει πρὸς πόλιν. τίνες μὲν γὰρ εὐπρεπέστερον κτῶνται τἀγαθὰ τῶν φίλων συμποριζόντων αὐτοῖς; τίνες δὲ ἀποφεύγουσι τὰ κακὰ ῥᾷον ἢ οἷς ἂν φίλοι συμμαχῶσι; τίνων δὲ ἧττον ἅπτεται τὰ λυπηρὰ ἢ τῶν ἐχόντων τοὺς συναλγοῦντας καὶ συμφέροντας αὐτοῖς; τίσι δὲ ἥδιον τὸ εὐτυχεῖν ἢ ὅσοι μὴ μόνον αὐτούς, ἀλλὰ καὶ ἄλλους εὐφραίνουσιν εὖ πράττοντες; ὡς ἔγωγε οὐδ' ἂν εὐτυχεῖν ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα φαίην ὃς οὐδένα ἔχει τὸν συνηδόμενον. τίς δὲ συνεργός, τίς δὲ σύμβουλος ἀμείνων τοῖς χρῄζουσιν ἢ φίλος ἐντυχών; σχεδὸν γὰρ οὗτος σύμβολος οὐ μόνον εὐφημότατος, ἀλλὰ καὶ ὠφελιμώτατος, ὅτῳ ἂν ἐντύχῃ ἀνὴρ εὔνους. τὰ δὲ τοῦ μίσους καὶ τὰ τῆς ἔχθρας πανταχῇ λυπηρὰ καὶ δυσχερῆ. χαλεπὸν μὲν ἐν σπουδῇ, χαλεπὸν δὲ ἐν εὐφροσύνῃ παρὼν ἐχθρός, λυπηρὸν μὲν ὁρῶσι, λυπηρὸν δὲ μνημονεύουσι, πολὺ δὲ πάντων πειρωμένοις βλαβερώτατον.

1 ΔΙΑΛΕΞΙΣ ΕΝ ΤΗΙ ΠΑΤΡΙΔΙ.

Ὅπως μὲν ὑμεῖς διανοεῖσθε περὶ ἐμοῦ καὶ τῆς ἐμῆς εἴτε σοφίας εἴτε ἀμαθίας οὐ δύναμαι συμβαλεῖν, πότερον ὄντως ἐπιθυμεῖτε τῶν λόγων, ὡς ἀκουσόμενοί τι θαυμαστὸν καὶ τοιοῦτον ὁποῖον οὐκ ἂν ἑτέρου τῶν νῦν, ἢ τοὐναντίον, ὡς ἐμὲ ἐξελέγξοντες καὶ ἀποδείξοντες οὐδὲν μέγα οὐδὲ σπουδαῖον ἐπιστάμενον. εἰ μὲν γὰρ οὕτως ἔχετε, θαρρῶν ὑμῖν παρέχω ἐμαυτόν, ἵνα ἐμπλήσητε τὴν προθυμίαν· εἰ δὲ μή, φοβοῦμαι τὴν ἐναντίαν δόξαν, μήποτε ἀκούσαντες ἔπειτα οὐ δικαίως ἐμοῦ καταγνῶτε, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ὀρθῶς ἐδόξατε. οὐδέποτε γὰρ οὐδενὶ ἔγωγε τοῦτο ὑπεσχόμην, ὡς ἱκανὸς ὢν λέγειν ἢ φρονεῖν ἢ πλέον τι γιγνώσκειν τῶν πολλῶν, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτοῦ τούτου διαμαχόμενος ἑκάστοτε καὶ ἀντιλέγων τοῖς ἀξιοῦσιν ἔπειτα εἰς τὸ λέγειν καθίσταμαι· καὶ πολλοὶ τοῦτο αὐτὸ ἐπίδειξιν ἡγήσαντο. ὅμως δὲ καὶ αὐτὸς ἑτέραν καὶ ἑτέραν λαμβάνω ὁδόν. ὅταν μὲν γὰρ εἰς ἐμαυτὸν ἀπίδω καὶ τὴν ἀπειρίαν τὴν ἐμαυτοῦ, περὶ πάντα μὲν ἁπλῶς, μάλιστα δὲ τὴν περὶ τοὺς λόγους, ὡς ἰδιώτης ὢν διανοοῦμαι καὶ τὸ λοιπὸν ἰδιώτου βίον 187R II βιωσόμενος· ὅταν δὲ εἰς τοὺς σπουδάζοντας καὶ παρακαλοῦντας, ὑπονοεῖν ἐμαυτὸν ἀναγκάζομαι, μὴ ἄρα τι τῶν ἐμῶν λόγου ἄξιον· καὶ λανθάνω πεπονθὼς τὸ αὐτὸ ἐνίοις τῶν ζῴων, ἃ χρήσιμα ὄντα τοῖς ἀνθρώποις καὶ δύναμίν τινα ἔχοντα ἐν αὐτοῖς πρὸς ἴασιν νοσημάτων ἤτοι χολῆς ἢ αἵματος ἢ πιμελῆς ἢ τριχῶν οὐκ ἴσασιν· οἱ δὲ ἄνθρωποι εἰδότες διώκουσιν αὐτὰ καὶ πειρῶνται πάντα τρόπον συλλαβεῖν, οὐ τῶν κρεῶν ἕνεκεν, ἀλλ' ἐκείνης τῆς δυνάμεως. μὴ

ἄρα κἀμὲ ἀναγκάζουσιν ἑκάστοτε λέγειν, οὐδὲν δεόμενοι τῶν λόγων, ἀλλ' ἑτέρου τινός. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνο 504R δύναμαι ὑπονοῆσαι, ὅτι ἀγνοοῦντες δὴ καὶ ἀνήκοοι ὄντες ἐσπουδάκασιν, ὥσπερ ἀμέλει πολλοὶ πολλῶν διὰ τὴν ἄγνοιαν ἐπιθυμοῦσι. πάντες γάρ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοὺς μὲν ἐμοὺς λόγους ἐπίστανται καὶ διαφέρουσιν αὐτοὺς ἄλλοι ἀλλαχοῦ, ὥσπερ τὰ φαῦλα ᾄσματα οἱ παῖδες ἐν ταῖς πόλεσιν ᾄδουσι τὸ πρὸς ἑσπέραν· καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους σχεδὸν πάντες ἀλλήλοις ἀπαγγέλλουσιν, οὐχ ὅπως ἐρρήθησαν, ἀλλ' ἔτι βελτίους ποιήσαντες κατὰ τὴν αὑτῶν δύναμιν, οἱ μὲν ἑκόντες ἐπανορθούμενοι καὶ δῆλον ὅτι αἰσχυνόμενοι τὸ μεμνῆσθαι τοιούτων ἀλλάττοντες καὶ μετατιθέντες πολλῷ κρείττονα, οἱ δὲ ἴσως καὶ ἄκοντες διὰ τὸ μὴ σφόδρα μεμνῆσθαι· ὥστε οὐκέτι ὀβολοῦ, καθάπερ εἶπέ τις, εὔπορον ἐκ τῆς ἀγορᾶς πρίασθαι τὴν ἐμὴν σοφίαν, ἀλλὰ κύψαντα ἀνελέσθαι χαμᾶθεν. σχεδὸν οὖν παραπλήσιον πεπόνθασιν οἱ ἐμοὶ λόγοι τῷ κεράμῳ τῷ Τενεδίῳ· καὶ γὰρ ἐκεῖθεν πᾶς μὲν ὁ παραπλέων ἐμβάλλεται κέραμον, οὐδεὶς δὲ ὑγιᾶ διακομίζει 188 II ῥᾳδίως, ἀλλὰ οἱ πολλοὶ σαθρὸν ποιήσαντες ἢ συντρίψαντες ὄστρακα ἔχοντες λανθάνουσιν αὑτούς.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΕΝ ΤΗΙ ΠΑΤΡΙΔΙ.

Λυδῷ, φασί, πράγματα οὐκ ἦν, ὁ δὲ ἐξελθὼν ἐπρίατο. οὐκοῦν ὁ μὲν Λυδὸς δικαίως πράγματα εἶχεν αὐτὸς ἐπιθυμήσας, ἐγὼ δὲ οὐκ ἐπιθυμῶν πράγματα ἔχω δι' οὐδὲν ἕτερον ὑπὸ ἀνθρώπων ἀδυνά-

των καὶ φθονερῶν ἢ ὅτι δοκῶ στέργειν ὑμᾶς καὶ τὰ μὲν εὖ πεποίηκα τὴν πατρίδα, ταῖς πρώταις ἴσην αὐτὴν ἀποδείξας τιμῆς ἕνεκα, τὰ δὲ ποιήσω θεοῦ διδόντος. καὶ τοῦτο εἶπον οὐκ ἀλαζονευόμενος ἄλλως· αὐτοὶ γὰρ ἴστε οὐδεπώποτε ὑπὲρ τούτων μνησθέντα με ἐν τοσούτοις λόγοις, οὓς εἴρηκα ἐν ὑμῖν, ἀλλ' ἀμυ-6 M νόμενος τοὺς ἐμοὶ καὶ ὑμῖν βασκαίνοντας, ἵνα, ἐὰν μὲν δυνατὸν ᾖ, διαρραγῶσιν, ὃ τῇ πόλει πάσῃ βέλτιστόν ἐστιν· εἰ δὲ μή, ἀλλ' οὖν ὀδυνηθῶσιν. ὅτι δὲ οἱ αὐτοὶ πρὸς ἐμὲ ἀηδῶς ἔχουσι καὶ πρὸς τὴν πόλιν αὐτοὶ μάρτυρές ἐστε, ἐὰν θέλητε μεμνῆσθαι καὶ τῶν φιλούντων ὑμᾶς καὶ τῶν μισούντων. καίτοι ἐπιει-9R II κέστερον ἐμοὶ χρῶνται ἢ ὑμῖν. ἐμοῦ μὲν γὰρ ἐνθάδε κατηγοροῦσιν, ὑμῶν δὲ ἐπὶ τοῦ βήματος. ἐὰν οὖν Ἑλληνικοῖς, ὥσπερ εἴωθα, φαίνωμαι παραδείγμασι χρώμενος, μὴ καταγελάσητε. οὐ γὰρ καταφρονῶ τῆς πατρίδος, οὐδὲ ἀδυνάτους ὑμᾶς νομίζω αὐτοὺς συνιέναι τὰ τοιαῦτα, οὐδὲ ἀπαίδευτον νομίζω οὔτε τὸν δῆμον οὔτε τὴν βουλήν. μάλιστα μὲν οὖν ὑμᾶς βούλομαι τὸ ἦθος Ἑλληνικὸν ἔχειν καὶ μήτε ἀχαρίτους μήτε ἀσυνέτους εἶναι· εἰ δὲ μή, λόγων γε τοιούτων ἀκούειν οὐ χεῖρόν ἐστιν, ἐξ ὧν μοι δοκεῖτε καὶ τοῖς ἤθεσιν ἀμείνους ἂν γενέσθαι. τί δὴ οὖν τὸ παράδειγμα; ἦν τις ἄνθρωπος ἐν Θήβαις Ἐπαμεινώνδας λεγόμενος· οὗτος ἐφίλει τὴν πατρίδα πάντων μάλιστα· καιρῶν δὲ ἐπιλαβόμενος, οἷοι τότε ἦσαν, πολλὰ καὶ μεγάλα εὐηργέτησεν. ἀντὶ γὰρ δειλῶν καὶ ἀδυνάτων καὶ ἄλλοις ὑπακουόντων πρωτεύειν ἐποίησεν ἐν τοῖς Ἕλλησι καὶ τῆς ἡγεμονίας ἀντιποιεῖσθαι. τότε μὲν γὰρ ταῦτα ἦν δυνατά, νῦν δ' ἕτεροι γεγόνασιν οἱ καιροί· πλὴν τά γε τῆς εὐνοίας καὶ τῆς προθυμίας ἀεί ποτε ὅμοια. οἱ γὰρ προδόται καὶ συκοφάνται καὶ

πάντα πράττοντες κατὰ τῶν πολιτῶν καὶ τότε ἦσαν ἐν ταῖς πόλεσι καὶ νῦν· οἱ δὲ φιλοῦντες τὰς πατρίδας καὶ τοὺς πολίτας τοὺς αὑτῶν μηδὲν κακὸν πάσχειν ἐθέλοντες καὶ τὰς πατρίδας αὔξειν φιλοτιμούμενοι τότε μὲν πολλοὶ καὶ μεγάλα πράττοντες * καὶ ἐλάττω ποιεῖν ἀγαθὰ δυνάμενοι. ὁ δ᾿ οὖν Ἐπαμεινώνδας 190 I II ἐκεῖνος ὑπὸ τῶν ἀνομοίων ἐμισεῖτο καί τινες ἦσαν οἱ διαβάλλοντες αὐτόν, ὁ δὲ δῆμος, ὡς δῆμος, ἠγνόει καὶ ἀνεπείθετο. καί ποτε τῶν ἀπεγνωσμένων τις καὶ ἀτίμων καὶ ὅτε ἐδούλευεν ἡ πόλις καὶ ἐτυραννεῖτο πάντα κατ᾿ αὐτῆς πεποιηκὼς ἐν ἐκκλησίᾳ τὸν Ἐπαμεινώνδαν ἐλοιδόρει, καὶ πολλὰ καὶ χαλεπὰ ἔλε- 506 I γε· πᾶς γὰρ ὁ ψευδόμενος οὐχ ὅ,τι ἀληθὲς εἴπῃ ζητεῖ, μηδέν γε ἀληθὲς λέγειν δυνάμενος, ἀλλ᾿ εἴ τι χαλεπόν. καὶ αὐτὸς ἐπαναστὰς περὶ μὲν τῶν ἄλλων οὐκ εἶπεν οὐδ᾿ ἀπελογήθη πρὸς οὐδέν, μόνον δὲ πρὸς ἐκεῖνον, τῇ δ᾿ αὑτοῦ φωνῇ βοιωτιάζων, Ἀλλά τοι Δαμάτηρ, ἔφη, κεχολωμένα γένοιτο. οἱ δὲ Θηβαῖοι ἀκούσαντες ἥσθησαν καὶ ἐγέλασαν, εἰκότως, ἀναμνησθέντες οἶμαι τῆς ἐκείνου πρὸς τὸν δῆμον εὐνοίας καὶ τοῦ λοιδοροῦντος τῆς συκοφαντίας. ἐγὼ γοῦν εἴ τις λέγοι πρὸς ἐμὲ ἀνάξιον ἐμοῦ εἴτε ἄντικρυς εἴτε καὶ μετὰ σχήματος, ἵνα δοκῇ ῥήτωρ, καὶ ταῦτα οὐκ ὢν εὐσχήμων αὐτός, ἀποκρινοῦμαι αὐτῷ τὴν τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἀπόκρισιν. εὖ δ᾿ ἴστε ὅτι ταῦτα ποιοῦσι καὶ λέγουσι βαρυνόμενοι τὴν ἐμὴν ἐπιδημίαν δι᾿ ἄλλο μὲν οὐδέν· οὔτε γὰρ ἐνεδρεύω τινὰ τῶν πολιτῶν οὔτ᾿ ἀργύριον λαμβάνω παρά τινος οὔτε δασμολογεῖν ἕτοιμός εἰμι τὴν χώραν τὴν ὑμετέραν οὔτ᾿ ἐν τῇ ἀγορᾷ φαίνομαί τινι ὀχληρός· οὐ γάρ εἰμι ῥήτωρ· οὐδὲ εἶπον ὑπὲρ οὐδενὸς ἢ ἑνὸς ἀνθρώπου δυστυχοῦς, ὃν ἐκώλυσα ὑπὸ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν

1 R II ἐπιτρόπων διασπασθῆναι, πρότερον μὲν αὐτοῦ τὰ γράμματα ὑφῃρημένων καὶ πολλὰ τῆς οὐσίας διηρπακότων, ὕστερον δὲ καταψευδομαρτυρούντων· ἄλλην δὲ οὐδεμίαν εἴρηκα δίκην, ὥστε δι' οὐδὲν οὐδενὶ βαρύς εἰμι. ἀλλ' ἵνα, ἐάν ποτε γένηται καιρὸς οἷον εὔχονταί τινες, ὅμοιος τῷ πρότερον, οἷος οὐκ ἔσται· πλὴν εἰ γένοιτο, ἵνα μὴ παρῶ τῷ δήμῳ μηδὲ ἔξουσιν οἱ συκοφαντούμενοι τὸν παραιτούμενον ἢ συναλγοῦντα. καὶ διὰ τοῦτο δυσκόλως ἐμὲ φέρει τις ἐπιδημοῦντα. καὶ γὰρ εἰ πλείους ἦσαν ἤπερ εἰσίν, οὐδεὶς ἐμοῦ φήσει μᾶλλον· ἐγὼ δὲ ἔχω παρρησίαν πρὸς ὑμᾶς ὅσην οὐδείς. τῆς μὲν γὰρ εὐτυχίας τῆς ἐμαυτοῦ παρεχώρησα ὑμῖν, τῆς δὲ δυστυχίας τῆς ὑμετέρας μετέλαβον. καὶ νῦν δεῖ με ἀποδημεῖν, οὐχ ὡς πρότερον ἀλύπως, πάντων με ἀγαπώντων καὶ
7 M θαυμαζόντων, ἀλλὰ μετ' ἔχθρας τινῶν· ἐπεὶ αὐτός γε οὐδὲν ἔπαθον κακόν·

οὐ γάρ πώποτ' ἐμὰς βοῦς ἤλασαν οὐδὲ μὲν ἵππους.

οὐ μέντοι θαυμάζω τὰ παρόντα πράγματα· ἐπεὶ καὶ Σωκράτης ἐκεῖνος, οὗ μέμνημαι πολλάκις, ἐν μὲν τῇ τυραννίδι τῶν τριάκοντα ἔπραττε πάντα ὑπὲρ τοῦ δήμου καὶ τῶν κακῶν οὐδενὸς ἐκοινώνησεν, ἀλλὰ καὶ πεμφθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἐπὶ Λέοντα τὸν Σαλαμίνιον οὐχ ὑπήκουσε, καὶ τοῖς τυράννοις ἄντικρυς ἐλοιδορεῖτο, λέγων ὁμοίους εἶναι τοῖς πονηροῖς βουκόλοις,
2 R II οἳ παραλαβόντες ἰσχυρὰς τὰς βοῦς καὶ πολλάς, ὀλίγας καὶ ἀσθενεστέρας ποιοῦσιν. ἀλλ' ὅμως ὑπὸ τοῦ δήμου, δι' ὃν ἐκινδύνευεν, ὕστερον εὖ πράττοντος διαβληθεὶς ὑπὸ συκοφαντῶν τινων ἀπέθανεν. ἦν δὲ ὁ κατήγορος Μέλητος, βδελυρὸς ἄνθρωπος καὶ συκοφάντης. Ἀδικεῖ, φησί, Σωκράτης, τοὺς νέους διαφθείρων καὶ οὓς μὲν ἡ πόλις θεοὺς τιμᾷ

μὴ τιμῶν, ἕτερα δὲ εἰσάγων καινὰ δαιμόνια· σχεδὸν αὐτὰ τἀναντία οἷς ἐποίει Σωκράτης. ἐτίμα τε γὰρ τοὺς θεοὺς ὡς οὐδεὶς ἄλλος καὶ παιᾶνα ἐποίησεν εἰς τὸν Ἀπόλλω καὶ τὴν Ἄρτεμιν, [τοῦτον ὃν ἐγὼ νῦν ᾄδω,] καὶ τοὺς νέους ἐκώλυε διαφθείρεσθαι οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρεσβυτέρους ὀνειδίζων καὶ προφέρων αὐτοῖς, εἴ τις ἄπληστος ἢ ἀκόλαστος ἢ τὰ τῆς πόλεως ἠργολάβει, τοὺς μὲν ἀπολύων ἐπ' ἀργυρίῳ, τοὺς δὲ συκοφαντῶν, τοὺς δὲ νησιώτας τοὺς ταλαιπώρους λεηλατῶν ἐπὶ προφάσει φόρων ἢ καταλογῇ στρατιωτῶν, ὥσπερ ἔνιοι ποιοῦσι παρ' ἡμῖν. διὰ ταῦτα μισοῦντες αὐτὸν ἔφασαν διαφθείρειν τοὺς νέους. ἡ δ' ἐμὴ γραφὴ μείζων καὶ γενναιοτέρα σχεδὸν ἦν, κορυφαία τις, ὡς ἔοικεν· Ἀδικεῖ Δίων, τοὺς μὲν θεοὺς μὴ τιμῶν μήτ' ἐν θυσίαις μήτ' ἐν ὕμνοις, καταλύων τὰς πατρίους ἑορτάς, ἀναπείσας δὲ ἡγεμόνα πονηρὸν ὥστε τὸν μὲν δῆμον βασανίσαι καὶ ἐξελάσαι ὅσους ἂν δύνηται πλείστους, ἐνίους δὲ καὶ ἀποκτεῖναι, παρασχὼν ἀνάγκην αὐτοῖς ἑκουσίως ἀποθανεῖν διὰ τὸ μὴ δύνασθαι πρεσβύτας ὄντας φυγεῖν 508
μηδὲ ὑπομένειν καταλιπεῖν τὴν πατρίδα· συμπράττων δὲ καὶ νῦν ἅπαντα τῷ τυραννήσαντι τοὺς θεούς, 193 II
καὶ ὅπως ἐκεῖνος καλῶς ἀγωνιεῖται καὶ κατα κράτος παραλήψεται τὰς πόλεις καὶ τοὺς δήμους, ὅσον ἐστὶν ἐπ' αὐτῷ, κατασκευάζων· διαφθείρων δὲ καὶ τὸν δῆμον αὐτὸς ἐφιστάμενος κατήγορος καὶ τοῖς αὐτοῦ ῥήμασι καὶ τῇ γλώττῃ παρανομῶν εἰς τοὺς πολίτας, εἰς τοὺς δημότας, καὶ πολλὰ ἕτερα ποιῶν, ἃ αἰσχύνομαι καθ' ἕκαστον λέγειν· πονηρὸν δὲ παράδειγμα παρέχων ἑαυτὸν καὶ νεωτέροις καὶ πρεσβυτέροις ἀπονίας καὶ τρυφῆς καὶ ἀπιστίας· δεκάζων δὲ τὸ πλῆθος, ἵνα μηδεὶς αὐτῷ προφέρῃ τὰ τότε πραχθέντα, ἀλλὰ

τοῦ μίσους καὶ τῆς ἐπιβουλῆς λήθην τινὰ ποιήσωνται. φέρε δὴ πρὸς ταῦτα ἀπολογήσωμαι, ὦ ἄνδρες Προυσαεῖς, κἂν δοκῇ ὑμῖν ἀκούσασι, καταψηφίσασθέ μου· καὶ γὰρ τοῦ Σωκράτους οἱ Ἀθηναῖοι ἀκούσαντες κατεψηφίσαντο.

---

194 R II ΦΙΛΟΦΡΟΝΗΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΕΙΣΗΓΟΥΜΕΝΗΝ ΑΥΤΩΙ ΤΙΜΑΣ.

Ἐμοί, ὦ ἄνδρες πολῖται, οὔτε ὄψις ἡδίων ἐστὶ τῆς ὑμετέρας οὔτε φωνὴ προσφιλεστέρα οὔτε τιμαὶ μείζους τῶν ἐνθάδε οὔτε ἔπαινος λαμπρότερος ἢ ὁ παρ' ὑμῶν· οὐδ' ἂν σύμπαντες οἱ Ἕλληνες, πρὸς δὲ αὐτοῖς ὁ Ῥωμαίων δῆμος ἐμὲ θαυμάζωσι καὶ ἐπαινῶσιν, οὐκ ἂν οὕτω τοῦτο εὐφράναι τὴν ἐμὴν διάνοιαν. τῷ γὰρ ὄντι πολλὰ σοφὰ καὶ θεῖα εἰρηκὼς Ὅμηρος οὐδὲν σοφώτερον ἔφη τούτου τοῦ ἔπους οὐδὲ ἀληθέστερον ὡς οὐδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος. εὖ μέντοι ἐπίστασθε ὅτι τὰς τιμὰς ἔχω πάσας, καὶ ὅσας νῦν εἰσηγεῖσθε καὶ εἴ τινες ἄλλαι εἰσίν, ἐν τῇ ὑμετέρᾳ εὐνοίᾳ [illegible] M καὶ φιλίᾳ καὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐγὼ δέομαι. τοῦτο γὰρ ἀνθρώπῳ ἱκανώτατον ἐπιεικεῖ, τὸ ἀγαπᾶσθαι ὑπὸ τῶν αὑτοῦ πολιτῶν, καὶ ὁ τοῦτο ἔχων τί ἂν ἔτι προσδέοιτο εἰκόνων ἢ κηρυγμάτων ἢ προεδριῶν; ἀλλ' οὐδὲ χρυσοῦς σφυρήλατος ἱστάμενος ἐν τοῖς ἐπιφανε- 195 R II στάτοις ἱεροῖς. ἓν γὰρ ῥῆμα πλείονος ἄξιον ἀπ' εὐνοίας ῥηθὲν καὶ φιλίας ἢ τὸ σύμπαν ἐν ἀνθρώποις χρυσίον καὶ στέφανοι καὶ τἄλλα, ὅσα δοκεῖ λαμπρὰ

ὥστε μοι πειθόμενοι οὕτω ποιεῖτε. εἰ δὲ ἄρα καὶ τοιαύτας τινὰς δεῖ με τιμὰς ἔχειν, πολλαί μοι καὶ ἄλλαι εἰσὶ παρ' ὑμῖν, τοῦτο μὲν αἱ τοῦ πατρὸς τοῦ ἐμοῦ, ὅσαις ἐκεῖνον ἐτιμήσατε, ὡς ἄνδρα ἀγαθὸν καὶ ὅσον ἔζη χρόνον δικαίως προεστῶτα τῆσδε τῆς πόλεως, τοῦτο δὲ τῆς μητρός, ἧς ὑμεῖς ἱδρύσασθε καὶ ἄγαλμα καὶ ἱερόν, τοῦτο δὲ αἱ τῶν πάππων καὶ αἱ τῶν ἄλλων προγόνων, ἔτι δὲ αἱ τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν ἄλλων συγγενῶν. καὶ γὰρ ἀνδριάντας πολλοὺς καὶ ταφὰς δημοσίας καὶ ἀγῶνας ἐπιταφίους* καὶ ἄλλα πολλὰ καὶ τίμια ἐκείνοις παρὰ τῆσδε τῆς πόλεως γέγονεν· ὧν οὐδενὸς ἐγὼ ἐπιλέλησμαι, ἀλλὰ ἐπίσταμαι πάντα ὡς οἷόν τε μάλιστα, καὶ οἶμαι τὰς ὑπὲρ τούτων χάριτας αὐτὸς ὑμῖν ὀφείλειν, καὶ εὔχομαι τοῖς θεοῖς ἱκανὸς γενέσθαι ἀποτίνειν. πολλοῦ μὲν γὰρ ἐπίσταμαι κἀκείνους γενομένους ἀξίους καὶ δικαίως ἁπάντων τυχόντας, ὅμως δὲ ἐν ἅπασιν ὑπερέβαλεν ἡ πόλις. καὶ γὰρ ὅσα οὐκ ἐδυνήθησαν βουληθέντες διὰ τύχην τινά, 196 R
καὶ τούτων αὐτοῖς χάριν ἀπεδίδου ἡ πατρίς. ὁ γοῦν πάππος ὁ ἐμός, εἰ ἐπὶ πλεῖον ἀπώνατο τῆς φιλίας τοῦ τότε αὐτοκράτορος, ἀλλὰ μὴ βραχὺς παντελῶς ἐγένετο ὁ χρόνος, διενοεῖτο, ὥς φασιν, ἐλευθερίαν τῇ πόλει λαβεῖν καὶ ἤδη περὶ τούτου ἐπεποίητο τὸν λόγον. οὐ δεῖ δὲ ἀπελπίζειν, ἕως ἂν ἀγαθοὺς καὶ φιλοτίμους ἄνδρας ἡ πόλις φέρῃ ὁποίους καὶ τοὺς νῦν. ἐγὼ γὰρ ἐν πολλαῖς γεγονὼς πόλεσιν οὐκ οἶδα βελτίους ἄνδρας τῶν παρ' ὑμῖν. ἔλεγον δ' ἂν ἐπὶ πλέον καθ' ἕκαστον, εἰ μὴ σχεδὸν ἅπαντας συγγενεῖς ὄντας ὤκνουν ἐπαινεῖν, καὶ ὥσπερ ἔρανόν τινα ἀποδιδοὺς τῶν εἰς ἐμαυτὸν ἕνεκα τιμῶν. ἠκροασάμην γὰρ δὴ καὶ τούτων, 51
καίτοι σφόδρα αἰδούμενος, ὅμως διὰ τοὺς λέγοντας αὐτοὺς ἀγάμενος τῶν ἀνδρῶν τό τε ἄφθονον καὶ τὴν

προθυμίαν, ἔτι δὲ τὴν περὶ τὸ εἰπεῖν δύναμιν. οὐ δὴ θαυμαστόν, εἰ ἐγὼ πατρίδα τοιαύτην οὕτω σφόδρα ἠγάπηκα ὥστε οὔτ' ἂν Ἀθήνας οὔτε Ἄργος οὔτε Λακε- 17 R II δαίμονα, αἵπερ εἰσὶ πρῶται καὶ ἐνδοξόταται τῶν Ἑλληνίδων, εἰλόμην ἂν εἶναί μοι πατρίδας πρὸ ταύτης· καὶ τοῦτο ἔργῳ ἐδήλωσα. πολλῶν γὰρ πολλαχῇ παρακαλούντων με καὶ μένειν καὶ προΐστασθαι τῶν κοινῶν οὐ νῦν μόνον, ἀλλὰ καὶ πρότερον, ὅτε ἦν φυγάς, καὶ ψηφίσματα ἔπεμψάν τινες πρὸς τὸν αὐτοκράτορα χάριν εἰδότες τῆς εἰς ἐμὲ τιμῆς· οὐδὲ πώποτε ἄχρι λόγου τὸ τοιοῦτον ὑπεσχόμην, ἀλλ' οὐδ' οἰκίαν ἢ χωρίον ἐκτησάμην παρ' ἑτέροις, ὡς μηδὲν ᾖ μοι σημεῖον ἀλλαχοῦ πατρίδος. καὶ γὰρ ἂν εἴη δεινόν, εἰ οἱ ἄνθρωποι ἀδικώτεροι ἔσονται τῶν μελιττῶν. οὐδέποτε γὰρ ἐκείνων μία καταλιποῦσα τὸ αὑτῆς σμῆνος εἰς ἕτερον μετέστη τὸ μεῖζον ἢ μᾶλλον εὐθενοῦν, ἀλλὰ τὸν ἴδιον ἐσμὸν πληροῖ τε καὶ αὔξει, κἂν ψυχρότερον ᾖ τὸ χωρίον καὶ αἱ νομαὶ χείρους καὶ ἡ δρόσος ἐλάττων κἂν δυσκολώτερον τὸ ἔργον τὸ περὶ τὰ κηρία κἂν ὁ γεωργὸς ἀμελέστερος. οὕτω δὲ ἄγαν αὐτάς φασι φιλεῖν ἀλλήλας καὶ τὸ ἴδιον σμῆνος ἑκάστην, ὥστε ἐπειδὰν ἔξω ὑπὸ χειμῶνος ἀποληφθῶσι πολλοῦ γενομένου πνεύματος, λίθον εἰς τοὺς πόδας ἑκάστη λαβοῦσα ὥσπερ ἕρμα οὕτω πέτονται, ὅπως μὴ παρενεχθῶσιν ὑπὸ τοῦ πνεύματος μηδὲ τοῦ σμήνους διαμάρτωσιν. ὅταν δὲ δὴ καὶ πρόθυμον οὕτω 108 R II καὶ ἀγαθὴν ἔχῃ τις πατρίδα, πῶς οὐ χρὴ πάντα τἆλλα περὶ ἐλάττονος ποιεῖσθαι ταύτης; ἃ ἐγὼ λογιζόμενος χαίρω, ὁρῶν καὶ τὸν υἱέα τὸν ἐμαυτοῦ καὶ τὸν ἀδελφιδοῦν καὶ τοὺς ἄλλους νεανίσκους· πολλοὺς δὲ ὁρῶ σὺν θεῷ καὶ ἅπαντας ἀγαθῶν γονέων καὶ τό γε εἶδος ἀγαθοῖς ὁμοίους· οὕτω διανοουμένους ὡς φιλουει-

κήσοντας ἀλλήλοις ἄνευ φθόνου καὶ ζηλοτυπίας καὶ
τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ὑπὲρ ἀρετῆς καὶ εὐδοξίας τῆς 511
τε αὐτῶν καὶ τῆς πατρίδος καὶ ὅπως πρωτεύσῃ ἕκαστος
ἐν τῇ πατρίδι τῷ δίκαιός τε εἶναι καὶ φιλόπολις καὶ
μὴ ἀδύνατος ἀγαθόν τι ποιεῖν καὶ αὔξειν τὴν πατρίδα.
εὖ γὰρ ἴστε ὅτι οὐ μεγίστη τῶν πόλεων οὖσα οὐδὲ
πλεῖστον χρόνον οἰκουμένη πολλῶν γνωριμωτέρα ἐστὶ
καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, καὶ σχεδόν τι πρὸς
ἅπαντας ἀγωνιουμένους τοὺς Ἕλληνας πάλαι παρέχει
τοὺς αὐτῆς πολίτας οὐκ ἐν τοῖς ὑστάτοις οὐδ᾽ ἐν τοῖς
τρίτοις ἢ δευτέροις ἀριθμουμένους. λέγω δὲ οὐχ
ὑπὲρ ἐμαυτοῦ τοῦτον ἐγὼ τὸν λόγον, ἀλλ᾽ ὑπὲρ τῶν
ἄλλων, ὧν οἱ μὲν ἀποδημήσαντες καὶ πλείοσι φανε-
ροὶ γενόμενοι φανερὰν τὴν δόξαν ἐκτήσαντο, οἱ δὲ ἐν-
θάδε πολιτευόμενοι καὶ μένοντες οὐδὲν χείρους ἐκεί-
νων εἰσὶν οὔτε περὶ τοὺς λόγους οὔτε περὶ τὰ ἔργα.
ὁρῶ δὲ οὐ μόνον ἀπὸ λόγων, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ φιλοσο-
φίας ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ ἀξιολόγους γιγνομένους ἐν
τῇ πόλει· ὑπὲρ ὧν ἐγὼ καὶ ἰδίᾳ τοὺς νέους καὶ κοινῇ,
ὅταν ᾖ καιρός, οὐκ ὀκνήσω παρακαλεῖν. καὶ τὸν δῆ-
μον ὑμᾶς ἀξιῶ, ἃ μὲν ἔστι παρὰ τῶν κρατούντων,
ταῦτα ἐλπίζειν ὡς ἐσόμενα, καὶ εὔχεσθαι συμβαίνειν 199 II
τινὰ τιμὴν ἢ δόξαν ἢ εὐπορίαν χρημάτων· ἃ δὲ ἔστι
παρ᾽ αὐτῶν, ἔχειν, εὐταξίᾳ τῶν ἄλλων δήμων διαφέ-
ροντας, αἰδοῖ, τῷ πείθεσθαι τοῖς ἀγαθοῖς ἀνδράσι,
φιλεργίᾳ, σωφροσύνῃ τῇ περὶ τὸν καθ᾽ ἡμέραν βίον,
τῷ μήτε τῶν σωμάτων ἀμελεῖν μήτε τῆς ψυχῆς, καθ᾽
ὅσον ἑκάστῳ σχολὴν δίδωσι τὰ αὐτοῦ πράγματα, τῷ
προθύμως ἐκτρέφειν τέκνα καὶ παιδεύειν, τῷ παρέ-
χειν Ἑλληνικὴν τῷ ὄντι καὶ ἀθόρυβον καὶ καθεστῶ-
σαν τὴν πόλιν καὶ τὸ δριμὺ καὶ τὸ ἀνδρεῖον τῆς φύ-
σεως καὶ τὴν σύνεσιν ἐπὶ τὰ μείζω καὶ καλλίω τρέπειν,

διχοφροσύνης δὲ καὶ ταραχῆς καὶ τοῦ προσκρούειν ἀλλήλοις ὡς οἷόν τε ἀπέχεσθαι. ἔστι γάρ, ὦ ἄνδρες, καὶ δήμου παιδεία καὶ πόλεως ἦθος φιλόσοφον καὶ 2 M ἐπιεικές. καὶ οὐ μόνον Λακεδαιμονίοις οὐδὲ Ἀθηναίοις τὸ παλαιὸν καὶ ἄλλοις τισὶ συνέβη διὰ τὸ κοσμίως πολιτεύεσθαι μεγάλας καὶ ἐπιφανεῖς καὶ ἐκ πάνυ μικρῶν καὶ ἀσθενῶν ἀποδεῖξαι τὰς πόλεις, ἀλλὰ καὶ τῶν νῦν ἔξεστι τὸ τοιοῦτον τοῖς βουλομένοις. ταῦτα γὰρ ὑμᾶς ἐπιτηδεύοντας πλέον ὀνήσει καὶ τοῦ πλήθους τῶν βουλευτῶν καὶ τοῦ παρ' ὑμῖν τὰ πράγματα ἄγεσθαι καὶ τοῦ πρόσοδόν τινα χρημάτων ἔξωθεν ὑμῖν ὑπάρξαι καὶ τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς, ἐὰν ἄρα καὶ τούτου 00 R II τύχητέ ποτε. εὖ γὰρ ἴστε ὅτι τὴν μὲν λεγομένην ἐλευθερίαν καὶ τὸ ὄνομα τοῦθ', ὃ παρὰ τῶν κρατούντων καὶ δυναμένων γίγνεται, ἐνίοτε οὐ δυνατὸν κτήσασθαι· τὴν δὲ ἀληθῆ ἐλευθερίαν καὶ ἔργῳ περιγιγνομένην τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἀνὴρ καὶ πόλις ἑκάστη παρ' αὑτῆς λαμβάνει, μεγαλοφρόνως καὶ μὴ ταπεινῶς μηδὲ ἐνθορύβως διοικοῦσα τὸ καθ' αὑτήν. ἵνα δὲ καὶ ἀλλαχόθεν εἰδῆτε τὴν ἐμὴν γνώμην, ἀναγνώσομαι ὑμῖν ἐπιστολὴν ἥν τε αὐτὸς ἐπέστειλα τῷ αὐτοκράτορι, ὅτε ἐκλήθην, ὅτι ἐν ἐκείνῃ παρεκάλουν ἀφεθῆναι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἣν ἐκεῖνος ἀντέγραψεν.

ΑΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΟΠΩΣ ΕΣΧΗΚΕ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ. 201R II

Ἄνδρες πολῖται, βούλομαι ὑμῖν ἀποδοῦναι λόγον τῆς ἐπιδημίας ταύτης, ἐπειδὴ καὶ βραχὺν οἶμαι τὸν λοιπὸν ἔσεσθαί μοι χρόνον. τὴν μὲν γὰρ φυγὴν ὅπως διήνεγκα, μὴ φίλων ἐρημίας ἡττηθείς, μὴ χρημάτων ἀπορίας, μὴ σώματος ἀσθενείας, πρὸς δὲ τούτοις ἅπασιν ἐχθρὸν ἀνεχόμενος οὐ τὸν δεῖνα οὐδὲ τὸν δεῖνα τῶν ἴσων τινὰ καὶ τῶν ὁμοίων ἐνίοτε φθεγγομένων, ἀλλὰ τὸν ἰσχυρότατον καὶ βαρύτατον καὶ δεσπότην ὀνομαζόμενον καὶ θεὸν παρὰ πᾶσιν Ἕλλησι καὶ βαρβάροις, τὸ δὲ ἀληθὲς ὄντα δαίμονα πονηρόν, καὶ 513 I ταῦτα οὐ θωπεύων αὐτὸν οὐδὲ τὴν ἔχθραν παραιτούμενος, ἀλλὰ ἐρεθίζων ἄντικρυς καὶ τὰ προσόντα κακὰ μὰ Δί' οὐ μέλλων νῦν ἐρεῖν ἢ γράφειν, ἀλλὰ εἰρηκὼς ἤδη καὶ γεγραφώς, καὶ τούτων πανταχῇ τῶν 202 II λόγων καὶ τῶν γραμμάτων ὄντων, οὐχ ὑπὸ μανίας καὶ ἀπονοίας ταῦτα πράττειν ἐπαιρόμενος, ἀλλὰ κρείττονι πεποιθὼς δυνάμει καὶ βοηθείᾳ τῇ παρὰ τῶν θεῶν, ἧς καταφρονοῦσιν οἱ πολλοὶ καὶ ἀνωφελῆ νομίζουσι. τὸ δὲ περὶ τούτων καθ' ἕκαστον λέγειν ἡγοῦμαι εἶναι περιττόν. παρ' ἄλλοις γὰρ μᾶλλον γιγνώσκεται ταῦτα καὶ τυγχάνει δόξης καὶ τιμῆς τῆς προσηκούσης. παρ' ὑμῖν δὲ ἂν διεξίω τὸν τῆς φυγῆς χρόνον, οὐκ ὀδύρεσθαί με φήσει τις, πολὺ δὲ μᾶλλον ἀλαζονεύεσθαι. τελευτήσαντος δὲ ἐκείνου καὶ τῆς μεταβολῆς γενομένης ἀνῄειν μὲν πρὸς τὸν βέλτιστον Νέρβαν. ὑπὸ δὲ νόσου χαλεπῆς κατασχεθεὶς ὅλον ἐκεῖνον ἐζημιώθην τὸν καιρόν, ἀφαιρεθεὶς αὐτοκράτορος φιλανθρώπου κἀμὲ ἀγαπῶντος καὶ πάλαι φίλου. καὶ

ὀμνύω τοὺς θεοὺς ὑμῖν ἅπαντας, οὐκ ἐφ' οἷς εἰς
ἐμαυτὸν ἢ τῶν ἐμῶν τινα ἔλαβον, οὐκ ἐπὶ τούτοις
203 R II ἄχθομαι διαμαρτών, ἀλλ' ἐφ' οἷς ὑμῖν καὶ δημοσίᾳ
τῇ πόλει παρασχεῖν ἐδυνάμην, ταύτην ἐγὼ μεγάλην
ἀριθμῶ βλάβην καὶ ζημίαν. ὧν γὰρ νῦν ἐτύχομεν,
τότε ἐξῆν ταῦτα ἔχειν καὶ τῷ παρόντι καιρῷ πρὸς ἑτέ-
ρας κεχρῆσθαι δωρεάς. ἐπεὶ δ' οὖν ὑπῆρξε παρὰ
τούτου φιλανθρωπία καὶ σπουδὴ τοσαύτη περὶ ἡμᾶς
ὅσην ἐπίστανται μὲν οἱ παρατυχόντες, ἐγὼ δὲ ἂν
λέγω νῦν, σφόδρα λυπήσω τινάς· ἴσως δὲ οὐδὲ φα-
νεῖται πιστὸς ὁ λόγος τὸ τηλικαύτης τιμῆς τυγχάνοντα
204 R II καὶ συνηθείας καὶ φιλίας ἅπαντα ταῦτα ἐᾶσαι καὶ παρ-
ιδεῖν, ἐπιθυμήσαντα τῆς ἐνταῦθα ταραχῆς καὶ τῆς
ἀσχολίας, ἵνα μηδὲν εἴπω πλέον· ὅμως δ' εἰς οὐδὲν
τῶν ἰδίων κατεθέμην τὸν καιρὸν ἐκεῖνον οὐδὲ τὴν
τοῦ κρατοῦντος εὔνοιαν οὐδὲ ἀπὸ μέρους, οἷον τὰ τῆς
οὐσίας ἐπανορθώσας διεφθαρμένης ἢ προσλαβών τινα
III M ἀρχὴν ἢ δύναμιν, ἀλλ' ἅπαν ὅσον ποτὲ ἦν εἰς ὑμᾶς
ἔτρεψα καὶ μόνον εἶδον τὸ τῆς πόλεως. ταῦτα δὲ εἰ
μέν ἐστι χρήσιμα καὶ μεγάλα ἢ μὴ πολλοῖς ὑπάρξαντα
ἑτέροις ἀλλ' ἢ μιᾷ πόλει, καὶ ταύτῃ σχεδόν τι τῶν
ἐλλογιμωτάτων κατὰ τὴν Ἀσίαν καὶ τηλικοῦτον ἐχού-
σῃ δίκαιον πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, τοῦ θεοῦ παρ'
ἐκείνοις μαντευσαμένου καὶ προειπόντος τὴν ἡγεμο-
νίαν αὐτῷ καὶ πρώτου πάντων ἐκεῖνον φανερῶς αὐ-
τὸν ἀποδείξαντος τῶν ὅλων κύριον· οὐ λέγω τοιοῦτον
οὐδέν. ὅτι δ' ὑμεῖς μάλιστα τούτου ἐπεθυμεῖτε, καὶ
χρόνος ἦν πολύς, ὃν ἠλπίζετε, ἐξηπάτησθε τοῖς ὑπο-
σχομένοις μόνον τῶν ἰδιωτῶν· οὐ γὰρ δὴ τῶν ἡγεμό-
νων οὐδεὶς οὔτε προσεδόκησε πώποτε οὔτε ὑπέσχετο·
205 R II τιμὰς ὑπερβαλλούσας ἐδίδοτε πρὸ πολλοῦ τῆς πόλεως
ἀπαντῶντες πανδημεὶ καὶ περιμένοντες ἐν ἑτέραις

πόλεσι· τοῦτο ἴσως ἐννοεῖν ἄξιον. καίτοι μικρῶν γενομένων καὶ οὐδενὸς ἀξίων, τὸν ἄνδρα τὸν γενναῖον καὶ μὴ φθόνου καὶ βασκανίας ἥττονα τότε ἐχρῆν λέγειν ὅτι μαίνεσθε καὶ παρανοεῖτε τοιούτων ἐξεχόμενοι σφόδρα οὕτω καὶ θεραπεύοντες ἀνθρώπους οὕτω ταπεινοὺς ἐπὶ πράγμασιν οὔτε ἀναγκαίοις οὔτε μεγάλοις, καὶ ταῦτα ἀδήλοις ἔτι καὶ μηδὲν ἔχοντες βέβαιον. ἀλλ' οἶμαι χαλεπὸν μὲν ἦν αὐτοῖς καὶ ὁπωσοῦν γενόμενόν τι τούτων. οὐ μὴν ὁμοίως ἐλύπει τὸ τὸν δεῖνα καὶ τὸν δεῖνα [τῶν ἡγεμόνων] εἶναι τὸν ποιήσαντα καὶ παρασχόντα, μὴ τῶν ἡμετέρων τινὰ πολιτῶν. ἔτι δὲ ἐλπὶς ὑπῄει καὶ ἔθελγεν αὐτοὺς ὡς οὐδέποτε ἂν γενομένων. καίτοι καὶ τοῦτο ἀκήκοα πολλῶν ἐγὼ λεγόντων ὡς πρότερον ἀντιγράψαντος περὶ τῆς διοικήσεως τῶν ἡγεμόνων τινός, καὶ τοῦ πράγματος ἀποτευχθέντος, πολλοὶ κατεγέλων τῆς πόλεως, οὐ τῶν ἀστυγειτόνων· ἧττον γὰρ ἦν τοῦτο δεινόν· ἀλλὰ τῶν πολιτῶν, ὡς μειζόνων ἢ καθ' αὑτὴν ἐφιεμένης καὶ διαφερούσης οὐδὲν κατὰ τὴν ἀφροσύνην τῶν παίδων τῶν βασιλέων. καὶ ταῦτα λέγοντες οὐκ ᾐσχύνοντο διασύροντες τὴν αὑτῶν πατρίδα καὶ καθαιροῦντες ἐν τοῖς λόγοις οὕτως ἀνοήτως. εἴτε γὰρ 51
εἰσὶ τῶν πρωτευόντων ἐν αὐτῇ ἢ τιμωμένων, αὑτοὺς 20]
καθαιροῦσιν ἀσθενοῦς καὶ ἀδόξου πόλεως προεστηκότες· εἴτε τῶν ἀπερριμμένων εἰσὶ καὶ τῶν ὑστάτων, ἔτι μείζω καὶ χαλεπωτέραν ποιοῦσι τὴν ἀτιμίαν αὑτοῖς, εἰ τῆς ἐσχάτης πόλεως ἔσχατοι τυγχάνουσιν ὄντες. ἵνα δὲ μὴ διὰ τοὺς ἐμπίπτοντας λόγους τοῦ προτεθέντος ἐκκρουσθῶ, τούτων ὅπως δήποτε ληφθέντων καὶ κομισθέντων ἐνταῦθα, σκοπεῖτε εἴ τῳ βαρὺς γέγονα τῶν πολιτῶν, ἢ κατ' ἰδίαν ὑπὲρ ἐμαυτοῦ λέγων ἢ κοινῇ προφέρων καὶ ὀνειδίζων χάριτας ἢ προαγα-

γών τινας ὧν ἐβουλόμην ἢ τοὐναντίον οὐκ ἔλαττον ἑκατὸν βουλευτῶν καταλεγέντων ἕτεροι μὲν εἰσήγαγον φίλους αὑτῶν, καὶ παρεσκεύασαν ὅπως ἕξουσι τοὺς συναγωνιζομένους καὶ βοηθοῦντας οἷς ἄν ποτε ἐθέλωσιν· ἐγὼ δὲ οὔτ' ἐποίησα τοιοῦτον οὐδὲν οὔτε διελέχθην τοιοῦτον, ὡς ἐμοὶ μᾶλλον ἂν προσθεμένων, εἰ ἐβουλόμην, ἢ ἄλλῳ τινί. μάλιστα μὲν γὰρ ἠξίουν μηδὲ ἕτερον μηδένα τοιοῦτον ἔθος εἰσάγειν μηδὲ καθ' ἑταιρείας πολιτεύεσθαι μηδ' εἰς μέρη διασπᾶν τὴν πόλιν· εἰ δ' οὖν, αὐτὸς ἀπέχεσθαι τῶν τοιούτων ἁμαρτημάτων, εἰ καὶ πάντων ἔλαττον ἰσχύειν ἔμελλον καὶ μηδενὸς ἀξιοῦσθαι λόγου. τί οὖν ἥμαρτον ἐν τούτοις καὶ τί παρελείφθη μοι; δίκαιός εἰμι πρὸς ὑμᾶς ὁμολογεῖν ὅτι μήτε αὐτὸς μηδὲν ἔπραττον ἄδικον καὶ παράνομον μήτε τοὺς ἄλλους ἐκώλυον, 207R II ἐξὸν ἑνὶ ῥήματι κωλῦσαι καὶ καταστάντας καὶ μηνῦσαι τὸ γιγνόμενον καὶ παρ' εἰδόσιν ὑμῖν καὶ τοῖς ἡγεμόσιν. εἰ δὲ μήτε ὑμεῖς προσείχετε μήτε τῶν ἡγεμόνων τὸ πρᾶγμα ἥπτετο, οὐ χαλεπὸν ἦν ἐπιστεῖλαι τῷ αὐτοκράτορι. τοῦτο οὖν ἦν τὸ ποιῆσαν ἐμὲ τὴν ἡσυχίαν ἄγειν, ἵνα μὴ δοκῶ κατηγορεῖν τινων μηδὲ διαβάλλειν τὴν πόλιν μηδ' ὅλως λυπηρότερος ὦ τῶν ἐνθάδε μηδενί. τὸ μὲν δὴ τῆς βουλῆς οὕτω διῳκήθη τά γ' ἄλλα ὀρθῶς· οὔτε γὰρ φαύλους οὔτε ἀναξίους ἄνδρας ἐχειροτονήσατε· πλὴν ὅτι πάντες τῆς ἴσης τυχόν- 516M τες τιμῆς, καίτοι δικαίως τυγχάνοντες καὶ δι' αὑτούς· ὅμως καθάπερ οἱ μυούμενοι μυσταγωγῶν ἐδεήθησαν. ἐγὼ δὲ οὐδὲ ψῆφον ἠξίωσα διενεγκεῖν ὑπὲρ οὐδενὸς μόνος, μὴ ῥοπήν τινα δοκῇ τὸ τοιοῦτον παρέχειν καὶ μαρτυρίαν καὶ τῶν ἄλλων τινὲς ὀκνήσωσιν ἐμοὶ τἀναντία γράφειν καὶ ἀποφαίνεσθαι. τί οὖν; ἐπὶ δύο ἡμέρας ἢ τρεῖς γιγνομένης τῆς χειροτονίας ἐξῆλθον

οὐδ᾽ ἔμελλον παρατυχὼν τοῖς γεγονόσιν οὐδένα ἔχειν 208 II χρεώστην οὐδὲ συνωμότην οὐδὲ ἐμοὶ χάριν ὀφείλοντα τοῦ πράγματος. ὑμῖν γάρ, οὐκ ἐμαυτῷ, τοὺς βουλευτὰς ᾐτησάμην. καὶ τοίνυν διοικήσεως νῦν πρῶτον ἀχθείσης πολλὰ ὑπὸ πολλῶν ἠδικημένος, ὥσπερ εἰκός ἐστι τὸν ἐλθόντα μετὰ τοσαῦτα ἔτη φυγῆς, καὶ πρὸς ἐνίους οὐδὲ δικῶν μοι δεῖν, ἀλλὰ μόνον εἰπεῖν καὶ μνησθῆναι περὶ τῶν κατεχομένων, πρὸς οὐδένα οὔτ᾽ ἐμνήσθην οὔτε λόγον ἐποιησάμην οὐδένα, τοσούτων μὲν εἰς ἐλευθερίαν ἀφεστηκότων οἰκετῶν, τοσούτων δὲ χρήματα ἀπεστερηκότων, τοσούτων δὲ 209 II χωρία κατεχόντων, ἅτε μηδενὸς ὄντος τοῦ κωλύσοντος. οὐ γὰρ δὴ τῷ μὲν Ὀδυσσεῖ πατέρα οἴκοι καταλιπόντι καὶ γυναῖκα ἀγαθὴν καὶ φίλους συνέβη καταφρονηθῆναι διὰ τὴν ἀποδημίαν οὕτως ὥστε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ καταλαβόντας ἐνίους ἑστιᾶσθαι καὶ πίνειν καθ᾽ ἑκάστην τὴν ἡμέραν τὸν οἶνον ἀντλοῦντας καὶ τὰ βοσκήματα ἀποκτιννύντας, καὶ μηδὲ τῆς γυναικὸς ἀπέχεσθαι τελευτῶντας, ἀλλ᾽ ἄκουσαν βιάζεσθαι γῆμαι καὶ καταλιπεῖν τὸν ἄνδρα καὶ τὴν οἰκίαν; ἐμὲ δὲ οὐκ ἦν εἰκὸς ὑπὸ πολλῶν πολλὰ τοιαῦτα πεπονθέναι, πάντων ἀπεγνωκότων με καὶ μηδενὸς ἔτι σωθήσεσθαι προσδοκῶντος. ἀλλὰ περὶ ταῦτα μὲν ἴσως οὐχ ὅμοιος ἑτέροις γέγονα· λέγω δὲ οὐ τῶν ἰδιωτῶν μόνον, ἀλλὰ πολλῶν καὶ φιλοσόφων καλουμένων, σωφρονέστερος· ἐλύπησα δὲ ἐν τοῖς ἔργοις τὴν πόλιν. περὶ δὲ τούτων, ὡς ἐγένετο, πολλάκις ἀκηκόατε· δεῖ δὲ καὶ νῦν ἴσως ἀναμνῆσαι. ἐγὼ γάρ, ἄνδρες, τὸ μὲν βούλεσθαι τὴν πόλιν κοσμεῖν καὶ κατασκευάζειν 210 II 517 μὴ μόνον στοαῖς καὶ ὕδασιν, ἀλλά, εἰ δυνατὸν ἦν, καὶ τείχεσι καὶ λιμέσι καὶ νεωρίοις, ὁμολογῶ. καὶ τοῦτον τὸν ἔρωτα οὕτως, εἴτε παιδικὸν

φήσει τις εἴτε ἀνόητον, οὐκ ἔξαρνός εἰμι τὸ καὶ συνοικίζειν ἐθέλειν τὴν πόλιν καὶ πλῆθος ἀνθρώπων εἰς αὐτὴν ὅσον δύναμαι συναγαγεῖν, καὶ οὐ μόνον τῶν ἐπιχωρίων, ἀλλ', εἰ δυνατὸν ἦν, καὶ ἑτέρας πόλεις συνελθεῖν ἀναγκάσαντα, ὥσπερ Ἐπαμεινώνδας ποτὲ τὴν Βοιωτίαν εἰς τὰς Θήβας συνῴκισε καὶ Θησεὺς τὴν Ἀττικὴν εἰς τὰς Ἀθήνας, καὶ Μυτιληναῖοί ποτε λέγονται τῆς Αἰολίδος κατασχόντες καὶ τῶν περὶ τὸν Ἑλλήσποντον καὶ Τρῳάδα τόπων τὴν Λέσβον ἅπασαν εἰς μίαν τὴν αὑτῶν συναγαγεῖν πόλιν. οὐ μὴν ἀλλ' ἐπιστάμενός γε τὰς διανοίας τῶν ἐνθάδε ἀνθρώπων ἐνίων καὶ τὴν ἐμαυτοῦ δύναμιν καὶ τὰς ἀσχολίας καὶ τὸν χρόνον τῆς ἐπιδημίας, ὅτι μοι βραχύς ἐστι παντελῶς, οὔτε ἡπτόμην οὐδενὸς μείζονος οὔτε ἤλπιζον, μόνον δὲ τὴν διάνοιαν οὐκ ἐδυνάμην τὴν ἐμαυτοῦ κατέχειν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἐρῶντες αὐτοὶ περὶ τῶν τοιούτων διεξίασιν οἵων καὶ ἐπιθυ-
11R II μοῦσι, κἀγὼ πολλάκις ἐμεμνήμην καὶ ἐνόμιζον συμφέρειν γενέσθαι τῇ πόλει κατασκευῆς ἕνεκα καὶ συνοικισμοῦ καὶ προσόδων καὶ μυρίων ἄλλων. ἃ εἴ ποτε γένοιτο καιρὸς ἐπιτελεσθῆναι καὶ θεῶν τις ποιήσειε, τότε ὄψεσθε τὴν ὑπερβολὴν τῆς τινων ἔχθρας καὶ τοῦ πρὸς ἐμὲ μίσους, ἵνα μὴ λέγω τοῦτο πρὸς ὑμᾶς, ὡς οὐκέτι ἀμφιβόλως οὐδὲ πρᾴως ἐροῦσι καὶ λοιδορήσονται, φανερῶς δὲ καὶ ἄντικρυς, κἂν μὴ κωλῦσαι δυνηθῶσιν, ἀπάγξονται πρότερον ἢ τὴν πόλιν ἰδεῖν, οἵαν αὐτὴν βουλομένων θεῶν οὐκ ἀδύνατον γενέσθαι. τότε δ' οὖν τοῦ ἡγεμόνος δεξαμένου τὸ πρᾶγμα, τυχὸν μὲν δι' ὑμᾶς, ἴσως δὲ καὶ δι' ἐμέ, καὶ συναγαγόντος ἐκκλησίαν οὐ προειδότος ἐμοῦ καὶ περὶ τούτων ἀναγιγνώσκοντος, οὐκ ἐδυνήθην τὴν ἡσυχίαν ἄγειν· ἀλλ' ἀνέστην καὶ συνεβούλευσα καὶ

ἐνεδειξάμην τοῖς ἀγνοοῦσι τὸ πρᾶγμα. καὶ μετὰ ταῦτα οὐχ ὁ μὲν δῆμος ὑμεῖς ἐπεθυμήσατε τῶν ἔργων, τῶν δὲ ἐν τέλει τις ἀντεῖπεν, οὐδὲ ἀντεῖπε μὲν οὐδείς, οὐ [518 M] μὴν προθυμούμενος εὑρέθη καὶ συμπράττων, ἀλλὰ πάντες ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς οὖσι καὶ συμφέρουσιν οὐ λόγῳ μόνον συμπράττοντες καὶ συνεισφέροντες· καὶ τὸ [212 II] πρᾶγμα ὡς καλὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς καὶ τῇ πόλει συμφέρον, οὕτως ἐγένετο.

ΠΡΟ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΕΙΝ ΕΝ ΤΗΙ ΠΑΤΡΙΔΙ.

Ἐγὼ οὐχ οὕτως ἐκπέπληγμαι ἐφ' οἷς ποιεῖτε, ὦ ἄνδρες, τοιούτοις οὖσιν, ἀλλ' ἐπεὶ οὐδεμίαν αἰτίαν ὁρῶ τῆς ὑμετέρας ὀργῆς πρὸς ἐμέ, τοῦτό ἐστι τὸ εἰς ἀπορίαν ἄγον. ὀργὴν μὲν γὰρ δικαίαν ἔστι παραιτήσασθαι ἀνθρώπων, μῖσος δὲ ἄδικον τίς ἂν θεραπεῦσαι; ἀξιῶ δὲ ὑμᾶς ἀκοῦσαί μου λέγοντος οὐκ ἐμοῦ ἕνεκα μᾶλλον ἢ ὑμῶν αὐτῶν. εἰ μὲν γὰρ οὐδὲν ἀδικῶ, οὐδὲ ὑμεῖς βούλεσθε δήπου ἀναιτίως μισεῖν τινα τῶν ὑμετέρων πολιτῶν· εἰ δὲ ἀδικῶ, κατ' ἐμοῦ ὁ λόγος ἔσται, οὐχ ὑπὲρ ἐμοῦ· καὶ οὕτω γε μείζω ὑμῖν ὑφέξω τιμωρίαν ἢ αὐτοὶ ζητεῖτε. τὸ γὰρ ἐξελεγχθῆναι πονηρὸν ὄντα τῷ παντὶ δεινότερον τοῦ λευσθῆναι ἢ καταφλεγῆναι. καὶ πρῶτον μὲν μάθετε ὅτι ἃ δοκεῖ [213 II] ὑμῖν φοβερά, οἱ λίθοι καὶ τὸ πῦρ, οὐδενὶ φοβερά ἐστιν, οὐδ' ἐστέ γε τούτοις ἰσχυροί, ἀλλὰ πάντων ἀσθενέστατοι, ἐκτὸς εἰ μή τις ἠρίθμει τὴν τῶν λῃστῶν καὶ τῶν μαινομένων δύναμιν. πόλεως δὲ καὶ δήμου ἰσχὺς ἐν ἑτέροις ἐστί, καὶ πρῶτόν γε ἐν τῷ

σωφρονεῖν καὶ τὰ δίκαια ποιεῖν. περὶ μὲν γὰρ τοῦ πατρὸς οὐδὲν ἐμὲ δεῖ λέγειν, εἰ ἀγαθὸς ἦν. ἀεὶ γὰρ εὐφημεῖτε αὐτὸν καὶ κοινῇ καὶ καθ' ἕκαστον, ὅπου ἂν μνησθῆτε, ὡς οὐ φαῦλον πολίτην. δεῖ μέντοι εἰδέναι ὑμᾶς ὅτι οὐδὲν ὄφελος ἐκείνῳ ἐστὶ τούτων τῶν ἐπαίνων· ἀλλ' ὅταν ἡμᾶς τοὺς ἐξ αὐτοῦ ἀποδέχησθε,
9M τότε κἀκείνου μέμνησθε. καὶ περὶ τοῦ πάππου δὲ τοῦ ἡμετέρου οὐκ ἂν εἴποι οὐδεὶς οὔτε ὡς κατῄσχυνε τὴν πόλιν οὔτε ὡς οὐδὲν ἀνάλωσεν ἐκ τῶν ἑαυτοῦ. τὴν γὰρ οὐσίαν ἣν εἶχε πατρῴαν καὶ παππῴαν ἅπασαν εἰς φιλοτιμίαν ἀναλώσας, ὥστε μηδὲν ἔχειν λοιπόν, ἑτέραν ἐκτήσατο ἀπὸ παιδείας καὶ παρὰ τῶν αὐτοκρατόρων. καὶ τοίνυν εἰς αὐτὸν οὐδεμίαν φαίνεται χάριν αἰτησάμενος ἐν τοιαύτῃ φιλίᾳ καὶ σπουδῇ, φυλάττων δὲ καὶ ταμιευόμενος τὴν τοῦ αὐτοκράτορος προθυμίαν εἰς ὑμᾶς. εἰ δέ τῳ δοκεῖ φλυαρία τὸ πολιτῶν ὑμετέρων ἀναμιμνήσκειν ὑμᾶς εὐ-
14R II νοίας καὶ ἀρετῆς, οὗτος οὐκ οἶδ' ὅπως εὖ παθεῖν αὐτὸς ὑπό του βούλεται. ἐκ τοιούτων δὴ ὄντες ἡμεῖς, εἰ καὶ σφόδρα πονηροὶ ἦμεν, ἀλλά τοι δι' ἐκείνους ἐντροπῆς τινος ἄξιοι ἦμεν, οὐχὶ λευσθῆναι ὑφ' ὑμῶν οὐδὲ καταφλεχθῆναι. σκοπεῖτε δὲ καὶ τοὐμόν, ὦ ἄνδρες, μὴ ἀγνωμόνως. ἡμῖν γὰρ ὁ πατὴρ οὐσίαν κατέλιπε τῇ μὲν δόξῃ μεγάλην, δυνάμει δὲ μικρὰν καὶ πολλῷ ἐλάττω ἑτέρων· οὐ μεῖον γὰρ ἢ τετταράκοντα μυριάδες ἦσαν χρεῶν καὶ πράγματα τοιαῦτα ἔξωθεν, ὥστε πολὺ τῶν χρεῶν εἶναι ταῦτα χαλεπώτερα. οὐδὲ γὰρ ἀσφάλεια, ὡς εἰπεῖν, οὐδενὸς ἡμῖν τῶν ὄντων ὑπῆρχεν, ἀλλὰ τῇ αὐτοῦ δυνάμει πιστεύων ἐκεῖνος ἅπαντα ἐκέκτητο, ὡς οὐδενὸς ἀμφισβητήσοντος. ἐν δὲ τοῖς τοιούτοις ἀποληφθεὶς οὐδέπω μὲν καὶ νῦν τὸ ἐπιβάλλον αὐτῷ μέρος τῶν χρεῶν διαλέλυμαι· λε-

λειτούργηκα δὲ ὑμῖν τὰς μεγίστας λειτουργίας καὶ
οὐδεὶς ἐμοῦ πλείους τῶν ἐν τῇ πόλει. πλουσιωτέ-
ρους δὲ ἐμοῦ πολλοὺς ὄντας ἐπίστασθε καὶ αὐτοί. τί 215R II
οὖν ἐστιν ἐφ' ὅτῳ ἐμοὶ ὀργίζεσθε καὶ ἄτιμον ἐξ ἁπάν-
των ἐμὲ καὶ τὸν δεῖνα προβέβλησθε καὶ λίθους καὶ
πῦρ ἐφ' ἡμᾶς φέρετε; καὶ μηδεὶς ὑπὲρ ἐκείνου με
φῇ λέγειν. ἴσως μὲν γὰρ ἐπ' οὐδένα οὐδὲ τῶν ἀδι-
κούντων οὕτως ἔδει παροξύνεσθαι· πλὴν ἔμοιγε ἀπό-
χρη τὰ κατ' ἐμαυτόν. καὶ σκοπεῖτε καὶ τἄλλα ὁποῖός
εἰμι πολίτης ἐγώ, πρὸς ὅντινα βούλεσθε παραβάλ- 520
λοντες τούτων οὓς οὐ κατακάετε. ἔστι μὲν γὰρ χωρία
μοι καὶ πάντα ταῦτα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ γῇ· τῶν δὲ ἐμοὶ
γειτνιώντων οὐδὲν πώποτε οὐδεὶς οὔτε πλούσιος
οὔτε πένης, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν τοιούτων μοι γειτνιῶ-
σιν, ᾐτιάσατο ἐμὲ ὡς ἀφαιρούμενός τινος ἢ ἐκβαλλό-
μενος οὔτε δικαίως οὔτε ἀδίκως. εἰμὶ δὲ αὐτὸς οὔτε
ὑπέρδεινος εἰπεῖν οὔτε ἴσως ἁπάντων ὕστατος ἐν τῷ
λέγειν. ἔστιν οὖν ὅντινα ἐν τῷ λόγῳ ἐλύπησα, πρᾶ-
γμα ἐπαγαγών τινι τῶν ἀπραγμόνων ἢ κατασκευά-
σας ἐπήρειαν; ἢ περὶ τῆς οὐσίας ἐποίησα κινδυνεῦ-
σαί τινα, ὡς Καίσαρι προσηκούσης; ἢ ἐν συνηγορίᾳ
προύδωκα; καὶ μὴν τῆς γε νῦν ἀπορίας οὐδεὶς μᾶλ-
λον ἐμοῦ ἀναίτιος. πότερον γὰρ σῖτον ἁπάντων
πλεῖστον γεωργῶν κατακέκλεικα τοῦτον, αὔξων τὴν
τιμήν; ἀλλ' ἐπίστασθε αὐτοὶ τὴν δύναμιν τῶν ἐμῶν
χωρίων, ὅτι σπάνιον εἴ ποτε ἀπεδόμην σῖτον, καὶ 216 II
τοῦθ', ὅταν ὑπερβάλῃ τῷ πλήθει. ἐν δὲ τοῖς τοιού-
τοις ἔτεσιν οὐδὲ τὸν ἀρκοῦντα ἔχω, ἀλλ' ἔστι μοι ἡ
πᾶσα ἐπικαρπία ἐξ οἴνου καὶ βοσκημάτων. ἀλλ' ἀρ-
γύριον δανείζων οὐ βούλομαι παρέχειν εἰς τὴν τοῦ
σίτου ὠνήν. οὔκουν οὐδὲ περὶ τούτου οὐδέν με δεῖ
λέγειν. οἴδατε γὰρ ὑμεῖς καὶ τοὺς δανείζοντας ἐν τῇ

πόλει καὶ τοὺς δανειζομένους. τί οὖν ἐστιν ὅ γε ἐγὼ ποιῆσαι δυνάμενος, ὥστε ἀπαλλάξαι ὑμᾶς τῆς ἀπορίας, οὐ βούλομαι, ἢ διότι πρὸς ἐμὲ οὕτως ἔχετε; ὅτι νὴ Δία τὰς στοὰς ἐπὶ τῶν θερμῶν ᾠκοδόμηκα καὶ ἐργαστήρια· τοῦτο γάρ ἐστιν, ὅ φασιν ἔνιοι ἀδικεῖσθαι ὑπ' ἐμοῦ τὴν πόλιν. καὶ τίνα πώποτε ἢ ὑμεῖς ἢ ἄλλος τις ἀνθρώπων ἐμέμψατο ἐν ἀγρῷ αὑτοῦ οἰκίαν οἰκοδομοῦντα; ἢ παρὰ τοῦθ' ὁ σῖτος πλειονός ἐστι; καίτοι πέντε μυριάδων ἐώνημαι τὸ χωρίον, τῷ παντὶ πλείονος τιμῆς τῆς ἀξίας. ἀλλ' ἐγὼ αἰσχύνομαι νὴ τὸν Δία καὶ τοὺς θεούς, εἴ τις τῶν πολιτῶν, οὐ γὰρ δή γε ἡ πόλις, οὕτω μοχθηρός, ὥστε λυπεῖσθαι καὶ φθονεῖν, ἐάν τινα ἴδῃ στοὰν ἢ ἐργαστήριον
21 M ᾠκοδομηκότα. καὶ μὴν τό γε πρᾶγμα, ἐφ' ᾧ παρωξύνθητε, δεῖται μέν τινος ἐπιμελείας ἀληθῶς· οὐ
7 R II μέντοι ἀνήκεστόν ἐστιν οὐδὲ ὥστε τοιαῦτα ποιεῖν. ἡ γὰρ τιμὴ τοῦ σίτου τῆς μὲν συνηθείας παρ' ἡμῖν πλείων γέγονεν, οὐ μὴν ὥστε ἀπειπεῖν. ἀλλ' εἰσὶ πόλεις, ἐν αἷς ἀεὶ τοσούτου ἐστίν, ὅταν ἄριστα ἔχῃ. πάλιν αὖ θορυβεῖτε, ὥσπερ ἐμοῦ λέγοντος ὅτι καὶ παρ' ὑμῖν αὐτὸν τοσούτου προσήκει εἶναι καὶ μηδέποτε ἧττονος. ἐγὼ δέ φημι δεῖν προσέχειν μὲν ὅπως ἐλάττονος ἔσται· μὴ μέντοι πικρῶς οὕτως ἔχειν ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι μηδὲ ἐξεστάναι, ὡς τά γε γενόμενα νῦν οὐχὶ τοιαῦτά ἐστιν, οἷα ἐπὶ τοιούτῳ πράγματι· ἀλλ' εἰ τὰ τέκνα ὑμῶν καὶ τὰς γυναῖκας ἀνῃρήκεμεν, οὐδὲν εἴχετε ποιῆσαι χαλεπώτερον. τὸ γὰρ πολίταις ἑαυτῶν ὀργιζομένους, εἰ μὲν ἀδίκως ἢ δικαίως, ἐῶ· πολίταις δ' οὖν, καὶ τούτοις ἐπιτίμοις καὶ μηδενὸς χείροσι, μὴ δοῦναι λόγον μηδὲ λαβεῖν, ἀλλ' εὐθὺς λιθάζειν καὶ καταπιμπράναι τὰς οἰκίας, ἵνα, εἰ ἐδύνασθε, μετὰ τῶν παίδων αὐτοὺς καὶ τῶν γυναικῶν συμφλέ-

ξητε, τίνων ἐστὶν ἀνθρώπων; ἐμοὶ μὲν νὴ τὸν Δία καὶ τοὺς θεούς, εἰ καὶ χαλεπῶς ἀκούσεσθε, οὐ δοκεῖ τὰ τοιαῦτα εἶναι τῶν ἐνδεῶς πραττόντων οὐδὲ τῶν οὐκ ἐχόντων τἀναγκαῖα. ἡ γὰρ ἔνδεια σωφροσύνην ποιεῖ. καὶ ταῦτα εἰ μὴ δοκεῖτε ὑπὲρ ὑμῶν λέγεσθαι, πλεῖστον ἁμαρτάνετε. εἰ γὰρ τοιοῦτοι ἔσεσθε, κἂν ὀργισθῆτέ τῳ· πολλὰ δὲ εἰκὸς ὡς ἐν πόλει συμβῆναι 218R II καὶ δίκαια καὶ ἄδικα· τηλικαύτην ἀξιώσετε τιμωρίαν λαμβάνειν, ὥστ' εὐθὺς μετὰ τῶν παίδων κατακάειν καί τινας τῶν γυναικῶν, ἀνθρώπων ἐλευθέρων, ἀναγκάζειν ὑμῖν ὁρᾶσθαι περιερρηγμένας καὶ ἱκετευούσας ὑμᾶς, ὥσπερ ἐν πολέμῳ· τίς οὕτως ἀνόητος καὶ ἀτυχὴς ἄνθρωπός ἐστιν, ὅστις ἐν τοιαύτῃ πόλει ζῆν αἱρήσεται μίαν ἡμέραν; πολὺ γὰρ κρεῖττον φυγάδα εἶναι καὶ παροικεῖν ἐπὶ ξένης ἢ τοιαῦτα πάσχειν· ἐπεὶ καὶ νῦν ἡ πρόφασις ἡ λεγομένη, δι' ἣν ὑμᾶς ἀποτραπῆναί φασι τῆς οἰκίας τῆς ἐμῆς, ὑπιδομένους τοῦ στενωποῦ τὸ βάθος, ὁρᾶτε οἷόν ἐστιν. εἰ γὰρ ἐμὲ τοῦτο ἔσωσε, καιρὸς ἤδη τὸ λοιπὸν ὡς ἐν 522 στρατοπέδῳ τῇ πόλει τὰς δυσχωρίας καταλαμβάνειν καὶ τὰ ὑψηλὰ ἢ ἀπότομα. καίτοι μὰ τοὺς θεοὺς οὐδὲ ἐν τοῖς στρατοπέδοις ζητοῦσιν ἄλλος ἄλλου ἀσφαλέστερον σκηνοῦν, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πολεμίους αὐτοῖς ἡ φυλακή ἐστιν. τῇ μὲν οὖν τύχῃ χάρις, δι' ἣν ἀπετράπητε, εἴτε τοῦτο νοήσαντες εἴτε ἄλλο ὁτιοῦν· οὐ μέντοι ἀληθῶς ὑπείδεσθε. οὐ γὰρ ἂν ἔγωγε ἠμυνάμην ὑμᾶς, ἀλλὰ τούτου γε ἕνεκα πολλὴ ὑμῖν ἀσφάλειά ἐστιν, ὅταν βούλησθε κατακάειν τὴν οἰκίαν. 219 II ἤρκει δέ μοι τὴν γυναῖκα καὶ τὸ παιδίον λαβόντα ἀποχωρεῖν. καὶ μηδεὶς νομίσῃ ὡς ἐγὼ ὑπὲρ ἐμαυτοῦ ἀγανακτῶν ταῦτα εἴρηκα μᾶλλον ἢ ὑπὲρ ὑμῶν δεδιὼς μήποτε ἄρα διαβληθῆτε ὡς βίαιοι καὶ παρά-

νομοι. οὐ γὰρ λανθάνει τῶν ἐν ταῖς πόλεσιν οὐδὲν τοὺς ἡγεμόνας· λέγω δὲ τοὺς μείζους ἡγεμόνας τῶν ἐνθάδε· ἀλλ' ὥσπερ τῶν παιδίων τῶν ἀτακτοτέρων οἴκοι πρὸς τοὺς διδασκάλους κατηγοροῦσιν οἱ προσήκοντες, οὕτω καὶ τὰ τῶν δήμων ἁμαρτήματα πρὸς ἐκείνους ἀπαγγέλλεται. ταῦτα μὲν οὖν οὔτε καλῶς οὔτε συμφερόντως αὐτοῖς πράττοιτε ἄν. τὸ δὲ ἀξιοῦν ἐπιμελεῖσθαι τῆς ἀγορᾶς καὶ τοὺς δυναμένους χειροτονεῖν καὶ τοὺς μὴ λελειτουργηκότας· εἰ δὲ μή γε, οὓς ἂν βούλησθε, σωφρονούντων τε ἀνθρώπων ἐστὶ καὶ πρός γε ταῦτα οὐδεὶς ὑμῖν ἐναντιώσεται.

---

120 R II

ΔΗΜΗΓΟΡΙΑ ΕΝ ΤΗΙ ΠΑΤΡΙΔΙ.

Πρῶτον μέν, ὦ ἄνδρες, ὅταν ἀναστῶ, μὴ πάντως ἡγεῖσθε λόγων ἀκούσεσθαι θαυμαστῶν μηδὲ ἐπισήμων· λέγω δὲ οἷον πρὸς ἡδονήν τινα ἢ κάλλος ἢ σοφίαν εἰργασμένων. ἴσως μὲν γὰρ οὐδὲ ἄλλως ἦμεν ἱκανοὶ πρὸς τὸ τοιοῦτον, ἀλλὰ τύχῃ τινὶ τὸ πλῆθος καὶ τὰς πόλεις πάσας ἐξηπατήσαμεν· εἰ δ' οὖν, ἀλλὰ νῦν πολλὴν ἀπορίαν καὶ λήθην εἰκὸς ἡμῖν γεγονέναι
[illegible] τῶν τοιούτων λόγων. ὁποῖα γὰρ ἂν πράττῃ τις καὶ ἐν ὁποίοις ἂν ᾖ πράγμασιν, ἀνάγκη καὶ τοὺς λόγους εἶναι παραπλησίους. ἡμεῖς δὲ πολὺν ἤδη χρόνον μικρὰ καὶ ἄδοξα πράττομεν· καὶ τοῦτο ἴσως ἀναγκαῖόν ἐστιν. ὡς ἐγὼ πρότερον μὲν ἐθαύμαζον τῶν φιλοσόφων τοὺς καταλιπόντας μὲν τὰς αὑτῶν πατρίδας οὐδενὸς ἀναγκάζοντος, παρ' ἄλλοις δὲ ζῆν ἑλομένους, καὶ ταῦτα ἀποφαινομένους αὐτοὺς ὅτι δεῖ

τὴν πατρίδα τιμᾶν καὶ περὶ πλείστου ποιεῖσθαι καὶ ὅτι πράττειν τὰ κοινὰ καὶ πολιτεύεσθαι τῷ ἀνθρώπῳ κατὰ φύσιν ἐστί. λέγω δὲ τὸν Ζήνωνα, τὸν Χρύσιππον, τὸν Κλεάνθην, ὧν οὐδεὶς οἴκοι ἔμεινε ταῦτα 221 II λεγόντων. οὐκ ἄρα ἐφρόνουν ἃ ἔλεγον; πάντων μάλιστα, ὥς ἐμοὶ δοκοῦσιν. ἀλλὰ καλὸν μὲν ἡγοῦντο καὶ τῷ ὄντι μακάριον καὶ πρέπον ἀνδράσι σοφοῖς τὸ πρᾶγμα, τῆς ἑαυτοῦ πόλεως ἐπιμέλειαν· τὰς δὲ ἐνούσας δυσκολίας καὶ τὰς χαλεπότητας ὑφεωρῶντο καὶ τῶν μὲν ἄγνοιαν, τῶν δὲ φθόνον, τῶν δὲ ἀγνωμοσύνην, εἰ μή τις σοφὸς ὢν ἅμα δύναιτο τὴν τοῦ Ἡρακλέους ἔχειν ἰσχὺν καὶ δύναμιν· τοῦτο δὲ ἀδύνατον ἡγοῦντο. καίτοι τὸν Ἡρακλέα αὐτὸν ἀκούομεν τῆς μὲν Αἰγύπτου κρατῆσαι καὶ τῆς Λιβύης, ἔτι δὲ τῶν περὶ τὸν Εὔξεινον Πόντον οἰκούντων καὶ Θρᾳκῶν καὶ Σκυθῶν, καὶ τὸ Ἴλιον ἑλεῖν μικρῷ στόλῳ παραβαλόντα καὶ πάντων ἄρξαντα τῶν ἐθνῶν τούτων καταστῆσαι βασιλέα αὐτόν· ὁπότε δὲ εἰς Ἄργος ἀφίκοιτο, τὴν Αὐγέου κόπρον μεταφέρειν ἢ τοὺς ὄφεις θηρᾶν ἢ τὰς ὄρνιθας διώκειν, ἵνα μὴ ἐνοχλῶσι τοὺς ἐν Στυμφάλῳ γεωργούς, ἢ ἄλλα τοιαῦτα ποιεῖν φαῦλα καὶ ταπεινὰ προσταττόμενον· τελευταῖον δὲ εἰς ᾅδου φασὶ πεμφθῆναι αὐτόν· οὕτω σφόδρα ἐπιεικῶς αὐτῷ χρῆσθαι τὸν πολίτην. τοὺς δὲ Ἀργείους καὶ Θηβαί- 222 II ους ἐπαινεῖν μὲν καὶ ἀγαπᾶν τὸν Ἡρακλέα, περιορᾶν δὲ ὑβριζόμενον. ἅ μοι δοκεῖ διανοηθεὶς Ὅμηρος, οὐ μόνον ποιητὴς ἀγαθὸς ὢν ἀλλὰ καὶ τῷ τρόπῳ φιλόσοφος, τὸν ἅπαντα ἀποδημεῖν χρόνον, ὥστε μηδένα 524 γνῶναι τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ μᾶλλον, ὡς ἔοικεν, αἱρεῖσθαι πέντε καὶ εἴκοσι δραχμὰς προσαιτῶν λαμβάνειν, καὶ ταῦτα ὡς μαινόμενος, ἢ οἴκοι διάγειν. τοιγαροῦν ἅπαντες ὕστερον ἠμφεσβήτησαν ὑπὲρ αὐ-

τοῦ. καὶ τὸ μὲν ἐκείνου ὄνομα παρὰ πᾶσιν Ἕλλησι καὶ βαρβάροις γιγνώσκεται, τὴν δὲ Ἴον οὐδὲ ἀκηκόασιν οἱ πολλοὶ σχεδόν, εἴπερ ἦν Ἰήτης, καὶ τῆς Χίου οὐ πολύς ἐστι λόγος οὐδὲ Κολοφῶνος· καίτοι ποιητὴν οὐ χείρονα Ὁμήρου παρέχεται τὸν Ἀπόλλωνα. Πυθαγόρας δὲ ἐκ Σάμου μὲν ἔφυγεν ἑκὼν τυραννουμένης, παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις, μάλιστα δὲ οἶμαι περὶ τὴν Ἰταλίαν ἐτιμᾶτο ὡς θεός. τί οὖν; πάλαι τις ἤδη κάθηται λέγων, Σὺ πρὸς Ὅμηρον καὶ Πυθαγόραν καὶ Ζήνωνα παραβάλλεις αὑτόν; Μὰ Δί', οὐκ ἔγωγε, πλὴν ὅτι πᾶσι τοῖς φιλοσόφοις ἔδοξε χαλεπὸς ἐν τῇ πατρίδι ὁ βίος. ἐπεὶ τί οἴεσθε; οὐκ 23R II ἐφίλουν τὰς πατρίδας; ἀλλὰ τὸν Ὅμηρον ὑπὲρ μὲν Ὀδυσσέως ὀδύρεσθαι καὶ φάσκειν αὐτὸν ἐθέλειν τὸν καπνὸν ἰδόντα τὸν ἐκ τῆς Ἰθάκης παραχρῆμα ἀποθανεῖν, αὐτὸν δὲ μὴ στέργειν τὴν αὑτοῦ πόλιν, ἀλλ' οὐ τὸν οἰκεῖον ἔρωτα καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ὁμολογεῖν, ἣν εἶχε τῆς πατρίδος, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ὀδυσσέως; ὃς δὲ πάντα τὸν χρόνον ἔμεινεν ἐν τῇ πατρίδι, πράττων ὅ,τι δοκοίη τοῖς πολίταις καὶ τοῖς νόμοις, εἰ μέν τι μέγα ὤνησε τοὺς Ἀθηναίους, οὐκ ἔχω εἰπεῖν· τὴν δὲ βλάβην ἐπίσταμαι τὴν γενομένην αὐτοῖς. ἔτι γὰρ νῦν ὀνειδίζονται περὶ Σωκράτους, ὡς οὔτε δικαίως οὔτε ὁσίως τῷ ἀνδρὶ προσενεχθέντες, καὶ πάντων αὐτοῖς τῶν ὕστερον γενομένων κακῶν ταύτην φασὶ συμβῆναι τὴν αἰτίαν. ταῦτα μὲν ἀκηκόατε ἄλλως 24R II παρὰ ἀνθρώπου πλάνητος καὶ ἀδολέσχου. ὃ δ' οὖν ἔφην, παραιτοῦμαι ὑμᾶς μηδένα ἀπαιτεῖν ἐν τῷ παρόντι παρ' ἐμοῦ λόγον μεγαλόφρονα καὶ σοφόν, ἀλλ' ἰδιωτικὸν καὶ φαῦλον, ὁποῖα καὶ τὰ πράγματά 125M ἐστιν. εὖ δ' ἴστε, ὥσπερ προειλόμην σιγᾶν, ἀφ' οὗ νῦν ἧκον, οὐκ ἂν ἐφθεγξάμην, εἰ μή τι ἀναγκαῖον

συνεβεβήκει. ἐγὼ γὰρ ἡψάμην πράγματος, ὅ μοι πολλῶν τῷ ὄντι πραγμάτων αἴτιον γέγονε καὶ θαυμαστῆς ἀηδίας. ὥστε πρότερον μὲν οὐκ ᾔδειν τὸ τῶν Θετταλῶν τί ποτέ ἐστι τὸ ἐφ' αὑτὰς τὴν σελήνην κατάγειν, νῦν δὲ ἐπιμελῶς ἔγνωκα. καὶ τὸν Ἀριστοτέλην ἐνίοτε ἐμακάριζον, ὅστις Σταγειρίτης ὤν· τὰ δὲ Στάγειρα κώμη τῆς Ὀλυνθίας ἦν· ἁλούσης δὲ Ὀλύνθου συγγενόμενος Ἀλεξάνδρῳ καὶ Φιλίππῳ διεπράξατο οἰκισθῆναι πάλιν τὸ χωρίον, καὶ μόνον αὐτὸν ἔφασκον εὐτυχῆσαι τὴν εὐτυχίαν ταύτην, ὥστε τῆς πατρίδος οἰκιστὴν γενέσθαι. μεταξὺ δὲ πρῴην ἐνέτυχον ἐπιστολῇ τινι, ἐν ᾗ ἐστι μετανοῶν καὶ ὀδυρόμενος καὶ λέγων ὅτι τούτων τινὲς καὶ τὸν βασιλέα καὶ τοὺς ἀφικνουμένους σατράπας διαφθείρουσιν, ὥστε μηδὲν ἀγαθὸν γενέσθαι μηδὲ ὅλως κατοικισθῆναι τὴν πόλιν. ὅπου δὲ τὸ κατοικισθῆναι τοῖς ἐκπε- 225 II σοῦσι * καὶ τοῦτο ἐλύπει τινάς, εἰ φυγάδες ὄντες καὶ ἀπόλιδες πατρίδα ἕξουσι καὶ πολιτεύσονται κατὰ νόμους ἐν ἐλευθερίᾳ, μᾶλλον δ' ᾑροῦντο διῳκίσθαι κατὰ κώμας τοῖς βαρβάροις ὁμοίως ἢ σχῆμα πόλεως καὶ ὄνομα ἔχειν· ἦπου προσῆκε θαυμάζειν καὶ εἰ ἄλλο τι λυπεῖ τινας; ὃ δ' οὖν Ἀριστοτέλης ἐπιστέλλων γέγραφεν ὡς τοῖς πράγμασιν ἀπειρηκώς· φησὶ γὰρ αἴρειν τοὺς δακτύλους· κἀμὲ νομίζετε καὶ εἴ τινές εἰσιν ἕτεροι. καὶ γὰρ δὴ πλεῖον ἴσχυσεν ἡ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων κακοδαιμονία τῆς τοῦ Ἀριστοτέ- 226 II λους σπουδῆς, ὥστε οὐκ εἴασαν προβῆναι τὸ κωμίον εἰς ἀξίωμα πόλεως, καὶ νῦν ἔτι ἀοίκητόν ἐστιν. ἀλλ' ὅπως μὴ καὶ τοῦτό μου διαβάλῃ τις, ὡς ἐγὼ Στάγειρα καὶ κώμην καλῶ τὴν πόλιν ταύτην· δύναμαι γὰρ ὀμόσας εἰπεῖν μηδεμίαν ἄλλην πόλιν ἐμοὶ κρείττω πεφηνέναι, κἂν εἰ μόνον εἶχε τὸ χαλκεῖον τὸ τοῦ

δεῖνος, ὃ ἐγὼ κατέλυσα ὁ τὰς πόλεις πορθῶν καὶ τὰς ἀκροπόλεις. ἵνα δ᾽ οὖν μὴ ἐπιλάθωμαι οὗ χάριν ἀνέστην, ἁμάρτημα ἴσως ἥμαρτον ἀνθρώπινον. νῦν οὖν τίνα με βούλεσθε ὑποσχεῖν ζημίαν ἀντὶ τούτου τοῦ ἁμαρτήματος ἢ τί ποιεῖν; ἀξιῶ συμβούλους ὑμᾶς γενέσθαι· πότερον καθελεῖν με τὸ ἔργον ταῖς ἐμαυτοῦ δαπάναις τὸ γεγονὸς καὶ ποιῆσαι πάντα ὁποῖα ἦν πρότερον; ἀλλὰ ἴσως οὐ δυνήσομαι. ἢ τί πρὸς θεῶν; εἴπατέ μοι. ἐγὼ μὲν γὰρ ᾤμην ὁρῶν τὰ τοιαῦτα πόλεις ἄλλας φιλοτιμουμένας, οὐ μόνον τὰς κατὰ τὴν Ἀσίαν λέγω καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν, ἀλλὰ ταύτας τὰς ἀστυγείτονας καὶ πλησίον, τὴν τῶν Νικομηδέων, τὴν τῶν Νικαέων, τοὺς Καισαρεῖς τούτους, εὐγενεῖς μὲν ἀνθρώπους καὶ σφόδρα Ἕλληνας, πολὺ δὲ μικροτέραν τῆς ἡμετέρας οἰκοῦντας πόλιν, καὶ τοὺς πολιτευομένους παρ᾽ ἑκάστοις, ἐὰν καὶ περὶ τῶν ἄλλων διαφέρωνται, τά γε τοιαῦτα ὁμοφρονοῦντας, καὶ τὸν αὐτοκράτορα τοιαῦτα ἐπιστέλλοντα τύχῃ τινί, ὅτι βούλεται πάντα τρόπον αὔξεσθαι τὴν πόλιν ὑμῶν. ἐπιτρέψατε δὲ ἀναγνῶναι τὴν ἐπιστολήν, ἐπειδὴ τὴν τοῦ Ἀριστοτέλους μακρὸν ἦν καὶ περίεργον. — ᾤμην καὶ παρ᾽ ὑμῖν ταῦτα ἔσεσθαι, καὶ μηδένα λυπήσεσθαι τῆς πόλεως κατασκευαζομένης. καὶ τοῦτό γε ἀπέβη τοιοῦτον· καὶ γὰρ ἔδοξεν ὑμῖν ταῦτα καὶ πολλὰ καὶ πολλάκις συνεισεφέρετε αὐτοὶ καὶ προεθυμεῖσθε. τί οὖν βούλεσθε; ἐγὼ γὰρ ὄμνυμι τοὺς θεοὺς ὑμῖν ἅπαντας, ἦ μὴν ἀντὶ τοῦ λυπεῖν ὑμᾶς ἤ τινας ὑμῶν ἢ δοκεῖν βαρὺς οὐκ ἂν ἑλοίμην ἴδιά μοι γενέσθαι τὰ Δαρείου βασίλεια ἢ τὰ Κροίσου ἢ τὴν οἰκίαν τὴν πατρῴαν τὴν ἐμὴν χρυσῆν τῷ ὄντι, ἀλλὰ μὴ ὥσπερ ὀνόματι μόνον τὴν τοῦ Νέρωνος καλοῦσιν. οὐδὲ γὰρ ὄφελος οὐδὲν οἰκίας χρυσῆς,

οὐ μᾶλλον ἢ χύτρας χρυσῆς ἢ τῆς πλατάνου τῆς ἐν Πέρσαις. πόλεως δὲ ὄφελος εὐπρεποῦς γιγνομένης, ἀέρα πλείονα λαμβανούσης δι' εὐρυχωρίαν, τοῦ μὲν θέρους σκιάν, τοῦ δὲ χειμῶνος ἥλιον ὑπὸ στέγῃ, ἀντὶ φαύλων καὶ ταπεινῶν ἐρειπίων οἰκήματα ὑψηλὰ καὶ μεγάλης πόλεως ἄξια· ἵνα ὥσπερ ἐπὶ τῶν εὐγενῶν πώλων καὶ τῶν σκυλάκων τὸ ἐσόμενον μέγεθος εἰκάζουσιν οἱ ὁρῶντες, ἐὰν ᾖ τὰ κῶλα 527 I
ὑψηλὰ καὶ μεγάλα, ἐὰν δὲ ταπεινὰ καὶ ἀναυξῆ, φασὶν ἀεί ποτε μενεῖν τοιαῦτα, οὕτως ἔχῃ καὶ περὶ τὴν ἡμετέραν πόλιν. ἀλλὰ τί μοι περὶ τούτων νῦν λέγειν; καλῶς μέ τις ἀηδόνα ἔφη τῶν σοφιστῶν, λοι- 229 II
δορῆσαι βουλόμενος· διὰ τοῦτο, ἐμοὶ δοκεῖν, ὅτι καὶ τὴν ἀηδόνα γλώσσαργόν φασιν οἱ ποιηταί. ἴσως δ' ἂν ὅμοιος εἴην τοῖς τέττιξι· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πρὸς τὸν ἥλιον διψῶντες ᾄδουσιν ὑπὸ ἀνοίας οὐδὲν ὠφελούμενοι. πλὴν τοσοῦτόν γε μόνον οὐκ ἄξιον ἴσως παραλιπεῖν περὶ τῶν μνημάτων καὶ τῶν ἱερῶν, ὅτι τοὺς Ἀντιοχέας οὐκ εἰκός ἐστιν οὐδενὸς ἅψασθαι τοιούτου· πολὺ γὰρ ἐλάττω τόπον ἐποίουν τοῦ παρ' ἡμῖν, ὧν ἡ πόλις ἓξ καὶ τριάκοντα σταδίων ἐστὶ τὸ μῆκος, καὶ στοὰς ἑκατέρωθεν πεποιήκασιν· οὐδὲ τοὺς Ταρσεῖς οὐδὲ νῦν Νικομηδεῖς, οἳ ἐψηφίσαντο 230 II
τὰ μνήματα μεταίρειν. ὁ δὲ Μακρῖνος, ὃν εὐεργέτην ἀνεγράψατε τῆς πόλεως, τὸ Προυσίου τοῦ βασιλέως μνημεῖον μετήνεγκεν ἐκ τῆς ἀγορᾶς καὶ τὸν ἀνδριάντα. οὐδεὶς γὰρ] ἔστι παρ' ἐκείνοις φιλόπολις ἀνὴρ οὐδὲ ἐπιμελὴς περὶ τοὺς θεούς· ἀλλὰ παρά γε ὑμῖν ἦσαν πολλοί. πλὴν ταῦτα μὲν ὅπως ποτὲ δοκεῖ. τί γὰρ ἐμοὶ τῆς ἐνθάδε στοᾶς, ὥσπερ οὐκ ἔχοντά με ὅποι βούλομαι περιπατεῖν, τὴν Ποικίλην Ἀθήνησι, τὴν Περσικὴν ἐν Λακεδαίμονι, τὰς ἐν τῇ Ῥώμῃ τὰς χρυ-

1 R II σᾶς, ἐν ταῖς τῶν Ἀντιοχέων, τῶν Ταρσέων, μετὰ
πλείονος τιμῆς; ἢ μόνον ἐξιόντα με καὶ περιπατή-
σοντα, τῶν δὲ ἄλλων οὐδένα πολιτῶν. ἀλλ' οὔτε
γυμνάσιον ἐν πόλει μόνος οὐδεὶς ἔχει γυμναζόμενος
οὔτε στοὰν οὔτε βαλανεῖον οὔτε ἄλλο τῶν δημοσίων
οὐδέν. ἢ ἐγὼ τετύφωμαι καὶ ἀνόητός εἰμι; πλὴν ὅ
γε ἠξίωσα, συμβουλεύσατέ μοι. ὡς ἐγὼ βουλόμενος
ὑμῖν ἀρέσκειν πάντα τρόπον ἀπορῶ. νῦν γὰρ ἐὰν
ἅπτωμαι τοῦ πράγματος καὶ σπουδάζω γίγνεσθαι τὸ
ἔργον, τυραννεῖν μέ φασί τινες καὶ κατασκάπτειν
τὴν πόλιν καὶ τὰ ἱερὰ πάντα. δῆλον γὰρ ὅτι ἐνέ-
128 M πρησα τὸν νεὼν τοῦ Διός. καὶ τοὺς ἀνδριάντας ἐκ
τοῦ μυλῶνος ἐρρυσάμην, καὶ νῦν ἐν τῷ φανερωτά-
τῳ κεῖνται τῆς πόλεως. ἐὰν δὲ τὴν ἡσυχίαν ἄγω,
μὴ βουλόμενος μηδένα στένειν μηδὲ προσκρούειν μη-
δενί, βοᾶτε ὑμεῖς, Γιγνέσθω τὸ ἔργον ἢ καθαιρεί-
σθω τὸ γεγονός· ὥσπερ ἐμοὶ τοῦτο προφέροντες καὶ
232 R II ὀνειδίζοντες. τί οὖν βούλεσθέ με ποιεῖν; ὃ γὰρ ἂν
εἴπητε, τοῦτο ποιήσω καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων·
οὐδὲ ἂν ᾖ τις ἔργον πεποιηκὼς ὑπὲρ οὗ λόγον μὴ
δέδωκεν, οὐδ' ἂν ἔτι ποιῶν καὶ χρήματα λαμβάνων
ἀεὶ παρὰ τῶν κατ' ἔτος ἀρχόντων, ὥσπερ εἰς τὸν
ἄπληστον πίθον τάδε ληψόμενος, οὐδὲ ἂν ἄλλο τι
γίγνηται· τί γὰρ ἐμοὶ τούτων; διὰ μὲν γὰρ τῆς στοᾶς
οὐ διελεύσομαι, σαφῶς ἴστε. ἀλλὰ πονεῖν καὶ προσ-
ιέναι καὶ παρακαλεῖν τὸν ἀνθύπατον, ὅπως πρᾴως
καὶ πρὸς δύναμιν εἰσπράττῃ τοὺς ὑπεσχημένους; καὶ
τοῦτο ἕτοιμος ποιεῖν οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς συμ-
βάλλεσθαι μέρος τῆς ὑποσχέσεως, ὥστε κουφίζεσθαι
τοὺς ἄλλους. μόνον ἕν τι προστάξατε· εἰ δὲ μή, τὴν
ἡσυχίαν ἔξω βοώντων ὑμῶν, μᾶλλον δὲ ἄπειμι. οὐ
233 R II γὰρ ὥσπερ ἡ ἀλώπηξ καταφαγοῦσα τὰ κρέα οὐκ ἐδύ-

νατο ἐξελθεῖν ἐκ τῆς δρυὸς διὰ τὸ ἐμπλησθῆναι, κἀμοὶ ἐξελθεῖν διὰ τοῦτο χαλεπόν. πολὺ γὰρ γέγονα λεπτότερος ἢ ὅτε εἰσῆλθον. καὶ πρὸς θεῶν μή μοι νομίζετε χαρίζεσθαι περὶ τῆς στοᾶς ἐπιβοῶντες. ἐμοὶ γὰρ εἷς ἀνήρ ἐστιν ὁ χαριζόμενος ἐν τῇ πόλει σχεδόν, ὡς ἐγὼ ἀκούω, καὶ μάλιστα προνοῶν τῶν ἐμοὶ συμφερόντων· καὶ οὔτε φίλος οὔτε συγγενὴς οὕτως οὐδεὶς ἐμοῦ κήδεται. σκοπεῖτε δὲ εἰ δόξει καλῶς ὑμῖν ὑπὲρ ἐμοῦ λογίζεσθαι καί με ἀγαπᾶν, ὃς πρῶτον οἴεταί με δεῖν πολλὰ κινδυνεύσαντα καὶ πονήσαντα τὴν ἡσυχίαν ἐνθάδε ἄγειν καὶ τοῖς ἐμαυτοῦ προσέχειν καὶ μήτε ἡγεμόνας θεραπεύειν μήτε ἄλλην ἀσχολίαν μηδεμίαν ἔχειν· ἔπειτα μικρόν τι μέρος εὑρηκότα τῆς οὐσίας, καὶ πρὸς ταῖς πρότερον βλάβαις ἔτι καὶ τῆς ἀδελφῆς ἀποθανούσης, ὠφεληθέντα μὲν μηδέν, 529 M ἀπολέσαντα δὲ πάντα, ὅσα τῶν ἐμῶν εἶχε, δανεισάμενόν τε, ὥστε τὰ χωρία πρίασθαι, τοῦτο ἀποδοῦναι τὸ χρέος καὶ τὰ πρότερον ὀφειλόμενα, καὶ μὴ στοὰν οἰκοδομεῖν μηδὲ ἀναλίσκειν παρὰ δύναμιν· ἔπειτα 234 R II συνηθείας οὔσης μοι πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ἴσως δὲ καὶ φιλίας, καὶ πρὸς ἄλλους πολλοὺς τοὺς δυνατωτάτους σχεδόν τι Ῥωμαίων, ἐκείνοις συνεῖναι τιμώμενον καὶ θαυμαζόμενον· [ἀλλὰ μὴ παρ' ὑμῖν πρὸς τὸν δεῖνα ἢ τὸν δεῖνα ἐξεταζόμενον·] εἰ δὲ ἄρα ἀποδημῶν ἥδομαι, τὰς μεγίστας πόλεις ἐπιέναι μετὰ πολλοῦ ζήλου καὶ φιλοτιμίας παραπεμπόμενον, χάριν εἰδότων μοι παρ' οὓς ἂν ἀφίκωμαι καὶ δεομένων λέγειν καὶ συμβουλεύειν καὶ ἐπὶ τὰς ἐμὰς θύρας ἰόντων ἐξ ἑωθινοῦ, μηδὲν ἀναλώσαντα μηδὲ προστιθέντα, ὥστε θαυμάζειν ἅπαντας καὶ τυχὸν ἂν εἰπεῖν τινας,

ὢ πόποι, ὡς ὅδε πᾶσι φίλος καὶ τίμιός ἐστιν
ἀνθρώποις, ὅτεών κε πόλιν καὶ δῆμον ἵκηται·

ἀλλὰ μὴ δαπανᾶν μὲν ἐξ ὀλίγων ὑπαρχόντων, ἀσχολεῖσθαι δὲ ἀσχολίας ἀνωφελεῖς, τὸ δὲ σῶμα, θεραπείας δεόμενον καὶ πολλῆς προσοχῆς, καταφθείρειν ἀμελοῦντα, τὴν δὲ ψυχὴν τοσοῦτον χρόνον ἐᾶν ἄγευστον φιλοσοφίας καὶ τῶν τοιούτων μαθημάτων, πρὸς δὲ τὸν δεῖνα ἐξετάζεσθαι ἢ τὸν δεῖνα καὶ κακῶς ἀκού- 35 R II ειν ἐνίοτε καὶ δάκνεσθαι. πρὸς θεῶν ὁ ταῦτα ὑπὲρ ἐμοῦ φροντίζων καὶ διαλεγόμενος οὐχ οὗτός ἐστιν ἀνθρώπων ἁπάντων εὐνούστατος ἐμοὶ καὶ μάλιστα ὑπὸ ἐμοῦ φιλεῖσθαι δίκαιος; ὅταν δὲ ἀκούω λέγειν τινὰ ὡς περὶ τυράννου, παράδοξον ἐμοὶ φαίνεται καὶ γελοῖον. ἐγὼ γὰρ ἐπίσταμαι τῶν τυράννων ἔργα τοιαῦτα, μοιχεύειν γυναῖκας ἀλλοτρίας καὶ διαφθείρειν παῖδας, ἀνθρώπους ἐλευθέρους τύπτειν καὶ αἰκίζεσθαι πάντων ὁρώντων, τοὺς δὲ καὶ στρεβλοῦν, 130 M οἷον εἰς ζέοντα λέβητα καθιέντας, ἄλλους δὲ καταπιττοῦν· ὧν οὐδὲν ἐγὼ ποιῶ· ἑτέραν δὲ γυναῖκα τύραννον Σεμίραμιν, ὅτι πρεσβυτέρα τὴν ἡλικίαν οὖσα καὶ μάχλος ἠνάγκαζε συγγίγνεσθαί τινας ἑαυτῇ. τῶν δὲ τυράννων οὐδένα ἀκήκοα ταῦτα ποιοῦντα, * πρεσβύτην θρασύν. ὧν τί πρὸς ἐμέ ἐστιν; ἢ ὅτι τὴν οἰκίαν οἰκοδομῶ πολυτελῶς, ἀλλ' οὐκ ἐῶ πίπτειν; ἢ ὅτι πορφύραν αὐτὸς ἠμφίεσμαι, ἀλλ' οὐ φαῦλον τριβώνιον; ἀλλ' ὅτι κομῶ καὶ γένεια ἔχω; τοῦτο δ' ἴσως οὐ τυραννικόν ἐστιν, ἀλλὰ βασιλικόν. ἔφη δ' οὖν τις ὅτι καὶ τὸ κακῶς ἀκούειν καλῶς ποιοῦντα καὶ τοῦτο βασιλικόν ἐστιν.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ ΕΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΙ. 236 R II

Πρῶτον μέν, ὦ ἄνδρες, τῷ κρατίστῳ Οὐαρηνῷ δεῖ χάριν ἡμᾶς εἰδέναι καὶ διὰ τὴν ἄλλην προθυμίαν, ἣν ἐπιδέδεικται πρὸς τὴν πόλιν, καὶ ὅτι βουλομένοις ἡμῖν ἐκκλησιάσαι πάλιν ἐφῆκεν οὐ μόνον ἑτοίμως, ἀλλὰ καὶ ἡδέως. τοῦτο γὰρ ἦν πιστεύοντος ὑμῖν καὶ εἰδότος ὅτι πρὸς οὐδὲν ἄτοπον χρήσεσθε τῇ ἐξουσίᾳ. οὔτε γὰρ ξύλα χλωρὰ δήπουθεν οὐδεὶς συντίθησιν, ὥστε κάεσθαι, προειδὼς ὅτι ἀνάγκη γενέσθαι καπνὸν πολὺν καὶ ἄτοπον, οὔτε τεταραγμένον δῆμον εἰς ταὐτὸ συνάγει νοῦν ἔχων ἡγεμών, ἀλλὰ ἂν μή τις μείζων ἀνάγκη καταλάβῃ. νῦν οὖν ὑμέτερον ἔργον ἐστὶ μὴ ψεύσασθαι αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, ἀλλ' ἐπιδεῖξαι σωφρόνως καὶ καλῶς αὐτοὺς ἐκκλησιάζοντας, καὶ πρῶτον, ἐμοὶ δοκεῖν, καλλωπίσασθαι τῇ φιλίᾳ τῇ πρὸς ἀλλήλους καὶ ὁμονοίᾳ, κἂν δεῦρο ἀφίκηται παρακληθείς, περὶ μὲν τῶν ἄλλων ὧν ἐβοᾶτε ὑπερθέσθαι· ζητήσει γὰρ αὐτὸς τὰ δημόσια, κἂν ὑμεῖς κωλύειν θέλητε. τὸ δὲ νῦν εὐχαριστήσατε καὶ δεξιώσασθε καὶ μετ' εὐφημίας καὶ τιμῆς ὑποδέξασθε, 237 R II ἵνα μὴ ὥσπερ ἰατρὸς πρὸς νοσοῦντας ὑπόπτως 531 M καὶ ἀηδῶς θεραπείας ἕνεκεν, ἀλλ' ὡς πρὸς ὑγιαίνοντας ἡδέως καὶ προθύμως παρῇ. καὶ γὰρ δὴ νῦν μὲν ἄπεισι μετὰ τὴν τήμερον ἴσως ἡμέραν, ἀφικνεῖται δὲ ὀλίγον ὕστερον· καὶ τότε, ἂν μὴ πρότερον αὐτοὶ πείσωμεν ὑμᾶς, εἴ τις ἄρα τῶν δημοσίων ἔχει τι, καὶ δικασταῖς καὶ διαιτηταῖς ἀλλήλοις χρησάμενοι, τότε ἐξέσται καὶ λέγειν καὶ καταβοᾶν. τό γε μὴν προεξανίστασθαι μὴ σφόδρα ἄγνωμον ᾖ. ποῦ γὰρ ἀπεπειράθητε ἢ πότε ἠξιώσατε παρ' αὐτῶν; ἢ τίς

ὑμῖν οὐχ ὑπήκουσε; καὶ τὴν εὐφημίαν τὴν εἰς ἐμέ, ἐγὼ δέομαι, τρέψατε εἰς ἅπαντας. ὥσπερ γὰρ ἐν ἑστιάσει πάνυ αἰσχρόν ἐστιν ἕνα τῶν κατακειμένων πίνειν, καὶ διὰ τοῦτο μὴ μόνον τῷ οἰνοχόῳ δυσκολαίνομεν, ἀλλὰ καὶ τῷ πίνοντι, τὸ αὐτὸ τοῦτο ἐν τοῖς 38R II πολιτικοῖς ἐπαίνοις ἐστί. καὶ ταῦτα ποιοῦντες αὐτοὺς κοσμήσετε, ὡς ἔστι κόσμος πόλεως μέγιστος ὁ τῶν πολιτῶν ἔπαινος. ἐπὶ τίνι γὰρ ἄλλῳ μέγα φρονεῖτε; οὐ μεγέθει μὲν ἕτεραι διαφέρουσι πόλεις καὶ νὴ Δία πλούτῳ καὶ περιουσίᾳ καὶ τοῖς δημοσίοις οἰκοδομήμασιν; ἓν δὲ τοῦτό ἐστιν, ᾧ φιλοτιμούμεθα σχεδὸν πρὸς ἅπαντας ἀνθρώπους, τὸ ἔχειν ἄνδρας ἱκανοὺς καὶ πρᾶξαι καὶ εἰπεῖν, καὶ τὸ μέγιστον, ἀγαπῶντας τὴν πατρίδα. ἐὰν δέ τις ὑμῶν τοῦτο ἀφέληται, ποίας πόλεως καὶ τῆς βραχυτάτης δόξετε ἀμείνους; νῦν γάρ, ἐὰν διενεχθῆτε πρός τινα πόλιν, ὃ μηδεὶς ποιήσειε θεῶν, ἔπειτα ἐκεῖνοι τοὺς ἡμετέρους πολίτας λοιδορῶσι λέγοντες ὅτι εἰσὶν ἅρπαγες, ἄπιστοι, πῶς οἴσετε; πῶς ἕξετε χαλεπῶς; οὐκ εὐθὺς βοήσετε, λοιδορήσεσθε, εἰς χεῖρας τυχὸν ἐλεύσεσθε, ὃ γέγονε πολλάκις πρότερον; εἶθ' ἃ λεγόντων ἑτέρων οὐκ ἀνέχεσθε ἀκούοντες, ταῦτα ἐρεῖτε αὐτοὶ καθ' ἑαυτῶν; [ἐάν ποτε γένηται διαφορά, κἀκεῖνοι προφέρωσιν ὑμῖν τὸ πονηροὺς ἔχειν πολίτας, τὸ στα-33M σιάζειν, οὐκ αἰσχύνεσθε;] ὡς ἔγωγε τοὺς θεοὺς ὑμῖν ὀμνύω πάντας, ἦ μὴν σφόδρα ἤχθέσθην εἰπόντος μοί τινος, Διάλλαξον τὴν πόλιν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἠγανάκτησα. μὴ γὰρ ἴδοιμι τὴν ἡμέραν ἐκείνην, ἐν ᾗ διαλλαγῶν ὑμεῖς δεήσεσθε, ἀλλ' εἰς ἐχθρῶν, φασί, κεφαλὰς τὰ τοιαῦτα τρέποιτο, τοῦτ' ἔστιν εἰς τοὺς καταράτους Γέτας, εἰς μηδένα δὲ τῶν ἄλλων τῶν ὁμοεθνῶν. τί γὰρ ἂν εἴη τῆς ἡμετέρας ἐπιδημίας

ὄφελος, εἰ μὴ πρὸς τὰ τοιαῦτα πειθομένους ὑμᾶς 239 R II ἄγοιμεν, λόγων ἀεὶ συναγωγῶν ὁμονοίας καὶ φιλίας συναράμενοι, καθ' ὅσον οἷοί τέ ἐσμεν, ἔχθραν δὲ καὶ ἔριν καὶ φιλονεικίαν ἄλογον καὶ ἀνόητον ἐξαιροῦντες πάντα τρόπον. καλὸν γὰρ δὴ καὶ συμφέρον ὁμοίως ἅπασι πόλιν ὁμογνώμονα ὁρᾶσθαι καὶ φίλην αὐτῇ καὶ συμπαθῆ· [κάλλιστον θεαμάτων, εὐδαιμονέστατον δὲ ἁπάντων κτημάτων, μία γνώμη περὶ πάντων φαινομένη·] ψόγον τε καὶ ἔπαινον ἐπὶ ταὐτὸ φέροντας, τοῖς τε ἀγαθοῖς καὶ τοῖς φαύλοις πιστὴν ἑκατέροις μαρτυρίαν. καλὸν γάρ, ὥσπερ ἐν χορῷ τεταγμένῳ, συνᾴδειν ἓν καὶ ταὐτὸ μέλος, ἀλλὰ μὴ πονηροῦ τρόπον ὀργάνου διαφέρεσθαι διπλοῦς φθόγγους τε καὶ ἤχους ἀποφαίνοντας ἀπὸ διπλῶν καὶ ποικίλων ἠθῶν· ἐν ᾧ σχεδὸν ἥ τε καταφρόνησις καὶ δυστυχία καὶ τὸ μηδὲν ἰσχύειν μήτε παρ' ἑαυτοῖς μήτε παρὰ τοῖς ἡγεμόσιν. οὔτε γὰρ τῶν ἀσυμφώνων χορῶν οὐδεὶς 240 R II ἀκούει ῥᾳδίως ὅ,τι λέγουσιν οὔτε τῶν διαφερομένων πόλεων. ὥσπερ γὰρ ἐν μιᾷ νηὶ πλέοντας οὐ δυνατὸν οἶμαι χωρὶς ἕκαστον σωτηρίας τυγχάνειν, ἀλλ' ἅμα πάντας, οὕτως οὐδὲ τοὺς συμπολιτευομένους. πρέπει δὲ ὑμῖν παιδείᾳ διαφέροντας καὶ φύσει καὶ τῷ ὄντι καθαρῶς ὄντας Ἕλληνας ἐν αὐτῷ τούτῳ τὴν γενναιότητα ἐπιδεικνύναι. πολλὰ δ' ἂν οἶμαι περὶ τούτων ἔλεγον καὶ πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ὑποθέσεως, εἰ μὴ τό τε σῶμα κομιδῇ φαύλως εἶχον ὑμᾶς τε, ὅπερ ἔφην, οὐχ ἑώρων διαμένοντας. οὐδὲ γὰρ γέγονεν οὐδὲ φύεται παρ' ὑμῖν τοῦτο τὸ νόσημα, 53 ἀλλὰ ἴσως βραχεῖά τις ὑποψία, ἧς καθάπερ ὀφθαλμίας παρὰ τῶν ἐγγὺς ἀπελαύσαμεν. εἴωθε δὲ τοῦτο συμβαίνειν καὶ τῇ θαλάττῃ πολλάκις· τοῦ βυθοῦ κλυσθέντος ἰσχυρῶς καὶ χειμῶνος ἔξω γενομένου

πολλάκις ἀδήλως ἐπεσήμηνε καὶ τοῖς λιμέσιν. οἴεσθε ἀγορᾶς καὶ θεάτρου καὶ γυμνασίων καὶ στοῶν καὶ χρημάτων εἶναί τι ὄφελος τοῖς στασιάζουσιν; οὐ ταῦτά ἐστι τὰ ποιοῦντα πόλιν καλήν, ἀλλὰ σωφροσύνη, φιλία, τὸ πιστεύειν ἀλλήλοις. ὅταν δὲ τὴν βουλὴν ψέγητε, τοὺς προεστῶτας, τοὺς ἐξειλεγμένους, οὐχ αὑτοὺς ψέγετε; εἰ γὰρ οἱ βελτίους ὑμῶν εἰσι πονη-
411 R II ροί, τί δεῖ περὶ τῶν ἄλλων ὑπολαβεῖν; ἡμεῖς ἄρα τὰ αὑτῶν ἀπολέσωμεν; οὐδείς φησιν· ἀλλ' εὖ ἴστε ὅτι ἐν πάσαις ταῖς πόλεσίν ἐστι χρήματα δημόσια καὶ ταῦτα ἔχουσιν ἔνιοι, τινὲς μὲν δι' ἄγνοιαν, τινὲς δὲ ἄλλως· καὶ δεῖ προνοεῖν καὶ σώζειν, οὐ μέντοι μετὰ ἔχθρας οὐδὲ μετὰ διαφορᾶς. οὗτοι φιλοτιμοῦνται, πολλάκις ὑμῖν παρ' αὑτῶν εἰσενηνόχασι. πείθετε αὐτούς, παρακαλεῖτε· ἂν ἀντιτείνωσι, δικαιολογεῖσθε πρὸς μόνους μηδενὸς παρόντος ἔξωθεν. οὐχ ὑμεῖς ἐστε οἱ πολλάκις ἐπαινοῦντες ἡμᾶς δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, τοὺς μὲν ἀριστεῖς λέγοντες, τοὺς δὲ Ὀλυμπίους, τοὺς δὲ σωτῆρας, τοὺς δὲ τροφέας; εἶτα πρὸς Διὸς καὶ θεῶν παρ' αὑτοῖς ψευδομαρτυριῶν ἁλώσεσθε; καὶ πότερον νῦν ταῦτα ὀργιζόμενοι λέγετε ἢ τότε ἐκεῖνα κολακεύοντες, καὶ νῦν ἀπατώμενοι μᾶλλον ἢ τότε ἐξαπατῶντες; οὐ παύσεσθε τῆς ταραχῆς καὶ γνώσεσθε ὅτι πάνυ χαρίεντας ἔχετε πολίτας καὶ πόλιν δυναμένην εἶναι μακαρίαν; ἣν ἐγὼ πολλὰ δύναμαι σὺν τοῖς θεοῖς ἀγαθὰ ποιῆσαι, τούτους ἔχων συναγωνιζομένους, λέγων τὸ τῆς παροιμίας, εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ. ἀλλ' ἴσως ἐδυσχεράνατε ὅτι οὐκ ἐγένετο
412 R II τὸ ἔργον. γίγνεται καὶ σφόδρα ἔσται ταχέως, μάλιστα τούτων προθυμουμένων καὶ σπουδαζόντων,
531 M ἐὰν ἑκοντὶ διδῶσιν· οὐδὲ γὰρ ἄκοντες ὑμῖν ὑπέσχοντο. διὰ τί δὲ παρὰ τούτων μὲν ἀπαιτεῖτε, παρ'

ἐμοῦ δὲ οὐκ ἀπαιτεῖτε; ὅτι δοκῶ παρεσχηκέναι ὑμῖν; ἔπειτα οἴεσθέ με τοῦτο ἐμποιεῖν, εἰ τὴν ἐμαυτοῦ πατρίδα τιμιωτέραν ἐποίησα χρημάτων τινὰ ἀφορμὴν παρασχών, [ὥσπερ] ἀπὸ τῶν βουλευτικῶν καὶ νὴ Δία ἀπὸ τῶν προσόδων ηὐξημένων διὰ τὴν διοίκησιν; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὅμοιά ἐστιν ὥσπερ ἂν 243R II εἰ ηὐξάμην ὑπὲρ ὑμῶν, οἱ θεοὶ δὲ ἐποίησαν· κἂν πάλιν δυνηθῶ, ποιήσω πάλιν. δυνήσομαι δὲ εὐθυμῶν φίλους ἔχων τοὺς ἐνθάδε, καὶ οὐδὲν ὑμῖν λογιοῦμαι τῶν τοιούτων. οὐδὲ γὰρ οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις ἀντὶ τῶν ἀναλωμάτων τὰς εὐχὰς λογίζονται. οἴεσθε ὅτι περὶ στοᾶς ἦν ἂν ἐμοὶ λόγος ἢ ἄλλου τινός, εἰ ἑώρων ὑμᾶς διαφερομένους; ἀλλὰ τοῦτό γε ὅμοιον ἦν ὥσπερ ἂν εἴ τις ἄνθρωπον νοσοῦντα καὶ φρενίτιδι ἐχόμενον, δέον οἶμαι καταπλάσαι κατακλίναντα, ὁ δὲ ἀλείφοι μύρῳ καὶ προσφέροι στέφανον· ταῦτα ἐκ περιουσίας ἐστὶ τοῖς ὑγιαίνουσι τοῖς μηδὲν ἔχουσι κακόν. οὐκ οἴεσθε τοὺς Ἀθηναίους, ὅτ' ἐστασίαζον καὶ τοὺς πολεμίους ἐπηγάγοντο καὶ προεδίδοσαν ἀλλήλους οἱ ταλαίπωροι, καὶ τὰ Προπύλαια ἔχειν καὶ τὸν Παρθενῶνα καὶ τὰς στοὰς καὶ τὸν Πειραιᾶ; ἀλλὰ οἰμώζουσιν αὐτοῖς μεῖζον ἐπήχει τὰ Προπύλαια καὶ τὰ νεώρια καὶ ὁ Πειραιεὺς αὐτός. καίτοι μεγάλη καὶ πολυάνθρωπος πόλις στασιάζουσα καὶ κακῶς φρονοῦσα δύναται χρόνον τινὰ ἐνεγκεῖν τὴν δυστυχίαν· ἀλλ' ὅμως καὶ ταῦτα ὁρᾶτε ὁποῖά ἐστιν. οὐ κατηγοροῦσιν ἀλλήλων, οὐκ ἐξελαύνουσιν, οὐ τοὺς μὲν εἰς τὴν βουλὴν εἰσάγουσι καὶ ἑτέρους ἐξάγουσιν; οὐχ ὥσπερ ἐν σεισμῷ πάντα κινεῖται καὶ 2 πάντα μετέωρά ἐστι καὶ οὐδὲν βέβαιον; οὐκ εἰς τοῦτο ἥκουσιν ὥστε μὴ ἀρκεῖσθαι τοῖς αὐτῶν ἡγεμόσιν, ἀλλ' ὥσπερ ἐν τοῖς ἀνιάτοις νοσήμασι, δέονται ξένων

ἰατρῶν. καὶ τοῦτο δὴ τὸ τῶν χαλεπῶν ἵππων γιγνό-
15M μενόν ἐστιν· ὅταν ὁ χαλινὸς μὴ κατισχύῃ, ψάλιον αὐτοῖς ἔξωθεν ἐμβάλλεται. ἐμοὶ μέλει μὲν καὶ τοῦ καθ' ὑμᾶς, μέλει δὲ καὶ τοῦ κατ' ἐμαυτόν. εἰ γὰρ φιλόσοφος πολιτείας ἁψάμενος οὐκ ἐδυνήθη παρέχειν ὁμονοοῦσαν πόλιν, τοῦτο δεινὸν ἤδη καὶ ἄφυκτον, ὥσπερ εἰ ναυπηγὸς ἐν νηὶ πλέων μὴ παρέχοι τὴν ναῦν πλέουσαν, καὶ εἰ κυβερνήτης φάσκων εἶναι πρὸς αὐτὸ τὸ κῦμα ἀποκλίνοι, ἢ λαβὼν οἰκίαν οἰκοδόμος ὁρῶν πίπτουσαν, ὁ δὲ τούτου μὲν ἀμελῶν, κονιῶν δὲ καὶ χρίων οἴοιτό τι ποιεῖν. εἴ μοι προέκειτο νῦν ὑπὲρ ὁμονοίας λέγειν, εἶπον ἂν πολλὰ καὶ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων καὶ περὶ τῶν οὐρανίων παθημάτων·
45R II ὅτι τὰ θεῖα ταῦτα καὶ μεγάλα ὁμονοίας τυγχάνει δεόμενα καὶ φιλίας· εἰ δὲ μή, κίνδυνος ἀπολέσθαι καὶ φθαρῆναι τῷ καλῷ τούτῳ δημιουργήματι τῷ κόσμῳ. ἀλλ' ἴσως μακρολογῶ, δέον βαδίζειν καὶ παρακαλεῖν τὸν ἡγεμόνα. τοσοῦτον δὴ μόνον ἐρῶ· οὐκ αἰσχρόν ἐστιν, εἰ μέλιτται μὲν ὁμονοοῦσι, καὶ οὐδεὶς οὐδέποτε ἑόρακεν ἑσμὸν στασιάζοντα καὶ μαχόμενον αὐτῷ· συνεργάζονται δὲ καὶ ζῶσιν ἅμα καὶ παρέχουσαι τὴν τροφὴν αὐταῖς καὶ χρώμεναι. τί οὖν; οὐχὶ κἀκεῖ γίγνονται κηφῆνές τινες λεγόμενοι, χαλεποὶ καὶ κατεσθίοντες τὸ μέλι; νὴ Δία, γίγνονται μέν· ὅμως δὲ καὶ τούτους πολλάκις ἐῶσιν οἱ γεωργοί, μὴ βουλόμενοι ταράττειν τὸν ἑσμόν, καὶ βέλτιον νομίζουσι παραναλίσκειν τοῦ μέλιτος ἢ πάσας θορυβῆσαι τὰς μελίττας. οὐ μέντοι παρ' ἡμῖν τυχὸν οὐδείς ἐστι κηφὴν ἀργός, βομβῶν σαθρόν, γευόμενος τοῦ μέλιτος. καὶ μέντοι καὶ μύρμηκας πανὺ ἡδέως ἰδεῖν ἔστιν, ὅπως μὲν οἰκοῦσι μετ' ἀλλήλων εὐκόλως, ὅπως δὲ ἐξίασιν, ὅπως δὲ τὰ βάρη μεταλαμβάνουσιν, ὅπως δὲ παρα-

χωροῦσιν ἀλλήλοις τῶν ὁδῶν. οὔκουν αἰσχρὸν ἀνθρώπους ὄντας ἀφρονεστέρους εἶναι θηρίων οὕτω μικρῶν καὶ ἀφρόνων; ταῦτα μὲν οὖν ἄλλως ἐρρήθη 536 R τρόπον τινά. στάσιν δὲ οὔτε ὀνομάζειν ἄξιον παρ' ἡμῖν μήτε λεγέτω μηδείς. ἀλλά μοι δοκεῖ περικαθήραντας τὴν πόλιν μὴ σκίλλῃ μηδὲ δᾳδί, πολὺ δὲ καθαρωτέρῳ χρήματι τῷ λόγῳ κοινῇ πράττειν τὰ λοιπά, καὶ περὶ τῶν ἀγορανόμων καὶ τῶν ἄλλων φροντίζειν καὶ 246 I II τὴν βουλὴν παρακαλεῖν πρὸς ταῦτα, ἵνα, ὥσπερ εἴωθε, προνοῇ τῆς πόλεως· ἔσται γὰρ ὑμῖν πάνυ ῥᾴδια. τοῦτο δὲ ἄξιον ὑμῖν σπουδάσαι καὶ διὰ τὸν ἄρχοντα, ὃν πεποιήκατε, ἵνα μὴ λαβόντες ἄπειρον ἄνθρωπον ἔπειτα ἐν κλύδωνι καὶ σάλῳ ἐᾶτε.

ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΑΡΧΗΣ ΕΝ ΒΟΥΛΗΙ.

Τοῖς ἐπιεικέσιν ἀνθρώποις καὶ πεπαιδευμένοις οὔτε ἀηδὲς τὸ ἄρχειν οὔτε χαλεπόν. ἥδονται μὲν γὰρ οὐδενὶ μᾶλλον ἢ τῷ εὖ ποιεῖν· τῷ δὲ ἄρχοντι πόλεως ἢ ἔθνους ἢ καὶ πλειόνων ἀνθρώπων οὐ μόνον ἐξουσία πλείστη τοῦ εὐεργετεῖν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἀνάγκη σχεδόν· εἰ δὲ μή, οὐκ ἀνέχονται τὸν βλαβερὸν ἄρχοντα οὐχ ὅπως ἄνθρωποι, [ὃ δὴ δοκεῖ πάντων δριμύτατον εἶναι,] ἀλλ' οὐδὲ τῶν θηρίων τὰ ἀφρονέστατα. οὔτε γὰρ βόες ῥᾳδίως ὑπομένουσι βουκόλων ἀμέλειαν οὔτε αἰπόλια καὶ ποῖμναι τοὺς φθείροντας νομέας. τὰ μὲν γὰρ ἀποφεύγει καὶ οὐ πείθεται, τὰ δὲ καὶ ἀμύνεται τοὺς πονηροὺς προστάτας. οἱ δ' ἵπποι τοὺς ἀμαθεῖς ἡνιόχους ἀποβάλλοντες πολὺ κάκιον κολάζουσιν ἢ ἐκεῖνοι τῇ μάστιγι παίοντες.

17 R II τούτων δὲ ἁπάντων ἄνθρωπος δεινότατόν ἐστι καὶ πλείστην ἔχον σύνεσιν· ὥστε κακῷ μὲν ἡγεμόνι πάντων ἐχθρότατον, τῷ δὲ ἀγαθῷ πάντων εὐνούστατον. ἡδὺ μὲν οὕτω τοῖς ἐπισταμένοις τὸ ἄρχειν· χαλεπὸν
37 M δὲ οὐκ ἂν εἴη πρᾶγμα οὐδὲν τῷ μελετήσαντι ἐξ ἀρχῆς καὶ παρεσκευασμένῳ πρὸς αὐτό. ὁ δὲ τῷ ὄντι φιλόσοφος οὐκ ἄλλο τι φανήσεται διανοούμενος ἢ τὸ πῶς ἄρχειν καλῶς δυνήσεται καὶ αὑτοῦ καὶ οἰκίας καὶ πόλεως τῆς μεγίστης καὶ συλλήβδην ἁπάντων ἀνθρώπων, ἂν ἐπιτρέπωσι· καὶ αὐτὸς μὲν οὐ προσδεήσεται οὐδενὸς ἄρχοντος ἀλλ' ἢ τοῦ λόγου καὶ τοῦ θεοῦ, τῶν δὲ ἄλλων ἀνθρώπων ἐπιμελεῖσθαι καὶ φροντίζειν ἱκανὸς ἔσται. καὶ τοῦτο οὐδὲ τοὺς βασιλέας αὐτοὺς λέληθεν οὐδὲ τῶν ἐν ταῖς δυναστείαις ὅσοι μὴ τελέως ἄφρονες. τῶν γὰρ πεπαιδευμένων ἐν τοῖς μεγίστοις δέονται συμβούλους σφίσι γίγνεσθαι, καὶ τοῖς ἄλλοις προστάττοντες αὐτοὶ παρ' ἐκείνων προστάγματα λαμβάνουσιν ἃ δεῖ πράττειν καὶ τίνων ἀπέχεσθαι· ὥσπερ τὸν Ἀγαμέμνονα Ὅμηρός φησιν ἀεὶ προσδεῖσθαι τῆς γνώμης τοῦ Νέστορος·
48 R II καὶ ὁσάκις αὐτῷ συμβουλεύοντι μὴ ἐπείσθη, ὀδύρεσθαι καὶ παραχρῆμα μετανοεῖν. Φίλιππος δέ, ὃς δοκεῖ δεινότατος γενέσθαι τῶν βασιλέων, Ἀριστοτέλην ἐπηγάγετο τῷ υἱεῖ Ἀλεξάνδρῳ διδάσκαλον καὶ ἄρχοντα, ὡς αὐτὸς οὐχ ἱκανὸς ὢν παιδεῦσαι τὴν βασιλικὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ τῶν μὲν ἄλλων Μακεδόνων καὶ Θρᾳκῶν καὶ Ἰλλυριῶν καὶ τῶν Ἑλλήνων ἁπάντων ἠξίου ἄρχειν, τὸν δὲ υἱὸν ἑτέρῳ παρεδίδου ἀρχθησόμενον, καὶ τοσαύταις μυριάσι προστάττων ἑνὶ ἐκείνῳ προστάττειν οὐχ ὑπέμενεν. οὐ γὰρ ἴσον ἡγεῖτο κίνδυνον εἶναι αὐτῷ, εἰ περὶ τοὺς ἄλλους ἐξαμαρτάνοι ἢ εἴ τι περὶ τὸν υἱόν. καίτοι πρότερον αὐτὸς

ἐν Θήβαις ὁμηρεύων Πελοπίδᾳ τε συνῆν, ἀνδρὶ πεπαιδευμένῳ, ὥστε καὶ ἐραστὴν ἔφασαν αὐτοῦ τὸν Πελοπίδαν γενέσθαι, καὶ Ἐπαμεινώνδου τά τε ἔργα ἑώρα καὶ τῶν λόγων δὲ ἤκουεν, ὃς οὐκ ἀπὸ ταὐτομάτου τοσοῦτον ἴσχυσεν ἐν τοῖς Ἕλλησι καὶ τοσαύτην μεταβολὴν ἐποίησεν, ὥστε καταλῦσαι Λακεδαιμονίους τοσοῦτον χρόνον ἄρχοντας, ἀλλὰ Λύσιδι ὁμιλήσας τῷ Πυθαγόρου μαθητῇ. ὅθεν οἶμαι πολὺ διήνεγκεν ὁ Φίλιππος τῶν πρότερον ἐν Μακεδονίᾳ βασιλευσάντων. ἀλλ' ὅμως τοιαύτης παιδείας ἐπιτυχὼν οὐκ 538 ἐθάρρει τὸν Ἀλέξανδρον αὐτὸς διδάσκειν. εὕροι δ' ἄν τις σπανίως μὲν φιλοσόφους ἄρξαντας ἐν τοῖς ἀν- 249 II θρώποις, λέγω δὲ τὰς ὠνομασμένας ἀρχάς, στρατηγοὺς ἢ σατράπας ἢ βασιλέας καθισταμένους· πλεῖστα δὲ καὶ μέγιστα ἀπολαύσαντας αὐτῶν ἀγαθὰ τοὺς ἀρχομένους· Σόλωνος μὲν Ἀθηναίους καὶ Ἀριστείδου καὶ Περικλέους τοῦ Ἀναξαγόρου μαθητοῦ, Θηβαίους δὲ Ἐπαμεινώνδου, Ῥωμαίους δὲ Νόμα, ὅν φασί τινες τῆς Πυθαγόρου σοφίας μετασχεῖν· Ἰταλιώτας δὲ σύμπαντας τῶν Πυθαγορικῶν, τοσοῦτον χρόνον εὐδαιμονήσαντας καὶ μετὰ πλείστης ὁμονοίας καὶ εἰρήνης πολιτευσαμένους, ὅσον ἐκεῖνοι χρόνον τὰς πόλεις διεῖπον. καὶ κοινῇ δὲ τὰ ἰσχυρότατα τῶν ἐθνῶν, ἐπειδὴ οὐ δύνανται ἀεὶ βασιλεύεσθαι ὑπὸ τῶν φιλοσόφων, ἐπιστάτας τοῖς βασιλεῦσι καὶ ἄρχοντας τούτους ἀπέδειξαν· Πέρσαι μὲν οἶμαι τοὺς καλουμένους παρ' αὐτοῖς μάγους, ὅτι τῆς φύσεως ἦσαν ἔμπειροι καὶ τοὺς θεοὺς ᾔδεσαν ὡς δεῖ θεραπεύειν· Αἰγύπτιοι δὲ τοὺς ἱερέας, οἳ τὴν αὐτὴν ἐπιστήμην εἶχον τοῖς μάγοις, τῶν θεῶν ἐπιμελούμενοι καὶ τὰ σύμπαντα γιγνώσκοντες ὅπῃ τε καὶ ὅπως ἔχοι· Ἰνδοὶ δὲ Βραχμᾶνας, ἐγκρατείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ διαφέροντας

καὶ τῇ πρὸς τὸ θεῖον φιλίᾳ· ὅθεν μᾶλλον ἴσασι τὰ μέλλοντα ἢ οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι τὰ παρόντα αὐτοῖς· Κελτοὶ δὲ οὓς ὀνομάζουσι Δρυΐδας, καὶ τούτους περὶ μαντικὴν ὄντας καὶ τὴν ἄλλην σοφίαν, ὧν ἄνευ τοῖς βασιλεῦσιν οὐδὲν ἐξῆν πράττειν οὐδὲ βουλεύεσθαι· ὥστε τὸ μὲν ἀληθὲς ἐκείνους ἄρχειν, τοὺς δὲ βασιλέας αὐτῶν ὑπηρέτας καὶ διακόνους γίγνεσθαι τῆς γνώμης, ἐν θρόνοις χρυσοῖς καθημένους καὶ οἰκίας μεγάλας οἰκοῦντας καὶ πολυτίμως εὐωχουμένους· καὶ γὰρ δὴ τοῦτον εἰκός ἐστι πᾶσαν ἀρχὴν ἱκανώτατα διοικῆσαι, ὃς τὴν χαλεπωτάτην ἀρχὴν διηνεκῶς ἄρχων δύναται παρέχειν ἀναμάρτητον αὑτόν. ὁ τοίνυν φιλόσοφος ἀεὶ αὑτοῦ ἄρχει· ὃ τῷ παντὶ χαλεπώτερον ἢ συμπάντων μὲν Ἑλλήνων, συμπάντων δὲ βαρβάρων βασιλεύειν. ποῖον μὲν γὰρ οὕτως ἄγριον ἀνθρώπων γένος ἐστὶν ὡς ὀργαί τε καὶ φθόνοι καὶ φιλονεικίαι, ὧν αὐτὸν ἐγκρατῆ εἶναι δεῖ; ποῖον δὲ οὕτω πανοῦργον καὶ ἐπίβουλον καὶ προδοτικὸν ὡς ἡδοναί τε καὶ ἐπιθυμίαι, ὧν αὐτὸν οὐδέποτε ἡττᾶσθαι δεῖ; ποῖον δὲ οὕτω βίαιον καὶ καταπληττόμενον καὶ ταπεινοῦν τὰς ψυχὰς ὡς φόβοι τε καὶ λῦπαι, οἷς οὔποτε αὐτὸν πρέπει ὑπείκοντα ὀφθῆναι; ποῖα δὲ ὅπλα, ποῖα δὲ ἐρύματα πρὸς ταῦτα προβέβληται, οἷα οἵ τε βασιλεῖς καὶ στρατηγοὶ πόλεως πρὸς τοὺς πολεμίους; ποίοις δὲ συμμάχοις ἢ δορυφόροις ἐπὶ ταῦτα χρῆσθαι δυνατόν, εἰ μή γε τοῖς σοφοῖς καὶ φρονίμοις λόγοις; τίσι δὲ ἄλλοις ἐντείλασθαι φυλακὰς ἢ ἐπιτρέψαι φρουρεῖν, ἢ ποίοις χρήσασθαι διακόνοις, ἀλλ' οὐκ αὐτὸν ἀεὶ καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν φροντίζοντα καὶ ἀγρυπνοῦντα τὴν φυλακὴν ταύτην ἔχειν, ὅπως μὴ λάθοι αὑτὸν ἤτοι ἀνασεισθεὶς ὑπὸ ἡδονῶν ἢ καταπλαγεὶς ὑπὸ φόβων ἢ παρακρουσθεὶς ὑπὸ

ἐπιθυμίας ἢ ταπεινωθεὶς ὑπὸ λύπης, ὥστε ἀποστῆναι τῶν βελτίστων καὶ δικαιοτάτων ἔργων προδότης αὐτοῦ γενόμενος; τῷ δὲ τὴν ἀρχὴν ταύτην ἰσχυρῶς καὶ ἐγκρατῶς ἄρχοντι οὐ χαλεπὸν ἤδη καὶ συμπάντων ἀνθρώπων κρείττω γίγνεσθαι. ὁπόταν δὲ ταῦτα διεξίω περὶ τῶν φιλοσόφων, μηδείς με ἡγείσθω πρὸς τὸ σχῆμα ἀφορῶντα λέγειν καὶ πρὸς τὸ ὄνομα. οὔτε γὰρ τὸν οἶνον ἐκ τοῦ κεράμου κρίνουσιν οἱ νοῦν ἔχοντες· πολλάκις γὰρ εὑρήσεις ἐν σπουδαίῳ κεράμῳ τὸν ἐκ τῶν καπηλείων οἶνον ἐξεστηκότα· οὔτε τὸν ἄνδρα τὸν πεπαιδευμένον ἐκ τοῦ σχήματος. τοὺς μέντοι πολλοὺς οὐ θαυμάζω ἐξαπατᾶσθαι ὑπὸ τοῦ τοιούτου. τὸν γὰρ Ὀδυσσέα καὶ τὸν Ἶρον οἱ μνηστῆρες συνέβαλον διὰ τὸ σχῆμα ὡς οὐδὲν διαφέροντας. ἔφη δέ τις τῶν ὀλίγῳ πρότερον φιλοσόφων οὐ φαῦλον, τὸ Ἰσμηνίαν τοῦτο μάλιστα ἀγανακτεῖν, τὸ καλεῖσθαι αὐλητὰς τοὺς τυμβαύλας, * οὐ παντελῶς ὅμοιον ὄν, ἐμοὶ δοκεῖν. οὐ γὰρ βλάπτουσιν οὐδὲν οἱ τυμβαῦλαι τοὺς νεκροὺς οὐδ᾿ ἐνοχλοῦσι, τῶν δὲ προσποιουμένων φιλοσοφεῖν ἔνιοι καὶ πολλὰ χαλεπὰ ἐργάζονται. ἀλλὰ τοῦ γε ὄντως φιλοσόφου τὸ ἔργον οὐχ ἕτερόν ἐστιν ἢ ἀρχὴ ἀνθρώπων. ὅστις δὲ ὀκνεῖ τὴν αὑτοῦ πόλιν ἑκοῦσαν καὶ ἐπικαλουμένην διοικεῖν, οὐ φάσκων ἱκανὸς εἶναι, ὅμοιός ἐστιν ὥσπερ εἴ τις τὸ μὲν ἑαυτοῦ σῶμα θεραπεύειν μὴ θέλοι, ἀξιῶν ἰατρὸς εἶναι, ἄλλους δὲ ἀνθρώπους ἰατρεύοι, προθύμως ἀργύριον ἢ τιμὰς λαμβάνων, ὥσπερ ἐλάττω μισθὸν ὄντα ἑτέρου μισθοῦ τὴν ὑγίειαν, ἢ εἴ τις ἀξιῶν ἱκανὸς εἶναι παιδοτρίβης ἢ γραμμάτων διδάσκαλος ἀλλοτρίους μὲν παῖδας ἐθέλοι διδάσκειν, τοὺς δὲ αὑτοῦ πέμποι πρὸς ἄλλον τινὰ τῶν φαυλοτέρων, ἢ εἴ τις ἀμελήσας τῶν ἑαυτοῦ γονέων ἀλλοτρί-

ους ἐθέλοι προτιμᾶν, οὓς ἂν αἴσθηται πλουσιωτέρους
253R II ἐκείνων ἢ μᾶλλον ἐνδόξους. οὔτε γὰρ δικαιότερον οὔτε μᾶλλον ἥδιον τῶν ἀναγκαίων ὑπεριδόντα τοῖς μηδὲν προσήκουσιν ὠφέλιμον γίγνεσθαι. ἀλλ' εὖ ἴστε ὅτι εἰ μή τι ἦν ἀδύνατον, οὐκ ἂν περιέμενον ὥστε ὑμᾶς ἀξιοῦν, ἀλλ' αὐτὸς ἂν ἠξίουν καὶ παρεκάλουν. ἓν γάρ τι καὶ τοῦτό ἐστι τῶν καλῶν καὶ σωφρόνων, τὸν παραγγέλλοντα καὶ χάριν εἰδότα τῆς χειροτονίας ἄρχειν τῶν πολιτῶν, ἀλλὰ μὴ καθαιροῦντα μηδὲ ἄτιμον τὸ πρᾶγμα ποιήσαντα. τί οὖν ἐστι τὸ ἀδύνατον ἐν τῷ παρόντι; ἐγὼ μὲν καὶ τἆλλα ἀξιῶ πιστεύεσθαι, ἐφ' ὧν λέγω· οὐδέποτε γὰρ ὑμᾶς ἐξηπάτησα, ὡς ἐγὼ νομίζω, ὑπὲρ οὐδενός, οὐδὲ πρότερον ἄλλως διανοούμενος εἶπον, ἀλλὰ τὸ ἀεὶ πλείους ἀσχολίας καταλαβεῖν μέχρι τοῦδε οὐχ ἑκόντα με κατέσχηκε. τὸ δὲ νῦν οὐκέτι ἐγχωρεῖ σχεδόν. οὔτε γὰρ ἐμοὶ οὔτε ἴσως
254R II ὑμῖν ἄμεινόν ἐστιν ἐμὲ διατρίβειν ἐνθάδε. ὥστε
41M παραιτοῦμαι τὴν ψῆφον. ἐπίσταμαι γὰρ ὅτι οὐκ ἂν ἐδεήθην ἐξετάσεως· ἀλλὰ ὥσπερ πρότερον ἐν τῷ φανερῷ πάντες ἐψηφίσασθε, ὁπότε με ὑπενοήσατε βούλεσθαι, τὸ αὐτὸ καὶ νῦν ἂν ἐποιήσατε. ἀλλ' οὐκ ἔχω οὕτως. ἀλλ' ἵνα μὲν ἄρξω, ἐπίσταμαι ὅτι οὐκ ἂν ἔδει με παρακαλεῖν· ἵνα δὲ ἀφεθῶ, ὑπὲρ τούτου παρακαλῶν οὐκ αἰσχύνομαι.

---

4. Post γίγνεσθαι addebatur: οὐκοῦν τό γε ἀκόλουθόν ἐστι τοῖς λόγοις τούτοις ἄρχειν αὐτοῦ τὸν βουλόμενον ὑμῶν.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΡΓΩΝ ΕΝ ΒΟΥΛΗΙ.

Ἐγὼ καὶ πρότερον μὲν ὑμᾶς ἠγάπων, ὦ ἄνδρες, ὥσπερ εἰκὸς ἦν τὸν ἄνδρα τὸν ἐπιεικῆ καὶ οὐκ ἀνόητον τὸ φρονιμώτατον στέργειν τῆς πατρίδος καὶ βεβαιότατον· τὸ δὲ ὑμῶν ἄλλους προτιμᾶν ὅμοιον ὥσπερ εἴ τις φιλόπολις εἶναι λέγων ταῖς οἰκίαις μὲν ἥδοιτο καὶ τοῖς ἐργαστηρίοις τοῖς ἐν τῇ πόλει, τὴν δὲ ἀγορὰν καὶ τὸ πρυτανεῖον καὶ τὸ βουλευτήριον καὶ τἄλλα ἱερὰ ἀμελέστερον ὁρῴη, ἢ νὴ Δία εἴ τις Λακεδαιμονίων τὸ μὲν πλῆθος ἐφίλει, τοὺς δὲ βασιλέας καὶ τοὺς ἐφόρους καὶ τοὺς γέροντας ἠτίμαζε τοὺς σωφροσύνῃ τῶν ἄλλων διαφέροντας καὶ δι' οὓς ἅπα- 255 R II σα ἡ πόλις ἐσώζετο. ὅπου καὶ παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις, οἳ μάλιστα ἀνθρώπων ἐδημοκρατοῦντο καὶ πλεῖστον ἔνεμον τοῖς πολλοῖς καὶ δημοτικοῖς, οὐδεὶς πώποτε οὕτως ἐγένετο θρασὺς δημαγωγός, οὐδὲ Ὑπέρβολος ἐκεῖνος ἢ Κλέων, ὥστε τὸν Ἄρειον πάγον ἢ τὴν βουλὴν τοὺς ἑξακοσίους ἀτιμότερον τοῦ δήμου νομίζειν. εἰ δὲ συνεχῶς μέμνημαι Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων, συγγνώμην ἐχέτωσαν οἱ πάνυ δριμεῖς, ὅτι τῶν τοιούτων παραδειγμάτων ὑμᾶς ἀξίους κρίνω, καὶ πρὸς Ἕλληνας, ὡς οἶμαι, διαλεγόμενος οὐκ ἄλλων τινῶν μᾶλλον ἡγοῦμαι πρέπειν μνημονεύειν ἢ τῶν ἄκρως Ἑλλήνων. τῆς δ' οὖν εὐνοίας τῆς πρὸς ὑμᾶς καὶ τῆς πίστεως ἐκεῖνο ὑμῖν γιγνέσθω τεκμήριον, ὅτι μήτε ἑταιρείᾳ τινὶ πεποιθὼς μήτε συνήθεις ἐξ ὑμῶν 521 ἔχων τινὰς θαρρῶν εἰσέρχομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ νομίζω μηδενὸς ἔλαττον ἂν ἔχειν, δῆλον ὅτι τῇ κοινῇ φιλίᾳ πεπιστευκὼς καὶ τῇ πρὸς ἅπαντας εὐνοίᾳ, μηδὲ ἰσχυρὸς ἢ φοβερὸς εἶναι δοκῶν ἢ βουλόμενος ὡς διὰ

τοῦτο θεραπεύεσθαι. εἰ δὲ ἠλέουν τοὺς δημοτικούς, ὅτε ἦσαν ἐλεεινοί, καὶ καθ' ὅσον οἷόν τε ἦν ἐπικουφίζειν ἐπειρώμην, οὐδέν ἐστι τοῦτο σημεῖον τοῦ πρὸς ἐκείνους ἔχειν οἰκειότερον· ἐπεὶ καὶ τοῦ σώματος ἀεὶ τὸ κάμνον θεραπεύομεν καὶ πλείονα ποιούμεθα πρόνοιαν ποδῶν ἢ ὀφθαλμῶν, ὅταν οἱ μὲν ἀλγῶσι καὶ πεπονθότες ὦσιν, οἱ δὲ ὑγιαίνωσιν. εἰ δὲ εἶπον ἐλεεινοὺς τοὺς δημοτικούς, μηδεὶς ὑπολάβῃ λέγειν με ὡς ἄδικα καὶ παράνομα ἔπασχον, ὁπότε καὶ τοὺς ὑπὸ ἰατρῶν τεμνομένους ἢ καομένους, ἐπὶ σωτηρίᾳ πάσχοντας ταῦτα, ἐλεοῦμεν, καὶ δακρύουσιν ἐπ' αὐτοῖς καὶ μητέρες καὶ πατέρες, εἰδότες ὠφελουμένους. ὃ δὲ ἔφην, ὅτι καὶ πρότερον ὑμᾶς ἠγάπων πρὶν πεῖραν ἱκανὴν εἰληφέναι τῆς διανοίας, νῦν γε ὀμνύω τοὺς θεοὺς ὑμῖν ἅπαντας, ἦ μὴν ἔγωγε τὴν βουλὴν οὐ μόνον ἀξίαν τιμῆς κρίνω καὶ φιλίας, ἀλλὰ καὶ θαυμάζω τὴν ἰσχὺν ὑμῶν καὶ τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν. καὶ τοῦτον ἔσχηκα τὸν τρόπον, ὥστε τῷ δήμῳ μὲν ἐκτετικέναι δοκεῖν κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ δύναμιν, ὡς πολίτης, ὑμῖν δὲ ὀφείλειν καὶ μηδέποτε ἂν δυνηθῆναι τὴν ὑμετέραν εὔνοιαν ὑπερβαλέσθαι. καὶ τοῦτο δὴ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τῶν παλαιῶν τινος ῥητόρων, ὑπερβολήν τινα ἔχειν δοκοῦν κολακείας, ὅτι τὸν δῆμον εἰκότως ἂν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς περιφέροι, νῦν ἐγὼ δικαίως ἂν εἴποιμι πρὸς ὑμᾶς. καὶ τὸν υἱὸν τοῦτον, εἰ νοῦν ἔχει καὶ σωφρονεῖ, νομίζω πάντα τὸν βίον ὑμῖν ἀναθήσειν καὶ θεραπεύσειν ὑμᾶς οὐχ ἧττον ἐμοῦ. τίνος γενομένου, φήσει τις, καὶ τίνα τῶν ἀνδρῶν πεῖραν εἰληφὼς οὕτως ὑπερδιατείνει; ἴσως ἐπίπνοιά τις μοι γέγονεν αὐτόματος καὶ φορὰ τῆς ψυχῆς τοιαύτη πρὸς ὑμᾶς· κἀκεῖνο δ' οὖν ἐπίστασθε σαφῶς ὅτι οὔτε δῆμον οὔτε

βουλὴν οὔτε ἄνδρα σατράπην ἢ δυνάστην ἢ τύραννον στέργειν ἢ θεραπεύειν τοῖς λόγοις ἐγὼ δύναμαι, μὴ παρ' ἐμαυτῷ πρότερον αὐτὸν ἐπαινέσας καὶ τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος ἀποδεξάμενος. ὑμᾶς δὲ ὁρῶ σχεδὸν ὁσάκις ὑμῶν γέγονε πεῖρα τῆς διανοίας μηδὲν πώποτε ἄδικον μηδὲ ἀμφίβολον μηδὲ ταπεινὸν μηδὲ εὐμετάβολον μηδὲ ἀναίσθητον ἢ θορύβων ἢ πραγμάτων ἐπιδεδειγμένους· ὥστε εἴποιμ' ἂν θαρρῶν, ἔχετε μὲν προστάτας χρηστούς, οὐδένα δὲ ἄξιον ἑαυτῶν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν πρότερον τὸν ἐμὸν πατέρα ἢ πάππον οὐδὲ τοὺς τῶν ἄλλων, πάντας ἀγαθοὺς καὶ τιμῆς ἀξίους. καὶ μηδείς με νομίσῃ λέγειν ἐμαυτὸν εἰσποιοῦντα τῷ προΐστασθαι τῆς βουλῆς· ἐγὼ μὲν γὰρ ἄπειμι διὰ πολλὰς αἰτίας, καὶ πιστεύσατε ὡς νῦν γοῦν ἀληθῶς λέγω, καὶ ἴσως οὐκ ἐμαυτοῦ 258 R χάριν ὠφελείας ἢ τρυφῆς τινος· ἣν δὲ εἶχον ἀποκρύψασθαι γνώμην οὐκ ἐδυνάμην. καὶ οὐκ ἔστι δέος μήποτε ἐγὼ δόξω κολακεύειν ὑμᾶς, οὐ κολακεύσας τὸν ἐχθρὸν τύραννον οὐδὲ ῥῆμα ἀγεννὲς οὐδὲ ἀνελεύθερον εἰπών, ὅτε πολλοῖς ἀγαπητὸν ἦν ζῆν ὁτιοῦν πράττουσι καὶ λέγουσιν. ἀλλά μοι δοκεῖ μέγα καὶ θεῖον εἶναι τὸ γιγνόμενον παρ' ὑμῖν. ἰδίᾳ μὲν γὰρ ὁποῖοί ποτέ ἐστε, οὐ σφόδρα ἀκριβῶς ἐπίσταμαι· νομίζω δὲ βελτίους τῶν πολλῶν. κοινῇ δέ, ὅταν συνέλθητε δεῦρο ἢ πάλιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, οὐδὲν πώποτε οὔτε ταπεινὸν οὔτε ἀνελεύθερον οἶδα εἰπόντας ἢ φρονήσαντας ὑμᾶς, οὐ παράκλησιν ἰσχύουσαν παρ' ὑμῖν, οὐχ ὑπόσχεσιν, εἴ τις ἄρα τοιοῦτός ἐστιν, ὥστ' ἰσχύειν ἀπειλῶν. διὰ τί δὲ μὴ φῶ τὰ δοκοῦντα ἐμαυτῷ, καθάπερ δέον τὸν φιλόσοφον τὰ πονηρὰ μόνον ἐξελέγχειν, τὰ δὲ βελτίω παρακαλύπτεσθαι, ἢ τὴν ἀλήθειαν ἐπὶ μόνοις τοῖς κακοῖς οὖσαν ὠφέλιμον,

ἀλλ' οὐ καὶ ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς οὐδὲν ἧττον, ὅτι εὔφημος; σὺ οὖν, φήσει τις, ἐγκώμιον ἀναστὰς ἠθέλησας εἰ-4M πεῖν τῆς βουλῆς; καὶ τί δεινόν, ἐὰν ἀληθὲς ᾖ; τὸ δὲ ἐγκώμιον τοῦτο, ἐὰν φαίνησθε ἀνόμοιοι τοῖς λεγομένοις, οὐχ ὑμέτερός ἐστιν ἔπαινος, τοῦ δὲ εἰπόντος κατηγορία. ὅμως δὲ οὐκ ἂν ἐποιησάμην οὐδένα λόγον τοιοῦτον, εἰ μὴ σφόδρα ἤλγησα, ὥσπερ πρότε-9 R II ρόν ποτε, ἀκούσας ὅτι καθυφίεμαι τὸ ὑμέτερον. καὶ διὰ τοῦτο ἀπελογησάμην, οὐχ ὑπερορῶν ἀπολογεῖσθαι· πόθεν; οὐδὲ κρίνων ἐμαυτοῦ ταπεινότερον. νυστάζοντι μὲν γάρ, ὥς φασι, δικαστῇ, καὶ νὴ Δία τυράννῳ κακοήθει καὶ πονηρῷ ταπεινὸν ἀπολογεῖσθαι· πολίταις δὲ καὶ συγγενέσι καὶ φίλοις, οὓς τις ἡγεῖται μετρίους, οὐ ταπεινόν, ἀλλ' εὔγνωμον καὶ δίκαιον. καὶ τότε οὖν ὀρθῶς ἐποίησα καὶ νῦν πολλῷ μᾶλλον, ὅτε ὑμᾶς σαφέστερον ἐπίσταμαι. πυνθάνομαι γὰρ ὥς τινες ἔδοξαν καὶ λόγος ἐρρύη τοιοῦτος ὡς ἐμὲ ἐμποδὼν γενόμενον τῷ συνάγεσθαι βουλήν· ἐπεὶ καὶ τόδε ἤκουσα ὡς πάντα ἁπλῶς νομίζουσι τὰ τῆς ἀρχῆς γίγνεσθαι κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην. ἐγὼ δὲ ἐκεῖνο μὲν οὐκ ἀφαιροῦμαι τὸν υἱόν, τὸ μηδὲν ἄκοντος ἂν ἐμοῦ ποιῆσαι τῶν ἐφ' ἑαυτῷ μηδὲ ἄλλως ἂν ἢ στοχαζόμενον καὶ τῆς ἐμῆς γνώμης· ὀμνύω δὲ μὴ προστάξαι μηδεπώποτε μηδέν, λέγω δὲ τῶν κοινῶν, 60 R II μηδὲ συμβουλεύειν, ὡς πατέρα ὄντα καὶ κρείττονα ἢ δοκοῦντα προστάγματος ἔχειν τάξιν. καὶ διὰ τὴν ὑποψίαν ταύτην ἀπὸ χρόνου τινὸς οὐδὲ ταῖς βουλαῖς παρετύγχανον. τὸ γὰρ ἄρχειν αὐτὸν ἀξιώσαντα τῆς πόλεως, ὡς ἱκανὸν ὄντα βουλεύεσθαι ἤδη καὶ διοικεῖν τὰ κοινά, μεταξὺ δι' ἔργων ποιεῖν ἰδιώτην καὶ τῆς ἐξουσίας τῆς κατὰ τὸν νόμον ἄκυρον οὔτε ἄλλως ἐπιεικὲς οὔτε ἴσως τοῖς τηλικούτοις.

ΠΡΟΣ ΔΙΟΔΩΡΟΝ. 545 M 261 R II

*Σφόδρα θαυμάζειν ἔπεισιν, ὦ ἄνδρες, εἴ τις οὐκ ἀποδεχόμενός τινα οὐδὲ ἀγαπῶν ἔπειτα ἀναστὰς ἐπαινεῖ τῷ λόγῳ καὶ ἐνίοτε διῆλθεν ἐγκώμιον μακρὸν καὶ λίαν ἐπιμελῶς συγκείμενον. ὁ γὰρ τοιοῦτος ἄνθρωπος οὐκ ἔστιν ὅ,τι τῶν αἰσχίστων οὐ σύνοιδεν αὑτῷ, φόβον, μικροψυχίαν, τὸ πάντων ἔσχατον, δουλείαν. λέγεται γοῦν οὐκ ἀτόπως καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς, δούλου τόδ' εἶπας. φέρε δή, πῶς οὐκ ἂν εἴη δοῦλος ὁ πρὸς τοσούτους ἅμα ἀνθρώπους ἕτερα ὧν φρονεῖ ποιῶν, καὶ ταῦτα οὐχ ἁπλῶς, ἀλλὰ μετὰ φροντίδος καὶ παρασκευῆς καὶ κολακεύων πολλάκις ἄνθρωπον καὶ θαυμάζων ὃν οὐ φιλεῖ; μέτριον γὰρ οὕτως εἰπεῖν. καὶ μὴν ὅτι πάντες πάντα ἐγκωμιάζουσι παρ' ἡμῖν ἐπίστασθε δήπου· ὥστ' ἐγὼ συνήδομαι καὶ κρίνω μακαρίους ὑμᾶς, εἰ οὕτω φιλοῦμεν πάντες ἅπαντας. τοῦτο γάρ ἐστιν ἀκόλουθον. ἐβουλόμην δ' ἄν, ὥσπερ ἐν ταῖς βουλαῖς καὶ ταῖς ἐκκλησίαις πολλῶν ἐγκωμίων ἀκοῦσαι ἔστιν, οὕτω καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ τοῖς ἄλλοις συλλόγοις. νῦν δὲ παρὰ τὸν τόπον * ἢ τοιαῦτά ἐστι τὰ λεγόμενα, καὶ ὥσπερ οἱ γυμνάζοντες αὑτοὺς ἐν* 2 *ταῖς σχολαῖς, καὶ ἡμεῖς ἐγχειροῦμεν εἰς ἀμφότερα. οὐκοῦν, ἂν μὲν εἰς ἐκκλησίαν τις παραγένηται τῶν ξένων, ἡρώων τινῶν ἢ σοφῶν ἡγήσεται τὴν πόλιν· ἂν δ' εἰς τὴν ἀγορὰν ἐμβάλῃ, ὁποίων οὐδὲν δεῖ λέγειν· ἐπίστασθε γὰρ αὐτοί. τί οὖν; φήσει τις, ἀνέστης ἐπιτιμήσων τοῖς ἐπαινοῦσιν; οὐ μὰ τὸν Δία· ἀλλ' ὅπως, ἂν ᾖ δυνατόν, μὴ μόνον ἐνθάδε ὦμεν φιλάνθρωποι καὶ φιλάγαθοι, ἀλλ' ὁμοίως παντὶ τόπῳ*

ıM καὶ καιρῷ. τὸν μὲν οὖν τούτου ἔπαινον ὁρῶ πεπληρωμένον ὑφ᾽ ὑμῶν, ὥστε μηδεμίαν ὑπερβολὴν ἔχειν. ἄξιον δὲ καὶ ὑμᾶς ἐπαινεῖν. δοκεῖτε γάρ μοι πολὺ πάντων τῶν δήμων διαφέρειν. κἀγὼ τοῦτο οὐκ ἂν εἶπον, εἰ μὴ καὶ ἐφρόνουν οὕτως. οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πρὸς τὸ λυσιτελὲς μόνον βλέπουσι, καὶ τοὺς διδόντας αὐτοῖς ἢ δυναμένους διδόναι, τούτους ἐπαινοῦσιν· ὑμεῖς δὲ καὶ τὴν προθυμίαν καὶ τὸ βούλεσθαι μέγα εἶναι νομίζετε. καὶ οὐχὶ τοῦτό φημι, ὡς οὐχὶ καὶ πεποίηκε πολλὰ καὶ μεγάλα· πεποίηκε γάρ· ἀλλ᾽ ὅτι ὑμῖν γε ἀπέχρη καὶ τὸ βούλεσθαι αὐτόν. ἔτι δὲ οἱ μὲν ἄλλοι τὰ ἐλάχιστα τῶν γενομένων ἀποδέχονται· 3 R II λέγω δὲ ὅσα ἔχει δαπάνην τινά· ὑμεῖς δὲ τῶν μεγίστων αἰσθάνεσθε κατὰ τὴν ἀξίαν. ἔστι δὲ τῷ παντὶ μεῖζον τοῦ δαπανᾶν τὸ κήδεσθαί τινα τῆς πόλεως καὶ φανερὸν εἶναι εὐνοοῦντα ὑμῖν. πρὸς δὲ τούτοις οἱ μὲν πλεῖστοι τοὺς νουθετοῦντας, κἂν διὰ λόγου τοῦτο ποιῶσι, μισοῦσι, τοὺς δὲ μεθ᾽ ἡδονῆς κολακεύοντας θαυμαστῶς ἀποδέχονται. παρ᾽ ὑμῖν δὲ τοὐναντίον ὁ πλείστῃ παρρησίᾳ χρώμενος καὶ τοῖς ἁμαρτάνουσιν ἐπιπλήττων καὶ σωφρονίζων, οὗτος μάλιστα ἀγαπᾶται. τίς οὖν οὐκ ἂν ἀγαπήσειε τοιαύτην πόλιν καὶ πολιτείαν, ἐν ᾗ τῶν φιλοτιμιῶν αἱ τιμαὶ μείζους εἰσίν, ὁ δὲ μετ᾽ εὐνοίας νουθετῶν τοῦ μετὰ κολακείας ὁμιλοῦντος μᾶλλον στέργεται, προθυμότεροι δ᾽ εἰσὶν οἱ πολλοὶ σωφρονίζεσθαι καὶ ἐπανορθοῦσθαι ἢ θεραπεύεσθαι καὶ τρυφᾶν. ἢ τίς οὐκ ἂν ὑμᾶς μὲν ἐκπλαγείη, τοῦτον δ᾽ εὐδαιμονίσειεν, ὑφ᾽ ὑμῶν τοιούτων ὄντων κεκριμένον τῆς ὑμετέρας ἀρχῆς ἄξιον; καὶ ἔγωγε μέγαν αὐτῷ τὸν ἀγῶνα ὁρῶ πρὸς ὑμᾶς ὄντα. ὅτῳ γὰρ πόλις ὅλη καὶ δῆμος ἑκὼν ἐπέτρεψε παιδεύειν αὐτὸν καὶ ὃν ἐπιστά-

την εἵλετο τῆς κοινῆς ἀρετῆς καὶ ὅτῳ τὴν μεγίστην
ἀρχὴν ἔδωκε τῆς σωφροσύνης καὶ τῆς εὐταξίας καὶ 264 II
τοῦ καλῶς βιοῦν ἕκαστον, πῶς οὐχὶ τούτῳ μέγας
ἀγών ἐστιν, ὥστε μηδὲν ἐλάττονι φανῆναι τῆς ὑμε- 547
τέρας γνώμης; σκόπει δέ, ἵνα εἰδῇς ὅτι μηδὲ τῶν
παλαιῶν μηδεὶς μηδὲ τῶν θαυμαζομένων διὰ παντὸς
τοῦ χρόνου τηλικαύτης τιμῆς παρὰ τῶν πολιτῶν τῶν
αὑτοῦ τετύχηκεν. ὁ γοῦν Περικλῆς ἐκεῖνος, ὃν ἀκούο-
μεν παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις ἀκμαζούσης γενέσθαι τῆς
πόλεως, στρατηγίας μὲν ἐτύγχανεν· οὐ μὴν ἄξιος
ἔδοξε διὰ παντὸς ἄρχειν τοῦ χρόνου, * καὶ ταύτην
οὐκ ἀργύριον διοικῶν οὐδὲ οἰκοδομημάτων ἐπιμελού-
μενος, ἀλλ' ὅπως ἂν ἀγαθοὶ ὦσιν οἱ πολῖται καὶ
νουθετεῖν ἐβούλετο τοὺς ἁμαρτάνοντας καὶ τὸ γοῦν
καθ' αὑτὸν βελτίονας ποιεῖν. οὐ μὴν ἠνείχοντο αὐ-
τοῦ διὰ τὴν αὑτῶν ἀναγωγίαν οἱ τότε. πόσῳ δὴ
κρείττους ὑμεῖς οἱ παραδιδόντες αὐτοὺς καὶ παι-
δεύειν κελεύοντες τῶν, εἰ καί τις παρ' αὐτοῦ πρόθυ-
μος ἦν τοῦτο ποιεῖν, ἀγανακτούντων καὶ οὐ μόνον
οὐ τιμώντων, ἀλλὰ καὶ ἀποκτεινάντων τὸν ἐπικαλού-
μενον, ὥσπερ ἐκεῖνοι Σωκράτην; ποῖον οὖν ἔτι κάλ-
λιον ἐγκώμιον ἢ τοῦδε ἢ ὑμῶν εἴποι τις ἄν; οἵ γε
ἐπειδὴ ᾔσθεσθε τοὺς ἐφήβους καὶ τοὺς νεανίσκους
κρείττονας πεποιηκότα, εὐθὺς ἡγεῖσθε καὶ ὑμᾶς
ἀμείνους δύνασθαι ποιεῖν. καὶ νὴ Δία γε οὐχὶ τοῖς
μὲν ἐφήβοις ἐστὶ παιδείας καὶ ἀρετῆς χρεία, τοῖς δὲ
προβεβηκόσιν οὒ καὶ πάσῃ τῇ πόλει· ὥσπερ εἴ τις
ἰατρὸς τοῖς μὲν παισὶν ἢ τοῖς μειρακίοις χρείαν εἶναι
θεραπείας νομίζοι, τοῖς δὲ τελείοις μή. καὶ μὴν ἥ γε
πρὸς τὰς τιμὰς μεγαλοψυχία πῶς οὐχὶ θαυμαστὴ τῆς
πόλεως; τί γὰρ τῶν σεμνῶν οὐχὶ προθύμως παρεσχή-
κατε; οὐκ εἰκόνας; οὐκ ἀνδριάντας; οὐχὶ πρεσβεύον-

τες πρὸς τὰς πόλεις, πρὸς τὸν αὐτοκράτορα; οὐ κοινῇ τιμῶντες, οὐ κατ' ἰδίαν ἕκαστος δεξιούμενος; ἃ τίς ἂν οὐκ ἂν ἀνεθείη τῶν τοιούτων διδόντων; ἢ τίς οὐκ ἂν προθυμοῖτο ὅ,τι δύναιτο ποιεῖν ὑμᾶς ἀγα-
548 M θόν; οὐκοῦν ἔγωγε οἶμαι καὶ τὸν τοῦδε ἔπαινον
266 R II ὡς ἐδυνάμην εἰρηκέναι. τὸ γὰρ τῶν ἀποδεχομένων τινὰ καὶ τιμώντων ἐγκώμιον δῆλον ὡς κάλλιστος ἔπαινος ἐκείνου ἂν εἴη.

ΠΕΡΙ ΑΙΣΧΥΛΟΥ ΚΑΙ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΚΑΙ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ Η ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΦΙΛΟΚΤΗΤΟΥ ΤΟΞΩΝ.

Ἀναστὰς σχεδόν τι περὶ πρώτην ὥραν τῆς ἡμέρας καὶ διὰ τὴν ἀρρωστίαν τοῦ σώματος καὶ διὰ τὸν ἀέρα ψυχρότερον ὄντα διὰ τὴν ἕω καὶ μάλιστα μετοπώρῳ προσεοικότα, καίτοι μεσοῦντος θέρους, ἐπεμελήθην ἐμαυτοῦ καὶ προσηυξάμην. ἔπειτα ἀνέβην ἐπὶ τὸ ζεῦγος, καὶ περιῆλθον ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ πολλούς τινας κύκλους πρᾴως τε καὶ ἀλύπως, ὡς οἷόν τε ὑπάγοντος τοῦ ζεύγους. καὶ μετὰ ταῦτα περιπατήσας ἀνεπαυσάμην μικρόν τινα χρόνον. ἔπειτα ἀλειψάμενος καὶ λουσάμενος καὶ μικρὸν ἐμφαγὼν ἐνέτυχον τραγῳδίαις τισί. σχεδὸν δὲ ἦσαν ἄκρων ἀνδρῶν, Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου, πάντων περὶ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν. ἦν γὰρ ἡ τῶν Φιλοκτήτου τόξων εἴτε κλοπὴ εἴτε ἁρπαγὴ δεῖ λέγειν· πλὴν ἀφαι-
17 R II ρούμενός γε τῶν ὅπλων ἦν Φιλοκτήτης ὑπὸ τοῦ

Ὀδυσσέως καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Τροίαν ἀναγόμενος, τὸ μὲν πλέον ἑκών, τὸ δέ τι καὶ πειθοῖ ἀναγκαίᾳ, ἐπειδὴ τῶν ὅπλων ἐστέρητο, ἃ τοῦτο μὲν βίον αὐτῷ παρεῖχεν ἐν τῇ νήσῳ, τοῦτο δὲ θάρρος ἐν τῇ τοιαύτῃ νόσῳ, ἅμα δὲ εὔκλειαν. οὐκοῦν εὐωχούμην τῆς θέας, καὶ ἐλογιζόμην πρὸς ἐμαυτὸν ὅτι τότε Ἀθήνησιν ὢν οὐχ οἷός τ' ἂν ἦν μετασχεῖν τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων ἀνταγωνιζομένων, ἀλλὰ Σοφοκλέους μὲν πρὸς Αἰσχύλον, νέου πρὸς γέροντα, καὶ πρὸς Εὐριπίδην, πρεσβυτέρου πρὸς νεώτερον, ἀγωνιζομένου μετέσχον τινές· Εὐριπίδης δ' ἀπελείφθη κατὰ τὴν ἡλικίαν Αἰσχύλου· καὶ ἅμα οὐ πολλάκις ἴσως ἢ οὐδέποτε τῷ αὐτῷ δράματι ἀντηγωνίσαντο. αὐτὸς δὲ ἐφαινόμην ἐμαυτῷ πάνυ τρυφᾶν καὶ τῆς ἀσθενείας παραμυθίαν 549 M καινὴν ἔχειν. οὐκοῦν ἐχορήγουν ἐμαυτῷ πάνυ λαμπρῶς καὶ προσέχειν ἐπειρώμην, ὥσπερ δικαστὴς τῶν πρώτων τραγικῶν χορῶν. πλὴν ὀμόσας γε οὐκ ἂν ἐδυνάμην ἀποφήνασθαι οὐδέν, οὗ γε ἕνεκεν οὐδεὶς ἂν ἡττήθη τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων. ἥ τε γὰρ τοῦ Αἰσχύλου μεγαλοφροσύνη καὶ τὸ ἀρχαῖον, ἔτι δὲ τὸ αὔθαδες τῆς διανοίας καὶ φράσεως, πρέποντα ἐφαίνετο τραγῳδίᾳ καὶ τοῖς παλαιοῖς ἤθεσι τῶν ἡρώων, οὐδὲν ἐπιβεβουλευμένον οὐδὲ στωμύλον οὐδὲ ταπεινόν· ἐπεί τοι καὶ τὸν Ὀδυσσέα εἰσῆγε δριμὺν καὶ δόλιον, ὡς ἐν τοῖς τότε, πολὺ δὲ ἀπέχοντα τῆς νῦν κακοη- 268 II θείας, ὥστε τῷ ὄντι ἀρχαῖον ἂν δόξαι παρὰ τοὺς νῦν ἁπλοῦς εἶναι βουλομένους καὶ μεγαλόφρονας. καὶ οὐδέν γε ἀλλαττούσης τῆς Ἀθηνᾶς προσεδεήθη πρὸς τὸ μὴ γνωσθῆναι ὅστις ἐστὶν ὑπὸ τοῦ Φιλοκτήτου, καθάπερ Ὅμηρος κἀκείνῳ δὴ ἑπόμενος Εὐριπίδης ἐποίησεν· ὥστε τυχὸν ἄν τις ἐγκαλέσαι τῶν οὐ φιλούντων τὸν ἄνδρα, ὅτι οὐδὲν αὐτῷ ἐμέλησεν ὅπως

πιθανὸς ἔσται ὁ Ὀδυσσεὺς οὐ γιγνωσκόμενος ὑπὸ τοῦ
Φιλοκτήτου. ἔχοι δ' ἂν ἀπολογίαν, ὡς ἐγῷμαι, πρὸς
τὸ τοιοῦτον· ὁ μὲν γὰρ χρόνος τυχὸν οὐκ ἦν τοσοῦτος,
ὥστε μὴ ἀνενεγκεῖν τὸν χαρακτῆρα, δέκα ἐτῶν δια-
γεγονότων. ἡ δὲ νόσος ἡ τοῦ Φιλοκτήτου καὶ κάκω-
σις καὶ τὸ ἐν ἐρημίᾳ βεβιωκέναι τὸν μεταξὺ χρόνον
οὐκ ἀδύνατον τοῦτο ἐποίει. πολλοὶ γὰρ ἤδη, οἱ μὲν
ὑπὸ ἀσθενείας, οἱ δὲ ὑπὸ δυστυχίας, ἔπαθον αὐτό.
καὶ μὴν ὁ χορὸς αὐτῷ παραιτήσεως, ὥσπερ ὁ τοῦ
Εὐριπίδου, οὐδὲν ἐδεήθη· ἄμφω γὰρ ἐκ τῶν Λη-
μνίων ἐποίησαν τὸν χορόν. ἀλλ' ὁ μὲν Εὐριπίδης
εὐθὺς ἀπολογουμένους πεποίηκε περὶ τῆς πρότερον
269 R II ἀμελείας, ὅτι δὴ τοσούτων ἐτῶν οὔτε προσέλθοιεν
πρὸς τὸν Φιλοκτήτην οὔτε βοηθήσειαν οὐδὲν αὐτῷ.
ὁ δ' Αἰσχύλος ἁπλῶς εἰσήγαγε τὸν χορόν, ὃ τῷ παντὶ
τραγικώτερον καὶ ἁπλούστερον· τὸ δ' ἕτερον πολι-
τικώτερον καὶ ἀκριβέστερον. καὶ γὰρ εἰ μὲν ἐδύ-
550 M ναντο πάσας διαφεύγειν τὰς ἀλογίας ἐν ταῖς τραγῳ-
δίαις, ἴσως ἂν εἶχε λόγον μηδὲ τοῦτο παραπέμψαι·
νῦν δὲ πολλάκις ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ παραγιγνομένους ποι-
οῦσι τοὺς κήρυκας πλειόνων ἡμερῶν ὁδόν. ἔπειτα
οὐδὲ ἐξ ἅπαντος ἦν μήτε προσελθεῖν αὐτῷ μηδένα
Λημνίων μήτε ἐπιμεληθῆναι μηδέν. δοκεῖ γάρ μοι
οὐδ' ἂν διεγένετο τὰ δέκα ἔτη μηδεμιᾶς τυγχάνων
βοηθείας· ἀλλ' εἰκὸς μὲν τυγχάνειν αὐτόν, σπανίως
δὲ καὶ οὐδενὸς μεγάλου, καὶ μηδένα αἱρεῖσθαι οἰκίᾳ
ὑποδέξασθαι καὶ νοσηλεύειν διὰ τὴν δυσχέρειαν τῆς
νόσου. αὐτὸς γοῦν ὁ Εὐριπίδης τὸν Ἄκτορα εἰσάγει,
ἕνα Λημνίων, ὡς γνώριμον τῷ Φιλοκτήτῃ προσιόντα
καὶ πολλάκις συμβεβληκότα. οὐ τοίνυν οὐδὲ ἐκεῖνο
δοκεῖ μοι δικαίως ἄν τις αἰτιάσασθαι, τὸ διηγεῖσθαι
πρὸς τὸν χορόν, ὡς ἀγνοοῦντα τὰ περὶ τὴν ἀπόλειψιν

τὴν τῶν Ἀχαιῶν καὶ τὰ καθόλου συμβαίνοντα αὐτῷ. οἱ γὰρ δυστυχοῦντες ἄνθρωποι πολλάκις εἰώθασι μεμνῆσθαι τῶν συμφορῶν καὶ τοῖς εἰδόσιν ἀκριβῶς καὶ μηδὲν δεομένοις ἀκούειν ἐνοχλοῦσιν ἀεὶ διηγούμενοι. καὶ μὴν ἡ ἀπάτη ἡ τοῦ Ὀδυσσέως πρὸς τὸν Φιλοκτήτην καὶ οἱ λόγοι, δι᾽ ὧν προσηγάγετο αὐτόν, οὐ μόνον εὐσχημονέστεροι καὶ ἥρωι πρέποντες, ἀλλ᾽ οὐκ Εὐρυβάτῳ ἢ Παταικίωνι, ἀλλ᾽, ὥς ἐμοὶ δοκοῦσι, καὶ πιθανώτεροι. τί γὰρ ἔδει ποικίλης τέχνης καὶ ἐπιβουλῆς πρὸς ἄνδρα νοσοῦντα, καὶ ταῦτα τοξότην, ᾧ εἴ τις μόνον ἐγγὺς παρέστη, ἀχρεῖος ἡ ἀλκὴ αὐτοῦ ἐγεγόνει; καὶ τὸ ἀπαγγέλλειν δὲ τὰς τῶν Ἀχαιῶν συμφορὰς καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα τεθνηκότα, καὶ τὸν Ὀδυσσέα ἐπ᾽ αἰτίᾳ ὡς οἷόν τε αἰσχίστῃ, καὶ καθόλου τὸ στράτευμα διεφθαρμένον οὐ μόνον χρήσιμον, ὥστε εὐφρᾶναι τὸν Φιλοκτήτην καὶ προσδέξασθαι μᾶλλον τὴν τοῦ Ὀδυσσέως ὁμιλίαν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἀπίθανα τρόπον τινὰ διὰ τὸ μῆκος τῆς στρατείας καὶ διὰ τὰ συμβεβηκότα οὐ πάλαι κατὰ τὴν ὀργὴν τὴν τοῦ Ἀχιλλέως, ὅθ᾽ Ἕκτωρ παρὰ μικρὸν ἦλθεν
ἐμπρῆσαι τὸν ναύσταθμον. ἥ τε τοῦ Εὐριπίδου σύνε- 551
σις καὶ περὶ πάντα ἐπιμέλεια, ὥστε μήτε ἀπίθανόν τι καὶ παρημελημένον ἐᾶσαι μήτε ἁπλῶς τοῖς πράγμασι χρῆσθαι, ἀλλὰ μετὰ πάσης ἐν τῷ εἰπεῖν δυνά-
μεως, ὥσπερ ἀντίστροφός ἐστι τῇ τοῦ Αἰσχύλου *, 271 II
πολιτικωτάτη καὶ ῥητορικωτάτη οὖσα καὶ τοῖς ἐντυγχάνουσι πλείστην ὠφέλειαν παρασχεῖν δυναμένη. εὐθὺς γοῦν πεποίηται προλογίζων αὐτῷ ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ ἄλλα τε ἐνθυμήματα πολιτικὰ στρέφων ἐν ἑαυτῷ καὶ πρῶτόν γε διαπορῶν ὑπὲρ αὐτοῦ, μὴ ἄρα δοκῇ μὲν τοῖς πολλοῖς σοφός τις εἶναι καὶ διαφέρων τὴν σύνεσιν, ᾖ δὲ τοὐναντίον. ἐξὸν γὰρ αὐτῷ ἀλύπως

καὶ ἀπραγμόνως ζῆν, ὁ δὲ ἑκὼν ἀεὶ ἐν πράγμασι καὶ κινδύνοις γίγνεται. τούτου δέ φησιν αἴτιον εἶναι τὴν τῶν εὐφυῶν καὶ γενναίων ἀνδρῶν φιλοτιμίαν. δόξης γὰρ ἀγαθῆς ἐφιέμενοι καὶ τοῦ εὐκλεεῖς παρὰ πᾶσιν ἀνθρώποις εἶναι μεγίστους καὶ χαλεπωτάτους ἑκόντες πόνους ὑφίστανται·

οὐδὲν γὰρ οὕτω γαῦρον ὡς ἀνὴρ ἔφυ.

ἔπειτα σαφῶς καὶ ἀκριβῶς δηλοῖ τὴν τοῦ δράματος ὑπόθεσιν καὶ οὗ ἕνεκεν ἐλήλυθεν εἰς τὴν Λῆμνον. φησί τε ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἠλλοιῶσθαι, ὥστε ἐντυχόντα τῷ Φιλοκτήτῃ μὴ γνωσθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, μιμησάμενος κατὰ τοῦτο Ὅμηρον. καὶ γὰρ ἐκεῖνος τοῖς τε ἄλλοις καὶ τῷ Εὐμαίῳ καὶ τῇ Πηνελόπῃ πεποίηκεν ἐντυγχάνοντα τὸν Ὀδυσσέα ἠλλοιωμένον ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς. φησί τε πρεσβείαν μέλλειν παρὰ τῶν Τρώων ἀφικνεῖσθαι πρὸς τὸν Φιλοκτήτην, δεησομένην αὐ-
72 R II τόν τε καὶ τὰ ὅπλα ἐκείνοις παρασχεῖν ἐπὶ τῇ τῆς Τροίας βασιλείᾳ, ποικιλώτερον τὸ δρᾶμα κατασκευάζων καὶ ἀνευρίσκων λόγων ἀφορμάς, καθ' ἃς εἰς τἀναντία ἐπιχειρῶν εὐπορώτατος καὶ παρ' ὁντινοῦν ἱκανώτατος φαίνεται. οὐ μόνον δὲ πεποίηκε τὸν Ὀδυσσέα παραγιγνόμενον, ἀλλὰ μετὰ τοῦ Διομήδους, ὁμηρικῶς καὶ τοῦτο. καὶ τὸ ὅλον, ὡς ἔφην, δι' ὅλου τοῦ δράματος πλείστην μὲν ἐν τοῖς πράγμασι σύνεσιν καὶ πιθανότητα ἐπιδείκνυται, ἀμήχανον δὲ καὶ θαυμαστὴν ἐν τοῖς λόγοις δύναμιν, καὶ τά τε ἰαμβεῖα σαφῶς καὶ κατὰ φύσιν καὶ πολιτικῶς ἔχοντα, καὶ τὰ
[illegible]M μέλη οὐ μόνον ἡδονήν, ἀλλὰ καὶ πολλὴν πρὸς ἀρετὴν παράκλησιν. ὅ τε Σοφοκλῆς μέσος ἔοικεν ἀμφοῖν εἶναι, οὔτε τὸ αὔθαδες καὶ ἁπλοῦν τὸ τοῦ Αἰσχύλου ἔχων οὔτε τὸ ἀκριβὲς καὶ δριμὺ καὶ πολιτικὸν τὸ τοῦ Εὐριπίδου, σεμνὴν δέ τινα καὶ μεγαλο-

πρεπῆ ποίησιν τραγικώτατα καὶ εὐεπέστατα ἔχουσάν, ὥστε πλείστην ἡδονὴν μετὰ ὕψους καὶ σεμνότητος ἐνδείκνυσθαι, τῇ τε διασκευῇ τῶν πραγμάτων ἀρίστῃ καὶ πιθανωτάτῃ κέχρηται, ποιήσας τὸν Ὀδυσσέα μετὰ Νεοπτολέμου παραγιγνόμενον, ἐπειδὴ εἵμαρτο ἁλῶναι τὴν Τροίαν ὑπό τε τοῦ Νεοπτολέμου καὶ τοῦ Φιλοκτήτου χρωμένου τοῖς Ἡρακλείοις τόξοις, καὶ αὐτὸν μὲν ἀποκρυπτόμενον, τὸν δὲ Νεοπτόλεμον πέμποντα πρὸς τὸν Φιλοκτήτην, ὑποτιθέμενον αὐτῷ ἃ δεῖ ποιεῖν, καὶ τὸν χορὸν οὐχ ὥσπερ ὁ Αἰσχύλος καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐκ τῶν ἐπιχωρίων πεποίηκεν, ἀλλὰ 273 II
τῶν ἐν τῇ νηὶ συμπλεόντων τῷ Ὀδυσσεῖ καὶ τῷ Νεοπτολέμῳ. τά τε ἤθη θαυμαστῶς σεμνὰ καὶ ἐλευθέρια, τό τε τοῦ Ὀδυσσέως πολὺ πρᾳότερον καὶ ἁπλούστερον ἢ πεποίηκεν ὁ Εὐριπίδης, τό τε τοῦ Νεοπτολέμου ὑπερβάλλον ἁπλότητι καὶ εὐγενείᾳ, πρῶτον μὲν μὴ βουλομένου δόλῳ καὶ ἀπάτῃ περιγενέσθαι τοῦ Φιλοκτήτου, ἀλλὰ ἰσχύϊ καὶ ἐκ τοῦ φανεροῦ. ἔπειτα πεισθεὶς ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως καὶ ἐξαπατήσας αὐτὸν καὶ τῶν τόξων ἐγκρατὴς γενόμενος, αἰσθομένου ἐκείνου καὶ ὡς ἐξηπατημένου σχετλιάζοντος καὶ ἀπαιτοῦντος τὰ ὅπλα, οὐ κατέχει, ἀλλ' οἷός τέ ἐστιν ἀποδιδόναι αὐτά, καίτοι τοῦ Ὀδυσσέως ἐπιφανέντος καὶ διακωλύοντος, καὶ τέλος δίδωσιν αὐτά· δοὺς δὲ τῷ λόγῳ πειρᾶται πείθειν ἑκόντα ἀκολουθῆσαι εἰς τὴν Τροίαν. τοῦ δὲ Φιλοκτήτου μηδένα τρόπον εἴκοντος μηδὲ πειθομένου, ἀλλὰ δεομένου τοῦ Νεοπτολέμου, ὥσπερ ὑπέσχετο, ἀπαγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὑπισχνεῖται καὶ ἕτοιμός ἐστι ποιεῖν τοῦτο, μέχρι ἐπιφανεὶς Ἡρακλῆς πείθει τὸν Φιλοκτήτην ἑκόντα εἰς τὴν Τροίαν πλεῦσαι. τά τε μέλη οὐκ ἔχει πολὺ τὸ γνωμικὸν οὐδὲ *τὴν πρὸς ἀρε-* 553

τὴν παράκλησιν, ὥσπερ τὰ τοῦ Εὐριπίδου, ἡδονὴν δὲ θαυμαστὴν καὶ μεγαλοπρέπειαν, ὥστε μὴ εἰκῇ τοιαῦτα περὶ αὐτοῦ τὸν Ἀριστοφάνην εἰρηκέναι·

ὁ δ' αὖ Σοφοκλέους τοῦ μέλιτι κεχριμένου
ὥσπερ καδίσκου περιέλειχε τὸ στόμα.

---

74 R II

ΠΕΡΙ ΟΜΗΡΟΥ.

Ὁ μὲν Δημόκριτος περὶ Ὁμήρου φησὶν οὕτως· Ὅμηρος φύσεως λαχὼν θεαζούσης ἐπέων κόσμον ἐτεκτήνατο παντοίων· ὡς οὐκ ἐνὸν ἄνευ θείας καὶ δαιμονίας φύσεως οὕτω καλὰ καὶ σοφὰ ἔπη ἐργάσασθαι. πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι γεγράφασιν, οἱ μὲν ἄντικρυς ἐγκωμιάζοντες τὸν ποιητὴν ἅμα καὶ δηλοῦντες ἔνια τῶν ὑπ' αὐτοῦ λεγομένων, οἱ δὲ αὐτὸ τοῦτο τὴν διάνοιαν ἐξηγούμενοι, οὐ μόνον Ἀρίσταρχος καὶ Κράτης καὶ ἕτεροι πλείους τῶν ὕστερον γραμματικῶν κληθέντων, πρότερον δὲ κριτικῶν. καὶ δὴ καὶ αὐτὸς Ἀριστοτέλης, ἀφ' οὗ φασι τὴν κριτικήν τε καὶ γραμματικὴν ἀρχὴν λαβεῖν, ἐν πολλοῖς διαλόγοις περὶ τοῦ ποιητοῦ διέξεισι θαυμάζων αὐτὸν ὡς τὸ πολὺ καὶ τιμῶν· ἔτι δὲ καὶ Ἡρακλείδης ὁ Ποντικός. τούτων δὲ πρότερος Πλάτων πανταχοῦ μέμνηται, τὴν μὲν ἡδονὴν καὶ χάριν τὴν τῶν ἐπῶν ἐκπληττόμενος, πολλάκις γε μὴν ἐπιμεμφόμενος ἐν τοῖς περὶ θεῶν μύθοις τε καὶ λόγοις, ὡς οὐ συμφέροντα τοῖς ἀνθρώποις οὐδαμῶς αὐτὸν εἰρηκότα, πλεονεξίας καὶ ἐπιβουλὰς κατ' ἀλλήλων καὶ μοιχείας καὶ ἔριδας καὶ φιλονει-
75 R II κίας περὶ θεῶν ἐπεξιόντα· μετὰ ταῦτα δὲ οὐ μεταδι-

δοὺς αὐτῷ τῆς αὐτοῦ πόλεώς τε καὶ πολιτείας σοφῆς, ὡς αὐτὸς ἐνόμιζεν, ἐσομένης, ἵνα μήτε ταῦτα ἀκούωσι περὶ θεῶν νέοι ὄντες, οὓς ἐκεῖνος ἀποφαίνει φύλακάς τε καὶ ἡγεμόνας τῆς πόλεως, μηδ' αὖ περὶ τῶν ἐν ᾅδου μηδὲν σκυθρωπὸν λεγόμενον μαλακωτέρους αὐτοὺς πρός τε τὸ μάχεσθαι καὶ τὸ ἀποθνήσκειν ποιῇ μηδὲ ὥσπερ πώλους κακῶς πωλευθέντας 554 ἐξ ἀρχῆς ὑπόπτους πρὸς τὰ μὴ φοβερά. περὶ μὲν δὴ τούτων ἕτερος λόγος πλείων καὶ μακρότερος καὶ οὐ ῥάδιος, πότερον Ὅμηρος ἥμαρτε περὶ ταῦτα ἢ φυσικούς τινας ἐνόντας ἐν τοῖς μύθοις λόγους κατὰ τὴν τότε συνήθειαν παρεδίδου τοῖς ἀνθρώποις. οὐ γὰρ ῥᾴδιον διαιτῆσαι τὸ τοιοῦτον, καθάπερ οἶμαι δύο φίλων ἀνδρῶν, ἀμφοτέρων σεμνῶν, τοῦ ἑτέρου τῷ ἑτέρῳ ἐγκαλοῦντος, ἑνὸς αὐτῶν καταγνῶναι. γέγραφε δὲ καὶ Ζήνων ὁ φιλόσοφος εἴς τε τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσσειαν καὶ περὶ τοῦ Μαργίτου δέ· δοκεῖ γὰρ καὶ τοῦτο τὸ ποίημα ὑπὸ Ὁμήρου γεγονέναι νεωτέρου καὶ ἀποπειρωμένου τῆς αὐτοῦ φύσεως πρὸς ποίησιν. ὁ δὲ Ζήνων οὐδὲν τῶν τοῦ Ὁμήρου ψέγει, 276 II ἅμα διηγούμενος καὶ διδάσκων ὅτι τὰ μὲν κατὰ δόξαν, τὰ δὲ κατὰ ἀλήθειαν γέγραφεν, ὅπως μὴ φαίνηται αὐτὸς αὑτῷ μαχόμενος ἔν τισι δοκοῦσιν ἐναντίως εἰρῆσθαι. ὁ δὲ λόγος οὗτος Ἀντισθένους ἐστὶ πρότερον, ὅτι τὰ μὲν δόξῃ, τὰ δὲ ἀληθείᾳ εἴρηται τῷ ποιητῇ· ἀλλ' ὁ μὲν οὐκ ἐξειργάσατο αὐτόν, ὁ δὲ καθ' ἕκαστον τῶν ἐπὶ μέρους ἐδήλωσεν. ἔτι δὲ καὶ Περσαῖος ὁ τοῦ Ζήνωνος κατὰ τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν γέγραφε καὶ ἄλλοι πλείους. ὁ δὲ Πλάτων ἅμα αἰτιώμενος αὐτόν, ὡς εἶπον, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ θαυμαστήν τινα ἀποφαίνει τῆς ποιήσεως, ὡς εἰκόνα ὄντα παντὸς χρήματος καὶ πάσας ἀτεχνῶς ἀφιέντα φωνάς,

ποταμῶν τε καὶ ἀνέμων καὶ κυμάτων· καὶ κελεύει μάλα εἰρωνικῶς στέψαντας αὐτὸν ἐρίῳ καὶ μύρῳ καταχέαντας ἀφιέναι παρ' ἄλλους. τοῦτο δὲ αἱ γυναῖ-7R II κες ἐπὶ τῶν χελιδόνων ποιοῦσιν. ἔτι δὲ καὶ αὐτὸς τῆς χάριτος ἐπιὼν τὴν ποίησιν σφόδρα ἄγασθαι τὸν ἄνδρα. ἀτεχνῶς γὰρ οὐκ ἄνευ θείας τύχης οὐδ' ἄνευ Μουσῶν τε καὶ Ἀπόλλωνος ἐπιπνοίας δυνατὸν οὕτως ὑψηλὴν καὶ μεγαλοπρεπῆ καὶ προσέτι ἡδεῖαν γενέσθαι ποίησιν, ὥστε μὴ μόνον τοὺς ὁμογλώττους καὶ ὁμοφώνους τοσοῦτον ἤδη κατέχειν χρόνον, ἀλλὰ 55M καὶ τῶν βαρβάρων πολλούς· καὶ τοὺς μὲν διγλώττους καὶ μιγάδας σφόδρα ἐμπείρους εἶναι τῶν ἐπῶν αὐτοῦ, πολλὰ τῶν ἄλλων ἀγνοοῦντας τῶν Ἑλληνικῶν, ἐνίους δὲ καὶ τῶν σφόδρα μακρὰν διῳκισμένων· ὁπότε καὶ παρ' Ἰνδοῖς φασιν ᾄδεσθαι τὴν Ὁμήρου ποίησιν, μεταβαλόντων αὐτὴν εἰς τὴν σφετέραν διάλεκτόν τε καὶ φωνήν. ὥστε καὶ Ἰνδοὶ τῶν μὲν ἄστρων τῶν παρ' ἡμῖν πολλῶν εἰσιν ἀθέατοι· τὰς γὰρ ἄρκτους οὔ φασι φαίνεσθαι παρ' αὐτοῖς· τῶν δὲ Πριάμου παθημάτων καὶ τῶν Ἀνδρομάχης καὶ Ἑκάβης θρήνων καὶ ὀδυρμῶν καὶ τῆς Ἀχιλλέως τε καὶ Ἕκτορος ἀνδρείας οὐκ ἀπείρως ἔχουσι. τοσοῦτον ἴσχυσεν ἑνὸς ἀνδρὸς μουσική· καὶ δοκεῖ ἔμοιγε τῇ δυνάμει ταύτῃ τάς τε Σειρῆνας ὑπερβαλέσθαι καὶ τὸν Ὀρφέα. τὸ γὰρ λίθους τε καὶ φυτὰ καὶ θηρία κηλεῖν καὶ ἄγειν τί ἐστιν ἕτερον ἢ τὸ βαρβάρους ἀνθρώπους ἀσυνέτους τῆς Ἑλληνικῆς φωνῆς οὕτως ἄγαν χειρώσασθαι, μήτε τῆς γλώττης μήτε τῶν πραγμάτων ἐμπείρους ὄντας, ὑπὲρ ὧν ὁ λόγος, ἀλλ' ἀτεχνῶς, καθάπερ οἶμαι πρὸς κι-278R II θάραν κηλουμένους; ἡγοῦμαι δὲ ἔγωγε πολλοὺς καὶ τῶν ἀμαθεστέρων ἔτι βαρβάρων τὸ μὲν ὄνομα ἀκηκοέναι τὸ Ὁμήρου, ὅ,τι δὲ δηλοῖ, τοῦτο μὴ εἰδέναι

σαφῶς, εἴτε ζῷον εἴτε φυτὸν εἴτε πρᾶγμα ἕτερον. οὐ
μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν βίον ἐπαινέσαι τις ἂν τοῦ ἀνδρὸς
πολὺ μᾶλλον τῆς ποιήσεως. τὸ γὰρ ἐν πενίᾳ διαγε-
νέσθαι καὶ ἀλώμενον καὶ τοσοῦτον ἀπὸ τῶν ποιη-
μάτων πορίζοντα ὅσον ἀποζῆν θαυμαστῆς ἀν-
δρείας καὶ μεγαλοφροσύνης· ἔτι δὲ τὸ μηδαμοῦ γε-
γραφέναι τὸ αὑτοῦ ὄνομα, ἀλλὰ μηδὲ μνησθῆναι
αὑτοῦ ἐν τῇ ποιήσει, καίτοι τῶν ἄλλων ἁπάντων,
ὁπόσοι τινὰ ἔδοξαν ἔχειν δύναμιν ἢ περὶ ποίησιν ἢ
καταλογάδην συγγράφοντες, καὶ πρῶτον καὶ τελευ-
ταῖον τὸ ἑαυτῶν ὄνομα γραφόντων, πολλῶν δὲ καὶ
ἐν αὐτοῖς τοῖς λόγοις τε καὶ ποιήμασιν, ὥσπερ Ἑκα-
ταῖός τε καὶ Ἡρόδοτος καὶ Θουκυδίδης, οὗτος μὲν
οὐχ ἅπαξ μόνον ἐν ἀρχῇ τῆς ἱστορίας, ἀλλὰ πολ-
λάκις διαμαρτυρόμενος καθ' ἕκαστον χειμῶνα καὶ
θέρος ὅτι ταῦτα ξυνέγραψε Θουκυδίδης. ὁ δὲ οὕτως
ἄρα ἐλεύθερος ἦν καὶ μεγαλόφρων ὥστε οὐδαμοῦ φα- 556
νήσεται τῆς ποιήσεως αὑτοῦ μεμνημένος, ἀλλὰ τῷ
ὄντι ὥσπερ οἱ προφῆται τῶν θεῶν ἐξ ἀφανοῦς καὶ
ἀδύτου ποθὲν φθεγγόμενος. ὅτι δὲ καὶ ὠφέλιμα
πάντα καὶ χρήσιμα ἔγραψε, τὰ μὲν ἄλλα εἰ διεξίοι τις,
πολὺ ἂν ἔργον εἴη, ὅσα πεποίηκε περὶ ἀρετῆς καὶ
κακίας· περὶ δὲ τῶν βασιλέων ἐν βραχεῖ * οἵους φησὶ
δεῖν εἶναι. ὃν γὰρ ἂν ἐπαινῇ τῶν βασιλέων, Διὶ
μῆτιν ἀτάλαντόν φησιν εἶναι καὶ διοτρεφέας ἅπαντας
τοὺς ἀγαθοὺς βασιλεῖς, καὶ τὸν Μίνω, μεγίστην ἐπὶ
δικαιοσύνῃ δόξαν ἔχοντα παρὰ τοῖς Ἕλλησι, τοῦ Διὸς
ὁμιλητήν τε καὶ μαθητὴν εἶναί φησιν, ὡς πρῶτον
δὴ καὶ μέγιστον ἁπάντων ἐκεῖνον βασιλέα καὶ μόνον 279 R
αὐτὸν ἐπιστάμενον καὶ παραδιδόντα τὴν βασιλικὴν
τέχνην, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς βασιλεῖς δέον πρὸς ἐκεῖνον
βλέποντας κατευθύνειν τὴν ἀρχήν, ἀφομοιοῦντας, ὡς

δυνατόν ἐστιν ἀνθρώποις, θεῷ τὸν αὐτῶν τρόπον. τὸ δὲ τοῦ Διὸς ἦθος καὶ τὴν βασιλείαν, ὁποία τις ἦν, ἐν πολλοῖς μὲν καὶ ἄλλοις ποιεῖ φανεράν, ὡς δ' ἐν βραχεῖ περιλαβόντα εἰπεῖν, τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὴν διάνοιαν δηλοῖ πολλάκις, ἀεί ποτε αὐτὸν οὕτως ὀνομάζων, πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε· ὡς δέον τὴν τῶν βασιλέων ἐπιμέλειαν πατρικὴν καὶ κηδεμονικὴν εἶναι μετ' εὐνοίας καὶ φιλίας καὶ μηδέποτε ἄλλως προσῆκον ἀνθρώπων προΐστασθαί τε καὶ ἄρχειν ἢ ἀγαπῶντα καὶ προνοοῦντα, ὁπότε ὁ Ζεὺς οὐχ ὑπερορᾷ πατὴρ ἀνθρώπων καλεῖσθαι.

---

80 R
II

ΠΕΡΙ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ.

Ἱππίας ὁ Ἠλεῖος καὶ Γοργίας ὁ Λεοντῖνος καὶ Πῶλος καὶ Πρόδικος οἱ σοφισταὶ χρόνον τινὰ ἤνθησαν ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ θαυμαστῆς ἐτύγχανον φήμης, οὐ μόνον ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Σπάρτῃ καὶ παρ' Ἀθηναίοις, καὶ χρήματα πολλὰ συνέλεξαν, 57 M δημοσίᾳ τε παρὰ τῶν πόλεων καὶ παρὰ δυναστῶν τινων καὶ βασιλέων καὶ ἰδιωτῶν, ὡς ἕκαστος ἔχοι δυνάμεως. ἔλεγον δὲ πολλοὺς μὲν λόγους, νοῦν δὲ οὐκ ἔχοντας οὐδὲ βραχύν· ἀφ' ὧν ἔστιν οἶμαι χρήματα πορίζειν καὶ ἀνθρώπους ἠλιθίους ἀρέσκειν. ἄλλος δέ τις ἀνὴρ Ἀβδηρίτης οὐχ ὅπως ἀργύριον παρ' ἑτέρων ἐλάμβανεν, ἀλλὰ καὶ διέφθειρε τὴν οὐσίαν τὴν αὐτοῦ συχνὴν οὖσαν καὶ ἀπώλεσε φιλοσοφῶν, ἀναισθήτως δῆλον ὅτι καὶ ζητῶν ὧν οὐδὲν ὄφελος αὐτῷ. ἦν δὲ καὶ Σωκράτης Ἀθήνησι πένης ἀνὴρ καὶ

δημοτικός, οὐδὲ οὗτος ὑπὸ τῆς πενίας ἀναγκαζόμενος οὐδὲν λαμβάνειν· καίτοι γυναῖκα εἶχεν οὐ μισοῦσαν ἀργύριον καὶ παῖδας δεομένους διατροφῆς· καὶ τῶν νέων λέγεται τοῖς πλουσιωτάτοις συνεῖναι, ὧν φασιν ἐνίους μηδενὸς ἁπλῶς φείδεσθαι πρὸς αὐτόν. ἦν δὲ τἄλλα τῷ τρόπῳ κοινὸς καὶ φιλάνθρωπος, καὶ παρεῖχεν αὑτὸν τοῖς βουλομένοις προσιέναι καὶ διαλέγεσθαι περί τε τὴν ἀγορὰν τὰ πολλὰ διατρίβων καὶ εἰς τὰς παλαίστρας εἰσιὼν καὶ πρὸς ταῖς τραπέζαις καθεζόμενος· ὥσπερ οἱ τὰ ὤνια τὰ φαῦλα δεικνύντες ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ περιφέροντες ἐπὶ τὰς θύρας, εἴ τις ἄρα ἐθελήσει πυθέσθαι τι καὶ ἀκοῦσαι τῶν νεωτέρων ἢ τῶν πρεσβυτέρων. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῶν δυνατῶν καὶ ῥητόρων προσεποιοῦντο μηδὲ ὁρᾶν αὐτόν. ὁ δὲ προσελθών, ὥσπερ οἱ προσπταίσαντες, ἀλγήσας ταχὺ ἀπηλλάττετο. ἀλλὰ δὴ τῶν μὲν θαυμαζομένων ἐκείνων σοφιστῶν ἐκλελοίπασιν οἱ λόγοι καὶ οὐδὲν ἢ τὰ ὀνόματα μόνον ἔστιν· οἱ δὲ τοῦ Σωκράτους οὐκ οἶδ' ὅπως διαμένουσι καὶ διαμενοῦσι τὸν ἅπαντα χρόνον, * τούτου δὲ αὐτοῦ γράψαντος ἢ καταλιπόντος οὔτε σύγγραμμα οὔτε διαθήκας. ἐτελεύτα γὰρ ὁ ἀνὴρ ἀδιάθετος τήν τε σοφίαν καὶ τὰ χρήματα. ἀλλ' οὐσίαν μὲν οὐκ εἶχεν, ὥστε δημευθῆναι, καθάπερ εἴωθε γίγνεσθαι τῶν καταδικασθέντων· οἱ λόγοι δὲ τῷ ὄντι ἐδημεύθησαν μὰ Δί' οὐχ ὑπ' ἐχθρῶν, ἀλλὰ ὑπὸ τῶν φίλων· οὐδὲν μέντοι ἧττον καὶ νῦν φανερῶν τε ὄντων καὶ τιμωμένων ὀλίγοι συνιᾶσι καὶ μετέχουσιν.

R I

ΠΕΡΙ ΟΜΗΡΟΥ ΚΑΙ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ.

Ἐπεὶ φαίνει καὶ τἆλλα Σωκράτους ὢν ἐπαινέτης καὶ τὸν ἄνδρα ἐκπληττόμενος ἐν τοῖς λόγοις, ἔχεις μοι εἰπεῖν ὅτου μαθητὴς γέγονε τῶν σοφῶν, ὥσπερ Φειδίας μὲν ὁ ἀγαλματοποιὸς Ἡγίου, Πολύγνωτος δὲ ὁ ζωγράφος καὶ ὁ ἀδελφὸς ἄμφω τοῦ πατρὸς Ἀγλαοφῶντος; Πυθαγόρου δὲ Φερεκύδης λέγεται διδάσκαλος γενέσθαι, Πυθαγόρας δὲ Ἐμπεδοκλέους καὶ ἑτέρων. καὶ τῶν ἄλλων δὲ τῶν πλείστων ἔχομεν εἰπεῖν τοὺς διδασκάλους τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν, ὅτῳ ἕκαστος συγγενόμενος λόγου ἄξιος ἐγένετο δίχα γε Ἡρακλείτου τοῦ Ἐφεσίου καὶ Ἡσιόδου τοῦ Ἀσκραίου. ὁ μὲν γάρ φησιν ὅτι ποιμαίνων ἐν τῷ Ἑλικῶνι παρὰ τῶν Μουσῶν ἔλαβεν ἐν δάφνης ὄζῳ τὴν ποίησιν, ἵνα μὴ πράγματα ἔχοιμεν ζητοῦντες αὐτοῦ τὸν διδάσκαλον· Ἡράκλειτος δὲ ἔτι γενναιότερον αὐτὸς ἐξευρεῖν τὴν τοῦ 283R II παντὸς φύσιν ὁποία τυγχάνει οὖσα, μηδενὸς διδάξαντος καὶ γενέσθαι παρ' αὐτοῦ σοφός. Ὁμήρου μὲν γάρ, ὥσπερ τἆλλα τὰ περὶ αὐτόν, καὶ τοῦτο ἄδηλον τοῖς Ἕλλησιν. ὁ δὲ Σωκράτης ὅτι μὲν παῖς ὢν ἐμάνθανε τὴν τοῦ πατρὸς τέχνην ἀκηκόαμεν· τὸν δὲ τῆς σοφίας αὐτοῦ διδάσκαλον, οὕτως ὠφελίμου καὶ καλῆς γενομένης, σὺ ἡμῖν σαφῶς εἰπὲ καὶ μὴ φθονήσῃς. — Δ. Ἀλλὰ τοῦτό γε οἶμαι πολλοῖς εἶναι σαφές, ὅστις ἔμπειρος ἀμφοῖν τοῖν ἀνδροῖν, ὅτι Σωκράτης τό γε ἀληθὲς Ὁμήρου μαθητὴς γέγονεν, οὐχ, ὥσπερ ἔνιοί φασιν, Ἀρχελάου. — Καὶ πῶς οἷόν τε τὸν μήτε συγ- 560M γενόμενον Ὁμήρῳ μήτε ἰδόντα πώποτε, ἀλλὰ τοσούτοις ἔτεσιν ὕστερον γενόμενον, Ὁμήρου φάναι μαθητήν; — Δ. Τί δέ; ὅστις καθ' Ὅμηρον ἐγένετο, μη-

δὲν δὲ ἤκουσε τῶν Ὁμήρου ἐπῶν ἢ ἀκούων μηδενὶ προσέσχε τὸν νοῦν, ἔσθ' ὅπως φήσομεν ἐκεῖνον Ὁμήρου μαθητήν; — Οὐδαμῶς. — Δ. Οὔκουν ἄτοπον τὸν μήτε συγγενόμενον μήτε ἰδόντα, τῆς δὲ ποιήσεως συνιέντα τῆς Ὁμήρου καὶ τῆς ὅλης διανοίας ἔμπειρον γενόμενον μαθητὴν Ὁμήρου λέγεσθαι· ἢ οὐδὲ ζηλωτὴν οὐδένα οὐδενὸς φήσεις τῶν μὴ συγγενομένων; — Ἔγωγε. — Δ. Εἴπερ οὖν ζηλωτής, καὶ μαθητὴς εἴη ἄν. ὁ γὰρ ζηλῶν τινα ὀρθῶς ἐπίσταταί δήπου ἐκεῖνον ὁποῖος ἦν, καὶ μιμούμενος τὰ ἔργα καὶ τοὺς λόγους ὡς οἷόν τε ἐπιχειρεῖ ὅμοιον αὑτὸν ἀποφαίνειν. ταὐτὸ δὲ τοῦτο καὶ ὁ μαθητὴς ποιεῖν ἔοικε· μιμούμενος τὸν διδάσκαλον καὶ προσέχων ἀναλαμβάνει τὴν τέχνην. — τὸ δὲ ὁρᾶν καὶ συνεῖναι οὐδέν ἐστι πρὸς τὸ μανθάνειν· πολλοὶ γὰρ καὶ ὁρῶσι τοὺς αὐλητὰς καὶ σύνεισι καὶ ἀκούουσιν ὁσημέραι, καὶ οὐδ' ἂν ἐμφυσῆσαι τοῖς αὐλοῖς δύναιντο, οἳ ἂν μὴ ἐπὶ τέχνῃ μηδὲ προσέχοντες συνῶσιν. ἀλλ' εἴ γε δυσωπεῖ μαθητὴν Ὁμήρου τὸν Σωκράτην καλεῖν, ζηλωτὴν δὲ μόνον, οὐδέν μοι διοίσει. — Ἐμοὶ μὲν οὐχ ἧττον παράδοξον τοῦτο ἐκείνου δοκεῖ. Ὅμηρος μὲν γὰρ ποιητὴς γέγονεν οἷος οὐδεὶς ἄλλος· Σωκράτης δὲ φιλόσοφος. — Δ. Εἶεν· οὕτω μὲν οὐδὲ Ἀρχίλοχον εἴποις ἂν Ὁμήρου ζηλωτήν, ὅτι μὴ τῷ αὐτῷ μέτρῳ κέχρηται εἰς ὅλην τὴν ποίησιν, ἀλλ' ἑτέροις τὸ πλέον, οὐδὲ Στησίχορον, ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἔπη ἐποίει, Στησίχορος δὲ μελοποιὸς ἦν. — Ναί· τοῦτό γε ἅπαντές φασιν οἱ Ἕλληνες, Στησίχορον Ὁμήρου ζηλωτὴν γενέσθαι καὶ σφόδρα γε ἐοικέναι κατὰ τὴν ποίησιν. Σωκράτης δὲ κατὰ τί σοι δοκεῖ Ὁμήρῳ ἐοικέναι; — Δ. Τὸ μὲν πρῶτον καὶ μέγιστον κατὰ τὸ ἦθος. οὐδέτερος γὰρ αὐτοῖν ἀλαζὼν ἦν οὐδὲ ἀναιδής, ὥσπερ οἱ ἀμαθέστατοι τῶν σοφιστῶν. Ὁμη-

μηρος μὲν γὰρ οὐδὲ ὁπόθεν ἦν εἰπεῖν ἠξίωσεν οὐδὲ ὧντινων γονέων οὐδὲ ὅστις αὐτὸς ἐκαλεῖτο, ἀλλὰ ὅσον ἐπ' ἐκείνῳ καὶ τὸ ὄνομα ἠγνοοῦμεν ἂν τοῦ γράψαντος τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσσειαν. Σωκράτης δὲ τὴν μὲν πατρίδα οὐχ οἷός τ' ἦν ἀποκρύψασθαι διὰ τὸ μέγεθος καὶ τὸ σφόδρα ἐνδόξους εἶναι τὰς Ἀθήνας καὶ τῶν Ἑλλήνων ἄρχειν κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον· οὐδὲν δὲ πώποτε εἶπεν ὑπὲρ αὐτοῦ μέγα οὐδὲ προσεποιεῖτο σοφίαν οὐδεμίαν, καίτοι τοῦ Ἀπόλλωνος χρήσαντος ὡς εἴη σοφώτατος Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων. τελευταῖον δὲ οὐδὲ τοὺς λόγους τοὺς αὑτοῦ κατέλιπε γράψας, καὶ ταύτῃ γε ὑπερέβαλε τὸν Ὅμηρον. ὥσπερ γὰρ τὸ ὄνομα τὸ ἐκείνου παρ' ἑτέρων ἀκούοντες ἴσμεν, οὕτω καὶ τοὺς λόγους τοὺς Σωκράτους ἄλλων καταλιπόντων. οὕτως ἄγαν κεκολασμένω ἤστην καὶ ἐσωφρονείτην ἄμφω τὼ ἄνδρε. ἔπειτα ὑπερεῖδον κτήσεως χρημάτων ὁμοίως Σωκράτης τε καὶ Ὅμηρος. πρὸς δὲ τούτοις ὑπὲρ τῶν αὐτῶν ἐσπουδαζέτην καὶ ἐλεγέτην, ὁ μὲν διὰ τῆς ποιήσεως, ὁ δὲ καταλογάδην· περὶ ἀρετῆς ἀνθρώπων καὶ περὶ κακίας καὶ ἁμαρτημάτων καὶ κατορθωμάτων καὶ περὶ ἀληθείας καὶ ἀπάτης καὶ ὅπως δοξάζουσιν οἱ πολλοὶ καὶ ὅπως ἐπίστανται οἱ φρόνιμοι. καὶ μὴν εἰκάσαι καὶ παραβαλεῖν ἱκανώτατοι ἦσαν. — Τοῦτο μὲν θαυμαστόν, εἰ ταῖς Ὁμήρου παραβολαῖς πυρὸς καὶ ἀνέμων καὶ θαλάττης καὶ ἀετῶν καὶ ταύρων καὶ λεόντων καὶ τῶν ἄλλων, οἷς ἐκόσμησε τὴν ποίησιν Ὅμηρος, σὺ παραβαλεῖν ἀξιώσεις τοὺς Σωκράτους κεραμέας καὶ σκυτοτόμους. — Δ. Εἴπερ γε, ὦ μακάριε, καὶ τὴν Ἀρχιλόχου ἀλώπεκα τοῖς λέουσι καὶ ταῖς παρδάλεσι παραβάλλομεν καὶ οὐδὲν ἢ μὴ πολὺ ἀποδεῖν φαμεν. ἀλλὰ γὰρ ἴσως καὶ τῶν Ὁμήρου τὰ τοιαῦτα ἀποδοκιμάζεις, ὅπου μέμνηται ψαρῶν ἢ κολοιῶν

ἢ ἀκρίδων ἢ δαλοῦ ἢ τέφρας ἢ κυάμων τε καὶ ἐρεβίνθων ἢ λικμῶντας ἀνθρώπους πεποίηκεν; ἀλλὰ ταῦτά σοι δοκεῖ τὰ φαυλότατα εἶναι τῶν Ὁμήρου· μόνους δὲ θαυμάζεις τοὺς λέοντας καὶ τοὺς ἀετοὺς καὶ τὰς Σκύλλας καὶ τοὺς Κύκλωπας, οἷς ἐκεῖνος ἐκήλει τοὺς 56 ἀναισθήτους, ὥσπερ αἱ τίτθαι τὰ παιδία διηγούμεναι τὴν Λάμιαν. καὶ μὴν ὥσπερ Ὅμηρος διά τε μύθων καὶ ἱστορίας ἐπεχείρησε τοὺς ἀνθρώπους παιδεύειν, σφόδρα ἐργώδεις ὄντας παιδευθῆναι, καὶ Σωκράτης πολλάκις ἐχρῆτο τῷ τοιούτῳ, ποτὲ μὲν σπουδάζειν ὁμολογῶν, ποτὲ δὲ παίζειν προσποιούμενος τούτου ἕνεκεν ἀνθρώπους [ἄλλους] ὠφέλει, ἴσως δὲ προσέκρουσε τοῖς μυθολόγοις καὶ τοῖς συγγραφεῦσιν. οὐ τοίνυν οὐδὲ τοὺς περὶ Γοργίαν ἢ Πῶλον ἢ Θρασύμαχον ἢ Πρόδικον ἢ Μένωνα ἢ Εὐθύφρονα ἢ Ἄνυτον ἢ Ἀλκιβιάδην ἢ Λάχητα μάτην ἐποίει λέγοντας, ἐξὸν ἀφελεῖν τὰ ὀνόματα· ἀλλ' ᾔδει τούτῳ καὶ μάλιστα ὀνήσων τοὺς ἀκούοντας, εἴ πως συνεῖεν ἀπό τε τῶν λόγων τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τοὺς λόγους· ὃ συνορᾶν οὐ ῥᾴδιον ἄλλοις ἢ τοῖς φιλοσόφοις καὶ τοῖς πεπαιδευμένοις. οἱ δὲ πολλοὶ μάτην οἴονται τὰ τοιαῦτα λέγεσθαι καὶ ὄχλον ἄλλως καὶ φλυαρίαν ἡγοῦνται. Σωκράτης δὲ ἐνόμιζεν, ὁσάκις μὲν ἀλαζόνα ἄνθρωπον εἰσάγει, περὶ ἀλαζονείας λέγειν· ὁπότε δὲ ἀναίσχυντον καὶ βδελυρόν, περὶ ἀναιδείας καὶ βδελυρίας· ὁπότε δὲ ἀγνώμονα καὶ ὀργίλον, ἀγνωμοσύνης καὶ ὀργῆς ἀποτρέπειν. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως τὰ πάθη καὶ τὰ νοσήματα ἐπ' αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων τῶν ἐχομένων τοῖς πάθεσιν ἢ τοῖς νοσήμασι σαφέστερον ἐδείκνυεν ὁποῖά ἐστιν ἢ εἰ τοὺς λόγους ψιλοὺς ἔλεγε. δοκεῖ δέ μοι καὶ τοῦτο παρ' Ὁμήρου λαβεῖν. καὶ γὰρ ἐκεῖνος, ὅταν μὲν διηγῆται περ

Δόλωνος, ὅπως μὲν ἐπεθύμησε τῶν ἵππων τῶν Ἀχιλλέως, ὅπως δὲ τοὺς πολεμίους ἀποφεύγειν δυνάμενος ἔστη τοῦ δόρατος ἐγγὺς παγέντος καὶ οὐδὲν αὐτὸν ὤνησε τὸ τάχος, ὅπως δὲ ἐβάμβαινεν ὑπὸ τοῦ δέους καὶ συνεκρότει τοὺς ὀδόντας, ὅπως δὲ ἔλεγε τοῖς πολεμίοις, οὐ μόνον εἴ τι ἐρωτῷεν, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ ὧν μηδεὶς ἐπυνθάνετο· καὶ γὰρ τοὺς ἵππους ἐμήνυσε αὐτοὺς Θρᾳκικοὺς καὶ τὸν Ῥῆσον, ὃν οὐδεὶς ᾔδει ἀφι-
87 R II *γμένον· ταῦτα δὲ λέγων οὕτω σφόδρα ἐναργῶς οὐ περὶ δειλίας ὑμῖν καὶ φιλοδοξίας δοκεῖ διαλέγεσθαι; ὅταν δὲ περὶ τοῦ Πανδάρου, ὡς συνέχεε τὰς σπονδάς, ἐλπίσας δῶρα παρὰ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πριάμου, καὶ οὔτε ἀπέκτεινε τὸν Μενέλαον βαλών, καίτοι τοξότης ἱκανὸς εἶναι δοκῶν, καὶ παραβὰς τὰ ὅρκια τοὺς Τρῶας ἀθυμοτέρους ἐποίησε πρὸς τὸν πόλεμον, μεμνημένους ἀεὶ τῆς ἐπιορκίας·*

νῦν δ' ὅρκια πιστὰ
ψευσάμενοι μαχόμεσθα· τῷ οὔ νύ τι κάλλιόν ἐστι·

καὶ ὃν τρόπον ἀπέθανεν, οὐ μετὰ πολὺ τὴν γλῶτταν ἀποτμηθείς, πρὶν καὶ λόγῳ φῆσαι τὸν Ἀλέξανδρον αὐτῷ χάριν εἰδέναι· ταῦτα διεξιὼν οὕτως ἐπιμελῶς ὑπὲρ ἄλλου του δοκεῖ λέγειν ἢ δωροδοκίας καὶ ἀσεβείας καὶ τὸ σύμπαν ἀφροσύνης; ὃς καὶ τοῖς βέλεσι κατηρᾶτο καὶ ἠπείλει διακλάσειν αὐτὰ καὶ κατακαύσειν, ὡς φοβουμένων αὐτὸν τῶν βελῶν. ὅταν δὲ περὶ Ἀσίου τοῦ Ὑρτάκου, ὅτι τοῦ στρατηγοῦ κελεύσαντος ἔξω τῆς τάφρου καταλιπεῖν τοὺς ἵππους μόνος οὐχ ὑπήκουσεν,

ἀλλὰ σὺν αὐτοῖσιν πέλασεν νήεσσι θοῇσι
νήπιος· οὐδ' ἄρ' ἔμελλε, κακὰς ὑπὸ κῆρας ἀλύξας,
ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν ἀγαλλόμενος παρὰ νηῶν
ἂψ ἀπονοστήσειν προτὶ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν·

εἰς τοσαύτην δυσχωρίαν τάφρου τε καὶ τείχους καὶ νεῶν εἰσελαύνων, ὅπου γε μηδὲ τοῖς πεζοῖς συνήνεγκε καταληφθεῖσιν ὑπὸ τῶν ἐναντίων, ἀλλὰ ὀλίγης ἐκβοηθείας γενομένης διεφθάρησαν οἱ πλείους· ὁ δὲ ὑπὸ τῶν ἵππων ἐπαιρόμενος καὶ τῷ κάλλει τοῦ δίφρου ᾤετο μὲν ὑπὲρ τὸ τεῖχος ἐλάσειν, ἕτοιμος δὲ ἦν ἐμβα- 28 I λὼν εἰς τὴν θάλατταν ἀπὸ τοῦ ἅρματος μάχεσθαι· ἆρ᾽ οὖν οὐ περὶ ἀπειθείας καὶ ἀλαζονείας τότε λέγειν 56 φαίνεται; πάλιν δὲ τούτοις παρατιθεὶς Πολυδάμαντα κελεύοντα εὐλαβηθῆναι καὶ μὴ διαβαίνειν τὴν τάφρον, ἅμα μὲν τὸ πρᾶγμα ἐπιδεικνύντα ὡς ἐπικίνδυνον, ἅμα δὲ τὸν οἰωνὸν τὸν γενόμενον αὐτοῖς· ἄλλως μὲν γὰρ οὐδένα ᾤετο ἀνέξεσθαι αὐτοῦ λέγοντος, σὺν δὲ τῷ οἰωνῷ τάχ᾽ ἂν πεῖσαι τὸν Ἕκτορα· ἢ τὸν Νέστορα τοὺς περὶ τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τὸν Ἀχιλλέα λοιδορουμένους, παύοντα τῆς ὀργῆς καὶ προλέγοντα φανερῶς τὰ συμβησόμενα αὐτοῖς ἀπὸ τῆς στάσεως, ὕστερον δὲ ἐπιπλήττοντα τῷ Ἀγαμέμνονι ὡς ἁμαρτόντι καὶ ἀναγκάζοντα δεῖσθαι τοῦ Ἀχιλλέως· ἢ τὸν Ὀδυσσέα ἐπανορθούμενον τὸ ἁμάρτημα τοῦ Ἀγαμέμνονος, δι᾽ οὗ πεῖραν βουλόμενος λαβεῖν τοῦ στρατοῦ, πῶς φέροιεν τὴν τοῦ πολέμου τριβήν, ὀλίγου φυγεῖν αὐτοὺς ἐποίησεν· οὐ περὶ φρονήσεως καὶ στρατηγίας καὶ μαντικῆς, πρὸς δὲ τούτοις καιροῦ καὶ ἀκαιρίας ἔοικεν ὑποτίθεσθαι; ἐν δὲ τῇ Ὀδυσσείᾳ τὰ μὲν ἄλλ᾽ ἐῶ· ἑνὸς δὲ μόνου μνησθήσομαι, τοῦ Ἀντίνου. τοῦτον γὰρ ἀλαζονίστατον πεποίηκε τῶν μνηστήρων καὶ ἀκολαστότατον· ὃς πρῶτον μὲν κατεφρόνει τοῦ Ὀδυσσέως, ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἐν ῥάκεσιν ἦν, αὐτὸς δὲ ἐν πολυτελεῖ ἐσθῆτι, καὶ ἔπινεν ἐκ χρυσῶν ποτηρίων, καὶ τούτων οὐχ αὑτοῦ, καὶ ἐδείπνει πολυτελῶς, οὐκ ἐκ τῶν πατρῴων, ἀλλὰ παρασιτῶν ἐπ᾽ οἰκίας ἀδεσπότου, καὶ

ἔφη μὲν τῆς Πηνελόπης ἐρᾶν, ἐμίγνυτο δὲ ταῖς δούλαις ταῖς τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τἄλλα ἦν ἀκόλαστος, οὐχ ὡς ἔνιοι τῶν νῦν· τελευτῶν δὲ ἐπεχείρει τοξεύειν, ἄπειρος ὢν τοξικῆς καὶ τὰς χεῖρας οὕτως ὑπὸ τρυφῆς διεφθαρμένος, ὡς μὴ δύνασθαι ἅπτεσθαι τῆς νευρᾶς, εἰ μή τις ἐπιχρίσειε στέαρ, καὶ ταῦτα τοῦ Ὀδυσσέως ὁρῶντος καὶ τῆς ἐρωμένης παρούσης, ἐν ἀνθρώποις τοσούτοις, μηδ' ἐπιτεῖναι δυνάμενος τὸ τόξον μηδὲ ὅπως στήσειε τοὺς πελέκεις ὁ Τηλέμαχος συνιείς. ὁμοίως δὲ καὶ τοῦτον ἀποθανόντα ἐποίησεν, οὐκ εἰκῇ πληγέντα διὰ τοῦ λαιμοῦ, οὐχ ὅπου ἔτυχεν, ὥσπερ ἀμέλει τὸν Πάνδαρον διὰ τῆς γλώττης. καὶ γὰρ εἰ τύχῃ τινὶ συμβαίνει τὰ τοιαῦτα, ὅμως ἐπὶ πολλῶν ἔστιν εἰπεῖν ὅτι τοῦτον μὲν τὸν ἄνθρωπον διὰ τῆς γαστρὸς δεῖ πληγέντα ἀποθανεῖν, τοῦτον δὲ διὰ τῶν αἰδοίων, τοῦτον δὲ διὰ τοῦ στόματος. μὴ οὖν ὑμῖν εἰκῇ δοκεῖ Ὅμηρος ὁτιοῦν λέγειν; οὐ τοίνυν οὐδὲ Σωκράτης ἄλλως ἐχρῆτο τοῖς λόγοις οὐδὲ τοῖς παραδείγμασιν, ἀλλ' Ἀνύτῳ μὲν διαλεγόμενος βυρσέων ἐμέμνητο καὶ σκυτοτόμων· εἰ δὲ Λυσικλεῖ διαλέγοιτο, ἀμνίων καὶ κῳδίων· Λύκωνι δὲ δικῶν καὶ συκοφαντημάτων, Μένωνι δὲ τῷ Θετταλῷ περὶ ἐραστῶν καὶ ἐρωμένων. οὐ μέντοι ἀλλὰ καὶ ἄλλων ἐνίοτε παραδειγμάτων εὐπόρει, φίλους μὲν ὀνομάζων καὶ φιλίαν, ὅτε πρὸς Λῦσιν διαλέγοιτο, περὶ σωφροσύνης δὲ Χαρμίδῃ διαλεγόμενος.

ΑΓΑΜΕΜΝΩΝ Η ΠΕΡΙ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ.

Δ. Πότερα βούλει περὶ Ἀγαμέμνονος ἀκούειν φρονίμους λόγους, ἀφ' ὧν ἔστιν ὠφεληθῆναι τὴν διάνοιαν, ἢ λυπεῖ σε Ἀγαμέμνων ὁ Ἀτρέως ὀνομαζόμενος ἐν τοῖς λόγοις; — Οὐδ' εἰ περὶ Ἀδράστου τοῦ Ταλαοῦ λέγοις ἢ Ταντάλου ἢ Πέλοπος, ἀχθοίμην ἄν, εἰ μέλλω βελτίων ἔσεσθαι. — Δ. Καὶ μὴν ἀνεμνήσθην ἔναγχος λόγων τινῶν, οὓς λέγοιμ' ἄν, εἴ μοι ἐρωτῶντι ἐθέλοις ἀποκρίνασθαι. — Λέγε ὡς ἀποκρινουμένου — Δ. Εἰσί τινες ἀνθρώπων ἄρχοντες, ὥσπερ ἕτεροι μὲν αἰγῶν, ἕτεροι δὲ ὑῶν, οἱ δέ τινες ἵππων, οἱ δὲ καὶ βοῶν, σύμπαντες οὗτοι οἱ καλούμενοι κοινῇ ποιμένες· ἢ οὐκ ἀνέγνωκας τοῦτο τὸ ἔπος Κρατίνου·

ποιμὴν καθέστηκ', αἰπόλος καὶ βουκόλος;

— Οὐκ ἂν ἔχοιμί σοι εἰπεῖν, εἰ ποιμένας ἄμεινον ὀνομάζειν σύμπαντας τοὺς τῶν ζῴων νομέας. — Δ. Οὐ μόνον γε τῶν ἀλόγων, ὦ ἄριστε, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπων εἴ τι χρὴ Ὁμήρῳ πείθεσθαι περὶ τούτων. ἀλλὰ τί οὐκ ἀπεκρίνω τὸ ἐξ ἀρχῆς ἐρώτημα; — Τὸ ποῖον; — Δ. Εἴπερ εἰσί τινες ἀνθρώπων ἄρχοντες. — Πῶς γὰρ οὐκ εἰσί; — Δ. Τίνες οὗτοι; τίνας αὐτοὺς ἐπονομάζεις; λέγω δὲ οὐ τοὺς ἐν πολέμῳ στρατιωτῶν ἄρχοντας, οὓς στρατηγοὺς παρονομάζειν εἰώθαμεν τοὺς ἁπάσης τῆς στρατιᾶς ἡγεμόνας· ὥσπερ γε καὶ κατὰ μέρος ὁ μὲν λόχου ἄρχων καλεῖται λοχαγός, ὁ δὲ τάξεως ταξίαρχος, ὁ δὲ τοῦ ναυτικοῦ ναύαρχος, ὁ δὲ μιᾶς τριήρους τριήραρχος. καὶ ἄλλοι εἰσὶν οὕτω καλούμενοι καὶ κατὰ πλείους ἐν τοῖς πολέμοις ἄρχοντες καὶ κατ' ὀλίγους, ὅτι πλείστης προνοίας τότε καὶ ἡγεμονίας οἱ ἄνθρωποι δέονται. οὐδέ γε τῶν χορῶν

τοὺς κορυφαίους τυγχάνω πυνθανόμενος, οἵτινες καλοῦνται, τοὺς σημαίνοντας τοῖς ᾄδουσι καὶ μέλος ἐνδιδόντας, οὐδὲ τοὺς τῶν συμποσίων ἡγεμόνας, οὐδ' εἴ τινες ἄλλου μέρους ἀνθρώπων πρὸς μίαν πρᾶξιν ἢ χρόνον ῥητὸν ἐπιμέλειάν τινα ἢ ἀρχὴν λαμβάνουσιν· ἀλλὰ τοὺς αὐτὸ τοῦτο τῶν ἀνθρώπων ἄρχοντας πολιτευομένων καὶ γεωργούντων, ἂν οὕτω τύχωσι, καὶ βιούντων ἁπλῶς, ὡς Κῦρός τε Περσῶν ἦρχε καὶ Μήδων Δηιόκης καὶ Ἕλλην τῶν δι' αὐτὸν ὀνομασθέντων καὶ Αἰόλος Αἰολέων καὶ Δῶρος Δωριέων καὶ Νόμας Ῥωμαίων καὶ Δάρδανος Φρυγῶν. — Ἀλλ' οὐδὲν ἦρου χαλεπόν· πάντες γὰρ οὗτοι, οὓς σὺ νῦν ὀνομάζεις, βασιλεῖς ἐκαλοῦντο καὶ ἦσαν· καὶ ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἣν λέγεις, τὸ καθόλου ἀνθρώπων ἄρχειν καὶ ἐπιτάττειν R. II ἀνθρώποις ἀνυπεύθυνον ὄντα βασιλεία καλεῖται. — Δ. Σὺ ἄρα οὐχ ἡγεῖ βασιλείαν τὴν τῶν Ἡρακλειδῶν ἐν Λακεδαίμονι τοσοῦτον βασιλευσάντων χρόνον; ἐκεῖνοι γὰρ οὐ πάντα ἔπραττον ὡς αὐτοῖς ἐδόκει, ἀλλὰ περὶ πολλῶν ὑπήκουον τοῖς ἐφόροις. καὶ ὅτε κατέστη τοῦτο τὸ ἀρχεῖον ἐν Σπάρτῃ, Θεοπόμπου βασιλεύοντος, πρὸς ἐνιαυτόν, οὐδὲν ἧττον ἐκράτουν τῶν βασιλέων· ὥστε καὶ Παυσανίαν τὸν Κλεομβρότου τὸν νικήσαντα Πλαταιᾶσιν ἐβούλοντο μὲν εἰς τὴν εἱρκτὴν ἐμβαλεῖν, καταφυγόντα δὲ εἰς τὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἱερὸν αὐτοῦ ἀπέκτειναν, καὶ οὐδὲν αὐτὸν ὤνησεν οὔτε ὅτι γένους ἦν τῶν Ἡρακλειδῶν οὔτε ὅτι παῖδα ἐπετρόπευεν οὔτε ὅτι τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης ἡγήσατο, οὐ μόνον τῆς Σπάρτης. ὕστερον δὲ Ἀγησίλαον πολεμοῦντα βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ καὶ περὶ Σάρδεις νενικηκότα μάχῃ καὶ κρατήσαντα πάσης τῆς κάτω Ἀσίας ὑπηρέτην πέμψαντες ἐκάλουν παρ' αὐτούς· καὶ ὃς οὐδεμίαν ἡμέραν ἀνεβάλετο, τοσούτων μὲν Ἑλλήνων, τοσού-

των δὲ βαρβάρων γεγονὼς κύριος. οὐκ ἄρα ὑπῆρχ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Ἀγησίλαος, ὃς ὑπήκουεν ἑτέροις ἄρχουσι; — Καὶ πῶς ἂν εἶεν οὗτοι βασιλεῖς πρὸ τὸν ἀκριβῆ περὶ τῆς βασιλείας λόγον; — Δ. Ἆρα οὐδ Ἀγαμέμνονα ἐν Ἰλίῳ φήσεις βασιλεύειν Ἀργείων τ καὶ Ἀχαιῶν, ὅτι εἶχε τῆς ἀρχῆς ἐπίτροπον ἄνδρ πρεσβύτερον, Νέστορα τὸν Πύλιον; κἀκείνου κελεύοντος τὸ τεῖχος ᾠκοδομήθη τὸ περὶ τὰς ναῦς κα τὴν τάφρον περιεβάλοντο ἔρυμα τοῦ ναυστάθμου, κα διεῖλεν εἰς τάξεις τὸν στρατὸν ὁ Ἀγαμέμνων, πρότερον, ὡς ἔοικεν, εἰκῇ μαχόμενον, πεζούς τε καὶ ἱππέας, φύρδην ἁπάντων ἀναμεμιγμένων, Πυλίων τ καὶ Ἀργείων καὶ Ἀρκάδων καὶ Βοιωτῶν; ὁ δὲ Νέστω ὕστερον αὐτῷ προσέταξε κατὰ φῦλα διαιρεῖν τὸ στρατόν,

ὡς φρήτρη φρήτρηφιν ἀρήγῃ, φῦλα δὲ φύλοις.

οὕτω δὲ καὶ τῶν ἡγεμόνων, ἔφη, γνώσει τούς τε ἀγαθοὺς καὶ τοὺς κακούς· εἰ δὲ τῶν ἡγεμόνων, δῆλο ὅτι καὶ τῶν στρατιωτῶν· ἅμα διδάσκων τῆς ὠφελεία τὸ μέγεθος. — Καὶ τί βουλόμενος οὕτως ἐποίει; — Δ. Ἵνα ἐπίστηται καὶ τελευτήσαντος αὐτοῦ τὴν στρατηγικὴν τέχνην ὁ Ἀγαμέμνων. οὕτω δὲ πάνυ ἦν κατήκοος τοῦ Νέστορος, ὥστε οὐ μόνον, εἴ τι προσέταττεν αὐτὸς παρών, τοῦτο ἐποίει προθύμως, ἀλλ' οὐδὲ εἴ τι ὄναρ ᾠήθη Νέστορα λέγειν, οὐκ ἂν οὐδὲ τοῦτο παρέλιπε. τὸ γοῦν ὄναρ τὸ περὶ τῆς μάχης οὕτως ἐξηπάτησεν αὐτόν, Νέστορι ἀπεικασθέν. μόνον δὲ τῷ Νέστορι ὑπήκουε δοκοῦντι φρονιμωτάτῳ τῶν Ἀχαιῶν, ἀλλ' οὐδὲ ἄνευ τῶν γερόντων οὐδὲν ἔπραττεν. ὁπότε γοῦν ἔμελλεν ἐξάγειν τὸν στρατὸν τῷ ἐνυπνίῳ πεισθείς, οὐ πρότερον ἐξήγαγε πρὶν ἡ βουλὴ τῶν γερόντων ἐκάθισε παρὰ τῇ νηὶ τῇ Νέστορος

οὐδὲ τὴν πεῖραν, ἣν ἐβούλετο λαβεῖν τοῦ πλήθους, εἰ ἔτι μένειν ἐβούλετο καὶ διαπολεμεῖν τοῦ Ἀχιλλέως μηνίοντος, οὐκ ἄλλως ἐπειράθη, πρὶν εἰς τὴν βουλὴν πρῶτον εἰσήγγειλεν. οἱ δὲ πολλοὶ τῶν δημαγωγῶν ἀπροβούλευτα ψηφίσματα οὐκ ὀκνοῦσιν εἰς τὸν δῆμον εἰσφέρειν. ἐκεῖνος δὲ μετὰ τῶν γερόντων βουλευσάμενος οὕτως ἐμέμνητο εἰς τὸ πλῆθος περὶ τῆς καταστάσεως τοῦ πολέμου. — Τοῦτο μὲν οὐδὲν ἄτο-
[illegible] R II *πον, εἰ βασιλεὺς ὢν μετεδίδου λόγου τοῖς ἄλλοις καὶ σύμβουλον εἶχε διὰ γῆρας πιστευόμενον, αὐτὸς ὢν κύριος ἁπάντων τῶν πραγμάτων. τὰ δὲ περὶ τὴν Βρισηίδα διὰ τί οὕτως ἐποίησε μὴ πεισθεὶς Νέστορι τῷ βελτίστῳ; — Δ. Ὥσπερ δὴ καὶ πολλοὶ τῶν ἰδιωτῶν οὐ πειθόμενοι τοῖς ἄρχουσιν οὐδὲ τοῖς νόμοις πολλὰ πράττουσι παρανόμως, ὑπὲρ ὧν καὶ τὰς εὐθύνας ὑπέχουσιν· οὐκοῦν ἀχθέντες εἰς τὸ δικαστήριον [τὴν ἀρχὴν] ζημιοῦνται ἧς ἂν ἕκαστοι δοκῶσιν ἄξιοι ζημίας. — Πάνυ γε. — Δ. Τί οὖν; Ἀγαμέμνων οὐ δοκεῖ σοι τότε ἀπειθήσας ὕστερον εὐθύνεσθαι ὑπὸ τοῦ Νέστορος, ὁπηνίκα αὐτοῦ κατηγόρει τῆς πράξεως ἐκείνης ἐν τοῖς φρονιμωτάτοις τῶν συμμάχων [τοῖς ἡγεμόσιν αὐτοῖς τίμημα ἐπάγων ὅ,τι χρὴ παθεῖν ἢ ἀποτῖσαι,] κατηγορίαν χαλεπωτάτην, ἅτε δεινὸς ὢν ῥήτωρ, λέγων ὅτι πάλαι βαρέως ἔχει τοῖς πράγμασιν·*

ἐξέτι τοῦ, ὅτε, διογενές, Βρισηίδα κούρην
χωομένου Ἀχιλῆος ἔβης κλισίηθεν ἀπούρας
οὔτι καθ' ἡμέτερόν γε νόον. μάλα γάρ τοι ἔγωγε
πόλλ' ἀπεμυθεόμην· σὺ δὲ σῷ μεγαλήτορι θυμῷ
[illegible] M *εἴξας ἄνδρα φέριστον, ὃν ἀθάνατοί περ ἔτισαν,*
ἠτίμησας· ἑλὼν γὰρ ἔχεις γέρας· ἀλλ' ἔτι καὶ νῦν
φραζώμεσθα.

καὶ νὴ Δία γε οὐ μόνον αὐτὸν εὔθυνε τοῖς λόγοις,

ἀλλὰ καὶ ζημίαν ἐπήγαγε τοῦ ἁμαρτήματος πασῶν β ρυτάτην. κελεύει γὰρ αὐτὸν δεηθῆναι τοῦ Ἀχιλλέ καὶ πάντα ποιεῖν, ὅπως πείσῃ τὸν ἄνδρα. καὶ ὃς ὑπ τιμᾶται χρημάτων τὸ πρῶτον, ὥσπερ οἱ ἁλόντες τ δικαστηρίοις, ὅσα φησὶν ἀποτῖσαι δύνασθαι ἀντὶ τ ὕβρεως καὶ τά τε ἄλλα καὶ ὅρκον ὑποδέχεται ὀμόσ σφαγίων γενομένων περὶ τῆς Βρισηίδος, ἦ μὴν αὐ μηδὲ ἅψασθαι λαβών. ἀντὶ δὲ τοῦ μόνον μεταγαγ ἀπὸ σκηνῆς ἐπὶ σκηνὴν χρυσίον ἐπαγγέλλεται δώσ πολὺ καὶ ἵππους καὶ τρίποδας καὶ λέβητας καὶ γυν κας καὶ πόλεις· τελευταῖον δέ, ὡς οὐκ ὂν ἱκανόν, τ θυγατέρων τριῶν οὐσῶν ἣν ἂν βούληται συνοικιε ὅπερ οὐδεὶς πώποτε κατεκρίθη παθεῖν, ἀντὶ θε παίνης, καὶ ταύτης αἰχμαλώτου, μηδὲν παθούσ συνοικίσαι τὴν θυγατέρα ἐπὶ προικὶ μεγάλῃ ἄ ἕδνων. ἆρά σοι δοκεῖ πρὸς θεῶν ἀνυπεύθυνος ἀ χειν ὁ Ἀγαμέμνων τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' οὐ πα ἀκριβεῖς ὑπέχειν εὐθύνας ἁπάντων ὧν ἔπραττ περὶ μὲν δὴ τούτων αὐτοῦ τὸν λόγον ἐάσωμεν, χ ἱκανῶς εἰρημένον, ἐπ' ἄλλον δέ τινα ἴωμεν. — Ι πρὸς θεῶν, ἀλλὰ πειράθητι πάντα εἰπεῖν ὅσα ἔχ ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, ὡς ἐγὼ μόλις ἀρτίως σι ίημι τοῦ λόγου τὴν ὑπόθεσιν. οἶμαι γάρ σε περὶ ἀ χῆς ἢ βασιλείας ἢ τοιοῦτόν τι βούλεσθαι λέγειν.

---

15. Post ἕδνων addebatur: καίτοι (καὶ?) τῆς δίκης τι τῆς οὐδεμίαν ἴσμεν ἰδιωτικὴν δίκην πικρότερον κριθεῖσαι

ΝΕΣΤΩΡ.

Διὰ τί ποτε δοκεῖ ὑμῖν Νέστορος Ὅμηρος ποιῆσαι τάδε τὰ ἔπη πρὸς Ἀγαμέμνονα καὶ Ἀχιλλέα, παραμυθούμενον αὐτοὺς καὶ διδάσκοντα μὴ διαφέρεσθαι ἀλλήλοις·

ἤδη γάρ ποτ᾽ ἐγὼ καὶ ἀρείοσιν ἠέπερ ὑμῖν
ἀνδράσιν ὡμίλησα, καὶ οὔποτέ μ᾽ οἵ γ᾽ ἀθέριζον.
οὐ γάρ πω τοίους ἴδον ἀνέρας οὐδὲ ἴδωμαι,
οἷον Πειρίθοόν τε Δρύαντά τε ποιμένα λαῶν,
Καινέα τ᾽ Ἐξάδιόν τε καὶ ἀντίθεον Πολύφημον,
Θησέα τ᾽ Αἰγείδην ἐπιείκελον ἀθανάτοισι.
κάρτιστοι δὴ κεῖνοι ἐπιχθονίων τράφεν ἀνδρῶν·
κάρτιστοι μὲν ἔσαν καὶ καρτίστοις ἐμάχοντο
φηρσὶν ὀρεσκῴοις, καὶ ἐκπάγλως ἀπόλεσσαν.
καὶ μέν μευ βουλέων ξύνιον πείθοντό τε μύθῳ.
ἀλλὰ πίθεσθε καὶ ὔμμες, ἐπεὶ πείθεσθαι ἄμεινον.

ἆρα μὴ ἀλαζόνα πεποίηκε τὸν Νέστορα λέγοντα περὶ τοῦ Πειρίθου καὶ Δρύαντος καὶ τῶν ἄλλων ὅτι θαυμαστοί τε φύσει ὄντες καὶ πολὺ κρείττους ἐκείνου προσεδέοντο τῆς αὐτοῦ διανοίας, καὶ ἧκε μετάπεμπτος εἰς Θετταλίαν ἐκ Πύλου δεομένων συνεῖναι καὶ διαλέγεσθαι αὐτῷ; ἔτι γὰρ εἰπὼν ὅτι κράτιστοι ἀνθρώπων ἦσαν, ὡς μέγα τι μαρτυρεῖν ἔοικεν αὐτοῖς τὸ συνιέναι τῆς αὐτοῦ γνώμης καὶ πείθεσθαι τοῖς λόγοις. ἢ τοῦτο μὲν σχεδὸν οὗ ἕνεκά φαμεν· πᾶσι τοῖς ὀρθῶς λέγουσιν οὐδέποτε οὐδεὶς ἀπειθεῖ τῶν συνιέντων· ἀλλ᾽ ἔστιν ἡ ἀπείθεια ταὐτὸν ἀσυνεσίᾳ; φέρε δὴ καὶ τἆλλα σκεψώμεθα, πότερον ὀρθῶς εἴρηκεν ἢ δι᾽ ἀλαζονείαν. οὐκοῦν οἱ ἀνόητοι πάντες καταφρονοῦσι τῶν ἀδόξων ἀνθρώπων καὶ οὐδὲν προσέχουσι τούτοις,

οὐδ' ἂν τύχωσι τὰ ἄριστα συμβουλεύοντες· οὓς δ' ἂ ἴδωσι τιμωμένους ὑπὸ τοῦ πλήθους ἢ τῶν μέγιστα δυ ναμένων, οὐκ ἀπαξιοῦσι πείθεσθαι αὐτοῖς. ἑνὸς μ οὖν τούτου χάριν ὁ Νέστωρ συνίστησιν αὑτόν, ὅ πολλοὺς καὶ δυνατοὺς πρότερον ἐδυνήθη πεῖσαι κ ὅτι ἐκεῖνοι κατὰ τὴν αὑτῶν ἀφροσύνην καὶ ἀναισθη σίαν ἀπειθήσουσιν, ἂν ἀπειθῶσιν, οὐχ ὡς ἀδυνάτ ὄντος αὐτοῦ συμβουλεῦσαι περὶ τῶν μεγίστων. ὥσπε οὖν εἰ λοιδορῶν αὑτὸν καὶ λέγων ὅτι μηδέποτε μηδε ἠξίωσεν αὐτῷ συμβουλεύσασθαι περὶ μηδενὸς ἔμελλ προτρέπειν τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τὸν Ἀχιλλέα πείθε σθαι τοῖς λόγοις, οὐκ ἂν ὤκνησε λοιδορεῖν· οὕτως ε τὸν ἔπαινον ᾤετο παρορμήσειν πρὸς τοῦτο, εἰκότω ἐπῄνει. ἢ οὐκ ἀνοήτου ἀνθρώπου ἐστὶν αἰσχύνεσθα αὑτὸν ἐπαινεῖν μέλλοντα τὰ μέγιστα ὀνήσειν; ὥσπε οἶμαι καὶ τοὐναντίον σεμνύνεσθαι καὶ λέγειν ὑπὲ αὑτοῦ πολλάκις, εἰ κίνδυνός τις ἢ βλάβη προσείη καθάπερ οὖν ὅταν ἰατρὸς βουλόμενος τεμεῖν τινα ἢ καῦσαι παρασχεῖν αὑτὸν ἢ πιεῖν φάρμακον ἀηδὲς δειλὸν εἰδὼς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀνόητον, ἑτέρων μνη μονεύῃ τῶν ὑφ' αὑτοῦ σωθέντων διὰ τὸ πεισθέντα ὑπομεῖναι τὴν θεραπείαν, οὐδείς φησιν ἀλαζονεύε σθαι τὸν ταῦτα λέγοντα· δοκεῖ μοι δικαίως ἂν μηδ ὁ Νέστωρ αἰτίαν ἔχειν ἀλαζονείας. ἓν μὲν δὴ τοῦτ ὑπῆρχεν ὄφελος ἐκ τῶν λόγων· ἕτερον δέ· καὶ τὸ Ἀγαμέμνονα καὶ τὸν Ἀχιλλέα ἠπίστατο οὐκ ἄλλω ἁμαρτάνοντας ἢ δι' ὕβριν· ὑβρίζειν δὲ ἡγεῖτο τοὺ ἀνθρώπους τότε μάλιστα σχεδόν, ἐπειδὰν καταφρο νῶσι τῶν ἄλλων καὶ νομίζωσι πολὺ χείρους αὑτῶν ἐπαιρόμενοι διὰ δόξαν ἢ δύναμιν· ἢ καὶ τὸν Ἀχιλ λέα καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα ἐγίγνωσκε διὰ τοῦτο ἐπαιρο μένους καὶ στασιάζοντας, ὑπὸ μεγαλαυχίας ἑκάτερον

ὁ μὲν γὰρ ᾤετο, Πηλέως καὶ Θέτιδος υἱὸς ὢν καὶ τῶν τότε ἀνθρώπων διαφέρων ἐν τῷ μάχεσθαι, προσήκειν αὐτῷ μηδενὸς ἁπλῶς ὑπακούειν μηδὲ κρείττονα νομίζειν αὑτοῦ μηδένα· τῷ δὲ Ἀγαμέμνονι τῆς ὕβρεως αἴτιον ὑπῆρχεν ἡ δύναμις ἡ τῆς βασιλείας καὶ τὸ μόνον ἄρχειν τῶν Ἑλλήνων πάντων. ὑπὸ δὴ τούτων ὁρῶν αὐτοὺς διεφθαρμένους καὶ μὴ δυναμένους ὁμονοεῖν ἀλλήλοις, ἀλλὰ τὰς ψυχὰς οἰδοῦντας, ὥς ὕστερόν φησιν ὁ Ἀχιλλεύς,

ἀλλά μοι οἰδάνεται κραδίη χόλῳ·

ἐβούλετο ταπεινῶσαι καὶ τοῦ φρονήματος, εἰ δύναιτο, καθελεῖν· ὥσπερ οἱ τὰ οἰδοῦντα νύξαντες ἢ πιέσαντες. διὰ τοῦτο ἐμέμνητο ἀνδρῶν ἐνδόξων καὶ δυνα-
[illegible]R II τῶν, ἔτι δὲ οἶμαι πρότερον γεγονότων, εἰδὼς ἐκείνοις μᾶλλον συνεπομένην τὴν δόξαν. καὶ μέντοι γε οὐκ ἐπ' αὐτοῖς ἐποιήσατο τίνα γνώμην ἕξουσι περὶ τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' αὐτὸς ἀποφαίνεται ἄντικρυς ὡς πολὺ κρείττονας ἐκείνων ὄντας, εἰ δύναιντο ὀλίγον ὑφεῖναι τοῦ τύφου καὶ τῆς μανίας. ἆρα εἰκῇ δοκεῖ ὑμῖν Ὅμηρος περιθεῖναι τοὺς λόγους τούτους Νέστορι, ὃν φησι δεινότατον εἶναι ἀνθρώπων καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ τῶν λόγων προσεικάζει τῇ φύσει τοῦ μέλιτος, ὃ τοῖς μὲν ὑγιαίνουσιν ἥδιστον καὶ γλυκύτατον ἁπάντων, τοῖς δὲ νοσοῦσι καὶ πυρέττουσιν, ὥς φασιν, ἀηδέστατον καὶ τὰ ἡλκωμένα καὶ πεπονθότα καθαίρειν καὶ δάκνειν πέφυκε. καὶ γὰρ ὁ τοῦ Νέστορος λόγος, τοῖς ἄλλοις γλυκὺς φαινόμενος, πικρὸς ἔδοξε τῷ Ἀχιλλεῖ καὶ τῷ Ἀγαμέμνονι, νοσοῦσι καὶ διεφθαρμένοις ὑπὸ τῆς ὀργῆς, ὥστε οὐκ ἐπείσθησαν αὐτῷ διὰ τὴν ἄνοιαν. οὐκοῦν οὐδὲ τοῦτο εἶπε μάτην Ὅμηρος, οὐδέ, ὥσπερ οἴονταί τινες, ἀπὸ τύχης. [ἢ δοκεῖ ὑμῖν τὰ παιδία, ὧν νέμεται τὸ στόμα καὶ διεφθαρμένου

ἐστὶν ὑπὸ ἑλκῶν, οὐκ ἀγανακτεῖν καὶ βοᾶν, μέλιτος γενόμενα;] περὶ μὲν οὖν τούτων ἐῶμεν. ἐκεῖνο δ' ἐνθυμηθῆναι ἄξιον ἀπὸ τῶν εἰρημένων, ἐάν τις ἀν- 579 θρώποις ὁμιλῶν διηγῆται πρὸς αὐτοὺς ὅτι καὶ πρότερον ἄλλοις ὁμιλήσας πολὺ κρείττοσι, δήμοις ἢ βασιλεῦσιν ἢ τυράννοις, οὐκ ἀπέτυχεν αὐτῶν, ἀλλ' ἔσχεν ὑπακούοντας καὶ πειθομένους, εἰ δίκαιός ἐστιν ἀλαζὼν δοκεῖν, ὡς διὰ τοῦτο μεμνημένος ἐκείνων τῶν λόγων, ἵνα θαυμάζοιτο καὶ δοκοίη μακάριος, ἢ μᾶλλον ἵνα πειθομένους ἔχῃ τοὺς ἀκούοντας, μιμούμενος τὴν τοῦ Νέστορος διδασκαλίαν. καὶ γὰρ ἄτοπον, εἰ Σωκράτης μὲν τοὺς ἐν Λυκείῳ ῥηθέντας λόγους ὀλί- 30 1 γον μεταβὰς ἀπήγγελλε τοῖς ἐν Ἀκαδημείᾳ, καὶ τοὺς ἐν Ἀκαδημείᾳ πάλιν εἰς τὸ Λύκειον ἐλθὼν οὐκ ὤκνει διαλέγεσθαι, καὶ τοσοῦτος ἤδη χρόνος ἐστὶν ἐξ οὗ τὰς αὐτὰς διδάσκουσι τραγῳδίας καὶ κωμῳδίας· ἡμεῖς δὲ ἄτοπον δόξομεν ποιεῖν, ἐπειδὴ βούλεσθε ἀκροᾶσθαι λόγων τινῶν, τοὺς ῥηθέντας πρὸς τὸν αὐτοκράτορα νῦν ἀπαγγέλλοντες ὡς οὐ διαφέρον εἰδέναι πότερον ὠφέλιμοι καὶ χρήσιμοι καὶ ὑμῖν καὶ τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις ἅπασιν ἐκεῖνοι ἢ φαῦλοι καὶ ἀνωφελεῖς. εὖ γὰρ ἴστε ὅτι τοῖς μὲν ἰδιώταις οἱ λεγόμενοι λόγοι πρὸς αὐτοὺς ἐκείνους τείνουσι καὶ ὀλίγους τῶν ἄλλων· οἱ δὲ πρὸς τοὺς βασιλέας ταῖς δημοσίαις ἐοίκασιν εὐχαῖς ἢ κατάραις. ὅθεν ἐγὼ τὸν Πέρσην οὔτε τἆλλα νομίζω φρόνιμον οὔτε ὅτι τοὺς τυχόντας ἀνθρώπους πανταχῇ διέπεμπεν, ὦτα βασιλέως καλουμένους, καὶ πάντα ἐκείνοις ἀκούειν ἐπέτρεπε, δέον φυλάττεσθαι τὰ βασιλέως ὦτα πολὺ μᾶλλον τῆς χρυσῆς πλατάνου, μή τι δυσχερὲς ἀκούσῃ καὶ βλαβερόν.

301 R
II

Α Χ Ι Λ Λ Ε Υ Σ.

Ὁ Ἀχιλλεὺς τὸν Χείρωνα ἤρετο, Τί μ᾽, ἔφη, τοξεύειν διδάσκεις; Ὅτι, ἔφη καὶ τοῦτο τῶν πολεμικῶν ἐστι. Δειλῶν, ἔφη, τὸ ἔργον ἐπὶ δειλούς. Πῶς; ἔφη. Ὅ γε οὐκ ἐᾷ τὸν πολέμιον ἐγγὺς προσελθεῖν. Ὅ γε οὐκ ἐᾷ τὸν πολέμιον μακρὰν ἀπελθεῖν. Φευγόντων τὸ ὅπλον. Οὔκ, ἀλλ᾽ ἐπὶ τοὺς φεύγοντας. Αὐτὸν δεῖ τοὺς φεύγοντας αἱρεῖν. Βράδιον ἢ τάχιον; Ὡς οἷόν τε τάχιστα. Πότερον οὖν τρέχων τις αἱροῖ ἂν θᾶττον ἢ πετόμενος; Μὴ οὖν αὐτός γε αἱρεῖ; Τίς μήν; Τὸ βέλος. Ἐὰν δὲ ἀκοντίσῃς, τίς αἱρεῖ; Οὐκ οἶδα. Ἀλλὰ πότε αὐτὸς αἱρεῖς καὶ ἀποκτείνεις; ὅταν διασπάσῃς λαβών, ὥσπερ τὰ θηρία; ἦπου, ἔφη, ἀνδρειοτέρας ἡγεῖ τὰς γυναῖκας, ὅτι ἐγγύτατα μάχονται ἐπιπεσοῦσαι ἀλλήλαις; ὁ δὲ Ἀχιλλεὺς ταῦτα ἀκούων ἅμα θυμοῦ καὶ δακρύων ἐνεπίμπλατο καὶ τὸν Χείρωνα ἐλοιδόρει καὶ οὐκ ἔφη παρ᾽ αὐτῷ μενεῖν, ἀλλ᾽ εἰς Φθίαν ἀπιέναι παρὰ τὸν πατέρα καὶ παρ᾽ ἐκείνῳ παιδεύσεσθαι· πολὺ γὰρ κρείττονα εἶναι τὸν Πηλέα τοῦ Χείρωνος καὶ οὐκ εἶναι σοφιστήν, ὥσπερ ὁ Χείρων. ἦν δὲ ἔτι παῖς ὁ Ἀχιλλεὺς οὐδέπω ἡβάσκων. Πῶς οὖν, ἔφη, κρείττων ὢν οὐκ αὐτὸς παιδεύει σε; Ὅτι, ἔφη, οὐ σχολὴ αὐτῷ. Ὑπὸ τοῦ; Ὑπὸ τῆς βασιλείας. Διαφέρει οὖν τι βασιλεύειν ἢ παιδεύειν; Πολύ γε. σὺ δέ μοι δίδως κέρας τι καὶ νεῦρον καὶ μικρὰ σιδήρια ἐπὶ λεπτοῖς δονακίοις, ὥσπερ ὄρνιθας θηρεύσειν μέλλοντι, οὐκ ἀνδράσιν οὐδὲ θηρίοις μαχεῖσθαι. γνοίη δ᾽ ἄν τις τὴν ἀθλιότητα ὅσην ἔχει τὰ ὅπλα, εἴ ποτε ἐγγὺς γένοιτο καὶ ἀναγκασθείη αὐτοῖς ἐκ χειρὸς μάχεσθαι. ἀλλὰ δεῖ δραπετεύοντα μάχεσθαι, φοβούμενον καὶ

φυλαττόμενον ὅπως μηδὲ ὀφθήσεται, ὥσπερ κακὸν ἀνδράποδον, ὅς γε οὐδὲ ἀποκτείνας σκυλεῦσαι ἂν οὐδὲ ὀφθήσεταί ποτε ᾑμαγμένος ἀπ' ἀνδρὸς ἐχθροῦ. τοιαῦτα διδάσκεις με, τοξεύειν καὶ κιθαρίζειν· πρῴην δέ ποτε καὶ ῥίζας ὀρύττειν, ὥσπερ αἱ φαρμακίδες. Οὐδὲ τὸ ἱππεύειν ἀρέσκει σε; ἐπήρετο αὐτὸν ὁ Χείρων. Οὐδὲ σύ, ἔφη, ἀρέσκεις με τοιοῦτος ὤν. δοκεῖς γάρ μοι ἑτοιμότερος εἶναι φεύγειν ἢ μένειν. καὶ 574 R
ὁ Χείρων ὀργισθεὶς αὐτῷ καὶ ὑπὸ τῆς ὀργῆς φρίξας τὴν χαίτην, καὶ ὑποβλέψας δεινόν, ὥσπερ ἀστραπή, μόλις δὲ ἀπεχόμενος τοῦ μὴ παῖσαι αὐτόν, ὅτι διενοεῖτο ἐρᾶν αὐτοῦ, Ὦ κακόν, ἔφη, γέννημα καὶ θρασὺ μητρὸς θαλασσίας, ἥ σε κακῶς διέφθειρε φυσῶσα ἐπὶ τῷ γένει· πολύ γε μὴν κάκιον ταύτης ὁ πατὴρ διηγούμενος ὡς ὕμνησαν αὐτοῦ τὸν γάμον οἱ θεοί. σοὶ δὲ οὔτε θαλάττης οὔτε οὐρανοῦ προσήκει οὐδέν. φημὶ δέ σε ἐγὼ πολεμικὸν μὲν οὐδέποτε ἔσεσθαι, δόξειν δὲ τοῖς ἀνοήτοις, οὐδὲ ἡγήσεσθαι οὐδέποτε, ὅπου ἂν πολεμῇς, καίτοι Θέτιδος ὄντα καὶ Πηλέως. διὰ 303 M
μέντοι τὸ θράσος καὶ τὸ τάχος καὶ τὴν ἰσχὺν κολακεύοντές σε φήσουσι φέρτατον ἀνδρῶν. ὅμως δὲ ὑπὸ ἄλλων ἀξιώσουσι βασιλεύεσθαι, σὲ δὲ μάχεσθαι καὶ κινδυνεύειν ὑπὲρ αὐτῶν ἀναγκάσουσι δώροις τε καὶ ἐπαίνοις ματαίοις, ἕως ἂν ἀποθάνῃς. οἶμαι δέ σε μηδὲ τῶν νεκρῶν ἀφέξεσθαι, ἀλλὰ καὶ τούτους κεντεῖν τε καὶ ἕλκειν, ὡς δή τι μέγα διαπραττόμενον· ὥσπερ τὰ παιδάρια τὰ νήπια ὅ,τι ἂν ἀποκτείνωσιν ἕλκουσι κύκλῳ. τοιοῦτος δὲ ὢν ἀποθανεῖ ὑπ' οὐδενὸς τῶν γενναίων, ὡς σὺ οἴει· ἀλλὰ τοὺς μὲν σαυτῷ ὁμοίους, τοὺς ἀνδρείους καὶ ἀνοήτους, ἀποκτενεῖς ῥᾳδίως· ὑπὸ δὲ ἀνδρὸς φρονίμου καὶ πολεμικοῦ ἀποθανεῖ, οὐδὲ ἰδὼν αὐτόν.

ΦΙΛΟΚΤΗΤΗΣ.

(Ὀδυσσεύς). Φοβοῦμαι μήποτε μάτην κατ' ἐμοῦ φανῶσι ταύτην οἱ σύμμαχοι τὴν δόξαν εἰληφότες ὡς ἀρίστου δὴ καὶ σοφωτάτου τῶν Ἑλλήνων. καίτοι ποία τις ἡ τοιαύτη σοφία καὶ φρόνησις, δι' ἥν τις ἀναγ- 75 M κάζεται πλείω τῶν ἄλλων πονεῖν ὑπὲρ τῆς κοινῆς 04 R II σωτηρίας καὶ νίκης, ἐξὸν ἕνα τοῦ πλήθους δοκοῦντα μηδενὸς ἔλαττον ἐν τούτοις ἔχειν τῶν ἀρίστων; ἀλλὰ γὰρ ἴσως χαλεπὸν εὑρεῖν οὕτω μεγαλόφρον καὶ φιλότιμον ὁτιοῦν ὡς ἀνὴρ πέφυκε. τοὺς γὰρ φανεροὺς καὶ πλειόνων ἅπτεσθαι τολμῶντας σχεδὸν τούτους πάντες θαυμάζομεν καὶ τῷ ὄντι ἄνδρας ἡγούμεθα. ὑφ' ἧς φιλοτιμίας κἀγὼ προάγομαι πλεῖστα πράγματα ἔχειν καὶ ζῆν ἐπιπόνως παρ' ὁντινοῦν, ἀεί τινα προσδεχόμενος καινὸν κίνδυνον, ὀκνῶν διαφθεῖραι τὴν ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν γεγονόσιν εὔκλειαν. νῦν οὖν κατὰ πρᾶξιν πάνυ ἐπισφαλῆ καὶ χαλεπὴν δεῦρο ἐλήλυθα εἰς Λῆμνον, ὅπως Φιλοκτήτην καὶ τὰ Ἡρακλέους τόξα κομίζοιμι τοῖς συμμάχοις. ὁ γὰρ δὴ μαντικώτατος Φρυγῶν Ἕλενος ὁ Πριάμου κατεμήνυσεν, ὅτε ἔτυχεν αἰχμάλωτος ληφθείς, ἄνευ τούτων μήποτ' ἂν ἁλῶναι τὴν πόλιν. πρὸς μὲν δὴ τοὺς βασιλέας οὐχ ὡμολόγησα τὴν πρᾶξιν, ἐπιστάμενος τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἔχθραν, ᾧ γε αὐτὸς αἴτιος ἐγενόμην καταλειφθῆναι, ὅτε δηχθεὶς ἔτυχεν ὑπὸ χαλεπῆς καὶ ἀνιάτου ἐχίδνης. οὐκ ἂν οὖν ᾤμην οὐδὲ πειθὼ τοιαύτην ἐξευρεῖν, ὑφ' ἧς ἄν ποτε ἐκεῖνος ἐμοὶ πρᾴως ἔσχεν· ἀλλ' εὐθὺς ἀποθανεῖσθαι ᾤμην ὑπ' αὐτοῦ. ὕστερον δέ, τῆς Ἀθηνᾶς μοι παρακελευσαμένης καθ' ὕπνους, ὥσπερ εἴωθε, θαρροῦντα ἐπὶ τὸν ἄνδρα ἰέναι· αὐτὴ γὰρ ἀλ-

λάξειν μου τὸ εἶδος καὶ τὴν φωνήν, ὥστε λαθεῖν αὐτῷ συγγενόμενον· οὕτω δὴ ἀφῖγμαι θαρρήσας. πυνθάνομαι δὲ καὶ παρὰ τῶν Φρυγῶν πρέσβεις ἀπεστάλθαι κρύφα, ἐάν πως δύνωνται τὸν Φιλοκτήτην πείσαν- 305 I τες δώροις ἅμα καὶ διὰ τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀναλαβεῖν εἰς τὴν πόλιν αὐτὸν καὶ τὰ τόξα. τοιούτου προκειμένου ἄθλου πῶς οὐ πάντα χρὴ ἄνδρα γίγνεσθαι πρόθυμον; ὡς διαμαρτόντι τῆς πράξεως ταύτης πάντα τὰ πρότερον εἰργασμένα μάτην πεπονῆσθαι ἔοικε. παπαῖ· πρόσεισιν ὁ ἀνήρ. αὐτὸς ὅδε ὁ Ποίαντος παῖς, οὐκ ἄδηλος τῇ συμφορᾷ, μόλις καὶ χαλεπῶς προβαίνων. ὢ τοῦ χαλεποῦ καὶ δεινοῦ ὁράματος 570 οὕτω. τό τε γὰρ εἶδος ὑπὸ τῆς νόσου φοβερὸν ἥ τε στολὴ ἀήθης· δοραὶ θηρίων καλύπτουσιν αὐτόν. ἀλλὰ σὺ ἄμυνον, ὦ δέσποινα Ἀθηνᾶ, καὶ μὴ μάτην φανῇς ἡμῖν ὑποσχομένη τὴν σωτηρίαν. (Φιλοκτήτης.) Τί δὴ βουλόμενος, ὅστις εἶ ποτε σύ, ἢ τίνα τόλμαν λαβών, πότερον ἁρπαγῆς χάριν ἥκεις ἐπὶ τήνδε τὴν ἄπορον στέγην ἢ κατάσκοπος τῆς ἡμετέρας δυστυχίας; — Ο. Οὔτι γε ὁρᾷς ἄνδρα ὑβριστήν. Φ. Οὐ μὴν εἰωθώς γε πρότερον δεῦρο ἥκεις. — Ο. Οὐ γὰρ εἰωθώς· εἴη δὲ νῦν ἐν καιρῷ ἀφῖχθαι. — Φ. Πολλὴν ἔοικας φράζειν ἀλογίαν τῆς δεῦρο ὁδοῦ. — Ο. Εὖ τοίνυν ἴσθι οὐ χωρὶς αἰτίας με ἥκοντα, καὶ σοί γε οὐκ ἀλλότριον φανησόμενον. — Φ. Πόθεν δή; τοῦτο 306 II γὰρ πρῶτον εἰκός με εἰδέναι. — Ο. Ἀλλ' εἰμὶ Ἀργεῖος τῶν ἐπὶ Τροίαν πλευσάντων. — Φ. Πόθεν; εἰπὲ πάλιν, ὡς εἰδῶ σαφέστερον. — Ο. Οὐκοῦν ἔτι δεύτερον ἀκούεις· τῶν ἐπ' Ἴλιον στρατευσάντων Ἀχαιῶν εἶναί φημι. — Φ. Καλῶς δῆτα ἔφησθα ἐμὸς εἶναι φίλος, ὁπότε γε τῶν ἐμοὶ πολεμιωτάτων Ἀργείων πέφηνας. τούτων δὴ τῆς ἀδικίας αὐτίκα μάλα ὑφέξεις

δίκην. — Ο. Ἀλλ' ὦ πρὸς θεῶν ἐπίσχες ἀφεῖναι τὸ βέλος. — Φ. Οὐ δυνατόν, εἴπερ Ἕλλην ὢν τυγχάνεις, τὸ μὴ ἀπολωλέναι σε ἐν τῇδε τῇ ἡμέρᾳ. — Ο. Ἀλλὰ πέπονθά γε ὑπ' αὐτῶν τοιαῦτα, ἐξ ὧν δικαίως σοὶ μὲν ἂν φίλος εἴην, ἐκείνων δὲ ἐχθρός. — Φ. Καὶ τί δὴ τοῦτό ἐστιν, ὃ πέπονθας οὕτω χαλεπόν; — Ο. Φυγάδα με ἤλασεν Ὀδυσσεὺς ἐκ τοῦ στρατοῦ. — Φ. Τί δὲ ἔδρας, ἐφ' ὅτῳ τῆσδε τῆς δίκης ἔτυχες; — Ο. Οἶμαί σε γιγνώσκειν τὸν Ναυπλίου παῖδα Παλαμήδην. οὐ γὰρ δὴ τῶν ἐπιτυχόντων οὐδὲ ὀλίγου ἄξιος συνέπλει οὔτε τῷ στρατῷ οὔτε τοῖς ἡγεμόσι. τὸν δὴ τοιοῦτον ἄνδρα ὁ κοινὸς τῶν Ἑλλήνων λυμεὼν διέφθειρε. — Φ. Πότερον ἐκ τοῦ φανεροῦ μάχῃ κρατήσας ἢ μετὰ δόλου τινός; — Ο. Προδοσίαν ἐπενεγκὼν τοῦ στρατοῦ τοῖς Πριαμίδαις. — Φ. Ἦν δὲ κατ' ἀλήθειαν οὕτως ἔχον ἢ πέπονθε κατεψευσμένος; — Ο. Πῶς δ'
577 M ἂν δικαίως γένοιτο τῶν ὑπ' ἐκείνου γιγνομένων ὁτιοῦν; — Φ. Ὦ μηδενὸς ἀποσχόμενος τῶν χαλεπωτάτων, λόγῳ τε καὶ ἔργῳ πανουργότατε ἀνθρώπων Ὀδυσσεῦ, οἷον αὖ τοῦτον ἄνδρα ἀνῄρηκας, ὃς οὐδὲν
307 R II ἧττον ὠφέλιμος ἦν τοῖς συμμάχοις ἤπερ οἶμαι σὺ τὰ κάλλιστα καὶ σοφώτατα ἀνευρίσκων καὶ συντιθείς· ὥσπερ ἀμέλει κἀμὲ ἐξέθηκας ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας τε καὶ νίκης περιπεσόντα τῇδε τῇ συμφορᾷ, δεικνύντα τὸν Χρύσης βωμόν, οὗ θύσαντες κρατήσειν ἔμελλον τῶν πολεμίων· εἰ δὲ μή, μάτην ἐγίγνετο ἡ στρατεία. ἀλλὰ τί δή σοι προσῆκον τῆς Παλαμήδους τύχης; — Ο. Εὖ ἴσθι ὅτι ἐπὶ πάντας τοὺς ἐκείνου φίλους ἦλθε τὸ κακόν, καὶ πάντες ἀπολώλασιν, ὅστις μὴ φυγεῖν ἐδυνήθη. οὕτω δὴ κἀγὼ τῆς παροιχομένης νυκτὸς διαπλεύσας μόνος δεῦρο ἐσώθην. σχεδὸν μὲν οὖν ἐν ὅσῃ ἔγωγε χρείᾳ καθέστηκας αὐτός. εἰ δ' οὖν

ἔχεις τινὰ μηχανήν, συμπροθυμηθεὶς ἡμῖν περὶ τὸν οἴκαδε ἀπόπλουν ἡμᾶς τε εὖ πεποιηκὼς ἔσει καὶ ἅμα ἄγγελον ἀποπέμψεις πρὸς τοὺς σεαυτοῦ οἴκαδε τῶν σοὶ προσόντων κακῶν. — Φ. Ἀλλ', ὦ δύστηνε, πρὸς τοιοῦτον ἕτερον ἥκεις σύμμαχον, αὐτόν τε ἄπορον καὶ ἔρημον φίλων ἐπὶ τῆσδε τῆς ἀκτῆς ἐρριμμένον, γλίσχρως καὶ μόλις ἀπὸ τῶνδε τῶν τόξων πορίζοντα καὶ τροφὴν καὶ ἐσθῆτα, ὡς ὁρᾷς. ἣ γὰρ ἦν ἡμῖν ἐσθὴς πρότερον, ὑπὸ τοῦ χρόνου ἀνάλωται. εἰ δὲ δὴ τοῦδ' ἐθελήσεις κοινωνεῖν τοῦ βίου μεθ' ἡμῶν ἐνθάδε, ἕως ἂν ἑτέρα σοι παραπέσῃ σωτηρία ποθέν, οὐκ ἂν φθονοῖμεν. δυσχερῆ γε μὴν τἄνδον ὁράματα, ὦ ξένε, τελαμῶνές τε ἕλκους ἀνάπλεοι καὶ ἄλλα σημεῖα τῆς νόσου· αὐτός τε οὐχ ἡδὺς συγγενέσθαι, ὅταν ἡ ὀδύνη προσπέσῃ. καίτοι λελώφηκε τῷ χρόνῳ τὸ πολὺ τῆς νόσου, κατ' ἀρχὰς δὲ οὐδαμῶς ἀνεκτὸς ἦν.

ΝΕΣΣΟΣ Η ΔΗΙΑΝΕΙΡΑ.

Ἔχεις μοι λῦσαι ταύτην τὴν ἀπορίαν, πότερον δικαίως ἐγκαλοῦσιν οἱ μὲν τῷ Ἀρχιλόχῳ, οἱ δὲ τῷ Σοφοκλεῖ περὶ τῶν κατὰ τὸν Νέσσον καὶ τὴν Δηιάνειραν ἢ οὔ; φασὶ γὰρ οἱ μὲν τὸν Ἀρχίλοχον ληρεῖν, ποιοῦντα τὴν Δηιάνειραν ἐν τῷ βιάζεσθαι ὑπὸ τοῦ Κενταύρου πρὸς τὸν Ἡρακλέα ῥαψῳδοῦσαν, ἀναμιμνήσκουσαν τῆς τοῦ Ἀχελῴου μνηστείας καὶ τῶν τότε γενομένων· ὥστε πολλὴν σχολὴν εἶναι τῷ Νέσσῳ ὅ,τι ἐβούλετο πρᾶξαι· οἱ δὲ τὸν Σοφοκλέα πρὸ τοῦ καιροῦ πεποιηκέναι τὴν τοξείαν, διαβαινόντων αὐτῶν

ἔτι τὸν ποταμόν· οὕτω γὰρ ἂν καὶ τὴν Δηιάνειραν ἀπολέσθαι, ἀφέντος τοῦ Κενταύρου. ἀλλὰ μή, καθάπερ εἴωθε, πολὺ παρὰ τὴν δόξαν λέγῃ καὶ πάντα μᾶλλον ἢ ὅ τις ἂν οἰηθείη. — Δ. Ἆρ' οὖν κελεύεις με ταῦτά σοι λέγειν ἅ τις ἂν οἰηθείη ὀρθῶς οἰόμενος ἢ ἅ τις ἂν καὶ μὴ ὀρθῶς; — Ἐγὼ μὲν ἃ ἄν τις ὀρθῶς 309 R II οἰόμενος. — Δ. Τί οὖν; οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι δοξάζουσιν; ἆρά γε ἀνάγκη τὸν βουλόμενον ὀρθῶς ἐξηγεῖσθαι παρὰ τὴν δόξαν τῶν πολλῶν λέγειν; — Ἀνάγκη. — Δ. Μὴ οὖν δυσκόλως ἀκολουθήσῃς, ἐὰν τοιοῦτον ᾖ τὸ λεγόμενον· σκόπει δέ, εἰ μὴ δεόντως λέγεται. — Λέγε τοίνυν καὶ ἐξηγοῦ, ὅπως σοι δοκεῖ. — Δ. Οὐκοῦν λέγω σοι ὅτι ὅλον τὸ ἀγνόημά ἐστι περὶ τὸν μῦθον τὸ ἐπιχειρεῖν τὸν Κένταυρον συγγενέσθαι τῇ Δηιανείρᾳ. — Οὐ γὰρ ἐπεχείρησεν; — Δ. Οὔ. ἢ σοι δοκεῖ πιθανὸν εἶναι ἐν ὄψει τοῦ Ἡρακλέους τόξα ἔχοντος, καὶ πεπειραμένον αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς πρότερον, ἡνίκα μόνος τῶν Κενταύρων αὐτὸς διέφυγε παρὰ τοῦ Φόλου μηδὲν ἐκείνων τοιοῦτον ἀδικησάντων αὐτόν, ἐπιχειρεῖν συγγενέσθαι αὐτοῦ τῇ γυναικί; — Ἔχει μέν τινα ἀπορίαν τὸ τοιοῦτον· ἀλλὰ μὴ τοῦτο κινοῦντες καθόλου τὸν μῦθον ἀναιρῶμεν. — Δ. Οὐδαμῶς, ἄνπερ 9 M λογιζώμεθα ὡς ἐγένετο καὶ εἰκὸς ἦν γενέσθαι τὸ πρᾶγμα. — Οὕτω δὴ λέγοις. — Δ. Ὁ Νέσσος τὴν Δηιάνειραν εὐθὺς διακομίζων καὶ ἐν τῷ περᾶν ἐπεχείρει διαφθείρειν οὐ τοῦτον τὸν τρόπον, ὅν φασι, βιαζόμενος, ἀλλὰ λόγους ἐπιτηδείους λέγων πρὸς αὐτὴν καὶ διδάσκων ὅπως κρατήσει τοῦ Ἡρακλέους, λέγων ὅτι νῦν μὲν ἄγριός ἐστι καὶ χαλεπὸς καὶ ὀλίγον τινὰ χρόνον αὐτῇ συνέσται καὶ τοῦτον δυσκόλως διὰ τοὺς ἄθλους καὶ τὰς ἀποδημίας καὶ τὸν R I βίον, ὃν προῄρηται. ἂν δὲ θέλῃ, σὺ πείσῃς αὐτὸν

τὰ μὲν θεραπείᾳ, τὰ δὲ λόγοις, τῆς μὲν ταλαιπωρίας ταύτης καὶ τῶν πόνων ἐπανεῖναι, ζῆν δὲ ῥᾳθύμως καὶ ἡδέως, σοί τε πολὺ πρᾳότερος ἔσται καὶ ἄμεινον βιώσεται καί σοι τὸν λοιπὸν ἤδη συνέσται χρόνον οἴκοι μένων. ταῦτα δὲ διελέγετο ὁ Κένταυρος ἐπιβουλεύων τῷ Ἡρακλεῖ, εἴ πως δύναιτο αὐτὸν ἐπὶ τρυφὴν ἀγαγεῖν καὶ ῥᾳθυμίαν· ᾔδει γὰρ ὅτι ἅμα τῷ μεταβαλεῖν τὸν βίον καὶ τὴν ἄσκησιν εὐχείρωτος ἔσται καὶ ἀσθενής. ἡ δὲ Δηιάνειρα ἀκούουσα οὐ παρέργως τοῖς λόγοις προσεῖχεν, ἀλλὰ ἐνεθυμεῖτο ὡς ὀρθῶς λέγοι ὁ Κένταυρος, ὥσπερ εἰκὸς ἦν βουλομένην τὸν ἄνδρα ὑφ' ἑαυτῇ ἔχειν. ὁ δὲ Ἡρακλῆς ὑπονοήσας μηδὲν ὑγιὲς τὸν Κένταυρον λέγειν ἐκ τοῦ διαλέγεσθαι πρὸς τὴν Δηιάνειραν ἐπιμελῶς καὶ ὅτι ἐκείνη προσεῖχεν αὐτῷ, οὕτω δὴ ἐτόξευσεν αὐτόν. ὁ δὲ ἀποθνήσκων οὐδὲν ἧττον ἐκέλευσε τὴν Δηιάνειραν ἀναμνησθῆναι ὧν εἶπε καὶ ποιεῖν ὡς αὐτὸς παρῄνεσεν. ὕστερον δὲ ἡ Δηιάνειρα μεμνημένη τῶν λόγων τοῦ Κενταύρου καὶ ἅμα τοῦ Ἡρακλέους οὐδὲν ἀνιέντος, ἀλλὰ καὶ μακροτέραν ἀποδημίαν ἀποδημήσαντος τὴν τελευταίαν, ὅτε ἐξεῖλε τὴν Οἰχαλίαν, καὶ λεγομένου δὴ ὡς ἐρασθείη τῆς Ἰόλης, ἡγησαμένη βέλτιον εἶναι ἃ παρῄνεσεν ἀνύεσθαι, ἐπιτίθεται αὐτῷ. καὶ οἷον δὴ πέφυκε τὸ τῶν γυναικῶν αἱμύλον καὶ πανοῦργον, οὐ πρότερον ἀνῆκε πρὶν ἔπεισεν αὐτὸν τὰ μὲν παρα- 580M
μυθουμένη καὶ φάσκουσα ἐκείνου κήδεσθαι, ὅπως 311R II
μὴ κακοπαθῇ γυμνὸς τοῦ χειμῶνος καὶ τοῦ θέρους ὁμοίως ὑπομένων ἐν τῷ δέρματι τοῦ λέοντος, τὸ μὲν δέρμα ἀποθέσθαι, στολὴν δὲ ἀναλαβεῖν ὁμοίαν τοῖς ἄλλοις. καὶ τοῦτο δὴ ἦν ὁ λεγόμενος τῆς Δηιανείρας χιτών, ὃν ἐνέδυ ὁ Ἡρακλῆς. ἅμα δὲ τῇ στολῇ καὶ τὴν ἄλλην δίαιταν ἐποίησεν αὐτὸν μεταβαλεῖν, ἐπί τε

στρωμάτων καθεύδοντα καὶ μὴ θυραυλοῦντα τὰ πολλά, ὥσπερ εἰώθει πρότερον, μηδὲ αὐτουργοῦντα μηδὲ τροφῇ ὁμοίᾳ χρώμενον, ἀλλὰ σίτῳ τε ἐκπεπονημένῳ καὶ ὄψῳ καὶ οἴνῳ ἡδεῖ καὶ ὅσα δὴ τούτοις ἑπόμενά ἐστιν. ἐκ δὲ τῆς μεταβολῆς ταύτης, ὥσπερ ἦν οἶμαι ἀναγκαῖον, εἰς ἀσθένειαν καὶ μαλακίαν ἐμπεσὼν τοῦ σώματος, καὶ ἡγησάμενος μηκέτ' εἶναι ῥᾴδιον ἀψάμενον τρυφῆς ἀποθέσθαι αὐτήν, οὕτω δὴ ἐνέπρησεν αὑτόν, ἅμα μὲν κρεῖττον οἰόμενος ἀπηλλάχθαι τοῦ τοιούτου βίου, ἅμα δὲ δυσχεραίνων, ὅτι ἠνέσχετο τρυφῆς ἅψασθαι. ἔχεις δὴ τὸν παρ' ἐμοῦ λόγον, ὁποῖον ἐγὼ ἐδυνάμην ὑπὲρ τοῦ μύθου εἰπεῖν. — Καὶ μὰ τὸν Δία οὐδαμῶς φαῦλος οὐδὲ ἀπίθανος δοκεῖ μοι εἶναι. καὶ οὐκ οἶδα ὅπως δοκεῖ μοι προσεοικέναι τὸ τῶν φιλοσόφων ἐνίων περὶ τοὺς λόγους ἀμηγέπη τῷ τῶν κοροπλάθων. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τύπον τινὰ παρέ-
12 R. II χοντες, ὁποῖον ἂν πηλὸν εἰς τοῦτον ἐμβάλωσιν, ὅμοιον τῷ τύπῳ τὸ εἶδος ἀποτελοῦσι. καὶ τῶν φιλοσόφων ἤδη τινὲς τοιοῦτοι γεγόνασιν, ὥστε ὁποῖον ἂν μῦθον ἢ λόγον λάβωσιν ἕλκοντες καὶ πλάττοντες κατὰ τὴν αὑτῶν διάνοιαν ὠφέλιμον καὶ φιλοσοφίᾳ πρέποντα ἀπέδειξαν· οἷον δὴ μάλιστα ἀκούομεν Σωκράτην γενέσθαι. ἐκεῖνος γὰρ εἰς ἅπαντας δὴ λόγους καὶ πάσας διατριβὰς καθίει, καὶ πρὸς ῥήτορας καὶ πρὸς σοφιστὰς καὶ πρὸς γεωμέτρας καὶ μουσικοὺς καὶ παιδοτρίβας καὶ τοὺς ἄλλους δημιουργούς, καὶ ἐν παλαίστραις καὶ ἐν συμποσίοις καὶ ἐν ἀγορᾷ οὐκ ἐκωλύετο ἐξ ἅπαντος τρόπου φιλοσοφεῖν καὶ προτρέπειν ἐπ' ἀρετὴν τοὺς συνόντας, οὐκ ἰδίαν εἰσφέρων ὑπόθεσιν οὐδὲ πρόβλημα ἐσκεμμένον, ἀλλ' ἐπὶ τῇ παρούσῃ χρώμενος καὶ ταύτην προσάγων πρὸς φιλοσοφίαν.

ΧΡΥΣΗΙΣ. 581 R

Δ. Ἐπεὶ τυγχάνεις οὐ φαύλως ἐπαινοῦσα Ὅμηρον οὐδὲ ὥσπερ οἱ πολλοὶ πιστεύουσα τῇ δόξῃ προσποιεῖ θαυμάζειν· ὃ δὲ δεινότατός ἐστιν, ᾔσθησαι τοῦ ποιητοῦ, τὴν περὶ τὰ πάθη τῶν ἀνθρώπων ἐμπειρίαν· τἄλλα μὲν ἐάσωμεν, εἰ ἐθέλεις, τὰ νῦν, τὰ τῶν βασιλέων καὶ στρατηγῶν, περὶ δὲ μιᾶς γυναικὸς σκεψώμεθα τῶν αἰχμαλώτων, ὁποίαν τινὰ πεποίηκε τὴν θυγατέρα τοῦ ἱερέως, ἧς εὐθὺς ἐμνήσθη κατ' ἀρχὰς τῆς ποιήσεως. ὁ μὲν γὰρ Ἀγαμέμνων οὐ μόνον τὸ 313 R II εἶδος, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον ἐπαινεῖν ἔοικε τῆς παιδίσκης. λέγει γὰρ ὡς οὐδὲν εἴη τὰς φρένας χείρων τῆς αὐτοῦ γυναικός· δῆλον δὲ ὡς ἐκείνην οἰόμενος νοῦν ἔχειν. — Εἰ δὲ οὐκ ἄλλως τοῦτο εἴρηκε διὰ τὸν ἔρωτα ἀπατώμενος, ἰδεῖν ἄξιον. — *Δ.* Καίτοι χαλεπώτατον πείθειν τοὺς ἐρῶντας. καὶ γὰρ ὑπονοοῦσιν οἱ πολλοὶ καὶ ὀργίζονται ῥᾳδίως, καὶ οὐδέποτέ φασιν ἀγαπᾶσθαι κατ' ἀξίαν ὑπὸ τῶν ἐρωμένων, ἄλλως τε ὅταν ὦσι κρείττους τοσοῦτον καὶ συνόντες μετ' ἐξουσίας. — Ταῦτα δέ φημι συμβαίνειν τοῖς φαύλοις ἐρασταῖς. — *Δ.* Εἴτε οὖν σπουδαῖος ἦν ὁ Ἀγαμέμνων, ὀρθῶς ἐγίγνωσκε περὶ αὐτῆς, εἴτε τοῖς πολλοῖς ὅμοιος, οὐ ῥᾴδιον φαύλην οὖσαν ἀρέσαι τὸν τοιοῦτον, ὥστε ἀγαθὴν ὑπολαβεῖν. φέρε δὴ καὶ τἄλλα ἴδωμεν. — Καὶ τίνα ἄλλην ἀπόδειξιν ἔχεις παρά γε Ὁμήρῳ τοῦ τρόπου τῆς γυναικός; οὐδὲν γοῦν πεποίηκεν αὐτὴν πράττουσαν ἢ λέγουσαν, ἀλλὰ σιγῇ τῷ πατρὶ διδομένην. — *Δ.* Τί γάρ; ἐκ τῶν γενομένων περὶ αὐτὴν οὐκ ἄν τις συμβάλοι τὴν διάνοιαν μὴ πάνυ ἁπλῶς μηδὲ εὐήθως σκοπῶν; — Ἴσως. —

Πότερον οὖν οἰώμεθα τὸν Χρύσην ἀκούσης τῆς θυγατρὸς εἰς τὸ στρατόπεδον ἐλθεῖν μετὰ λύτρων, ἅμα τὰ στέμματα κομίζοντα τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ πλῆθος ἱκετεύειν καὶ τοὺς βασιλέας ἀφιέναι αὐτήν, ἢ τοὐναντίον ἐκείνης 582 M *δεομένης τοῦ πατρός, εἴ τι δύναιτο, βοηθεῖν; εἰ γὰρ ἔστεργε τοῖς παροῦσιν ἡ Χρυσηῒς καὶ τῷ Ἀγαμέμνονι συνεῖναι ἐβούλετο, οὐδέποτ' ἂν εἵλετο Χρύσης* 314 R II *ἅμα τὴν θυγατέρα λυπῶν τῷ βασιλεῖ ἀπεχθάνεσθαι, οὐκ ἀγνοῶν ὅπως εἶχε πρὸς αὐτήν. τὸ γὰρ συνεῖναι τῷ βασιλεῖ τὴν Χρυσηΐδα στεργομένην οὐχ ἧττον τῷ Χρύσῃ συνέφερε. καὶ γὰρ ἡ χώρα καὶ τὸ ἱερὸν καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῖς Ἀχαιοῖς ἐγεγόνει, κἀκεῖνος ἦν αὐτῶν κύριος. ἔτι δὲ πῶς παραχρῆμα μὲν ἁλούσης οὔτε ἦλθεν οὔτε ἐμέμνητο περὶ λύτρων, ὅτε εἰκὸς ἦν χαλεπώτερον φέρειν, χρόνῳ δὲ ὕστερον τῆς μὲν λύπης ἐλάττονος γεγενημένης, συνηθείας δὲ πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα πλείονος; δεκάτῳ γὰρ ἔτει τῆς πολιορκίας ταῦτα συμβῆναί φησιν ὁ ποιητὴς τὰ περὶ τὴν ἄφιξιν τοῦ ἱερέως καὶ τὴν κομιδὴν τῶν λύτρων. τὰς δὲ περιοίκους πόλεις καὶ τὰς ἐλάττονας εἰκὸς ἦν εὐθὺς ἁλῶναι κατ' ἀρχὰς τοῦ πολέμου, ὧν ὑπῆρχεν ἡ Χρῦσα καὶ τὸ ἱερόν. — Οὐκοῦν ὁ λόγος οὗτος πολλὴν ἀτοπίαν ἐπιδείκνυσι τῆς Χρυσηΐδος, τὸ πρότερον μὲν αἰχμάλωτον οὖσαν ἀνέχεσθαι, προσφάτως στερομένην τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος, διελθόντων δὲ δέκα ἐτῶν χαλεπῶς φέρειν. — Δ. Εἴ γε καὶ τἄλλα ἀκούσειας· οὐδὲ γὰρ τὸν τυχόντα ἐραστὴν ἅπαξ γενόμενον ἡδὺ ἀπολιπεῖν ταῖς ἐλευθέραις, μή τι γε τὸν ἐνδοξότατον καὶ πλουσιώτατον, βασιλέα μὲν τῶν Ἑλλήνων συμπάντων, μεγίστην δὲ ἔχοντα δύναμιν ἐν τοῖς τότε ἀνθρώποις, κύριον δὲ οὐ μόνον ἐκείνης, ἀλλὰ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς πατρίδος, ἐλπίζοντα δὲ*

κρατήσειν ὀλίγου χρόνου καὶ τῆς Ἀσίας· τὸ γὰρ Ἴλιον φαύλως εἶχεν ἐκ πολλοῦ, καὶ μόλις διεφύλαττον αὐτὴν τὴν πόλιν, ἐπεξῄει δὲ οὐδεὶς εἰς μάχην· καὶ ταῦτα οὐ παρέργως ἔχοντος πρὸς αὐτὴν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ φανερῶς ὁμολογοῦντος προτιμᾶν τῆς αὑτοῦ 315 II γυναικός, τοσαῦτα ἀπολείπουσαν καὶ τηλικαῦτα ἀγαθά, καὶ τὸ μέγιστον ἐραστὴν οὐ μόνον βασιλέα μέγαν 583 καὶ ἀνδρεῖον ἐν ὀλίγοις, ἀλλὰ καὶ νέον καὶ καλόν, ὥς φησιν Ὅμηρος τῷ Διὶ προσεικάζων αὐτόν, ἔπειτα εἰς ἑαλωκυῖαν ἀφικέσθαι τὴν πατρίδα καὶ συνοικεῖν ἑνὶ τῶν δούλων τῶν Ἀγαμέμνονος, εἴ γε ἔμελλε γαμεῖσθαι τῶν ἐγχωρίων τινί, πῶς οὐκ ἄτοπον; τὸ γὰρ αἰχμάλωτον εἶναι καὶ διὰ τοῦτο μὴ στέργειν τὸν λαβόντα οὐχ ἱκανόν. ἡ γοῦν Βρισηὶς ἀγαπᾶν ἔοικε τὸν Ἀχιλλέα, καὶ ταῦτα, ὅν φησιν ἀποκτεῖναι τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ τοὺς ἀδελφούς. τῷ δὲ Ἀγαμέμνονι τοιοῦτον οὐδὲν ἐπέπρακτο περὶ τὴν Χρυσηίδα. — Καλῶς. οὐκοῦν ἐκ τῶν λόγων τούτων οὐκ ἐβουλήθη Χρυσηὶς ἀποπεμφθῆναι παρὰ τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἀλλὰ Χρύσης ταῦτα ἔπραττε καθ' αὑτόν· ἢ εἴπερ ἐβούλετο, ἀφρονεστέρα ἂν εἴη, καὶ τὸν λόγον ἐναντίον εἶπας ἢ ὑπέσχου. — Δ. Ἀλλ' οὖν μηδὲ δίκην δικάσῃς, φασί, πρὶν ἀμφοτέρων ἀκοῦσαι. λέγεις δὴ σοφὸν ὄντα τὸν Ὅμηρον; — Ἴσως. — Δ. Οὐκοῦν τὰ μὲν αὐτὸν λέγειν οἴου, τὰ δὲ τοῖς ἐντυγχάνουσι καταλιπεῖν αἰσθάνεσθαι. τοῦτο δὲ οὐ τῶν πάνυ ἀδήλων ἐστίν. ἡ γὰρ Χρυσηὶς κατ' ἀρχὰς μέν, ὡς ἔοικεν, ἠγάπα μένειν παρὰ τῷ Ἀγαμέμνονι δι' ἃς εἶπον αἰτίας, καὶ τοῖς θεοῖς ᾔδει χάριν, ὅτι μηδενὶ δοθείη τῶν ἀδοξοτέρων, ἀλλὰ τῷ πάντων βασιλεῖ, κἀκεῖνος οὐκ ἀμελῶς ἔχοι πρὸς αὐτήν· ὥστε οὐκ ἔπραττε περὶ λύτρων. ἐπεὶ δὲ ἤκουε τὰ περὶ τὴν

οἰκίαν τὴν τοῦ Ἀγαμέμνονος ὁποῖα ἦν, ὡς χαλεπά, καὶ τὴν ὠμότητα τῆς Κλυταιμνήστρας καὶ τὸ θράσος, ἐνταῦθα ἐφοβεῖτο τὴν εἰς τὸ Ἄργος ἄφιξιν. καὶ τὸν μὲν ἄλλον χρόνον παρέμενε στέργουσα ἴσως τὸν Ἀγαμέμνονα· ὅτε δὲ ἦν πρὸς τέλει ὁ πόλεμος καὶ διέρρει λόγος ὡς οὐκέτι δυνήσονται πλείω χρόνον ἀντέχειν οἱ Τρῶες, οὐ περιέμεινε τοῦ Ἰλίου τὴν ἅλωσιν. ᾔδει γὰρ ὡς τὸ πολὺ τοὺς νικῶντας ὑπερηφάνους γιγνομένους καὶ τὴν δεισιδαιμονίαν τότε μᾶλλον ἰσχύου- 84 M σαν τὴν περὶ τὸν θεόν, ὅταν πολεμῶσιν οἱ ἄνθρωποι. διὰ ταῦτα ἐκάλει τότε τὸν πατέρα καὶ δεῖσθαι τῶν Ἀχαιῶν ἐκέλευεν· ἐπυνθάνετο γάρ, ὡς ἔοικεν, ὅτι ἐγυναικοκρατοῦντο οἱ Ἀτρεῖδαι καὶ μεῖζον ἐφρόνουν τῶν ἀνδρῶν τούτων αἱ γυναῖκες οὐκ ἐπὶ κάλλει μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχὴν αὑταῖς νομίζουσαι προσήκειν μᾶλλον. τοὺς μὲν γὰρ Πελοπίδας τε εἶναι καὶ ἐπήλυδας τῆς Ἑλλάδος, αὐταὶ δὲ Ἀχαιίδες, Τυνδάρεω θυγατέρες καὶ Λήδας. ὁ δὲ Τυνδάρεως ἔνδοξος ἦν καὶ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, ὥστε καὶ τὴν Ἑλένην διὰ τοῦτο ἐμνήστευσαν οἱ ἄριστοι τῶν Ἑλλήνων καὶ βοηθήσειν ὤμοσαν. πρὸς δὲ τούτοις ἀδελφαὶ Κάστορος καὶ Πολυδεύκους ἦσαν, οἳ Διὸς παῖδες ἐνομίσθησαν καὶ θεοὶ μέχρι νῦν πᾶσι δοκοῦσι διὰ τὴν δύναμιν, ἣν τότε ἔσχον. τῶν μὲν γὰρ ἐν Πελοποννήσῳ προεῖχον, τῶν δὲ ἔξω Πελοποννήσου μεγίστη δύναμις ἦν ἡ περὶ τὰς Ἀθήνας· καὶ ταύτην καθεῖλον ἐπιστρατεύσαντες 117 R II Θησέως βασιλεύοντος. ἔτι δὲ ἀνεψιὸς ἐγεγόνει αὐτοῖς Μελέαγρος ὁ τῶν Ἑλλήνων ἄριστος. ταῦτα μὲν οὖν ἴσως οὐκ ἠπίστατο ἡ Χρυσηίς, τὸ δὲ φρόνημα ἤκουε τῶν γυναικῶν καὶ τὴν Ἑλένην ἐπεγίγνωσκεν, ὅσον ὑπερεῖχε τοῦ ἀνδρός· ὥστε ἐπειδὴ τὰ περὶ τὴν Ἀσίαν μεγάλα ἤκουε διά τε χώρας ἀρετὴν καὶ πλῆθος

ἀνθρώπων καὶ χρημάτων, κατεφρόνησεν οὐ τοῦ Μενελάου μόνου, ἀλλὰ τοῦ τε Ἀγαμέμνονος καὶ συμπάσης τῆς Ἑλλάδος, καὶ ταῦτα εἵλετο ἀντ' ἐκείνων. ὁ μὲν οὖν Μενέλαος καὶ πρότερον ὑπεῖκε περὶ πάντων τῇ Ἑλένῃ καὶ ὕστερον εἰληφὼς αἰχμάλωτον ὅμως ἐθεράπευεν· ὁ δὲ Ἀγαμέμνων διὰ τὴν ἀρχὴν ἐπαιρόμενος τὴν Κλυταιμνήστραν ἠτίμασεν, ὥστε δῆλον ἦν ὅτι οὐκ ἀνέξοιντο ἀλλήλων, ἀλλ' ἔσοιτο τοιαῦτα σχεδὸν ὁποῖα συνέπεσεν. οὐδὲ γὰρ ἐκεῖνα ἥδετο λέγοντος τοῦ Ἀγαμέμνονος ἡ Χρυσηίς, καὶ ταῦτα φανερῶς ἐν ἐκκλησίᾳ τῶν Ἀχαιῶν, ὅτι προτιμᾷ τῆς γυναικὸς αὐτὴν καὶ οὐδὲν ἡγοῖτο χείρονα· φθόνον γὰρ καὶ ζηλοτυπίαν ᾔδει φέροντα. καὶ νὴ Δία τὸν τρόπον ἑώρα τοῦ Ἀγαμέμνονος ὅτι οὐ βέβαιος ἀλλὰ ὑπερήφανος εἴη καὶ ὑβριστής, καὶ τί ποιήσει πρὸς αὐτὴν αἰχμάλωτον οὖσαν ἐλογίζετο παυσάμενος τῆς ἐπιθυμίας, ὅπου γε τῆς ἑαυτοῦ γυναικός, βασιλίδος τε οὔσης καὶ παῖδας ἐξ αὐτῆς πεποιημένος, οὕτως ὀλιγώρως ἐμνημόνευεν. αἱ μὲν γὰρ ἀνόητοι χαίρουσιν ἐπὶ τοῖς ἐρασταῖς, ὅταν φαίνωνται τὰς ἄλλας ἀτιμάζοντες· αἱ δὲ νοῦν ἔχουσαι τὴν φύσιν ὁρῶσι τοῦ ταῦτα ποιοῦντος ἢ λέγοντος. ἅμα δὲ καὶ πρὸς αὐτὴν ᾐσθάνετο αὐτὸν ὑβριστικῶς ἔχειν, καὶ ταῦτα ὅτε μάλιστα ἤρα. τὸ γὰρ οὕτως ἀπελάσαι τὸν Χρύσην, πατέρα τῆς ἐρωμένης, καὶ μὴ φείσασθαι δι' αὐτήν, καὶ οὐχ ὅπως παραμυθήσασθαι τὸν πρεσβύτην εἰπόντα ὡς οὐδὲν αὐτοῦ τῇ θυγατρὶ δεινὸν εἴη, τοὐναντίον δὲ μὴ μόνον ἐκείνῳ ἀπειλεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν Χρυσηίδα ἀτιμάζειν λέγοντα,

τὴν δ' ἐγὼ οὐ λύσω· πρίν μιν καὶ γῆρας ἔπεισιν
ἡμετέρῳ ἐνὶ οἴκῳ ἐν Ἄργεϊ, τηλόθι πάτρης,
ἱστὸν ἐποιχομένην καὶ ἐμὸν λέχος ἀντιόωσαν,

πόσης τινὸς ὑπερηφανίας; τί γὰρ ἂν ὕστερον ἐποίησεν, ὅτε ἐρῶν οὕτως ὑπὲρ αὐτῆς διαλέγεται; ταῦτα οὖν φυλάξασθαι καὶ προϊδεῖν οὐδαμῶς φαύλης γυναικός. ἐδήλωσε δὲ οἶμαι τὰ περὶ τὴν Κασσάνδραν γενόμενα ἐν τῷ Ἄργει καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα αὐτόν, ὅτι νοῦν εἶχεν ἡ Χρυσηὶς ῥυσαμένη τῶν κακῶν τούτων ἑαυτήν. οὐκοῦν τὸ μήτε ἔρωτι μήτε βασιλείᾳ μήτε τοῖς δοκοῦσιν ἐνδόξοις καὶ ἀγαθοῖς νέαν οὖσαν ἐπαίρεσθαι μηδ' εἰς πράγματα σφαλερὰ καὶ τεταραγμένην οἰκίαν καὶ εἰς φθόνον καὶ ζηλοτυπίαν αὐτὴν προέσθαι γυναικὸς σώφρονος καὶ τῷ ὄντι ἀξίας ἱερέως εἶναι θυγατρός, παρὰ θεῷ τεθραμμένης. — Τί οὖν; ἐκ τούτων σὺ φῄς νοῦν ἔχειν αὐτὴν ἡγήσασθαι τὸν Ἀγαμέμνονα; — Δ. Οὐδαμῶς· οὐδὲ γὰρ εἰκὸς ἦν λέγειν αὐτὴν τοιοῦτον οὐδὲν πρὸς ἐκεῖνον· ἀλλ' ἀπὸ τῶν ἄλλων συνεῖναι. — Πῶς οὖν οὔ φησι μὴ χαίρουσαν αὐτὴν ὁ ποιητὴς ἀπιέναι, καθάπερ τὴν Βρισηίδα λυπουμένην; — Δ. Ὅτι καὶ τοῦτο σωφρονοῦσα ἔπραττεν, ὅπως μὴ παροξύναι τὸν Ἀγαμέμνονα μηδὲ εἰς φιλονεικίαν ἀγάγοι. δηλοῖ δὲ ὅμως, ὅπου φησὶν αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως τῷ πατρὶ δοθῆναι παρὰ τὸν βωμόν·

ὣς εἰπὼν ἐν χερσὶ τίθει, ὁ δ' ἐδέξατο χαίρων
παῖδα φίλην.

οὐ γὰρ ἂν οἶμαι λυπουμένην αὐτὴν ὁ πατὴρ ἐδέχετο χαίρων· οὐδ' ἂν φίλην εἶπε τυχόν, εἰ μὴ σφόδρα ἠγάπα ἐπὶ τοῖς γεγονόσι τὸν πατέρα. — Εἶεν· ἀλλ' οἴει μᾶλλον ἡ Χρυσηὶς ταῦτα ἐλογίζετο ἃ σὺ λέγεις καθ' αὐτὴν [ὅτι τὰ περὶ τὴν Κλυταιμνήστραν εἰκὸς εἶναι μᾶλλον ἐκείνην πολυπραγμονεῖν] ἢ λογιζομένου τοῦ πατρὸς ταῦτα συνεχώρει καὶ ἐπείθετο; — Δ. Οὐδὲ τοῦτο φαῦλον. αἱ γοῦν πολλαὶ καὶ ἀνόητοι

τοὺς ἐραστὰς μᾶλλον ἀγαπῶσιν ἢ τοὺς γονέας. — 32 Διὰ τί οὖν, εἴπερ ἦν φρόνιμος, οὐκ ἐκώλυε τὸν Χρύσην ἐν τῷ φανερῷ δεῖσθαι τοῦ Ἀγαμέμνονος, ἵνα ἧττον ἐχαλέπαινεν; — Δ. Ὅτι ᾔδει τοὺς ἐρῶντας ἰδίᾳ μὲν πάντα βουλομένους χαρίζεσθαι τῷ ἔρωτι, τὸν δὲ ὄχλον αἰδουμένους ἐνίοτε, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ στέμματα ἔχειν τινὰ ἡγεῖτο πρὸς τὸ πλῆθος δύναμιν, ὥσπερ ἐγένετο. — Ἀλλὰ ἐκεῖνο ἐνθυμοῦμαι πῶς συνέτυχε τὸν Ἀγαμέμνονα καὶ τότε τῆς τοῦ ἱερέως θυγατρὸς καὶ ὕστερον ἐρασθῆναι τῆς Κασσάνδρας, θεοφορήτου καὶ ἱερᾶς κόρης; — Δ. Ὅτι καὶ τοῦτο σημεῖον ὑπερηφανίας καὶ τρυφῆς, τὸ μᾶλλον ἐπιθυμεῖν τῶν παρανόμων καὶ σπανίων ἢ τῶν ἑτοίμων. — Οὐκ ἀντιλέγω τὸ μὴ οὐ φρόνιμον εἶναι τὴν Χρυσηίδα, εἰ ταῦτα οὕτω γέγονε. — Δ. Σὺ δὲ πότερον ἀκούειν θέλοις ἂν ὡς γέγονεν ὄντως ἢ ὅπως καλῶς εἶχε γενέσθαι;

ΠΕΡΙ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΥΡΑΝΝΙΔΟΣ. 5 3

Καὶ μὴν· εἴ τις ἑνὸς ἀνδρὸς οὐχ οἷός τε ἄρχειν ἐστί, καὶ τούτου σφόδρα ἐγγὺς ὄντος, ᾧ δὴ σύνεστιν, οὐδὲ αὖ μίαν ψυχὴν κατευθύνειν τὴν αὑτοῦ, πῶς ἂν δύναιτο βασιλεύειν μυριάδων ἀναριθμήτων πανταχοῦ διεσπαρμένων, ὥσπερ σύ; καὶ πολλῶν γε οἰκούντων ἐπὶ πέρασι γῆς, ὧν οὐδὲ ἑόρακε τοὺς πλείστους οὐδ' ἂν ἴδοι ποτὲ οὐδὲ τῆς φωνῆς συνήσει; ὅμοιον γὰρ ὥσπερ εἴ τις λέγοι τὸν οὕτως ἀδύνατον τὴν ὄψιν ὡς μηδὲ τὰ ἐν ποσὶν ὁρᾶν, ἀλλὰ προσδεόμενον χειραγωγοῦ, τοῦτον ἐφικνεῖσθαι βλέποντα

μέχρι τῶν πλεῖστον ἀπεχόντων, ὥσπερ οἱ πόρρωθεν ὁρῶντες ἐκ τοῦ πελάγους τά τε ὄρη καὶ τὰς νήσους, ἢ τὸν οὐ δυνάμενον φθέγγεσθαι τοῖς παρεστῶσιν ἱκανὸν ὅλοις δήμοις καὶ στρατοπέδοις εἰς ἐπήκοον φθέγγεσθαι. καὶ γὰρ οὖν ἔχει τι παραπλήσιον ὁ νοῦς τῇ ὄψει· ὡς ἐκείνη διεφθαρμένη μὲν οὐδὲν οὐδὲ τῶν πλησιαίτατα ὁρᾷ, ὑγιὴς δὲ οὖσα μέχρι οὐρανοῦ τε καὶ ἀστέρων ἐξικνεῖται· ταὐτὸ δὴ τοῦτο ἡ μὲν τοῦ φρονίμου διάνοια καὶ πάντας ἀνθρώπους ἱκανὴ γίγνεται διοικεῖν, ἡ δὲ τοῦ ἄφρονος οὐδὲ ἓν σῶμα τὸ ἐκείνου δύναται φυλάττειν οὐδὲ ἕνα οἶκον. οἱ μὲν γὰρ πολλοὶ τῶν ἐν ταῖς δυναστείαις, ὅτι μὲν ἔξεστιν αὐτοῖς πάντα λαμβάνειν, πάντων ἐπιθυμοῦσιν· ὅτι δὲ ἐπ' αὐτοῖς ἐστι τὸ δίκαιον, διὰ τοῦτό εἰσιν ἄδικοι· ὅτι δὲ οὐ φοβοῦνται τοὺς νόμους, οὐδὲ εἶναι νομίζουσιν· ὅτι δὲ οὐκ ἀναγκάζονται πονεῖν, οὐδέποτε παύονται τρυφῶντες· ὅτι δὲ οὐδεὶς ἀμύνεται κακῶς πάσχων, οὐδέποτε παύονται ποιοῦντες· ὅτι δὲ οὐδεμιᾶς σπανίζουσιν ἡδονῆς, οὐδέποτε ἐμπίμπλανται 22R II ἡδόμενοι· ὅτι δὲ οὐδεὶς ψέγει ἐκ τοῦ φανεροῦ, οὐδὲν ἀπολείπουσι τῶν οὐδὲ καλῶς λεγομένων· ὅτι 88M δὲ οὐδεὶς αὐτοὺς βούλεται λυπεῖν, διὰ τοῦτο πᾶσι χαλεπαίνουσιν· ὅτι δὲ ὀργισθεῖσιν ἔξεστι πάντα ποιεῖν, διὰ τοῦτο συνεχῶς ὀργίζονται. ὁ δὲ ἀγαθὸς ἄρχων, ὥσπερ σύ, τἀναντία ἐπιτηδεύει· οὐδενὸς μὲν ἐπιθυμεῖ διὰ τὸ πάντα οἴεσθαι ἔχειν, φείδεται δὲ τῶν ἡδονῶν διὰ τὸ μηδεμιᾶς ἂν ἀπορῆσαι ὀρεχθείς, δικαιότερος δὲ τῶν ἄλλων ἐστίν, ἅτε πᾶσι παρέχων τὴν δικαιοσύνην, ἥδεται δὲ τοῖς πόνοις, ὅτι ἑκὼν πονεῖ, ἀγαπᾷ δὲ τοὺς νόμους, ὅτι οὐ δέδοικε. καὶ ταῦτα ὀρθῶς ὑπολαμβάνει. τίνι μὲν γὰρ φρονήσεως δεῖ πλείονος ἢ τῷ περὶ τοσούτων βουλευομένῳ; τίνι

δὲ ἀκριβεστέρας δικαιοσύνης ἢ τῷ μείζονι τῶν νόμων; τίνι δὲ σωφροσύνης ἐγκρατεστέρας ἢ ᾧ πάντα ἔξεστι; τίνι δὲ ἀνδρείας μείζονος ἢ τῷ πάντα σώζοντι; καὶ τοίνυν τῷ μὲν ἄλλων ἄρξοντι πολλῶν τοῦτο μὲν δαπάνης δεῖ παμπόλλης, τοῦτο δὲ στρατοπέδων καὶ πεζικῶν καὶ ἱππικῶν, ἔτι δὲ τειχῶν καὶ νεῶν καὶ μηχανημάτων, εἰ μέλλει καθέξειν μὲν τοὺς ὑπηκόους, ἀμυνεῖσθαι δὲ τοὺς πολεμίους· ἐὰν δέ τις ἀφιστῆται τῆς ἀρχῆς, καταστρέψεσθαι. τὸ δὲ αὑτοῦ κρατεῖν πάντων ἀδαπανώτατον καὶ ἀπραγμονέστατόν ἐστι καὶ ἀκινδυνότατον· οὔτε γὰρ πολυδάπανος οὔτε ἐργώδης οὔτε ἐπισφαλὴς ὁ τοῦ ἐγκρατοῦς ἀνθρώπου βίος· ἀλλ' ὅμως τοιοῦτον ὂν πάντων χαλεπώτατον πέφυκεν. ἐπεὶ Σαρδανάπαλλος ἐκεῖνος ὁ θρυλούμενος εἶχε μὲν Νίνον, εἶχε δὲ Βαβυλῶνα, τὰς μεγίστας τῶν πρότερον γεγενημένων πόλεων, ὑπήκουε δὲ αὐτῷ πάντα τὰ ἔθνη τὰ νεμόμενα τὴν ἑτέραν ἤπειρον μέχρι τῶν ἀοικήτων τῆς γῆς λεγομένων· βασιλείας δὲ οὐδὲν ἦν αὐτῷ προσῆκον, οὐ μᾶλλον ἢ τῶν σηπομένων τινὶ νεκρῶν. βουλεύεσθαι μὲν γὰρ ἢ δικάζειν ἢ στρατηγεῖν οὔτε ἐβούλετο οὔτε ἐδύνατο. ἐν δὲ τοῖς βασιλείοις ἀποδιδράσκων εἰς τὴν γυναικωνῖτιν καθῆστο ἐπὶ χρυσηλάτου κλίνης ἀναβάδην ὑπὸ ἁλουργέσι παστοῖς, ὥσπερ ὁ θρηνούμενος ὑπὸ τῶν γυναικῶν Ἄδωνις, ὀξύτερον φθεγγόμενος εὐνούχων, τὸν μὲν τράχηλον ἀποκλίνων, ὑπὸ δὲ ἀργίας καὶ σκιᾶς λευκὸς καὶ τρέμων, τὸ σῶμα πελιδνός, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀναστρέφων, ὥσπερ ἐξ ἀγχόνης· ὃν οὐκ ἦν διαγνῶναι τῶν παλλακῶν. καίτοι χρόνον τινὰ κατέσχεν, ὡς ἐδόκει, τὴν ἀρχὴν εἰκῇ φερομένην, ὥσπερ ναῦν δίχα κυβερνήτου πολλάκις ἀλωμένην μηδενὸς κατέχοντος ἐν τῷ πελάγει, κατὰ τύχην εὐ-

δίας ἐπεχούσης· ἔπειτα ὀλίγος κλύδων ἐπαρθεὶς καὶ ῥᾳδίως ἓν κῦμα ἐπέκλυσε. καὶ δὴ καὶ ἅρμα ἰδεῖν ἔστιν οὐδενὸς ἡνιοχοῦντος ἐν ἀγῶνι ῥεμβόμενον, ὃ νίκης μὲν οὐκ ἄν ποτε τύχοι, ταράττει δὲ καὶ ἀπόλλυσι τὸν ἐγγὺς ὄχλον τῶν θεατῶν. οὔτε γὰρ ἄφρων βασιλεὺς ἔσται ποτέ, οὐ μᾶλλον ἢ τυφλὸς ἡγεμὼν ὁδοῦ γένοιτ' ἄν, οὔτε ἄδικος, οὐ μᾶλλον ἢ κανὼν σκολιὸς καὶ ἄνισος, ἄλλου προσδεόμενος κανόνος, οὔτε δειλός, οὐ μᾶλλον ἢ λέων ἐλάφου λαβὼν ψυχὴν ἢ σίδηρος κηροῦ καὶ μολύβδου μαλακώτερος. τίνι δ' ἰσχυροτέρας ἐγκρατείας προσῆκον ἢ τῷ πλείστων μὲν ἡδονῶν ἐν μέσῳ ζῶντι, πλεῖστα δὲ πράγματα διοικοῦντι, ἐλαχίστην δὲ σχολὴν ἄγοντι, ὑπὲρ μεγίστων δὲ καὶ πλείστων φροντίζοντι;

---

24 R
II

ΠΕΡΙ ΤΥΧΗΣ ΠΡΩΤΟΣ ΛΟΓΟΣ.

Οἱ ἄνθρωποι ἐοίκασι πρὸς τὴν τύχην διακεῖσθαι ὃν τρόπον οἱ πλέοντες πρὸς τοὺς ἀνέμους τοὺς φορούς· ἄσμενοι γὰρ προσκαρτεροῦσι τῷ δρόμῳ, καὶ οἷς ἂν ὁ ἄνεμος παρῇ, ἐκεῖνοι ἦλθον ὅπου ἤθελον, οἱ δὲ ἀποληφθέντες ἐν πελάγει μέσῳ μάτην ὀδύρονται. οὕτως οὖν καὶ τῆς τύχης παρούσης μὲν χαίρειν καὶ ἥδεσθαι τοὺς ἀνθρώπους, μὴ παρούσης δὲ λύπην ἔχειν καὶ ἀπορίαν ἀπαντᾷ· πάντα γὰρ ἐκ τῆς δαίμονος ταύτης· καὶ γὰρ τὸ ἄπορον εὔπορον φαίνεται καὶ τὸ ἀσθενὲς ἰσχυρὸν καὶ τὸ αἰσχρὸν καλὸν καὶ ἡ
90 M πενία γίγνεται πλοῦτος. τύχης γοῦν ἐν θαλάττῃ γενομένης εὐπλοεῖ ναῦς καὶ ἐν ἀέρι φανείσης εὐτυχεῖ

γεωργός. καὶ ψυχὴ γέγηθεν ὑπὸ τῆς τύχης α μένη· εἰ δὲ ἀπολίποι τύχη, περίεισιν ὡς ἐν τι σώματι οὔτε γὰρ εἰ λέγοι τις, εὐδοκιμεῖ, ι πράττοι τις, ἐπιτυγχάνει, οὐδὲ ὄφελός τι εὐφ νέσθαι ἀπολιπούσης τύχης. ταύτης γὰρ μὴ πα οὐκ ἦλθε παιδεία οὐδὲ ἄλλο τι ἀγαθόν. ἀλ καὶ ἀρετὴ τότε ἔργων ἕνεκεν θαυμάζεται, ὅτα τύχη· εἰ δὲ ἀφεθείη μόνη, λόγος ἐστὶ καλοῦ π τος ἄπρακτος. αὕτη πολεμούντων μέν ἐστι νί εἰρήνην ἀγόντων ὁμόνοια καὶ γαμούντων εὔν ἐρώντων ἡδονὴ καὶ ὅλως ἡ ἐπὶ παντὶ τῷ γιγ εὐπραγία. γῆν ὅταν καταλίπῃ τύχη, τότε κα ται καὶ τρέμει καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς καλὰ διαρρίπτ τοῦτο γῆς νόσημα, μὴ παρούσης τύχης. ὡς γὸ εἰκῇ φέρεται καὶ ταχὺ βυθίζεται, κυβερνήτου μένη, καὶ ὡς τείχη κατέπεσε θεμελίων πονησ οὕτω πόλις εἰς φθορὰν ὅλη χωρεῖ σπάνει τύχης ναί ποτε εἰς ῥήτορας ἠδικήθησαν, καὶ ἤγετο σθένης, οὐκέτι τῆς τύχης ἐπισκοπούσης τὰς Ἀ ἐμοὶ δὲ δοκεῖ καὶ οὐρανὸς τύχην ἔχειν, ὁπό θρίαν ἔχῃ, μὴ σκότος. ὁρᾶν δὲ χρὴ καὶ τὸ χανον αὐτῆς. ἤδη γοῦν τις ἐκπεσὼν νεὼς ἐ γει εὐπόρησε τοῦ ζῆν, ἐλθούσης τύχης. ἄξ εἰπεῖν καὶ τὸ συμβὰν ἀπὸ τῆς τύχης Ἀπελλῇ γράφῳ. ὡς γὰρ λόγος, ἵππον οὐχὶ ἐξ ἐργασία ἐκ πολέμου ἐποίει. ὑψηλὸς οὖν τῷ αὐχένι καὶ στὼς καὶ τὰ ὦτα ὄρθιος καὶ δριμὺς τὰς ὄψεις, πολέμου παρών, τὸν ἐκ τοῦ δρόμου θυμὸν ὄψεσιν ἔχων, οἱ δὲ πόδες ἀνεφέροντο ἐν τῷ ἀέ κρὰ ψαύοντες ἀνὰ μέρος τῆς γῆς. καὶ ὁ ι ἐκράτει τοῦ χαλινοῦ, τὸ πολεμικὸν σάλευμα τ που ἀπὸ ῥυτῆρος ἄγχων. ἅπαντα δὲ ἐχούσης

331 M κόνος ἐοικότα ἔλειπεν ἀφροῦ χρῶμα, οἷον ἂν γένοιτο μιγέντος αἵματος καὶ ὑγροῦ κατὰ συνεχῆ μίξιν, διώκοντος μὲν τοῦ ἄσθματος τὸ ὑγρὸν τῶν στομάτων, ἀφρίζοντος δὲ τῇ κοπῇ τοῦ πνεύματος, αἷμα δὲ ἐπιρραινούσης τῷ ἀφρῷ τῆς ἐκ τοῦ χαλινοῦ ὕβρεως. οὐ δὴ εὐπόρει γράφειν ἵππου ἀφρὸν κεκμηκότος ἐν ἀγῶνι. ἀπορῶν δὲ ἐπὶ πλέον, τέλος ἀπαλγήσας ἐνέσεισε περὶ τοὺς χαλινοὺς τῇ γραφῇ τὴν σπογγιάν. πολλὰ δὲ αὕτη ἔχουσα χρώματα ἐοικότα ἀφρῷ ἡμαγμένῳ ἐφήρμοσε τῇ γραφῇ τὸ χρῶμα. Ἀπελλῆς δὲ ἰδὼν ἐχάρη τῷ ἐν ἀπογνώσει τύχης ἔργῳ καὶ ἐτέλεσεν οὐ διὰ τῆς τέχνης, ἀλλὰ διὰ τῆς τύχης τὴν γραφήν. τί δὲ ἄλλο Ἡρακλέα μέγιστον ἐποίησεν; ἀλλὰ γὰρ καὶ λέοντα ἄγξας ἔπνιξε καὶ πτηνὰ ζῷα ἐδίωξε τοῦ ἀέρος, καὶ τοῦ ἕλους τὴν ὕδραν ἀφείλετο, συντρίψας αὐτῆς τὰς κεφαλάς, καὶ οὐκ ἐφόβησεν αὐτὸν ὁ περὶ τὸν Ἐρύμανθον κάπρος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τὴν ἑσπέραν ἦλθε καὶ τοῦ ἐκεῖ φυτοῦ τὸν καρπὸν ἐκόμισε. Γηρυόνου δὲ τὰς βοῦς ἀφείλετο καλὰς οὔσας, καὶ Διο-
327 R II μήδην τὸν Θρᾷκα ἐνουθέτησεν ἵπποις σῖτον διδόναι, μὴ ἀνθρώπους ἐσθίειν, τάς τε Ἀμαζόνας, ὅτι εἶεν γυναῖκες, ἤλεγξεν. ἅπαντα δὲ ταῦτα ἔπραττεν ἑπομένης αὐτῷ τύχης. ἔχει δ' οὐ κακῶς οὐδὲ τὰ τῶν παλαιῶν αἰνίγματα περὶ αὐτήν. οἱ μὲν γὰρ ἐπὶ ξυροῦ ἔστησαν αὐτήν, οἱ δὲ ἐπὶ σφαίρας, οἱ δὲ πηδάλιον ἔδωκαν κρατεῖν· οἱ δὲ τὰ κρείττω γράφοντες τὸ τῆς Ἀμαλθείας ἔδοσαν κέρας πλῆρες καὶ βρύον ταῖς ὥραις, ὃ ἐν μάχῃ Ἡρακλῆς Ἀχελῴου ἀπέρρηξε. τὸ μὲν οὖν ξυρὸν τὸ ἀπότομον τῆς εὐτυχίας μηνύει· ἡ δὲ σφαῖρα ὅτι εὔκολος ἡ μεταβολὴ αὐτῆς ἐστιν· ἐν κινήσει γὰρ τυγχάνει πάντοτε ὂν τὸ θεῖον. τὸ δὲ πηδάλιον δηλοῖ ὅτι κυβερνᾷ τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον

ἡ τύχη. τὸ δὲ τῆς Ἀμαλθείας κέρας μηνύει τὴν τι ἀγαθῶν δόσιν τε καὶ εὐδαιμονίαν. μὴ ὀνομάζωμ οὖν κακήν τινα τύχην· οὐδὲ γὰρ τὴν ἀρετὴν λέ τις εἶναι κακὴν οὐδὲ τὸ ἀγαθὸν κακόν.

ΠΕΡΙ ΤΥΧΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Τὰ γιγνόμενα παρὰ τῶν ἀνθρώπων εἰς τὴν τ χην ἐγκλήματα μέγιστα ἂν ἔγωγε θείην ὑπὲρ αὐτ ἐγκώμια. τὰς γοῦν ἀδήλους τῶν πραγμάτων μετ βολὰς εἰς ταύτην ἀναφέρουσι, καὶ οἷς ἀπὸ γνώμ ἐπιχειρήσαντες διήμαρτον, τούτων ἀφῃρῆσθαι νομ ζουσιν ὑπὸ τῆς τύχης, ὡς πάντα περιποιεῖν, εἰ ἐ λῆσαι, δυναμένης. ἀκούσαις δ' ἂν αἰτιωμένων ο τὴν καὶ γεωργῶν καὶ ἐμπόρων καὶ πλουσίων ἐπὶ τ χρήμασι καὶ καλῶν ἐπὶ τοῖς σώμασι καὶ Πανθε ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ καὶ Κροίσου ἐπὶ τῷ παιδὶ καὶ Ἀστ άγους ἡττηθέντος καὶ Πολυκράτους ἑαλωκότος. Πέρσαι δὲ ἐμέμφοντο τὴν τύχην μετὰ τὴν Κύρ σφαγὴν καὶ Μακεδόνες μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελ τήν. ἤδη δέ τινα καὶ τῶν ἰδίων παθῶν τῇ τύχῃ π φέρουσιν, ἡ Μήδεια τὸν ἔρωτα, ὁ Μίδας τὴν εὐχ ἡ Φαίδρα τὴν διαβολήν, ὁ Ἀλκμέων, ὅτι ἐπλανᾶ ὁ Ὀρέστης, ὅτι ἐμαίνετο. ἐρῶ δὲ ὑμῖν τινα Κύπριον λόγον, εἰ βούλεσθε. ἤνεγκεν ὁ παλα βίος καὶ ἐνδόξους γυναῖκας, Ῥοδογούνην πολεμικ Σεμίραμιν βασιλικήν, Σαπφὼ μουσικήν, Τιμάνδρ καλήν· οὕτω καὶ ἐν Κύπρῳ Δημώνασσα ἐγένετο, π λιτική τε ὁμοῦ γυνὴ καὶ νομοθετική. τρεῖς ἔθη

αὕτη τοῖς Κυπρίοις νόμους· τὴν μοιχευθεῖσαν κειραμένην πορνεύεσθαι· θυγάτηρ αὐτῆς ἐμοιχεύθη καὶ τὴν κόμην ἀπεκείρατο κατὰ τὸν νόμον καὶ ἐπορνεύετο. τὸν αὐτὸν ἀποκτείναντα ἄταφον ῥίπτεσθαι· δεύτερος
29R II οὗτος Δημωνάσσης νόμος· τρίτος ὥστε μὴ ἀποκτεῖναι βοῦν ἀρότριον. δυοῖν δὲ αὐτῇ παίδων ἀρρένων ὄντων, ὁ μὲν ἐπὶ τῷ βοῦν ἀποκτεῖναι ἀπέθανε· τὸν δὲ αὐτὸν ἀποκτείναντα οὐκ ἔθαψεν. ἡ δὲ τέως μὲν ἐκαρτέρει καὶ ἄπαις οὖσα καὶ νομοθετοῦσα, ἰδοῦσα δὲ βοῦν ἐπὶ μόσχῳ ἀπολλυμένῳ μυκωμένην, καὶ τὴν
93 M ἑαυτῆς ἐν ἄλλῳ συμφορὰν γνωρίσασα, τήξασα χαλκὸν εἰς αὐτὸν ἥλατο. καὶ ἦν ἐκεῖ πύργος ἀρχαῖος, ἀνδριάντα χαλκοῦν ἔχων χαλκῷ ἐντετηκότα, καὶ πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ ἱδρύματος καὶ πρὸς μίμημα τοῦ διηγήματος· ἐπιγραφὴ δὲ ἐπί τινος στήλης πλησίον,

σοφὴ μὲν ἤμην, ἀλλὰ πάντ' οὐκ εὐτυχής.

φέρε οὖν μὴ ἐρήμην ἡ τύχη ἁλισκέσθω μηδὲ φοβώμεθα τὸν τῶν κατηγορούντων θόρυβον. ἴσως γὰρ ἄν τι ἡμῖν πρὸς τὸ εἰπεῖν εὖ καὶ αὐτὴ συλλάβοιτο. δοκοῦσιν οἱ τεχνῖται τῷ τρόπῳ τῆς κατασκευῆς τὴν δύναμιν αὐτῆς δεδηλωκέναι. πρῶτον μὲν γὰρ ἕστηκεν ἑτοίμη πρὸς τὰ ἔργα, εἶτα τῇ μὲν δεξιᾷ χειρὶ πηδάλιον κατέχει, καί, ὡς ἂν εἴποι τις, ναυτίλλεται. τί δὲ ἄρα τοῦτο ἦν; πότερον ὡς μάλιστα τῶν πλεόντων τῆς τύχης δεομένων, ἢ διότι τὸν βίον ἡμῶν ὥς τινα μεγάλην ναῦν κυβερνᾷ καὶ πάντας σώζει τοὺς ἐμπλέοντας; Ἀσσυρίους μέχρι τῆς Σαρδαναπάλλου τρυφῆς, Μήδους μέχρι τῆς Κύρου ἀρχῆς, Πέρσας μέχρι τῆς διαβάσεως, Ἀθηναίους μέχρι τῆς ἁλώσεως, Κροῖσον μέχρι Σόλωνος;

ἦν Οἰδίπους τὸ πρῶτον εὐτυχὴς ἀνήρ.

ἡ τύχη γὰρ αὐτῷ τὸ μηδὲν παθεῖν περιποιουμέν τὸ ἀγνοεῖν ἔδωκεν, ὅπερ ὅμοιον ἦν τῷ μὴ παθεῖ εἶτα ἅμα τῆς εὐτυχίας ἐπαύσατο καὶ τοῦ γιγνώσκει ἤρξατο. ἐγὼ καὶ τὴν ἐκείνου πήρωσιν εὐτυχία καλῶ. Τέλλος μὲν γὰρ βλεπέτω τοὺς παῖδας κα Κυδίππη καὶ Αἰόλος καὶ εἴ τις ἄλλος ἦν πατὴρ εὐ τυχής· Οἰδίπους δὲ ἐκ τῆς πηρώσεως

αἰσχρὰ κερδανεῖ θεάματα.

τῇ δὲ ἑτέρᾳ τῶν χειρῶν ἡ θεὸς καρποὺς ἑτοίμου κατέχει συνειλεγμένους, μηνύουσα τὸ πλῆθος τῶ ἀγαθῶν, ἅπερ αὐτὴ δίδωσι. τοῦτο ἦν ἄρα καὶ χρυ σοῦν γένος καὶ νῆσοι μακάρων τινές, αὐτομάτα ἔχουσαι τροφάς, καὶ Ἡρακλέους κέρας καὶ Κυκλώ πων βίος, ὅ,τι τοῖς πονήσασι τὸν βίον ἐπὶ τῆς δεξιᾶ χειρὸς δεδήλωκεν, ὡς αὐτομάτη λοιπὸν ἡ τῶν ἀγα θῶν ἀφθονία παραγίγνεται. Τάνταλος δὲ ἄρα ἐκ γήρως ἀργὸς ἦν· διὰ τοῦτο ἄρα μέχρι τῶν χειλῶ ηὐδαιμόνει καὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς μόνον ηὐτύχει· τ πάντα δὲ ἐκεῖνα ἁρπασθέντα οἴχεται καὶ λίμνη κα καρποὶ καὶ τροφὴ καὶ ποτὸς ὑπὸ τῆς τύχης, οὕτω γ ὡς ὑπὸ πνεύματος. ὠνόμασται δὲ ἡ τύχη καὶ πολλοῖ τισιν ἐν ἀνθρώποις ὀνόμασι, τὸ μὲν ἴσον αὐτῆς νέ μεσις, τὸ δὲ ἄδηλον ἐλπίς, τὸ δὲ ἀναγκαῖον μοῖρα τὸ δὲ δίκαιον θέμις, πολυώνυμός τις ὡς ἀληθῶ θεὸς καὶ πολύτροπος. ταύτῃ ἐπέθεσαν καὶ γεωργο Δήμητρος ὄνομα καὶ ποιμένες Πανὸς καὶ ναῦτα Λευκοθέας καὶ κυβερνῆται Διοσκόρων.

ῥεῖα δ' ἀρίζηλον μινύθει καὶ ἄδηλον ἀέξει,
ῥεῖα δέ τ' ἰθύνει σκολιὸν καὶ ἀγήνορα κάρφει.

τοῦτο ἄρα ἦν ὁ Ζεύς, ἡ τύχη, κατέχων μὲν ἐπὶ τῇ δεξιᾶς τὸ ὅπλον, ἐπὶ δὲ τῆς ἀριστερᾶς τὸ σκῆ πτρον, ὅτι τοῖς πολεμικοῖς τῶν ἀνθρώπων κα

βασιλείαν δίδωσιν. εἶτα Εὐριπίδης τὸν ναύτην μέμφεται

ἀωρὶ πόντου κύματ' εὐρέος περῶντα·

καὶ διὰ τῶν ἑξῆς ἐπιτιμᾷ λέγων ὅτι

σμικραῖς ἐπιτρέπουσιν αὑτοὺς ἐλπίσιν.

ὦ παῖ Μνησαρχίδου, ποιητὴς μὲν ἦσθα, σοφὸς δὲ οὐδαμῶς. οὔτε πίττῃ τὴν ψυχὴν οὔτε σχοινίοις ἐπιτρέπουσιν οὔτε τριδάκτυλον αὑτοὺς σώζει ξύλον πεύκινον, ἀλλ' ἐπέτρεψαν βεβαίῳ καὶ μεγάλῳ πράγματι τῇ τύχῃ. ἀσθενὴς μὲν πλοῦτος, ἂν τύχη μὴ παρῇ, ἀβέβαιον δὲ φιλία, μὴ συλλαμβανούσης τύχης. αὕτη σώζει καὶ τὸν νοσοῦντα ἐν τῷ λέχει καὶ τὸν νηχόμενον ἐν τῇ θαλάττῃ καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα ἐπὶ τῶν χιλίων νεῶν καὶ τὸν Ὀδυσσέα ἐπὶ τῆς σχεδίας φερόμενον. τί δέδοικας, ὦ δειλέ; τὸ μῆκος τῆς θα-
35M *λάττης φοβεῖ; ὄψεται μέν σε ὁ Ποσειδῶν καὶ παρακαλέσει τοὺς ἀνέμους καὶ τὴν τρίαιναν λήψεται καὶ πάσας ὀροθυνεῖ τὰς ἀέλλας, οὐκ ἀποκτενεῖ δὲ σέ· ἡ τύχη γὰρ οὐ βούλεται.*

οὕτω νῦν κακὰ πολλὰ παθὼν ἀλόω κατὰ πόντον,
εἰσόκεν ἀνθρώποισι διοτρεφέεσσι μιγείης.

32R II *θεοῦ λόγος ὑπὸ τύχης νενικημένου. αὕτη καὶ τὸ τῶν ὑμετέρων προγόνων ἀρχαῖον γένος τῶν αὐτοχθόνων καὶ πρώτων Ἀθηναίων, μητέρα μὲν τὴν γῆν αὐχοῦντας, τροφὸν δὲ τὴν Δήμητρα, ἐπώνυμον δὲ καὶ σύμμαχον τὴν Ἀθηνᾶν, τὸ μὲν πρῶτον τῶν Ἀθηνῶν εἰς Εὔβοιαν ἐξήγαγεν· ὡς δ' ἐκεῖ μένοντας αὐτοὺς οὔτε ἡ θάλαττα τέρπειν οὔτε ἡ γῆ τρέφειν ἐδύνατο, καὶ οὐδὲ τὸ αἰσχρὸν ἔφερον τοῦ πράγματος, ἀντ' ἠπειρωτῶν νησιῶται γενόμενοι, δεύτερον ἡ τύχη κρεῖττον ἐβουλεύσατο. σεμνὴ μὲν γὰρ Εὔβοια ὡς ἀληθῶς· ἀλλὰ τίς ὑμῶν φέρειν ἐδύνατο γῆν τραχεῖαν*

κατοικῶν ἢ θαλάττῃ στενῇ παροικῶν καὶ πολλὰς ἀνεχόμενος τῶν πραγμάτων μεταβολάς, τῶν ἐν τῷ ῥεύματι γιγνομένων πλείονας; νῦν Βοιωτοὺς ἔδει φέρειν καὶ τὴν Θηβαίων ἀναισθησίαν, εἶτα Ἀθηναίους, οὐκέτι ὡς παισὶν ὑμῖν, ἀλλ' ὡς δούλοις χρωμένους. 33 J διὰ τοῦτο ἀγαγοῦσα ἐνθάδε ἵδρυσε, τῇ ἑτέρᾳ μὲν τῶν χειρῶν μηχανωμένη τε τὸν πλοῦν καὶ ἰθύνουσα, τῇ δὲ τοὺς καρποὺς ἀφθόνως διδοῦσά τε καὶ δωρουμένη. τὴν μὲν οὖν τῶν λοιπῶν γνώμην εἰκάσαι χαλεπόν ἐστιν. ἐγὼ δέ, ὦ τύχη· πρὸς σὲ γὰρ δικαίως ἂν ἴσως ῥηθείη ὁ λόγος· εἴ μέ τις ὑψηλὸν ἄρας ἄνω μετέωρον ἐπί τινων ἢ Πηγάσου νώτων ἢ Πέλοπος [πτηνῶν] ἁρμάτων ὑποκινῶν τὴν γῆν ἅπασαν καὶ τὰς πόλεις, οὐκ ἂν τὴν Λυδῶν ἑλοίμην τρυφὴν οὔτ' εὐτέλειαν τὴν Ἀττικὴν οὔτε πενίαν τὴν Λακωνικὴν οὔτε Κρότωνα οὔτε Σύβαριν, ὅτι οὐ 396 M πονοῦσιν, οὔτε Σκύθας, ὅτι οὐ γεωργοῦσιν, οὔτε Αἰγυπτίους, ὅτι ἄλλοις γεωργοῦσι·

καὶ Λιβύην, ὅθι τ' ἄρνες ἄφαρ κεραοὶ τελέθουσιν·

εὐτυχία ποιμένων. οὐ Θήβας Αἰγυπτίας, 334 II

αἵθ' ἑκατόμπυλοί εἰσι, διηκόσιοι δ' ἀν' ἑκάστην
ἀνέρες ἐξοιχνεῦσι σὺν ἵπποισιν καὶ ὄχεσφιν·

ἱπποκόμων βίος καὶ πυλωρῶν.

Δήλῳ δή ποτε τοῖον Ἀπόλλωνος παρὰ βωμῷ
φοίνικος νέον ἔρνος ἀνερχόμενον ἐνόησα.

οὐκ ἀρκεῖ μοι βωμὸς θύειν οὐκ ἔχοντι, οὐκ ἀρκεῖ μοι φυτὰ τρέφειν με μὴ δυνάμενα.

τρηχεῖ', ἀλλ' ἀγαθὴ κουροτρόφος·

οὔτε τραχεῖα αὕτη καὶ κουροτρόφος.

δέσποιν' ἁπασῶν πότνι' Ἀθηναίων πόλι·

μὴ λέγε, ἄνθρωπε. οὐκέτ' εἰσὶν ἐκεῖνοι δεσπόται.

ὡς καὶ καλόν σου φαίνεται τὸ νεώριον.

ἀλλὰ μεθ' Ἑλλήσποντον καὶ Λύσανδρον αἰσχρόν.
— καλὸς δ' ὁ Πειραεύς·
ἔτι γὰρ μετὰ τῶν τειχῶν αὐτὸν βλέπεις.
ἄλση δὲ τίς πω τοιάδ' ἔσχ' ἄλλη πόλις;
εἶχε μέν, δῃωθεῖσα δὲ ὡς ἐπὶ συμφοραῖς γυνὴ ἀπεκείρατο.
καὶ τοὐρανοῦ γ', ὥς φασιν, ἐστὶν ἐν καλῷ.

καὶ πῶς, οἵ γε λοιμώττουσι καὶ νοσοῦσι καὶ τὸ πλέον αὐτῶν ἀπόλλυται μέρος ὑπὸ τῶν ἀέρων ἢ τῶν πολεμίων; καὶ μή τις ἀχθέσθω, διότι οὕτω τῶν πατέρων ἐμνημόνευσα. τῶν μὲν γὰρ πρωτείων οὐκ ἂν ἄλλως τύχοιμεν μὴ τοῖς πρώτοις ἁμιλλώμενοι. ἀλλὰ καὶ παλαιός τις στρατιώτης ὡς γεγονὼς τοῦ πατρὸς κρείττων ἐσεμνύνετο, καὶ οὐδὲ Ἀθηναίοις αἰσχρὸν πατράσιν οὖσιν ὑπὸ τῶν παίδων ἡττωμένοις. τῆς γὰρ ὑμετέρας μεθέξουσιν ἀρετῆς κατὰ τὴν αὐτῶν ἐλαττούμενοι. πῶς οὖν οὐκ ἂν εἰδείητε τούτων ἁπάντων τῇ τύχῃ τὴν χάριν καὶ τοῦ γένους, ὅτι Ἕλληνες, καὶ τῆς μεταβολῆς, ὅτι ἐκ πενήτων εὐδαίμονες; Σωκράτης γοῦν ἐπὶ πολλοῖς αὐτὸν ἐμακάριζε, καὶ ὅτι ζῷον λογικὸν καὶ ὅτι Ἀθηναῖος. Διογένης δὲ ὁ κύων ἀγροίκως καὶ τέλεον οὐ πολιτικῶς ηὔχει κατὰ τῆς τύχης, ὡς πολλὰ μὲν βέλη ἐφιείσης αὐτῷ ὡς σκοπῷ, τυχεῖν δὲ μὴ δυναμένης. οὐ φέρω θρασυνόμενον οὕτω φιλόσοφον. μὴ καταψεύδου τῆς τύχης· οὐ τοξεύει γάρ σε, ὅτι οὐ βούλεται· θελούσῃ δὲ τῇ τύχῃ πανταχοῦ ῥᾴδιον. καὶ τὰ μὲν σύντομα ἐκεῖνα οὐ λέγω τὰ Λακωνικά, τοὺς δουλεύοντας Πέρσας καὶ τὸν ἐν Κορίνθῳ Διονύσιον καὶ τὴν Σωκράτους καταδίκην καὶ τὴν Ξενοφῶντος φυγὴν καὶ τὸν Φερεκύδους θάνατον καὶ τὴν δυσδαιμονίαν τὴν Ἀναξάρχου· ἀλλ' αὐτοῦ τούτου τοῦ χαλεποῦ σκοποῦ πόσοις ἔτυχε

τοξεύμασι; φυγάδα σε ἐποίησεν, εἰς Ἀθήνας ἤγο γεν, Ἀντισθένει προυξένησεν, εἰς Κρήτην ἐπώλησε εἰ δέ σοι τὸν τῦφον βακτηρία καὶ πήρα περιτίθη καὶ λεπτὸς καὶ ἀφελὴς βίος, ἴσθι καὶ τούτων τ τύχῃ τὴν χάριν· κατὰ τύχην γὰρ φιλοσοφεῖς. ἦν ἰ καὶ Τιμόθεος Ἀθηναίων στρατηγός, ὃς πάντα εὐτι χει καὶ σκωπτόμενος οὐκ ἠνείχετο, καί ποτέ τι κ κατὰ τῆς τύχης ἐθρασύνετο καὶ πάλιν δυστυχεῖν ἤρ ξατο. τίς ἂν ποτε ἤλπισεν Ἰνδῶν ἄρξειν κουρέ Λυδῶν βασιλεύσειν ποιμένα, τῆς Ἀσίας ἡγεμονεύ σειν γυναῖκα; ὅτι τὸν Ἡρακλέα ἀποκτενεῖ χιτὼν κ γυνή, ὅτι τὸν Ἀλέξανδρον δοῦλος καὶ κύλιξ; ἔχ γὰρ ἐν αὐτῇ πλεῖστον ἀεὶ τὸ βασιλικόν, καὶ τοὺς πα φύσιν δ' ἐπαιρομένους καθαιρεῖ. πολλὰ γοῦν Ἀλ ξανδρος τολμηρὰ ἔπραττεν. οὐκ ἔφερεν υἱὸς Φιλί που λεγόμενος, τοῦ Διὸς κατεψεύδετο, τῶν Διοσκ ρων κατεφρόνει, τὸν Διόνυσον ἐλοιδόρει, καίτοι ἀφθόνως οὕτως αὐτοῦ τοῖς δώροις χρώμενος. ἀπέκτε νε δὲ καὶ Κλεῖτον τὸν σοφὸν καὶ Φιλώταν τὸν καλ καὶ τὸν γέροντα Παρμενίωνα καὶ τὸν διδάσκαλον Κα λισθένην καὶ Ἀριστοτέλην ἐμέλλησε καὶ Ἀντίπατρ ἐβουλεύσατο. τοιγαροῦν ζῶντα αὐτὸν ὁμολογεῖν ἠνά κασεν ὅτι ἄνθρωπος ἦν. τρωθεὶς γοῦν πρὸς το φίλους, Ἀλλὰ τοῦτό γε οὐκ ἰχώρ ἐστιν, ἔφη, τὸ ῥέο ἀλλ' αἷμα ἀληθινόν· ἀποθνήσκων δὲ καὶ πάνυ ὡμ λόγησε μεγάλην τινὰ οὖσαν καὶ ἀνίκητον ὡς ἀληθ τὴν τύχην. ἐκεῖνος γοῦν ἐκφυγὼν καὶ τὸ Θηβαί ὁπλιτικὸν καὶ τὸ Θετταλῶν ἱππικὸν καὶ τοὺς ἀκοντ στὰς Αἰτωλοὺς καὶ τοὺς μαχαιροφόρους Θρᾷκας κ τοὺς μαχίμους Πέρσας καὶ τὸ τῶν ἀμάχων Μήδων γ νος καὶ ὄρη μεγάλα καὶ ποταμοὺς ἀδιαβάτους καὶ κρ μνοὺς ἀνυπερβάτους καὶ Δαρεῖον καὶ Πῶρον καὶ πολ

ἄλλα ἐθνῶν καὶ βασιλέων ὀνόματα ἐν Βαβυλῶνι ἄνευ
μάχης καὶ τραυμάτων ὁ στρατιώτης ἔθνησκε. τί δὲ
δεῖ λέγειν τοὺς διαδεξαμένους τὴν βασιλείαν ἢ τοὺς
ἐπ' ἐκείνοις γενομένους καὶ τὰ ἀλαζονικὰ αὐτῶν ὀνό-
ματα, κεραυνοὺς καὶ πολιορκητὰς καὶ ἀετοὺς καὶ
θεούς; ὧν τὸν μὲν ὁ θάνατος ἤλεγξεν· ὁ δὲ ὑψηλο-
τέραν εὗρε τὴν τύχην, καίτοι πεζὴν δοκῶν· ὁ δὲ
πολιορκητὴς Δημήτριος αἰχμάλωτος γενόμενος ἐξ οἴ-
νου καὶ μέθης ἀτίμως ἀπέθανεν, ὑπὸ τῆς τύχης
πολιορκούμενος. τί οὖν τύραννοι μέγα φρονοῦσιν
ἐπὶ τοῖς τείχεσι; τί δὲ Ἀμφίων ᾄδει; τί δὲ Δηιόκης
329R II πονεῖ; τί δὲ Σεμίραμις οἰκοδομεῖ; τί δὲ ὁ Ἀπόλλων
μισθαρνεῖ; τί δὲ μετὰ τοῦ λέοντος Μήλης τὸ τεῖχος
περιέρχεται; κρατήσει γὰρ Μήδων Κῦρος καὶ Βα-
βυλωνίων Ζώπυρος καὶ Σάρδεων Μάρδος καὶ Τροίας
ὁ ἵππος. μεγάλη γὰρ ῥοπή, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον,
εἰπέ τις, ἡ τύχη. αὕτη καὶ Πίνδαρον εὗρεν ἐκκεί-
μενον ἐν Βοιωτίᾳ καὶ Τήλεφον ἐν Ἀρκαδίᾳ καὶ τοὺς
βασιλεῖς Ῥωμαίων ἐν Ἰταλίᾳ· καὶ τῷ μὲν ἔπεμψε με-
λίττας, τοῖς δὲ ποιμένας, Τηλέφῳ δὲ ἔλαφον, Κύρῳ
330M δὲ ἢ κύνα ἢ γυναῖκα. Εὐμένης ἦν ἁμαξέως υἱός,
ἀλλ' ὅμως βασιλεὺς ἐγένετο. Ἡρακλῆς Ἀλεξάνδρου
παῖς, ἀλλ' οὐκ ἐβασίλευσεν. ἄταφος γοῦν Ὀλυμ-
πιάδι ἐκομίσθη, καὶ πενθήσασα αὐτὸν καὶ αὐτὴ
ἐτελεύτησεν ἡ μήτηρ τοῦ θεοῦ. Δαρείου δὲ ἡ μήτηρ
καὶ Ἀλέξανδρον προσεκύνησε καὶ τὸ ἀτιμότερον
Ἡφαιστίωνα. τί δὲ ὁ Λιβύων βασιλεύς; οὐ πεν-
τακοσίας μὲν πόλεις Ῥωμαίων ἐπόρθησεν; ἐπάρας δὲ
330R τὸν χιτῶνα τὸν αὑτοῦ τοῖς πολίταις ἔδειξε Ῥωμαϊκῶν
II σφραγίδων ἀνάπλεων, ὧν ἑκάστην εἶχεν ἀπὸ πο-
λεμίων σκῦλον ὑπ' αὐτοῦ πεφονευμένων; ταῦτα
δὲ πάντα δράσας ἀτίμως ἀπέθανε, μάτην πολλὰ

φιλονεικήσας πρὸς τὴν τύχην. διόπερ μοι δοκ σιν οἱ ἄνθρωποι τὰ μὲν ἄλλα πάντα τῶν πραγμά ἐπιτρέπειν τῇ τύχῃ, κληρωτὰς τὰς ἀρχὰς καὶ στρα γίας πριούμενοι· καὶ ἀδελφοὶ κτῆσιν αὐτῶν ο διανέμονται. ἔδει δὲ ἄρα καὶ τὸν Πολυνείκην, εἰ καλῶς ἐβουλεύετο, κλήρῳ πρὸς τὸν ἀδελφὸν : τῆς βασιλείας λαχεῖν· νυνὶ δὲ αὐτός τε ἀπέθανε τὸν ἀδελφὸν προσαπώλεσεν, ἡλικίᾳ τὸ πρᾶγμα ἐ τρέψας, οὐ τύχῃ.

κλήρῳ νῦν πεπάλαχθε διαμπερές, ὅς κε λάχῃ
οὗτος γὰρ δὴ ὀνήσει ἐϋκνήμιδας Ἀχαιούς·

καὶ ὤνησε λαχών· ὁ δὲ Ἕκτωρ ἡττήθη γνώμῃ στεύσας, οὐ τύχῃ.

δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει.

θησαυροὶ μὲν εἰς ἀνθρώπους οὗτοι παρὰ θεοῖς· μιεύει δὲ αὐτῶν πρὸς τὸ ἐπιβάλλον ἡ τύχη καὶ ῥή καὶ στρατηγῷ καὶ πένητι καὶ πλουσίῳ καὶ πρεσβ καὶ νέῳ. Κροίσῳ δίδωσι χρυσόν, Κανδαύλῃ γυναῖ Πηλεῖ ξίφος, Νέστορι ἀσπίδα, Πτερέλᾳ κόμην χ σῆν, Νίσῳ πλόκαμον πορφυροῦν, Ἀλκιβιάδῃ κ λος, Σωκράτει φρόνησιν, Ἀριστείδῃ δικαιοσύν Λακεδαιμονίοις γῆν, Ἀθηναίοις θάλατταν. εἶτα μέρει τούτων μὲν ἀφείλετο, ἄλλοις δὲ ἔδωκε: οὐδέν μοι δοκεῖ ὁ βίος τῶν ἀνθρώπων πομπῆς δ φέρειν ἐν ταῖς ἡμερησίαις μεταβολαῖς.

ΠΕΡΙ ΤΥΧΗΣ ΤΡΙΤΟΣ.

Οἱ σφόδρα τῇ τύχῃ πεπιστευκότες καὶ τῇ παρο σίᾳ ταύτης ἐπαιρόμενοι δοκοῦσί μοι κάλλιστα σι

ηγορεῖν αὐτῇ καὶ παρασκευάζειν ὅπως ἐπειδὰν μεταπέσῃ, μηδεὶς αὐτῇ μέμφηται. τοὐναντίον γὰρ ἅπαντες τῇ βαρύτητι τῶν εὐτυχούντων δυσχεραίνοντες καὶ τὴν ὕβριν αὐτῶν μεμισηκότες, ὅταν καταλίπῃ τινὰ αὐτῶν, ἐπαινοῦσι, καί φασι δικαίαν αὐτοῖς γεγονέναι τὴν μεταβολήν. δεῖ δὲ τοὺς νοῦν ἔχοντας οὕτω χρῆσθαι τοῖς αὐτομάτοις ἀγαθοῖς ὥστε ὑπαρχόντων μὲν αὐτῶν μηδένα ἐγκαλεῖν, ἐὰν δὲ παύσηταί ποτε, μηδένα ἐφήδεσθαι. τῷ παντὶ γὰρ κρεῖττόν ἐστιν ἐνδεῶς πράττοντα ἀγαπᾶσθαι καὶ δοκεῖν πᾶσι 142R II παρὰ τὴν ἀξίαν ἀπαλλάττειν ἢ τοὐναντίον εὐτυχοῦντα μισεῖσθαι καὶ προσέτι τῇ τύχῃ γίγνεσθαι βλασφημίας αἴτιον, ὡς τοὺς πονηροὺς ἀντὶ τῶν χρηστῶν εὐεργετεῖν προαιρουμένῃ. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων τοὺς βαρέως χρωμένους τοῖς ἐκ τῆς τύχης ὑπάρχουσι πονηροὺς μὲν εἶναί φασι καὶ τῶν ἀγαθῶν ἀναξίους, οὐ μὴν ἀτυχεῖς γε εἰώθασι λέγειν· ἐμοὶ δὲ τοὐναντίον οὗτοι δοκοῦσι πάντων ἀτυχέστατοι καθεστηκέναι. τὸ γὰρ ἐκ τῶν νομιζομένων ἀγαθῶν μηδενὸς χρηστοῦ, βλασφημίας δὲ καὶ μίσους ἀπολαύειν πρὸς τῷ τὴν αὑτοῦ κακίαν γνωριμωτέραν πᾶσι ποιεῖν, πῶς οὐχὶ μεγάλη καὶ φανερὰ δυστυχία; διόπερ οἶμαι τοῖς ἀνοήτοις λυσιτελεῖ τῷ παντὶ μᾶλλον ἐνδεῶς πράττειν καὶ μήτε ἐξουσίας μήτε πλούτου μήτε τῶν τοιούτων μηδενὸς τυγχάνειν. ταπεινοὶ μὲν γὰρ ὄντες λανθάνειν 601M τοὺς πολλοὺς ἔμελλον, ὁποῖοι κατὰ τρόπον ὑπάρχουσιν, ἀρθέντες δὲ ὑπὸ τῆς τύχης ἐπίσημον τὴν πονηρίαν ἔσχον. ὥσπερ οὖν τοῖς τὸ σῶμα φαύλως διακειμένοις βέλτιον καθ' αὑτοὺς ἀποδύεσθαι καὶ μηδέποτε εἰς τὸ κοινόν, ὅπως μηδένα ἔχωσι τῆς περὶ τοῦτο αἰσχύνης μάρτυρα· τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον, οἷς συμβέβηκε τὴν ψυχὴν ἀγεννῆ καὶ μοχθηρὰν ὑπάρχειν,

λυσιτελὲς ἂν εἴη δήπου ἐν ἀγνοίᾳ τοῦ βίου καὶ σκότει τῆς τύχης διατελεῖν. ἀδίκως γάρ μοι δοκοῦσιν οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων τῆς τύχης κατηγορεῖν, ὡς οὐδὲν ἐχούσης βέβαιον οὐδὲ πιστόν, ἀλλὰ ταχὺ δὴ μάλα οἷς ἂν παρῇ, τούτους καταλειπούσης καὶ μεθισταμένης πρὸς ἑτέρους. εἰ μὲν γὰρ καλῶς ἦν ἰδεῖν χρωμένους ὡς τὸ πολὺ τοῖς παρ' αὐτῆς ἀγαθοῖς τοὺς λαμβάνοντας καὶ μὴ τοὐναντίον εὐθὺς ὕβρεως καὶ μισανθρωπίας καὶ θρασύτητος ἐμπιμπλαμένους, οὐκ ἂν ὀρθῶς ἐποίει μὴ τοῖς αὐτοῖς παραμένουσα· νῦν δὲ οἶμαι προαιρεῖται μὲν εὐεργετεῖν ἕκαστον ὡς χρηστὸν καὶ τῶν παρ' αὐτῆς δωρεῶν ἄξιον, ἐπειδὰν δὲ φαῦλον αἴσθηται καὶ ταπεινόν, καταισχύνοντα τὴν εὔνοιαν τὴν παρ' αὐτῆς, εἰκότως ἀφίσταται καὶ ζητεῖ πάλιν ἄλλον, ἐὰν ἄρα ἐπιεικέστερον εὑρεῖν δύνηται· πονηρῶν δὲ τῶν πλείστων ὑπαρχόντων καὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως σπανίως τινὰ φερούσης ἐπιτήδειον εὖ πράττειν, ἐξ ἀνάγκης συνεχεῖς ποιεῖται τὰς μεταβολάς, πολὺ δὲ μᾶλλον διὰ τὴν ἡμετέραν ἢ τὴν αὑτῆς φύσιν. ἔστι δὲ ἄτοπον· αὐτὸς μὲν ἕκαστος οὐ δύναται φέρειν ἐνίους τῶν εὐτυχούντων, ἀλλὰ μικρὸν χρόνον ὁμιλήσας ἀφίσταται, καὶ μᾶλλον αἱρεῖται τὴν αὑτοῦ πενίαν ὅπως ἂν ἐνδέχηται φέρειν ἢ φορτικῶν καὶ ἀνοήτων ἀνέχεσθαι τρόπων· τὴν δὲ τύχην, θεὸν οὖσαν, ἀξιοῖ τοῖς αὐτοῖς τούτοις συζῆν ἄχρι παντὸς καὶ πολλάκις ὑβριζομένην ὕβρεις δεινὰς παραμένειν ἀνδραπόδῳ μηδενὸς ἀξίῳ. παρὰ γὰρ τῶν πλουσίων εἰς μὲν τοὺς συμβιοῦντας ἀνθρώπους ἡ ὕβρις ἐστὶ λοιδορία, προπηλακισμός, κατάγελως, τὸ πληγῆναι πολλάκις, εἰς δὲ τὴν τύχην αὐτὴν ὑπερηφανία, βαρύτης, μικρολογία. — ἀδικώτατά μοι δοκοῦσιν ἐγκαλεῖν οἱ πολλοὶ τῇ τύχῃ. νῦν μὲν γὰρ

αὐτὴν αἰτιῶνται, φάσκοντες ἄπιστον εἶναι καὶ μηδὲν ἔχειν βέβαιον. εἰ δ' ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς παρέμενεν, οὐκ ἔστιν ὅπως οὐχὶ τῷ παντὶ μείζονος καὶ δικαιοτέρας ἐτύγχανε κατηγορίας. ὅπου γὰρ καὶ νῦν ὁρᾶτε τοὺς εὖ πράττοντας οὕτως ὄντας πονηροὺς καὶ βαρεῖς, καὶ 344 R II ταῦτα τοῦ μέλλοντος ὑπάρχοντος ἀδήλου, πόσης ἂν οἴεσθε αὐτοὺς ὑπερηφανίας καὶ σκαιότητος εἶναι μεστούς, εἰ καθόλου μὴ τὴν ἐλπίδα τῆς μεταβολῆς ὑφεωρῶντο; — φασὶ πολλοὶ τὴν τύχην ἄκριτον εἶναι καὶ πονηροῖς ἀνθρώποις προσμένειν, τῶν χρηστῶν δὲ ἀμελεῖν, ἄλλως τε ὅταν ὁρῶσι τοὺς ἠξιωμένους τῶν παρ' ἐκείνης ἀγαθῶν βαρεῖς ὄντας καὶ δυσχρήστους καὶ ἀγεννεῖς. δοκεῖ δέ μοι ἡ τύχη πρὸς αὐτοὺς δίκαια ἂν εἰπεῖν ὅτι φύσει φιλάνθρωπος οὖσα ἀεί τισι πάρεστιν ἡμῶν, οὐχ αἱρουμένη τοὺς ἀξίους οὐδὲ τοὺς πονηρούς, ἀεὶ δὲ οἵοις ἂν αὐτοῖς παραγένηται, τοιούτους αὐτοὺς ὄντας ἐξελέγχεσθαι. δεῖν οὖν τὴν αὐτῶν αἰτιᾶσθαι φύσιν, μὴ τὴν ἐκείνης, ὅτι τοιοῦτοι καθεστήκασιν. ὥστε ὁ μὲν ἐνδεῶς ἔτι πράττων ἄξιος εἶναι δοκεῖ βέλτιον ἀπαλλάττειν· ὅτῳ δ' ἂν ὑπάρξῃ τὰ παρ' αὐτῆς ἀγαθά, εὐθὺς μοχθηρὸς πέφηνεν. ἔστι γὰρ ὅμοιον ὥσπερ εἴ τις, ἀγγείων πολλῶν ὄντων, μηδενὸς δὲ ὑγιοῦς, τὸν εἰς αὐτὰ ἐγχέοντα * βλέπων ῥέον ἀεὶ πληρούμενον. εἴποι γὰρ ἄν, Ἀλλ' ἔστι πάντα τοιαῦτα· ἕως δ' ἂν ᾖ κενά, λανθάνει. — θαυμάζω πῶς ποτε οἱ πολλοὶ τὴν τύχην φασὶν ἐπικίνδυνον εἶναι καὶ μηδὲν τῶν παρ' αὐ-345 R II τῆς ὑπάρχειν βέβαιον. ἐκείνη γὰρ ἐπειδάν τινι δῷ τὰ παρ' αὐτῆς ἀγαθά· ταῦτα δ' ἐστὶ χρήματα, ἰσχύς, δόξα, τιμαί· τούτοις οὐδένα κωλύει χρῆσθαι κατὰ τρόπον καὶ νὴ Δία γε εἰς τἀσφαλὲς αὐτοῖς κατατίθεσθαι, λέγω δὲ οὐκ εἰς τὴν οἰκίαν ἔνδον οὐδ' εἰς τὸ

ταμιεῖον οὐδὲ κλεῖς ἐφιστάντας καὶ μοχλούς. οὐ φυλάττεται γὰρ ὑπὸ τούτων οὐδὲν τῶν παρ' αὐτῆς ἀλλ' εἰς εὔνοιαν ἀνθρώπων, πατρίδος εὐεργεσίαι φίλων βοήθειαν. οὐκοῦν οὐδέποτε αὐτοὺς οὐδὲ ἀφείλετο ἡ τύχη τοὺς ἅπαξ κτησαμένους τῶν οὕτω ἀποκειμένων. οὗτοι γάρ εἰσι θησαυροὶ βέβαιοι κα πᾶσι φανεροὶ τῶν αὐτομάτως περιγιγνομένων. ἐὰ δέ τις λαβὼν ῥίψῃ ἢ καὶ νὴ Δία κακῶς θῇ, θύραι καὶ σφραγῖσι καὶ κλεισὶ πιστεύων, οὐκέτ' οἶμαι δι ἐκείνην ἀπόλλυνται. σφόδρα δὲ καὶ τοῦτο ἄτοπον πρὸς γὰρ τῷ πολλὰ βλασφημεῖν διὰ λόγων κατὰ τῆ τύχης ἔτι καὶ πλάσται καὶ γραφεῖς αὐτὴν λοιδοροῦσιν, οἱ μὲν ὡς μαινομένην καὶ διαρρίπτουσαν γράφοντες, οἱ δὲ ἐπὶ σφαίρας βεβηκυῖαν, ὡς οὐκ ἀσφαλῶς οὐδὲ ἀκινδύνως ἐρηρεισμένην, δέον ἡμᾶς αὐτοὺ τοιούτους πλάττειν καὶ γράφειν τοὺς ἐμπλήκτως κα κακῶς πᾶσι χρωμένους· καὶ μὰ Δία γε οὐκ ἐπὶ σφαιρας, ἀλλ' ἐπ' ἀνοίας ἑστηκότας, καὶ μὴ μάτην τ τύχῃ μέμφεσθαι. — περὶ πάντων μέν, ὡς εἰπεῖ οἱ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνουσ μάλιστα δὲ τὴν ὑπὲρ τῆς τύχης δόξαν ψευδῆ καὶ πα πλανημένην ἔχουσι. φασὶ γὰρ αὐτὴν διδόναι μὲ τοῖς ἀνθρώποις τἀγαθά, ῥᾳδίως δὲ ἀφαιρεῖσθα. καὶ διὰ τοῦτο ὡς ἄπιστον βλασφημοῦσι καὶ φθονερά ἐγὼ δὲ οὐ διδόναι φημὶ τὴν τύχην τούτων οὐδέν, ὡ οἱ πολλοὶ νομίζουσιν. ᾧ γὰρ κύριος ἕκαστος γίγνεται τῶν ὑπαρχόντων καὶ δι' οὗ μόνου κεκτῆσθαι τἀγαθὰ ἀσφαλῶς ἔστιν, οὐ δίδωσιν αὐτοῖς μετὰ τῶ χρημάτων καὶ τῆς δόξης καὶ τῆς δυνάμεως. τοῦτ δ' ἐστὶν οὗ χωρὶς οὐκ ἔστιν οὐδὲ τῶν ἄλλων ἔχει οὐδέν, οἴεσθαι μέντοι καὶ ἀπατᾶσθαι. καθάπερ οὐ οὐδὲ ἡμεῖς, ὅταν εἰς τὴν οἰκίαν τινὰ εἰσαγάγωμεν

τὸ χωρίον ἢ σκεύη τινὰ παράσχωμεν, εὐθὺς κύριον ἐκείνων τοῦτον ἀπεδείξαμεν, ἂν μὴ προσῇ τὸ μετὰ ἀσφαλείας τινὸς καὶ γράμματος, οὕτω καὶ ἡ τύχη κύριον οὐδένα ποιεῖ τῶν ὑφ' αὑτῆς διδομένων, ἐὰν μὴ προσῇ τὸ μετὰ νοῦ καὶ φρονήσεως τινὰ λαμβάνειν. οἱ μὲν δὴ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων εἰώθασιν εὐδαιμονίζειν εὐθὺς οἷς ἂν ὁρῶσι τὰ παρὰ τῆς τύχης ὑπάρχον-
04M τα, ὥσπερ τοῖς πλέουσι συνήδονται πνεῦμα ὁρῶντες ἐπέχον, οὐκ εἰδότες οὔτ' εἰ φορὸν αὐτοῖς τοῦτό ἐστιν οὔτ' εἰ κυβερνήτην ἔχουσιν ἔμπειρον. ἐγὼ δ' οἶμαι τότε δεῖν μακαρίους κρίνειν τοὺς ἐν ἀφθόνοις ὄντας τοῖς παρὰ τῆς τύχης, ὅταν αὐτοῖς καὶ τὸ φρονεῖν παρῇ. καθ' αὐτὰ γὰρ ταῦτα δῆλον ὡς τοῖς ἀνοήτοις γένοιτο ἂν κινδύνου καὶ δυστυχίας αἴτια.

147R II

ΠΕΡΙ ΔΟΞΗΣ ΠΡΩΤΟΣ.

Εἰσί τινες, οἳ τοὺς μὲν φιλαργύρους ἢ φιλόψους ἢ οἰνόφλυγας ἢ περὶ γυναῖκας ἢ παῖδας ἐπτοημένους ἀσώτους ἀποκαλοῦσι καὶ δυστυχεῖς, καὶ τούτων ἕκαστον ἡγοῦνται τὸ μέγιστον ὄνειδος, τοὺς δὲ φιλοτίμους καὶ φιλοδόξους τοὐναντίον ἐπαινοῦσιν, ὡς λαμπρούς· ὥστε καὶ αὐτὸς ἕκαστος ὀψοφαγῶν μὲν ἢ πίνων ἢ ἐρῶν τινος αἰσχύνεται καὶ περιστέλλει τὴν ἀκρασίαν δοξοκοπῶν δὲ καὶ φιλοτιμούμενος οὐδένα ἀνθρώπων βούλεται λανθάνειν, ἀλλὰ ἐν τῷ μέσῳ ταῦτα ποιεῖ. τῶν γὰρ πολλῶν ἕκαστος εὐφημεῖ τὴν τοιαύτην νόσον, λυσιτελεῖν ἡγούμενος αὑτῷ. καὶ δημοσίᾳ σχεδὸν αἱ πόλεις ἅπασαι δελέατα ἐξευρήκασι παντοῖα τοῖς ἀνοήτοις, στεφάνους καὶ προεδρίας καὶ

κηρύγματα. τοιγαροῦν ἤδη τινὰς τούτων ἐπιθυμοῦν-
τας ἀθλίους καὶ πένητας ἀπέδειξαν, οὐδὲν ὀρέγοντες
μέγα οὐδὲ θαυμαστόν, ἀλλ' ἐνίους ἀπὸ θαλλοῦ πε-
ριάγοντες, ὥσπερ τὰ πρόβατα, ἢ στέφανόν τινα ἢ
ταινίαν ἐπιβάλλοντες. οὐκοῦν ὁ τοιοῦτος, ἐξὸν αὐτῷ
μυρίους, εἰ ἐθέλοι, στεφάνους προῖκα ἔχειν, οὐ μό-
νον ἐλάας ἢ δρυός, ἀλλὰ καὶ κιττοῦ καὶ μυρρίνης,
πολλάκις τὴν οἰκίαν ἀπέδοτο καὶ τὰ χωρία, καὶ μετὰ
ταῦτα περιέρχεται πεινῶν καὶ φαῦλον τριβώνιον ἔχων.
ἀλλὰ κηρύττεται, φησίν, ὑπὸ τῶν πολιτῶν. ἀλλ'
ὥσπερ ἀπολωλὸς ἀνδράποδον. οὐκοῦν εἰκότως χρῶν- 60
ται πρὸς τὰς χειροτονίας τῷ τῆς ἐλάας θαλλῷ διὰ τὸ
φύσει πικρὸν ὑπάρχειν. τοὺς δοξοκόπους ἐκβάλλου- 34
σιν ἐκ τῶν ἀγορῶν οἱ δῆμοι κραυγῇ καὶ ψόφῳ, κα-
θάπερ οἶμαι τοὺς ψᾶρας οἱ γεωργοί. κἀκεῖνοι μὲν
μεθίστανται πρὸς ὀλίγον· τοῖς δὲ οὐκ ἔστιν εἰς οὐδὲν
ἔτι τῶν ἰδίων ἐπάνοδος, ἀλλὰ περιίασι μικρὸν ὕστε-
ρον πτωχοί, καὶ οὐδεὶς ἂν προσαγορεύσειεν ἰδὼν ἐκ
τῶν πρότερον διαρρηγνυμένων. τοσαύτη δ' ἐστὶν ἡ
τοῦ τύφου δύναμις ὥστε παρὰ μὲν τῶν βαφέων ἀγο-
ράσεις δυοῖν μνῶν ἢ τριῶν καλὴν πορφύραν· δημο-
σίᾳ δ' εἰ ἐθέλοις, πολλῶν πάνυ ταλάντων ὤνιος. καὶ
τὰς μὲν ἐκ τῆς ἀγορᾶς ταινίας ὀλίγων δραχμῶν, τὰς δὲ
ἐκ τῆς ἐκκλησίας πολλάκις ἁπάσης τῆς οὐσίας. καὶ
τοὺς μὲν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς κηρυττομένους ἀθλίους πάν-
τες νομίζουσι, τοὺς δ' ἐν τῷ θεάτρῳ μακαρίους· καὶ
τούτους μὲν κηρύττεσθαί φασιν, ἐκείνους δὲ ἀποκη-
ρύττεσθαι, δῆλον ὅτι παρὰ μίαν συλλαβὴν γιγνομέ-
νης τῆς διαφορᾶς. οὕτω δὲ πάνυ τῶν ἀνθρώπων κα-
τεφρόνησαν οἱ πρότερον καὶ τὴν εὐήθειαν αὐτῶν συν-
εῖδον ὥστε ὑπὲρ τῶν μεγίστων πόνων καὶ πληγῶν
φύλλα προύθεσαν. ἀλλ' ὅμως εἰσὶν οἱ χάριν τούτων

ἀποθνήσκειν αἱρούμενοι. τῶν δὲ αἰγῶν οὐκ ἂν οὐδεμία κατακρημνίσειεν αὑτὴν κοτίνου χάριν, καὶ ταῦτα παρούσης ἑτέρας νομῆς. καίτοι ταῖς μὲν αἰξὶν οὐκ ἀηδὴς ὁ κότινος, ἄνθρωπος δὲ οὐκ ἂν φάγοι. καὶ τὴν μὲν ἐξ Ἰσθμοῦ πίτυν, οὐδὲν οὖσαν τῶν ἄλλων χλωροτέραν, μετὰ πολλοῦ πόνου καὶ κακῶν ἀναιροῦνται, πολλάκις ἀργύριον πολὺ διδόντες· καὶ ταῦτα τοῦ φυτοῦ μηδεμίαν ὠφέλειαν ἔχοντος· οὔτε γὰρ σκιὰν
349R II ποιεῖν οὔτε καρπὸν φέρειν δύναται τό τε φύλλον δριμὺ καὶ καπνῶδες· τῆς δ' ἐκ Μεγάρων πίτυος οὐδεὶς ἐπιστρέφεται. κἂν μὲν ἕτερός τις μὴ κατεαγὼς τὴν κεφαλὴν δήσηται, καταγελᾶται· τοῖς δὲ βασιλεῦσι πρέπειν δοκεῖ καὶ πολλαὶ μυριάδες τεθνήκασιν ὑπὲρ τούτου τοῦ ῥάκους. ὅτι μὲν γὰρ διὰ χρυσοῦν πρόβατον ἀνάστατον συνέβη γενέσθαι τηλικαύτην οἰκίαν τὴν Πέλοπος οἱ τραγῳδοί φασι. καὶ κατεκόπη μὲν τὰ
606M τοῦ Θυέστου τέκνα, τῇ Πελοπίᾳ δὲ ὁ πατὴρ ἐμίχθη καὶ τὸν Αἴγισθον ἔσπειρεν· οὗτος δ' ἀπέκτεινε μὲν μετὰ τῆς Κλυταιμνήστρας τὸν Ἀγαμέμνονα τὸν ποιμένα τῶν Ἀχαιῶν, κἀκείνην Ὀρέστης ὁ υἱός, καὶ τοῦτο ποιήσας εὐθὺς ἐμαίνετο. τούτοις δὲ οὐκ ἄξιον ἀπιστεῖν, ἃ γέγραπται μὲν οὐχ ὑπὸ τῶν τυχόντων ἀνδρῶν, Εὐριπίδου καὶ Σοφοκλέους, λέγεται δὲ ἐν μέσοις τοῖς θεάτροις, ἐπειδὴ ἰδεῖν ἔστιν ἑτέραν οἰκίαν συντριβεῖσαν πλουσιωτέραν ἐκείνης διὰ γλῶτταν καὶ νὴ Δία ἑτέραν κινδυνεύουσαν. τοιούτων δὲ τῶν κατὰ τὴν δόξαν ὄντων καὶ μυρίων ἄλλων ἀτοπωτέρων πῶς οὐχὶ τῷ παντὶ δυσχερέστερος ὁ πρὸς ταύτην κεχηνὼς τοῦ πρὸς ἄλλ' ὁτιοῦν ἐπτοημένου; τὸν φίλοψον εἰς ἰχθῦς ἀποπίμπλησι καὶ οὐδεὶς ἂν αὐτὸν κωλύσειεν ἥδε-
350R σθαι τῶν ἐχθρῶν· ὁμοίως ὁ πρὸς παῖδας ἀθλίως ἔχων,
II ἐὰν εἰς ὡραῖον ἐμπέσῃ, τοῦτον ἕνα ὄντα θεραπεύει,

καὶ πολλάκις μικροῦ κατειργάσατο. τὸν οἰνόφλυγα ἕν Θάσιον κατέπλησε, καὶ πιὼν Ἐνδυμίωνος ἥδιον καθεύδει· τῷ δοξοκόπῳ δὲ οὐκ ἂν εἷς ἐπαινῶν ἐξαρκέσειεν, ἀλλ' οὐδὲ χίλιοι πολλάκις. ὅτι μὲν γὰρ ῥᾷό[illegible] ἐστι μεταχειρίσασθαι τὸ χαλεπώτατον μειράκιον το[illegible] μετριωτάτου δήμου τίς οὐκ ἂν φήσειεν; ὅσῳ μέντο[illegible] προχωρεῖ τὸ τῆς δόξης ἐπὶ πλέον, τοσούτῳ μᾶλλο[illegible] οὐκ ἔστιν ὕπνου λαχεῖν· ἀλλ' ὥσπερ οἱ φρενιτίζοντες, ἀεὶ μετέωρος οὗτος καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν. ν[illegible]ὴ Δί', ἀλλ' ἐκείνων ἰδεῖν ἔστιν ἕκαστον περὶ τὸν οἶνο[illegible] καὶ τὰς ἑταίρας καὶ τὰ ὀπτανεῖα· τῷ τοιούτῳ δὲ οὐ[illegible] ἀνάγκη πολὺ μὲν ὄψον ἀγοράζειν, πολὺν δὲ οἶνο[illegible], αὐλητὰς δὲ καὶ μίμους καὶ κιθαριστὰς καὶ θαυματοποιοὺς συνακτέον, ἔτι δὲ πύκτας καὶ παγκρατιαστὰς καὶ παλαιστὰς καὶ δρομεῖς καὶ τὸ τοιοῦτον ἔθνος, [illegible]ἴ γε μὴ μέλλει φαύλως μηδὲ ἀγεννῶς ἑστιάσειν τ[illegible] πλῆθος; τοιοῦτος μὲν γὰρ οὐδεὶς πώποτε τῶν ὀψοφάγων γέγονεν, ὅστις ἐπεθύμησε λέοντος ἀγρίου [illegible]ἢ ταύρων ἑκατόν· οἱ δὲ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν ἐθέλοντες οὐ μόνον τούτων ἐπιθυμοῦσιν, ἀλλ' ὅσων οὐδ[illegible] 607 M

εἰπεῖν ἔστιν. οὐ γὰρ ὀλίγοις λίνοις, φασίν, ἢ δυσ[illegible] ἢ τρισὶν ἑταίραις οὐδὲ δέκα Λεσβίαις θηρεύετα[illegible]ι δόξα καὶ δῆμος ὅλος εἰς πειθὼ καὶ φιλίαν ἄγεται, μυρίων ἀντιπραττόντων· ἀλλὰ ἀνάγκη πόλεως ἀκολασίαν ἔχειν καὶ φιλῳδὸν καὶ φιλοχορευτὴν καὶ φιλοπότην καὶ ὀψοφάγον εἶναι, καὶ πάντα δὴ τὰ τοιαῦτα 351 R II

μὴ ὡς ἕνα ἄνδρα, ἀλλὰ μυρίους ἢ δισμυρίους ἢ δεκάκις, ἡλίκης ἂν ποτε ἐρασθῇ πόλεως. ἀεὶ δ' ἂν παρὰ τῷ τοιούτῳ καταλάβοις

αὐλῶν συρίγγων τ' ἐνοπὴν ὅμαδόν τ' ἀνθρώπων.
— παρὰ δὲ πλήθουσι τράπεζαι
σίτου καὶ κρειῶν, —

— μέθυ δ' ἐκ κρητήρων — οἰνοχόοι φορέουσι.
κνισῆεν δέ τε δῶμα περιστεναχίζεται αὐλῇ
ἤματα, νύκτας δ' αὖτε παρ' αἰδοίῃς ἀλόχοισιν

οὐδέποθ' εὕδουσιν, οὐδ' ἂν πάνυ πολλοὺς ὑποστορέσωνται τάπητας. ὥστε τούς γε φιλόπαιδας καὶ σφόδρα οἶμαι μακαρίζειν αὐτοὺς τοῖς φιλοδόξοις παραβάλλοντας, ὅταν αὐτοὶ μὲν ὄρτυγας ζητῶσιν ἢ ἀλεκτρυόνα ἢ ἀηδόνιον, τοῖς δὲ ὁρῶσιν ἀνάγκην οὖσαν ἀμοιβαίαν πῶλον ζητεῖν ἢ τῶν Ὀλυμπίασι νενικηκότων τινὰ πέντε μισθοῦσθαι ταλάντων. καὶ αὐτοὶ μὲν εἴτε τὸν παιδαγωγὸν ἢ τὸν ἀκόλουθον ἐγάστρισαν· οἱ δὲ ἂν μὴ τοὐλάχιστον ἑκατὸν τῆς ἡμέρας πολυτελῶς ἑστιάσωσιν, οὐδὲν αὐτοῖς ὄφελος. τοῖς μὲν οὖν κάμνουσιν ἡσυχίας προνοοῦσιν οἱ θεραπεύοντες, ὅπως R καθεύδωσι· τοῖς δὲ δοξοκόποις, ὅταν ἡσυχίας τυγχάνωσι, τότε μάλιστα ὕπνος οὐκ ἔπεισιν. οἱ μὲν οὖν χρημάτων ἢ γένους ἐπιτυχόντες ἤ τινος τῶν τοιούτων ἢ σώματος ἢ διανοίας ἢ λαλιὰν γοῦν περιποιησάμενοι, καθάπερ ἐπτερωμένοι, μόνον οὐ κατ' ἄστρων φέρονται, δημαγωγοί τε καὶ ξεναγοὶ καὶ σοφισταὶ λεγόμε- 3 M νοι, δήμους καὶ σατράπας καὶ μαθητὰς θηρεύοντες· τῶν δὲ ἄλλων ἕκαστος τῶν μηδεμίαν χορηγίαν ἐχόντων, ὑπὸ δὲ τῆς αὐτῆς νόσου κρατουμένων, περιέρχεται πρὸς ἕτερον ζητῶν καὶ τί περὶ αὐτοῦ λέγει τις φροντίζων. κἂν μὲν εὐφημήσῃ τις, ὡς οἴεται, μακάριος καὶ φαιδρός· εἰ δὲ μή, ταπεινός τε καὶ κατηφὴς καὶ τοιοῦτον αὐτὸν εἶναι νομίζων ὁποῖον ἂν εἴπῃ τις. καὶ δίαιταν μὲν ἢ δίκην ἂν ἔχῃ πρός τινα, οὐκ ἀξιοῖ τὸν διαιτητὴν ἢ τὸν δικαστὴν τοῖς τυχοῦσι προσέχειν μάρτυσιν, αὐτὸς δ' ὑπὲρ ἑαυτοῦ πάντας ἀξιόχρεως ἡγεῖται. τί δὴ κακοδαιμονέστερον ἀνθρώπων ἐπ' ἄλλοις κειμένων καὶ τὸν ἀπαντῶντα κύριον ἐχόντων,

πρὸς ὃν ἀεὶ βλέπειν ἀνάγκη καὶ σκοπεῖν τὸ πρόσωπον ἑκάστου, καθάπερ τοῖς οἰκέταις τὸ τῶν δεσποτῶν; πᾶσα μὲν οὖν ἐστι δουλεία χαλεπή· τοὺς δὲ ἀπὸ τύχης ἐν οἰκίᾳ τοιαύτῃ δουλεύοντας, ἧς δύο ἢ τρεῖς δεσπόται, καὶ ταῦτα ταῖς τε ἡλικίαις καὶ ταῖς φύσεσι διάφοροι· 553 R II λέγω δὲ πρεσβύτης ἀνελεύθερος καὶ τούτου παῖδες νεανίσκοι πίνειν καὶ σπαθᾶν θέλοντες· τίς οὐκ ἂν τῶν ἄλλων οἰκετῶν ὁμολογήσειεν ἀθλιωτέρους, ὅταν τοσούτους δέῃ θεραπεύειν, καὶ τούτων ἕκαστον ἄλλο τι βουλόμενον καὶ προστάττοντα; εἰ δέ τις δημόσιος οἰκέτης εἴη πρεσβυτῶν, νεανίσκων, πενήτων, πλουσίων, ἀσώτων, φιλαργύρων, ποῖός τις ἂν ὁ τοιοῦτος εἴη; οἶμαι δέ, εἴ τις ἐν τοιαύτῃ πόλει χρήματα ἔχων ἠναγκάζετο βιοῦν, ἐν ᾗ πᾶσιν ἐξῆν ἁρπάζειν τὰ τοῦ πέλας, καὶ μηδεὶς νόμος ἐκώλυε, παραχρῆμα ἂν ἀπέστη τῶν χρημάτων, εἰ καὶ φιλαργυρίᾳ τοὺς πώποτε ὑπερεβεβλήκει. τοῦτο δὴ νῦν ἐπὶ τῆς δόξης ἐστίν. ἐφεῖται γὰρ εἰς ταύτην τῷ βουλομένῳ τινὰ βλάπτειν καὶ πολίτῃ καὶ ξένῳ καὶ μετοίκῳ. τοῖς ἀτίμοις ἀβίωτος εὐλόγως ὁ βίος φαίνεται, καὶ πολλοὶ μᾶλλον αἱροῦνται θάνατον ἢ ζῆν τὴν ἐπιτιμίαν ἀποβαλόντες, ὅτι τῷ ἐθελήσαντι τύπτειν ἔξεστι καὶ κόλασις οὐκ ἔστιν οὐδεμία τοῦ προπηλακίζοντος. οὐκοῦν τὸν δοξοκόπον ἅπασιν ἔξεστι τύπτειν τῷ παντὶ χαλεπωτέρας πληγὰς τῶν εἰς τὸ σῶμα. καίτοι τοὺς μὲν ἀτίμους οὐκ ἂν εὕροι τις ῥᾳδίως ὑπό τινος τοῦτο πάσχοντας· τὸ γὰρ νεμεσητὸν οἱ πολλοὶ καὶ τὸν φθόνον εὐλαβοῦνται καὶ τὸ τελευταῖον ἐκ τῶν ἀσθενεστέρων αὐτοῖς οὐδείς ἐστι κίνδυνος. τοῦ δὲ βλασφημεῖν μάλιστα τοὺς δοκοῦντας ἐνδόξους οὐδεὶς φείδεται οὐδὲ ἀδύνατος οὐδεὶς οὕτως, ὅστις οὐκ ἂν ἰσχύσαι ῥῆμα εἰπεῖν. τοιγαροῦν μέτριός τις τῶν ἀρχαίων συνεχῶς τινος αὐτῷ

ροσφέροντος τοιούτους λόγους, Οὐ μὴ παύσει κα-ῶς ἀκούων ὑπ' ἐμοῦ, Κἀγώ, φησιν, ὑπὸ σοῦ καλῶς κούσομαι; βέλτιον δὲ ἴσως ἦν μηδὲ εἰ λέγει τὴν ἀρ-ὴν προσποιεῖσθαι. τὸν οἰκέτην πολλάκις ἀνειμένον αὶ παίζοντα ὁ δεσπότης περιπεσὼν κλάειν ἐποίησε· ὸν δὲ τῆς δόξης ἥττονα ὁ βουλόμενος ἑνὶ ῥήματι συν-στειλεν. εἴ τις ἐπῳδὰς ἠπίστατο τοιαύτας παρὰ τῆς Μηδείας μαθὼν ἢ παρὰ τῶν Θετταλῶν, ὥστε φθεγ-όμενος τῶν ἀνθρώπων οὓς ἤθελε ποιεῖν κλάειν καὶ δυνᾶσθαι μηδενὸς κακοῦ παρόντος, οὐκ ἂν ἐδόκει υραννὶς εἶναι ἡ τούτου δύναμις; πρὸς οὖν τὸν ἐπὶ όξῃ κεχαυνωμένον οὐκ ἔστιν οὐδεὶς ὃς οὐκ ἔχει ταύ-ην τὴν ἰσχύν. δύο γὰρ ἢ τρία ῥήματα εἰπὼν εἰς συμ-ορὰν καὶ λύπην ἐνέβαλε. καὶ μὴν εἴ γέ τις οὕτως ἐκ αιμονίου τινὸς ἔχοι τὸ σῶμα, ὥστε ἄν τις αὐτῷ κα-αράσηται, παραχρῆμα πυρέττειν ἢ τὴν κεφαλὴν ἀλ-εῖν, οὗτος ἂν ἀθλιώτερος ὑπῆρχε τῶν τρισαθλίων· ἰ δέ τις οὕτως ἀσθενῶς ἔχοι τὴν διάνοιαν, ὥστε εἴ ις λοιδορήσειεν αὐτόν, ἐξίστασθαι παραχρῆμα τὴν υχήν, πῶς οὐχὶ τῷ τοιούτῳ φευκτὸς ὁ βίος; εἰ δέ ις κρίνοιτο καθ' ἑκάστην ἡμέραν περὶ ὅτου δήποτε, περὶ τοῦ ζῆν ἢ περὶ τῶν χρημάτων, ἆρ' οὐχὶ τῷ παντὶ έλτιον ἐᾶσαι τοῦτο καὶ μηκέτι τὸ λοιπὸν κινδυνεύειν; αὶ εἰ μὲν περὶ χρημάτων, τὰ χρήματα· εἰ δὲ περὶ οῦ ζῆν, τὸν βίον; τί οὖν; ὁ περὶ τῆς δόξης ἀγὼν οὐκ εἰ τοῖς ἀνθρώποις τοῖς ἀνοήτοις ἐνέστηκεν, οὐ μό-ον ἅπαξ τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ πολλάκις, οὐδὲ ἐφ' ὡρισμένοις δικασταῖς, ἀλλὰ πᾶσιν ἁπλῶς, καὶ τού-οις ἀνωμότοις καὶ μήτε μαρτύρων ἐπιστρεφομέ-οις μήτε τεκμηρίων; μήτε γὰρ εἰδότες μήτε ἀκού-ντες μήτε λαχόντες δικάζουσι, καὶ οὐδὲν αὐτοῖς δια-φέρει πίνουσιν ἢ λουμένοις τὴν ψῆφον φέρειν· καὶ τὸ

πάντων δεινότατον· ὃν γὰρ ἂν ἀπολύσῃ τήμερον αὔριον καταδικάζει. οὐκοῦν ἀνάγκη τὸν ὑπὸ τῆς νό σου ταύτης ἐχόμενον ὑπεύθυνον περιέρχεσθαι κα προσέχειν ἑκάστῳ καὶ δεδοικέναι μή τινα ἑκὼν ἄκων λυπήσῃ, μάλιστα τῶν ἑτοίμων τινὰ καὶ τῶ εὐτραπέλων. εἰ γὰρ καὶ μικρόν, οἷα πολλὰ συμβαι νει, προσκρούσας τινὶ τύχοι, εὐθὺς ἐπαφῆκε ῥῆμα χα λεπόν· καὶ τοῦτο εἰπών, ἐὰν μὲν ἀποτύχῃ πως, ἧττ ἐτάραξεν· ἐὰν δ' ἐπιτύχῃ τοῦ καιρίου, παραχρῆμ ἀνῄρηκε. πολλοὶ μὲν γὰρ οὕτως ἔχουσιν ὥστε ὑπ παντὸς διατρέπεσθαι καὶ διαρρεῖν. οὐ μὴν ἀλλὰ κ ἐνίοτε ἄλλα ἐπ' ἄλλοις μᾶλλον ἰσχύει· καθάπ οἶμαι τῶν παιδαρίων ἕκαστον ἰδιότροπόν τινα μορμ δέδοικε καὶ ταύτην συνείθισται φοβεῖσθαι· τὰ μ γὰρ φύσει δειλὰ πᾶν ὅ,τι ἂν δείξῃ τις ὡς φοβερὸν βο πλὴν ἐπί γε τούτων τῶν μειζόνων ἤδη τινά ἐστι πρ τινας. τὸν πτωχὸν τὸν ἀλαζόνα καὶ θέλοντα φαίν σθαι Κροῖσον ἐξίστησιν ὁ Ἶρος· καὶ οὐδὲ τὴν Ὀδύ σειαν ἀναγιγνώσκει διὰ τὸ

ἦλθε δ' ἐπὶ πτωχὸς πανδήμιος, ὃς κατὰ ἄστυ
πτωχεύεσκ' Ἰθάκης·

τὸν ἐκ δούλων ὁ Κέρκωψ, τὸν εὐτελῆ τὴν ὄψιν καὶ κα λὸν εἶναι βουλόμενον ὁ Θερσίτης. ἐὰν μὲν γὰρ εἰ λίχνον ἢ φιλάργυρον σκώψῃς ἢ κίναιδον ἢ καθόλο πονηρὸν τὸν ἐπὶ τῇ σωφροσύνῃ κομῶντα καὶ τῇ ἀρετὴν ἐπιγεγραμμένον, ὅλον ἀπολώλεκας. ὁ Περ σεὺς τὴν κεφαλὴν τῆς Γοργόνος περιφέρων καὶ ταύ την τοῖς ἐχθροῖς δεικνὺς ἐποίει λίθους· οἱ πολλ δὲ ὑφ' ἑνὸς ῥήματος, ἐὰν ἀκούσωσι, λίθοι γεγόνασ καὶ τοῦτο οὐ δεῖ περιφέρειν ἐν πήρᾳ φυλάττον αὐτό. καίτοι φέρε, εἰ καὶ τῶν [ὀρνέων τὰς] φων συνίεμεν, τῶν κοράκων ἢ κολοιῶν καὶ τῶν ἄλλ

ζῴων, οἷον βατράχων ἢ τεττίγων, δῆλον ὅτι καὶ ταῖς τούτων φωναῖς ἂν προσεῖχομεν, τί λέγει περὶ ἡμῶν ὁ κολοιὸς ὁ πετόμενος ἢ τί φησιν ἡ κίττα καὶ τίνα ἔχει δόξαν. οὐκοῦν εὐτύχημα τὸ μὴ συνιέναι. πόσοι δὴ τῶν ἀνθρώπων τῶν βατράχων εἰσὶν ἀφρονέστεροι καὶ τῶν κολοιῶν; ἀλλ' ὅμως κινεῖ τὰ παρὰ τούτων ἡμᾶς καὶ πάνυ κακῶς διατίθησιν. οὐ μὴν ὅ γ' ἀφεὶς ἐλεύθερον ἑαυτὸν ἐπιστρέφεται τῆς τῶν πολλῶν φλυαρίας, ἀλλὰ τῆς μὲν ἐκείνων ἀδολεσχίας καταγελᾷ, πάλαι δὴ πρὸς ἅπαντας εἰρηκώς,

οὐκ ἀλέγω, ὡσεί με γυνὴ βάλοι ἢ πάϊς ἄφρων·
κωφὸν γὰρ βέλος ἀνδρὸς ἀνάλκιδος οὐτιδανοῖο.

τὸν Ἡρακλέα τὸν τοῦ Διὸς πόσους οἴει βλασφημεῖν, τοὺς μὲν ὡς κλῶπα, τοὺς δὲ ὡς βίαιον, τοὺς δὲ καὶ μοιχὸν λέγειν ἢ τεκνοκτόνον; ἀλλ' ὅμως οὐδὲν αὐτῷ τούτων ἔμελεν οὐδὲ ἦν ἴσως τις ὁ ταῦτα φανερῶς λέγων, ἐπεὶ παραχρῆμα ἂν ὑπέσχε τὴν δίκην. καὶ σὺ τοίνυν, εἰ μὴ τῶν ἄλλων καταφρονῆσαι πείσεις σαυτόν, οὐδέποτε παύσει κακοδαιμονῶν, ἀλλ' ἀεὶ βίον ἄθλιον ζήσεις καὶ χαλεπόν, πᾶσιν ὑποκείμενος τοῖς βουλομένοις λυπεῖν, καὶ τοῦτο δὴ τὸ τοῦ λόγου, λαγῶ βίον ζῶν. ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν τοὺς κύνας καὶ τὰ δίκτυα καὶ τοὺς ἀετοὺς δεδοίκασι· σὺ δὲ τοὺς λόγους ἐπτηχὼς καὶ τρέμων περιελεύσει, μηδεμίαν φυλακὴν φυλάξασθαι δυνάμενος, μηδ' ἂν ὁτιοῦν πράττῃς, μηδ' ἂν ὅπως βούλῃ διάγῃς. ἀλλ' ἐὰν μὲν ἐμβάλλῃς συνεχῶς εἰς τὴν ἀγοράν, ἀγοραῖος ἀκούσει καὶ συκοφάντης· ἐὰν δὲ τοὐναντίον φυλάττῃ τὸ τοιοῦτον καὶ μᾶλλον ᾖς κατ' οἰκίαν καὶ πρὸς τοῖς ἑαυτοῦ, δειλὸς καὶ ἰδιώτης καὶ τὸ μηδέν· ἐὰν δὲ παιδείας προνοῇ, εὐήθης καὶ μαλακός· ἐὰν δὲ ἐπ' ἐργασίας ᾖς τινος, βάναυσος· ἐὰν σχολάζων περιπατῇς, ἀργός· ἐὰν ἐσθῆτα μαλακω-

τέραν ἀναλάβῃς, ἀλαζὼν καὶ τρυφερός· ἐὰν ἀνυπόδητος ἐν τριβωνίῳ, μαίνεσθαί σε φήσουσι. Σωκράτην διαφθείρειν τοὺς νέους ἔφασαν, εἰς τὸ θεῖον ἀσεβεῖν· καὶ οὐκ εἶπον ταῦτα μόνον· ἧττον γὰρ ἂν ἦν· ἀλλὰ καὶ ἀπέκτειναν αὐτόν, ἀνυποδησίας δίκην λαμβάνοντες. Ἀριστείδην ἐξωστράκισαν Ἀθηναῖοι, καίτοι πεπεισμένοι σαφῶς ὅτι δίκαιος ἦν. τί δεῖ δόξης ἐπιθυμεῖν, ἧς καὶ ἐὰν τύχῃ τις, οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ πολλάκις ἀπώνατο; [δέον πολλάκις εὐλαβεῖσθαι, κἂν ἄρα συμβαίνῃ τινί.] τῷ Βίωνι δοκεῖ μὴ δυνατὸν εἶναι τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, εἰ μὴ πλακοῦντα γενόμενον ἢ Θάσιον· εὐήθως, ἐμοὶ δοκεῖν. πολλάκις γὰρ οὐδὲ ἐν δείπνῳ δέκα ἀνθρώπων ὁ πλακοῦς ἤρεσε πᾶσιν, ἀλλ' ὁ μὲν ἕωλον εἶναί φησιν, ὁ δὲ θερμόν, ὁ δὲ λίαν γλυκύν· εἰ μὴ νὴ Δία Βίων φησὶν ὅτι καὶ θερμὸν πλακοῦντα καὶ ἕωλον δεῖ γενέσθαι καὶ ψυχρόν. καθόλου δὲ οὐ τοιοῦτόν ἐστι τὸ πρᾶγμα· πόθεν; ἀλλὰ καὶ μύρον δεῖ καὶ αὐλητρίδα γενέσθαι καὶ μειράκιον ὡραῖον καὶ Φίλιππον τὸν γελωτοποιόν. λείπεται δὲ ἓν ἴσως, ὃ δεήσει γενέσθαι τὸν θέλοντα ἀρέσαι τοῖς πολλοῖς, ἀργύριον. οὔκουν, κἂν ἀργύριον γένηταί τις, εὐθὺς ἤρεσεν· ἀλλὰ δεῖ ῥάττεσθαι καὶ δάκνεσθαι. τί οὖν ἔτι διώκεις, ὦ κακόδαιμον, πρᾶγμα ἀκίχητον; οὔτε 330 γὰρ μύρον οὔτε στέφανος οὔτε οἶνος σὺ γένοιό ποτ' ἂν οὔτ' ἀργύριον. [κἂν ἀργύριον γένηταί τις, χρυσίον ἐντιμότερον, κἂν χρυσίον, ἐψηθῆναι δεήσει. τὸ γὰρ ᾧ διαφέρει τῶν πλουσίων ἕκαστος ἔοικε τῷ νομίσματι. καὶ γὰρ τοῦτο ἐπαινεῖ μὲν οὐδείς, χρῆται δὲ ἕκαστος τῶν λαβόντων· ἔπειτα ὑπὸ τῶν χρωμένων ἐκτρίβεται καὶ τελευταῖον ἐν τοῖς ἀδοκίμοις ἐγένετο. κἀκεῖνος εἰς τοὺς πένητας παρηγγυήθη καὶ τοὺς ἀδοκίμους, καὶ οὐδεὶς ἔτι τὸν τοιοῦτον προσίεται τῶν

613 M πρότερον τεθαυμακότων, ἀλλ' οὐδὲ στρέψας ἀπορρίπτει. ταῖς τῶν τραγῳδῶν Ἐρινύσιν ἔοικεν ἡ δόξα· τὸ μὲν γὰρ φαινόμενον αὐτῆς λαμπρὸν ὅμοιον τῇ λαμπάδι, τὴν δὲ μάστιγα τοῖς κρότοις τις ἂν οἶμαι καὶ τῇ 430 R II βοῇ τῶν πολλῶν προσεικάσειε, τοῖς δὲ ὄφεσι τοὺς ἐνίοτε συρίττοντας. πολλάκις οὖν ἐν ἡσυχίᾳ τινὰ ὄντα καὶ μηδὲν ἔχοντα κακὸν ἁρπάσασα καὶ τῇ μάστιγι ψοφήσασα ἐξέβαλεν εἰς πανήγυρίν τινα ἢ θέατρον.]

ΠΕΡΙ ΔΟΞΗΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ.

Τίνι γὰρ δοκεῖ σοι διαφέρειν μάλιστα ὁ σώφρων ἀνὴρ καὶ φιλόσοφος ἡμῶν τῶν πολλῶν τε καὶ εἰκῇ φερομένων; — Δ. Ἐμοὶ μέν, εἰ δεῖ οὕτως ἀποφήνασθαι φαύλως τε καὶ ἀκόμψως, ἀληθείᾳ δοκεῖ διαφέρειν καὶ τῷ ἐπίστασθαι οὐ μόνον τῶν πολλῶν, ἀλλὰ τῶν πάνυ ὀλίγων τε καὶ μακαρίων νενομισμένων, τὸν φιλόσοφον. — Τῷ ὄντι μέντοι φαῦλον καὶ ἄκομψον τὸ ῥῆμα. — Δ. Καί μοι τόδε εἰπὲ πρὸς θεῶν, ἄλλο τι ἢ ἀληθείᾳ φῂς διαφέρειν τῶν ἄλλων τὸν φιλόσοφον καὶ τῷ πρὸς ἀλήθειαν ἕκαστον, ἀλλὰ μὴ κατὰ δόξαν σκοπεῖν; — Φαύλῳ γὰρ ἄν, ὦ ἄριστε, κανόνι καὶ παντάπασι σκολιῷ μὰ Δί' οὐ μίαν τινὰ καμπὴν ἔχοντι, μυρίας δὲ καὶ πάσας ὑπεναντίας, τὰ πράγματα σταθμῷτο τῇ δόξῃ πειρώμενος ἀπευθύνειν αὐτά. — Δ. Πό-431 R II τερον οὖν τὰ μὲν ἄλλα πάντα πρὸς ἀλήθειαν σκοπεῖ, τὴν δόξαν οὐδαμῇ προσφέρων ὡς ψευδῆ τινα τῷ ὄντι καὶ ἀστάθμητον στάθμην καὶ κανόνα τοιοῦτον, ὁποῖον ἄρτι εἴρηκας· αὐτὸς δὲ αὐτὸν τούτῳ τῷ κανόνι καὶ ταύτῃ τῇ στάθμῃ σταθμώμενος ἄξιος ἂν εἴη; — Οὐ

μὰ Δί' οὐδαμῶς. — Δ. Δῆλον γὰρ ὅτι οὐδέποτε γνοίη ἂν ἑαυτὸν οὕτω σκοπῶν. — Οὐ γὰρ ἂν γνοίη. — Δ. Ὥστε οὐκ ἂν ἔτι πείθοιτο τῷ Δελφικῷ προσρήματι κελεύσαντι παντὸς μᾶλλον γιγνώσκειν αὑτόν; — Πῶς γὰρ ἂν πείθοιτο; — Δ. Οὔκουν οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδὲν εἴσεται πραγμάτων αὑτὸν ἀγνοῶν, οὐδὲ δυνήσεται πρὸς ἀλήθειαν ἐξετάζειν αὑτοῦ πρώτου ἐσφαλμένος. — Παντάπασι μὲν οὖν. — Δ. Χαίρειν οὖν ἐάσει τιμὰς καὶ ἀτιμίας καὶ ψόγον τε καὶ ἔπαινον τὸν παρὰ τῶν ἠλιθίων ἀνθρώπων, ἐάν τε πολλοὶ τύχωσιν ὄντες ἐάν τε ὀλίγοι μέν, ἰσχυροὶ δὲ καὶ πλούσιοι. τὴν δ γε καλουμένην δόξαν ἡγήσεται μηδὲν διαφέρειν σκιᾶς ὁρῶν ὅτι γίγνεται τῶν μεγάλων μικρὰ καὶ τῶν μικρῶν μεγάλη· πολλάκις δὲ καὶ τῶν αὐτῶν ὁτὲ μὲν πλείων ὁτὲ δὲ ἐλάττων. — Εὖ πάνυ δοκεῖς μοι προσεικάσαι — Δ. Εἰ οὖν τις εἴη τοιοῦτος ἄνθρωπος οἷος ζῆν πρὸς τὴν αὑτοῦ σκιάν, ὥστε αὐξομένης μὲν αὐτῆς ἐπαίρεσθαι καὶ μεγαλαυχεῖσθαι καὶ τοῖς θεοῖς θύειν αὐτός τε καὶ τοὺς φίλους κελεύειν, βραχυτέρας δὲ γιγνομένης λυπεῖσθαί τε καὶ ὁρᾶσθαι ταπεινότερος, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳπερ ἂν ἐλάττων γίγνηται, καθάπερ αὐτὸς φθίνων, θαυμαστὴν ἂν οἶμαι παρέχοι διατριβήν· πολύ γε ἂν εἴη τοῦ Μαργίτου σοφώτερος ἀγνοοῦντος ὅ,τι χρὴ γήμαντα χρῆσθαι τῇ γυναικί. τῆς γὰρ αὐτῆς ἡμέρας ὁτὲ μὲν λυποῖτ' ἄν, ὁτὲ δὲ χαίροι πρῴ μὲν ἐπειδὴ ἴδοι τὴν σκιὰν ἑωθινὴν πάνυ μακρὰν τῶν τε κυπαρίττων καὶ τῶν ἐν τοῖς τείχεσι πύργω σχεδὸν μείζω, δῆλον ὅτι χαίροι ἂν ὡς αὐτὸς ἐξαπίν γεγονὼς τοῖς Ἀλωάδαις ἴσος καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν β δίζοι ἂν καὶ εἰς τὰ θέατρα καὶ πανταχόσε τῆς πόλε ὅπως ἂν ὑπὸ πάντων βλέποιτο. περὶ δὲ πλήθου ἀγορὰν ἄρχοιτ' ἂν σκυθρωπότερος αὑτοῦ γίγνεσ

καὶ ἀναχωροίη. τῆς δὲ μεσημβρίας αἰσχύνοιτ' ἂν ὀφθῆναι ἀνθρώπῳ τινὶ καὶ ἔνδον μένοι ἂν ἐγκλεισάμενος, ἐπειδὰν ἐν τοῖς ποσὶ βλέπῃ τὴν σκιάν· πάλιν δὲ περὶ δείλην ἀναλαμβάνοι ἂν αὐτὸν καὶ γαυρότερος φαίνοιτ' ἂν ἀεὶ πρὸς ἑσπέραν. — Πάνυ μοι δοκεῖς ἄτοπον διάθεσιν καὶ ἄνδρα διαπλάττειν ἠλίθιον. — Δ. Οὐκοῦν ὁ τῇ δόξῃ προσέχων οὐδέν τι βελτίων, ἀλλὰ πολὺ ἀθλιώτερος. πολλάκις γὰρ ἂν πλείους μεταβολὰς ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μεταβάλλοιτο· καίτοι οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνος ἐν τεταγμέναις ὥραις τισίν, ἀλλὰ καὶ δείλης καὶ ἕωθεν οὐδὲν αὐτὸν κωλύσει μὴ δυστυχέστατον ἀνθρώπων εἶναι, νῦν μὲν φερόμενον καὶ πετόμενον ὑψηλότερον τῶν νεφῶν, ἂν τύχωσι μαρτυρήσαντες αὐτόν τινες καὶ ἐπαινέσαντες, νῦν δὲ συστελλόμενον καὶ ταπεινούμενον, πολὺ πλείους αὐξήσεις τε καὶ φθίσεις τῆς ψυχῆς αὐτοῦ λαμβανούσης, ἐμοὶ δοκεῖν, τῶν τῆς σελήνης. ἆρ' οὖν οὐκ ἀθλιώτερον πότμον καὶ μοῖραν εἴληχε πολὺ δυστυχεστέραν ἤ φασι Μελέαγρον τὸν Ἀλθαίας τε καὶ Οἰνέως τυχεῖν, ᾧ δαλόν τινα λέγουσι ταμιεύειν τὸν τῆς ζωῆς χρόνον· καὶ δὴ λάμποντος αὐτοῦ καὶ τοῦ πυρὸς ἐν αὐτῷ διαμένοντος ζῆν τε καὶ ἀκμάζειν ἐκεῖνον, μαραινομένου δὲ τοῦ δαλοῦ καὶ τὸν Μελέαγρον φθίνειν ὑπὸ λύπης τε καὶ δυσθυμίας· σβεσθέντος δὲ οἴχεσθαι ἀποθανόντα.

ΠΕΡΙ ΔΟΞΗΣ ΤΡΙΤΟΣ.

Οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι ὁπόσα ἐπιτηδεύουσιν ἢ ζηλοῦσιν, οὐδὲν αὐτῶν εἰδότες ὁποῖόν ἐστιν οὐδὲ ἥντινα ἔχει ὠφέλειαν ἐπιτηδεύουσιν, ἀλλ' ὑπὸ δόξης ἢ

ἡδονῆς ἢ συνηθείας ἀγόμενοι πρὸς αὐτά. οὐδ' α
ὅσων ἀπέχονται καὶ εὐλαβοῦνται μὴ πράττειν, εἰδό
τες ἃ βλάπτει ἀπέχονται οὐδὲ ὁποίαν τινὰ φέρει τὴ
βλάβην, ἀλλὰ καὶ τούτων ὅσα ὁρῶσι τοὺς ἄλλους εὐλα
βουμένους ἢ περὶ ὧν ἂν εἰς ἔθος καταστῶσιν, ὥσι
εὐλαβεῖσθαι, ἢ ἃ νομίζουσιν ἀηδῆ ἔσεσθαι αὐτοῖς κ
πόνον τινὰ δοκεῖ ἔχειν, ὡς τὸ πολὺ ταῦτα ὑποπτεύ
ουσι. καὶ τὸ μὲν τῆς ἡδονῆς καὶ τὸ τοῦ πόνου πᾶσ
κοινόν· ἀλλ' οἱ μὲν ἧττον, οἱ δὲ μᾶλλον ὑπ' αὐτῶν δο
λοῦνται· τὸ δὲ τῆς δόξης ἀνόμοιον καὶ οὐ ταὐτὸ πᾶσι
ὅθεν οἱ μὲν ταῦτα, οἱ δὲ ταῦτα ἐπαινοῦσι καὶ ψε
γουσι, πολλάκις τἀναντία. οἷον ἀλγεῖ μὲν ὅ τε Ἰνδὸ
καὶ ὁ Λάκων τιτρωσκόμενος ἢ καόμενος καὶ ὅ τε Φρὺ
καὶ ὁ Λυδός· ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν οὐχ ὑπείκουσι διὰ τ
ἠσκηκέναι, οὗτοι δὲ διὰ τὸ ἀσθενεῖς καὶ ἀνάσκητ
εἶναι. πάλιν ἥδεσθαι μὲν ἀφροδισίοις καὶ σιτίο
καὶ ποτοῖς ἡδέσιν ἀνάγκη τόν τε Ἴωνα καὶ τὸν Θε
ταλὸν καὶ τὸν Ἰταλιώτην καὶ τὸν Γέτην καὶ τὸν Ἰνδὸ
καὶ τὸν Σπαρτιάτην· ἀλλ' οἱ μὲν οὐ πάνυ τι φροντ
ζουσι τῶν ἡδέων, ἀρχὴν δὲ οὐδὲ πειρῶνται ἁπάντω
οἱ δὲ ἀποθανεῖν ἕλοιντ' ἂν ὀλίγῳ πλέον ἡσθέντες.
οὖν τῆς δόξης ἔοικεν εἶναι παντοδαπώτατον καὶ πλε
στη καὶ μεγίστη τούτου διαφορά. διά τε τοῦτο
οὐδενὶ γένει τῶν ζῴων εὕροι τις ἂν τοσαύτην στάσ
οὐδὲ οὕτως ἐναντίον αὐτῷ τι γένος, οἷον ἵππων ἢ κ
νῶν ἢ λεόντων ἢ βοῶν ἢ ἐλάφων, ἀλλὰ τρέφονταί
ὁμοίως καὶ γεννῶσι καὶ τρέφουσι καὶ ἐπὶ ταὐτὰ ὁρμῶ
καὶ τῶν αὐτῶν ἀπέχονται τὰ ὅμοια. μόνῳ γὰρ συνέπο
ται ὡς τὸ πολὺ τῷ ἡδεῖ καὶ τὸ ἀλγεινὸν φεύγουσι
ἄνθρωπος δὲ φύσει φρονήσεως μετέχων, ἀπολειπ
μενος δὲ αὐτῆς διὰ φαυλότητα καὶ ῥαθυμίαν, δόξ
καὶ ἀπάτης ἔνδοθεν μεστός ἐστι· καὶ πάντα ἀλλήλο

65 R II διαφέρονται, καὶ περὶ ἐσθῆτος καὶ περὶ τροφῆς καὶ ἀφροδισίων καὶ περὶ τιμῆς καὶ ἀτιμίας, κατὰ ἔθνη καὶ πόλεις· ὁμοίως δὲ καὶ ἐν τῇ πόλει καθ' αὑτὸν ἕκαστος ἐσπούδακεν ὁ μὲν γῆν ὡς πλείστην κτήσασθαι, ὁ δὲ ἀργύριον, ὁ δὲ ἀνδράποδα, ὁ δὲ σύμπαντα ταῦτα, ὁ δ' ἐπὶ τῷ λέγειν θαυμάζεσθαι καὶ διὰ τοῦτο τῶν ἄλλων πλέον δύνασθαι, ὁ δὲ αὐτὸ μόνον δεινὸς εἶναι καὶ τὴν ἐμπειρίαν τὴν περὶ τὰ πράγματα ἐζήλωκεν, ὁ δὲ ἀπ' ἄλλου τινὸς ἰσχύειν, ὁ δὲ τρυφὴν ὡς πλείστην ἐπιτηδεύει. τούτων μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, οὐδὲν ἄν, ὡς εἰκός, ὀρθῶς πράττοιεν οὐδὲ οἱ τὰ κράτιστα δοκοῦντες ἐπιτηδεύειν. οὐ γὰρ εἰδότες τὸ βέλτιον ἢ τὸ χεῖρον ἢ τὸ συμφέρον αἱροῦνται οὐδέν.

617 M ὅστις δ' ἐπεθύμησε φρονήσεως καὶ διενοήθη πῶς χρὴ ἐπιμεληθέντα αὑτοῦ καὶ παίδευσιν τίνα παιδευθέντα γενέσθαι ἄνδρα ἀγαθὸν καὶ διαφέροντα τῶν πολλῶν, τοῦτον ἐγώ φημι φύσεώς τε χρηστῆς τυχεῖν καὶ τύχης ὁμοίας. ἐλπὶς γὰρ ζητοῦντα καὶ παιδευόμενον ἐξευρεῖν τὸ δέον, καὶ πρὸς τί ὁρῶντα καὶ τί βουλόμενον πάντα τἄλλα χρὴ πράττειν καὶ οἰκονομεῖν. ὁ δὲ τοῦτο συνεὶς ἅπαντα ἂν ἤδη καλῶς διαπράττοιτο καὶ τὰ μείζω δοκοῦντα καὶ τὰ μικρότερα, καὶ εἴτε ἱππικῆς ἐπιτηδεύοι ἀγωνίαν εἴτε μουσικῆς εἴτε γεωργίας ἐπιμέλοιτο εἴτε στρατηγεῖν ἐθέλοι ἢ ἄρχειν τὰς ἄλλας ἀρχὰς ἢ τἄλλα τὰ κοινὰ ἐν τῇ πόλει πράττειν, καλῶς ἂν πάντα ποιήσειε καὶ περὶ οὐδὲν ἂν σφάλλοιτο. ἄνευ
306 R II δὲ τούτου καθ' ἕκαστον μὲν τῶν ἔργων ἐνίοτε αὑτῷ τε καὶ τοῖς ἄλλοις φαίνοιτο ἂν κατορθῶν· οἷον εἰ γεωργῶν ἐπιτυγχάνοι περὶ τοὺς καρποὺς ἢ ἱππεύειν ἐμπειρότερος εἴη ἢ τὰ κατὰ μουσικὴν ἱκανῶς γιγνώσκων ἢ ἀγωνιζόμενος δύναιτο τῶν ἀντιπάλων κρατεῖν, τὸ δὲ σύμπαν ἁμαρτάνοι ἂν πρὸς οὐδὲν ἀγαθὸν οὐδὲ ὥστε

ὠφελεῖσθαι ταῦτα ἐργαζόμενος. οὔκουν δυνατόν ἐ εὐδαιμονεῖν, ὥσπερ οὐδ᾽ εὐπλοῆσαι δύναταί τις εἰδὼς ἔνθα πλεῖ, μάτην ἐν τῷ πελάγει φερόμενος, μὲν ὀρθῆς πλεούσης τῆς νεώς, ἂν οὕτω τύχῃ, νῦ ἀποκλινούσης, καὶ νῦν μὲν οὐρίου φερομένου πνεύματος, πάλιν δὲ ἐναντίου. χρὴ δὲ ὥσπερ ἐν λ τὸν μέσον φθόγγον καταστήσαντες ἔπειτα πρὸς τοῖ ἁρμόττονται τοὺς ἄλλους· εἰ δὲ μή, οὐδεμίαν οι ποτε ἁρμονίαν ἀποδείξουσιν· οὕτως ἐν τῷ βίῳ σ έντας τὸ βέλτιστον, καὶ τοῦτο ἀποδείξαντας πι πρὸς τοῦτο τἄλλα ποιεῖν· εἰ δὲ μή, ἀνάρμοστον τοῖς καὶ ἐκμελῆ τὸν βίον εἰκός ἐστι γίγνεσθαι.

ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ.

Ἄπορόν μοι δοκεῖ εἶναι ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἄλλα ἐπαινοῦσι καὶ θαυμάζουσιν, ἄλλων δὲ ἐφίενται περὶ ἄλλα ἐσπουδάκασιν. ἐπαινοῦσι μὲν γάρ, ὡς ἐ εἰπεῖν, πάντες καὶ θεῖα καὶ σεμνά φασιν ἀνδρ καὶ δικαιοσύνην καὶ φρόνησιν καὶ συλλήβδην ἀρ πᾶσαν. καὶ οὓς ἂν ἡγῶνται τοιούτους εἶναι ἢ γε νέναι ἢ ἐγγύς, θαυμάζουσι καὶ ὑμνοῦσι· καὶ τ μέν τινας θεούς, τοὺς δὲ ἥρωας ἀποφαίνουσιν, Ἡρακλέα καὶ Διοσκόρους καὶ Θησέα καὶ Ἀχιλλέα πάντας τοὺς ἡμιθέους λεγομένους. οἷς ὂν ἂν ὅμ ὑπολαμβάνωσιν, ἕτοιμοί εἰσιν ἅπαντες ἐκείνῳ θεσθαι καὶ ὑπηρετεῖν, ὅ,τι ἂν προστάττῃ, καὶ βι λέα καὶ ἄρχοντα ἀποδεικνύναι ἑαυτῶν καὶ τὰ σφέτ ἐπιτρέπειν, ὃν ἂν σώφρονα καὶ δίκαιον καὶ φρ μον ὄντως ὑπολαμβάνωσι καὶ ἁπλῶς ἄνδρα ἀγα

ὥστε ταύτῃ μὲν οὐκ ἄν τις αὐτοῖς μέμψαιτο ὡς οὐκ αἰσθανομένοις ὅτι σεμνόν τι καὶ τίμιον καὶ τοῦ παντὸς ἄξιον χρῆμα ἀρετή· ἐπιθυμοῦσί γε μὴν πάντων μᾶλλον ἢ ἀγαθοὶ γενέσθαι καὶ πράττουσι πάντα πρότερον ἢ ὅπως σωφρονήσουσι καὶ φρόνιμοι ἔσονται καὶ
369R II δίκαιοι καὶ ἄνδρες σπουδαῖοι, καλῶς μὲν αὐτῶν δυνάμενοι προΐστασθαι, καλῶς δὲ οἶκον οἰκῆσαι, καλῶς δὲ ἄρξαι πόλεως, εὖ δὲ πλοῦτον ἐνεγκεῖν, εὖ δὲ πενίαν, εὖ δὲ προσενεχθῆναι φίλοις, εὖ δὲ συγγενέσι, δικαίως δ' ἐπιμεληθῆναι γονέων, ὁσίως δὲ θεραπεῦσαι θεούς. ἀλλ' οἱ μέν τινες περὶ γεωργίαν πραγματεύονται, οἱ δὲ περὶ ἐμπορίαν, οἱ δ' ἐπὶ στρατείαν ὁρμῶσιν, οἱ δ' ἐπ' ἰατρικήν, οἱ δὲ οἰκοδομικὴν ἢ ναυπηγικὴν ἐκμανθάνουσιν, οἱ δὲ κιθαρίζειν ἢ αὐλεῖν
610M ἢ σκυτοτομεῖν ἢ παλαίειν, οἱ δὲ ὅπως δεινοὶ δόξουσι περὶ τὸ εἰπεῖν ἐν δήμῳ ἢ δικαστηρίῳ τὴν πᾶσαν σπουδὴν ἔχουσιν, οἱ δὲ ὅπως ἰσχυροὶ ἔσονται τὰ σώματα. καίτοι τοὺς ἐμπόρους μὲν καὶ γεωργοὺς καὶ στρατιώτας καὶ ἰατροὺς καὶ οἰκοδόμους καὶ κιθαριστὰς καὶ αὐλητὰς καὶ παιδοτρίβας, ἔτι δὲ τοὺς λεγομένους ῥήτορας καὶ τοὺς πάνυ ἰσχύοντας τοῖς σώμασιν, ἀθλίους καὶ δυστυχεῖς τοὺς πολλοὺς ἂν εὕροι τις ἢ μικροῦ δεῖν ἅπαντας. ἂν δὲ ἡ ψυχὴ ἔμφρων γένηται καὶ ὁ νοῦς ἀγαθὸς καὶ ἱκανοὶ ὦσι τά τε αὑτῶν πράγματα ὀρθῶς πράττειν καὶ τὰ τῶν ἄλλων, τούτους ἀνάγκη καὶ εὐδαιμόνως ζῆν, νομίμους ἄνδρας γενομένους καὶ ἀγαθοῦ δαίμονος τυχόντας καὶ φίλους ὄντας τοῖς θεοῖς. οὐ γὰρ ἄλλους μὲν φρονίμους εἰκὸς εἶναι, ἄλλους δὲ ἐμπείρους τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, οὐδὲ ἄλλους μὲν τἀνθρώπεια ἐπίστασθαι, ἄλλους δὲ τὰ θεῖα, οὐδὲ ἄλλους μὲν εἶναι τῶν θείων
369R II ἐπιστήμονας, ἄλλους δὲ ὁσίους· οὐδὲ ἄλλους μὲν

ὁσίους, ἄλλους δὲ θεοφιλεῖς· οὐδὲ ἕτεροι μὲν ἔσοι ται θεοφιλεῖς, ἕτεροι δὲ εὐδαίμονες· οὐδὲ ἕτερ μέν εἰσιν ἄνθρωποι ἄφρονες, ἕτεροι δ' ἀγνοοῦσι ι καθ' αὐτοὺς πράγματα· οὐδὲ οἳ τὰ σφέτερα πράγ ματα ἀγνοοῦσι, τὰ θεῖα ἴσασιν· οὐδὲ οἱ φαῦλο περὶ τῶν θείων ὑπειληφότες οὐκ ἀνόσιοί εἰσι οὐδέ γε τοὺς ἀνοσίους οἷόν τε φίλους εἶναι θεοῖς, οὐ τοὺς μὴ φίλους θεοῖς μὴ δυστυχεῖς εἶναι. διὰ τί πο οὖν οἱ ὀρεγόμενοι ὅπως εὐδαιμονήσουσιν οὐ προθυ μοῦνται μὲν τοιούτους παρέχειν σφᾶς αὐτούς; ἃ ι πράττοντας οὐδὲν αὐτοὺς κωλύει κακῶς καὶ ἀθλίω ζῆν, πᾶσαν τούτων ἐπιμέλειαν ποιοῦνται; καίτ ἄνευ μὲν αὐλητῶν καὶ κιθαριστῶν καὶ σκυτοτόμω καὶ παιδοτριβῶν καὶ ῥητόρων καὶ ἰατρῶν οὐκ ἀδυ νατον ἀνθρώποις βιοῦν πάνυ καλῶς καὶ νομίμως, οἶμ δ' ἐγὼ καὶ δίχα γεωργῶν καὶ οἰκοδόμων. Σκύθαι γοῦ οὐδὲν κωλύονται οἱ νομάδες μήτε οἰκίας ἔχοντες μή γῆν σπείροντες ἢ φυτεύοντες δικαίως καὶ κατὰ ν μους πολιτεύεσθαι· ἄνευ δὲ νόμου καὶ δικαίου μ κακῶς ζῆν ἀνθρώπους καὶ πολὺ τῶν θηρίων ὠμότ ρον οὐ δυνατόν. ἔτι δ' ὅπου μὲν φαῦλοι σκυτοτόμ εἰσὶ καὶ γεωργοὶ καὶ οἰκοδόμοι, οὐδὲν ἐκεῖ διὰ τοῦ συμβαίνει χαλεπόν, ἀλλὰ τὰ ὑποδήματα* καὶ πυρ ἐλάττους καὶ κριθαί· ὅπου δὲ ἄρχοντες χείρους κ δικασταὶ καὶ νόμοι, τὰ πράγματα κάκιον ἔχει τῶν ἀ θρώπων ἐκείνων καὶ ὁ βίος δυστυχέστερος καὶ στ σεις καὶ ἀδικίαι καὶ ὕβρεις καὶ ἀσέβεια πολλὴ φύετ παρ' αὐτοῖς. ἔτι δὲ σκυτοτόμον μὲν αὐτὸν οὐκ ὄν λυσιτελεῖ παρ' ἄλλου πρίασθαι ὑποδήματα, καὶ οἰκ δομεῖν οὐκ ἐπιστάμενον ἄλλον ἐπὶ τούτῳ μισθώσ σθαι, καὶ γεωργὸν μὴ ὄντα σῖτον πρίασθαι καὶ ὄσπρι ἄδικον δὲ αὐτὸν ὄντα οὐ λυσιτελεῖ τῶν δικαίων πα

ἄλλου τυγχάνειν οὐδὲ ἄφρονα καὶ ἀγνοοῦντα ἃ δεῖ ποιεῖν καὶ ὧν ἀπέχεσθαι, μετανοοῦντα ἐφ' ἑκάστῳ πρὸς ἕτερον ἰέναι. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ὁ μὲν ἀργυρίου δεόμενος ἢ ἱματίων ἢ οἰκίας ἢ ἄλλου του ἐπίσταταί τε καὶ ζητεῖ παρὰ τῶν ἐχόντων λαβεῖν· ὁ δὲ νοῦν οὐκ ἔχων οὐδὲ αὐτὸ τοῦτο ἐπίσταται ὅτι οὐκ ἔχει νοῦν· ἀλλ' αὑτῷ φησιν ἱκανὸς εἶναι καὶ ἰσχυρίζεται τῇ ἀφροσύνῃ, πάντα πράττων καὶ λέγων ἀφρόνως, καὶ οὔ φησιν ἄδικος εἶναι οὐδὲ ἀνόητος οὐδὲ ἀκόλαστος, ἀλλ' ὡς οἷόν τε ἱκανῶς περὶ ταῦτα ἔχειν, ὧν οὐδεμίαν πώποτε ἐπιμέλειαν ἐποιήσατο οὐδὲ ἔμαθεν οὐδὲν τούτων ἕνεκεν. οὐδὲ γὰρ ἐπιστήμην εἶναι νομίζουσι, καθ' ἣν εἴσονται τί πρακτέον αὐτοῖς ἢ τί μὴ πρακτέον καὶ πῶς βιώσονται ὀρθῶς· ἀλλὰ τοὺς νόμους αὐτοῖς ἱκανοὺς εἶναι πρὸς τοῦτο τοὺς γεγραμμένους· ὅπως δὲ πείσονται τοῖς νόμοις καὶ ἑκόντες ποιήσουσι τὰ ἐκείνοις δοκοῦντα οὐδὲν φροντίζουσι. καίτοι τί ἧττον ὁ φόβῳ τοῦ κλέπτειν ἀπεχόμενος ἄκων, ἀλλὰ μὴ μισῶν τὸ πρᾶγμα καὶ καταγιγνώσκων, κλέπτης τῶν ὑφαιρουμένων ἐστίν; εἰ μὴ καὶ τὸν ἡμέρας οὐ κλέπτοντα, ἀλλὰ νυκτὸς γενομένης, κλέπτην οὐ φήσομεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ, ἀλλὰ δίκαιον εἶναι. ἔπειτα δέονται πολλῶν τῶν ἀπειλούντων καὶ κολαζόντων, ὡς οὐ δυνάμενοι αὐτοὶ ἀπέχεσθαι τῶν ἀδικημάτων. ἀλλὰ καὶ οἷοι τοιοίδε ὄντες αἱροῦνται τοὺς νομοθέτας καὶ τίθενται τοὺς νόμους ὥσπερ εἰ ἄμουσοι ὄντες ᾑροῦντο τοὺς μουσικοὺς καὶ οὐδὲν ἐπαΐοντες περὶ γεωμετρίας τοὺς γεωμέτρας. σημεῖον δὲ τῆς πονηρίας τῆς τῶν ἀνθρώπων· εἰ γὰρ ἀνέλοιεν τοὺς νόμους καὶ ἄδεια γένοιτο τοῦ τύπτειν ἀλλήλους καὶ ἀποκτείνειν καὶ ἁρπάζειν τὰ τῶν πέλας καὶ μοιχεύειν καὶ λωποδυτεῖν, τίνας ἔσεσθαι οἰητέον τοὺς ἀφεξομένους τού-

των καὶ μὴ πάνυ ῥᾳδίως τε καὶ ἑτοίμως ἅπαντα ἐξαμαρτεῖν βουλομένους; ὡς τά νῦν γε οὐδὲν ἧττον λανθάνομεν μετὰ κλεπτῶν καὶ ἀνδραποδιστῶν καὶ μοιχῶν ζῶντες καὶ συμπολιτευόμενοι. καὶ κατὰ τοῦτο οὐδὲν βελτίους τῶν θηρίων ἐσμέν· καὶ γὰρ ἐκεῖνα ἂν φοβηθῇ ἀνθρώπους φυλάττοντας ἢ κύνας, ἀπέχεται τοῦ ἁρπάζειν.

ΠΕΡΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ.

Δ. Φέρε, εἴ τινος ἀκούοις λέγοντος ὅτι βούλεται γεωργεῖν, μηδὲν δὲ πρὸς τοῦτο πράττοντα ὁρῴης αὐτόν, μήτε βοῦς ὠνούμενον ἢ τρέφοντα μήτε ἄροτρα κατασκευαζόμενον μήτε τἄλλα τὰ πρὸς τὴν γεωργίαν σκεύη, μηδὲ οἰκοῦντα ἐν ἀγρῷ αὐτὸν ἢ αὐτὸν μὴ κεκτημένον παρ' ἄλλου μισθωσάμενον, ἀλλ' ἐν ἄστει τὰ πολλὰ διατρίβοντα περὶ τὴν ἀγορὰν καὶ τὸ γυμνάσιον καὶ περὶ πότους ὄντα καὶ ἑταίρας καὶ τὴν τοιαύτην ῥᾳθυμίαν, πότερον προσέξεις οἷς λέγει μᾶλλον ἢ τοῖς πραττομένοις ὑπ' αὐτοῦ; καὶ πότερα φήσεις γεωργὸν εἶναι τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐργάτην ἢ τῶν ἀργῶν καὶ ῥᾳθύμων; — Δῆλον ὅτι τῶν ἀργῶν. — *Δ.* Εἶεν· εἰ δὲ κυνηγέτης εἶναι λέγοι τις καὶ τὸν Ἱππόλυτον αὐτὸν ἢ Μελέαγρον ὑπερβάλλειν τῇ τε ἀνδρείᾳ καὶ τῇ φιλοπονίᾳ, μηδὲν δὲ φαίνοιτο πράττων 373 R
ὅμοιον, μήτε κύνας κεκτημένος μήτε λίνα μήτε ἵππον μήτε ὅλως ἐπὶ θήραν ἐξιών, ἀλλὰ μήτε ὑπὸ ἡλίου τὸ σῶμα ἐπικεκαυμένος μήτε ψύχους ἀνέχεσθαι δυνάμενος, ἐσκιατραφημένος δὲ καὶ ἁπαλὸς καὶ μάλιστα ἐοικὼς ταῖς γυναιξίν, ἔσθ' ὅπως ὑπολάβοις ἂν τά-

ληθῆ λέγειν τοῦτον καὶ προσήκειν τι αὐτῷ κυνηγεσίων; — Οὐκ ἔγωγε. — Δ. Ἄτοπον γὰρ ἀπὸ τῶν λόγων μᾶλλον, οὓς λέγει τις, ἢ ἀπὸ τῶν ἔργων εἰδέναι καὶ τεκμαίρεσθαι τὸν ἑκάστου βίον. εἰ δέ τις ἐπαγγέλλοιτο μὲν ὡς μουσικὴν ἄριστα ἐπιστάμενος καὶ περὶ τοῦτο διατρίβων, μήτε δὲ αὐτοῦ κιθαρίζοντος μηδεὶς πώποτε ἀκοῦσαι, ἀλλὰ μηδὲ κιθάραν ἢ λύραν ἔχοντα ὁρῴη τις, μήτε λόγον τινὰ διεξιόντα τῶν κατὰ μουσικὴν δίχα γε τῆς ἐπαγγελίας καὶ τοῦ ἐπίστασθαι φάσκειν τοῦ τε Ὀρφέως ἄμεινον καὶ τοῦ Θαμύρα, βλέποι δ' αὐτὸν ἀλεκτρυόνας ἢ ὄρτυγας θεραπεύοντα καὶ τρέφοντα καὶ μετὰ τῶν τοιούτων ἀνθρώπων ὡς τὸ πολὺ διατρίβοντα, πότερον τῶν μουσικῶν τοῦτον δεῖ ὑπολαμβάνειν ἢ τούτων τῶν ἀνθρώπων, μεθ' ὧν ἐστι καὶ οἷς ταὐτὰ ἐπιτηδεύει; — Δῆλον ὅτι τούτων. — Δ. Ἐὰν δὲ ἀστρονόμος εἶναί τις ὑπισχνῆται καὶ R σαφέστατα ἐπίστασθαι τὰς περιόδους καὶ πορείας καὶ τὰ ἀποστήματα πῶς ἔχουσι πρὸς ἄλληλα ἡλίου τε καὶ σελήνης καὶ τῶν λοιπῶν ἄστρων καὶ τὰ οὐράνια πάθη, μηδὲν δὲ τοιοῦτον ᾖ προηρημένος μηδὲ περὶ ταῦτα φροντίζων, ἀλλὰ μᾶλλον συνὼν τοῖς κυβεύουσι καὶ μετ' ἐκείνων ἑκάστοτε ζῶν καὶ βλεπόμενος, ἀστρονόμον τοῦτον φήσεις ἢ κυβευτήν; — Οὐ μὰ τὸν Δί' τρονομίας ἡγησαίμην ἂν ἔγωγε προσήκειν αὐτῷ τι, λὺ δὲ μᾶλλον κυβείας. — Δύο δέ τινων τοῦ μὲν γοντος ὅτι πλεύσεται τὴν ταχίστην καὶ πολλὰ κερνεῖ χρήματα ἀπὸ ἐμπορίας, μήτε δὲ ναῦς μήτε ναύς παρεσκευασμένου μήτε φόρτον ἔχοντος μηδένα, λὰ μηδὲ προσιόντος ὅλως τῷ λιμένι μηδὲ τῇ θαλάτ- τοῦ δὲ πραγματευομένου περὶ ταῦτα καὶ πλοῖον σκοποῦντος καὶ κυβερνήτην καὶ χρήματα ἐμβαλένου· πότερον αὐτῶν φήσεις ἐμπορίᾳ προσέχειν

τὸν νοῦν; τὸν λέγοντα ἢ τὸν πράττοντα καὶ παρασκευαζόμενον τὰ τοῦ πλοῦ καὶ τὰ τῆς ἐμπορίας; — Ἐγὼ μὲν τοῦτον. — Δ. Ἐπὶ παντὶ ἄρα τὸν μὲν λόγον, εἰ καθ' αὑτὸν λέγοιτο, μηδενὸς ἔργου προσόντος, ἄκυρον ἡγήσει καὶ οὐ πιστόν· τὸ δ' ἔργον αὐτὸ πιστόν τε καὶ ἀληθές, ἐὰν καὶ μὴ προάγῃ λόγος; — Οὕτω. — Δ. Πότερον οὖν γεωργίας μέν τινα ἔργα καὶ σκεύη ἢ ναυτιλίας καὶ ἄλλα τῷ κυνηγέτῃ προσήκοντα καὶ τῷ ἀστρονόμῳ καὶ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, φιλοσοφίας δὲ οὐδέν ἐστιν οἰκεῖον ἔργον οὐδὲ πρᾶγμα οὐδὲ παρασκευή; — Πάνυ μὲν οὖν. — Δ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄδηλα τὰ προσήκοντα τῷ φιλοσόφῳ καὶ φιλοσοφίᾳ, τὰ δὲ τῶν ἐμπόρων καὶ γεωργῶν καὶ μουσικῶν καὶ ἀστρονόμων καὶ ὧν νῦν δὴ εἶπον ἔκδηλα καὶ φανερά. — Οὔ μοι δοκεῖ. — Δ. Ἀλλὰ δὴ καὶ λόγοι τινές εἰσιν, ὧν δεῖ τὸν φιλοσοφοῦντα ἀκούειν, καὶ μαθήματα, ἃ δεῖ μανθάνειν, καὶ δίαιτα, ἣν δεῖ διαιτᾶσθαι, καὶ καθόλου βίος ἄλλος μὲν τοῦ φιλοσοφοῦντος, ἄλλος δὲ τῶν πολλῶν ἀνθρώπων· ὁ μὲν πρὸς ἀλήθειαν καὶ φρόνησιν τείνων καὶ θεῶν ἐπιμέλειαν καὶ θεραπείαν, καὶ τῆς αὑτοῦ ψυχῆς μακρὰν ἀλαζονείας καὶ ἀπάτης καὶ τρυφῆς εὐτέλειάν τε καὶ σωφροσύνην. καὶ γὰρ στολὴ ἑτέρα μὲν τοῦ φιλοσοφοῦντος, ἑτέρα δὲ τῶν ἰδιωτῶν καὶ κατακλίσεις καὶ γυμνάσια καὶ λουτρὰ καὶ ἡ ἄλλη δίαιτα. καὶ τὸν μὲν ἀκολουθοῦντα καὶ τὸν χρώμενον τούτοις δεῖ νομίζειν ὡς φιλοσοφίᾳ προσέχοντα τὸν νοῦν· τὸν δὲ ἐν μηδενὶ τούτων διαφέροντα μηδὲ ὅλως ἕτερον ὄντα τῶν πολλῶν ἕνα ἐκείνων θετέον, κἂν μυριάκις εἴπῃ τε καὶ ἐπαγγείληται φιλοσοφεῖν ἐναντίον τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων ἢ Μεγαρέων ἢ παρὰ τοῖς Λακεδαιμονίων βασιλεῦσιν· ἀλλ' ὠστέον τοῦτον τὸν ἄνθρωπον εἰς

οὺς ἀλαζόνας καὶ ἀνοήτους καὶ τρυφερούς. καίτοι ουσικὸν μὲν οὐκ ἀδύνατον εἶναι μὴ πράττοντα τὰ οῦ μουσικοῦ· ἡ γὰρ μουσικὴ οὐκ ἀναγκάζει ἀεὶ ροσέχειν αὐτῇ τὸν νοῦν καὶ μηδὲν ἄλλο ποιεῖσθαι ερὶ πλείονος. καὶ ἀστρονόμον ὄντα οὐδὲν ἴσως κω-ύει τρέφειν ἀλεκτρυόνας ἢ κυβεύειν· οὐδὲν γὰρ ἡ στρονομία ἐμποδών ἐστι τὸ μὴ τὰ δέοντα ποιεῖν. καὶ ἡ Δία ἱππικὸν γενόμενον ἢ κυβερνήτην ἀγαθὸν ἢ εωμέτρην ἢ γράμματα εἰδότα οὐδὲν θαυμαστὸν ἢ αρὰ ταῖς ἑταίραις ἢ ταῖς αὐλητρίσιν ὁρᾶσθαι· τὸ γὰρ αῦτα ἐπίστασθαι οὐδὲν ποιεῖ βελτίω τὴν τοῦ ἀν-ρώπου ψυχὴν οὐδὲ ἀποτρέπει τῶν ἁμαρτημάτων. ιλοσοφίᾳ δὲ προσέχων τις καὶ μετασχὼν τούτου τοῦ αθήματος οὐκ ἄν ποτε ἀποσταίη τῶν βελτίστων, ὐδὲ τούτων ἀμελήσας αἰσχρόν τι καὶ φαῦλον προέ-οιτ' ἂν πράττειν οὐδὲ ἀργεῖν καὶ ὀψοφαγεῖν καὶ με-ύσκεσθαι. τὸ γὰρ ταῦτα μὴ θαυμάζειν καὶ τὴν τού-ων ἐπιθυμίαν ἐξαιρεῖν τῆς ψυχῆς καὶ τοὐναντίον ἰς μῖσος αὐτῶν καὶ κατάγνωσιν προάγειν φιλοσοφία στί. τὸ δέ γε φῆσαι φιλοσοφεῖν καὶ ἀλαζονεύεσθαι αὶ αὐτὸν ἐξαπατῆσαι καὶ τοὺς ἄλλους οὐδὲν ἴσως ωλύει.

ΠΕΡΙ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ.

ἰσὶν οἵ φασι δεῖν πάντα ἐν πᾶσιν εἶναι περιτ- φιλόσοφον καὶ ὁμιλῆσαι ἀνθρώποις φασὶ δεῖν ναι δεινότατον καὶ μηδέποτε σιγᾶν μηδὲ ἀπορεῖν γων τοιούτων πρὸς τοὺς παρόντας, οἳ δυνήσονται ρκειν αὐτούς· εἰ δὲ μή, φασὶν ἰδιώτην εἶναι τὸν

μὴ παρεσκευασμένον οὕτω καὶ ὀλίγου ἄξιον. ἐγὼ δέ φημι τὰ μὲν δίκαια καὶ ἀληθῆ λέγειν αὐτούς, τὰ δὲ οὔ. τὸ μὲν γὰρ διαφέρειν πανταχοῦ τὸν φιλόσοφον τῶν ἄλλων δοκοῦσί μοι ὀρθῶς ἀξιοῦν· πλὴν εἰ μή γε καὶ τὰς τέχνας φασὶ δεῖν αὐτὸν ἁπάσας εἰδέναι καὶ βέλτιον κατὰ τὴν τέχνην ἅπαντα ποιεῖν τῶν δημιουργῶν, οἰκίας τε οἰκοδομούμενον καὶ πλοῖα ναυπηγούμενον καὶ χαλκεύοντα καὶ ὑφαίνοντα καὶ γεωργοῦντα, ὥσπερ ὁ Ἠλεῖος Ἱππίας ἠξίου σοφώτατος εἶναι τῶν Ἑλλήνων, οὐ μόνον ποιήματα παντοδαπὰ καὶ λόγους αὑτοῦ ποικίλους προφέρων Ὀλυμπίασί τε καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις πανηγύρεσι τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἐπιδεικνὺς ἔργα, τόν τε δακτύλιον καὶ τὴν λήκυθον καὶ στλεγγίδα καὶ ἱμάντα καὶ τὴν ζώνην, ὡς ἅπαντα πεποιηκὼς αὐτός, οἷον ἀπαρχὰς τῆς σοφίας τοῖς Ἕλλησιν ἐπιδεικνύων. σχεδὸν δὲ καὶ Ὅμηρος Ὀδυσσέα πεποίηκεν οὐ μόνον γνώμῃ διαφέροντα καὶ τῷ δύνασθαι περὶ πραγμάτων βουλεύεσθαι καὶ λέγειν δεινότατα ἔν τε πλήθει καὶ πρὸς ὀλίγους καὶ πρὸς ἕνα καὶ νὴ Δία γε ἐν ἐκκλησίᾳ τε καὶ παρὰ πότον, καὶ εἰ τύχοι μετά τινος βαδίζων ὁδόν, καὶ πρὸς βασιλέα 378 R καὶ πρὸς ἰδιώτην καὶ πρὸς ἐλεύθερον καὶ πρὸς δοῦλον, καὶ αὐτὸν ἔνδοξον ὄντα καὶ βασιλέα καὶ αὖ πάλιν ἀγνοούμενον καὶ πτωχόν, καὶ πρὸς ἄνδρα τε ὁμοίως καὶ γυναῖκα καὶ κόρην, ἔτι δὲ μάχεσθαι ἐπιστάμενον, ἀλλὰ καὶ τῶν τοιούτων ἁπάντων ἔμπειρον, τεκτονικῆς καὶ οἰκοδομίας καὶ ναυπηγικῆς. πῶς γὰρ ἂν τὸ λέχος ἐποίησεν ἀποκόψας τὸν τῆς [illegible] θαλλόν, εἰ μὴ τεκτονικῆς ἐπιστήμων ἦν; πῶς ἂν περιέβαλε τὸν θάλαμον, εἰ μὴ καὶ οἰκοδομῆσαι ἠπίστατο; πῶς δ' ἂν εἰργάσατο τὴν σχεδίαν οὐκ ὢν ἔμπειρος ναυπηγίας; τὰ δὲ περὶ φυτείαν καὶ γεωρ-

γίαν εὐθὺς ἐκ παίδων ἐσπουδακὼς φαίνεται, παρὰ τοῦ πατρὸς δένδρα αἰτῶν καὶ ἀμπέλους. ἄλλως τε καὶ τοῦ πατρὸς γεωργοῦ ὄντος πάνυ ἐπιμελοῦς τε καὶ ἐμπείρου εἰκὸς ἦν αὐτὸν ταῦτα μὴ ἀγνοεῖν, ὅπου γε καὶ προκαλεῖται τὸν Εὐρύμαχον καὶ ἀμῆσαι καὶ ἀρόσαι. ἀλλά φησι καὶ τῶν τοιούτων ἔμπειρος εἶναι, μαγειρικῆς δὲ καὶ οἰνοχοΐας καὶ τῆς ἄλλης ἁπάσης διακονίας, ἅ φησι τοὺς χείρονας τοῖς ἀγαθοῖς διακονεῖσθαι. ταῦτα μὲν οὖν ἴσως Ἱππίας καὶ Ὀδυσσεὺς δεινὼ ἤστην· ἐγὼ δέ φημι τὸν φιλόσοφον τὰς μὲν τέχνας
79R II οὐχ οἷόν τε τὰς πάσας εἰδέναι· χαλεπὸν γὰρ καὶ μίαν ἀκριβῶς ἐργάσασθαι· ποιῆσαι δ' ἂν ἅπαντα βέλτιον ὅ,τι ἂν τύχῃ ποιῶν τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, καὶ τὰ κατὰ τὰς τέχνας, ἂν ἄρα ἀναγκασθῇ ποτε ἅψασθαι
236M τοιούτου τινός, οὐ κατὰ τὴν τέχνην διαφέροντα· τοῦτο γὰρ οὐχ οἷόν τε, τοῦ τέκτονος τὸν ἰδιώτην ἄμεινον ποιῆσαί τι κατὰ τὴν τεκτονικὴν ἢ τοῦ γεωργοῦ τὸν οὐκ ὄντα γεωργίας ἔμπειρον ἐν τῷ ποιεῖν τι τῶν γεωργικῶν ἐμπειρότερον φανῆναι. ποῦ δ' ἂν διαφέροι; τῷ συμφερόντως ποιεῖν ἢ μὴ ποιεῖν καὶ ὅτε δεῖ καὶ ὅπου καὶ τὸν καιρὸν γνῶναι τοῦ δημιουργοῦ μᾶλλον καὶ τὸ δυνατόν. αὐτίκα οὐ δοκεῖ μοι Δαίδαλος καλῶς εἰργάσθαι ἐν Κρήτῃ τὸν Λαβύρινθον, οὗ εἰσερχόμενοι ἀπώλλυντο οἱ πολῖται αὐτοῦ καὶ αἱ πολίτιδες. οὐ γὰρ δικαίως εἰργάσατο συμπράττων τῇ νόσῳ τῆς Πασιφάης οὐδὲ ὀρθῶς εἰργάσατο· οὐ γὰρ συνέφερεν οὐδὲ ἦν δίκαιον οὐδὲ καλὸν τοιαῦτα συμπράττειν, οὐδὲ μηχανὰς εὑρίσκειν εἰς τὰ αἰσχρὰ καὶ ἀνόσια οὐδὲ ὡς τὸν Ἴκαρον ἐπτέρωσεν, εἰ χρὴ πιστεύειν τῷ μύθῳ, καλῶς ἐξευρεῖν φημι τήνδε τὴν μηχανήν· οὐ γὰρ δυνατὰ ἐμηχανᾶτο, πτέρυγας ἀνθρώπῳ προστιθείς. οὐκοῦν διέ-

φθεῖρε τὸν υἱόν. ἔοικε δὲ καὶ Ὅμηρος λοιδορεῖν τινα τέκτονα τῶν Τρώων, οὐ καλῶς ἐργασάμενον τὰς ναῦς τῷ Ἀλεξάνδρῳ, αἷς ἔπλευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, οὐδὲν ἔχων αἰτιάσασθαι κατὰ τὴν τέχνην. φησὶ γάρ,

ὃς καὶ Ἀλεξάνδρῳ τεκτήνατο νῆας ἐΐσας,
ἀρχεκάκους,

οὐκ ἐγκωμιάζων αὐτὸν ἐν τῇ ποιήσει τῶν νεῶν, ἀλλὰ ψέγων πολὺ μᾶλλον ἢ εἰ λέγων αὐτὸν ποιῆσαι τὰς ναῦς ἢ βραδείας ἢ ἄλλο τι ἁμάρτημα ἐχούσας ᾐτιᾶτο περὶ τὴν ναυπηγίαν. ψέγει δὲ ὁμοίως καὶ κυνηγέτην τινὰ καὶ καταγελᾷ τῆς ἐμπειρίας, ὅτι εἰς οὐδὲν δέον ἐκέκτητο αὐτήν, ἀλλὰ τὰ μὲν θηρία ἠπίστατο βάλλειν, ἐν δὲ τῷ πολέμῳ οὐκ ἐτύγχανεν οὐδενός, ἀλλ' ἀχρεῖος ἦν διὰ τὴν δειλίαν, καὶ οὔ φησιν αὐτῷ τότε βοηθῆσαι τὴν Ἄρτεμιν. οὐκοῦν ἐκ τούτων δῆλον ὅτι δεῖ φρονήσεως καὶ ἀρετῆς καὶ πρὸς ἃ ἐπίστανται οἱ ἄνθρωποι καὶ πρὸς ἃ οὐκ ἐπίστανται· καὶ οὕτως ἂν 627
ἅπαντα διαφέροι πάντων ὁ σώφρων, οἷον χρὴ εἶναι τὸν φιλόσοφον, καὶ ποιῶν τι τούτων καὶ μὴ ποιῶν, κἂν ὁπωσοῦν ποιῇ κατὰ τὴν τέχνην. ὡς δὲ τῶν ζωγράφων γράψει κρεῖττον οὐκ ὢν ζωγράφος, ἢ τῶν ἰατρῶν ἄμεινον θεραπεύσει κατὰ τὴν ἰατρικὴν οὐκ ὢν ἰατρός, ἢ τῶν μουσικῶν μουσικώτερον ᾄσεται οὐκ ὢν ἔμπειρος μουσικῆς ἢ μετρίως ἔμπειρος γεγονώς, ἢ τῶν ἀριθμητικῶν περὶ τοὺς ἀριθμοὺς ἢ τῶν γεωμέτρων ἐμπειρότερος φανεῖται περὶ γεωμετρίαν ἢ περὶ φυτείαν τῶν γεωργῶν ἢ περὶ κυβερνητικὴν τῶν κυβερνητῶν, ἢ σφάξει θᾶττον τῶν μαγείρων ἢ διελεῖ δέον διελεῖν τῶν αὐτὸ τοῦτο ἔργον πεποιημένων, οὐ χρὴ διανοεῖσθαι. καίτοι τῶν νῦν βασιλέων τις ἐπεθύ- 381 R II
μει σοφὸς εἶναι τὴν τοιαύτην σοφίαν, ὡς πλεῖστα ἐπι-

στάμενος· οὐ μέντοι τὰ τοιαῦτα, ἃ μὴ θαυμάζεται παρὰ τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ ἐφ' οἷς στεφανωθῆναι ἔστι, κηρύττειν καὶ ᾄδειν πρὸς κιθάραν καὶ τραγῳδεῖν καὶ παλαίειν καὶ παγκρατιάζειν. φασὶ δὲ καὶ γράφειν καὶ πλάττειν ἱκανὸν αὐτὸν εἶναι καὶ αὐλεῖν τῷ τε στόματι καὶ ταῖς μασχάλαις ἀσκὸν ὑποβαλόντα, ὅπως διαπεφευγὼς ᾖ τὸ αἰσχρὸν τὸ τῆς Ἀθηνᾶς. οὔκουν ὑπῆρχε σοφός.

---

382 R II

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΣΧΗΜΑΤΟΣ.

Διὰ τί ποτε οἱ ἄνθρωποι, ὅταν μέν τινα ἴδωσιν αὐτὸ μόνον χιτῶνα ἔχοντα, οὔτε προσέχουσιν οὔτε διαγελῶσι, λογιζόμενοι τυχόν, ναύτης ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος καὶ ὅτι οὐδὲν δεῖ καταγελᾶν τούτου ἕνεκα· ὁμοίως οὐδ' εἴ τινα ἴδοιεν γεωργοῦ στολὴν ἔχοντα ἢ ποιμένος ἐξωμίδα ἢ διφθέραν ἐνημμένον ἢ κοσύμβην ὑποδεδυκότα οὐ χαλεπαίνουσιν, ἀλλ' οὐδὲ προσποιοῦνται τὴν ἀρχήν, ἡγούμενοι προσήκειν τὴν στολὴν ταύτην τῷ τοιοῦτόν τι πράττοντι. τούς γε μὴν καπήλους ἑκάστοτε ὁρῶντες πρὸ τῶν καπηλείων ἀνεζωσμένους οὐδέποτε τωθάζουσι, καταγελῷεν δ' ἂν τοὐναντίον, εἰ μὴ οὕτως ἐνεσκευασμένοι εἶεν, ὡς οἰκείου τοῦ σχήματος ὑπάρχοντος τῇ ἐργασίᾳ, ἣν μεταχειρίζονται· ἐπειδὰν δέ τινα ἴδωσιν ἀχίτωνα ἐν ἱματίῳ κομῶντα τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ γένεια, οὐχ οἷοί τέ εἰσι πρὸς τούτους τὴν ἡσυχίαν ἄγειν οὐδὲ σιγῇ ἀπέρχεσθαι, ἀλλ' ἐφίστανται καὶ ἐρεθίζουσι καὶ οι κατεγέλασαν ἢ ἐλοιδόρησαν ἢ ἐνίοτε ἕλκουσιν λαβόμενοι, ὅταν τινὰ ὁρῶσι μὴ πάνυ ἐρρωμένον

αὐτὸν μηδὲ ἄλλον μηδένα παρόντα τὸν ἐπιβοηθήσοντα, καὶ ταῦτα εἰδότες ὅτι τοῖς καλουμένοις φιλοσόφοις συνήθης ἐστὶν ἡ στολὴ αὕτη καὶ τρόπον τινὰ ἀποδεδειγμένη. ὃ δὲ ἔτι τούτου παραδοξότερον· ἔνθα γὰρ ἐνίοτε βλέπουσιν ἀνθρώπους, τοὺς μέν τινας πίλους ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς ἔχοντας, ὡς νῦν τῶν Θρᾳκῶν τινες τῶν Γετῶν λεγομένων, πρότερον δὲ Λακεδαιμόνιοι καὶ Μακεδόνες, ἄλλους δὲ τιάραν καὶ ἀναξυρίδας, καθάπερ οἶμαι Πέρσαι τε καὶ Βάκτριοι καὶ Παρθυαῖοι καὶ ἄλλοι πολλοὶ τῶν βαρβάρων· οἱ δὲ ἔτι τούτων ἀτοπώτεροι εἰώθασιν ἐπιδημεῖν πτερὰ ἔχοντες ἐπὶ ταῖς κεφαλαῖς ὀρθά, ὥσπερ Νασάμωνες· οὔκουν οὐδὲ τούτοις πάνυ τι τολμῶσι πράγματα παρέχειν οὐδ' ἐνοχλεῖν προσιόντες. καίτοι Γέτας μὲν ἢ Πέρσας ἢ Νασάμωνας, τοὺς μὲν οὐ πολλοὺς βλέπουσι, τοὺς δὲ σπανίως ἐπιδημοῦντας. τῶν δὲ τοιούτων ἀνθρώπων ὀλίγου νῦν μεστὰ πάντα, καὶ σχεδὸν πλείους γεγόνασι τῶν σκυτοτόμων καὶ κναφέων καὶ τῶν γελωτοποιῶν ἢ ἄλλην ὁποίαν βούλει τέχνην ἐργαζομένων· ὥστε καὶ ἐφ' ἡμῶν ἴσως ῥηθῆναι εἰκότως ὅτι πλεῖ πάντα ὁμοίως ἀκάτια καὶ πᾶσα βοῦς ἀροτριᾷ. οὐ τοίνυν κατὰ τοῦτο μόνον συνήθης αὐτοῖς ἡ ὄψις, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀγάλματα ὁρῶσιν ἐν τοῖς ναοῖς, οἷον Διὸς καὶ Ποσειδῶνος καὶ ἄλλων πολλῶν θεῶν ἀγάλματα, ἐν τοιαύτῃ διαθέσει τοῦ σχήματος. παρὰ μὲν γὰρ Αἰγυπτίοις καὶ Φοίνιξι καὶ ἑτέροις τισὶ τῶν βαρβάρων οὐχ ὁ αὐτὸς τύπος τῶν ἀγαλμάτων, ὥσπερ οἶμαι παρὰ τοῖς Ἕλλησιν, ἀλλὰ πολὺ διαφέρων. ἐνθάδε δὲ ὁ αὐτός ἐστι. καὶ ἀνδρῶν εἰκόνας ὁρῶσι πολιτῶν τῆς πόλεως καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν τοῖς ἱεροῖς, 384 II στρατηγῶν καὶ βασιλέων οὕτως ἀνακειμένας, γένεια 639 καθεικότων. ἀλλὰ τί δεῖ ταῦτα λέγειν; σχεδὸν γάρ τι

καὶ τῶν Ἑλλήνων οἱ πλείους ὁμοίως πρὸς τοῦτο ἔχουσι, καὶ οὐδὲν αὐτοὺς ἡ συνήθεια ἀποκωλύει τὸ μὴ οὐκ ἐρεσχηλεῖν μηδὲ ὑβρίζειν, ἐπειδάν τινα ἴδωσι τοιοῦτον, λέγω δὲ τῶν πολλῶν καὶ ἀδόξων, οὓς μὴ δεδοίκασιν ὡς ἱκανοὺς ἀμύνεσθαι· ἐπεὶ τούς γε τοιούτους σχεδὸν δυσωποῦνται καὶ θαυμάζουσι. τυχὸν οὖν τοιοῦτόν ἐστι τὸ γιγνόμενον. τοὺς μὲν ναύτας καὶ τοὺς γεωργοὺς καὶ ποιμένας, ἔτι δὲ Πέρσας καὶ Νασάμωνας, οὐκ οἴονται καταφρονεῖν αὑτῶν οὐδὲ εἶναι πρὸς αὐτοὺς οὐδένα ἐκείνοις λόγον, ὅθεν οὐδὲν φροντίζουσι. τοὺς μέντοι φιλοσόφους ὑπονοοῦσιν, ὡς καταφρονοῦντας αὑτῶν καὶ καταγιγνώσκοντας πολλὴν ἀμαθίαν καὶ δυστυχίαν, καὶ ὅτι φανερῶς μὲν οὐ καταγελῶσιν, ἰδίᾳ δὲ παρ' αὑτοῖς οὕτως ἔχουσιν, ὡς πάντας ἀθλίους ὄντας τοὺς ἀπαιδεύτους, ἀρξαμένους ἀπὸ τῶν πλουσίων δὴ καὶ μακαρίων δοκούντων, οὓς αὐτοὶ ζηλοῦσι καὶ μικρὸν διαφέρειν οἴονται τῶν θεῶν εὐδαιμονίας ἕνεκεν· καὶ ὅτι ἀτιμάζοιεν καὶ διαγελῷεν, ὡς πολυτελῶς ἐσθίοντάς τε καὶ πίνοντας καὶ καθεύδειν μαλακῶς βουλομένους καὶ μετὰ γυναικῶν ἑκάστοτε ὡραίων καὶ παίδων ἀναπαύεσθαι καὶ πολλὰ χρήματα ἔχειν καὶ θαυμάζεσθαι ὑπὸ τοῦ πολλοῦ ὄχλου καὶ περιβλέπεσθαι· ὧν οὐδὲν ἡγοῦν-
185 R II ται μεῖζον οὐδὲ κάλλιον. διὰ δὴ ταύτην τὴν ὑποψίαν δυσχεραίνουσι τοὺς μὴ ταὐτὰ σφίσι θαυμάζοντας μηδὲ τιμῶντας μηδὲ τὴν αὐτὴν περὶ τῶν μεγίστων ἔχοντας διάνοιαν. οὐκοῦν προκαταλαμβάνουσιν αὐτοὶ λοιδοροῦντες καὶ τωθάζοντες, ὡς ἀθλίους καὶ ἀνοήτους, εἰδότες ὅτι εἰ μὲν τούτους ἀποφανοῦσιν ἄφρονας καὶ μαινομένους, ἅμα καὶ αὐτοὺς ἀποδείξουσι σωφρονοῦντας καὶ νοῦν ἔχοντας· εἰ δὲ παραχωρήσουσιν, ὡς τούτων ἃ χρὴ γιγνωσκόντων καὶ

πολλοῦ ἀξίων, ἅμα καὶ αὐτοὺς ὁμολογήσουσι δυστυχεῖς καὶ ἀναισθήτους καὶ οὐδὲν εἰδότας ἁπλῶς ὧν προσήκει ἀνθρώπους ἐλευθέρους εἰδέναι. ἔτι δὲ ἐὰν μέν τινα ἴδωσιν ὡς ναύτην ἐσταλμένον, ἴσασι τοῦτον πλευσόμενον, κἂν ὡς γεωργὸν ἕτερον, γεωργήσοντα· τόν γε μὴν ποιμένος ἔχοντα στολὴν ἴσασι καὶ τοῦτον ὅτι ἄπεισιν ἐπὶ τὰ πρόβατα καὶ περὶ ἐκεῖνα διατρίψει, ὥστε ὑπ' οὐδενὸς λυπούμενοι τούτων ἐῶσιν αὐτούς· ὅταν δέ τινα ἴδωσι τὸ σχῆμα ἔχοντα τὸ τοῦ φιλοσόφου, λογίζονται ὅτι οὗτος οὔτε πρὸς τῷ πλεῖν ἐστιν οὔτε πρὸς γεωργίᾳ οὔτε προβάτων ἕνεκεν οὕτως ἔσταλται, ἀλλ' ἐπ' ἀνθρώπους παρεσκεύασται, ὡς νουθετήσων τε καὶ ἐξελέγξων καὶ οὐδέν τι θωπεύσων οὐδένα αὐτῶν οὐδὲ φεισόμενος οὐδενός, τοὐναντίον δὲ κολάσων ὡς ἂν δύνηται αὐτοὺς μάλιστα τῷ λόγῳ καὶ ἐπιδείξων οἷοί εἰσιν. οὔκουν δύνανται ἡδέως ὁρᾶν αὐτούς, ἀλλὰ προσκρούουσι καὶ διαμάχονται, ὥσπερ οὐδ' οἱ παῖδες ἡδέως ὁρᾶν δύνανται οὓς ἂν ἴδωσι παιδαγωγῶν σχῆμα ἔχοντας καὶ παρεσκευασμένους οὕτως ὡς ἐπιπλήξοντας αὐτοῖς 396R II καὶ οὐκ ἐπιτρέψοντας ἁμαρτάνειν οὐδὲ ῥαθυμεῖν. εἰ γάρ τοι καὶ τοῖς παισὶν ἐξῆν τῶν τοιούτων καταγελᾶν καὶ ὑβρίζειν, οὐδὲν ἂν πρότερον τούτου ἐποίουν. οὐ μέντοι ἅπαντες ἀπὸ ταύτης τῆς διανοίας προσέρχονται καὶ ἐνοχλοῦσιν, ἀλλ' ἔστι γένος ἀνθρώπων πολυπραγμονοῦν τοιαύτην πολυπραγμοσύνην καὶ τρόπον τινὰ οὐ πονηρῶν· οὗτοι προσίασιν οὓς ἂν ἡγῶνται φιλοσόφους ἀπὸ τῆς στολῆς, ὡς ἀκουσόμενοί τι παρ' αὐτῶν σοφὸν καὶ ὃ οὐκ ἂν παρ' ἑτέρου ἀκούσειαν, πυνθανόμενοι καὶ περὶ Σωκράτους, ὅτι σοφός τε ἦν καὶ διαλέγοιτο τοῖς προσιοῦσι λόγους φρονίμους, καὶ περὶ Διογένους, ὅτι καὶ αὐτὸς πρὸς

ἅπαντα εὐπόρει λόγου καὶ ἀποκρίσεως. καὶ τὰ μὲν τούτου καὶ διαμνημονεύουσιν οἱ πολλοί,. τὰ μέν τινα ἴσως εἰπόντος αὐτοῦ, τὰ δὲ καὶ ἄλλων συνθέντων. τῶν γε μὴν ἑπτὰ σοφῶν τὰς γνώμας ἀκούουσι καὶ ἐν Δελφοῖς ἀνατεθῆναι πρότερον, οἷον ἀπαρχάς τινας τῆς σοφίας τῆς ἐκείνων καὶ ἅμα τῆς τῶν ἀνθρώπων ἕνεκεν ὠφελείας, ὡς τῷ ὄντι δὴ θεῖα ταῦτα καὶ σχεδόν τι τῶν χρησμῶν θειότερα, οὓς ἡ Πυθία ἔχρα καθίζουσα ἐπὶ τοῦ τρίποδος, ἐμπιμπλαμένη τοῦ πνεύματος. τὸ γὰρ αὑτῷ χρησθὲν ἕκαστος ἀκούσας ἄπεισι, καὶ οὐκ ἀνατίθεται ταῦτα, ὥστε δὴ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις εἶναι γνώριμα· τὰ δὲ ἐκείνων δόγματα κοινὰ ἀπεδείχθη τοῖς ἀφικνουμένοις παρὰ τὸν θεόν, ὡς ὁμοίως συμφέρον πᾶσιν εἰδέναι καὶ πείθεσθαι. εἰσὶ δὲ οἳ καὶ τὸν Αἴσωπον οἴονται τοιοῦτόν τινα γενέσθαι, σοφὸν μὲν καὶ φρόνιμον, αἱμύλον δὲ ἄλλως καὶ συνθεῖναι λόγους ἱκανόν, οἵων αὐτοὶ ἥδιστ' ἂν ἀκούοιεν. καὶ τυχὸν οὐ παντάπασι ψευδῆ ἴονται, εἰ τῷ ὄντι Αἴσωπος τοῦτον τὸν τρόπον πειρᾶτο νουθετεῖν τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐπιδεικνύναι τοῖς ἅττα ἁμαρτάνουσιν, ὡς ἂν μάλιστα ἠνείχοντο τόν, ἡδόμενοι ἐπὶ τῷ γελοίῳ καὶ τοῖς μύθοις· περ τὰ παιδία ταῖς τίτθαις μυθολογουμέναις προσυσί τε καὶ ἥδονται. ἀπὸ δὴ τῆς τοιαύτης δόξης, καὶ παρ' ἡμῶν ἀκουσόμενοί τι τοιοῦτον οἷον Αἴος ἔλεγεν ἢ ὁποῖον Σωκράτης ἢ ὁποῖα Διογένης, ίασι καὶ ἐνοχλοῦσι καὶ οὐ δύνανται ἀπέχεσθαι, ν ἴδωσιν ἐν τούτῳ τῷ σχήματι, οὐ μᾶλλον ἢ τὰ ι, ἐπειδὰν ἴδωσι γλαῦκα, ἐφ' ᾧ καὶ συνετίθει Αἴσωπος τοιοῦτον, ὡς τὰ ὄρνεα συνῆλθε πρὸς λαῦκα καὶ ἐδεῖτο τῆς μὲν ἀπὸ τῶν οἰκοδομημάκέπης ἀπανίστασθαι, πρὸς δὲ τὰ δένδρα τὴν

καλιάν, ὥσπερ καὶ αὐτά, καὶ τοὺς τούτων μεταπήγνυσθαι κλῶνας, ἀφ' ὧν καὶ ᾄδειν ἔστιν εὐσημότερον· καὶ δὴ καὶ πρὸς δρῦν ταύτηνὶ ἄρτι φυομένην, ἐπειδὰν πρὸς ὥραν ἀφίκηται, ἑτοίμως ἔχειν ἰξάνειν καὶ τῆς χλοερᾶς κόμης ἀπόνασθαι. ἀλλ' οὖν τήν γε γλαῦκα μὴ τοῦτο τοῖς ὀρνέοις ποιεῖν παραινεῖν μηδὲ φυτοῦ βλάστῃ ἐφήδεσθαι ἰξὸν πεφυκότος φέρειν, πτηνοῖς ὄλεθρον. τὰ δὲ μήτε τῆς συμβουλῆς ἀποδέ- 388 R II χεσθαι τὴν γλαῦκα· τοὐναντίον δὲ ἔχαιρε τῇ δρυῒ φυομένῃ· ἐπειδὴ δὲ ἱκανὴ ἦν, καθίσαντα ἐπ' αὐτὴν ᾖδε. γενομένου δὲ τοῦ ἰξοῦ ῥᾳδίως ἤδη ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἁλισκόμενα μετενόουν καὶ τὴν γλαῦκα ἐθαύμαζον ἐπὶ τῇ συμβουλῇ. καὶ νῦν ἔτι οὕτως ἔχουσιν, ὡς δεινῆς καὶ σοφῆς οὔσης αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἐθέλουσι πλησιάζειν, ἡγούμενα ἀγαθόν τι ἀπολαύειν 632 M τῆς συνουσίας. ἔπειτα οἶμαι προσίασι μάτην ἐπὶ κακῷ. ἡ μὲν γὰρ ἀρχαία γλαὺξ τῷ ὄντι φρονίμη τε ἦν καὶ συμβουλεύειν ἐδύνατο· αἱ δὲ νῦν μόνον τὰ πτερὰ ἔχουσιν ἐκείνης καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ ῥάμφος, τὰ δὲ ἄλλα ἀφρονέστεραί εἰσι τῶν ἄλλων ὀρνέων. οὔκουν οὐδὲ ἑαυτὰς δύνανται οὐδὲν ὠφελεῖν· οὐ γὰρ ἂν παρὰ τοῖς ὀρνιθοθήραις ἐτρέφοντο δεδεμέναι καὶ δουλεύουσαι. καὶ ἡμῶν ἕκαστος τὴν μὲν στολὴν ἔχει τὴν Σωκράτους καὶ Διογένους, τὸ δὲ φρονεῖν πολλοῦ δέομεν ὅμοιοι εἶναι τοῖς ἀνδράσιν ἐκείνοις ἢ ζῆν ὁμοίως αὐτοῖς ἢ λόγους τοιούτους διαλέγεσθαι. τοιγάρτοι οὐδὲν ἄλλο ἢ βλεπόμενοι ὥσπερ αἱ γλαῦκες 389 R II ὄχλον πολὺν συνάγομεν τῷ ὄντι ὀρνέων, αὐτοί τε ὄντες ἠλίθιοι καὶ ὑφ' ἑτέρων τοιούτων ἐνοχλούμενοι.

ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΣ.

Ἆρά γε τὸ πιστεύεσθαι τοῖς πιστευομένοις ἀγα-ϑ ἐστι καὶ τοιοῦτον οἷον τὸ πλουτεῖν καὶ τὸ ὑγιαί-ιν καὶ τὸ τιμᾶσθαι τοῖς τιμωμένοις καὶ ὑγιαίνουσι ι πλουτοῦσιν, αὐτοῖς ἐκείνοις τινὰ φέρον ὠφέλειαν; γω δὲ οἷον εἴ τις δημοσίᾳ τύχοι πιστευόμενος ὑπὸ ς αὑτοῦ πόλεως ἢ ἑτέρας στρατιὰν ἢ χρήματα ἢ χη, καθάπερ ἤδη πολλοὶ τὰ τοιαῦτα ἐπετράπησαν· δὲ καὶ αὐτὰς τὰς πόλεις μετὰ παίδων καὶ γυναι-ν εἰρήνης τε οὔσης καὶ πολέμου καταλαβόντος ότε. καὶ νὴ Δία εἴ τις ὑπ' ἀνδρὸς βασιλέως ἢ ράννου πιστεύοιτο χρυσίον ἢ ἀργύριον ἢ ναῦς ἢ λα ἢ ἀκρόπολιν ἢ σύμπασαν τὴν ἀρχήν, ὥσπερ ιτίνης μὲν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ πολλάκις Συρα-ύσας παρέλαβε, Φίλιστος δὲ παρὰ τοῦ νεωτέ-υ Διονυσίου, μάγοι δὲ παρὰ Καμβύσου τὰ Περ-ν βασίλεια, ὅτε εἰς Αἴγυπτον ἐστρατεύετο, παρὰ Δαρείου Μιθράνης τὴν Σάρδεων ἀκρόπολιν, Περ-ῖος δὲ παρ' Ἀντιγόνου τὸν Ἀκροκόρινθον, πολὺ δὲ ύτων πρότερον Ἀτρεὺς παρ' Εὐρυσθέως τὸ Ἄρ-ς, ὅτε Εὐρυσθεὺς ἐπ' Ἀθήνας ἐστρατεύετο, οὐκ διδόντων Ἀθηναίων τοὺς Ἡρακλέους παῖδας· ὁ δὲ ὸς αὐτοῦ ὁ Ἀγαμέμνων, ἡνίκα ἐπὶ Τροίαν ἔπλει, υσικῷ ἀνδρὶ ἐπίστευσε τὴν γυναῖκα καὶ τὴν οἰκίαν. ύτους ἅπαντας φῶμεν τοὺς πιστευομένους ἀγαθὸν ἀπολαύειν αὐτοὺς τῆς πίστεως, καὶ αὖ τοὺς ὑπὸ ν ἰδιωτῶν πιστευομένους ἢ γυναῖκας ἢ παῖδας ἢ ν οὐσίαν; καθάπερ οἶμαι πολλοὶ ἐπιτρόπους καὶ δεμόνας καταλείπουσιν, οἱ μὲν ἀποδημοῦντες, οἱ ἀποθνήσκοντες· οἱ δὲ παρακαταθήκας διδόασιν ευ μαρτύρων, οὐ δεδιότες μὴ ἀφαιρεθῶσιν· ἔνιοι

δὲ τῶν νόμων ἀπαγορευόντων μὴ καταλιπεῖν κληρονόμους οὓς αὐτοὶ βούλονται, ἑτέρους καταλείπουσιν, ἐντειλάμενοι τὰ χρήματα ἀποδοῦναι τοῖς αὐτῶν ἐπιτηδείοις. τούτοις δὴ πᾶσι λυσιτελεῖν φῶμεν τὸ πρᾶγμα καὶ τὴν δόξαν, ἣν ἔχοντες περὶ αὐτῶν ἐπιτρέπουσιν αὐτοῖς οἱ τὰ σφέτερα ἐπιτρέποντες, μάλιστα δὲ τοῖς τελευταίοις τοῖς παρανόμως πιστεύεσθαι δοκοῦσιν· ἢ τοὐναντίον χαλεπὸν εἶναι τὸ τοιοῦτον καὶ πολλῆς ἀσχολίας καὶ φροντίδων αἴτιον, ἐνίοτέ γε μὴν καὶ κινδύνων τῶν μεγίστων; ἔξεστι δὲ σκοπεῖν εὐθὺς ἀπὸ τῶν δοκούντων εἶναι μεγίστων· οὗτοι γὰρ τῶν μὲν ἰδίων ἐξ ἀνάγκης ἀμελοῦσι καὶ χρημάτων καὶ τέκνων, προσέχουσι δὲ τοῖς κοινοῖς καὶ ἐπὶ τούτων εἰσί· καὶ πολλάκις μὲν ὑπὸ τῶν ἐπιβουλευόντων ταῖς πόλεσιν ἢ πολεμίων ἢ πολιτῶν τινων ἀπόλλυνται, πολλάκις δὲ καὶ ὑπ᾽ αὐτῶν τῶν πόλεων ἀδίκως διαβληθέντες. οἱ μὲν γὰρ οὐσίας ἀφῃρέθησαν, τοὺς δὲ καὶ ὀνείδη συνέβη κτήσασθαι καταδικασθέντας κλοπῆς· οἱ δὲ ἐξέπεσον ἐκ τῶν πατρίδων, οἱ δὲ καὶ ἀπέθανον· ὥσπερ οὖν λέγουσι Περικλέα μὲν ἁλῶναι κλοπῆς παρὰ Ἀθηναίοις τὸν κάλλιστα καὶ ἄριστα προστάντα τῆς πόλεως, Θεμιστοκλέα δὲ ἐκπεσεῖν ὡς προδιδόντα, ὃς παραλαβὼν αὐτοὺς οὐ δυναμένους τοὔδαφος τῆς πατρίδος οἰκεῖν, ἀλλὰ παραχωροῦντας τοῖς πολεμίοις αὐτοῦ τοῦ ἄστεως καὶ τῶν ἱερῶν, οὐ μόνον ταῦτα πάντα ἀπέδωκεν, ἀλλ᾽ ἔτι καὶ τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνας ἐποίησεν, ἀφελόμενος Λακεδαιμονίους, ἐξ ἀρχῆς ἔχοντας τὴν τιμὴν ταύτην. Μιλτιάδης δὲ ὁ πρῶτος νικήσας τοὺς βαρβάρους μετὰ μόνων τῶν πολιτῶν καὶ τὸ Περσῶν φρόνημα καθελών, ὃ πρότερον εἶχον, ὡς ἁπάντων ἀνθρώπων κρείττους ὄντες, οὗτος μετ᾽ οὐ πολὺν χρόνον εἰς τὸ

ιτήριον ὑπ' αὐτῶν ἐνέπεσε, καὶ προσέτι ὁ υἱὸς Κίμων ἄτιμος ἦν ἂν τὸν ἅπαντα χρόνον, εἰ μὴ δελφὴν Ἐλπινίκην ἐξέδωκεν ἀνδρὶ ταπεινῷ καὶ ;τα ἔχοντι, ὃς ὑπὲρ αὐτοῦ τὴν ζημίαν κατέβαλε ντήκοντα τάλαντα. καίτοι Κίμων ὕστερον Ἀθη- Κύπρον ἐκτήσατο, καὶ πεζῇ ἅμα καὶ ναυσὶν σε τοὺς βαρβάρους περὶ Παμφυλίαν· ἀλλ' ὅμως ιοῦτον αὐτὸν ὄντα καὶ τοιούτου πατρός, εἰ μὴ των εὐπόρησεν, ἄτιμον ἂν εἴων ἐν τῇ πόλει. Φω- δὲ ὕστερον τὸν ὑπὲρ ὀγδοήκοντα ἔτη βιώσαντα, ν δὲ τὰ πλείω στρατηγήσαντα καὶ τὴν πόλιν δια- ;αντα ἐν τοῖς χαλεπωτάτοις καιροῖς καὶ χρηστὸν ὑτῶν ἐκείνων ὀνομασθέντα, τοῦτον οὐκ ἤρκε- ὑτοῖς ἀποκτεῖναι μόνον, ἀλλ' οὐδὲ νεκρὸν εἴασαν Ἀττικῇ, ἀλλ' ὑπὲρ τοὺς ὅρους ἐξέβαλον. Νι- δὲ ὁ Νικηράτου [διὰ τὸ πιστεύεσθαι ὑπὸ τῶν ῶν], ἐπιστάμενος τὴν ἐν Σικελίᾳ στρατείαν οἵα καὶ ἀπὸ τοῦ θεοῦ καὶ τῷ λογίζεσθαι, ὅμως άσθη στρατεύσασθαι νοσῶν διὰ τὴν πίστιν ν. καὶ εἰ μὲν ἀποβαλὼν τὴν στρατιὰν ἢ μέρος αὐτὸς γοῦν ἐσώθη, δῆλον ὅτι οἴκοι ἀφικόμε- τωλώλει ἄν. ἐπεὶ δὲ τοῦτο εἰδὼς προσελιπάρει τρόπον, ληφθεὶς ὑπὸ τῶν πολεμίων τοῦτο . καὶ ταῦτα ἐμοὶ περὶ μιᾶς πόλεως εἴρηται καὶ ν μιᾷ πόλει πολιτευομένων, οὐδὲ τούτων ἁπάν- τοὺς δὲ παρὰ τοῖς τυράννοις δοκοῦντας πιστοὺς ξίοιμι οἵων δὴ τετυχήκασι, πολλῶν ἂν ἴσως μοι ι πάνυ ἡμερῶν. σχεδὸν γὰρ τὸ γεγηθέναι ἐκεί- ἀδύνατόν ἐστιν. οἳ μὲν γὰρ ἂν παράσχωσι καθ' ν αἰτίαν, ὡς ἀδικήσαντες, διὰ τοῦτο ἀπόλλυν- ιὶ οὐκ ἔστιν οὐδεμιᾶς συγγνώμης τυχεῖν· οἳ δ' δρες ἀγαθοὶ φανῶσι καὶ διαφυλάττειν δυνά-

μενοι τὰ πιστευθέντα, παραχρῆμα μὲν τιμῆς τινος ἔτυχον, μετ' οὐ πολὺ δὲ ἀπόλλυνται φθονούμενοι καὶ ὑποπτευόμενοι. οὐ γὰρ δοκεῖ λυσιτελεῖν τοῖς μονάρχοις οὐδέν' ἄνδρα ἀγαθὸν εἶναι παρ' αὐτοῖς οὐδ' εὐδοκιμοῦντα φαίνεσθαι παρὰ τῷ πλήθει. αἱ δὲ παρὰ τῶν ἰδιωτῶν πίστεις κινδύνους μὲν ἥττους ἴσως ἔχουσιν, ὅτι καὶ τὰ πράγματα ἐλάττω ἐστίν, ἀσχολία δὲ μυρίαν καὶ πόνους, καὶ πολλάκις οὐδὲ χάρις οὐδ' ἡτισοῦν συνέπεται. πολλάκις δὲ συμβαίνει παρ' αὐτῶν τῶν εὖ παθόντων αἰτίαν ἔχειν, ὡς οὐ δικαίως οὐδὲ καθαρῶς ἅπαντα ἀποδόντας. τί δὴ βουλόμενος ταῦτα ἐγὼ διῆλθον; οὐ γὰρ δὴ νουθετῶν σε τοιαύτην νουθεσίαν οὐδὲ ἀποτρέπων τοῦ πιστὸν εἶναι. πολ γὰρ ἂν εἴην τοῦ Ζήθου φαυλότερος τοιαῦτα ἐπιτιμῶν, ὡς ἐκεῖνος ἐνουθέτει τὸν ἀδελφόν, οὐκ ἀξιῶν φιλοσοφεῖν αὐτὸν οὐδὲ περὶ μουσικὴν διατρίβειν, ἐάσαντα τὴν τῶν ἰδίων ἐπιμέλειαν· ἔφη δὲ αὐτὸν ἄτοπόν τινα καὶ ἀσύμφορον μοῦσαν εἰσάγειν. ὥσπερ ἂν τυχὸν εἴποι τις καὶ σὲ τοιαύτην προῃρῆσθαι πρᾶξιν, οὐ ἀργὸν οὐδὲ φίλοινον οὐδαμῶς, χρημάτων μέντοι τῶν αὐτοῦ ἀτημελῆ ἴσως· καὶ νὴ Δία λέγοι ἂν καὶ τόδ τὸ ἔπος·

ἐξ ὧν κενοῖσιν ἐγκατοικήσεις δόμοις.

ΠΕΡΙ ΑΠΙΣΤΙΑΣ.

Δ. Ἐπίστασαί τινας ἤδη βλαβέντας ὑπὸ ἐχθρῶν — Πῶς γὰρ οὔ; — *Δ.* Τί δέ; ὑπὸ τῶν καλουμένων φίλων καὶ συνήθων ἢ καὶ ὑπὸ συγγενῶν τινων, ἐνίους δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἔγγιστα, ἀδελφῶν ἢ υἱῶν ἢ πα

ἐρων; — Ἔγωγε πολλούς. — Δ. Τίς οὖν ἡ αἰτία, ι᾽ ἣν οὐ μόνον οἱ ἐχθροὶ τοὺς ἐχθροὺς ἀδικοῦσιν, λλὰ καὶ οἱ λεγόμενοι φίλοι ἀλλήλους καὶ νὴ Δία ολλοὶ καὶ τῶν οὕτως ἀναγκαίων; — Δῆλον ὡς ἡ κκία τῶν ἀνθρώπων, ὑφ᾽ ἧς ἕκαστος οἶμαι καὶ αὐ- ὸς ἐστιν αὑτῷ βλαβερός. — Δ. Πάντας ἄρα δεῖ ἐπ᾽ ης φυλάττεσθαι καὶ μὴ πιστεύειν μηδὲν μᾶλλον, ὃν φίλος ἢ συνήθης ἢ πρὸς αἵματος εἶναι δοκῇ; — άντας, ὡς ὁ λόγος οὗτός φησιν. — Δ. Οὐκοῦν ὀρ- ῶς ἔγραψεν ὁ τοῦτο γράψας τὸ ἔπος·

νᾶφε καὶ μέμνασ᾽ ἀπιστεῖν· ἄρθρα ταῦτα τᾶν φρενῶν;

— Ἴσως ὀρθῶς. — Δ. Καὶ μὴν δῆλος ὁ ποιητὴς οὐ ρὸς τοὺς ἐχθροὺς ταῦτα ὑποτιθέμενος, ἀλλὰ πρὸς οὺς νομιζομένους φίλους. οὐδὲ γὰρ ὑφ᾽ ὧν τις ισούμενος ἐπίσταται, τούτοις ἂν ἐξουσίαν δοίη καθ᾽ ὑτοῦ. πῶς ἂν οὖν διακελεύοιτο ἀπιστεῖν, οἷς μηδὲ ιστεύει; φέρε τοίνυν κἀκεῖνο ἴδωμεν· ὑπὸ τίνων λείους ἀπολώλασι, πότερον ὑπὸ τῶν ὁμολογουμέ- ων ἐχθρῶν ἢ τοὐναντίον ὑπὸ τῶν προσποιουμένων ἶναι φίλων; ἐγὼ μὲν γὰρ ὁρῶ καὶ τῶν πόλεων τῶν λουσῶν πλείονας ὑπὸ τῶν προδοτῶν ἀπολομένας ὑπὸ τῶν πολεμίων εἰλημμένας κατὰ κράτος καὶ τῶν νθρώπων πλείους τῷ παντὶ τοῖς φίλοις καὶ τοῖς υνήθεσιν ἐγκαλοῦντας τῶν αἰτιωμένων τοὺς ἐχθροὺς αὶ ταῖς συμφοραῖς. ἔτι δὲ πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους πασι τείχη καὶ φρούρια κατεσκευασμένα καὶ τούτων νίοτε πολλῶν ἐτῶν μηδεμίαν χρείαν γενομένην· ρὸς δὲ τοὺς συμπολιτευομένους καὶ τῶν αὐτῶν κοινωνοῦντας ἱερῶν καὶ θυσιῶν καὶ γάμων καὶ φυ- λέτας ὄντας ἀλλήλων καὶ δημότας καὶ συγγενεῖς τὰ δικαστήρια καὶ τοὺς νόμους καὶ τὰ ἀρχεῖα. καὶ

ταῦτα οὐδέποτε ἠρεμεῖ. μεσταὶ γοῦν αἱ πόλεις ἀεὶ κατηγορούντων, ἀπολογουμένων, δικαζόντων, δικαζομένων, καὶ οὐδὲ ἐν ταῖς ἱερομηνίαις ἢ ταῖς σπονδαῖς ἀλλήλων ἀπέχεσθαι δύνανται. τίθενται οὖν ἑτέρους νόμους ὑπὲρ τῶν ἀδικημάτων τῶν ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ τούτους ἱεροὺς καλοῦσιν, ὥσπερ τὸ ὄνομα ὠφελοῦν. ὁ γὰρ τῆς κακίας πόλεμος διηνεκὴς ἅπασι πρὸς ἅπαντας, ἄσπονδος ὢν καὶ ἀκήρυκτος· μάλιστα δὲ οὗτος συνέστηκε τοῖς ἐγγὺς πρὸς ἀλλήλους. τὸν μὲν οὖν ἐν εἰρήνῃ βουλόμενον βιοῦν καὶ μετ' ἀσφαλείας τινὸς εὐλαβεῖσθαι δεῖ τὴν πρὸς ἀνθρώπους κοινωνίαν καὶ τὴν φύσιν ἐπίστασθαι τῶν πολλῶν ἑτοίμην οὖσαν πρὸς τὸ μεταδοῦναι κακίας τινός, καὶ μηδὲ ἂν μυριάκις λέγῃ φίλος εἶναι πιστεύειν. οὐ γάρ ἐστι παρ' αὐτοῖς βέβαιον οὐδὲν οὐδὲ ἀληθές· ἀλλ' ὃν ἂν ἁπάντων προτιμῶσιν ἤδη καὶ τοῦ ζῆν, ἐὰν οὕτω τύχῃ, μετὰ μικρὸν ἔχθιστον νομίζουσι, καὶ οὐδὲ τοῦ σώματος ἀπέχονται πολλάκις. ὁ γοῦν ἐραστὴς τὸν ἐρώμενον ἀποσφάττει διὰ τὸ λίαν φιλεῖν, ὡς οἴεται, παροξυνθεὶς ἐκ τῆς τυχούσης αἰτίας. ἕτεροι δ' ἑαυτοὺς ἀποκτιννύασιν, οἱ μὲν ἄκοντες δι' ἀκρασίαν, οἱ δὲ ἑκόντες, μηδενὸς ὄντος αὐτοῖς ἀτόπου κατὰ τὸν βίον ἢ τῆς ἐν αὐτοῖς μοχθηρίας. τὰς μὲν γὰρ ἄλλας βλάβας τὰς εἰς ἑαυτὸν ἑκάστου δῆλον ὡς οὐκ ἐπεξελθεῖν ἔστι. ποία δὴ πίστις πρὸς τοὺς τοιούτους ἢ τίς ἀσφάλεια; ἢ πῶς ἂν ἐμὲ ἀγαπήσειεν ὁ μηδ' αὑτὸν ἀγαπῶν; τὸ γὰρ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ῥηθέν, ὅτε ἐν ἐσχάτοις ὄντες ἠξίουν τι περὶ Σάμου, καλῶς ἂν οἶμαι λεχθείη πρὸς τοὺς φιλίαν ὑπερχομένους τῶν φαύλων· ὃς αὐτὸς αὑτὸν οὐ φιλεῖ, πῶς ἄλλον φιλεῖ, ἢ ξένον ἢ τέκνον ἢ ἀδελφόν; τί οὖν; ὅταν τις φιλοφρονῆται καὶ καθ' ἱερῶν

ὁμνύῃ καὶ μόνον οὐ κατατέμνειν αὐτὸν ᾖ πρόθυμος; ἀκούειν μὲν ἤδη τούτων ἐξ ἀνάγκης καὶ νὴ Δία ἴσως κατανεύειν· εἰδέναι μέντοι σαφῶς ὅτι μηδὲν αὐτῶν ἐστιν ἰσχυρόν. Ἠλέκτρα τὸν Ὀρέστην δακρύοντα ὁρῶσα καὶ προσαγόμενον αὐτήν, ποτὲ μὲν ᾤετο ἄνεσίν τινα αὐτῷ γεγονέναι, τοῦ μέντοι παντάπασι πιστεύειν πολὺ ἀπεῖχεν. ὁρῶσα γοῦν μετ' ὀλίγον πα-
698 M ρακινοῦντά φησιν,

οἴμοι, κασίγνητ', ὄμμα σὸν ταράσσεται,
ταχὺς δὲ μετέθου.

τὴν θάλατταν οὕτως ἠρεμοῦσαν πολλάκις ἰδεῖν ἔστιν, ὥστ' οἶμαι καὶ τὸν δειλότατον καταφρονῆσαι. τί οὖν; διὰ τοῦτο πιστεύειν δεῖ καὶ μήτε ἀγκύρας ἔχοντα μήτε πηδάλιον μήτε τἄλλα τὰ πρὸς τὴν σωτηρίαν ἀνάγεσθαί ποτε; ὄψει γάρ, ἂν οὕτω τύχῃ, μετ' ὀλίγον κατερείσαντος ἀνέμου κλύδωνα ἰσχυρὸν καὶ

κύματα τροφόεντα, πελώρια ἶσα ὄρεσσι,
κυρτὰ φαληριόωντα·

καὶ τὸν νῦν σοι φαινόμενον πρᾶον καὶ πολλὴν ἐνδεικνύμενον εὔνοιαν καὶ σπουδὴν τῆς τυχούσης αἰτίας καταλαβούσης ἄγριον εὑρήσεις καὶ χαλεπὸν καὶ πᾶν ὁτιοῦν κακὸν ἕτοιμον ἐργάσασθαι. πόσα δοκεῖς τὴν Μήδειαν εὔξασθαι τοῖς θεοῖς ὑπὲρ τῶν τέκνων ἢ ποσάκις ἀγωνιᾶσαι νοσούντων ἢ ποσάκις ἀντ' ἐκείνων αὐτὴν ἂν ἑλέσθαι τελευτᾶν; ἀλλ' ὅμως αὐτόχειρ αὐτῶν ἐγένετο. νὴ Δία, ἐρεῖ τις, ὀργιζομένη καὶ ζηλοτυποῦσα. τοὺς πολλοὺς δὲ οὐκ ἂν οἴει [καὶ] ζηλοτυπῆσαι; τί δέ; φθονῆσαι; τί δέ; ἐλπίσαι; σχεδὸν
697 R II γὰρ ἀεὶ καὶ συνεχῶς ἐν τούτοις εἰσί. μὴ τοίνυν πίστευε τοῖς εὐνοεῖν φάσκουσι καὶ μηδέποτε ἐγκαταλιπεῖν τὴν πρὸς σὲ φιλίαν. ὥσπερ γὰρ αἱ τὸν ἄνεμον σημαίνουσαι ταινίαι κατὰ τὴν στάσιν ἀεὶ τοῦ

πνεύματος αἰωροῦνται, νυνὶ μὲν οὕτω, πάλιν δὲ ἐπὶ θάτερα, τὸν αὐτὸν τρόπον ἡ τῶν φαύλων διάνοια πρὸς πᾶσαν φορὰν οὕτως ἔχει. τοῖς δούλοις οὐδεὶς πιστεύει συντιθεμένοις διὰ τὸ μὴ κυρίους ἑαυτῶν εἶναι· πολὺ μᾶλλον σὺ χρὴ προσέχειν ταῖς τῶν τοιούτων ὁμολογίαις. τῷ παντὶ γὰρ πλεῖον ἀπέχουσι τῆς ἐλευθερίας διὰ τὴν κακίαν οἱ ἄνθρωποι. τοῖς νεωτέροις τοσούτων ἐτῶν νόμος οὐκ ἐᾷ συμβάλλειν ὡς ἀπίστοις οὖσιν, οὐδὲ γυναικὶ παρ' Ἀθηναίοις συναλλάττειν, πλὴν ἄχρι μεδίμνου κριθῶν, διὰ τὸ τῆς γνώμης ἀσθενές. τῶν μέντοι πάνυ νεωτέρων οὐδὲν διαφέρουσιν οἱ φαῦλοι, μᾶλλον δὲ οὐδὲ τῶν παιδαρίων, πλὴν τῷ δύνασθαι καὶ τῇ πανουργίᾳ· διὸ μᾶλλον αὐτοῖς ἀπιστεῖν ἐκείνων προσήκει. μακάριον γὰρ ἂν ἦν, εἰ καθάπερ παῖδα καὶ μειράκιον καὶ νεανίσκον καὶ πρεσβύτην χρόνος ποιεῖ, καὶ φρόνιμον οὕτω καὶ δίκαιον καὶ πιστόν. καὶ μὴν τῶν γυναικῶν τῶν φαύλων οὐδέν εἰσι βελτίους οἱ ἄνδρες οἱ μοχθηροί. κατὰ γὰρ τὸ σῶμα διαφέρουσιν, οὐ κατὰ τὴν διάνοιαν. καθάπερ οὖν πρὸς οὐδὲν ἐκείνας ἐᾷ προσίεσθαι τῶν πλείονος ἀξίων ὁ νόμος, ἀλλ' ὥρισται μέχρι τίνος προσήκει· τὸν αὐτὸν οἶμαι τρόπον καὶ τοῖς πολλοῖς μέχρι τῶν ἐλαχίστων κοινωνητέον· πράξεων δὲ μειζόνων ἢ λόγων ἀναγκαίων ἢ τῆς ἀσφαλείας τῆς περὶ τὸν βίον οὐδέποτε. καὶ γὰρ εἴ ποτε ἀπέχονται τοῦ κακῶς ποιεῖν δι' ἥν δήποτ' αἰτίαν, ὥσπερ τὰ θηρία πολλάκις ἠρεμεῖ κοιμώμενα ἢ ἐμπεπλησμένα, τὴν μέντοι φύσιν οὐκ ἀποβέβληκε τὴν αὐτῶν, παραπλησίως δὴ κἀκεῖνοι χρόνον τινὰ οὐκ ἔβλαψαν, ἔπειτα συμβάσης προφάσεως καὶ τὸν τόκον, φασί, καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς πονηρίας ἐκτίνουσιν. ὁ Λάκων, ἐν ὁμιλίαις τινῶν συντιθεμένων αὐτῷ κα

ἀξιούντων παρ' αὐτῶν λαμβάνειν ἣν ἂν προαιρῆται πίστιν ὑπὲρ τῆς φιλίας, μίαν ἔφη πίστιν εἶναι τὸ ἐὰν θέλωσιν ἀδικῆσαι, μὴ δύνασθαι· τὰς δὲ λοιπὰς πάσας εὐήθεις καὶ τελέως ἀσθενεῖς. ταύτην μόνην παρὰ τῶν πολλῶν τὴν πίστιν δεῖ λαμβάνειν, ἑτέραν δὲ οὐδεμίαν. ἡ γὰρ ἐκ τῶν λόγων καὶ τῆς συνηθείας καὶ τῶν ὅρκων καὶ τοῦ γένους καταγέλαστος. ὁ Ἀτρεὺς ἀδελφὸς ἦν Θυέστου καὶ τῶν παιδαρίων, ἃ κατέκοψε, θεῖος. ὁ Ἐτεοκλῆς καὶ ὁ Πολυνείκης οὐ μόνον ἀδελφοὶ κατὰ τὸν νόμον, ἀλλὰ καὶ ἐξ υἱοῦ καὶ μητρὸς γεγονότες τῶν συγγενεστάτων· ὥστ', εἴπερ ὠφελεῖ τι τὸ γένος, οὗτοι μάλιστα ἁπάντων ἀλλήλους ὤφειλον ἀγαπᾶν· ἀλλ' ὁ πιστευθεὶς πρῶτον τὸν πιστεύσαντα ἐξέβαλε καὶ τῆς πατρίδος ἀπεστέρει καὶ μετὰ ταῦτα ἀλλήλους ἀπέκτειναν. ὁ Θησεὺς τὸν Ἱππόλυτον, πατὴρ ὢν καὶ Ποσειδῶνος υἱός, διαβολαῖς πεισθεὶς ἀπέκτεινε καταρασάμενος. ὁ Πρίαμος πρότερον εὐδαιμονίᾳ διαφέρων καὶ τοσούτων ἐθνῶν καὶ τηλικούτου τόπου βασιλεύων,

640 M ὅσσον Λέσβος ἄνω Μάκαρος ἕδος ἐντὸς ἐέργει
καὶ Φρυγίη καθύπερθε καὶ Ἑλλήσποντος ἀπείρων.

διὰ τὸν υἱὸν καὶ τὴν ἀκρασίαν τὴν ἐκείνου πάντων ἀθλιώτατος ἐγένετο. καὶ οὗτοι μὲν ἐπίσημοι. πόσον δὲ οἴει πλῆθος ἐν ἑκάστῃ πόλει τῶν ἀφανῶν καὶ δη-
399 R II μοτικῶν Ἀτρέων καὶ Θυεστῶν, τῶν μὲν καὶ ἀποκτιννύντων κρύφα, τῶν δὲ εἰς ἄλλα ἐπιβουλευόντων; Ἀερόπας μέν γε καὶ Κλυταιμνήστρας καὶ Σθενεβοίας οὐδὲ εἰπεῖν ἔστιν. ἀλλὰ τὰ μὲν τοῦ γένους καὶ τῆς οἰκειότητος τοιαῦτα. τὰ δὲ τῶν ὅρκων, ὁ Πάνδαρος ὤμοσε τῷ Μενελάῳ, ὥσπερ καὶ οἱ λοιποὶ Τρῶες, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἔτρωσεν αὐτόν. Τισσαφέρνης οὐκ ὤμοσε τοῖς περὶ Κλέαρχον; τί δέ; ὁ βασιλεὺς οὐχὶ καὶ

τοὺς βασιλείους θεοὺς καὶ τὴν δεξιὰν ἀπέστειλε; Φίλιππος δὲ ὁ Μακεδὼν οὐ διετέλει καθάπερ ἄλλο τι τῶν εἰς τὸν πόλεμον εὐχρήστων καὶ τὴν ἐπιορκίαν παρεσκευασμένος καὶ δυσὶ τούτοις τὰς πόλεις αἱρῶν, τῷ τε παρασπονδεῖν καὶ τῷ τοὺς προδώσοντας παρασκευάζειν, τῷ παντὶ πρὸς ἐκεῖνον τὸν τρόπον οἰκειότερον ἔχων; τοῖς μὲν γὰρ προδόταις ἀργύριον ἦν ἀνάγκη διδόναι, τοῖς θεοῖς δὲ περὶ ὅρκων οὐδὲν ἐτέλει. τὸν δὲ Λύσανδρον τὸν Λακεδαιμόνιον γνώμην ἀποφαίνεσθαι λέγουσιν ὅτι τοὺς μὲν παῖδας ἀστραγάλοις καὶ σφαίραις ἐξαπατᾶν δεῖ, τοὺς δὲ ἄνδρας ὅρκοις καὶ ῥήμασιν. ἡ κερδαλῆ δὲ ἀλώπηξ ἑτέρα τίς ἐστι παρὰ Ἀρχιλόχῳ; τὸν δὲ τοῦ Γλαύκου χρησμὸν 401 I οὐκ οἴει πρότερον δεδαηκέναι τοὺς πλείστους τῶν ἀνθρώπων·

ὄμνυ', ἐπεὶ θάνατός γε καὶ εὔορκον μένει ἄνδρα.

καὶ τούτους μὲν τοὺς προειρημένους καὶ τοιούτους ἑτέρους διὰ τὰς περιστάσεις συμβέβηκεν ἐνδόξους γεγονέναι, τῶν δὲ ἀφανεστέρων Γλαύκων ἢ Πανδάρων μεσταὶ μὲν ἀγοραὶ ἀνθρώπων, μεσταὶ δὲ ἀγυιαί. 641 διὸ μήτε τὸν Ἀπόλλωνα μήτε τὴν Ἀθηνᾶν σύμβουλον τῆς ἐπιορκίας λαμβάνουσιν. ἀλλ' ἡ συνήθεια τοῖς ἀνθρώποις μέγα δίκαιον τοῦ μηδὲν ἀδικεῖν καὶ σπονδαὶ καὶ τράπεζαι. τὸν Εὔρυτον ἀπέκτεινεν ὁ παρ' αὐτῷ ξενισθείς,

σχέτλιος, οὐδὲ θεῶν ὄπιν ᾐδέσατ' οὐδὲ τράπεζαν,
τὴν ἥν οἱ παρέθηκεν· ἔπειτα δὲ πέφνε καὶ αὐτόν.

καίτοι θεὸς ἔδοξεν οὗτος ὁ τὴν τῶν θεῶν ὄπιν οὐκ 401 II αἰδεσάμενος οὐδὲ τὴν τράπεζαν καὶ

τέρπεται ἐν θαλίῃ, κατέχων καλλίσφυρον Ἥβην.

τὸν Ἀρχίλοχον οὐδὲν ὤνησαν οἱ ἅλες καὶ ἡ τράπεζα

ὸς τὴν ὁμολογίαν τῶν γάμων, ὥς φησιν αὐτός. ὁ κάων ἀνόητος εἰς τὸν Ἀχιλλέα δεύτερον ἐμπεσών, ιν αὐτὸν ἢ μάχεσθαι προθύμως ἢ φεύγειν τάχιον.

πὰρ γάρ σοὶ πρώτῳ, φησί, πασάμην Δημήτερος ἀκτήν.

γαροῦν πρότερον, ὁπότε οὐδέπω μετειλήφει τῆς ρ᾽ αὐτῷ τροφῆς, εἰς Λῆμνον ἀπεμποληθεὶς ἐσώ· τότε δὲ ληφθεὶς ἀπεσφάγη. τοσοῦτον αὐτὸν ησεν ἡ Δημήτηρ. τὰς νήττας καὶ τὰς πέρδικας οὐ ότερον θηρεύομεν, πρὶν ἂν φάγωσι παρ᾽ ἡμῶν. ὁ

Αἴγισθος τὸν Ἀγαμέμνονα
δειπνίσσας ὥς τίς τε κατέκτανε βοῦν ἐπὶ φάτνῃ.

ὑπὸ μὲν τῶν Τρώων οὐδὲν ἔπαθεν ἐν δέκα ἔτε-, οἷς ἐπολέμει, καὶ οὐδεπώποτε αὐτοῖς συνέστιος ένετο· εἰς δὲ τὴν οἰκίαν ἐλθὼν διὰ τοσούτου χρό-υ, θύσας τοῖς θεοῖς, τὴν δὲ αὐτοῦ τράπεζαν παρα-μενος, ὑπὸ τῆς ἰδίας γυναικὸς οὕτως ὠμῶς ἀνῃρέ-. καὶ μετὰ ταῦτα κάτω περιτυχὼν τῷ Ὀδυσσεῖ ιφεται Κλυταιμνήστραν· μηδὲ γὰρ τοὺς ὀφθαλ-ὸς αὐτοῦ τελευτῶντος συγκλεῖσαι· πρὸς δὲ τούτοις ρακελεύεται μηδέποτε πιστεύειν γυναικί,

μηδέ οἱ ἐκφάσθαι πυκινὸν ἔπος.

τοι ἡ Κλυταιμνήστρα οὐχ ὅτι γυνὴ ἦν ταῦτα διέ-κεν αὐτόν, ἀλλ᾽ ὅτι πονηρά· καὶ οὐδὲν μᾶλλον οὐ ἡ γυναικὶ ἤπιον εἶναι ἢ ἀνδρί. ἀλλ᾽ οἶμαι τῶν ιπεσόντων ἕκαστος, ὑφ᾽ οὗ πέπονθε κακῶς, ἐκεῖνο λιστα ὑφορᾶται καὶ προλέγει φυλάττεσθαι τοῖς ἄλ-ς, ὁ μὲν ὑπὸ ἔχεως πληγεὶς ὄφιν, ὁ δὲ ὑπὸ σκορ-υ σκορπίον· ὃν δ᾽ ἂν κύων δάκῃ, ὄψει βακτηρίαν περιφέροντα. τὸ αὐτὸ δὴ τοῦτο καὶ πρὸς ἀνθρώ-ς πεπόνθασιν οἱ πολλοί. ᾧ μὲν ἐκ γυναικός τι νέβη δεινόν, οὗτος δὴ κέκραγεν·

ὦ Ζεῦ, τί δὴ κίβδηλον ἀνθρώποις κακὸν
γυναῖκας εἰς φῶς ἡλίου κατῴκισας;

ἄλλον ὑποδεχθεὶς ξένος ἐλύπησεν, ὡς Ἀλέξανδρος τὰ τοῦ Μενελάου κτήματα καὶ τὴν γυναῖκα ὑφελόμενος. ὁ τοιοῦτος πρὸς τοὺς ξένους διαβέβληται, πρὸς ἀδελφὸν ἕτερος, ἄλλος πρὸς υἱόν. τὸ δὲ πρᾶγμα οὐ τοιοῦτόν ἐστιν. οὐδὲ γὰρ ὁ ἀδελφὸς οὐδὲ ὁ συγγενὴς οὐδὲ ὁ ξένος πέφυκεν ἀδικεῖν, ἀλλ' ὁ μοχθηρὸς ἄνθρωπος· τοῦτο δὲ μικροῦ δεῖν ἐν πᾶσίν ἐστιν. ἀλλ' εἰ νοῦν ἔχεις, πάντας εὐλαβοῦ. ξένος· εὐλαβοῦ. μέτριος εἶναί φησι· μᾶλλον εὐλαβοῦ. τοῦτο ἀκίνητον ὑπαρχέτω. νὴ Δί', ἀλλ' ἐπιδείκνυται δεξιοῦ τινος εὔνοιαν; οὐκοῦν ἀποδέχου τοῦτον, τοῖς θεοῖς εἰδὼς χάριν· εἰ βούλει δέ, κἀκείνῳ· πρὸς δὲ τὸ μέλλον φυλάττεσθαι χρὴ αὐτόν. ὃ γάρ τις ἐπὶ τῆς τύχης εἶπε, πολὺ μᾶλλον ἂν ἐπ' ἀνθρώπων τοῦτο ῥηθείη, τὸ μηδένα εἰδέναι περὶ μηδενός, εἰ μέχρι τῆς αὔριον διαμενεῖ τοιοῦτος. τὰς γοῦν πρὸς αὐτοὺς παραβαίνουσι συνθήκας καὶ συμβουλεύουσιν αὐτοῖς ἕτερα, καὶ ἄλλα συμφέρειν νομίζοντες ἄλλα πράττουσιν. ὅθεν ὅταν τις ἐκ τοῦ πιστεύειν περιπέσῃ τινὶ τῶν δυσκόλων, γελοῖός ἐστιν αἰτιώμενος ἐκεῖνον, ἑαυτὸν δέον, καὶ θεοὺς ἐνίοτε ἐπιβοώμενος, ὑπ' ἀνδρὸς ἀπατηθεὶς φίλου καὶ συνήθους. οἱ δὲ θεοὶ καταγελῶσιν, εἰδότες ὅτι ἑαυτὸν ἐξηπάτησεν, ἐπ' ἄλλῳ ποιησάμενος. οἱ προσπταίοντες ἐν ταῖς ὁδοῖς ἢ νὴ Δία ἐμπεσόντες εἰς πηλὸν ἢ βόθρον οὐκ ὀργίζονται τοῖς λίθοις ἢ τῷ πηλῷ· τελέως γὰρ ἂν ἦσαν ἀπόπληκτοι, δέον αὐτοὺς αἰτιᾶσθαι καὶ τὸ μὴ προσέχειν. τί οὖν; φήσει τις, δεῖ θηρίου βίον προαιρεῖσθαι καὶ ζῆν ἔρημον; οὐ θηρίου, ἀλλ' ἀνδρὸς φρονίμου καὶ ζῆν ἀσφαλῶς ἐπισταμένου. πολὺ γὰρ ἀσφαλεστέρα

καὶ κρείττων ἡ ἐρημία τῆς πρὸς ἀνθρώπους κοινωνίας, ἐὰν ἀδεῶς γίγνηται καὶ χωρὶς κοινῶν προσοχῆς. ὥσπερ οἶμαι τοῖς πλέουσι τὸ πέλαγος συμφέρει μᾶλλον τῆς γῆς, εἰ μή τις ἐν εὐδίᾳ πλέοι καὶ σαφῶς εἰδὼς τοὺς τόπους· ἐν μὲν γὰρ τῷ πελάγει σπάνιον εἴ που διεφθάρη ναῦς, πρὸς δὲ ταῖς ἀκταῖς καὶ περὶ τὰς ἄκρας ἰδεῖν ἔστι τὰ ναυάγια. τοιγαροῦν, ὅταν χειμὼν καταλάβῃ, τῶν μὲν ἀπείρων ἕκαστος ἐπιθυμεῖ τῆς γῆς, ὁ δὲ κυβερνήτης ὡς πορρωτάτω φεύγει. καίτοι λιμένας μὲν εὕροι τις ἂν ἀκλύστους, οἷς ἔνεστι πιστεύσαντας ἀσφαλῶς ὁρμεῖν, ἡλίκον ἄν ποτε ἀρθῇ τὸ πνεῦμα· τῶν δὲ ἀνθρώπων οἱ μετριώτατοι τοῖς θερινοῖς ὅρμοις ἐοίκασιν, οἵτινες πρὸς τὸ παρὸν σκέπουσι· κἀκείνων γὰρ ἕκαστος, εἰ πρὸς ἕν τι τῶν κατὰ τὸν βίον ἐπιεικής, οὐ μέντοι καὶ πρὸς τἄλλα ὑπάρχει. χρημάτων μὲν γὰρ ἕνεκεν οὐδέν σε ἀδική-
404 R II σειεν ἄν· ἔστω γὰρ εἶναί τινα τοιοῦτον· ἀλλὰ τάχ' ἂν ὀργῆς ἢ φιλοτιμίας καταλαβούσης οὐκ ἂν ἐπιγνοίης αὐτὸν ἀσάλευτον καὶ πιστόν [ἀλλ' ὡς ὑπὸ μηδενὸς πάθους κινούμενον, ἐφ' ᾧ τις ἂν πιστεῦσαι βεβαίως δύναιτο.] οὐκοῦν τοῖς γε τοιούτοις ὅσον ὑπ' ἀνάγκης καὶ τελέως ὀλίγον δεῖ χρῆσθαι, τὸ πλέον αὐτὸν ἐγρηγορότα καὶ φυλάττοντα, ὡς τοὺς Ἀχαιοὺς τὸν Ἕκτορά φησιν ὁ ποιητής·

ὁ δ' ἰδρείῃ πολέμοιο
ἀσπίδι ταυρείῃ κεκαλυμμένος εὐρέας ὤμους
σκέπτετ' ὀϊστῶν τε ῥοῖζον καὶ δοῦπον ἀκόντων.

ὁμοίως ἐν τῷ βίῳ δεῖ τὴν φρόνησιν καὶ τὴν ἐπιστή-
44 M μην προβεβλημένους καὶ καλυφθέντας αὐτῇ φεύγειν καὶ φυλάττεσθαι τὴν τῶν ἀνθρώπων κακίαν καὶ τὰς τέχνας καὶ τὰς ἐπιβουλάς, αἷς εἰώθασι χρῆσθαι. καθόλου δὲ θαυμαστόν, εἰ τὸ μὲν φαγεῖν ἀπὸ τῆς αὐτῆς

τραπέζης ἐμποδὼν ἔσται τῇ πονηρίᾳ καὶ νὴ Δία τὸ πιεῖν ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ κρατῆρος καὶ τὸν αὐτὸν λύχνον ὁρᾶν· τὸ δὲ τὸν ἥλιον βλέπειν τὸν αὐτὸν καὶ ἀπὸ τῆς αὐτῆς τρέφεσθαι γῆς οὐδεὶς ὑπολογίζεται τῶν πονηρῶν· ἀλλὰ τὸ μὲν πανδοκεῖον ἢ νὴ Δία οἶκος ἕτερος ἐκ λίθων καὶ ξύλων ᾠκοδομημένος συγκιρνησειν ἀνθρώπους καὶ δύναται συνάγειν εἰς φιλίαν, ὥσπερ Ὀδυσσεὺς ἀξιοῖ·

αἰδεῖσθαι δὲ μέλαθρον· ὑπωρόφιοι δέ τοί εἰμεν.

οὕτως ἡγεῖται τὴν σκηνὴν ἀξιωτέραν αἰδοῦς, καὶ ταῦτα ἐκ ξύλων τῶν ἐν τῇ πολεμίᾳ γεγονυῖαν, ἤπερ αὐτούς. ὁ δὲ σύμπας οὐρανός, ὑφ᾽ ᾧ πάντες ἐσμὲν ἀρχῆθεν, 405 R II οὐδὲν ὠφελεῖ πρὸς ὁμόνοιαν οὐδὲ ἡ τῶν ὅλων κοινωνία, θείων οὖσα καὶ μεγάλων, ἀλλὰ τοὐναντίον ἡ τῶν μικρῶν καὶ οὐδενὸς ἀξίων. καὶ ὁ μὲν ἴδιος ἑκάστῳ πατήρ, πολλάκις οὐδενὸς ἄξιος πρεσβύτης, μέγα δίκαιον, ὥστε μὴ ἐπιβουλεύειν ἀλλήλοις τοὺς ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους· ὁ δὲ κοινὸς ἁπάντων ἀνδρῶν τε θεῶν τε, ἐξ οὗ πάντες γεγόναμεν, οὐ κατὰ Λάχητα ὢν οὐδὲ κατὰ Σίμωνα, οὐ δύναται κατασχεῖν οὐδὲ κωλῦσαι τὴν ἀδικίαν τῶν ἀνθρώπων. καὶ μὴν ὅτι γε τοῖς λόγοις οὐκ ἂν πιστεύοι τις τοῖς ὑπὲρ τῆς φιλίας, τοῦτο γὰρ λοιπόν ἐστι, φανερὸν δήπου. γελοῖον γὰρ ἀργύριον μὲν δανείζοντα τοῖς πολλοῖς μὴ ῥᾳδίως ἄν τινα πιστεῦσαι λόγῳ μόνῳ, ἀλλὰ μαρτύρων δεῖσθαι καὶ γραμμάτων καὶ πολλοὺς καὶ ταῦτα παραβαίνειν.* τί οὖν; φησίν, οὐκ ἤδη τινὲς ἐγένοντο φίλοι τῶν πρότερον; οἷον πῶς ἂν λέγοι τοὺς ἡμιθέους θρυλουμένους τούτους, Ὀρέστην καὶ Πυλάδην καὶ Θησέα καὶ Πειρίθουν καὶ Ἀχιλλέα καὶ Πάτροκλον; εἰ δ᾽ οὖν τις 45 M συγχωρήσειεν ἀληθῆ τὴν δόξαν εἶναι ταύτην, δῆλον ὡς τρεῖς ἂν εἶεν φιλίαι γεγονυῖαι ἐν τοσούτῳ χρό-

», ἐν ὅσῳ πλεονάκις ἂν εἴποι τὸν ἥλιον ἐκλελοιναι.

ΠΕΡΙ ΝΟΜΟΥ.

Ἔστι δὲ ὁ νόμος τοῦ βίου μὲν ἡγεμών, τῶν πόων δὲ ἐπιστάτης κοινός, τῶν δὲ πραγμάτων κανὼν καιος, πρὸς ὃν ἕκαστον ἀπευθύνειν δεῖ τὸν αὑτοῦ όπον· εἰ δὲ μή, σκολιὸς ἔσται καὶ πονηρός. οἱ μὲν ν τοῦτον φυλάττοντες ἔχονται τῆς σωτηρίας· οἱ δὲ ραβαίνοντες πρῶτον μὲν αὑτοὺς ἀπολλύουσιν, ἔπει: καὶ τοὺς ἄλλους, παράδειγμα καὶ ζῆλον αὐτοῖς ομίας καὶ βίας παρέχοντες. ὥσπερ δὲ τῶν πλεόνν οἱ τοῦ πυρσοῦ μὴ διαμαρτάνοντες, οὗτοι μάλιστα όζονται καὶ τοὺς λιμένας εὑρίσκουσιν, οὕτως οἱ ετὰ τὸν νόμον ζῶντες ἀσφαλέστατα πορεύονται διὰ ῦ βίου καὶ τῆς καταγωγῆς τῆς δεούσης τυγχάνουν. ἀνθρώπῳ μὲν οὖν ἤδη τις συμβούλῳ χρησάμεςς μετενόησεν, οὐ μέντοι νόμῳ. τοσούτῳ δὲ τῶν ιχῶν ταῖς πόλεσι χρησιμώτερός ἐστιν, ὥστε ἀτείστοι μὲν πολλαὶ τῶν πόλεων διαμένουσι, νόμου δὲ ρὶς οὐκ ἔστιν οὐδεμίαν οἰκεῖσθαι πόλιν. οὐ μόνον συμφέρει τοῖς θνητοῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς θεοῖς· ὁ γοῦν σμος ἀεὶ τὸν αὐτὸν νόμον ἀκίνητον φυλάττει καὶ ν αἰωνίων οὐδὲν ἂν παραβαίη τοῦτον. ὅθεν οἶμαι ὶ βασιλεὺς εἰκότως ἀνθρώπων καὶ θεῶν κέκληται, ν μὲν βίαν καταλύων, τὴν δὲ ὕβριν καθαιρῶν, τὴν ὀνοιαν σωφρονίζων, τὴν δὲ κακίαν κολάζων, ἰδίᾳ καὶ κοινῇ πάντας τοὺς δεομένους ὠφελῶν, τοῖς ἀδικουμένοις βοηθῶν, τοῖς δὲ ἀπορουμένοις περὶ

τινος μηνύων τὸ δέον. ὅταν γάρ τις συμβάντος τινὸς αὐτῷ δυσκόλου πράγματος ζητῇ τὸ συμφέρον, οὐδὲν… οἶμαι δεῖ φίλους παρακαλεῖν οὐδὲ συγγενεῖς, ἀλλὰ ἐλθόντα παρὰ τοὺς νόμους πυνθάνεσθαι. καὶ οὐκ ἂν τὸ 407 R II οἰκεῖον σκοπῶν χεῖρον ἐκείνῳ παραινέσειεν οὐδὲ ἀγνοήσας τὸ βέλτιον οὐδὲ δι' ἀσχολίαν τινὰ ἢ τὸ μὴ φροντίζειν τοὺς σκεπτομένους παραιτήσαιτ' ἄν. τοὐναντίον γὰρ ἁπάντων ὁμοίως κήδεται καὶ σχολὴν ἄγει πρὸς τὰ τῶν ἄλλων πράγματα καὶ οὐδὲν ἴδιον οὐδὲ ἐξαίρετόν ἐστιν αὐτῷ. καὶ μὴν τοσούτῳ γε τῆς παρὰ τῶν θεῶν μαντείας ὠφελιμώτερός ἐστι νόμος, ὅσῳ τοὺς μὲν χρησμοὺς ἤδη τινὲς ἠγνόησαν καὶ δοκοῦντες πράττειν κατ' αὐτοὺς τἀναντία ἐποίησαν, ὅθεν οἶμαι συμφοραῖς ἐχρήσαντο. παρὰ τοῦ νόμου δὲ οὐδέν ἐστι σκολιὸν οὐδὲ ἀμφίβολον, ἀλλ' ἁπλῶς ἅπαντα ἃ προσήκει τοῖς δεομένοις φράζει. ἄρχων δὲ ἁπάντων καὶ κύριος ὢν χωρὶς ὅπλων καὶ βίας κρατεῖ· τοὐναντίον γὰρ αὐτὸς καταλύει τὴν βίαν· ἀλλὰ μετὰ πειθοῦς καὶ βουλομένων προέστηκε. πείσας γὰρ πρότερον καὶ δοκιμασθεὶς οὕτω γίγνεται καὶ τὴν ἰσχὺ… τὴν αὐτοῦ λαμβάνει. τηλικαύτην δὲ ἔχει δύναμι… ὥστε καὶ τοῖς θεοῖς οὗτός ἐστιν ὁ βοηθῶν. τοὺς γὰ… ἱεροσύλους καὶ τοὺς παραβαίνοντας τὴν πρὸς αὐτοὺ… εὐσέβειαν κολάζει. καὶ μὴν αὐτόν γε οὐδὲ εἷς οἷός τ… ἐστιν ἀδικῆσαι. τῶν γὰρ παραβαινόντων τὸν νόμο… ἕκαστος οὐκ ἐκεῖνον, ἀλλ' ἑαυτὸν βλάπτει. τοσαύτη… δὲ δικαιοσύνης καὶ φιλανθρωπίας μεστός ἐστιν, ὥστ… καὶ τοῖς ἀτυχοῦσι χρησιμώτερος καθέστηκε τῶν γένε… προσηκόντων καὶ τοῖς ἀδικουμένοις ἰσχυρότερος τῆ… αὐτῶν ἐκείνων ῥώμης καὶ πατράσιν υἱέων εὐνούστερος καὶ παισὶ γονέων καὶ ἀδελφοῖς ἀδελφῶν. πολλο… γοῦν ὑπὸ τῶν φιλτάτων ἀδικούμενοι πρὸς τοῦτον κα…

χφεύγουσιν. εἰ δὲ καὶ μηδὲν ὑπὸ μηδενὸς εὖ πεπον-
'ὼς ὁ νόμος ἐστὶν, ἀλλὰ πᾶσιν ὧν ἂν εὐεργετήσωσιν
τέρους ἐκτίνει τὰς χάριτας, καὶ γονεῦσι παρὰ παίδων
ὰς ὁμοίας κομιζόμενος καὶ τοῖς ἰδίᾳ τινῶν εὐεργέταις
ταρὰ τῶν εὖ παθόντων καὶ τοῖς κοινῇ φιλοτιμουμένοις
ταρὰ τῆς πόλεως. κάλλιστα δὲ καὶ τὰ ἆθλα τῶν εὐερ-
'εσιῶν πεποίηκε, στεφάνους καὶ κηρύγματα καὶ προε-
ρίας ἐξευρών· ἃ τοῖς μὲν παρέχουσιν οὐδεμίαν φέρει
απάνην, τοῖς δὲ τυγχάνουσι τοῦ παντὸς ἄξια καθέστη-
εν. ὅ,τι δ' ἂν ἐθέλῃ τῶν εὐτελεστάτων, εὐθὺς τοῦτο
ἔγα καὶ τίμιον ἐποίησεν. οὗτός ἐστιν ὁ τὸν κότινον
ὕτω μέγα καὶ τηλικαύτης ἄξιον σπουδῆς ἀποδείξας
αὶ τὰ σέλινα καὶ τὴν πίτυν καὶ τὸν τοῦ θαλλοῦ στέ-
ανον. οὗτος ὁ τὰ τρία ῥήματα, οἷς ἕκαστος κηρύτ-
εται τῶν ἀγαθῶν, πολλοῖς ἀποφήνας τοῦ ζῆν τιμιώ-
ερα. οὗτός ἐστιν ὁ τὰς πανηγύρεις συνάγων, ὁ τοὺς
εοὺς τιμῶν, ὁ τὴν ἀρετὴν αὔξων· οὗτος ὁ τὴν θά-
αττων καθαίρων, ὁ τὴν γῆν ἥμερον ποιῶν, ὁ τοῦ
'εὸς ἐτεῶς υἱός, ὁ τὴν ἀήττητον καὶ ἀνυπέρβλητον
'χὺν ἔχων· τοσοῦτον ἁπάντων σωφροσύνῃ καὶ πίστει
ιαφέρων, ὥστε καὶ γυναικῶν κοινωνίαν καὶ παρθέ-
ων ὥραν καὶ παίδων ἀκμὴν τούτῳ πάντες πεπιστεύ-
αμεν. ἔτι δὲ καὶ παρθένου τῆς Δίκης οὔσης μόνος
ὐτῇ διὰ σωφροσύνην σύνεστιν. οὗτος ἐπίκουρος γή-
ως, διδάσκαλος νεότητος, πενίας συνεργός, φύλαξ
λούτου, τῇ μὲν εἰρήνῃ σύμμαχος, τῷ δὲ πολέμῳ
ναντίος· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τούτῳ πλεῖστον
σχύει. τὸν γοῦν παρὰ τῶν ἐχθίστων κήρυκα πεμπό-
ενον οὗτός ἐστιν ὁ σώζων καὶ διαφυλάττων, παντὸς
θώρακος καὶ πάσης ἀσπίδος ἰσχυρότερον αὐτῷ δοὺς ὅ-
τλον τὸ κηρύκειον· ἔστι δὲ τοῦ νόμου σύμβολον. διὰ
οῦτον τοὺς ἀποθανόντας οὐδεὶς ἔτι κρίνει πολεμίους

οὐδὲ τὴν ἔχθραν καὶ τὴν ὕβριν εἰς τὰ σώματα αὐτῶν ἐπιδείκνυνται. τοσούτῳ δὲ ταῖς πόλεσι χρησιμώτερός ἐστιν ἤπερ τὰ πηδάλια ταῖς ναυσίν, ὥστε ἡ μὲν ἀποβαλοῦσα τοὺς οἴακας ναῦς οὐκ ἂν ἀπόλοιτο, μὴ χειμῶνος καταλαβόντος, πόλιν δ' οὐκ ἔνι σωθῆναι τοῦ νόμου λυθέντος, οὐδ' ἂν μηδὲν ἔξωθεν συμβαίνῃ δεινόν. ὥσπερ δὲ ὑπὸ τῆς ἐν αὐτῷ διανοίας διοικεῖται καὶ σώζεται τῶν ἀνθρώπων ἕκαστος, ἡ δὲ ταύτης διαφθορὰ μανίαν καὶ παρακοπὴν φέρει, παραπλησίως 648 M, ἄν τις ἀνέλῃ τὸν νόμον ἐκ τοῦ βίου, καθάπερ οἶμαι τὸν νοῦν ἀπολωλεκὼς εἰς παντελῆ μανίαν καὶ ταραχὴν περιστήσεται.

ΠΕΡΙ ΕΘΟΥΣ. 410 R II

Ἔστι δὲ τὸ ἔθος γνώμη μὲν τῶν χρωμένων κοινή, νόμος δὲ ἄγραφος ἔθνους ἢ πόλεως, δίκαιον δὲ ἑκούσιον, κατὰ ταὐτὰ πᾶσιν ἀρέσκον, εὕρημα δὲ ἀνθρώπων οὐδενός, ἀλλὰ βίου καὶ χρόνου. τῶν μὲν οὖν ἄλλων νόμων ἕκαστος ἅπαξ δοκιμασθεὶς ἔλαβε τὴν ἰσχύν· τὸ δὲ ἔθος ἀεὶ δοκιμάζεται. καὶ νόμος μὲν οὐδεὶς ῥᾳδίως ὑπὸ πάντων κριθήσεται· ταῖς γὰρ τῶν πλειόνων δόξαις κυροῦται· ἔθος δὲ οὐκ ἐνῆν γενέσθαι μὴ προσδεχθὲν ὑπὸ πάντων. κἀκεῖνος ἀπειλῶν καὶ βιαζόμενος μένει κύριος, ὑπὸ δὲ τῶν ἐθῶν πειθόμενοι καὶ καλὰ καὶ συμφέροντα κρίνομεν αὐτά. διό μοι δοκεῖ τις ἂν προσεικάσαι τὸν μὲν ἔγγραφον νόμον τῇ δυνάμει τῆς τυραννίδος· φόβῳ γὰρ ἕκαστος καὶ μετὰ προστάγματος διαπράττεται· τὸ δὲ ἔθος μᾶλλον τῇ φιλανθρωπίᾳ τῆς βασιλείας. βουλόμενοι

γὰρ αὐτῷ πάντες καὶ δίχα ἀνάγκης ἕπονται. καὶ νόμους μὲν ἴσμεν πολλοὺς ἀνῃρημένους ὑπὸ τῶν θέντων αὐτούς, ὡς πονηρούς· ἔθος δὲ οὐκ ἂν οὐδεὶς ῥᾳδίως δείξειε λελυμένον. καὶ μὴν τῷ παντὶ ῥᾷόν ἐστιν ἀνελεῖν ὅ,τι βούλει τῶν ἐγγράφων ἢ τῶν ἐθῶν. τὰ μὲν γὰρ ἂν ἀπαλείψῃς ἅπαξ, ἡμέρᾳ μιᾷ λέλυται· συνήθειαν δὲ πόλεως οὐκ ἔστιν ἐν πάνυ πολλῷ καταλῦσαι χρόνῳ. κἀκεῖνοι μὲν ἐν σανίσιν ἢ στήλαις φυλάττονται· τῶν δὲ ἕκαστον ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς. ἀσφαλεστέρα δὲ καὶ κρείττων ἡ τοιαύτη φυλακή. καὶ μὴν ὁ μὲν ἔγγραφος νόμος αὐστηρός ἐστι καὶ ἀπηνής, ἔθους δὲ οὐδὲν ἥδιον. ἔπειτα τοὺς νόμους παρ' ἄλλων πυνθανόμεθα, τὰ δὲ ἔθη πάντες ἐπιστάμεθα. ἐκείνων μέν εἰσιν οὐ σαφῶς ἔνιοι γεγραμμένοι καὶ διαστρέφονται πολλάκις ὑπὸ τῆς τῶν ῥητόρων δυνάμεως· τῶν δὲ ἐθῶν οὐδὲν ἀμφίβολον οὐδὲ σκολιόν, οὐδ' ἂν περιγένοιτ' αὐτῶν λόγος. κἀκείνων μὲν ἀεὶ δεῖ μνημονεύειν, εἰ μέλλοιμεν αὐτοῖς ἐμμένειν· τοῦ δὲ ἔθους οὐκ ἔστιν οὐδὲ βουλομένους ἐπιλαθέσθαι· τοιαύτην γὰρ ἔχει φύσιν ὥστε ἀεὶ ὑπομιμνήσκειν αὐτοῦ. καθόλου δὲ τοὺς μὲν νόμους φαίη τις ἂν ποιεῖν δούλων πολιτείαν, τὰ δὲ ἔθη τοὐναντίον ἐλευθέρων. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ ποιοῦσιν εἰς τὰ σώματα κολάσεις· παραβαινομένου δὲ ἔθους τὴν ζημίαν εἶναι συμβέβηκεν αἰσχύνην. ὥστε ἐκεῖνος μὲν φαύλων, οὗτος δὲ ἀγαθῶν ἐστι νόμος. εἰ γὰρ ἅπαντες ἦσαν ἀγαθοί, δῆλον ὅτι τῶν ἐγγράφων ἡμῖν οὐδὲν ἂν ἔδει νόμων. ἔτι δὲ τῶν μὲν νόμων εἰσὶν οἱ βασιλεῖς ἐπάνω καὶ πολλὰ πράττουσι παρ' αὐτούς, τοῖς δὲ ἔθεσι κἀκεῖνοι κατακολουθοῦσι. καὶ τῶν μὲν ἐγγράφων οὐδὲν ἐν τοῖς πολέμοις ἰσχύει, τὰ δὲ ἔθη φυλάττεται παρὰ πᾶσι, κἂν εἰς ἐσχάτην ἔχθραν προέλθωσι. τὸ γοῦν

μὴ κωλύειν τοὺς νεκροὺς θάπτειν οὐδαμῇ γέγραπται· πῶς γὰρ ἂν ὑπήκουον οἱ κρατοῦντες τοῖς τῶν ἡττωμένων ἐπιτάγμασιν; ἀλλ' ἔθος ἐστὶ τὸ ποιοῦν τῆς φιλανθρωπίας ταύτης τοὺς κατοιχομένους τυγχάνειν. ὁμοίως τὸ τῶν κηρύκων ἀπέχεσθαι καὶ μόνοις τούτοις πολλὴν ἀσφάλειαν εἶναι βαδίζουσι. τῶν μὲν οὖν νόμον παραβαινόντων οὐδεὶς ἂν ἐπιδείξειεν οὐδένα οἶμαι φανερῶς ὑπὸ τῶν θεῶν κεκολασμένον· Λακεδαιμόνιοι δ' ἐπεὶ παρέβησαν τὸ κηρύκων ἔθος, τοὺς παρὰ βασιλέως ἐλθόντας ἀνελόντες, ἐκολάσθησαν ὑπ' αὐτοῦ τοῦ δαιμονίου.

ΠΕΡΙ ΦΘΟΝΟΥ.

Δ. Ἆρα διὰ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐνομίσθη σοφὸς ἐν τοῖς Ἕλλησιν Ἡσίοδος καὶ οὐδαμῶς ἀνάξιος ἐκείνης τῆς δόξης, ὡς οὐκ ἀνθρωπίνῃ τέχνῃ τὰ ποιήματα ποιῶν τε καὶ ᾄδων, ἀλλὰ ταῖς Μούσαις ἐντυχὼν καὶ μαθητὴς αὐτῶν ἐκείνων γενόμενος; ὅθεν ἐξ ἀνάγκης ὅ,τι ἐπῄει αὐτῷ πάντα μουσικά τε καὶ σοφὰ ἐφθέγγετο καὶ οὐδὲν μάταιον· ὧν δῆλον ὅτι καὶ τοῦτο τὸ ἔπος ἐστί. — Τὸ ποῖον;

Δ. καὶ κεραμεὺς κοτέει καὶ τέκτονι τέκτων.

— Πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα φανήσεται τῶν Ἡσιόδου πεποιημένα καλῶς περί τε ἀνθρώπων καὶ θεῶν σχεδόν τι καὶ περὶ μειζόνων πραγμάτων ὁποῖα τὰ λεχθέντα νῦν· ἀτὰρ οὖν καὶ ταῦτα ἀπεφήνατο μάλ' ἀληθῶς τε καὶ ἐμπείρως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. — *Δ.* Βούλει οὖν ἐπιμελέστερον σκοπῶμεν αὐτά; — Καὶ πῶς ἡμῶν ἀνέξονται τοσοῦτος ὄχλος περὶ τοιούτων διαλεγομε

ους; — Δ. Τί δέ; οὐ σοφὰ καὶ περὶ σοφῶν ἤκουσιν κουσόμενοι; — Φαῖεν ἄν, ὥς μοι δοκοῦσιν. — Δ. Ἀλλὰ μὴ τὸν Ἡσίοδον φαῦλον ἡγοῦνται καὶ ὀλίγου ἄξιον; — Οὐδαμῶς. — Δ. Ἀλλὰ περὶ φθόνου καὶ ζηλοτυπίας καὶ τίνες εἰσὶν οἱ πρὸς ἀλλήλους οὕτως ἔχοντες καὶ ἐπὶ τίσιν οὐ χρήσιμον αὐτοῖς ἀκροᾶσθαι; — Πάντων μὲν οὖν χρησιμώτατον. — Δ. Οὐκοῦν χρήσιμον ἤδη καὶ τὸ ἀποπειρᾶσθαι τῶν ἀνδρῶν. φέρε δή, ι' ἄλλο τί φησι τούτους Ἡσίοδος εἶναι φθονεροὺς αὶ δυσκόλως ἀλλήλοις ἔχειν ἢ διότι ἧττον ἂν ἐργάοιτο ἐκ τοῦ πράγματος ἕκαστος, ὅτου ἂν τύχῃ πράττων, πολλῶν ὄντων ὁμοίων; — Διὰ τί γὰρ ἄλλο; — Δ. Πότερον οὖν κεραμεῖ μὲν λυσιτελεῖ μηδένα ἄλλον ἶναι κεραμέα ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τε καὶ κώμῃ, μαγείρῳ ὲ τοῦτο οὐ λυσιτελές, ὅπως ἐξῇ αὐτῷ ἀποδίδοσθαι ποτ' ἂν ἔχῃ τὰ κρέα τοῖς δεομένοις, ἂν καὶ πάνυ λεπτὸν ἱερεῖον ἢ πρεσβύτερον τύχῃ πριάμενος; — Δῆλον ὅτι καὶ μαγείρῳ. — Δ. Τί δέ; βαφεῖ τὴν βαφικὴν ἐργάζεσθαι τέχνην οὐ μόνῳ αὐτῷ ἄμεινον ἢ μεθ' ἑτέρων ἀντιτέχνων, ἵνα ὁποιαοῦν ἀποδιδῶται τὰ βάμματα ταῖς γυναιξίν; ἀγαπήσουσι γὰρ ὠνούμεναι κἂν ὀλίγῳ βελτίω ἢ ὁποῖα εἰώθασιν αὐταὶ βάπτειν ἐν τοῖς ἀγροῖς ὡς ἔτυχε, καὶ οὐ ζητοῦσι δευσοποιὰ καὶ ἁλουργῆ. — Πῶς γὰρ ζητοῦσι; — Δ. Φέρε, πορνοβοσκῷ δὲ οὐ κερδαλεώτερόν τε καὶ ἄμεινον πρὸς τὴν ἐμπολὴν μόνον ἔχειν τοὔνειδος καὶ μόνον αὐτὸν ἀκούειν κακῶς ἢ σὺν ἑτέροις, ὁμοίως μὲν ἐν πόλει τρέφοντα καὶ ἀσκοῦντα τοιοῦτον θρέμμα, ὁμοίως δὲ εἰς Πυλαίαν καὶ τὰς ἄλλας πανηγύρεις πορευόμενον καὶ περιάγοντα; — Καὶ πάνυ μοι δοκεῖ πορνοβοσκὸς εὔξασθαι ἂν ἀνδρῶν ὁμοτέχνων πολλὴν ἐρημίαν. — Δ. Ἆρ' οὖν καὶ περὶ πάντων ἁπλῶς οὕτως ὑπελάμβανε

μὴ κωλύειν τοὺς νεκροὺ … ὡς βλαβεροὺς πῶς γὰρ ἂν ὑπήκου … τὸν βίον; — Περὶ μένων ἐπιτάγμασιν … οὐκ ἔπρεπεν οἶμαι λανθρωπίας ταύτ … ἐπ' ἄλλοις ἔθος ἐστὶν ὁμοίως τὸ τῶν κτ … φράζειν ἐφ' ἑνὸς ἢ πολλὴν ἀσφάλει … βοῦν ἀπολέσθαι τινὶ ἄνευ μον παραβαιν … οὐ δήπου φησὶν ὅτι βοῦν οἶμαι φανερ … πονηρός, εἰ μὴ ἄλλος συγ- δαιμόνιοι δ' … ὠφέλοιτο, ἐὰν δύνηται λα- παρὰ βασιλ … ῶν, τῶν πολὺ ἀμελγομένων αὐτοῦ τοῖ … ἀλλὰ δῆλον ὅτι ὡς πρὸς συν- … τυγχάνοντας τοῖς ποιήμασιν. οὐκ- … αὐτὸν ἑνὶ λόγῳ φαμὲν ἔμβραχυ λέ- … ὁμοτέχνων, ὡς οὔτε φιλούντων αὐτοὺς 4.
… ἀλλήλοις; — Πάνυ μὲν οὖν. — … πρὸς θεῶν ἡ ναυτικὴ οὐ τέχνη ἐστίν, ἀλλ' … τῆς κεραμευτικῆς ἢ τῆς μαγειρικῆς τυγχά- … τοῦ ὀνόματος; — Οὐχ ἧττον ἴσως. — Δ. φο … ἐκ … ἐν νηὶ μεγάλῃ πολλὰ ἱστία ἐχούσῃ καὶ φόρτον … ἀνθρώπων ἐπιβατῶν ὅμιλον εἷς ναύτης κα- μ … κρεῖττον ἄν, καὶ συμφέροι αὐτῷ μηδένα ἄλλον ἐν … μήτε μᾶλλον αὐτοῦ μήτε ἔλαττον ἐπιστά- … τὰ ναυτικά· ἂν δὲ πολλοὶ ὦσιν, ἀσύμφοροι … ἔσονται καὶ πρὸς βλάβης, καὶ διὰ τοῦτο ἐν … μισοῦσιν ἀλλήλους οἱ πλείονες ναῦται; — Τοῦτο … τὸ τῶν ναυτῶν. ἀλλὰ κυβερνήτης γε οἶμαι … κυβερνήτην οὐκ ἂν ἥδοιτο ὁρῶν συμπλέοντα αὐτῷ. … Δ. Πότερον ὅταν χειμὼν ἰσχυρὸς ᾖ καὶ μὴ κα- 652 M
… τοῖν πηδαλίοιν ἑκατέρου διὰ γῆρας ἢ διὰ βίαν … λάττης, οὐδὲ τότε φιλεῖ κυβερνήτην ἄλλον οὐδ' … φανεῖσθαι τὸν διαδεξόμενον, οὐδ' ὅταν κα- … ηθῆναι δέηται. πολλὰς ἐφεξῆς ἀγρυπνῶν νύ-

μέρας, ἀλλὰ καὶ τότε ὁμοίως μισεῖ καὶ ζη- νενόμικεν, εἰ κυβερνήτης ἐν τῇ νηὶ ἔτε- — Οὐκ ἂν ἴσως τότε μισοῖ· πῶς γάρ; ἀλλ' περὶ ναυτιλίας οὐδὲ περὶ τῶν ἐν θαλάττῃ ν. — Δ. Εἶεν· οὐκοῦν ὅ γε ἰατρὸς ἐπὶ γῆς καὶ τέχνην οὐδὲν ἐλάττονα ἔχει τῶν τεκτόνων. Τί οὖν δὴ τοῦτο; — Δ. Ἆρά γε δοκεῖ σοι βούλε- ται μόνος ἂν εἶναι τὴν τέχνην ἐπιστάμενος ἐν πόλει λικαύτῃ τὸ μέγεθος, καὶ ταῦτα πολλῶν νοσούντων; - Τί δὲ κωλύει βούλεσθαι μόνον εἶναι; τοῖς μὲν γὰρ λοις ἴσως χεῖρον οὐ δυναμένοις ὑφ' ἑνὸς ἰατρεύε- σθαι· τὸ δέ γε ἐκείνου τιμιώτερον οὕτως. οὐδὲ γὰρ πεῖν ἔστιν ἡλίκων ἂν καὶ ὅσων μισθῶν τυγχάνοι νος ἐν τοσούτοις νοσοῦσιν ἱκανὸς ὢν ἰᾶσθαι. — Δ. λλ' οὐ μαινόμενον ἰατρὸν λέγω σοι. — Τί δέ; μαι- μένου σοι δοκεῖ τὸ ἐπιθυμεῖν σφόδρα τιμᾶσθαι καὶ λλὰ χρήματα λαμβάνειν; — Δ. Ὅταν γε αὐτὸς ὸ ληθάργου ἐχόμενος ἢ φρενίτιδι περιπεσὼν χαίρῃ, ι οὐδένα ἔχει τὸν ἰασόμενον οὐδὲ τὸν δώσοντα μαν- αγόραν πιεῖν ἢ ἄλλο φάρμακον ὑγιεινόν, ἵνα δὴ νος ἔχῃ τοὺς ἐν τῇ πόλει μισθούς τε καὶ τιμάς. εἰ δὴ σὺν αὐτῷ καὶ τὰ παιδία νοσοῖ καὶ ἡ γυνὴ καὶ φίλοι πάντες ἐπισφαλῶς, ἆρα καὶ τότε εὔχοιτ' ἂν δένα ἄλλον ἰατρὸν εὑρεθῆναι τὸν βοηθήσοντα· ν δὲ φανῇ τις, κατὰ τὸν Ἡσίοδον κοτέειν μέλλει ὶ ἐχθρὸν ἡγεῖσθαι τὸν αὐτοῦ σωτῆρα καὶ τῶν φιλ- των; φέρε, ἐὰν δὲ συμβῇ πρᾶγμα τοιοῦτον ὁποῖόν τε συνέτυχε περὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἰατρούς· ἐκεῖνοι ρ ἰώμενοι Δαρεῖον τὸν Πέρσην, ὡς ἔτυχεν αὐτῷ σόντι ἀπὸ τοῦ ἵππου μεταχωρήσας ὁ ἀστράγαλος, ς οἷοί τε ἦσαν ἰᾶσθαι κατὰ τὴν αὐτῶν τέχνην, ἀλλ' ἀγρυπνίας τε καὶ ἀλγηδόνας δεινὰς ἐνέβαλον αὐ-

τῶν τὰς αὐτὰς ἐργασίας ἐργαζομένων, ὡς βλαβεροὺς ὄντας ἀλλήλοις καὶ ἐμποδὼν πρὸς τὸν βίον; — Περὶ πάντων, ὡς τὸ εἰκός. — Δ. Ἀλλ' οὐκ ἔπρεπεν οἶμαι καθ' ἕκαστον ἐπεξιέναι. καὶ γὰρ ἐπ' ἄλλοις ἔθος ἐστὶν αὐτῷ περὶ ὅλου τοῦ πράγματος φράζειν ἐφ' ἑνὸς ἢ δυοῖν, οἷον ὅταν φῇ μηδ' ἂν βοῦν ἀπολέσθαι τινὶ ἄνευ τῆς τοῦ γείτονος πονηρίας, οὐ δήπου φησὶν ὅτι βοῦν μὲν ἀπολέσαι ἂν γείτων πονηρός, εἰ μὴ ἄλλος συγγνοίη, πρόβατον δὲ οὐκ ἂν ὑφέλοιτο, ἐὰν δύνηται λαθεῖν, οὐδὲ αἶγα τῶν καλῶν, τῶν πολὺ ἀμελγομένων καὶ διδυμοτοκουσῶν· ἀλλὰ δῆλον ὅτι ὡς πρὸς συνιέντας λέγει τοὺς ἐντυγχάνοντας τοῖς ποιήμασιν. οὐκοῦν περὶ πάντων αὐτὸν ἑνὶ λόγῳ φαμὲν ἔμβραχυ λέγειν οὕτω τῶν ὁμοτέχνων, ὡς οὔτε φιλούντων αὐτοὺς οὔτε λυσιτελούντων ἀλλήλοις; — Πάνυ μὲν οὖν. — Δ. Φέρε δὴ πρὸς θεῶν ἡ ναυτικὴ οὐ τέχνη ἐστίν, ἀλλ' ἧττόν τι τῆς κεραμευτικῆς ἢ τῆς μαγειρικῆς τυγχάνοι ἂν τοῦδε τοῦ ὀνόματος; — Οὐχ ἧττον ἴσως. — Δ. Ἆρ' οὖν ἐν νηὶ μεγάλῃ πολλὰ ἱστία ἐχούσῃ καὶ φόρτον πολὺν καὶ ἀνθρώπων ἐπιβατῶν ὅμιλον εἷς ναύτης καλῶς πράττοι ἄν, καὶ συμφέροι αὐτῷ μηδένα ἄλλον ἐν τῇ νηὶ πλεῖν μήτε μᾶλλον αὐτοῦ μήτε ἔλαττον ἐπιστάμενον τὰ ναυτικά· ἂν δὲ πολλοὶ ὦσιν, ἀσύμφοροι ἀλλήλοις ἔσονται καὶ πρὸς βλάβης, καὶ διὰ τοῦτο ἐν νηὶ μισοῦσιν ἀλλήλους οἱ πλείονες ναῦται; — Τοῦτο μὲν ἕτερον τὸ τῶν ναυτῶν. ἀλλὰ κυβερνήτης γε οἶμαι κυβερνήτην οὐκ ἂν ἥδοιτο ὁρῶν συμπλέοντα αὐτῷ. — Δ. Πότερον ὅταν χειμὼν ἰσχυρὸς ᾖ καὶ μὴ κατισχύῃ τοῖν πηδαλίοιν ἑκατέρου διὰ γῆρας ἢ διὰ βίαν τῆς θαλάττης, οὐδὲ τότε φιλεῖ κυβερνήτην ἄλλον οὐδ' εὔχεται φανεῖσθαι τὸν διαδεξόμενον, οὐδ' ὅταν κατακοιμηθῆναι δέηται, πολλὰς ἐφεξῆς ἀγρυπνῶν νύ-

ας καὶ ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ τότε ὁμοίως μισεῖ καὶ ζηαν αὐτοῦ· νενόμικεν, εἰ κυβερνήτης ἐν τῇ νηὶ ἕτες ἐστιν; — Οὐκ ἂν ἴσως τότε μισοῖ· πῶς γάρ; ἀλλ' ιεῖς οὐ περὶ ναυτιλίας οὐδὲ περὶ τῶν ἐν θαλάττῃ γομεν. — Δ. Εἶεν· οὐκοῦν ὅ γε ἰατρὸς ἐπὶ γῆς ται καὶ τέχνην οὐδὲν ἐλάττονα ἔχει τῶν τεκτόνων. — Τί οὖν δὴ τοῦτο; — Δ. Ἆρά γε δοκεῖ σοι βούλεσθαι μόνος ἂν εἶναι τὴν τέχνην ἐπιστάμενος ἐν πόλει ηλικαύτῃ τὸ μέγεθος, καὶ ταῦτα πολλῶν νοσούντων; — Τί δὲ κωλύει βούλεσθαι μόνον εἶναι; τοῖς μὲν γὰρ ἄλλοις ἴσως χεῖρον οὐ δυναμένοις ὑφ' ἑνὸς ἰατρεύεσθαι· τὸ δέ γε ἐκείνου τιμιώτερον οὕτως. οὐδὲ γὰρ εἰπεῖν ἔστιν ἡλίκων ἂν καὶ ὅσων μισθῶν τυγχάνοι μόνος ἐν τοσούτοις νοσοῦσιν ἱκανὸς ὢν ἰᾶσθαι. — Δ. Ἀλλ' οὐ μαινόμενον ἰατρὸν λέγω σοι. — Τί δέ; μαινομένου σοι δοκεῖ τὸ ἐπιθυμεῖν σφόδρα τιμᾶσθαι καὶ πολλὰ χρήματα λαμβάνειν; — Δ. Ὅταν γε αὐτὸς ὑπὸ ληθάργου ἐχόμενος ἢ φρενίτιδι περιπεσὼν χαίρῃ, ὅτι οὐδένα ἔχει τὸν ἰασόμενον οὐδὲ τὸν δώσοντα μανδραγόραν πιεῖν ἢ ἄλλο φάρμακον ὑγιεινόν, ἵνα δὴ μόνος ἔχῃ τοὺς ἐν τῇ πόλει μισθούς τε καὶ τιμάς. εἰ δὲ δὴ σὺν αὐτῷ καὶ τὰ παιδία νοσοῖ καὶ ἡ γυνὴ καὶ οἱ φίλοι πάντες ἐπισφαλῶς, ἆρα καὶ τότε εὔχοιτ' ἂν μηδένα ἄλλον ἰατρὸν εὑρεθῆναι τὸν βοηθήσοντα· ἐὰν δὲ φανῇ τις, κατὰ τὸν Ἡσίοδον κοτέειν μέλλει καὶ ἐχθρὸν ἡγεῖσθαι τὸν αὑτοῦ σωτῆρα καὶ τῶν φιλτάτων; φέρε, ἐὰν δὲ συμβῇ πρᾶγμα τοιοῦτον ὁποῖόν ποτε συνέτυχε περὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἰατρούς· ἐκεῖνοι γὰρ ἰώμενοι Δαρεῖον τὸν Πέρσην, ὡς ἔτυχεν αὐτῷ πεσόντι ἀπὸ τοῦ ἵππου μεταχωρήσας ὁ ἀστράγαλος, οὐχ οἷοί τε ἦσαν ἰᾶσθαι κατὰ τὴν αὑτῶν τέχνην, ἀλλ' εἰς ἀγρυπνίας τε καὶ ἀλγηδόνας δεινὰς ἐνέβαλον αὐ-

μὴ κωλύειν τοὺς νεκροὺς θάπτειν οὐδαμῇ γέγρα πῶς γὰρ ἂν ὑπήκουον οἱ κρατοῦντες τοῖς τῶν ι μένων ἐπιτάγμασιν; ἀλλ' ἔθος ἐστὶ τὸ ποιοῦν τῇ λανθρωπίας ταύτης τοὺς κατοιχομένους τυγχι ὁμοίως τὸ τῶν κηρύκων ἀπέχεσθαι καὶ μόνοις τι πολλὴν ἀσφάλειαν εἶναι βαδίζουσι. τῶν μὲν οὖ μον παραβαινόντων οὐδεὶς ἂν ἐπιδείξειεν σι οἶμαι φανερῶς ὑπὸ τῶν θεῶν κεκολασμένον· δαιμόνιοι δ' ἐπεὶ παρέβησαν τὸ κηρύκων ἔθος, παρὰ βασιλέως ἐλθόντας ἀνελόντες, ἐκολάσθησα αὐτοῦ τοῦ δαιμονίου.

ΠΕΡΙ ΦΘΟΝΟΥ.

Δ. Ἆρα διὰ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἐνομίσθ φὸς ἐν τοῖς Ἕλλησιν Ἡσίοδος καὶ οὐδαμῶς ἀι ἐκείνης τῆς δόξης, ὡς οὐκ ἀνθρωπίνῃ τέχνῃ τὰ ματα ποιῶν τε καὶ ᾄδων, ἀλλὰ ταῖς Μούσαις ἐντ καὶ μαθητὴς αὐτῶν ἐκείνων γενόμενος; ὅθεν ἐξ ι κης ὅ,τι ἐπῄει αὐτῷ πάντα μουσικά τε καὶ σοι φθέγγετο καὶ οὐδὲν μάταιον· ὧν δῆλον ὅτι καὶ τὸ ἔπος ἐστί. — Τὸ ποῖον;

Δ. καὶ κεραμεὺς κοτέει καὶ τέκτονι τέκτων.

— Πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα φανήσεται τῶν Ἡσιόδο ποιημένα καλῶς περί τε ἀνθρώπων καὶ θεῶν σ τι καὶ περὶ μειζόνων πραγμάτων ὁποῖα τὰ λεχ νῦν· ἀτὰρ οὖν καὶ ταῦτα ἀπεφήνατο μάλ' ἀληθ καὶ ἐμπείρως τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. — *Δ.* Β οὖν ἐπιμελέστερον σκοπῶμεν αὐτά; — Καὶ πῶς ἀνέξονται τοσοῦτος ὄχλος περὶ τοιούτων διαλε

νους; — Δ. Τί δέ; οὐ σοφὰ καὶ περὶ σοφῶν ἤκουσιν
113 R II ἀκουσόμενοι; — Φαῖεν ἄν, ὥς μοι δοκοῦσιν. — Δ. Ἀλλὰ μὴ τὸν Ἡσίοδον φαῦλον ἡγοῦνται καὶ ὀλίγου ἄξιον; — Οὐδαμῶς. — Δ. Ἀλλὰ περὶ φθόνου καὶ ζηλοτυπίας καὶ τίνες εἰσὶν οἱ πρὸς ἀλλήλους οὕτως ἔχοντες καὶ ἐπὶ τίσιν οὐ χρήσιμον αὐτοῖς ἀκροᾶσθαι; — Πάντων μὲν οὖν χρησιμώτατον. — Δ. Οὐκοῦν χρήσιμον ἤδη καὶ τὸ ἀποπειρᾶσθαι τῶν ἀνδρῶν. φέρε δή, δι' ἄλλο τί φησι τούτους Ἡσίοδος εἶναι φθονεροὺς καὶ δυσκόλως ἀλλήλοις ἔχειν ἢ διότι ἧττον ἂν ἐργάζοιτο ἐκ τοῦ πράγματος ἕκαστος, ὅτου ἂν τύχῃ πράττων, πολλῶν ὄντων ὁμοίων; — Διὰ τί γὰρ ἄλλο; — Δ. Πότερον οὖν κεραμεῖ μὲν λυσιτελεῖ μηδένα ἄλλον εἶναι κεραμέα ἐν τῇ αὐτῇ πόλει τε καὶ κώμῃ, μαγείρῳ δὲ τοῦτο οὐ λυσιτελές, ὅπως ἐξῇ αὐτῷ ἀποδίδοσθαι ὁποῖ' ἂν ἔχῃ τὰ κρέα τοῖς δεομένοις, ἂν καὶ πάνυ λεπτὸν ἱερεῖον ἢ πρεσβύτερον τύχῃ πριάμενος; — Δῆλον ὅτι καὶ μαγείρῳ. — Δ. Τί δέ; βαφεῖ τὴν βαφικὴν ἐργάζεσθαι τέχνην οὐ μόνῳ αὐτῷ ἄμεινον ἢ μεθ' ἑτέρων ἀντιτέχνων, ἵνα ὁποιαοῦν ἀποδιδῶται τὰ βάμματα ταῖς γυναιξίν; ἀγαπήσουσι γὰρ ὠνούμεναι κἂν
651 M ὀλίγῳ βελτίω ἢ ὁποῖα εἰώθασιν αὐταὶ βάπτειν ἐν τοῖς
414 R II ἀγροῖς ὡς ἔτυχε, καὶ οὐ ζητοῦσι δευσοποιὰ καὶ ἁλουργῆ. — Πῶς γὰρ ζητοῦσι; — Δ. Φέρε, πορνοβοσκῷ δὲ οὐ κερδαλεώτερόν τε καὶ ἄμεινον πρὸς τὴν ἐμπολὴν μόνον ἔχειν τοὔνειδος καὶ μόνον αὐτὸν ἀκούειν κακῶς ἢ σὺν ἑτέροις, ὁμοίως μὲν ἐν πόλει τρέφοντα καὶ ἀσκοῦντα τοιοῦτον θρέμμα, ὁμοίως δὲ εἰς Πυλαίαν καὶ τὰς ἄλλας πανηγύρεις πορευόμενον καὶ περιάγοντα; — Καὶ πάνυ μοι δοκεῖ πορνοβοσκὸς εὔξασθαι ἂν ἀνδρῶν ὁμοτέχνων πολλὴν ἐρημίαν. — Δ. Ἆρ' οὖν καὶ περὶ πάντων ἁπλῶς οὕτως ὑπελάμβανε

τόν, ἕλκοντες καὶ βιαζόμενοι τὸ ἄρθρον. τούτους μ οὖν ἐκέλευσε φυλάττειν, ὅπως ἀποθάνοιεν στρεβλ θέντες. πυθόμενος δ' ἐν τοῖς αἰχμαλώτοις εἶναί τι Ἕλληνα ἐπιχειροῦντα ἰᾶσθαι, καλέσας αὐτὸν ὑ ἀμηχανίας ἐκέλευσεν, εἴ τι ἔχοι, βοηθεῖν. ἦν δὲ ἄ Δημόδοκος ὁ Κροτωνιάτης, ὅσπερ ἄριστος ἐδόκει τ τότε ἐν τοῖς Ἕλλησιν ἰατρῶν· ὃς καὶ παραχρῆμα μ καθυπνῶσαι αὐτὸν ἐποίησεν, εἶτα καταπλάττων κ καταιονῶν καὶ τἄλλα ἐπιμεληθεὶς ὀλίγων ἡμερ ὑγιᾶ ἀπέδειξε. κελεύσαντος δὲ Δαρείου λαβεῖν ὅ βούλεται, τοὺς ἰατροὺς παρῃτήσατο ἀφεῖναι αὐτ καὶ μέντοι ἀφείθησαν, ἐκείνου δεηθέντος. πότερ οὖν τότε ἐφθόνουν τῷ Δημοδόκῳ καὶ ἐχθρὸν ἡγοῦντο φησιν Ἡσίοδος ἐπὶ τῶν κεραμέων ἢ τεκτόνων, λυ τελεῖν νομίζοντες αὐτοῖς, εἰ μηδεὶς ἄλλος ἰατρὸς ἐφά βασιλέα ἰασάμενος, ἢ σφόδρα ἠγάπων καὶ χάριν ἤδ σαν; — Εἰκὸς μὲν ἦν χάριν εἰδέναι. — Δ. Καὶ μ θωρακοποιοί εἰσιν ἐν ταῖς πόλεσι καὶ κρανοποιοὶ τειχοποιοὶ καὶ δορυξόοι καὶ ἕτεροι πλείους· εἰ τούτοις λυσιτελεῖ ἕνα ἕκαστον ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλε εἶναι τῆς τέχνης δημιουργὸν μᾶλλον ἢ τοὺς ἱκανο ἡδέως ἔγωγ' ἂν πυθοίμην. δῆλον γὰρ ὡς πολεμ ἐπιόντων, καὶ μήτε τῶν τειχῶν ἑστηκότων μήτε πλισμένων ἁπάντων, ἀναγκάζοιντ' ἂν ἄνοπλοι ἀτείχιστοι διακινδυνεύειν. ὥστε ἁλούσης τῆς πόλ οὐκ ἂν ἴσως οὗτοί γε ἀποθάνοιεν, ληφθέντες δὲ δεθέντες προῖκα ἂν ἐργάζοιντο τοῖς πολεμίοις π ἀνάγκην, ἀνθ' ὧν πρότερον θρυπτόμενοι πολλῆς μῆς ἀπεδίδοντο τούς τε θώρακας καὶ τὰ κράνη τὰ δόρατα, καὶ γνοῖεν ἂν ὅτι οὐκ ὀρθῶς οὐδ' ἀγαθῷ ἐφθόνει καὶ ἐμήνιε διὰ τὴν τέχνην οὔτε χ κεὺς χαλκεῖ οὔτε τέκτονι τέκτων, οὐδὲ λαόν τε

ἄμεινον ἦν αὐτῷ μόνον ἢ σὺν ὀλίγοις εἶναι τῆς τέχνης 118 R II ἐργάτην. ἀλλὰ δὴ τοῖς μὲν ἄλλοις σχεδὸν οὐκ ἀεὶ βέλτιον, ὥς φησι βούλεσθαι αὐτοὺς Ἡσίοδος, μόνοις δὲ τοῖς κεραμεῦσι καὶ μαγείροις τε καὶ βαφεῦσι καὶ πορνοβοσκοῖς. οὐκοῦν ἡ ζηλοτυπία καὶ ὁ φθόνος καὶ τὸ μηδένα ἄλλον ἐθέλειν πράττειν τὸ αὐτὸ ἔργον μαγει- M ρικόν τε καὶ βαφικὸν καὶ κεραμευτικὸν καὶ ἔτι μᾶλλον πορνοβοσκοῖς προσῆκον ἤπερ ἰατροῖς τε καὶ κυβερνήταις ἢ ἄλλο τι σπουδαιότερον πράττουσιν. εἶεν· ἀλλ' εἰ κυβερνήταις τε καὶ ἰατροῖς καὶ οἷς νῦν δὴ ἐλέγομεν οὐ βέλτιον ἐν σπάνει τῶν ὁμοτέχνων ζῆν, ἦπου τοῖς γε φρονίμοις καὶ σοφοῖς ἀνδράσι λῷόν τε καὶ ἄμεινον ὁρᾶσθαι μόνοις; — Οὐδαμῶς. — Δ. Ὅτι πρὸς τῷ μεγαλόφρων τε εἶναι καὶ ἄλυπος ὁ νοῦν ἔχων καὶ φιλάνθρωπος καὶ τὴν ἀρετὴν ἐπίστασθαι συμφέρουσαν αὐτῷ τήν τε αὑτοῦ καὶ τὴν τῶν πέλας καὶ μηδέποτε ἂν ὑπὲρ τούτων μηδένα μηδὲ τῶν φαυλοτέρων ἄλλον 119 R II ἄλλῳ φθονεῖν, ἃ κοινὰ ὑπάρχει πᾶσιν ἀγαθά· πρὸς τούτοις πᾶσιν οὐδὲ τῶν ἄλλων, ἐφ' οἷς ὅ τε φθόνος γίγνεται καὶ τὸ βασκαίνειν ἀλλήλοις τοὺς πολλούς, οὔτε θαυμάζει τὸ παράπαν οὐδὲν οὔτε ἄξιον σπουδῆς νενόμικεν, οἷον δὴ χθὲς περὶ πλούτου ἐλέγομεν. ὥστε οὐδ' ἂν φθονήσειεν οὐδενὶ χρυσοῦ ἢ ἀργύρου ἢ βοσκημάτων ἢ οἰκίας ἢ ἄλλου τῶν τοιούτων, ὑπὲρ ὧν ἐλέγομεν· ὥς φησιν ἕτερος ποιητής, οὐχ αὑτοῦ γνώμην ἀποφαινόμενος, ἀλλὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων ἐξηγούμενος δόξαν·

οἷσίν τ' εὖ ζώουσι καὶ ἀφνειοὶ καλέονται·

ὡς μόνον καλουμένων αὐτῶν ἀφνειῶν, ἀλλ' οὐκ ὄντων κατ' ἀλήθειαν. εἶεν· οὐκοῦν χρημάτων μὲν κρείττων ὁ γενναῖος καὶ τέλειος ἀνὴρ ἡμῖν δοκεῖ· περὶ δὲ δόξης τυχὸν ἐρίζοι ἂν καὶ φθονοῖ, οὓς ἂν τιμωμέ-

νους μᾶλλον παρὰ τῷ πλήθει βλέπῃ καὶ μειζόνων ἐπαίνων τυγχάνοντας; ἢ οὐκ ἀγνοεῖν φήσομεν ὡς ἔστιν ἡ δόξα ὁ παρὰ τῶν πολλῶν ἔπαινος· εἰ δὲ τῶν πολλῶν, δῆλον ὅτι τῶν οὐκ εἰδότων; — Οὐδαμῶς [655] τοῦτό γε εἰκὸς αὐτὸν ἀγνοεῖν. — Δ. Φέρε, οὐκοῦν δοκεῖ σοι ἀγαθὸς αὐλητὴς ἥδεσθαι ἐπὶ τῇ τέχνῃ καὶ μέγα φρονεῖν ὑπὸ ἀμούσων καὶ ἀτέχνων ἐπαινούμενος, κἂν εἰ περιστάντες αὐτὸν παῖδες, συφορβοί, καὶ ποιμένες θαυμάζοιεν καὶ κροτοῖεν, ἐπαίρεσθαι ἐπ' αὐτῷ τούτῳ καὶ τοῦ παντὸς ἄξιον ἡγεῖσθαι τὸν παρ' ἐκείνων ἔπαινον; ἀλλὰ μὴν ἐδήλωσεν ὁ Θηβαῖος αὐλητής, οὐδὲ τῷ θεάτρῳ πάνυ προσέχων τὸν νοῦν οὐδὲ τοῖς κριταῖς ἀπείροις οὖσιν αὐλήσεως, καὶ ταῦτα περὶ ἄθλου καὶ νίκης ἀγωνιζόμενος, ἀλλ' ὅμως οὐδὲ [420 II] μικρὸν ἐκβῆναι τοῦ ῥυθμοῦ τοῦ πρέποντος ἐτόλμησεν· αὑτῷ δὲ καὶ ταῖς Μούσαις αὐλεῖν ἔφη. τί οὖν; οἴει τὸν Ὀρφέα, τὸν τῆς Μούσης υἱόν, εἰ ἀληθὴς ὁ κατ' αὐτὸν μῦθος, μᾶλλον ἂν χαίρειν τῶν ὀρνίθων καταπετομένων πρὸς αὐτὸν ᾄδοντα καὶ τῶν θηρίων κηλουμένων ὑπὸ τῆς φωνῆς καὶ παρεστηκότων πρᾴως καὶ ἀθορύβως, ὁπότε ἄρξαιτο μελῳδεῖν· ἔτι δὲ τῶν δένδρων προσιόντων ἅμα τῷ καρπῷ τε καὶ ἄνθει, καὶ τῶν λίθων κινουμένων καὶ συνιόντων, ὥστε μεγάλα ἕρματα ἀθροίζεσθαι λίθων πλησίον αὐτοῦ, μᾶλλον ἐπὶ τούτοις γιγνομένοις ὁρῶντα τέρπεσθαι καὶ μεγαλαυχεῖσθαι, νομίζοντα τῆς μουσικῆς ἥκειν ἐπ' ἄκρον, εἴπερ ἡ μήτηρ αὐτὸν ἡ Καλλιόπη κιθαρίζοντα ἐπήνεσέ τε καὶ εἶπε, καταψήσασα ἅμα τὴν κεφαλήν, ὡς ἱκανῶς ἔχοι μουσικῆς καὶ σοφώτατος εἴη τὰ τῆς τέχνης; ἐγὼ μὲν γὰρ οἶμαι μᾶλλον ὑπὸ Φιλάμμονος αὐτὸν ἐθέλειν ἐπαινεθῆναι περὶ μουσικὴν ἢ εἴ τις ἦν τῶν τότε ἔμπειρος κιθαρῳδίας ἢ συμπάντων ἁπλῶς

τῶν θηρίων τε καὶ ὀρνέων· ἀλλ' οὐδὲ τῶν κύκνων ἐπιβοώντων καὶ συμφθεγγομένων φροντίσαι ἂν οὐδέν, ὅτι οὐκ εἶχον τέχνην οὐδὲ ἐπιστήμην περὶ τὸ μελῳδεῖν. εἶεν. τί δέ; ὑγιείας μάρτυρα καὶ ἐπαινέτην βούλοιτ' ἂν ὁ νοῦν ἔχων ἀνὴρ ἕνα λαβεῖν, ὅστις ἰατρικὸς καὶ περὶ σώματος θεραπείας ἔμπειρος, ἢ πολλὰς μυριάδας ἀνθρώπων οὐδὲν ἐπαϊόντων, οἵ, ἂν οὕτω τύχῃ, πεπλησμένον ὁρῶντες αὐτὸν ὑπὸ νόσου καὶ οἰδοῦντα καὶ ὕπουλον, μακαρίζοιεν ὡς Πολυδάμαντα τὸν Θετταλὸν καὶ Γλαῦκον τὸν Καρύστιον, ἡγούμενοι διαφέρειν εὐεξίᾳ; ἀλλὰ εἰς μὲν αὔλησιν καὶ κιθαρῳδίαν καὶ τὸ περιεῖναι παλαίοντα ἢ πυκτεύοντα τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁ τῶν ἐπισταμένων ἔπαινος ἥδιστος τοῖς εἰδόσι καὶ πλείστης σπουδῆς ἄξιος· εἰς δὲ φρόνησιν καὶ δικαιοσύνην καὶ σύμπασαν ἀρετὴν ἱκανὸς εὐφρᾶναι τὸν νοῦν ἔχοντα καὶ ἀποπληρῶσαι τὴν διάνοιαν ὁ τῶν ἠλιθίων καὶ τῶν ἐπιτυχόντων; — Οὐδαμῶς. — Δ. Καὶ πότερον οἴει τὸν ἔμπειρον τῆς τεκτονικῆς τέχνης, εὐθύ τι ἐργάσασθαι βουλόμενον, ἢ καὶ προσαρμόσαντα κανόνι καὶ μιᾷ στάθμῃ σταθμησάμενον ἥδιον ἔχειν καὶ πεποιθέναι περὶ τῆς ὀρθότητος μᾶλλον ἢ πολλοῖς τε καὶ ἀνωμάλοις ξύλοις ἀπευθύνοντα καὶ καταμετροῦντα; φέρε πρὸς Διός, ἆρα ἀκήκοας ζωγράφου χαρίεντος ἔργον γραφήν τινα προθέντος εἰς τὸ φανερὸν ἵππου θαυμαστήν τε καὶ ἀκριβῶς ἔχουσαν; φασὶ γὰρ αὐτὸν κελεῦσαι παραφυλάττειν τὸν παῖδα τοὺς ὁρῶντας, εἰ ψέγοιεν ἢ ἐπαινοῖεν, καὶ μνημονεύσαντα ἀπαγγεῖλαι πρὸς αὐτόν. τῶν δὲ ἕκαστον ἄλλον ἄλλο τι λέγειν περὶ τῆς γραφῆς καὶ αἰτιᾶσθαι, τὸν μέν τινα οἶμαι τὴν κεφαλήν, τὸν δὲ τὰ ἰσχία, τὸν δὲ περὶ τῶν σκελῶν, ὡς, εἰ τοιαῦτα ἐγεγόνει, πολὺ κάλλιον ἂν εἶχεν. ἀκούσαντα δὲ τὸν

γραφέα τοῦ παιδός, ἐργασάμενον ἄλλην γραφὴν κατὰ τὴν τῶν πολλῶν δόξαν καὶ ἐπίνοιαν, κελεῦσαι θεῖναι παρὰ τὴν πρότερον. εἶναι οὖν πολὺ τὸ διαφέρον· τὴν μὲν γὰρ ἀκριβέστατα ἔχειν, τὴν δὲ αἴσχιστα καὶ γελοιότατα καὶ πᾶσι μᾶλλον ἢ ἵππῳ ἐοικέναι. δῆλον οὖν ὡς εἰ σφόδρα προσδεήσεται τοῦ παρὰ τῶν πολλῶν ἐπαίνου, τῆς αὑτοῦ γνώμης ἡγούμενος κυριώτερον τὸν ἐκείνων ψόγον τε καὶ ἔπαινον, οὕτως ἕκαστα πράξει καὶ προθυμήσεται τοιοῦτον παρέχειν ἑαυτὸν ὁποῖον ἀξιοῦσιν οἱ πολλοί. καὶ δῆλον ὅτι ἔσται ταχὺ μάλα ἐοικὼς ἀντ' ἐκείνου τοῦ πρότερον ἵππου, φαύλως καὶ κατὰ τὴν τοῦ ἑνὸς εἰργασμένου τέχνην, τῷ θαυμαστῷ καὶ πολυτέχνῳ δημιουργήματι, μηδὲ αὐτοὺς ἐκείνους ἀρέσκοντι τοὺς δημιουρ- 637 γούς, ὑπὸ τῆς ἁπάντων ἐπινοίας καὶ δημιουργίας συγκειμένῳ. καθάπερ ὁ μῦθός φησι τὴν Πανδώραν οὐχ ὑφ' ἑνὸς τῶν θεῶν πεπλασμένην, ἀλλὰ κοινῇ ὑπὸ πάντων, ἄλλο ἄλλου δωρουμένου καὶ προστιθέντος, οὐδαμῶς σοφὸν οὐδ' ἐπ' ἀγαθῷ τὸ πλάσμα γενόμενον, παντοδαπὸν δὲ καὶ ποικίλον τοῖς λαβοῦσιν ἀποβῆναι κακόν. ὅπου δὲ θεῶν ὄχλος καὶ δῆμος κοινῇ δημιουργῶν καὶ ἐργαζόμενος οὐχ οἷός τε ἐγένετο καλῶς τε καὶ ἀμέμπτως ἐργάσασθαι, τί ἂν φαίη τις τὸν ὑπό γε ἀνθρωπίνης δόξης πλαττόμενον καὶ δημιουργούμενον βίον τε καὶ ἄνδρα; δῆλον οὖν ὡς εἴ τις ἔφυ τῷ ὄντι φρόνιμος, οὐδὲν ἂν προσέχοι τῷ λόγῳ τῶν πολλῶν οὐδὲ θεραπεύοι τὸν παρ' ἐκείνων ἔπαινον ἐξ ἅπαντος, ὅς γε οὐδὲ μέγα οὐδὲ τίμιον οὐδὲ ἀγαθόν ὡς ἔπος εἰπεῖν, τοῦτόν ποτε ἡγήσεται. μὴ νομίζων δὲ ἀγαθὸν βασκαίνειν ἐπ' αὐτῷ τοῖς ἔχουσιν ἀδύνατος. οὐκοῦν τοιοῦτος ἡμῖν ὁ γενναῖος καὶ σώφρων καὶ κεκολασμένος ἀνήρ, πλούτους τε καὶ ἐπαίνους κα

τῶν θηρίων τε καὶ ὀρνέων· ἀλλ' οὐδὲ τῶν κύκνων ἐπιβοώντων καὶ συμφθεγγομένων φροντίσαι ἂν οὐδέν, ὅτι οὐκ εἶχον τέχνην οὐδὲ ἐπιστήμην περὶ τὸ μελῳδεῖν. εἶεν. τί δέ; ὑγιείας μάρτυρα καὶ ἐπαινέτην βούλοιτ' ἂν ὁ νοῦν ἔχων ἀνὴρ ἕνα λαβεῖν, ὅστις ἰατρικὸς καὶ περὶ σώματος θεραπείας ἔμπειρος, ἢ πολλὰς μυριάδας ἀνθρώπων οὐδὲν ἐπαϊόντων, οἵ, ἂν οὕτω τύχῃ, πεπλησμένον ὁρῶντες αὐτὸν ὑπὸ νόσου καὶ οἰ- 56 M 21 R II δοῦντα καὶ ὕπουλον, μακαρίζοιεν ὡς Πολυδάμαντα τὸν Θετταλὸν καὶ Γλαῦκον τὸν Καρύστιον, ἡγούμενοι διαφέρειν εὐεξίᾳ; ἀλλὰ εἰς μὲν αὔλησιν καὶ κιθαρῳδίαν καὶ τὸ περιεῖναι παλαίοντα ἢ πυκτεύοντα τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁ τῶν ἐπισταμένων ἔπαινος ἥδιστος τοῖς εἰδόσι καὶ πλείστης σπουδῆς ἄξιος· εἰς δὲ φρόνησιν καὶ δικαιοσύνην καὶ σύμπασαν ἀρετὴν ἱκανὸς εὐφρᾶναι τὸν νοῦν ἔχοντα καὶ ἀποπληρῶσαι τὴν διάνοιαν ὁ τῶν ἠλιθίων καὶ τῶν ἐπιτυχόντων; — Οὐδαμῶς. — Δ. Καὶ πότερον οἴει τὸν ἔμπειρον τῆς τεκτονικῆς τέχνης, εὐθύ τι ἐργάσασθαι βουλόμενον, ἑνὶ προσαρμόσαντα κανόνι καὶ μιᾷ στάθμῃ σταθμησάμενον ἥδιον ἔχειν καὶ πεποιθέναι περὶ τῆς ὀρθότητος μᾶλλον ἢ πολλοῖς τε καὶ ἀνωμάλοις ξύλοις ἀπευθύνοντα καὶ καταμετροῦντα; φέρε πρὸς Διός, ἆρα ἀκήκοας ζωγράφου χαρίεντος ἔργον γραφήν τινα προθέντος εἰς τὸ φανερὸν ἵππου θαυμαστήν τε καὶ ἀκριβῶς ἔχουσαν; φασὶ γὰρ αὐτὸν κελεῦσαι παραφυλάττειν τὸν παῖδα τοὺς ὁρῶντας, εἰ ψέγοιεν ἢ ἐπαινοῖεν, καὶ μνημονεύσαντα ἀπαγγεῖλαι πρὸς αὐτόν. τῶν δὲ ἕκαστον ἄλλον ἄλλο τι λέγειν περὶ τῆς γραφῆς καὶ 22 R II αἰτιᾶσθαι, τὸν μέν τινα οἶμαι τὴν κεφαλήν, τὸν δὲ τὰ ἰσχία, τὸν δὲ περὶ τῶν σκελῶν, ὡς, εἰ τοιαῦτα ἐγεγόνει, πολὺ κάλλιον ἂν εἶχεν. ἀκούσαντα δὲ τὸν

μεγαλόφρονα τὸ τῶν κυνῶν τε καὶ ἵππων καὶ ἄλλων θηρίων πεπονθέναι πάθος, ἃ οὐ δύναται κατέχειν ἑτέρων ἐμπιμπλαμένων τε καὶ ὀχευόντων, ἀλλὰ χαλεπαίνει καὶ ἀγανακτεῖ καὶ ὀργίζεται τοῖς ἀπολαύουσι καὶ ἕτοιμα ἐπιπηδᾶν καὶ δάκνειν καὶ κυρίττειν καὶ πάντα τρόπον ἀλλήλοις πολεμεῖν ἐστι περὶ τῶν ἡδονῶν· κἀκεῖνον οὕτως ἔχειν φῶμεν, ὡς ὁμολογοῦντα [125 R II] τούτων εἶναί τι σπουδαῖον καὶ τὸν Σαρδανάπαλλον ἡγούμενον ζηλωτόν, ὃς ἔφη διατελέσαι τὸν βίον εὐωχούμενός τε καὶ ὑβρίζων μετὰ εὐνούχων καὶ γυναικῶν, καὶ διὰ τοῦτο ζηλοτυπεῖν αὐτὸν τὴν τῶν τράγων τε καὶ ὄνων εὐδαιμονίαν;— Μὴ γὰρ οὐδὲ εὐσεβὲς τὰ τοιαῦτα περὶ τοῦ μετρίου καὶ πεπαιδευμένου διανοηθῆναί ποτε ἀνδρός. — Δ. Οὐκοῦν εἰ μήτε διὰ δόξαν μήτε διὰ χρήματα μήτε δι' ἡδονὰς βρώσεων ἢ πόσεων ἢ μίξεων αὐτὸν ἢ ἄλλον οἴεται μακάριον μηδὲ ὅλως εἶναί τι τῶν τοιούτων περιμάχητον ἢ τίμιον, οὐκ ἂν διαφέροιτο περὶ αὐτῶν οὐδ' ἂν φθονήσειεν οὐδενὶ ἐκείνων, οὐ μᾶλλον ἢ τῆς ψάμμου τῆς ἐπὶ τοῖς αἰγιαλοῖς ἢ τῶν κυμάτων τοῦ ψόφου τε καὶ ἤχου τοῖς πρὸς τῇ θαλάττῃ οἰκοῦσιν· οὐδ' εἴ τῳ χρυσίον αὐτόματον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν κόλπον ἐμπλήσειεν, ὥσπερ τῇ Δανάῃ δή ποτε λέγουσιν ἐν οἰκήματι χαλκῷ φυλαττομένῃ χρυσίον ἐξαίφνης ἄνωθεν εἰσρυῆναι διὰ τὸ [650 M] κάλλος αὐτῆς, οὐδὲ εἰ χειμάρρους αὐτῷ ποθεν ἐπέλθοι χρυσὸν πολὺν καὶ ἄθρουν καταφέρων, ὥσπερ ἰλύν· καθάπερ οἶμαί φασι Κροίσῳ πρότερον τὸν Πακτωλὸν διὰ μέσων ἀφικνούμενον Σάρδεων ἕτοιμα χρήματα κομίζειν, πλείω φόρον τε καὶ δασμὸν ἢ σύμπασα Φρυγία καὶ Λυδία καὶ Μαίονές τε καὶ Μυσοὶ καὶ σύμπαντες οἱ νεμόμενοι τὴν ἐντὸς Ἅλυος· οὐδέ γε τὸν λαβόντα παρὰ Κροίσου τὴν δωρεὰν ἐκεῖ-

Ἀλκμέωνα ἐξήλωσεν οὔτε Σόλων οὔτε ἄλλος οὐτῶν τότε σοφῶν ἀνδρῶν, ᾧ φασι τὸν Λυδὸν ιέψαι τοὺς θησαυροὺς ἀνοίξαντα φέρειν αὐτὸν ον βούλεται τοῦ χρυσοῦ. καὶ τὸν εἰσελθόντα ἀνδρείως ἐμφορήσασθαι τῆς βασιλικῆς δωρεᾶς, νά τε ποδήρη καταζωσάμενον καὶ τὸν κόλπον ήσαντα γυναικεῖον καὶ βαθὺν καὶ τὰ ὑποδήἐξεπίτηδες μεγάλα καὶ κοῖλα ὑποδησάμενον, δὲ τὴν κόμην διαπάσαντα καὶ τὰ γένεια τῷ ατι καὶ τὸ στόμα ἐμπλήσαντα καὶ τὰς γνάθους ἱρας μόλις ἔξω βαδίζειν, ὥσπερ αὐλοῦντα τὴν Σεμέλης ὠδῖνα, γέλωτα καὶ θέαν Κροίσῳ παρτα καὶ Λυδοῖς. καὶ ἦν τότε Ἀλκμέων οὐδεμιᾶς δραχμῆς, ὡς εἶχεν ἱστάμενος. οὔτε οὖν ἐπὶ οις, ὡς ἔφην, ζηλοτυπήσειεν ἄν, οὔτε εἴ τινα οι θαυμαζόμενόν τε καὶ ὑμνούμενον ὑπὸ ἀνθρώμυρίων ἢ δισμυρίων, εἰ δὲ βούλει, κροτούμενον αινιούμενον, κορωνιῶντα καὶ γαυριῶντα, καθάἵππον ἐπὶ νίκῃ, παραπεμπόμενον ὑπὸ πλειόνων όσοι προπέμπουσι τοὺς νυμφίους· αὐτὸς δὲ ἀδοιος μὲν εἴη τῶν πτωχῶν, ἐρημότερος δὲ τῶν ἐν ὁδοῖς ἐρριμμένων, μηδενὸς δὲ ἀξιούμενος παρὰ νὶ λόγου, καθάπερ Μεγαρέας ποτέ φασι διὰ τὸ ύνασθαι θεραπεύειν μηδὲ πρὸς χάριν ὁμιλεῖν, κύστηρὸς ὢν τὴν φύσιν καὶ ἀληθείας φίλος, οὐἀποκρυπτόμενος. οὐδὲ οὕτω πείσεται τὸ τῶν μέων τε καὶ τεκτόνων καὶ ἀοιδῶν· οὐ καμφθήί ποτε δι' ἔνδειαν ἢ δι' ἀτιμίαν οὐδὲ μεταβαλεῖ ιύτοῦ τρόπον, κόλαξ καὶ γόης ἀντὶ γενναίου καὶ ούς φανείς. καίτοι τί ποτε βούλονται τῶν μαων τινὲς θεραπεύεσθαι πρὸς ἀνθρώπων ἐλευιν εἶναι φασκόντων καὶ τοὺς καλουμένους φι-

μεγαλόφρονα τὸ τῶν κυνῶν τε καὶ ἵππων καὶ ἄλλων θηρίων πεπονθέναι πάθος, ἃ οὐ δύναται κατέχειν ἑτέρων ἐμπιμπλαμένων τε καὶ ὀχευόντων, ἀλλὰ χαλεπαίνει καὶ ἀγανακτεῖ καὶ ὀργίζεται τοῖς ἀπολαύουσι καὶ ἕτοιμα ἐπιπηδᾶν καὶ δάκνειν καὶ κυρίττειν καὶ πάντα τρόπον ἀλλήλοις πολεμεῖν ἐστι περὶ τῶν ἡδονῶν· κἀκεῖνον οὕτως ἔχειν φῶμεν, ὡς ὁμολογοῦντα 425 R II
τούτων εἶναί τι σπουδαῖον καὶ τὸν Σαρδανάπαλλον ἡγούμενον ζηλωτόν, ὃς ἔφη διατελέσαι τὸν βίον εὐωχούμενός τε καὶ ὑβρίζων μετὰ εὐνούχων καὶ γυναικῶν, καὶ διὰ τοῦτο ζηλοτυπεῖν αὐτὸν τὴν τῶν τράγων τε καὶ ὄνων εὐδαιμονίαν;— Μὴ γὰρ οὐδὲ εὐσεβὲς τὰ τοιαῦτα περὶ τοῦ μετρίου καὶ πεπαιδευμένου διανοηθῆναί ποτε ἀνδρός. — Δ. Οὐκοῦν εἰ μήτε διὰ δόξαν μήτε διὰ χρήματα μήτε δι' ἡδονὰς βρώσεων ἢ πόσεων ἢ μίξεων αὐτὸν ἢ ἄλλον οἴεται μακάριον μηδὲ ὅλως εἶναί τι τῶν τοιούτων περιμάχητον ἢ τίμιον, οὐκ ἂν διαφέροιτο περὶ αὐτῶν οὐδ' ἂν φθονήσειεν οὐδενὶ ἐκείνων, οὐ μᾶλλον ἢ τῆς ψάμμου τῆς ἐπὶ τοῖς αἰγιαλοῖς ἢ τῶν κυμάτων τοῦ ψόφου τε καὶ ἤχου τοῖς πρὸς τῇ θαλάττῃ οἰκοῦσιν· οὐδ' εἴ τῳ χρυσίον αὐτόματον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν κόλπον ἐμπλήσειεν, ὥσπερ τῇ Δανάῃ δή ποτε λέγουσιν ἐν οἰκήματι χαλκῷ φυ- 659 M
λαττομένῃ χρυσίον ἐξαίφνης ἄνωθεν εἰσρυῆναι διὰ τὸ κάλλος αὐτῆς, οὐδὲ εἰ χειμάρρους αὐτῷ ποθεν ἐπέλθοι χρυσὸν πολὺν καὶ ἄθρουν καταφέρων, ὥσπερ ἰλύν· καθάπερ οἶμαί φασι Κροίσῳ πρότερον τὸν Πακτωλὸν διὰ μέσων ἀφικνούμενον Σάρδεων ἕτοιμα χρήματα κομίζειν, πλείω φόρον τε καὶ δασμὸν ἢ σύμπασα Φρυγία καὶ Λυδία καὶ Μαίονές τε καὶ Μυσοὶ καὶ σύμπαντες οἱ νεμόμενοι τὴν ἐντὸς Ἅλυος. οὐδέ γε τὸν λαβόντα παρὰ Κροίσου τὴν δωρεὰν ἐκεῖ-

ὥσπερ οἱ παῖδες, ἀποκείρωνται, καὶ ταῦτα τὰς πολιάς· αὐτὸς δὲ τὸ καθ' αὑτὸν πειράσεται διαφυλάττειν εὐσχημόνως καὶ βεβαίως, μηδέποτε λείπων τὴν αὑτοῦ τάξιν, ἀρετὴν δὲ καὶ σωφροσύνην τιμῶν ἀεὶ καὶ αὔξων καὶ πάντα ἐπὶ ταῦτα ἄγων, τὰ μὲν πείθων καὶ παρακαλῶν, τὰ δὲ λοιδορούμενος καὶ ὀνειδίζων, εἴ τινα δύναιτο ἐξελέσθαι ἀφροσύνης καὶ φαύλων ἐπιθυμιῶν καὶ ἀκρασίας καὶ τρυφῆς, ἰδίᾳ ἕκαστον ἀπολαμβάνων καὶ ἀθρόους νουθετῶν, ὁσάκις ἂν καιροῦ τύχῃ τινός,

ἄλλον μειλιχίοις, ἄλλον στερεοῖς ἐπέεσσι,

μέχρι ἂν οἶμαι διέλθῃ τὸν βίον κηδόμενος ἀνθρώπων, οὐ βοῶν οὐδὲ ἵππων οὐδὲ καμήλων τε καὶ οἰκημάτων, ὑγιὴς μὲν ἐν λόγοις, ὑγιὴς δὲ ἐν ἔργοις, ἀβλαβὴς μὲν συνοδοιπόρος, ὅτῳ γένοιτο, καὶ σύμπλους, ἀβλαβὴς δὲ σύμβουλος, ἀγαθὸς δὲ θύουσι φανείς, οὐ στάσιν ἐγείρων οὐδὲ πλεονεξίαν οὐδὲ ἔριδας καὶ φθόνους καὶ αἰσχρὰ κέρδη, σωφροσύνης δὲ ὑπομιμνήσκων καὶ δικαιοσύνης καὶ ὁμόνοιαν αὔξων, ἀπληστίαν δὲ καὶ ἀναίδειαν καὶ μαλακίαν ἐξελαύνων ὅσον δυνατόν, πολὺ τῶν σπονδοφόρων καὶ τῶν κηρύκων τῶν ἐν τοῖς πολέμοις ἐκεχειρίας κομιζόντων ἱερώτερος. βούλεται μὲν οὖν καὶ προθυμεῖται καθ' ὅσον οἷός τέ ἐστι βοηθεῖν ἅπασιν· ἡττᾶται δ' ἑτέρων ἐνίοτε ἀνθρώπων καὶ ἐπιτηδευμάτων καὶ οὐδὲν ἢ μικρὸν ἰσχύει παντελῶς. λοιπὸν δὲ τὴν αὑτοῦ διάνοιαν καθαίρει τῷ λόγῳ καὶ πειρᾶται παρέχειν ἀδούλευτον, πολὺ μᾶλλον περὶ τῆς ἐλευθερίας μαχόμενος ἡδοναῖς τε καὶ δόξαις καὶ ἀνθρώποις ἅπασι μετ' ὀλίγων τῶν βουλομένων ἢ Λακεδαιμόνιοί ποτε τὰ στενὰ καταλαβόντες ἐμάχοντο πρὸς ἅπαντας τοὺς ἐκ τῆς Ἀσίας, ὀλίγοι τὸν ἀριθμὸν ὄντες, τρεῖς ἐφεξῆς νύκτας τε καὶ

ἡμέρας, μέχρι κυκλωθέντες δι᾽ ἑνὸς ἀνδρὸς προδοσίαν ἐν ταὐτῷ μένοντες κατεκόπησαν· οἳ τὴν Σπάρτην ἐνόμιζον ἐλευθέραν διαφυλάττειν ἀτείχιστον οὖ- 663 M σαν· τὸ δὲ σῶμα ἀσκῶν καὶ συνεθίζων κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν πονεῖν, οὐκ ἐῶν θρύπτεσθαι λουτροῖς τε καὶ ἀλείμμασι καὶ μύροις, μέχρι ἂν γένηται μαλακώτερον καὶ σαθρότερον, ὥσπερ κακὸν σκεῦος· ταῦτα δὲ ὁρῶντες ἔνιοι δι᾽ εὐήθειαν αὐτὸν ἐπιτηδεύειν καὶ ἀφροσύνην φασί, τὸ πλουτεῖν ἐάσαντα καὶ τὸ τιμᾶσθαι καὶ τὸ διὰ παντὸς ἥδεσθαι, καὶ καταφρονοῦσι καὶ μαίνεσθαι νομίζουσι καὶ ἀτιμάζουσιν. ὁ δὲ οὐκ ὀργίζεται πρὸς αὐτοὺς οὐδ᾽ ἔχει χαλεπῶς, ἀλλ᾽ ἔστιν οἶμαι καὶ πατρὸς εὐνούστερος ἑκάστῳ καὶ ἀδελφῶν καὶ φίλων, καὶ δὴ καὶ τοὺς πολίτας τοὺς αὑτοῦ καὶ φίλους καὶ συγγενεῖς αἰδούμενος μέν, οὐκ ἀποκρυπτόμενος δέ, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσον τῶν ἄλλων οἰκειοτέρους τε καὶ ἀναγκαιοτέρους νενόμικεν, ὡς οἷόν τε ἐπιτείνας τοὺς λόγους καὶ σφοδροτέραν τὴν νουθεσίαν καὶ παρακέλευσιν ποιούμενος αὑτῷ τε κἀκείνοις. οὐδὲ γὰρ ἰατρός, ὅτῳ ἀνάγκη πατέρα ἢ μητέρα ἢ τοὺς ἑαυτοῦ παῖδας ἰᾶσθαι νοσοῦντας ἢ καὶ αὐτὸν διὰ σπάνιν τε καὶ ἐρημίαν ἄλλων ἰατρῶν, εἰ δέοι τέμνειν ἢ κάειν, ὅτι φιλεῖ τὰ τέκνα καὶ τὸν πατέρα αἰσχύνεται καὶ τὴν μητέρα, διὰ τοῦτο ἀμβλυτέρῳ τῷ σιδήρῳ τέμοι ἂν καὶ χλιαρωτέρῳ τῷ πυρὶ κάοι, τοὐναντίον δὲ ὡς οἷόν τε ἰσχύοντι καὶ ἀκμαίῳ. τὸν γοῦν Ἡρακλέα φασίν, ἐπειδὴ οὐκ ἐδύνατο ἰάσασθαι τὸ σῶμα ὑπὸ νόσου δεινῆς κατεχόμενον, τοὺς υἱοὺς καλέσαι πρώτους, κελεύοντα ὑποπρῆσαι 431 R II λαμπροτάτῳ πυρί· τῶν δὲ ὀκνούντων καὶ ἀποστρεφομένων, λοιδορεῖν αὐτοὺς ὡς μαλακούς τε καὶ ἀνα-

ξίους αὐτοῦ καὶ τῇ μητρὶ μᾶλλον ἐοικότας, λέγοντα, ὡς ὁ ποιητής φησι,

ποῖ μεταστρέφεσθ', ὦ κακοὶ
καὶ ἀνάξιοι τῆς ἐμῆς σπορᾶς,
Αἰτωλίδος ἀγάλματα μητρός;

οὐκοῦν αὐτῷ πρώτῳ χρὴ καὶ τοῖς φιλτάτοις καὶ ἐγγυτάτω μετὰ πλείστης παρρησίας τε καὶ ἐλευθερίας προσφέρεσθαι, μηδὲν ἀποκνοῦντα μηδὲ ὑφιέμενον ἐν τοῖς λόγοις. πολὺ γὰρ χεῖρον διεφθαρμένου σώματος καὶ νοσοῦντος ψυχὴ διεφθαρμένη, μὰ Δία οὐχ ὑπὸ φαρμάκων χριστῶν ἢ ποτῶν οὐδὲ ὑπὸ ἰοῦ τινος διεσθίοντος, ἀλλ' ὑπό τε ἀγνοίας καὶ πονηρίας καὶ ὕβρεως καὶ φθόνου δὴ καὶ λύπης καὶ μυρίων ἐπιθυμιῶν. τοῦτο τὸ νόσημα καὶ τὸ πάθος χαλεπώτερον ἐκείνου καὶ πολὺ μείζονος καὶ λαμπροτέρου δεόμενον ἐμπρησμοῦ· ἐφ' ἣν ἴασιν καὶ ἀπόλυσιν χρὴ παρακαλεῖν ἀπροφασίστως καὶ πατέρα καὶ υἱὸν καὶ συγγενῆ καὶ ἀλλότριον καὶ πολίτην καὶ ξένον.

ΠΕΡΙ ΠΛΟΥΤΟΥ.

Φέρε πρὸς θεῶν, ἐπὶ τίνι μάλιστα θαυμάζειν καὶ ἐπὶ τῷ μέγα φρονεῖν καὶ μακαρίζειν ἄξιον πόλιν ἁπασῶν μεγίστην καὶ δυνατωτάτην; πότερον ἐπὶ νόμων ἀρετῇ καὶ πολιτῶν ἐπιεικείᾳ καὶ σωφροσύνῃ τῶν ἀρχόντων, ἢ ταῦτα μὲν μικρὰ καὶ οὐδενὸς ἄξια καὶ ῥᾴδια τοῖς τυχοῦσιν, ἐπὶ δὲ ἀνθρώπων πλήθει καὶ ἀγορᾶς ἀφθονίᾳ καὶ τῇ πολυτελείᾳ τῶν οἰκοδομημάτων δεῖ μακαρίζειν αὐτὴν καὶ τοῖς Σύρων καὶ Βαβυλωνίων ὑφάσμασι, καὶ ὅτι χρυσῷ τὰς οἰκίας ἐρέπτου-

ἡμέρας, μέχρι κυκλωθέντες δι' ἑνὸς τρου καὶ ἐλέσίαν ἐν ταὐτῷ μένοντες κατεκόπη Ἀλκίνου καὶ τὰ την ἐνόμιζον ἐλευθέραν διαφυλ τό τε ἀληθὲς καὶ σαν· τὸ δὲ σῶμα ἀσκῶν κ σαν ἠσκημένην τὴν ἑαυτοῦ δύναμιν πονεῖν, γραφαῖς καὶ τοῖς ἀντροις τε καὶ ἀλείμμασι κα τοὺς πρότερον ἔχοντας, μαλακώτερον καὶ σαθρ θη, τούτους ἴδοι τις ἂν ταῦτα δὲ ὁρῶντες ἐπ ὶ πένητας; εἰ γὰρ ἦν ὄφεδεύειν καὶ ἀφροσύν ραμένου καὶ κρατήρων καὶ τὸ τιμᾶσθαι καὶ ων περιττῶς εἰργασμένων, ἦ φρονοῦσι καὶ μ εὐδαίμων ἦν καὶ πολὺν ᾤκεῖτο ὁ δὲ οὐκ ὀργί τοὺς ἑαυτῆς οἰκήτορας καὶ πολίἀλλ' ἔστιν ο ων εὐχρόων καὶ ποικίλων, ἡ Τηΐων ἀδελφῶν κ τινων Αἰγυπτίων καὶ Φρυγῶν, αὐτοῦ κα ὄρη ποικίλα· ἀκούω δ' ἔγωγε τῶν ἀποκρυ ν παλαιὰς τῆς αὐτῆς εἶναι πέτρας· οἰκειοτ οὐδενός εἰσι βελτίους οὐδ' εὐτυχέστεροι οἷόν ὅμως οὐδενὸς ταπεινῶν τε καὶ ἀθλίων. εἰ δέ γε ὠφέλει νουν κεκτῆσθαι χρυσίον, οὐδὲν ἐκώλυεν Αἰθίοπας τοὺς κἀν μακαριωτάτους εἶναι δοκεῖν, ὅπου τὸ χρυσίον μη ἀτιμότερον ἢ παρ' ἡμῖν ὁ μόλυβδος, καί φασιν αὐτόθι α κακούργους ἐν παχείαις δεδέσθαι πέδαις, ἀλλ' ἧττόν εἰσι δεσμῶται καὶ πονηροὶ καὶ ἄδικοι οὐδὲν μακαρίζειν τοὺς πλουσίους καὶ πολλὰ χρήματα ἔχοντας, τὰ δὲ ἄλλα μηδὲν διαφέροντας τῶν πάντ φαύλων, ὅμοιον οἷον εἴ τις τοὺς ἐκεῖ δεσμώτας ἰδὼν προϊόντας ἐκ τῆς εἱρκτῆς ἐζήλου, καὶ πάντων εὐδαιμονέστατον ἔκρινε τὸν ἔχοντα τὰς μείζους πέδας. ε δὲ ἐλέφας θαυμαστὸν κτῆμα καὶ περιμάχητον, Ἰνδο πολλοὶ πάντων ὀλβιώτατοι καὶ ἄριστοι, παρ' οἷς ἔρριπται τὰ τῶν ἐλεφάντων ὀστᾶ καὶ οὐδεὶς πρόσεισιν ὥσπερ ἐνθάδε τὰ τῶν βοῶν τε καὶ ὄνων· καὶ πολλα

ἐν τοῖς τοίχοις ἐνοικοδομεῖσθαι τὰ κρανία ...ν αὐτοῖς ὀδοῦσι. τί δὲ χρὴ περὶ Κελ... φασὶ ποταμόν τινα καταφέρειν τὸ ...ολὺ πανταχοῦ κεῖσθαι παρὰ ταῖς ...σμένον, ὥσπερ αἱ ψῆφοι παρ' ἡμῖν ...λῶν; καὶ πρότερον μὲν οἱ παῖδες παί... ερρίπτουν· νῦν δὲ κἀκεῖνοι συλλέγουσι ...άττουσιν αὐτό, παρ' ἡμῶν μεμαθηκότες ὅτι εὐδαίμονες. ἆρα ἐνθυμεῖσθε ὅτι πάντες οὗτοι, ...ο δὲ τοὺς Κελτοὺς καὶ Ἰνδοὺς καὶ Ἴβηρας καὶ ...βας καὶ Βαβυλωνίους, φόρους παρ' ἡμῶν λαμ... ουσιν, οὐ τῆς χώρας οὐδὲ τῶν βοσκημάτων, ἀλλὰ ἀνοίας τῆς ἡμετέρας· οὐ γάρ, ἂν μὲν τοῖς ὅπλοις ...τήσαντές τινες ἀναγκάσωσιν αὐτοῖς ἀργύριον ὑπο... ...ῖν τοὺς ἡττημένους, τοῦτο ὀνομάζεται φόρος, καὶ ...ν ἀνθρώπων οὐ σφόδρα εὐτυχῶν οὐδὲ ἀνδρείων ...μὸν ἑτέροις παρέχειν· ἐὰν δέ τινες, μήτε ἐπι... ...κτευσαμένου μηδενὸς μήτε ἀναγκάσαντος, δι' ...θειαν δὲ καὶ τρυφήν, ὃ περὶ πλείστου ποιοῦνται ...ντων, ἀργύριον πέμπωσιν ἑκόντες, διὰ μακρᾶς μὲν ...ῦ, πολλῆς δὲ θαλάττης τοῖς μηδ' ἐπιβῆναι ῥᾳδίως ...αμένοις τῆς ἡμετέρας γῆς, οὐ τῷ παντὶ κάκιόν τε αἴσχιον τὸ γιγνόμενον; πλὴν ὅτι λίθους μικροὺς ἀσθενεῖς καὶ νὴ Δία θηρίων ὀστᾶ διδόντες λαμ... ...ουσιν ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἀντὶ χρηστῶν ἄχρη... ἀντικαταλλαττόμενοι. μάλιστα δὲ θαυμάζω πολ... ...ς ἐννοῶν ὅτι Μῆδοι μὲν τὰ Σύρων λαβόντες ...πων καὶ ἔχαιρον, Πέρσαι δὲ τὰ Μήδων, Μακε... ...ες δὲ τὰ Περσῶν, καὶ τότε ᾤοντο εὐτυχεῖς γε... ...ἐναι καὶ πράττειν ἄμεινον, ὅτε εἶχον τὰ τῶν ...ίων καὶ δυστυχούντων κτήματα. ταῦτα δὲ οὐκ ...ως ἔγωγε ληρῶν εἶπον, ἀλλ' ὅτι τῶν τοιούτων,

σι, καὶ μεστὰ πάντα ἀργύρου καὶ ἠλέκτρου καὶ ἐλέφαντος, ὁποῖα Ὅμηρος εἴρηκε τὰ Ἀλκίνου καὶ τὰ Μενελάου βασίλεια ὑπερβάλλων τό τε ἀληθὲς καὶ τὸ δυνατὸν σχεδόν, οὕτως ἅπασαν ἠσκημένην τὴν πόλιν· καὶ νὴ Δία ἐπὶ ταῖς γραφαῖς καὶ τοῖς ἀνδριᾶσιν, ὧν οὐδὲν ὤνησε τοὺς πρότερον ἔχοντας, ἀλλὰ παρ' ὧν ἐκεῖνα ἐκομίσθη, τούτους ἴδοι τις ἂν 433 B II
δούλους καὶ ταπεινοὺς καὶ πένητας; εἰ γὰρ ἦν ὄφελός τι χαλκοῦ καλῶς κεκραμένου καὶ κρατήρων καὶ βωμῶν καὶ θυμιατηρίων περιττῶς εἰργασμένων, ἡ 664 M
Κορινθίων πόλις ἂν εὐδαίμων ἦν καὶ πολὺν ᾤκεῖτο ἂν χρόνον, σώζουσα τοὺς ἑαυτῆς οἰκήτορας καὶ πολίτας. εἰ δ' αὖ λίθων εὐχρόων καὶ ποικίλων, ἡ Τηίων ἢ Καρυστίων καί τινων Αἰγυπτίων καὶ Φρυγῶν, παρ' οἷς ἐστι τὰ ὄρη ποικίλα· ἀκούω δ' ἔγωγε τῶν ὀρῶν τὰς πάνυ παλαιὰς τῆς αὐτῆς εἶναι πέτρας· ἀλλ' ὅμως οὐδενός εἰσι βελτίους οὐδ' εὐτυχέστεροι τῶν πάνυ ταπεινῶν τε καὶ ἀθλίων. εἰ δέ γε ὠφέλει τὸ κεκτῆσθαι χρυσίον, οὐδὲν ἐκώλυεν Αἰθίοπας τοὺς ἄνω μακαριωτάτους εἶναι δοκεῖν, ὅπου τὸ χρυσίον ἀτιμότερον ἢ παρ' ἡμῖν ὁ μόλυβδος, καί φασιν αὐτόθι τοὺς κακούργους ἐν παχείαις δεδέσθαι πέδαις, ἀλλ' οὐδὲν ἧττόν εἰσι δεσμῶται καὶ πονηροὶ καὶ ἄδικοι· τὸ δὲ μακαρίζειν τοὺς πλουσίους καὶ πολλὰ χρήματα ἔχοντας, τὰ δὲ ἄλλα μηδὲν διαφέροντας τῶν πάνυ φαύλων, ὅμοιον οἷον εἴ τις τοὺς ἐκεῖ δεσμώτας ἰδὼν προϊόντας ἐκ τῆς εἱρκτῆς ἐξήλου, καὶ πάντων εὐδαιμονέστατον ἔκρινε τὸν ἔχοντα τὰς μείζους πέδας. εἰ δὲ ἐλέφας θαυμαστὸν κτῆμα καὶ περιμάχητον, Ἰνδοὶ πολὺ πάντων ὀλβιώτατοι καὶ ἄριστοι, παρ' οἷς ἔρριπται τὰ τῶν ἐλεφάντων ὀστᾶ καὶ οὐδεὶς πρόσεισιν, 43 D
ὥσπερ ἐνθάδε τὰ τῶν βοῶν τε καὶ ὄνων· καὶ πολλα-

χσιν ἐν τοῖς τοίχοις ἐνοικοδομεῖσθαι τὰ κρανία λεφάντων αὐτοῖς ὀδοῦσι. τί δὲ χρὴ περὶ Κελέγειν, ὅπου φασὶ ποταμόν τινα καταφέρειν τὸ ͅον, καὶ πολὺ πανταχοῦ κεῖσθαι παρὰ ταῖς ; ἐκβεβρασμένον, ὥσπερ αἱ ψῆφοι παρ' ἡμῖν ἰν αἰγιαλῶν; καὶ πρότερον μὲν οἱ παῖδες παίδιερρίπτουν· νῦν δὲ κἀκεῖνοι συλλέγουσι υλάττουσιν αὐτό, παρ' ἡμῶν μεμαθηκότες ὅτι ὐδαίμονες. ἆρα ἐνθυμεῖσθε ὅτι πάντες οὗτοι, δὲ τοὺς Κελτοὺς καὶ Ἰνδοὺς καὶ Ἴβηρας καὶ ις καὶ Βαβυλωνίους, φόρους παρ' ἡμῶν λαμσιν, οὐ τῆς χώρας οὐδὲ τῶν βοσκημάτων, ἀλλὰ οίας τῆς ἡμετέρας· οὐ γάρ, ἂν μὲν τοῖς ὅπλοις σαντές τινες ἀναγκάσωσιν αὐτοῖς ἀργύριον ὑποτοὺς ἡττημένους, τοῦτο ὀνομάζεται φόρος, καὶ ἀνθρώπων οὐ σφόδρα εὐτυχῶν οὐδὲ ἀνδρείων ν ἑτέροις παρέχειν· ἐὰν δέ τινες, μήτε ἐπιευσαμένου μηδενὸς μήτε ἀναγκάσαντος, δι' ιαν δὲ καὶ τρυφήν, ὃ περὶ πλείστου ποιοῦνται ων, ἀργύριον πέμπωσιν ἑκόντες, διὰ μακρᾶς μὲν πολλῆς δὲ θαλάττης τοῖς μηδ᾿ ἐπιβῆναι ῥᾳδίως ένοις τῆς ἡμετέρας γῆς, οὐ τῷ παντὶ κάκιόν τε σχιον τὸ γιγνόμενον; πλὴν ὅτι λίθους μικροὺς θενεῖς καὶ νὴ Δία θηρίων ὀστᾶ διδόντες λαμσιν ἀργύριον καὶ χρυσίον, ἀντὶ χρηστῶν ἄχρητικαταλλαττόμενοι. μάλιστα δὲ θαυμάζω πολέννοῶν ὅτι Μῆδοι μὲν τὰ Σύρων λαβόντες ν καὶ ἔχαιρον, Πέρσαι δὲ τὰ Μήδων, Μακεδὲ τὰ Περσῶν, καὶ τότε ᾤοντο εὐτυχεῖς γεει καὶ πράττειν ἄμεινον, ὅτε εἶχον τὰ τῶν ν καὶ δυστυχούντων κτήματα. ταῦτα δὲ οὐκ ἔγωγε ληρῶν εἶπον, ἀλλ' ὅτι τῶν τοιούτων,

ὑπὲρ ὧν ἔχουσι τὴν πᾶσαν σπουδὴν καὶ ἐφ᾽ οἷς θαυμάζουσιν οἱ πολλοὶ τοὺς κεκτημένους, οὐδέν ἐστιν ὄφελος, ἀλλ᾽ οὐδεμιᾶς ἄξια δραχμῆς τὰ σύμπαντα· οὐδ᾽ ἂν γένοιντο ἄνθρωποί ποτε εὐδαίμονες ἀνόητοι καὶ ἄφρονες, οὐδ᾽ ἂν τὸν ἐν Σούσοις παράδεισον οἰκήσωσιν, ὃς ἦν, ὥς φασι, μετέωρος ἅπας.

ΤΩΝ ΕΝ ΚΙΛΙΚΙΑΙ ΠΕΡΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ. 436 F 11

Ὑμεῖς μὲν ἴσως θαυμάζετε καὶ παράδοξον ἡγεῖσθε καὶ οὐδαμῶς σωφρονοῦντος ἀνδρός, ὅστις ἁπάντων ἀποστάς, περὶ ἃ οἱ πολλοὶ σπουδάζουσι, καὶ τρόπον τινὰ ἐάσας κατὰ ῥοῦν φέρεσθαι χρήματά τε καὶ δόξας καὶ ἡδονάς, οὔτε γεωργὸς οὔτε ναύκληρος οὔτε στρατιώτης οὔτε στρατηγὸς περίεισιν, οὐ σκυτοτόμος, οὐ τέκτων, οὐκ ἰατρός, οὐ ῥήτωρ, οὐκ ἄλλο τι σύνηθες πρᾶγμα 666 R ποιῶν, οὑτωσὶ δὲ ἀτόπως ἰών τε καὶ ἀπιὼν καὶ παριστάμενος, ἔνθα μηδὲν αὐτῷ πρᾶγμά ἐστιν, ἀλλ᾽ ὡς ἂν τύχῃ τε καὶ ὁρμήσῃ· βουλευτήρια μὲν καὶ θέατρα καὶ συλλόγους ἀτιμάσας, ἐκκλησιάζων δὲ μόνος αὐτός· καὶ θεωρῶν οὐκ ὀρχουμένους οὐδὲ ᾄδοντας οὐδὲ πυκτεύοντας οὐδὲ παλαίοντας, ἀλλ᾽ ὠνουμένους καὶ βαδίζοντας καὶ λαλοῦντας καὶ μαχομένους· ποτὲ μὲν τούτοις ἅπαι προσέχων εὖ μάλα καὶ τερπόμενος πολὺ μᾶλλον ἢ παῖδες ἐν ἀγῶσι καὶ θεάτροις, οὐ προκαταλαμβάνων οὐδὲ ἀγρυπνῶν οὐδὲ θλιβόμενος· ποτὲ δὲ αὖ μήτ᾽ ἀκούων μηδενὸς μήθ᾽ ὁρῶν, ἀλλὰ μηδ᾽ εἶναι νομίζων αὐτούς, ἐννοῶν ὃ βούλεται καὶ πράττων ἀδεῶς. ἐγὼ δὲ τοῦτο μὲν λαμπρὸν ἡγοῦμαι καὶ μακάριον, εἴ τις ἐν οἰκέταις ἐλεύθερος εἶναι δύναται καὶ

ἐν ὑπηκόοις αὐτόνομος· ὑπὲρ οὗ δὲ πολλὰ μὲν Λυδοὶ Φρυξί, πολλὰ δὲ Φρύγες Λυδοῖς ἐπολέμησαν, πολλὰ δ' Ἴωνές τε καὶ Δωριεῖς καὶ σύμπαντα γένη, ἀνόητοι εἴδους αὐτονομίας ἔρωτι οὐδεὶς ἐγκεχείρηκε τοῖς αὐτὸς αὑτοῦ χρῆσθαι νόμοις. οἱ δὲ σύμπαντες περὶ τῶν Σόλωνος καὶ Δράκοντος καὶ Νόμα καὶ Ζαλεύκου νόμων ἐρίζουσιν, ὅπως τούτοις, ἀλλὰ μὴ τούτοις ἕπωνται, μηδενὸς αὖ μηδὲ ἐκείνων οἷα ἐχρῆν θέντος. Σόλωνα μέντοι καὶ αὐτὸν εἰρηκέναι φασὶν ὡς αὑτῷ μὴ ἀρέσκοντα εἰσηγεῖτο Ἀθηναίοις, ἀλλ' οἷς αὐτοὺς ὑπελάμβανε χρήσεσθαι. δῆλον οὖν ὅτι πονηροὺς ἔγραφε νόμους, εἴπερ τοὺς ἀρέσοντας πονηροῖς ἔγραφεν. ἀλλ' ὅμως καὶ αὐτὸς τούτοις ἐχρῆτο πονηροῖς τε οὖσι καὶ οὐκ ἀρέσκουσιν αὑτῷ. δῆλον οὖν ὅτι τούτων μὲν οὐδενὶ μετῆν αὐτονομίας, οὐδὲ ἐσπούδαζον οὐδὲ ἐπολέμουν, ὅπως ὦσιν ἐλεύθεροι. ἀλλὰ γὰρ ἄφθονόν τε καὶ πολλὴν δουλείαν ἐντὸς τῶν τειχῶν ἐγκαθείρξαντες, ἔπειτα ἐπάλξεσι καὶ πύργοις καὶ βέλεσιν ἠμύνοντο, ὅπως μὴ εἰσίοι ἔξωθεν παρ' αὐτούς. ὥσπερ εἴ τις νεὼς διερρηγμένης κλύδωνος ἔνδον ὄντος φυλάττοιτο καὶ πράγματα ἔχοι, μήποτε ἄνωθεν ὑπερβάλῃ. καθάπερ οὖν φασι τοὺς Τρῶας ὑπὲρ τῆς Ἑλένης πολιορκεῖσθαι καὶ ἀποθνήσκειν οὐκ ἔνδον οὔσης, ἀλλ' ἐν Αἰγύπτῳ, ταὐτὸ πάθος οὗτοι πεπόνθασιν· ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐμάχοντο καὶ ἠγωνίων, οὐκ οὔσης παρ' αὐτοῖς. ἀλλ' ὅμως ἐκεῖνοί τε ἔλεγον πάντα πάσχειν ὑπὲρ τῶν νόμων, καὶ νῦν φασιν ἐν τούτοις εἶναι τὴν δίκην, ὁπόσ' ἂν αὐτοὶ δυστυχεῖς ὄντες συγγράφωσιν ἢ παρ' ἄλλων ὁμοίων παραλάβωσι. νόμον δὲ τὸν ἀληθῆ καὶ κύριον καὶ φανερὸν οὔτε ὁρῶσιν οὔτε ἡγεμόνα ποιοῦνται τοῦ βίου. τοιγαροῦν ὥσπερ ἐν μεσημβρίᾳ λάμποντος ἡλίου δᾷδας ἴασι καὶ δαλοὺς ἀρά-

μενοι, τὸ μὲν θεῖον φῶς ἐάσαντες, καπνῷ δὲ ἑπόμενοι κἂν μικρὸν αἴθυγμα δεικνύντι πυρός. ὁ μὲν οὖν τῆς φύσεως νόμος ἀφεῖται καὶ ἐκλέλοιπε παρ' ὑμῖν, ὦ κακοδαίμονες· ἄξονας δὲ καὶ γραμματεῖα καὶ στήλας φυλάττετε καὶ ἀνωφελῆ στίγματα. καὶ τὸν μὲν τοῦ Διὸς θεσμὸν πάλαι παρέβητε, τὸν δὲ τοῦ δεῖνος ἢ τὸν τοῦ δεῖνος ὅπως μηδεὶς παραβήσεται σκοπεῖσθε. καὶ τὴν ἀράν, ἣν Ἀθηναῖοι περὶ τῶν Σόλωνος ἔθεντο νόμων τοῖς ἐπιχειροῦσι καταλύειν, ἀγνοεῖτε κυριωτέραν οὖσαν ἐπὶ τοῖς ἐκείνου νόμοις. πᾶσα γὰρ ἀνάγκη τὸν συγχέοντα τὸν θεσμὸν ἄτιμον ὑπάρχειν. πλὴν παῖδας καὶ γένος οὐκ ἐπέξεισιν, ὡς ἐκεῖ, τῶν ἁμαρτανόντων, ἀλλ' ἕκαστος αὑτῷ γίγνεται τῆς ἀτυχίας αἴτιος. τὸν οὖν ἐπιχειροῦντα τοῦτον σῴζειν ὡς ἂν οἷός τε ᾖ 439R II καὶ τό γε καθ' αὑτὸν φυλάττειν οὐδέποτε ἂν μὴ φρονεῖν φαίην ἔγωγε. πολὺ δὲ μᾶλλον ὑμᾶς θαυμάζω καὶ ἐλεῶ τῆς χαλεπῆς καὶ παρανόμου δουλείας, ἐν ᾗ ζεύξαντες αὑτοὺς ἔχετε, οὐχ ἑνὶ δεσμῷ μόνον περιβαλόντες οὐδὲ δυσίν, ἀλλὰ μυρίοις, ὑφ' ὧν ἄγχεσθε καὶ πιέζεσθε πολὺ μᾶλλον τῶν ἐν ἁλύσει τε 668M καὶ κλοιῷ καὶ πέδαις ἑλκομένων. τοῖς μὲν γάρ ἐστι καὶ ἀφεθῆναι καὶ διακόψασι φυγεῖν, ὑμεῖς δὲ ἀεὶ μᾶλλον κρατύνεσθε τὰ δεσμὰ καὶ πλείω καὶ ἰσχυρότερα ἀπεργάζεσθε. καὶ μή, ὅτι οὐχ ὁρᾶτε αὐτά, ψευδῆ καὶ ἄπιστον ἡγεῖσθε τόνδε τὸν λόγον· σκοπεῖτε δὲ Ὁμήρου τοῦ καθ' ὑμᾶς σοφωτάτου ποῖ' ἄττα δεσμὰ τὸν Ἄρην φησὶ κατασχεῖν,

> ὠκύτατόν περ ἐόντα θεῶν, οἳ Ὄλυμπον ἔχουσιν,
> ἠΰτ' ἀράχνια λεπτά, τά γ' οὔ κέ τις οὐδὲ ἴδοιτο.

μὴ οὖν οἴεσθε τὸν μὲν Ἄρην, θεὸν ὄντα καὶ ἰσχυρόν, οὕτως ὑπὸ λεπτῶν τε καὶ ἀοράτων πεδηθῆναι δεσμῶν, αὑτοὺς δέ, πάντων θηρίων ἀσθενεστάτους ὄντας, μὴ

ἄν ποτε ἁλῶναι δεσμοῖς ἀφανέσιν, ἀλλ' εἰ μὴ σιδήρου τε καὶ ὀρειχάλκου πεποιημένα εἴη. τὰ μὲν οὖν σώματα ὑμῶν, οἷα δὴ στερεὰ καὶ τὸ πλέον γῆς γέμοντα, τοιούτων δεῖται τῶν κρατησόντων· ψυχὴ δὲ ἀόρατός που καὶ λεπτὴ φύσει πῶς οὐκ ἂν δεσμῶν τοιούτων τυγχάνοι; ὑμεῖς δὲ στερροὺς καὶ ἀδαμαντίνους πεποίησθε πάσῃ μηχανῇ πλεξάμενοι, καὶ τὸν Ἥφαιστον αὐτὸν ὑπερβεβλημένοι τῇ τέχνῃ τε καὶ σπουδῇ πρὸς τὸ πᾶν ὑμῶν μέρος τῆς ψυχῆς καταδεδέσθαι καὶ μηδὲν ἐλεύθερον εἶναι μηδὲ αὐτόνομον. τί γὰρ ἦν ἡ Κνωσίων εἱρκτὴ καὶ τὸ τοῦ Λαβυρίνθου σκολιὸν πρὸς τὴν σκολιότητα καὶ τὸ δυσεύρετον τῆς ἀφροσύνης; τί δ' ἡ Σικελικὴ φρουρὰ τῶν Ἀττικῶν αἰχμαλώτων, οὓς εἰς πέτραν τινὰ ἐνέβαλον; τί δ' ὁ Λακώνων Κεάδας καὶ τὸ παρὰ Πέρσαις οἴκημα μεστὸν τέφρας, ἢ νὴ Δία εἴ τινας κόρας χαλεποὶ πατέρες, ὡς ὁ τῶν ποιητῶν λόγος;

χαλκέων περιβόλων ἐφρούρησαν εἱρκταῖς.

οὐδ' ἐγὼ νήφειν ἐν τοῖς λόγοις ἔτι μοι δοκῶ τῶν ἀνθρωπίνων συμφορῶν μνησθεὶς ἐπὶ πλέον καὶ τῆς αἰσχρᾶς καὶ δυσχεροῦς δουλείας, ἣν δεδούλωσθε πάντες· ὅθεν οὐ νημάτων ἔστι λεπτῶν εὐπορήσαντας ἐξελθεῖν βοηθείᾳ κόρης ἄφρονος, ὥσπερ ἐκεῖνον Θησέα φασὶν ἐκ Κρήτης σωθῆναι, εἰ μή τις αὐτῆς οἶμαι τῆς Ἀθηνᾶς παρισταμένης καὶ σωζούσης ἅμα. εἰ γὰρ ἐθέλοιμι πάσας εἰπεῖν τὰς εἱρκτὰς καὶ τὰ δεσμὰ τῶν ἀνοήτων τε καὶ ἀθλίων ἀνθρώπων, οἷς ἐγκλείσαντες αὑτοὺς ἔχετε, μὴ σφόδρα ὑμῖν ἀπηνής τε καὶ φαῦλος δόξω ποιητής, ἐν οἰκείοις τραγῳδῶν πάθεσιν. οὐ γὰρ μόνον, ὡς οἱ δόξαντες ὑμῖν κακοῦργοι, πιέζονται τραχήλου τε καὶ χειρῶν καὶ ποδῶν, ἀλλὰ καὶ γαστρὸς καὶ τῶν ἄλλων μερῶν ἑκάστου ἰδίῳ δεσμῷ τε καὶ

ἀνάγκῃ κατειλημμένου. οἱ δ' εἰσὶ ποικίλοι τε καὶ πολύτροποι· καί μοι δοκεῖ τις ἂν ἰδὼν τῇ ὄψει τερφθῆναί τε καὶ σφόδρα ἄγασθαι τὴν ἐπίνοιαν. πρώτη μὲν γὰρ οἶμαι πρὸς ἕκαστον ἔστη δέσποινα χαλεπὴ μὲν ἄλλως καὶ δυσμενὴς καὶ ἐπίβουλος ἰδεῖν· εἰ δ' ἄρα καὶ μειδιῶσα, προσαπαντᾷ σαρδάνιον μάλα τοῖον καὶ φέρει δεσμὰ κατὰ τὴν αὐτῆς φύσιν εὐανθῆ καὶ μαλακὰ τὴν πρώτην· οἷς εἰκός ἐστι καταδεῖσθαι βασιλεῖς ἢ τυράννους καὶ πάντας, ὅσοι μακαρίων παῖδες κέκληνται· τούτων δὲ χαλεπώτερον οὐδὲν οὐδὲ μᾶλλον ἐμφύεται καὶ πιέζει. μετὰ δὲ ταύτην ἦλθεν ἑτέρα, κλοιόν τινα φέρουσα χρυσοῦν ἢ ἀργυροῦν. τοῦτον δὲ περιθεῖσα ἕλκει μὲν ἰδιώτας περὶ πᾶσαν γῆν καὶ θάλατταν, ἕλκει δὲ βασιλεῖς καθ' Ἡσίοδον, σύρει δὲ πόλεων στρατηγοὺς ἐπὶ πύλας, ὥστε ἀνοίγειν καὶ προδιδόναι. φησὶ δὲ κήδεσθαι τούτων, οὓς ἂν ἀπολλύῃ, καὶ ποιεῖν εὐδαίμονας· ὥσπερ Ἀστυάγην ποτὲ Κῦρος ἐν χρυσαῖς ἔδησε πέδαις, ὡς ἂν δῆλον ὅτι πάππου κηδόμενος. πολὺ δ' ἂν ἔργον εἴη διεξιέναι καὶ πάσας τὰς ἰδέας τῶν δεσμῶν. ἕνα δ' οὖν ἄξιον μὴ παρεῖναι τὸν παραδοξότατον αὐτῶν καὶ ποικιλώτατον, ὃν ἡ χαλεπωτάτη φέρει δέσποινα, χρυ- 442
σῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ παντοίοις λίθοις τε καὶ ψήφοις II 670
καὶ ζῴων κέρασι καὶ ὀδοῦσι καὶ ὀστράκοις, ἔτι δὲ ἁλουργέσι βαφαῖς καὶ ἑτέροις μυρίοις τισίν, ὥσπερ ὅρμον πολυτελῆ καὶ θαυμαστὸν ἀσκήσασα καὶ πολλά τινα ἐν αὐτῷ σχήματά τε καὶ μορφὰς μιμησαμένη, στεφάνους τε καὶ σκῆπτρα καὶ τιάρας καὶ θρόνους ὑψηλούς· καθάπερ οἱ περιττοὶ τεχνῖται κλίνας τινὰς ἢ θύρας ἢ ὀροφὰς οἰκιῶν κατασκευάζοντες ἕτερ' ἄττα μηχανῶνται φαίνεσθαι· λέγω δὲ οἷον θυρῶν ἐξοχὰς θηρίων κεφαλαῖς ἀπεικάσαντες καὶ κιόνων ὁμοίως.

ἔτι δὲ καὶ ἦχος ἐν τούτῳ καὶ φωνὴ παντοία κρότων τε καὶ ποππυσμῶν. πάλιν οὖν τοῦτον περιβάλλει δημαγωγοῖς τε καὶ βασιλεῦσιν. ἀλλ' ὅπως μὴ πόρρω που αὐτοὶ φερώμεθα ὑπὸ τῆς εἰκόνος, ὥσπερ ὄντως εἰδώλῳ τινὶ λόγου ἐπακολουθοῦντες, ὡς Ὅμηρος Ἀχιλλέα ἐποίησε τῷ τοῦ Ἀγήνορος ἑπόμενον μακρὰν ἀπελθεῖν· ἱκανῶς ἔχει.

ΚΟΡΙΝΘΙΑΚΟΣ.

Ὅτε τὸ πρῶτον ἐπεδήμησα τῇ πόλει τῇ ὑμετέρᾳ, ἀφ' οὗ δέκα ἔτη σχεδόν, καὶ τῶν λόγων μετέδωκα, τῷ δήμῳ καὶ τοῖς τέλεσι τοῖς ὑμετέροις δόξας ἐπιτήδειος εἶναι, ἐτιμώμην οὕτω σφόδρα ὡς οὐδὲ Ἀρίων ὁ Μηθυμναῖος. Ἀρίονος μέν γε τύπον οὐκ ἐποιήσασθε. ὅταν δὲ ὑμᾶς λέγω, τοὺς προγόνους λέγω τοὺς ὑμετέρους καὶ Περίανδρον τὸν Κυψέλου, τὸν σοφόν, ἐφ' οὗ Ἀρίων ἐγένετο, ὃς καὶ διθύραμβον πρῶτος ἀνθρώπων ἐποίησε καὶ ὠνόμασε καὶ ἐδίδαξεν ἐν Κορίνθῳ. θεοφιλὴς μὲν γὰρ οὕτως ἦν ὥστε ἀναπλέων ἐνταῦθα μετὰ χρημάτων μεγάλων, ὧν ἔτυχεν εἰργασμένος περὶ Τάραντα καὶ τοὺς ἐκεῖσε Ἕλληνας, μέλλων εἰς τὴν θάλατταν ὑπὸ τῶν πορθμέων ἐκπεσεῖν δι' αὐτά που ταῦτα τὰ χρήματα, παρῃτήσατο αὐτοὺς πρὸ τῆς ἐκβολῆς ᾆσαι, ὥσπερ φασὶ τοὺς κύκνους μέλλοντας ἀποθνήσκειν καὶ προορωμένους τὸν θάνατον ἐμβιβάζειν τὴν ψυχὴν οἷον εἰς ὄχημα τὸ μέλος. ὁ μὲν δὴ ᾖδε· καὶ γὰρ ἦν νηνεμία καὶ σιγὴ κατὰ θάλατταν· καὶ τὸ μέλος ᾔσθοντο δελφῖνες, αἰσθανόμενοι δὲ περὶ ναῦν ἦσαν. παυσαμένου δὲ τοῦ Ἀρίονος καὶ τῶν πορθμέων οὐδὲν μαλακὸν ἐνδιδόντων, ὁ μὲν ἐρ-

ριψεν εἰς τὸν πόντον, δελφὶς δ' ὑπελθὼν ἐξεκόμισι τὸν ᾠδὸν ἐπὶ Ταίναρον ὡς εἶχε σὺν τῇ σκευῇ. Ἀρίωι μὲν οὖν τοῦτον τὸν τρόπον σωθεὶς καὶ φθάσας τοὺς πορθμέας ἐν Κορίνθῳ ἦν, αὐτὰ δὴ ταῦτα διηγούμενος τῷ Περιάνδρῳ. ἐπικαταγομένων δὲ τῶν πορθμέων καὶ τοῦ πράγματος ἀχθέντος εἰς ἔλεγχον, ο μὲν ἀπέθνησκον, Ἀρίων δέ, οὐ γὰρ Περίανδρος ἀλλ' Ἀρίων, ποιησάμενος μίμημα χαλκοῦν οὐ μέγι ἀνέθηκεν ἐπὶ Ταινάρου, αὐτὸν ἐπὶ τοῦ εὐεργέτοι καθήμενον. ἐγένετο δὲ ὑπὸ τὸν αὐτὸν τοῦτον χρόνοι καὶ Σόλων μὲν ἐν Κορίνθῳ, φεύγων τὴν Πεισιστράτου τυραννίδα, οὐ φεύγων δὲ τὴν Περιάνδρου. οι γὰρ ἦν ὅμοιον· ὁ μὲν καταλύσας τὴν δημοκρατίαι ἐτυράννευε τῶν Ἀθηναίων, Περίανδρος δὲ παρι τοῦ πατρὸς διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν, ὃν οἱ μὲι Ἕλληνες τύραννον ἐκάλουν, οἱ δὲ θεοὶ βασιλέα. ἱ γὰρ οὐχ οὕτως ὁ χρησμὸς ἔχει;

ὄλβιος οὗτος ἀνὴρ ὃς ἐμὸν δόμον εἰσαφικάνει,
Κύψελος Ἠετίδης, βασιλεὺς κλειτοῖο Κορίνθου,
αὐτὸς καὶ παῖδες.

ὧν εἷς αὐτὸς ὁ Περίανδρος ὁ τῷ πατρὶ ἐκδεξάμενος οὕτω δὴ Περίανδρος, ὑπὸ μὲν τοῦ θεοῦ βασιλεὺς ὑπὸ δὲ τῶν Ἑλλήνων ἀνηγορεύθη σοφός· οὗ μεῖζοι ὄνομα οὐδεὶς πώποτε βασιλεὺς ἢ τύραννος ἐκτήσατο ἀλλ' οὐδ' Ἀντίοχος ὁ θεὸς ἐπικληθεὶς οὐδὲ Μιθριδάτης ὁ Διόνυσος. ηὔξατο δ' ἂν καὶ Πιττακὸς Μυτιληναῖος ἅμα ἄμφω κεκλῆσθαι καὶ τύραννος καὶ σοφός νυνὶ δὲ περιεχόμενος τοῦ δευτέρου ὀνόματος ἀπεσκευάσατο τὴν τυραννίδα. Περίανδρος σοφὸς μὲ ἦν μετ' ὀλίγων, τύραννος δὲ μετὰ πολλῶν· ἀμφότερα δὲ καὶ τύραννος καὶ σοφὸς μόνος. παρὰ τούτοι ὁ Σόλων ἐλθὼν καὶ τυχὼν τῶν κοινῶν· κοινὰ γὰ

τὰ φίλων· ἀλλ' ὅμως ἀνδριάντος οὐκ ἔτυχεν, οὐ δήπου καταφρονῶν ἀνδριάντος· ἀλλὰ καὶ τὸ ἐν Σαλαμῖνι χαλκοῦς ἑστάναι μέγα ποιούμενος· πόθεν γε δὴ οὐχὶ ἐν Κορίνθῳ, ἐν τῷ περιπάτῳ τῆς Ἑλλάδος; ἧκε δὲ καὶ Ἡρόδοτος ὁ λογοποιὸς ὡς ὑμᾶς λόγους φέρων Ἑλληνικοὺς ἄλλους τε καὶ Κορινθίους οὐδέπω ψευδεῖς, ἀνθ' ὧν ἠξίου παρὰ τῆς πόλεως μισθὸν ἄρνυσθαι. διαμαρτὼν δὲ καὶ τούτου· οὐ γὰρ ἠξίουν οἱ ὑμέτεροι πρόγονοι δόξαν ἀγοράζειν· μετεσκεύασεν
4R II ἐκεῖνα ἃ πάντες ἐπιστάμεθα, τὰ περὶ τὴν Σαλαμῖνα καὶ τὸν Ἀδείμαντον. ἡμᾶς δὲ δὶς ἐπιδημήσαντας οὕτως ἀσμένως ἐπείδετε ὥστε μάλιστα μὲν ἐπειρᾶσθε κατέχειν, ὁρῶντες δὲ ἀδύνατον ὄν, ἀλλά γε τὴν εἰκὼ τοῦ σώματος ἐποιήσασθε καὶ ταύτην φέροντες ἀνεθήκατε εἰς τὰ βιβλία, ὡς προεδρίαν, οὗ μάλιστ' ἂν ᾤεσθε τοὺς νέους προκαλέσασθαι τῶν αὐτῶν ἡμῖν
05R II ἐπιτηδευμάτων ἔχεσθαι. οὐ γὰρ ὡς ἕνα τῶν πολλῶν καὶ κατ' ἐνιαυτὸν καταιρόντων εἰς Κεγχρείας ἔμπορον ἢ θεωρὸν ἢ πρεσβευτὴν ἢ διερχόμενον, ἀλλ' ὡς μόλις διὰ μακρῶν χρόνων ἀγαπητὸν ἐπιφαινόμενον, οὕτως ἐτιμήσατε.

157M τιμὴ δ' ἠΰτ' ὄνειρος ἀποπταμένη πεπότηται.

ὥστε ἐμὲ ἐν ἀπόρῳ καθεστάναι καὶ πρὸς ἐμαυτὸν καὶ νὴ Δία ἤδη πρὸς ἕτερον, πότερ' ὡς ἀληθῶς οὐκ ἔβλεπον οὐδὲ ὕπαρ, ἀλλὰ ὄναρ ἦν τὰ γιγνόμενα, ἢ τὰ μὲν ἦν ταῦτα ταῖς πάσαις ἀκριβείαις, σπουδή τε τοῦ πλήθους καὶ κρίσις τῆς βουλῆς, ὁ δ' ἀνδριὰς τῶν Δαιδάλου ποιημάτων ἔτυχεν ὢν καὶ λαθὼν ἡμᾶς ἀπέδρα. ἀλλ' ἀφ' οὗ Δαίδαλος ἐτελεύτησεν, οὐδεὶς εἰς ταύτην τὴν ἡμέραν ἐξίκετο τῆς τέχνης μέχρι τοῦ καὶ δρασμὸν ἐμποιεῖν τῷ χαλκῷ· ἀλλὰ διαβεβηκότας μὲν εὖ καὶ καλῶς ποιοῦσι, τοὺς δὲ καὶ ἐφ' ἵππων ὀχου-

μένους· μένουσι μέντοι οὗτοι πάντες κατὰ σχῆμα καὶ κατὰ χώραν, κἂν μή τις αὐτοὺς μετακινήσῃ, τό γε ἐπ' αὐτοῖς εἶναι χαλκὸς ἄδραστος, ἂν καὶ πτερὰ ἔχῃ, ὥσπερ καὶ ὁ τοῦ Πυθαγόρου Περσεύς. ἵνα δὲ καὶ τῆς ἀρχαίας τέχνης ἢ τῆς Δαιδαλείου, τί παθὼν ἂν ὑμῶν ἀπηλλάγη τῆς πόλεως, ὑπὲρ ἧς τοὺς δύο θεούς φασιν ἐρίσαι, Ποσειδῶνα καὶ τὸν Ἥλιον, τὸν μὲν τοῦ πυρὸς κύριον, τὸν δὲ τοῦ ὕδατος; ἐρίσαντε δὲ καὶ τὴν δίαιταν ἐπιτρέψαντε τρίτῳ θεῷ πρεσβυτέρῳ, οὗ

πλεῖσται μὲν κεφαλαί, πλεῖσται δέ τε χεῖρες,

τούτῳ τὴν δίαιταν ἐπιτρέψαντες ἀμφότεροι τήνδε τὴν πόλιν τε καὶ τὴν χώραν ἔχουσιν οὔτι που μικρὸν οὐδ' ἀμυδρὸν σημεῖον τῆς πρὸς τὰς ἄλλας ὑπεροχῆς. αἱ μὲν γὰρ ἄλλαι λήξεις τε καὶ κτήσεις τῶν θεῶν κατὰ μόνας εἰσίν· Ἄργος μὲν Ἥρας, Ἀθηνᾶς δὲ Ἀθῆναι καὶ αὐτῶν γε τούτων τῶν θεῶν Ῥόδος μὲν Ἡλίου, Ὀγχηστὸς δὲ Ποσειδῶνος, Κόρινθος δὲ ἑκατέρων. εἰκάσαις ἂν αἰνιττομένου τοῦ μύθου τὸ τῆς γῆς ἐν μέσῳ δύο πελαγῶν ὑπὸ τοῦ Ἡλίου ἐξαίρετον βουλομένου τοῦ Ποσειδῶνος. τὸ μὲν οὖν τοῦ μύθου τε καὶ τοῦ λόγου τῇδέ πῃ συνᾷδον τρίτην ἐπὶ δισσαῖς χάρισι τὴν θεσπιῳδὸν Σίβυλλαν παρακαλεῖ, τιμῇ δέ οἱ θεοῦ φωνὴν λαχοῦσα ᾄδει μάλα μέγα·

— εὔδαιμον, τί τοι ὧδ', ὡς ὄλβιος αὐχὴν
Ὠκεανοῦ κούρης Ἐφυραίης; ἔνθα Ποσειδῶν,
μητρὸς ἐμῆς Λαμίας γενέτωρ, προύθηκεν ἀγῶνα
πρῶτος ἅμ' Ἠελίῳ, τιμὰς δ' ἠνέγκατο μοῦνος.

καὶ γάρ τοι καὶ ἀγῶνα πρῶτον ἐνταυθοῖ τεθῆναί φασιν ὑπὸ τῶν δύο θεῶν, καὶ νικῆσαι Κάστορα μὲν στάδιον, Κάλαϊν δὲ δίαυλον· καὶ γὰρ Κάλαϊν φασι δραμεῖν, ἀπεχόμενον τοῦ πέτεσθαι. δεῖ δὲ καὶ τοὺς ἄλλους, ἐπείπερ ἠρξάμεθα, ἀθλοφόρους τε λεχθῆναι καὶ

νικηφόρους. Ὀρφεὺς κιθάρᾳ, Ἡρακλῆς παμμάχιον, πυγμὴν Πολυδεύκης, πάλην Πηλεύς, δίσκον Τελαμών, ἐνόπλιον Θησεύς. ἐτέθη δὲ καὶ ἵππων ἀγών, καὶ ἐνίκα κέλητι μὲν Φαέθων, τεθρίππῳ δὲ Νηλεύς. ἐγένετο δὲ καὶ νεῶν ἅμιλλα, καὶ Ἀργὼ ἐνίκα, καὶ μετὰ ταῦτα οὐκ ἔπλευσεν, ἀλλ' αὐτὴν ἀνέθηκεν ὁ Ἰάσων ἐνταῦθα τῷ Ποσειδῶνι, καὶ τὸ ἐπίγραμμα ἐπέγραψεν, ὃ λέγουσιν Ὀρφέως εἶναι·

Ἀργὼ τὸ σκάφος εἰμί, θεῷ δ' ἀνέθηκεν Ἰάσων,
Ἴσθμια καὶ Νεμέοις στεψάμενον πίτυσιν.

ὅπου δὲ θεοὶ ἀγωνοθετοῦσιν, ἡμίθεοι δὲ νικῶσι καὶ νικῶνται, ἀναπαύεται δὲ Ἀργώ, τίνα τούτου τόπον καλλίω ἐξευρεῖν ἐδύνατο αὐτὸς ὁ Δαίδαλος πτεροῖς πετόμενος, οὐχ ὅτι γε δὴ τὸ Δαιδάλου ποίημα; ἀλλ' οὔτε ἀπέδρα οὔτε ἐπεχείρησεν οὐθ' ὅλως ἐμέλλησε·
108 R II καταλείπεται τοίνυν αὐτοὺς τοὺς Κορινθίους ἐκβαλεῖν αὐτὸν μήτε κρίσεως προτεθείσης μήθ' ὅλως αἰτίαν ἔχοντας ἐπενεγκεῖν. καὶ τοῦτο ἐπείσθη τις κατὰ Κορινθίων, ὧν οἱ πρόγονοι διὰ πάντων Ἑλλήνων
459 M μάλιστα δὴ δικαιοσύνην ἐπήσκησαν, ἢ γὰρ οὐχ οὗτοί εἰσιν οἱ τὰς τυραννίδας ἐν ταῖς πόλεσι καταλύοντες καὶ τὰς δημοκρατίας καθιστάντες καὶ τὰς Ἀθήνας ἀπὸ τῶν τυράννων ἐλευθερώσαντες, πρότερον μὲν ἀπὸ Ἱππίου, ὕστερον δὲ ἀπὸ Κλεομένους, καὶ μετὰ ταῦτα ὡς αὐτοὶ Ἀθηναῖοι πρᾶγμα ποιεῖν ἐπεχείρουν Ἱππίου καὶ Ἰσαγόρου καὶ τυραννίδα τῆς Ἑλλάδος καθίστασθαι, πρῶτοι μὲν αἰσθόμενοι, μάλιστα δὲ ἀλγήσαντες, ἡγεμόνες τοῖς ἄλλοις τῆς ἐλευθερίας καταστάντες. καὶ ταύτην τὴν διάνοιαν οὐ μόνον ἐπὶ τῶν Ἀθηναίων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν Λακεδαιμονίων διαφυλάξαντες, καὶ Λακεδαιμονίοις ὑπὲρ τῶν κοινῶν δικαίων τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Θηβαίων καὶ Ἠλείων

πόλεως ἀντέβησαν· ᾧ καὶ διέδειξαν οὐ φιλολάκωνες 1 ὄντες, ἀλλ' ἁπλῶς φιλέλληνες καὶ φιλοδίκαιοι καὶ φιλελεύθεροι καὶ μισοπόνηροι καὶ μισοτύραννοι. μισοβάρβαροι μὲν γὰρ οὕτως ἦσαν, ὥστε εἰς Θερμοπύλας τετρακοσίους σφῶν αὐτῶν ἀπέστειλαν, ὅτεπερ καὶ Λακεδαιμόνιοι τετρακοσίους. ἐν Σαλαμῖνι δὲ ἠρίστευσαν, καὶ τῆς νίκης αἴτιοι κατέστησαν. Ἡροδότῳ γὰρ οὐ προσέχω, ἀλλὰ τῷ τάφῳ καὶ τῷ Σιμωνίδῃ, ὃς ἐπέγραψεν ἐπὶ τοῖς νεκροῖς τῶν Κορινθίων τεθαμμένοις ἐν Σαλαμῖνι·

ὦ ξεῖν', εὔυδρόν ποτ' ἐναίομεν ἄστυ Κορίνθου,
νῦν δ' ἄμμ' Αἴαντος νᾶσος ἔχει Σαλαμίς.
ῥεῖα δὲ Φοινίσσας νῆας καὶ Πέρσας ἑλόντες
καὶ Μήδους ἱερὰν Ἑλλάδ' ἱδρυσάμεθα.

ἔστι δὲ καὶ ἕτερον ἐπίγραμμα Σιμωνίδῃ εἰς αὐτὸν τὸν στρατηγὸν ἐξαίρετον·

οὗτος Ἀδειμάντου κείνου τάφος, οὗ διὰ βουλὰς
Ἑλλὰς ἐλευθερίας ἀμφέθετο στέφανον. 460 M

ἠλευθέρωσαν δὲ καὶ τὴν Σικελίαν ἀπὸ τῶν βαρβά- 110 R II ρων, καὶ τὰς Συρακούσας δὲ ἀπὸ τῶν τυράννων. ἦν δ' ἰδεῖν Διονύσιον ἐν Κορίνθῳ, θέαμα κάλλιστον, οὐδενὸς κύριον· ἀλλ' ὅμως οὐδὲ τοῦτον οὐδεὶς ἠδίκει οὐδὲ ἐξέβαλλεν οὐδ' ἐξήλαυνε [τῶν ἐκ Σικελίας]. τὸ δ' ἀνάθημα τῆς πόλεως τίς ἀνέτρεψεν; εἰ μὲν οὖν στρόβιλος ἢ πρηστὴρ ἢ σκηπτὸς ἐμπεσών, σείων καὶ κεραυνὸν ἰθύνων. εἰ δ' ἔστι τις κρίσις ἀνδριάντος, οἵαν φασὶν ἐν Συρακούσαις γενέσθαι· ὃν δὲ τρόπον οὐκ ὀκνήσω ἐπεμβαλόμενος διηγήσασθαι· Συρακοσίους τοὺς ἀποίκους τοὺς ὑμετέρους ἐν πολλοῖς πολέ- 111 R II μοις πρὸς Καρχηδονίους καὶ τοὺς ἄλλους βαρβάρους τοὺς τὴν Σικελίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν κατοικοῦντας ὁ χαλκὸς ἐπελελοίπει καὶ τὸ νόμισμα. ἐψηφίσαντο οὖν

τοὺς τῶν τυράννων ἀνδριάντας, οἱ δὲ πολλοὶ ἦσαν παρ' αὐτοῖς χαλκοῦ πεποιημένοι, συγκόψαι κρίσιν γε ἐν αὐτοῖς ποιήσαντες, ὅστις ἄξιος αὐτῶν καταχωνευθῆναι καὶ ὅστις οὔ· καὶ περιγίγνεται τῇ δίκῃ, ἵνα καὶ τοῦτο ἀκούσητε, Γέλων ὁ Δεινομένους· οἱ δ' ἄλλοι πάντες κατεκόπησαν, πλὴν ἄρα Διονυσίου τοῦ πρεσβυτέρου τῶν τὸ σχῆμα τοῦ Διονύσου περικειμένων. εἰ δὲ γένοιτο καὶ παρ' ὑμῖν ψήφισμά τι τοιοῦτον, ἀνδριάντων εὐθύνας εἶναι, μᾶλλον δ' εἰ θέλετε καθάπερ ἐψηφισμένοι τοῦτο καὶ τοῦ ἀγῶνος ἐνεστηκότος, δότε μοι, δότε τοὺς λόγους ὑπὲρ αὐτοῦ πρὸς ὑμᾶς οἷον ἐν δικαστηρίῳ ποιήσασθαι. ἄνδρες δικασταί, ἅπαντά φασι δεῖν προσδοκᾶν ἐν τῷ μακρῷ χρόνῳ· οὗτος δ' ἐν τῷ βραχεῖ κινδυνεύει τεθῆναι μὲν ὡς ἄριστος Ἑλλήνων, ἐκπεσεῖν δ' ὡς πονηρότατος. ὅτι μὲν οὖν καλῶς καὶ δικαίως καὶ συμφερόντως τῇ πόλει τῇ ὑμετέρᾳ καὶ πᾶσι τοῖς Ἕλλησιν ἐστάθη, πολλὰ ἔχων εἰπεῖν ἓν ὑμῖν βούλομαι διηγήσασθαι γενόμενον ἐν ταῖς αὐταῖς Συρακούσαις. καὶ γὰρ οἰκεῖον τὸ παράδειγμα καὶ δίκαιον ἴσως ἐστίν, ὥσπερ ἐκεῖνοι τιμῶσι τὴν μητρόπολιν, οὕτω καὶ ὑμᾶς τὰ τῆς ἀποικίας τῆς ὑμετέρας ἔργα, ἃ καλῶς ἔχει, μιμεῖσθαι. ἐκεῖνοι τοίνυν κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους χρόνους Λευκανόν τινα ἄνθρωπον, ὅτι πρεσβείαν τινὰ εἰς τὸν δῆμον ἀπήγγειλε δωριστί, ἡσθέντες αὐτοῦ τῇ φωνῇ τά τε ἄλλα ὑπὲρ ὧν ἧκεν οὐκ ἄπρακτον ἀπεπέμψαντο καὶ ταλάντῳ ἐδωρήσαντο καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ σώματος ἐστήσαντο, παρὰ τῶν ἀστυγειτόνων καὶ τῶν ἐκείνῃ Δωριέων, τῶν τε ἄλλων καὶ τῶν τὴν Ἰταλίαν κατοικούντων, ὡς εὖ τὸν ἄνδρα καὶ φιλοκάλως ἀμειψάμενοι ὑπὲρ τοῦ γένους τοῦ Δωρικοῦ, οὗ τὴν φωνὴν ἐπησκήκει ἄχρι τοῦ καὶ λέγειν δυνατὸς εἶναι. εἰ δὲ

τις οὐ Λευκανὸς ὤν, ἀλλὰ Ῥωμαῖος, οὐδὲ πλήθους, ἀλλὰ τῶν ἱπποτρόφων, οὐδὲ τὴν νὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν γνώμην καὶ τὴν δι καὶ τὸ σχῆμα τῶν Ἑλλήνων ἐξηλωκώς, καὶ οὕτως ἐγκρατῶς καὶ περιφανῶς, ὡς οὔτε τῶν αὐτοῦ Ῥωμαίων οὔτε τῶν καθ' αὐτὸν Ἑλλ εἰρήσεται γάρ, οὐδὲ εἷς· τῶν μὲν γὰρ Ἑλλήνων ἀρίστους ἔπεισε πρὸς τὰ τῶν Ῥωμαίων πρά ἀποκλίνειν, τὸν δὲ προστάτην πρὸς τὰ τῶν Ἑ νων· καὶ τούτων ἕνεκα καὶ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ τικὸν ἀξίωμα καὶ πάνθ' ἁπλῶς προϊέμενος, ἵν' περιῇ ἓν ἀντὶ πάντων Ἕλληνι δοκεῖν τε καὶ εἶτα τοῦτον οὐκ ἐχρῆν παρ' ὑμῖν ἑστάναι χαλκοῦ κατὰ πόλιν γε· παρ' ὑμῖν μέν, ὅτι Ῥωμαῖος ὢν ληνίσθη, ὥσπερ ἡ πατρὶς ἡ ὑμετέρα, παρὰ Ἀθη δέ, ὅτι ἀττικίζει τῇ φωνῇ, παρὰ Λακεδαιμονίο ὅτι φιλογυμναστεῖ, παρὰ πᾶσι δέ, ὅτι φιλοσ καὶ πολλοὺς μὲν ἤδη τῶν Ἑλλήνων ἐπῆρε συμ σοφῆσαι αὐτῷ, οὐκ ὀλίγους δὲ καὶ τῶν βαρ ἐπεσπάσατο. ἐπ' αὐτὸ γὰρ τοῦτο καὶ ἐδόκει ὑπ θεῶν οἷον ἐξεπίτηδες κατεσκευάσθαι, Ἕλλησι ἵνα ἔχωσιν οἱ ἐπιχώριοι τῆς Ἑλλάδος παράδειγ οὐδὲν τὸ παιδευθῆναι τοῦ φῦναι πρὸς τὸ δοκεῖν φέρει· Ῥωμαίοις δέ, ἵνα μηδ' οἱ τὸ ἴδιον ἀ περιβεβλημένοι τὸ παιδεύεσθαι πρὸς τὸ ἀξίωμα ορῶσι· Κελτοῖς δέ, ἵνα μηδὲ τῶν βαρβάρων μ ἀπογιγνώσκῃ τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, βλέπα τοῦτον. ἐστάθην μὲν οὖν διὰ τοιαύτας τινὰς πρ σεις, ἵνα μὴ πλείους λέγων δοκῶ προάγειν ἐμ εἰς ἀπέχθειαν. ἔστι δ' οὐχ ὅμοιον ὑπὲρ ἀναστ εἰκόνος βουλεύεσθαι καὶ καθαιρέσεως. διὰ τι ἕκαστος τούτων τῶν παρ' ὑμῖν ἀνακειμένων

βελτίων εἴτε χείρων ἐστίν, ἤδη τὰ τῆς ὁσίας περίκειται, καὶ χρὴ τὴν πόλιν αὐτοῦ προεστάναι, ὡς ἀναθήματος. πολλὰ ἄν τις ἔχοι εἰπεῖν ὑπὲρ τοῦ μὴ δεῖν Γοργίαν τὸν σοφιστὴν ἐν Δελφοῖς ἑστάναι, καὶ ταῦτα μετέωρον καὶ χρυσοῦν. Γοργίαν λέγω; ὅπου γε καὶ Φρύνην τὴν Θεσπιακὴν ἔστιν ἰδεῖν ἐπὶ κίονος κἀκείνην ὡς Γοργίαν. ἀλλὰ τὸ μὲν εὐθὺς ἐνστῆναι νόμιμον ἴσως καὶ πολιτικόν, τὸ δ᾽ ὕστερον ἐλθόντας τῆς ἀναθέσεως ἀναλύειν πειρᾶσθαι τὰ δεδογμένα, Ἄπολλον, βαρύ· καὶ οὐδεὶς ἂν ἠνέσχετο τῶν Ἀμφικτυόνων. καὶ γὰρ εἰ μὴ δέον ἐστάθησαν, τὸ σταθῆναι προλαβόντες δέον ἑστήκασιν, ἐξ οὗ προειλήφασιν. ὥσπερ γὰρ τῶν ἀρχόντων τῶν εἰς ἐνιαυτὸν αἱρουμένων, κἂν ἀνάξιος ᾖ τις ἀρχῆς, τὸν γοῦν ἐνιαυτὸν ἐκεῖνον εἰς ὃν ᾑρέθη ἄρχων διατελεῖ, οὕτω δὲ καὶ τοῖς ἀνδριᾶσι κύριον εἶναι δεῖ τὸν χρόνον, ἐφ᾽ ὃν ἐστάθησαν· ἔστι δὲ οὗτος πᾶς ὁ λοιπὸς χρόνος. ἢ τί διοίσετε τῶν τοὺς πηλίνους πλαττόντων; τί δὲ καλὸν ἕξετε λέγειν πρὸς τοὺς ἀπαιτοῦντας ὑμᾶς τὸν λόγον τοῦ τὰς μὲν τιμὰς εἶναι παρ᾽ ὑμῖν θνητάς, τὰς δὲ ἀτιμίας ἀθανάτους; εἰ τοίνυν οὐδὲν αἰσχρὸν τοῦτό ἐστι, καίπερ ὂν δεινόν, ὡς κομιδῇ τετυφωμένης πολιτείας ἀνδριάντες ἐπέτειοι, ὥσπερ οἱ καρποί. οὓς γὰρ οὐχ ἵν᾽ εὐθὺς ἐκλείπωσιν, ἀλλ᾽ ὅπως πλεῖστον χρόνον παραμείνωσι, χαλκοῦς ἵστατε, τούτους ἀποφαίνετε καὶ τῶν κηρίνων μαλακωτέρους. ἢ νὴ Δί᾽ ὅτι ὀφθῆναι πονηροὺς ὕστερον συνέβη; εἰ μὲν ὕστερον γεγόνασιν, οὐκ ἀφίησι τὴν πόλιν τῆς αἰτίας. οὐ γὰρ τῶν μελλόντων, ἀλλὰ τῶν παρῳχηκότων ὑμεῖς δίδοτε τὰς τιμάς· εἰ δὲ πρότερον ὢν τοιοῦτος ὕστερον κατωπτεύθη, ποτέρως ἂν οἴεσθε μᾶλλον παρὰ τοῖς Ἕλλησιν εὐδοκιμῆσαι καὶ ποτέρως ἂν τοὺς εὖ

βουλομένους ὑμᾶς ποιεῖν προκαλέσασθαι, τὴν κρίσιν ἀνάδαστον ποιήσαντες ἢ τοῖς ἅπαξ δεδογμένοις ἐμμείναντες; ἐγὼ μὲν οὕτως ἡγοῦμαι. τὸ μὲν γὰρ ἠτυχηκότων, τὸ δὲ βεβαίων ἐστὶν ἀνθρώπων. οὔπω λέγω τὸ μέγιστον, ὅτι οὐδ᾽ ἐκ διαβολῆς, ἀλλ᾽ ἐκ καταδίκης, μηδ᾽ ἐκ τῆς τυχούσης αἰτίας, ἀλλ᾽ ἐκ τῆς μεγίστης, δεῖ τὴν τηλικαύτην, ἂν ἄρα δέῃ, τιμὴν ἀνατραπῆναι. διαβολῆς μὲν γὰρ ἕνεκα κἂν Σωκράτης εἴη τῶν νέων διαφθορεὺς καὶ πάντων τῶν ἐν ἀνθρώποις νομιζομένων ἀνατροπεύς, ἀπὸ τῶν θεῶν ἀρχόμενος. τίνας γὰρ οὗτοι οὐ διαβεβλήκασιν οἱ πάντα διαβάλλοντες; οὐ Σωκράτην; οὐ Πυθαγόραν; οὐ Πλάτωνα; οὐκ αὐτὸν τὸν Δία καὶ τὸν Ποσειδῶ καὶ τὸν Ἀπόλλω καὶ τοὺς ἄλλους θεούς; ἅπτονται δὲ καὶ τῶν θηλειῶν θεῶν, ὧν εἰκὸς ἦν ἔτι μᾶλλον ἢ τῶν ἀρρένων ἐντρέπεσθαι. νῦν ἀκούετε γὰρ ἃ λέγουσι τὴν Δήμητρα καὶ τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὴν Ἕω· ἀπέχονται δ᾽ οὐδὲ τῆς Ἀθηνᾶς οὐδὲ τῆς Ἀρτέμιδος 118 II· ἀλλὰ τὴν μὲν ἀπογυμνοῦσι τῷ Ἀκταίωνι, τὴν δὲ καὶ συνάγουσι τῷ Ἡφαίστῳ καὶ ποιοῦσι τὴν παρθένον μικροῦ μητέρα. ταῦτ᾽ οὖν ἐπιστάμενοι θαυμάζετε, εἰ καὶ κατὰ τούτου τις ψόγος διεδόθη, ὃν ἐκφυγεῖν μὲν οὐδενὶ τῶν πάντων ὑπῆρξε τῶν ἐν δόξῃ βεβιωκότων, τὴν δὲ ἀφορμὴν ἔλαβεν ἐκ τῆς περὶ τοὺς λόγους εἴτ᾽ ἐπαφροδισίαν αὐτὴν εἴθ᾽ ὅ,τι δήποτε χρὴ καλεῖν τοῦτο ὃ καὶ ὑμεῖς σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπεδέξασθε; οὐ σκέψεσθε; οὐκ ἀναμνησθήσεσθε πρὸς ἑαυτούς, εἴ τι τοιοῦτον αὐτῷ παρ᾽ ὑμῖν πέπρακται; καίτοι πόλιν οἰκεῖτε τῶν οὐσῶν τε καὶ γεγενημένων ἐπαφροδιτάτην, ἀλλ᾽ ὅμως οὐδὲν 119 II ἠκούσατε, θαρρῶν δ᾽ ἂν εἴποιμι ὅτι μηδὲ ἄλλος 461 τις Ἑλλήνων. εἶτα τὸν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ἐν πλείονι

'α καὶ συγγνώμῃ κοσμίως βεβιωκότα, τοῦτον ἐπὶ Ῥώμης παρ' αὐτὸν τὸν ἄρχοντα καὶ τοὺς νόμους σθε μεταβεβλῆσθαι; ἀλλὰ τοῦτό γε παραπλή- ἐστιν, ὥσπερ ἂν εἴ τις τὸν ἀθλητὴν φαίη καθ' ν μὲν εὐτακτεῖν, ἐν δὲ τῷ σταδίῳ καὶ παρὰ τὸν νοθέτην πλημμελεῖν. παρρησίαν δὲ ἄγω διπλῆν, μὲν τοῦ συνειδότος, ἑτέρου δὲ τοῦ ἀγωνοθέτου, στευκότος μὲν πᾶσαν τιμωρίαν παρὰ τοῦ ἡμαρ- τος λαβεῖν, ἀκούσαντος δὲ μηνῦσαι ὅπερ ἐκεῖνος ησεν. ὑμεῖς δ' ἐπακολουθήσαντες ἀνθρώποις· ν δὲ αὐτοὺς ἐρῶ ὡς ἀμυνόμενος· πλὴν ὅτι δι- τερον ἦν ἐκείνους ὑμῖν ἀκολουθεῖν ἢ ὑμᾶς ἐκεί- . ὑμεῖς γάρ ἐστε νῦν τὸ δὴ λεγόμενον πρῷρα πρύμνα τῆς Ἑλλάδος, ὄλβιοι μὲν καὶ ἀφνειοὶ τὰ τοιαῦτα τῶν ὀνομάτων ἐκ παλαιῶν χρόνων τῶν ποιητῶν καὶ τῶν θεῶν ὀνομαζόμενοι, ὅτε τῶν ἄλλων τισὶν ὑπῆρχε καὶ πλουτεῖν καὶ δύνα- · νῦν δ' ἀφ' οὗ προλέλοιπεν ὁ πλοῦτος Ὀρχο- ν τε καὶ Δελφοὺς ἐλέῳ μὲν ὑμῶν δύνανται δια- ιν, ζήλῳ δὲ οὐδὲ εἷς. καὶ ταῦτα μὲν ὑπὲρ τῆς ως, ἣν οὐ δεῖ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν αἰσχύνην ῖν, ὅταν τὸν ὑφ' ὑμῶν ἐκπεπτωκότα πάντες νοι καταδέχωνται οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ καλῶσι διαπρεσβεύωνται καὶ τιμαῖς ταῖς τε ἄλλαις γεραί- ι καὶ δὴ καὶ τῇ τῶν εἰκόνων ἀναθέσει. ὑπὲρ δ' ποῦ καὶ τῆς εἰκόνος νῦν ἐρῶ λόγον, ὃν εἶπεν ξαγόρας υἱὸν ἀποβεβληκώς, Ἤιδειν θνητὸν γε- ηκώς. ἀλλ' οὐκ ᾔδειν ὅτι τοιοῦτον. τῶν γὰρ ιάντων ἕκαστος ἀνατίθεται μὲν ὡς αἰώνιος ἐσό- ς, φθείρεται δὲ ἄλλος κατ' ἄλλην εἱμαρμένην, οτάτην μὲν καὶ δικαιοτάτην καὶ πᾶσι πράγμασι κειμένην τὴν τοῦ χρόνου· ὁ δὲ ποιητὴς ἄλλως

ἐκόμπαζεν ὁ τοῦτο τὸ ἐπίγραμμα ποιήσας, ὅ φασιν ἐπὶ τῷ Μίδα σήματι γεγράφθαι·

χαλκῆ παρθένος εἰμί. Μίδα δ' ἐπὶ σήματι κεῖμαι,
ἔστ' ἂν ὕδωρ τε νάῃ καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλῃ,
αὐτοῦ τῆδε μένουσα πολυκλαύτῳ ἐπὶ τύμβῳ
ἀγγελέω παριοῦσι Μίδας ὅτι τῆδε τέθαπται.

ἀλλ', ὦ παρθένε αὐτάγγελε, τοῦ μὲν ποιητοῦ ἀκούομεν, σὲ δὲ ζητοῦντες οὐχ εὕρομεν οὐδὲ τὸ σῆμα τὸ Μίδου. ὕδατα δὲ ἐκεῖνα καὶ δένδρα ἔτι μὲν νάει τε καὶ θάλλει, χρόνῳ δὲ καὶ ταῦτα μετὰ τῶν ἄλλων ἔοικεν ἐπιλείψειν, ὡς Μίδας, ὡς παρθένος.

ἀνδρὶ μὲν Ἱππαίμων ὄνομ' ἦν, ἵππῳ δὲ Πόδαργος,
καὶ κυνὶ Λήθαργος καὶ θεράποντι Βάβης.

τίς οὖν οἶδεν Ἑλλήνων οὐχ ὅτι τὸν ἵππον, ἀλλ' αὐτὸν τὸν Ἱππαίμονα; δοκῶ μὲν οὐδὲ Μαγνήτων, ὅθεν ἦν Ἱππαίμων. οὗτος μὲν οὖν φροῦδος ἐξ ἀνθρώπων αὐτῷ Βάβητι καὶ Ποδάργῳ. ἕτεροι δὲ ἑστᾶσι καὶ γιγνώσκονται, τὴν δὲ ἐπιγραφὴν ἔχουσιν ἑτέρων, καὶ τὸ γιγνόμενόν ἐστιν οἷον ἐν τοῖς μέλεσιν ἀντίσπαστον· τὸ μὲν ἐπίγραμμα ῥωμαΐζει, ὁ δ' ἀνδριὰς ἑλληνίζει· καὶ τρόπον τινὰ ἀντιδιδάσκουσιν οἱ ποιηταὶ τρόπον μὲν Ἑλλήνων, τύχας δὲ Ῥωμαίων. ἐθεασάμην καὶ τὸν Ἀλκιβιάδην τὸν καλόν, τὸν Κλεινίου· οὐκ οἶδ' ὅπου, πλὴν ἐθεασάμην ἐν καλῷ τῆς Ἑλλάδος· ἐπιγραφὴν ἔχοντα Χαλκοπώγωνος, ἕτερον δὲ περικεκομμένον τὼ χεῖρε, ὃς ἐλέγετο τῆς Πολυκλέους τέχνης εἶναι, ὅραμα δεινόν, ὦ Γῆ καὶ Ἥλιε, Ἀλκιβιάδης πεπηρωμένος. οἶδα δ' ἐγὼ καὶ Ἁρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα δουλεύσαντας ἐν Πέρσαις, καὶ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως πεντακοσίους ἀνδριάντας καὶ χιλίους ὑπὸ Ἀθηναίων μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ πάντας καθῃρημένους. ἐτόλμησαν δὲ καὶ Φιλίππου τοῦ βασιλέως ἀμίδας

κατασκεδάσαι. Ἀθηναῖοι μὲν οὖν τῆς εἰκόνος οὖρον ιατέχεον, ἐκεῖνος δὲ τῆς πόλεως αἷμα καὶ τέφραν καὶ ιονίαν. καὶ γὰρ ἦν νεμεσητὸν τὸν αὐτὸν ἄνδρα νῦν ιὲν ἐν θεοῖς λέγειν, νῦν δ' οὐδ' ἐν ἀνθρώποις. εἶτα γὼ ταῦτα ἐπιστάμενος ὅτι οἱ ἄνθρωποι οὐδὲ τῶν εῶν φείδονται, ἀνδριάντος ὑμῖν φροντίσαι δοκῶ; καὶ οὺς μὲν ἄλλους σιγήσειν μοι δοκῶ, ἀλλὰ τὸν Ἴσθμιον, ὸν ἀγωνοθέτην τὸν ὑμέτερον, Μόμμιος ἐκ βάθρων νασπάσας ἀνέθηκε τῷ Διί, φεῦ τῆς ἀμαθίας, τὸν δελφὸν ὡς ἀνάθημα, ἄνθρωπος ἀπαίδευτος καὶ ηδενὸς τῶν καλῶν πεπειραμένος. ὃς Φίλιππον μὲν ὸν Ἀμύντου, ὃν ἐκ Θεσπιῶν ἔλαβεν, ἐπέγραψε δὲ αὶ τοὺς ἐκ Φενεοῦ νεανίσκους, τὸν μὲν Νέστορα, ὸν δὲ Πρίαμον. ὁ δὲ δῆμος ὁ τῶν Ῥωμαίων τοῦτ' κεῖνο τοὺς ἐξ ἐκείνου ὁρᾶν ᾤοντο, ὁρῶν Ἀρκάδας ἐκ Φενεοῦ. ταῦτα μὲν οὖν ἔξεστι καὶ γελᾶν. σπουδῇ δέ μοι ἐπελήλυθεν Ἀγησίλαον τὸν βασιλέα τῶν Λακεδαιμονίων τῆς γνώμης μακαρίσαι, ὅστις οὔποτε ἠξίωσεν οὔτε πλαστὰν οὔτε μιμηλὰν τοῦ σώματος ποιήσασθαι, οὐχ ὅτι χωλὸς ἦν, ὥς φασι, καὶ μικρός· ί γὰρ ἐκώλυε μέγαν εἶναι τὸν ἀνδριάντα; τί γὰρ ρτίπουν, ὥσπερ τὸν Εὐφράνορος Ἥφαιστον; ἀλλὰ ῦτ' ἐκεῖνος ᾔδει ἀκριβῶς ὅτι μὴ δεῖ τὰς ἀνθρωίνας τύχας ἐκτείνειν μηδὲ κινδυνεύειν περὶ τῷ ώματι κατὰ λίθον καὶ χαλκόν. εἴθε γὰρ εἶναι αὶ τοῦ σώματος ἀπηλλάχθαι. χαιρέτω δ' ὁ Δαίδαος καὶ τὰ Δαιδάλου μιμηλὰ τεχνήματα· ἄδην Προηθέως, ἄδην πηλοῦ. καίτοι καὶ τὸ σῶμα τῶν γενκίων φασὶν ἀλλότριον εἶναι, ἐπειὴ μάλα πολλὰ εταξὺ σώματός τε καὶ ψυχῆς. ὃς μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν, ὐδὲ φροντίζει τοῦ σώματος κάμνοντος. ἐμαίνετο Καμβύσης, Ἄμασιν τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα, τὸν

νεκρὸν αὐτοῦ, κεντῶν τε καὶ μαστιγῶν. Αἰγύπτιοι μὲν γὰρ λέγουσιν Ἄμασιν ἐκ πλείονος ὑφορώμενον τὴν Καμβύσου χαλεπότητα τὸν μὲν αὐτοῦ νεκρὸν 126 R II ἀποκρύψαι, ἄλλον δ' ἀντ' αὐτοῦ ὑποβαλεῖν, καὶ τοῦτον εἶναι τὸν Καμβύσῃ περιπεσόντα. ἀλλ', ὦ Αἰγύπτιοί τε καὶ Καμβύση, εἴτε ἄλλος τις ἦν ὁ 467 M ταῦτα παθὼν εἴτε αὐτὸς Ἄμασις ἦν, τύπος ἦν ἄναιμος, ἄσαρκος, ἄψυχος. τοῦτον, εἴ σοι φίλον, ἕλκε καὶ σπάραττε καὶ κέντρου, Ἄμασιν δὲ οὐ κατείληφας. ἕτερος δέ τις ζῶν, ἐμπνέων, αἰσθανόμενος, Πτίσσε πτίσσ', ἔφη, τὸν Ἀναξάρχου θύλακον· Ἀνάξαρχον γὰρ οὐ πτίσσεις. οὗτος γὰρ ἀνὴρ ἐμπεσὼν μὲν εἰς ὅλμον, τυπτόμενος δὲ τοῖς ὑπέροις, αὐτὸς οὐκ ἔφη πτίσσεσθαι, ἀλλὰ τῶν αὐτοῦ ὅπερ ἔτυχε περικείμενος· ὥσπερ φασὶ Περσῶν τοὺς ὁμοτίμους λαμβάνειν πληγάς, ἀντὶ τοῦ σώματος τὸν κάνδυν. Πέρσαι μὲν οὖν ἐπὶ τοσοῦτον δυσφοροῦσιν· Ἕλλην δ' ἀνὴρ παρεῖχε τύπτειν τὸ σῶμα ὡς κάνδυν· ἡμεῖς δ' οὐ παρέχωμεν τὸν ἀνδριάντα χωνεύ- 127 R II ειν, κἂν αἰσθάνηται; νῦν δ' ὁ μὲν κρείττων αἰσθήσεως, ἐγὼ δὲ κατὰ τὴν Εὐριπίδου Λαοδάμειαν

οὐκ ἂν προδοίην καίπερ ἄψυχον φίλον.

βούλομαι οὖν αὐτὸν ὡς αἰσθανόμενον παραμυθήσασθαι. ὦ λόγων ἐμῶν σιγηλὸν εἴδωλον, οὐ φαίνει; οὐδὲ γὰρ ὁ πρὸ σοῦ Ἀριστέης. ὧδε γὰρ ἔσχε κἀκείνῳ, ὡς ἐμοὶ εἰκάσθη, ἀναστῆναι μὲν αὐτὸν ὑπὸ τῶν Προκοννησίων, ἀφανισθῆναι δὲ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν· λόγον δ' ὑπὸ τῶν αὐτῶν τούτων διαδοθῆναι· ὡς οὔτε ζῶν οὔτε τεθνεὼς φαίνοιτο Ἀριστέης. ἀλλὰ καὶ τότε καὶ νῦν καὶ πρὸς ἅπαντα τὸν χρόνον ἔστι Ἀριστέης.

μνάσεσθαί τινά φαμι καὶ ὕστερον ἀμμέων.

πάνυ γὰρ καλῶς εἶπεν ἡ Σαπφώ· καὶ πολὺ κάλλιον Ἡσίοδος,

φήμη δ' οὔτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥντινα λαοὶ
πολλοὶ φημίξωσι· θεός νύ τίς ἐστι καὶ αὐτή.

ἐγώ σε ἀναστήσω παρὰ τῇ θεῷ, ὅθεν οὐδείς σε μὴ καθέλῃ οὐ σεισμός, οὐκ ἄνεμος, οὐ νιφετός, οὐκ ὄμβρος, οὐ φθόνος, οὐκ ἐχθρός, ἀλλὰ καὶ νῦν σε καταλαμβάνω ἑστηκότα. λάθα μὲν γὰρ ἤδη τινὰς καὶ ἑτέρους ἔσφηλε καὶ ἐψεύσατο, γνώμη δ' ἀνδρῶν ἀγαθῶν οὐδένα, ἥ κατ' ἄνδρα μοι ὀρθὸς ἕστηκας.

ΔΙΩΝΟΣ

ΚΟΜΗΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ.*)

(Ex Synesii Encomio Calvitii p. 63, A—65, D.)

Δίωνι τῷ χρυσῷ τὴν γλῶτταν ἐποιήθη βιβλίον, 63 P
Κόμης ἐγκώμιον, οὕτω δή τι λαμπρόν, ὡς ἀνάγκην εἶναι παρὰ τοῦ λόγου φαλακρὸν ἄνδρα αἰσχύνεσθαι. συνεπιτίθεται γὰρ ὁ λόγος τῇ φύσει· φύσει δὲ ἅπαντες ἐθέλομεν εἶναι καλοί, πρὸς ὃ μέγα μέρος αἱ τρίχες συμβάλλονται, αἷς ἡμᾶς ἐκ παίδων ἡ φύσις ᾠκείωσεν. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ ὁπηνίκα τὸ δεινὸν ἤρχετο καὶ θρὶξ ἀπερρύη μέσην αὐτὴν δέδηγμαι τὴν καρδίαν, καὶ ἐπειδὴ προσέκειτο μᾶλλον, ἄλλης ἐπ' ἄλλῃ πιπτούσης, ἤδη δὲ καὶ σύνδυο καὶ κατὰ πλείους καὶ ὁ πόλεμος λαμπρὸς ἦν, ἀγομένης καὶ φερομένης τῆς κεφαλῆς, τότε δὴ τότε χαλεπώτερα πάσχειν ᾤμην ἢ ὑπ' Ἀρχιδάμου τοὺς Ἀθηναίους ἐπὶ τῇ δενδροτομίᾳ τῶν Ἀχαρνῶν, ταχύ τε ἀπεδείχθην ἀνεπιτήδευτος Εὐβοεύς, οὓς ὄπιθεν κομόωντας ἐστράτευσεν ἐπὶ Τροίαν ἡ ποίησις. ἐν ᾧ τίνα μὲν θεῶν, τίνα δὲ δαιμόνων παρῆλθον ἀκατηγόρητον; ἐπεθέμην δὲ καὶ Ἐπικούρου τι γράφειν ἐγκώμιον, οὐ κατὰ ταὐτὰ περὶ θεῶν

---

*) Negligenter Tzetzes Hist. 11, 724: Λουκιανὸς γὰρ ἔγραψεν ἐγκώμιον τῆς μυίας, ὡς ὕστερον Συνέσιος ἐγκώμιον φαλάκρας, ἀνθ' ὧνπερ ὁ Χρυσόστομος ὁ Προυσαεὺς ὁ Δίων πολὺ τελῶν παλαίτερος αὐτοῦ τοῦ Συνεσίου ῥητορικῶς συνέγραψε ψόγον κατὰ φαλάκρας.

διακείμενος, ἀλλ' ὡς ὅ,τι κἀγὼ δυναίμην ἀντιδηξόμενος. ἔλεγον γὰρ ὅτι ποῦ τὰ τῆς προνοίας ἐν τῷ παρ' ἀξίαν ἑκάστου; καὶ τί γὰρ ἀδικῶν ἐγὼ φανοῦμαι ταῖς γυναιξὶν ἀειδέστερος; οὐ δεινὸν εἰ ταῖς ἐκ γειτόνων· τὰ γὰρ εἰς ἀφροδίτην ἐγὼ δικαιότατος κἂν τῷ Βελλεροφόντῃ σωφροσύνης ἀμφισβητήσαιμι. ἀλλὰ καὶ μήτηρ, ἀλλὰ καὶ ἀδελφαί, φασί, τῷ κάλλει τι νέμουσι τῶν ἀρρένων. ἐδήλωσε δὲ ἡ Παρύσατις, Ἀρταξέρξην τὸν βασιλέα διὰ Κῦρον τὸν καλὸν ἀποστέρξασα. ταῦτ' ἄρα ἐποτνιώμην, καὶ μικρὸν οὐδὲν ἐπενόουν περὶ τῆς συμφορᾶς. ἐπεὶ δὲ ὅ τε χρόνος αὐτὴν συνηθεστέραν ἐποίησε καὶ ὁ λόγος ἀντεισιὼν κατεξανέστη τοῦ πάθους, τὸ δὲ κατὰ μικρὸν ὑπεξίστατο, ἤδη διὰ ταῦτα ῥᾷον ἦν καὶ ἀνέφερον· νυνὶ δὲ ἀνθυπήνεγκεν αὐτὸ ῥεῦμα ἕτερον οὗτος αὐτὸς ὁ Δίων, καὶ ἐπανήκει μοι μετὰ συνηγόρου. πρὸς δύο δέ, φησὶν ὁ λόγος, οὐδ' Ἡρακλῆς, εἰ τοὺς Μολιονίδας ἐκ λόχου προσπεσόντας οὐκ ἤνεγκεν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν ὕδραν ἀγωνιζόμενος, τέως μὲν εἷς ἑνὶ συνειστήκεσαν. ἐπεὶ δὲ ὁ καρκίνος αὐτῇ παρεγένετο, κἂν ἀπεῖπεν, εἰ μὴ τὴν Ἰόλεω συμμαχίαν ἀντεπηγάγετο. κἀγώ μοι δοκῶ παραπλήσιόν τι παθεῖν ὑπὸ Δίωνος, οὐκ ἔχων ἀδελφιδοῦν τὸν Ἰόλεων. πάλιν οὖν ἐκλαθόμενος ἐμαυτοῦ τε καὶ τῶν λογισμῶν ἐλεγεῖα ποιῶ, θρηνῶν ἐπὶ τῇ κόμῃ. σὺ δὲ ἐπειδὴ φαλακρῶν μὲν ὁ κράτιστος εἶ, δοκεῖς δέ τις εἶναι γεννάδας, ὃς οὐδὲ ἐμπάζει τῆς συμφορᾶς, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἔτνους προκειμένου μετώπων ἐξέτασις γίνηται, σαυτὸν ἐπιλέγεις, ὡς ἐπ' ἀγαθῷ δή τινι φιλοτιμούμενος, οὐκοῦν ἀνάσχου τοῦ λόγου, καὶ τήρησον ἐν πείσῃ, φασί, τὴν καρδίαν, ὥσπερ ὁ Ὀδυσσεὺς πρὸς τὴν ἀναγωγίαν τῶν γυναικῶν ἀνέκπληκτος ἔμεινε· καὶ σὺ πειρῶ μηδὲν ὑπὸ

τούτου παθεῖν. ἀλλ' οὐκ ἂν δύναιο. τί φῄς; καὶ μὴν δυνήσει. τοιγαροῦν ἄκουε. δεῖ δὲ οὐδὲν ἐξελίττειν τὸ βιβλίον, ἀλλ' αὐτὸς ἐρῶ. καὶ γὰρ οὐδὲ πολύστιχόν ἐστι. γλαφυρὸν μέντοι, καὶ τὸ κάλλος αὐτοῦ προσιζάνει τῇ μνήμῃ, ὥστε οὐδὲ βουλόμενον ἐπιλαθέσθαι με οἷόν τε.

Ἀναστὰς ἕωθεν καὶ τοὺς θεοὺς προσειπὼν ὅπερ εἴωθα, ἐπεμελούμην τῆς κόμης· καὶ γὰρ ἐτύγχανον μαλακώτερον τὸ σῶμα ἔχων· ἡ δὲ ἠμέλητο ἐκ πλείονος. πάνυ γοῦν συνέστραπτο καὶ συνεπέπλεκτο τὰ πολλὰ αὐτῆς, οἷον τῶν οἰῶν τὰ περὶ τοῖς σκέλεσιν αἰωρούμενα· πολὺ δὲ ταῦτα σκληρότερα ὡς ἂν ἐκ λεπτοτέρων συμπεπλεγμένα τῶν τριχῶν. ἦν οὖν ὀφθῆναί τε ἀγρία ἡ κόμη καὶ βαρεῖα, μόλις δὲ διελύετο καὶ τὰ πολλὰ αὐτῆς ἀπεσπᾶτο καὶ διετείνετο. οὐκοῦν ἐπῄει μοι τοὺς φιλοκόμους ἐπαινεῖν, οἳ φιλόκαλοι ὄντες καὶ τὰς κόμας περὶ πλείστου ποιούμενοι ἐπιμελοῦνται οὐ ῥαθύμως, ἀλλὰ κάλαμόν τινα ἔχουσιν 65 P ἀεὶ ἐν αὐτῇ τῇ κόμῃ, ᾧ ξαίνουσιν αὐτήν, ὅταν σχολὴν ἄγωσι, καὶ τοῦτο δὴ τὸ χαλεπώτατον, χαμαὶ κοιμώμενοι φυλάττουσιν ὅπως μηδέποτε ἅψωνται τῆς γῆς, ὑπερείδοντες ὑπὸ τὴν κεφαλὴν μικρὸν ξύλον, ὅπως ἀπέχῃ τῆς γῆς ὡς πλεῖστον, καὶ μᾶλλον φροντίζουσι τοῦ καθαρὰν φέρειν τὴν κόμην ἢ τοῦ ἡδέως καθεύδειν· ἡ μὲν γὰρ καλούς τε καὶ φοβεροὺς ἔοικε ποιεῖν, ὁ δὲ ὕπνος, κἂν πάνυ ἡδὺς ᾖ, βραδεῖς τε καὶ ἀφυλάκτους. δοκοῦσι δέ μοι καὶ Λακεδαιμόνιοι μὴ ἀμελεῖν τοῦ τοιούτου πράγματος, ὁπότε ἥκοντες πρὸ τῆς μάχης τῆς μεγάλης τε καὶ δεινῆς, ὅτε μόνοι τῶν Ἑλλήνων ἔμελλον δέχεσθαι βασιλέα, τριακόσιοι τὸν ἀριθμὸν ὄντες, ἐκάθηντο ἀσκοῦντες τὰς κόμας. δοκεῖ δέ μοι καὶ Ὅμηρος πλείστης ἐπιμελείας ἀξιοῦν

τὸ τοιοῦτον. ἀπό γε μὴν ὀφθαλμῶν οὐ πολλάκις ἐπαινεῖ τοὺς καλούς, οὐδὲ ἀπὸ τούτου μάλιστα ἡγεῖται τὸ κάλλος ἐπιδείξειν. οὐδενὸς οὖν τῶν ἡρώων ὀφθαλμοὺς ἐγκωμιάζει ἢ Ἀγαμέμνονος, ὥσπερ καὶ τὸ ἄλλο σῶμα ἐπαινεῖ αὐτοῦ· καὶ οὐ μόνον τοὺς Ἕλληνας ἑλίκωπας καλεῖ· ἀλλ' οὐδὲν ἧττον καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα τὸ κοινὸν ἐπὶ τοῖς Ἕλλησιν· ἀπὸ δὲ τῆς κόμης πάντας· πρῶτον μὲν Ἀχιλλέα,

— ξανθῆς δὲ κόμης ἕλε Πηλείωνα·

ἔπειτα Μενέλαον ξανθὸν ἐπονομάζων ἀπὸ τῆς κόμης· τῆς δὲ Ἕκτορος χαίτης μέμνηται,

— ἀμφὶ δὲ χαῖται
κυάνεαι πεφόρηντο.

Εὐφόρβου γε μὴν τοῦ καλλίστου τῶν Τρώων ἀποθανόντος οὐδὲν ἄλλο ὠδύρετο λέγων,

αἵματί οἱ δεύοντο κόμαι Χαρίτεσσιν ὁμοῖαι,
πλοχμοί θ', οἳ χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ ἐσφήκωντο·

καὶ τὸν Ὀδυσσέα ὅταν ἐθέλῃ καλὸν γεγονότα ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς ἐπιδεῖξαι· φησὶ γοῦν,

κυάνεαι δ' ἐγένοντο ἔθειραι.

πάλιν δ' ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ,

— καδδὲ κάρητος
οὔλας ἧκε κόμας, ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας.

καὶ πρέπειν γε μᾶλλον τοῖς ἀνδράσι φαίνεται καθ' Ὅμηρον ὁ κόσμος ὁ τῶν τριχῶν ἢ ταῖς γυναιξί. γυναικῶν γοῦν περὶ κάλλους διεξιὼν οὐ τοσαυτάκις φαίνεται κόμης μεμνημένος· ἐπεί τοι καὶ τῶν θεῶν τὰς μὲν θηλείας ἄλλως ἐπαινεῖ. χρυσῆν γὰρ Ἀφροδίτην καὶ βοῶπιν Ἥραν καὶ Θέτιν ἀργυρόπεζαν. τοῦ Διὸς δὲ μάλιστα ἐπαινεῖ τὰς χαίτας·

ἀμβρόσιαι δ' ἄρα χαῖται ἐπερρώσαντο ἄνακτος.

Ταυτὶ μέν σοι τὰ Δίωνος.

FRAGMENTA DIONIS
EX
IOANNIS STOBAEI FLORILEGIO.

I.

Ἐκ τῶν Δίωνος Χρειῶν·

Λάκαινα γυνὴ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἐν παρατάξει χωλωθέντος, καὶ δυσφοροῦντος ἐπὶ τούτῳ, Μὴ λυποῦ, τέκνον, εἶπεν· καθ' ἕκαστον γὰρ βῆμα τῆς ἰδίας ἀρετῆς ὑπομνησθήσει. 7, 29.

II.

Τὴν ἐπιτίμησιν ὁ Διογένης ἀλλότριον ἀγαθὸν ἔλεγεν εἶναι. 13, 24.

III.

Τῶν συνόντων τις μειρακίων Διογένει ἐρωτώμενος ὑπ' αὐτοῦ ἐσιώπα. ὁ δὲ ἔφη, Οὐκ οἴει τοῦ αὐτοῦ εἶναι εἰδέναι ἅ τε λεκτέον καὶ πότε καὶ τίνα σιωπητέον καὶ πρὸς τίνα; 34, 16.

IV.

Δίωνος ἐκ τοῦ Οἰκονομικοῦ.

Ἀρξώμεθα δὲ ἀπὸ τοῦ μάλιστα ὠφελοῦντος οἰκίαν· εἴη δ' ἂν τοῦτο ἐπιτίμησις διαβολῆς· διαβολὴ γὰρ κακὸν τὸ ὀξύτατον καὶ ἐπιβουλότατον. 42, 12.

V.

οὖν δεσπόζειν ἐπιεικῶς καὶ ἀνεθῆναί ποτε ομένοις ἐπιτρέπειν. αἱ γὰρ ἀνέσεις παρα- αστικαὶ πόνων εἰσί, καὶ τόξον καὶ λύρα καὶ ιωπος ἀκμάζει δι' ἀναπαύσεως. 62, 46.

VI.

ίβεια δὲ γυναικεία ὁ πρὸς τὸν ἄνδρα ἔρως. 74, 59.

VII.

ης δὲ συνεχὴς καὶ μέγας θυμοῦ κακίων, διὰ ο μάλιστα ἑταίραις ἀκμάζων καὶ παίδων τοῖς νεστέροις. ἐγὼ δὲ κοσμεῖσθαι πρόσωπον ὑπὸ ιύων ἡγοῦμαι μᾶλλον ἢ ὑπὸ γέλωτος. δάκρυσι γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σύνεστι καὶ μάθημά που τόν, γέλωτι δὲ ἀκολασία. καὶ κλάων μὲν οὐδεὶς πρέψατο ὑβριστήν, γελῶν δὲ ηὔξησεν αὐτοῦ τὰς δας. 74, 60.

VIII.

α γὰρ δυσώπημα σωφροσύνης τέκνωσις. 85, 12.

IX.

ὰ τὸ μὲν τίκτειν ἀνάγκης ἔργον ἐστί, τὸ ἐκ- ρειν δὲ φιλοστοργίας. 85, 13.

EX PHILOSTRATI

VIT. SOPHIST. I, 7.

Δίωνα δὲ τὸν Προυσαῖον οὐκ οἶδ' ὅ,τι χρὴ προσειπεῖν διὰ τὴν ἐς πάντα ἀρετήν. Ἀμαλθείας γὰρ κέρας ἦν, τὸ τοῦ λόγου, ξυγκείμενος μὲν τῶν ἄριστα εἰρημένων τοῦ ἀρίστου, βλέπων δὲ πρὸς τὴν Δημοσθένους ἠχὼ καὶ Πλάτωνος, ᾗ καθάπερ αἱ μαγάδες τοῖς ὀργάνοις προσηχεῖ ὁ Δίων τὸ ἑαυτοῦ ἴδιον ξὺν ἀφελείᾳ ἐπεστραμμένῃ. ἀρίστη δὲ ἐν τοῖς Δίωνος λόγοις καὶ ἡ τοῦ ἤθους κρᾶσις. ὑβριζούσαις τε γὰρ πόλεσι πλεῖστα ἐπιπλήξας οὐ φιλολοίδορος οὐδὲ ἀηδὴς ἔδοξεν, ἀλλ' οἷον ἵππων ὕβριν χαλινῷ καταρτύων μᾶλλον ἢ μάστιγι· πόλεών τε εὐνομουμένων ἐς ἐπαίνους καταστὰς οὐκ ἐπαίρειν αὐτὰς ἔδοξεν, ἀλλ' ἐπιστρέφειν μᾶλλον ὡς ἀπολουμένας, εἰ μεταβάλοιντο. ἦν δὲ αὐτῷ καὶ τὸ τῆς ἄλλης φιλοσοφίας ἦθος οὐ κοινὸν οὐδὲ εἰρωνικόν, ἀλλὰ ἐμβριθῶς μὲν ἐγκείμενον, κεχρωσμένον δὲ οἷον ἡδύσματι τῇ πρᾳότητι. ὡς δὲ καὶ ἱστορίαν ἱκανὸς ἦν ξυγγράφειν δηλοῖ τὰ Γετικά.) καὶ γὰρ δὴ καὶ ἐς Γέτας ἦλθεν, ὁπότε ἠλᾶτο. τὸν δὲ Εὐβοέα καὶ τὸν τοῦ ψιττακοῦ*

---

*) De quibus Jornandes De rebus Geticis cap. V, p. 194, D: „Nec defuerunt qui eos sapientia*m* erudirent. Unde et pene omnibus barbaris Gothi sapientiores *semper* extiterunt, Graecisque pene consimiles, ut refert Dio, qui *historias* eorum annales*que* Graeco stilo composuit. Qui dixit primum *Zarabos Tereos, deinde vocitatos* Pileatos hos, qui inter eos generosi ex*tabant:* ex quibus eis et reges et sacerdotes ordinabantur."

αινον καὶ ὁπόσα οὐχ ὑπὲρ μεγάλων ἐσπούδασται τῷ ῾ωνι, μὴ μικρὰ ἡγώμεθα, ἀλλὰ σοφιστικά. σοφιστοῦ ῾ρ τὸ καὶ ὑπὲρ τοιούτων σπουδάζειν. γενόμενος δὲ τὰ τοὺς χρόνους, οὓς Ἀπολλώνιός τε ὁ Τυανεὺς ὶ Εὐφράτης ὁ Τύριος ἐφιλοσόφουν, ἀμφοτέροις ιτηδείως εἶχε, καίτοι διαφερομένοις πρὸς ἀλλήυς ἔξω τοῦ φιλοσοφίας ἤθους. τὴν δὲ ἐς τὰ Γετικὰ νη πάροδον τοῦ ἀνδρὸς φυγὴν μὲν οὐκ ἀξιῶ ὀνο῾ζειν, ἐπεὶ μὴ προσετάχθη αὐτῷ φυγεῖν, οὐδὲ ἀπο῾μίαν, ἐπειδὴ τοῦ φανεροῦ ἐξέστη, κλέπτων ἑαυν ὀφθαλμῶν τε καὶ ὤτων καὶ ἄλλα ἐν ἄλλῃ γῇ ῾άττων δέει τῶν κατὰ τὴν πόλιν τυραννίδων, ὑφ' ν ἠλαύνετο φιλοσοφία πᾶσα. φυτεύων δὲ καὶ σκάτων καὶ ἐπαντλῶν βαλανείοις τε καὶ κήποις, καὶ ολλὰ τοιαῦτα ὑπὲρ τροφῆς ἐργαζόμενος, οὐδὲ τοῦ τουδάζειν ἠμέλει, ἀλλ' ἀπὸ δυοῖν βιβλίοιν ἑαυτὸν νεῖχε· ταυτὶ δὲ ἦν ὅ τε Φαίδων ὁ τοῦ Πλάτωνος ὶ Δημοσθένους ὁ κατὰ τῆς πρεσβείας. θαμίζων δὲ τὰ στρατόπεδα, ἐν οἷσπερ εἰώθει τρύχεσθαι, καὶ ὺς στρατιώτας ὁρῶν ἐς νεώτερα ὁρμῶντας ἐπὶ Δοτιανῷ ἀπεσφαγμένῳ, οὐκ ἐφείσατο, ἀταξίαν ἰδὼν

›i codex Ambrosianus apud Muratorium, *qui dixit primum* ›*rabostes eos, deinde vocatos Pileatos.* Cap. IX, p. 196, C: 'io historicus et antiquitatum diligentissimus inquisitor, qui eri suo Getica titulum dedit: quos Getas iam superiori loco ›thos esse probavimus, Orosio Paulo dicente. Hic Dio rem illis post tempora multa commemorat, nomine Telephum." › quo nonnulla addit fortasse ex Dione petita. Conf. cap. X, 197, A, ubi item Dionem historicum testatur. Confundentium tem Dionem utrumque et pro uno eodemque habentium erron notavit Jac. Grimm. in comment. de Jornande Act. Acad. rol. 1846, p. 18, ut Suidae *Γετικὰ* Dioni Cassio tribuentis usterus. Conf. Niebuhr. Scr. min. vol. 1, p. 391.

ἐκραγεῖσαν, ἀλλὰ γυμνὸς ἀναπηδήσας ἐπὶ βωμὸν ὑψηλὸν ἤρξατο τοῦ λόγου ὧδε·

Αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεύς· καὶ εἰπὼν ταῦτα, καὶ δηλώσας ἑαυτὸν ὅτι μὴ πτωχὸς μηδὲ ὃν ᾤοντο, Δίων δὲ εἴη ὁ σοφός, ἐπὶ μὲν τὴν κατηγορίαν τοῦ τυράννου πολὺς ἔπνευσε, τοὺς δὲ στρατιώτας ἐδίδαξεν ἀμείνω φρονεῖν τὰ δοκοῦντα Ῥωμαίοις πράττοντας. καὶ γὰρ ἡ πειθὼ τοῦ ἀνδρὸς οἵα καταθέλξαι καὶ τοὺς μὴ τὰ Ἑλλήνων ἀκριβοῦντας. Τραιανὸς γοῦν ὁ αὐτοκράτωρ ἀναθέμενος αὐτὸν ἐπὶ τῆς Ῥώμης ἐς τὴν χρυσῆν ἅμαξαν, ἐφ' ἧς οἱ βασιλεῖς τὰς ἐκ τῶν πολέμων πομπὰς πομπεύουσιν, ἔλεγε θαμὰ ἐπιστρεφόμενος ἐς τὸν Δίωνα, Τί μὲν λέγεις οὐκ οἶδα· φιλῶ δέ σε ὡς ἐμαυτόν. σοφιστικώταται δὲ τοῦ Δίωνος αἱ τῶν λόγων εἰκόνες, ἐν αἷς εἰ καὶ πολύς, ἀλλὰ καὶ ἐναργὴς καὶ τοῖς ὑποκειμένοις ὅμοιος.

Idem Philostratus V. Apoll. 5, 27, p. 209: *Δίωνες καὶ Εὐφρᾶται.* Ad quae schol. p. 189: *Τὸν Προυσαέα λέγει Δίωνα τὸν Χρυσόστομον καὶ τὸν Εὐφράτην, ἄνδρας φιλοσόφους μέν, ἀειφυγίᾳ δὲ ὑπὸ Νέρωνος καταδικασθέντας, ὅτι αὐτὸν ἤλεγξαν δημοσίᾳ οὐκ αἰσίως βασιλεύοντα, ὥσπερ καὶ ὁ κύων Δημήτριος ἐν τῷ ὑπὸ Νέρωνος τούτου λουτρεῶνι ἐκτισμένῳ.* Alia de Dione idem ib. c. 34, p. 216. Et 37, p. 222: *Ὁ βασιλεὺς τὸν Δίωνα οὐκ ἐπῄνει μὲν ξυναράμενον αὐτῷ* (Apollonio) *τῆς γνώμης, οὐ μὴν ἐπαύσατο ἀγαπῶν· ἐπίχαρίς τε γὰρ τὰς διαλέξεις ἐδόκει καὶ τὰς ἔριδας παρῃτεῖτο, ὥραν τε ἐπέφαινε τοῖς λόγοις οἷα τοῦ πρὸς τοῖς ἱεροῖς ἀτμοῦ ἐκπνεῖ, προσῆν δὲ αὐτῷ καὶ τὸ ἀποσχεδιάζειν ἄριστα ἀνθρώπων.* 38, *p. 223: Ἐρυθριάσας δὲ ὁ Δίων, Διάλλαξόν με, βα-*

σιλεῦ, εἶπε, πρὸς Ἀπολλώνιον τὸν διδάσκαλον ὑπὲρ ὧν ἀντιλέγειν αὐτῷ ἔδοξα μήπω πρότερον ἀντειπὼν τῷ ἀνδρί. ἐπαινέσας οὖν ὁ βασιλεύς, Χθές, ἔφη, τοῦτο ἐγὼ ᾔτησα καὶ ὑπάρχει. ἀλλ' αἴτει ὑπὲρ δωρεᾶς. καὶ ὁ Δίων, Λασθένης, ἔφη, ἐστὶ μὲν ἐξ Ἀπαμείας τῆς ἐν τῷ Βιθυνῶν ἔθνει, ξυμφιλοσοφῶν δέ μοι χλαμύδος ἠράσθη καὶ στρατιώτου βίου· τοῦτον, ἐπειδὴ τρίβωνος πάλιν ἐρᾶν φησιν, ἄνες τῆς στρατείας, δεῖται δὲ αὐτὸς ταῦτα. χαριεῖ δὲ ἐμοὶ μὲν ἀποφῆναι αὐτὸν ἄνδρα ἀγαθόν, ἐκείνῳ δὲ ζῆν, ὡς βούλεται. κ. τ. λ. 39, p. 224: Ἡ δὲ τοῦ Δίωνος φιλοσοφία ῥητορικωτέρα τῷ Ἀπολλωνίῳ ἐφαίνετο καὶ ἐς τὸ εὐφραῖνον κατεσκευασμένη μᾶλλον, ὅθεν διορθούμενος αὐτόν φησιν, Αὐλῷ καὶ λύρᾳ μᾶλλον ἢ λόγῳ θέλγε, καὶ πολλαχοῦ τῶν πρὸς Δίωνα ἐπιστολῶν ἐπιπλήττει τῇ δημαγωγίᾳ ταύτῃ. 8, 7, p. 330: Δίωνα μὴ παυσαίμην γράφων ἐν φίλοις.

Lucianus Peregrin. c. 18: Πλὴν ἀλλὰ καὶ τοῦτο κλεινὸν αὐτοῦ καὶ διὰ στόματος ἦν ἅπασιν, ὁ φιλόσοφος διὰ τὴν παρρησίαν καὶ τὴν ἄγαν ἐλευθερίαν ἐξελαθείς· καὶ προσήλαυνε κατὰ τοῦτο τῷ Μουσωνίῳ καὶ Δίωνι καὶ Ἐπικτήτῳ καὶ εἴ τις ἄλλος ἐν περιστάσει τοιαύτῃ ἐγένετο. Schol.: Κυνικοὶ καὶ οὗτοι ἢ καὶ ἄλλως φιλόσοφοι ἐλέγχειν ἔργον πεποιημένοι. Ἐπίκτητον μὲν οὖν Στωικὸν οἶδα, Δίωνα δὲ τὸν Προυσαέα, ᾧ καὶ ἐπώνυμον ὁ Χρυσόστομος, ὃς καὶ λόγους ἐκδέδωκεν ἱκανούς, σπουδαίους τῷ ὄντι καὶ παντοίας ὠφελείας μεστούς.

Themistius Orat. 5, p. 63, D: Οὕτω καὶ οἱ πατέρες τῆς σῆς βασιλείας τοὺς προγόνους ταύτης τῆς τέχνης ποιῆγον —, Τραιανὸς ὁ μέγας Δίωνα τὸν χρυσοῦν τὴν γλῶτταν —.

EX MENANDRO

(in Walzii Rhetorum vol. 9.)

— ὅταν μὴ τραχείᾳ χρώμεθα τῇ ἀπαγγελίᾳ μηδὲ περιόδους ἐχούσῃ καὶ ἐνθυμήματα, ἀλλ' ὅταν ἁπλουστέρα τυγχάνῃ καὶ ἀφελεστέρα, οἷα ἡ Ξενοφῶντος καὶ Νικοστράτου καὶ Δίωνος τοῦ Χρυσοστόμου καὶ Φιλοστράτου τοῦ τὰ Ἡρωικὰ καὶ τὰς Εἰκόνας γράψαντος, εἰρομένη καὶ ἀκατάσκευος. p. 249, 11.

— Ἀκατάσκευον γὰρ τὸν λόγον εἶναι δεῖ καὶ τὰ πολλὰ ἀσύνδετον, οὐ κώλοις, οὐ περιόδοις συγκείμενον, ἀλλὰ συγγραφικώτερον, οἷόν ἐστι καὶ τὸ τῆς λαλιᾶς εἶδος· γένοιτο δ' ἂν καὶ ἀπὸ τῆς λέξεως τῶν νεωτέρων, Δίωνος καὶ Φιλοστράτου καὶ τῶν σοφιστῶν ὅσοι καὶ συντιθέναι τὸ συγγραφικὸν εἶδος ἔδοξαν χαριέντως. p. 279, 15.

ΣΥΝΕΣΙΟΥ ΔΙΩΝ. 12 R

Φιλόστρατος μὲν ὁ Λήμνιος ἀναγράφων τοὺς 35 P βίους τῶν μέχρις αὐτοῦ σοφιστῶν ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου δύο μερίδας ποιεῖ, τῶν τε αὐτὸ τοῦτο σοφιστῶν καὶ τῶν ὅσοι φιλοσοφήσαντες διὰ τὴν εὐστομίαν ὑπὸ τῆς φήμης εἰς τοὺς σοφιστὰς ἀπηνέχθησαν· καὶ τάττει τὸν Δίωνα μετὰ τούτων, ἐν οἷς Καρνεάδην τε καταλέγει τὸν Ἀθηναῖον καὶ Λέοντα τὸν Βυζάντιον, καὶ συχνοὺς ἄλλους, καταβιώσαντας μὲν ἐπὶ φιλοσόφου προαιρέσεως, λόγου δὲ ἰδέαν σοφιστικὴν ἡρμοσμέ-

νους, ἐν οἷς ἀριθμεῖ καὶ τὸν Κνίδιον Εὔδοξον, ἄνδρα τὰ πρῶτα τῶν Ἀριστοτέλους ὁμιλητῶν, ἀλλὰ καὶ ἀστρονομίας εὖ ἥκοντα, ὁπόσην ὁ τότε χρόνος ἐπρέσβευεν. ἡμῖν δὲ ὁ Δίων τῇ μὲν περιβολῇ τῆς γλώττης, ἣν χρυσῆν εἶχεν, ὥσπερ καὶ λέγεται, σοφιστὴς ἔστω διὰ πάντων τῶν ἑαυτοῦ, εἴ τις ἀξιοῖ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς φωνῆς σοφιστικὸν ἀγώνισμα οἴεσθαι· καίτοι καὶ τοῦτο μετὰ μικρὸν ὁποῖόν ἐστιν ἐξετάσομεν· τὴν δὲ προαίρεσιν οὐχ εἷς ὁ Δίων, οὐδὲ μετὰ τούτων τακτέος, ἀλλὰ μετ' Ἀριστοκλέους, ἀπ' ἐναντίας μέντοι κἀκείνῳ. ἄμφω μέν γε μεταπεπτώκασιν· ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ φιλοσόφου καὶ μάλα ἐμβριθοῦς καὶ πρόσω καθεικότος τὸ ἐπισκύνιον ἐτέλεσεν εἰς σοφιστάς, καὶ τρυφῆς ἁπάσης οὐχ ἥψατο μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄκρον ἐλήλακεν· ἐννεάσας δὲ τῇ προστασίᾳ τῶν ἐκ τοῦ περιπάτου δογμάτων, καὶ συγγράμματα ἐξενηνοχὼς εἰς τοὺς Ἕλληνας ἄξια φιλοσόφου σπουδῆς, οὔτω τι ἧττων ἐγένετο δόξης σοφιστικῆς, ὡς μεταμέλειν μὲν αὐτῷ γηρῶντι τῆς ἐν ἡλικίᾳ σεμνότητος, κόψαι δὲ τὰ Ἰταλιωτικά τε καὶ Ἀσιανὰ θέατρα μελέταις ἐναγωνιζόμενον· ἀλλὰ καὶ κοττάβοις ἐδεδώκει, καὶ αὐλητρίδας ἐνόμιζε, καὶ ἐπήγγελλεν ἐπὶ τούτοις συσσίτια· ὁ δὲ Δίων ἐξ ἀγνώμονος σοφιστοῦ φιλόσοφος ἀπετελέσθη· τύχῃ δὲ μᾶλλον ἢ γνώμῃ χρησάμενος τὴν τύχην αὐτὸς διηγήσατο. ἦν δὲ δὴ καὶ τοῦ γράφοντος βίον διηγήσασθαι τὴν περὶ τὸν ἄνδρα διπλόην, ἀλλὰ μὴ ἁπλῶς οὕτω συγκαταριθμῆσαι τοῖς ἀμφὶ Καρνεάδην καὶ Εὔδοξον· ὧν ἥντινα ἂν λάβῃς ὑπόθεσιν, φιλόσοφός ἐστι, μετακεχειρισμένη σοφιστικῶς, τοῦτ' ἔστι λαμυρῶς ἀπηγγελμένη καὶ δεξιῶς καὶ πολλὴν τὴν ἀφροδίτην ἐπαγομένη. ταύτῃ καὶ παρὰ τῶν ἀνθρώπων, οὓς λέγοντες ἐκήλουν τῷ κάλ-

λει τῶν ὀνομάτων, ἠξιοῦντο τῆς προσηγορίας τοῦ σοφιστοῦ· αὐτοὶ δ' ἂν ἀπαξιῶσαί μοι δοκοῦσι καὶ οὐδὲ διδόμενον δέξασθαι, φιλοσοφίας ἐν ὀνείδει τὸ τοιοῦτον τιθείσης ἄρτι, τοῦ Πλάτωνος ἐπαναστάντος τῷ ὀνόματι. ὁ δὲ προύστη τε λαμπρῶς τοῖν βίοιν ἑκατέρου χωρίς, καὶ ταῖς ὑποθέσεσι μάχεται ταῖς αὐτὸς ἑαυτοῦ, λόγους ἐξενεγκὼν ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἐνστάσεων. χρὴ δήπου καὶ δι' αὐτὴν οὐχ ἥκιστα τὴν ἐν τοῖς λόγοις διαφορὰν μὴ σεσιγῆσθαι τὰ περὶ τὸν ἄνδρα. ὅπερ γὰρ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτά φησιν, ἀπολύων αὐτὸν αἰτίας συνθέντα ἔπαινον ἐπὶ ψιττακῷ τῷ ὄρνιθι· σοφιστοῦ γὰρ εἶναι μηδὲ τούτων ὑπεριδεῖν· αὐτοῦ μὲν ἂν ἔλεγχος εἶναι δόξειε, προειπόντος ὅτι τῶν συκοφαντουμένων ἐστὶν ὁ ἀνήρ, ὅστις φιλόσοφος ὢν εἰς τὸν σοφιστὴν ἕλκεται. λέγει γὰρ οὕτω· Σοφιστὰς δὲ οἱ παλαιοὶ ἐπωνόμαζον οὐ μόνον τῶν ῥητόρων τοὺς ὑπερφωνοῦντάς τε καὶ λαμπρούς, ἀλλὰ καὶ τῶν φιλοσόφων τοὺς σὺν εὐροίᾳ ἑρμηνεύοντας, ὑπὲρ ὧν ἀνάγκη πρότερον εἰπεῖν, ἐπειδὴ οὐκ ὄντες σοφισταί, δόξαντες δέ, παρῆλθον εἰς τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην· εἶτα σαφῶς φιλοσόφους ἄνδρας ἐξαριθμεῖται· μεθ' ὧν δὴ καὶ τὸν Δίωνα, καὶ μετὰ Δίωνα ἄλλους, ὧν περὶ τοῦ τελευταίου παυόμενος, Τοσαῦτα, φησί, περὶ τῶν φιλοσοφησάντων ἐν δόξῃ τοῦ σοφιστεῦσαι· ταὐτὸν ἑτέρως εἰπών, ὅτι μὴ ὄντες σοφισταὶ τοῦ ὀνόματος ἐπεβάτευσαν. καίτοι μεταξύ 14 P 37 I πού φησιν ἀπορεῖν οἷ χοροῦ τάξει τὸν ἄνδρα, περιδέξιον δή τινα ὄντα. τί οὖν προεῖπας, τί δὲ ἐπεῖπας, ὅτι τοῦτο μὲν ἔστιν, ἐκεῖνο δὲ φαίνεται. ἀλλ' ἔγωγε οὐ μικρολογοῦμαι πρὸς τὰς ἐναντιολογίας· συγχωρῶ δὲ τὸν Δίωνα φιλόσοφον ὄντα παῖξαι τὰ σοφιστῶν, εἰ μόνον πρᾶός ἐστι καὶ ἵλεως φιλοσοφία, καὶ μηδα-

μοῦ μηδὲν ἐπηρέακεν αὐτῇ, μηδ' ἐπ' αὐτὴν συντέθεικε λόγους ἰταμούς τε καὶ κακοήθεις. ἀλλ' οὗτός γε πλεῖστα δὴ καὶ μάλιστα σοφιστῶν εἰς φιλοσόφους τε καὶ φιλοσοφίαν ἀπηναισχύντηκεν. ἅτε γάρ, οἶμαι, φύσεως λαχὼν ἐχούσης ἰσχύν, καὶ τὸ ῥητορεύειν αὐτὸ ἠλήθευεν, ἄμεινον ἀναπεπεισμένος εἶναι τοῦ ζῆν κατὰ φιλοσοφίαν τὸ ζῆν κατὰ τὰς κοινὰς ὑπολήψεις· ὅθεν ὅ τε κατὰ τῶν φιλοσόφων αὐτῷ λόγος ἐσπουδάσθη, σφόδρα ἀπηγκωνισμένος καὶ οὐδὲν σχῆμα ὀκνήσας, καὶ ὁ πρὸς Μουσώνιον ἕτερος τοιοῦτος, οὐ προσγυμναζομένου τῷ τόπῳ τοῦ Δίωνος, ἀλλ' ἐκ διαθέσεως γράφοντος, ὡς ἐγὼ σφόδρα διισχυρίζομαι· πείσαιμι δ' ἂν καὶ ἄλλον, ὅστις εὔστοχος ἤθους εἰρωνείαν τε καὶ ἀλήθειαν ἐκ παντοδαποῦ λόγου φωρᾶσαι· ἐπειδή τε ἐφιλοσόφησεν, ἐνταῦθα δὴ καὶ μάλιστα ἡ ῥώμη τῆς φύσεως αὐτοῦ διεδείχθη. ὥσπερ γὰρ ἐπιγνούσης ὀψὲ τῆς φύσεως τὸ οἰκεῖον ἔργον, οὐ κατὰ μικρόν, ἀλλ' ὅλοις τοῖς ἱστίοις ἀπηνέχθη τῆς σοφιστικῆς προαιρέσεως· ὅς γε καὶ τὰς ῥητορικὰς τῶν ὑποθέσεων οὐκέτι ῥητορικῶς, ἀλλὰ πολιτικῶς μετεχειρίσατο. εἴ τις ἀγνοεῖ τὴν ἐν ταὐτῷ προβλήματι διαφορὰν τοῦ πολιτικοῦ καὶ τοῦ ῥήτορος, ἐπελθέτω μετὰ νοῦ τὸν Ἀσπασίας τε καὶ Περικλέους ἐπιτάφιον Θουκυδίδου καὶ Πλάτωνος, ὧν ἑκάτερος θατέρου παρὰ πολὺ καλλίων ἐστί, τοῖς οἰκείοις κανόσι κρινόμενος. ὁ δ' οὖν Δίων ἔοικε θεωρήμασι μὲν τεχνικοῖς ἐν φιλοσοφίᾳ μὴ προσταλαιπωρῆσαι μηδὲ προσανασχεῖν φυσικοῖς δόγμασιν, ἅτε ὀψὲ τοῦ καιροῦ μετατεθειμένος· ὄνασθαι δὲ τῆς στοᾶς ὅσα εἰς ἦθος τείνει καὶ ἠρρενῶσθαι παρ' ὁντινοῦν τῶν ἐφ' ἑαυτοῦ, ἐπιθέσθαι δὲ τῷ νουθετεῖν ἀνθρώπους καὶ μονάρχους καὶ ἰδιώτας καὶ καθ' ἕνα καὶ

ἀθρόους, εἰς ὃ χρήσασθαι προαποκειμένῃ τῇ παρασκευῇ τῆς γλώττης. διό μοι δοκεῖ καλῶς ἔχειν ἐπιγράφειν ἅπασι τοῖς Δίωνος λόγοις, ὅτι πρὸ τῆς φυγῆς ἢ μετὰ τὴν φυγήν, οὐχ οἷς ἐμφαίνεται μόνοις ἡ φυγή, καθάπερ ἐπέγραψαν ἤδη τινές, ἀλλ' ἁπαξάπασιν. οὕτω γὰρ ἂν εἴημεν τούς τε φιλοσόφους καὶ τοὺς αὐτὸ τοῦτο σοφιστικοὺς λόγους διειληφότες ἑκατέρους χωρίς, ἀλλ' οὐχ ὥσπερ ἐν νυκτομαχίᾳ περιτευξόμεθα αὐτῷ νῦν μὲν βάλλοντι Σωκράτην καὶ Ζήνωνα τοῖς ἐκ Διονυσίων σκώμμασι καὶ τοὺς ἀπ' αὐτῶν ἀξιοῦντι πάσης ἐλαύνεσθαι γῆς καὶ θαλάττης, ὡς ὄντας Κῆρας πόλεών τε καὶ πολιτείας, νῦν δὲ στεφανοῦντί τε αὐτοὺς καὶ παράδειγμα τιθεμένῳ γενναίου βίου καὶ σώφρονος.

Φιλόστρατος δὲ καὶ τοῦτο ἀπεριμερίμνως τὸν ἔπαινον τοῦ ψιττακοῦ καὶ τὸν Εὐβοέα τῆς αὐτῆς προαιρέσεως οἴεται, καὶ ὑπὲρ ἀμφοῖν ὁμοίως εἰς ἀπολογίαν καθίσταται τὴν ὑπὲρ τοῦ Δίωνος, ὡς μὴ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν ἐσπουδακέναι δοκεῖν. τοῦτο δ' ἤδη πλέον ἐστὶ ποιήσασθαι θάτερον. ὁ γὰρ ἀναγορεύσας αὐτὸν ἐν τοῖς δι' ὁλοκλήρου τοῦ βίου φιλοσοφήσασι προϊὼν οὐ μόνον ἐνδέδωκε πρὸς τὸ καὶ σοφιστικόν τι ἔργον εἰργάσθαι τὸν Δίωνα, ἀλλὰ προσαποστερεῖ τὸν ἄνδρα καὶ τῶν ὄντων ἐκ τῆς φιλοσόφου μερίδος, προσνέμων αὐτὰ τοῖς σοφιστικοῖς. εἰ γὰρ τὸν Εὐβοέα τις ἀφαιρήσεται τοῦ σπουδαῖον εἶναι καὶ ὑπὲρ σπουδαίων συγκεῖσθαι, οὔ μοι δοκεῖ ῥᾷστ' ἂν ὁ τοιοῦτος ἐγκρῖναί τινα λόγον τῶν Δίωνος, ὥστε καὶ φιλόσοφον ὑπ' αὐτοῦ προσειρῆσθαι. ὡς οὗτός γε ὁ λόγος ὑποτύπωσίς ἐστιν εὐδαίμονος βίου, πένητι καὶ πλουσίῳ τοῦ παντὸς ἀνάγνωσμα ἀξιώτατον. ᾠδηκός τε γὰρ ἦθος ὑπὸ πλούτου καταστέλλει, τὸ εὔδαιμον 16

ἑτέρωθι δείξας, καὶ τὸ καταπεπτωκὸς ὑπὸ πενίας ἐγείρει καὶ ἀταπείνωτον εἶναι παρασκευάζει, τοῦτο μὲν τῷ καταμελιτοῦντι τὰς ἁπάντων ἀκοὰς διηγήματι, ὑφ' οὗ κἂν Ξέρξης ἀνεπείσθη, Ξέρξης ἐκεῖνος ὁ τὴν μεγάλην στρατιὰν ἐλάσας ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας, μακαριώτερον ἑαυτοῦ γεγονέναι κυνηγέτην ἄνδρα ἐν τῇ ὀρεινῇ τῆς Εὐβοίας κέγχρους ἐσθίοντα, τοῦτο δὲ ταῖς ἀρίσταις ὑποθήκαις, αἷς χρώμενος οὐδεὶς αἰσχυ-
9 P νεῖται πενίαν, εἰ μή γε καὶ φεύξεται. διὸ βελτίους οἱ τάττοντες αὐτὸν μετὰ τὸν ἔσχατον περὶ βασιλείας, ἐν ᾧ τέτταρας ὑποθέμενος βίους καὶ δαίμονας, τὸν φιλοχρήματόν τε καὶ τὸν ἀπολαυστικὸν καὶ τρίτον τὸν φιλότιμον, τελευταῖον δὲ καὶ ἐπὶ πᾶσι τὸν εὔφρονα καὶ σπουδαῖον, ἐκείνους μὲν τοὺς κατὰ τὴν ἀλογίαν ἅπαντας γράφει τε καὶ σχηματίζει, παύεται δὲ τοῦ βιβλίου, τὸν λοιπὸν ἐπαγγειλάμενος αὐτίκα ἀποδώσειν, ὅτῳ ποτὲ πεπρωμένος ἐκ θεῶν ἐγένετο. χωρὶς οὖν τιθέντι τοὺς ἐν τοῖς συχνοῖς λόγοις Διογένας τε καὶ Σωκράτας, οἳ καὶ περιττοὶ τὴν φύσιν ἔδοξαν· καὶ οὐχ ἅπαντός ἐστιν ὁ τοῖν ἀνδροῖν τούτοιν ζῆλος, ἀλλ' ὅστις εὐθὺς αἵρεσίν τινα τῶν κατὰ φιλοσοφίαν ὑπέσχετο· τὸν δὲ κατὰ τὴν κοινὴν φύσιν ζητοῦντι καὶ τὸν ἅπασιν ἐγχωροῦντα, δίκαιον, ὅσιον, αὐτουργόν, ἀπὸ τῶν ὄντων φιλάνθρωπον, οὐκ ἂν ἕτερος ἀντὶ τοῦ Εὐβοέως ἀποδεδομένος εἴη βίος εὐδαιμονικός. ἔτι καὶ τοὺς Ἐσσηνοὺς ἐπαινεῖ που, πόλιν ὅλην εὐδαίμονα τὴν παρὰ τὸ νεκρὸν ὕδωρ ἐν τῇ μεσογείᾳ τῆς Παλαιστίνης κειμένην παρ' αὐτά που τὰ Σόδομα. ὁ γὰρ ἀνὴρ ὅλως, ἐπειδὴ τοῦ φιλοσοφεῖν ἀπήρξατο καὶ εἰς τὸ νουθετεῖν ἀνθρώπους ἀπέκλινεν, οὐδένα λόγον ἄκαρπον ἐξενήνοχε. τῷ δὲ μὴ παρέργως ἐντυγχάνοντι δήλη καὶ ἡ τῆς ἑρμηνείας

ἰδέα διαλλάττουσα καὶ οὐκ οὖσα μία τῷ Δίωνι κατά τε τὰς σοφιστικὰς ὑποθέσεις καὶ κατὰ τὰς πολιτικάς. ἐν ἐκείναις μὲν γὰρ ὑπτιάζει καὶ ὡραΐζεται, καθάπερ ὁ 17 F *ταὼς περιαθρῶν αὑτὸν καὶ οἷον γανύμενος ἐπὶ ταῖς ἀγλαΐαις τοῦ λόγου, ἅτε πρὸς ἓν τοῦτο ὁρῶν καὶ τέλος τὴν εὐφωνίαν τιθέμενος. ἔστω παράδειγμα ἡ τῶν Τεμπῶν φράσις καὶ ὁ Μέμνων. ἐν τούτῳ μέν γε καὶ ὑπότυφός ἐστιν ἡ ἑρμηνεία· τὰ δὲ τοῦ δευτέρου χρόνου βιβλία, ἥκιστ' ἂν ἐν αὐτοῖς ἴδοις χαῦνόν τι καὶ διαπεφορημένον. ἐξελαύνει γάρ τοι φιλοσοφία καὶ ἀπὸ γλώττης τρυφήν, τὸ ἐμβριθές τε καὶ κόσμιον κάλλος ἀγαπῶσα, ὁποῖόν ἐστι τὸ ἀρχαῖον, κατὰ φύσιν ἔχον καὶ τοῖς ὑποκειμένοις οἰκεῖον, οὗ μετὰ τοὺς λίαν ἀρχαίους καὶ Δίων ἐπιτυγχάνει, διὰ τῶν πραττομένων ἰών, κἂν λέγῃ κἂν διαλέγηται. ἔστω παράδειγμα τῆς ἀφελοῦς καὶ κυρίως ἐχούσης ἑρμηνείας ὁ* 40 P *ἐκκλησιαστικός τε καὶ ὁ βουλευτικός· εἰ δὲ βούλει, καὶ ὁντινοῦν τῶν πρὸς τὰς πόλεις εἰρημένων τε καὶ ἀνεγνωσμένων προκεχειρισμένος, ἴδοις ἂν ἑκατέραν ἰδέαν ἀρχαϊκήν, ἀλλ' οὐ τῆς νεωτέρας ἠχοῦς τῆς ἐπιποιούσης τῷ κάλλει τῆς φύσεως, ὁποῖαι αἱ διαλέξεις, ὧν πρόσθεν ἐμνημονεύσαμεν, ὁ Μέμνων τε καὶ τὰ Τέμπη, λόγος τε οὗτος ὁ κατὰ τῶν φιλοσόφων. κἂν γὰρ ἀποπροσποιῆται, πάνυ τοῦ θεάτρου γίνεται καὶ τῆς χάριτος· καὶ οὐκ ἂν εὕροις ῥητορείαν ἐπαφροδιτοτέραν παρὰ τῷ Δίωνι· ὃ καὶ θαυμάσας ἔχω τὴν τύχην φιλοσοφίας, εἰ μήτε κωμῳδία τῶν Νεφελῶν μᾶλλον εὐδοκιμεῖ· οὐδὲ γὰρ ἔστιν ἥντινα μετὰ τῆς ἴσης δυνάμεως Ἀριστοφάνης ἀπήγγελκε· τεκμήριον ποιοῦ τοῦ στρογγύλως καὶ σὺν εὐροίᾳ προεξενηνέχθαι,*

κηρὸν διατήξας, εἶτα τὴν ψύλλαν λαβὼν

ἐνέβαψεν εἰς τὸν κηρὸν αὐτῆς τὼ πόδε·
κᾆτα ψυγείσῃ περιέφυσαν Περσικαί.
ταύτας ὑπολύσας ἀνεμέτρει τὸ χωρίον·

R *Ἀριστείδην τε ὁ πρὸς Πλάτωνα λόγος ὑπὲρ τῶν τεσσάρων πολὺν ἐκήρυξεν ἐν τοῖς Ἕλλησιν· οὗτος μὲν καὶ τέχνης ἁπάσης ἀμοιρῶν, ὅν γε οὐδ' ἂν ἐπαγάγοις εἴδει ῥητορικῆς, οὔκουν ἐκ τοῦ δικαίου γε καὶ τῶν νόμων τῆς τέχνης· συγκείμενος δ' οὖν ἀπορρήτῳ κάλλει καὶ θαυμαστῇ τινι χάριτι, εἰκῇ πως ἐπιτερπούσῃ τοῖς ὀνόμασι καὶ τοῖς ῥήμασιν· οὗτός τε ὁ Δίων ἤκμασε μάλιστα ἐν τῷ κατὰ τῶν φιλοσόφων, ἥντινα καὶ καλοῦσιν ἀκμὴν οἱ νεώτεροι· τοῦτ' ἔστιν ἡρμόσατο πανηγυρικώτερον ἀνδρὸς ἀφελοῦς, καὶ μέντοι γε εἰς τὴν τοιαύτην ἰδέαν αὐτὸς αὑτοῦ ταύτῃ κράτιστος ἔδοξεν. οὐ μέντοι τοσοῦτον ὁ Δίων ἐξωρχήσατο τὴν ἀρχαίαν ῥητορικὴν ἐν οἷς καὶ δοκεῖ σαφῶς ἀναχωρεῖν τῶν οἰκείων ἠθῶν, ὡς ἂν καὶ λαθεῖν ὅτι Δίων ἐστί, παρακινήσας εἰς τὸ νεώτερον· ἀλλ' εὐλαβῶς ἅπτεται τῆς παρανομίας, καὶ αἰσχυνομένῳ γε ἔοικεν, ὅταν τι παρακεκινδυνευμένον καὶ νεανικὸν προενέγκηται· ὥστε κἂν αἰτίαν φύγοι δειλίας, εἰ πρὸς τὴν ὕστερον ἐπιπολάσασαν τῶν ῥη-*
11 P *τόρων τόλμαν αὐτὸν ἐξετάζοιμεν, τοῖς πλείστοις δὲ τῶν ἑαυτοῦ, καὶ παρὰ βραχὺ τοῖς ἅπασι μετ' ἐκείνων ταττέσθω τῶν ἀρχαίων τε καὶ στασίμων ῥητόρων, παρ' ὁντινοῦν καὶ δήμῳ διαλεχθῆναι καὶ ἰδιώτῃ τοῦ παντὸς ἄξιος. οἵ τε γὰρ ῥυθμοὶ τοῦ λόγου κεκολασμένοι καὶ τὸ βάθος τοῦ ἤθους οἷον σωφρονιστῇ τινι καὶ παιδαγωγῷ πρέπον πόλεως ὅλης ἀνοήτως διακειμένης. ὥσπερ δὲ τὴν ἑρμηνείαν οὔτε μίαν ἔφαμεν πάντως οὔτε ἀνεπίγνωστον ὅτι Δίωνός ἐστιν ἑκατέρα, νῦν μὲν ῥήτορος ἀνδρός, νῦν δὲ πολιτικοῦ,*

οὕτω καὶ τὰς διανοίας, ὅστις οὐκ αὐτὸς δίχα διανοίας ἐπιβάλλει τὰς ὄψεις ὅτῳ δὴ τῶν βιβλίων αὐτοῦ, ἐπιγνώσεται Δίωνος οὔσας ἐν ταῖν δυεῖν ἰδέαιν τῶν ὑποθέσεων· κἂν τὸ φαυλότατον προχειρίσῃ, τὸν Δίωνα ὄψει τὸν ποριμώτατον τῇ ῥητορείᾳ παντὸς ἐξευρεῖν λόγους· μακρῷ γὰρ δὴ σοφιστῶν κατὰ τὸ ἐπιχειρῆσαι διήνεγκεν. εἰ δέ τις καὶ ἕτερος σοφιστὴς 19 B
ἦν εὔπορος, ἀλλὰ πολλοῦ γε καὶ δεῖ παραβάλλεσθαι πρὸς τὴν τοῦδε πυκνότητα· ἅμα δὲ καὶ θαυμαστή τις ἰδιότης χαρακτηρίζει τὰς Δίωνος ἐπινοίας. δηλούτω σοι τὸν ἄνδρα ὁ Ῥοδιακός τε καὶ ὁ Τρωικός· εἰ δὲ βούλει, καὶ ὁ τοῦ κώνωπος ἔπαινος. ἐσπουδάσθη γὰρ τῷ Δίωνι καὶ τὰ παίγνια, πανταχοῦ τῇ φύσει χρωμένῳ· καὶ οὐκ ἂν ἀπιστήσαις αὐτὰ τῆς αὐτῆς εἶναι παρασκευῆς τε καὶ δυνάμεως.

Ταῦτά μοι περὶ Δίωνος εἰπεῖν ἐπῆλθε πρὸς τὸν ὕστερόν ποτε παῖδα ἐσόμενον, ἐπεί μοι καὶ διεξιόντι τοὺς παντοδαποὺς αὐτοῦ λόγους μεταξὺ τὸ μάντευμα γέγονε. πατρικὸν δὴ πέπονθα, καὶ ἤδη συνεῖναι τῷ παιδὶ βούλομαι καὶ διδάσκειν ἅττα μοι φρονεῖν ἔπεισι περὶ ἑκάστου συγγραφέως τε καὶ συγγράμματος, συνιστὰς αὐτῷ φίλους ἄνδρας μετὰ τῆς προσηκούσης ἑκάστου κρίσεως· ἐν οἷς ἔστω καὶ Δίων ὁ Προυσαεύς, περιττὸς ἀνὴρ εἰπεῖν τε καὶ γνῶναι. καὶ τοῦτον οὖν ἐπαινέσας αὐτῷ παραδίδωμι, ἵνα μοι μετὰ τοὺς τῆς γενναίας φιλοσοφίας προστάτας ἀπάρχοιτό ποτε καὶ τοῖς πολιτικοῖς τοῦ Δίωνος γράμμασι, μεθόριον αὐτὰ ἡγούμενος τῶν προπαιδευμάτων τε καὶ τῆς ἀληθινωτάτης παιδείας. καὶ καλόν γε, ὦ παῖ, θεωρήμασιν ἐπιστημονικοῖς προσταλαιπωρήσαντα καὶ 42 P
καταπεπυκνωμένον τὴν γνώμην ἢ δόγμασι βάρος ἔχουσιν ἐστοιβασμένης τῆς διανοίας, εἶτα ἀποκλῖναι

δεῆσαν μὴ εὐθὺς ἐπὶ κωμῳδίαν ἢ ψιλήν τινα ῥητορείαν ἆξαι· τοῦτο γάρ ἐστιν οὐκ ἐν τάξει· καὶ ταχὺ πρόσω τοῦ μετρίου ῥαστωνεύσασθαι· ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ἐκλυτέος ὁ τόνος μέχρι ἄν, εἰ δοκεῖ, δόξειε δέ, κἂν εἰς τὸ ἀντικείμενον ἥκῃς, ἐπεξιὼν ἅπασιν, ὅσα Μουσῶν ἑταίροις ἀνδράσιν ἐρρᾳθύμηταί τε καὶ πέπαικται· πάλιν δὲ τὴν σπουδὴν ἐπιτείνων ἀναβασμῷ χρήσει, τοῖσδέ τε καὶ ἀδελφοῖς τισι τούτων ἀναγνώ-
B σμασιν· οὕτως ἂν ἄριστα δρῴης, διατρέχων τὸν κάλλιστον δίαυλον, παρὰ μέρος ἐν βιβλίοις ἀεὶ παίζων τε καὶ σπουδάζων. ἀξιῶ γὰρ ἐγὼ τὸν φιλόσοφον μηδ᾽ ἄλλο τι κακὸν μηδ᾽ ἄγροικον εἶναι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ Χαρίτων μυεῖσθαι καὶ ἀκριβῶς Ἕλληνα εἶναι, τοῦτ᾽ ἔστι δύνασθαι τοῖς ἀνθρώποις ἐξομιλῆσαι, τῷ μηδενὸς ἀπείρως ἔχειν ἐλλογίμου συγγράμματος. ἔοικε γὰρ οὐδ᾽ ἄλλο τι γεγονέναι προοίμιον φιλοσοφίας ἢ πολυπραγμοσύνη γνώσεως, καὶ ἐν παισὶν ἡ φιλόμυθος φύσις ὑπόσχεσίς ἐστι φιλοσόφου τέλους. καὶ δῆτα τίνος ἂν εἴη τέχνη καὶ ἐπιστήμη τέχνης ἢ ἐπιστήμης, ἧς ἐν τῷ λόγῳ τοῦ εἶναι τὸ πάσαις ἐπόχεῖσθαι παραλαμβάνεται, εἰ μὴ φιλοκρινοίη τε αὐτὰς καὶ τὴν μὲν ἐκ περιωπῆς ἀποσκοποῖτο, τὴν δὲ καὶ πρόσω προϊοῦσα περιεργάζοιτο, δορυφοροῖτο δ᾽ ὑφ᾽ ἁπασῶν, ὥσπερ ἔοικε τῇ βασιλίδι. τὰς δὲ Μούσας οὐχ ὁμοῦ τε οὔσας ἐμφαίνει τὸ ὄνομα, θεῶν καλεσάντων ἢ ἀνθρώπων γε θεῶν φήμῃ χρωμένων; χορός τέ εἰσι δι᾽ αὐτὴν δήπου τὴν σύνοδον· μία δὲ αὐτῶν οὐδεμία χωρὶς οὔτε ἐν συμποσίῳ θεῶν ἐπιδείκνυται τὸ οἰκεῖον ἔργον οὔτε τυγχάνει παρὰ ἀνθρώποις βωμοῦ καὶ νεώ. καίτοι τινὲς ἤδη φύσεως ἐνδείᾳ κατακερματίζουσιν αὐτῶν τὸ χωρίζεσθαι μὴ δυνάμενον, καὶ ἕτερος ἑτέρας ἐπήβολος γέγονεν·

ἀλλὰ φιλοσοφία τὸ ἐπὶ πάσαις ἐστί. καίτοι τοῦτο αἰνίττεται τὸ τῇ συμφωνίᾳ τῶν Μουσῶν εὐθὺς τὸν Ἀπόλλω παρεῖναι. ὁ δὲ λόγος οὗτος τεχνίτην μὲν καὶ ἐπιστήμονα καλεῖ τὸν ἀποτεμνόμενον ἡντινοῦν εἴδησιν, ἄλλον ἄλλῃ προσήκοντα δαίμονι, φιλόσοφον 43 P δὲ τὸν ἡρμοσμένον ἐκ τῆς ἁπασῶν συμφωνίας καὶ ἓν τὸ πλῆθος ποιήσαντα· ἢ τοῦτον μὲν οὔπω, προσεῖναι δὲ δεῖ τὸ καὶ ἔχειν αὐτὸν ἴδιον ἔργον ὑπερκείμενον τοῦ χοροῦ· ὥσπερ τὸν Ἀπόλλω λόγος ἔχει νῦν μὲν ταῖς Μούσαις συνᾴδειν αὐτὸν ἐξάρχοντα καὶ ἐνδιδόντα ῥυθμὸν τῷ συστήματι, νῦν δὲ αὐτὸν κατὰ μόνας ᾄδειν· ἐκεῖνο δ' ἂν εἴη τὸ μέλος τὸ ἱερὸν καὶ ἀπόρ- 21 R ρητον. καὶ ὁ καθ' ἡμᾶς φιλόσοφος συνέσται μὲν ἑαυτῷ τε καὶ τῷ θεῷ διὰ φιλοσοφίας, συνέσται δὲ τοῖς ἀνθρώποις διὰ τῶν ὑφειμένων τοῦ λόγου δυνάμεων. ἐπιστήσεται μὲν οὖν ὡς φιλόλογος, κρινεῖ δὲ ὡς φιλόσοφος ἕκαστόν τε καὶ πάντα. οἱ δὲ ἀστεμφεῖς οὗτοι καὶ ὑπερόπται ῥητορικῆς καὶ ποιήσεως οὔ μοι δοκοῦσιν οὐδὲ ἑκόντες εἶναι τοιοῦτοι, πενίᾳ δὲ φύσεως μηδὲ τὰ σμικρὰ ἱκανοί, ὧν θᾶττον ἂν ἴδοις τὴν καρδίαν ἢ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ, ἀδυνατούσης τῆς γλώττης ἐξερμηνεῦσαι τὴν γνώμην. ἐγὼ μὲν οὖν καὶ ἀπιστεῖν αὐτοῖς βούλομαι, καὶ οὐδ' ἂν φαίην ἀπόρρητόν τι κρύπτειν αὐτούς, ὥσπερ τὰς Ἑστιάδας τὸ πῦρ, πρῶτον μὲν ὅτι μηδὲ ὅσιόν ἐστι τὰ μεγάλα σοφὸν γενέσθαι τὸν τὰ μικρὰ μὴ δυνάμενον, ἔπειτα ὥσπερ ὁ θεὸς τῶν ἀφανῶν ἑαυτοῦ δυνάμεων εἰκόνας ἐμφανεῖς ὑπεστήσατο, τῶν ἰδεῶν τὰ σώματα, οὕτως ἔχουσα κάλλος ψυχὴ καὶ γόνιμος οὖσα τῶν ἀρίστων διαδόσιμον ἔχει μέχρι τῶν ἔξω τὴν δύναμιν· οὐδὲν γὰρ ἐθέλει τῶν θείων ἔσχατον εἶναι. εἰ δὲ καὶ κρύπτειν ἐπιτηδειότερος τὰ ἀβέβηλα ὁ παντοδα-

πῶς ἔχων τοῦ λόγου καὶ περιβαλλόμενος δύναμιν τοῦ διατίθεσθαι τὰς συνουσίας ᾗ βούλεται, καὶ οὕτω μειονεκτεῖν ἀνάγκη τὸν ἄνδρα ἐκεῖνον, ὃς οὐ προετελέσθη τῷ κύκλῳ καὶ τὰ Μουσῶν οὐκ ὠργίακε. δυοῖν γὰρ αὐτὸν καταλαμβάνει τὸ ἕτερον, ἤτοι σιγᾶν ἢ λέγειν ὅσα νόμος σιγᾶσθαι. ἢ γὰρ δὴ τὰς τῶν ἐν ἄστει τύχας διαλέξεων ὑποθέσεις ποιήσεται, καὶ φορτικῶς τοῖς ἀνθρώποις συνέσται, ὃ μηδεὶς ἂν ἐλεύθερος ἀξιώσειεν, ἢ βιώσει ἐν σχολῇ γε ὁ τὴν σοφίαν κορυφαῖος εἶναι ποιούμενος. τυχὸν μὲν γὰρ οὐδ' ἂν εἰ βούλοιτο δύναιτο· πάντως δὲ οὐδ' ἂν εἰ δύναιτο βούλοιτο. ἄγαμαι δὲ ἐγὼ καὶ τὸν Πρωτέα τὸν Φάριον, εἰ σοφὸς ὢν τὰ μεγάλα σοφιστικήν τινα θαυματολογίαν προυβέβλητο καὶ παντοδαπῶς τοῖς ἐντυγχάνουσι συνεμίγνυτο. ᾤχοντο γὰρ ἂν τὴν περὶ αὐτὸν τραγῳδίαν τεθαυμακότες, ὡς μὴ ἐπιζητῆσαι τὴν ἀλήθειαν περὶ ὧν πραγματεύοιτο. ἔστω δή τι τοῦ νεὼ προτεμένισμα τοῖς ἀτελέστοις· ὁ δὲ καθάπαξ ἀποσεμνυνόμενος οὐ κρύπτει μᾶλλον ἢ ἐρεθίζει καὶ ἀναρριπίζει τὴν ἐν τῇ φύσει λιχνείαν, ὑφ' ἧς ἕκαστός ἐστι πολυπράγμων τοῦ ἀπορρήτου. εἰ δὲ μὴ ὁ Ἰξίων ἀντὶ τῆς Ἥρας τὴν νεφέλην ᾑρήκει καὶ ἠγαπήκει συνὼν τῷ εἰδώλῳ, οὐκ ἄν ποτε ἑκὼν εἶναι μεθεῖτο τῆς ἀτόπου διώξεως.

Παρασκευαστέον οὖν ἀντὶ λόγου λόγον, ἀντὶ τοῦ μείζονος τὸν ἐλάττω, καλὸν μέντοι τινὰ καὶ τοῦτον, ᾧ προεντυχόντες, ὁ μὲν πολὺς ἐνσχεθήσεται καὶ τοῦτον ἀσπάσεται, καὶ οὐδ' εἶναι πρεσβύτερον ἄλλον οἰήσεται· ὁ δὲ λαχὼν φύσεως θείας ἐντεῦθεν ἀρθεὶς περινοήσει κἀκεῖνον. ὃν δὲ ὁ θεὸς κινεῖ, τούτῳ καὶ παρ' ἡμῶν ἀνεῴξεται τὰ ἀνάκτορα. οὐδὲ ὁ Μενέλεως ἠγνόησε τὸν ὄντως Πρωτέα· Ἕλλην γὰρ

λισσόμενοι. πολλοὶ μὲν γὰρ ναρθηκοφόροι, παῦροι δέ τε βάκχοι· οὐδ' οὗτοι μέντοι διαρκῶς ἀνέχονται τῆς βακχείας. ἀλλὰ νῦν μὲν ἐν τῷ θεῷ κεῖνται, νῦν δὲ ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ἐν τοῖς σώμασι, καὶ ἴσασιν ὄντες ἄνθρωποι, μικραὶ μερίδες τοῦ κόσμου, καὶ ἔχοντες ἀποκειμένας ζωὰς ἐλάττους, ἃς ὑποπτεύουσι καὶ προκαταλαμβάνουσιν, ὡς μὴ κινοῖντό τε καὶ κατεξανίσταιντο. ἢ τί αὐτοῖς οἱ κάλαθοι βούλονται καὶ τὸ πλεγμάτι' ἄττα μεταχειρίζεσθαι, εἰ μὴ πρῶτον μὲν ἐν τῷ τότε ἦσαν ἄνθρωποι, τοῦτ' ἔστιν ἐπιστροφὴν πρὸς τὰ τῇδε ποιούμενοι; οὐ γὰρ δὴ θεωροῦσί τε ἅμα καὶ σοφίζονται περὶ τὰ πλέγματα· ἔπειτα τὴν σχολὴν ὑφεωρῶντο, ἧς ἡ φύσις ἡμῶν οὐκ ἀνέχεται, πολλὰς ἀρχὰς ἐνδιδοῦσα κινήσεων. ἵν' οὖν μὴ ἄλλο τι δρῷεν, ἀμφὶ ταῦτα ἔχειν νόμον ἐν σφίσι πεποίηνται, καὶ ταύτῃ τὴν φύσιν προτρέπονται. καὶ γὰρ δὴ καὶ ἥδονται τελεσιουργοῦντες, καὶ μᾶλλον, ὅσῳ πλείω τε καὶ καλλίω. δεῖ γὰρ ἡμῶν εἶναί τι καὶ περὶ τὰ τῇδε, μὴ μέντοι τοῦτό γε ἰσχυρόν, ἵνα μὴ πλέον καθέλκῃ καὶ λίαν ἀντιλαμβάνηται. καίτοι τοῦ γε Ἑλληνικοῦ τὸ βάρβαρον ἔνστασιν τηρῆσαι ῥωμαλεώτερον· ᾗ γὰρ ἂν ὁρμήσῃ, σφοδρόν τέ ἐστι καὶ ἀνένδοτον· τὸ δὲ ἀστείως τε ἔχει καὶ ἡμερώτερον κέκραται· ὥστε κἂν θᾶττον ἐκλύοιτο. ἐγὼ δὲ βουλοίμην μὲν ἂν εἶναι τῆς φύσεως ἡμῶν ἀεὶ πρὸς θεωρίαν ἀνατετάσθαι· ἀμηχάνου δὲ ὄντος τε καὶ πεφηνότος, βουλοίμην ἂν ἐν τῷ μέρει μὲν ἔχεσθαι τῶν ἀρίστων, ἐν τῷ μέρει δὲ κατιὼν εἰς τὴν φύσιν ἅπτεσθαί τινος εὐφροσύνης καὶ ἐπαλείφειν εὐθυμίᾳ τὸν βίον· ἐπίσταμαι γὰρ ἄνθρωπος ὢν καὶ οὔτε θεός, ἵνα δὴ καὶ ἀκλινὴς εἴην πρὸς ἅπασαν ἡδονήν, οὔτε θηρίον, ἵνα τὰς σώματος ἡδοίμην ἡδονάς· λείπεται δή τι τῶν ἐν

μέσῳ ζητεῖν. τί δ' ἂν εἴη πρὸ τῆς ἐν λόγοις τε καὶ περὶ λόγους διατριβῆς; τίς ἡδονὴ καθαρωτέρα; τίς ἀπαθεστέρα προσπάθεια; τίς ἧττον ἐν ὕλῃ; τίς μᾶλλον ἀμόλυντος; ταύτῃ δὴ πάλιν τὸν Ἕλληνα τοῦ βαρβάρου πρῶτον ἄγω καὶ σοφώτερον τίθημι, ὅτι κατιέναι δεῆσαν ὁ μὲν ἐκ γειτόνων ἔστη τὴν πρώτην· εἰς ἐπιστήμην γὰρ ἔστη. ἐπιστήμη δὲ νοῦ διέξοδος· κἆτα εἰς λόγον ἦλθεν ἄλλον ἀπ' ἄλλου, δι' ὧν καὶ προῆλθε. τί δ' ἂν εἴη λόγου νῷ συγγενέστερον· τί δὲ πορθμεῖον ἐπὶ νοῦν οἰκειότερον; ὡς ὅπου λόγος, ἐκεῖ καὶ νοῦς· εἰ δὲ μή, πάντως τις εἴδησις ἐν ὑστέροις νόησις οὖσα. καὶ γὰρ ἐνθάδε καλοῦνταί τινες θεωρίαι καὶ θεωρήματα ἔργα ἐλάττονος νοῦ, ῥητορικά τε καὶ ποιητικά, καὶ ἐν φύσει καὶ ἐν μαθήμασιν. ἀλλά τοι πάντα ταῦτα κοσμεῖ τὸ ὄμμα ἐκεῖνο, καὶ ἀφαιρεῖ τὴν λήμην καὶ διεγείρει, κατὰ βραχὺ προσεθίζοντα τοῖς ὁράμασιν, ὥστε θαρρῆσαί ποτε καὶ πρεσβύτερον θέαμα καὶ μὴ ταχὺ σκαρδαμύξαι πρὸς ἥλιον ἀτενίσαντα. οὕτω μὲν ἀνὴρ Ἕλλην καὶ οἷς τρυφᾷ τὴν ἐπιβολὴν γυμνάζει, καὶ ἀπὸ τῆς παιR διᾶς εἰς τὴν πρώτην ὑπόθεσιν ὄφελος ἄρνυται. καὶ γὰρ τὸ κρῖναι καὶ συνθεῖναι λόγον ἢ ποίησιν οὐκ ἔξω νοῦ· καὶ τὸ λέξιν καθῆραί τε καὶ ἀποσμιλεῦσαι, καὶ τὸ κεφάλαιον ἐξευρεῖν τε καὶ τάξαι, καὶ ἑτέρου τάξαντος αὐτὸν ἐπιγνῶναι, πῶς ταῦτα καὶ ἀσπούδαστα παίγνια; οἱ δὲ τὴν ἑτέραν ὁδὸν τὴν ἀξιουμένην ἀδαμαντίνην εἶναι βαδίσαντες· ὑποκείσθω δέ, ὅπερ ἐστίν, ἐνίους αὐτῶν τυγχάνειν τοῦ τέλους· ἀλλ' ἔμοιγε οὐδὲ ὁδὸν δοκοῦσι βεβαδικέναι. πῶς γάρ, ἐν ᾗ μηδεμία φαίνεται κατὰ βραχὺ πρόοδος μηδὲ πρῶτον καὶ δεύτερον μηδὲ τάξις; ἀλλ' ἔοικε γὰρ τὸ κατ' αὐτοὺς πρᾶγμα βακχείᾳ καὶ ἅλματι μανικῷ δή τινι

τειχίζοντες ἅπασαν τὴν πραγματείαν τῆς φύσεως, ἵνα μηδὲν ἐμπόδιον παρέχοιτο ταῖς νοήσεσιν. αὕτη μὲν ἡ διάνοια τῶν πρώτων καταστησαμένων ἑκατέραν φιλοσοφίαν· οἱ δὲ καὶ τὰς ἀρετὰς ἔθεσι μᾶλλον ἢ λόγῳ κρατύνουσι, καὶ τρεῖς αὐτὰς ἥγηνται· φρόνησιν γὰρ οὐ προσίενται, οἵ γε καὶ σωφροσύνην, εἴ γε δὴ σωφροσύνην εἶναι τὸ κατ' αὐτοὺς συγχωρήσομεν. ὡς οὐκ ἔστι γε μὴ οὐκ εἰσιέναι τε καὶ συναιρεῖσθαι τὰς ἀρετὰς διὰ τὴν ἀναγκαίαν ἀντακολούθησιν. ἀλλ' οἴονταί γε δεῖν σωφρονεῖν, οὐ διότι σωφρονητέον εἰδότες, ἀλλ' ἐπίταγμα λαβόντες, ὥσπερ νόμον ἀναίτιον, ὃν ὁ μὲν θεὶς οἶδεν ὅτι τοῦτο δι' ἄλλο, διὰ τὰς νοήσεις, καὶ ὅτι προὔργου πρὸς ἄνο- 50 P
δον, τὸ πρὸς μηδὲν τῶν ἐν ὕλῃ παθαίνεσθαι. οἱ δὲ ἀπέχονται μίξεων, αὐτὸ δι' αὐτὸ τεθαυμακότες καὶ μέγιστον ἄγοντες τὸ σμικρότατον, τὴν παρασκευὴν τέλος ἡγούμενοι. ἡμεῖς δὲ τὰς ἀρετὰς ὥσπερ στοιχεῖα τῆς ὅλης φιλοσοφίας σπουδάζομεν. τὸ μὴ καθαρῷ γὰρ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θεμιτὸν ἢ Πλάτωνος ἀπεδεξάμεθα. ἀρεταὶ δὲ καθαίρουσι, τὸ ἀλλότριον ῥύπτουσαι. ἀλλ' εἰ μὲν ἦν ἡ ψυχὴ τἀγαθόν, ἤρκει καθήρασθαι, καὶ ἦν ἀγαθὸν ἤδη τῷ μόνῃ γενέσθαι· νῦν δὲ οὐ γάρ ἐστιν ἀγαθόν· οὐ γὰρ ἂν ἐγένετο ποτὲ ἐν κακῷ· ἀλλ' ἀγαθοειδής ἐστι καὶ μέση τὴν φύσιν. ῥέψασαν οὖν εἰς τὸ χεῖρον ἐπανήγαγεν ἡ ἀρετὴ καὶ τῆς κηλῖδος ἀπέλυσε καὶ πάλιν μέσην ἐποίησε. δεῖ 29 I
δὴ καὶ προελθεῖν ἐπὶ τἀγαθόν· τοῦτο δὲ ἤδη διὰ λόγου. νοῦς γάρ ἐστι τὸ σύζυγον ὄμμα τῶν νοητῶν. οἷον εἰ τέλος εἴη τὸ πρὸς οὐρανὸν ἰδεῖν, οὐκ ἀπόχρη μὴ κεκυφέναι πρὸς τοὔδαφος, ἀλλὰ δεῖ μετὰ τὴν ἐν μέσῳ στάσιν τῆς ὄψεως ἐπὶ τὰ ἄνω νεῦσαι. καὶ δῆτα τῶν ἀρετῶν ὄναιτο ἄν τις τὸ ἀπηλλάχθαι τῆς ὑλικῆς

προσπαθείας. δεῖ δὲ καὶ ἀναγωγῆς· οὐ γὰρ ἀπόχρη μὴ κακὸν εἶναι, ἀλλὰ δεῖ καὶ θεὸν εἶναι. καὶ ἔοικεν εἶναι τὸ μὲν οἷον ἀπεστράφθαι τὸ σῶμα καὶ ὅσα τοῦ σώματος, τὸ δὲ οἷον ἐπεστράφθαι διὰ νοῦ πρὸς θεόν. ἡμεῖς οὖν τιμῶντες τὰς ἀρετὰς ἴσμεν ἥντιν' ἔχουσι τάξιν, ἣν αἱ τῶν στοιχείων γραμμαὶ πρὸς ἐπιστήμην βιβλίου· πρῶται γάρ εἰσιν ἀνιόντων ἐπὶ τὸν νοῦν. ἀλλ' οὐ τὸ πᾶν ἔχομεν ἔχοντες τὰς ἀρετάς, ἀλλ' ἀφῃρήκαμεν τὸ ἐμπόδιον, καὶ ὧν χωρὶς οὐδὲ ὅσιόν ἐστιν ἐλπίσαι τυχεῖν τοῦ τέλους, τοῦτο τέως παρεσκευάκαμεν. ταύτῃ δὲ οὐκ ἀπογινώσκοντες, ἤδη μέτιμεν αὐτὸ διὰ νοῦ σὺν τάξει παλαιοῖς τε καὶ μακαρίοις ἀνδράσιν ἐξευρημένῃ· καὶ ζητοῦντες οὐκ οἶδα εἴ ποτε ἕλοιμεν· σχολῇ γ' ἂν περιτύχοι τῷ μήτε ἐρασθέντι μήτ' εἰ ζητητέον εἰδότι. καίτοι κάλλιστα ἀπαλλάττουσιν αὐτῶν οἱ μένοντες ἐπὶ τούτου καὶ μηδὲν προσπεριεργαζόμενοι· εἶεν γὰρ ἂν οὐ κακοὶ καθηράμενοι. οἷς δὲ ἐπῆλθε διενέγκαι τοῦ πλήθους κατὰ τύχην μαθοῦσιν ὅτι λόγος ἐστὶ τὸ ἀνθρώπου καλόν, εἶτα παιδείαν μὲν ἅπασαν ἠτιμάκασιν, ὑφ' ἧς ὁ νοῦς ἀναρρώννυται, κινοῦνται δὲ παρ' ἑαυτῶν ἀτόπους κινήσεις, καὶ ἀποσεμνύνονται μὲν πρὸς φιλοσοφίαν, ὅ,τι δ' ἂν εἰς αὐτοὺς ἐμπέσῃ παράκουσμα, τοῦτο ταῖς παρ' αὐτῶν προσθήκαις πονηρὸν ἀπέδωκαν καὶ κακόηθες, τυφλὰ γεννήματα, νοῦ μὲν οὐκ ἄξιον εἰπεῖν, ἀλλ' οὐδὲ διανοίας, δόξης δὲ ἀτόπου καὶ φαντασίας ἡμαρτημένης ἐκφέροντες· τούτους ἂν ἴδοις γελοίως διακειμένους, μᾶλλον δὲ λίαν ἐλεεινῶς· ἄξιον γὰρ ἀνθρώπους ὄντας ἐπ' ἀνθρώπων συμφοραῖς μὴ γελᾶν, ἀλλ' ὀλοφύρεσθαι. φεῦ τῶν λόγων, φεῦ τῶν δογμάτων. εἰ γὰρ ἐπέλθοι φιλοσοφεῖν τοῖς κριοῖς,

οὐκ οἶδα ἅττ' ἂν ἀντὶ τούτων πρεσβεύσειαν. ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς εἴπωμεν· ἄξιον γάρ· ὦ τολμηρότατοι πάντων, εἰ μὲν ἠπιστάμεθα ὑμᾶς εὐμοιρήσαντας ἐκείνην τῆς ψυχῆς τὴν ἀξίαν, ἣν Ἀμοῦς, ἣν Ζωροάστρης, ἣν Ἑρμῆς, ἣν Ἀντώνιος, οὐκ ἂν ἠξιοῦμεν φρενοῦν οὐδὲ διὰ μαθήσεως ἄγειν, νοῦ μέγεθος ἔχοντας, ᾧ προτάσεις εἰσὶ καὶ τὰ συμπεράσματα· ἀλλὰ κἂν ἐντυχεῖν ποτε τῷ τοιούτῳ γένοιτο, σεβοίμεθά τε ἂν αὐτὸν καὶ ἀξοίμεθα· ὑμᾶς δὲ ὁρῶμεν τῆς κοινῆς φύσεως ὄντας ἥττονας καὶ οὐ μᾶλλον ἀγχίνους ἢ παχεῖς. ὑμᾶς οὖν ἀξιοῦμεν καὶ νουθετεῖν, ἐν κοινῷ τιθέντες ὅ,τι ἂν ἄριστον ὑμῖν ἐξευρίσκωμεν. ἢ τοίνυν ἐπὶ τῶν πρώτων ὑποθέσεων μένετε· παρέδοσαν γὰρ αὐτὰς ἄνδρες ἀγχίσποροι τοῦ θεοῦ· καὶ οὕτως ἂν εἴητε κατὰ Πλάτωνα μέσως ἔχοντες, οὐκέτι μὲν ἀμαθεῖς, οὔπω δέ γε σοφοί, δόξαν ὀρθὴν πρεσβεύοντες, δίχα λόγου καὶ ἀποδείξεως. τό τε γὰρ ἀληθὲς οὐχ ὅσιον ἀμαθὲς οἴεσθαι, καὶ τὸ ἄλογον εἶναι σοφὸν οὐδεὶς ἐπιτρέψει λόγος. ταύτην ἀγαπῶντες τὴν τάξιν μετρίως ἂν εἴητε πεπραγότες, καὶ ἀναίτιοι μὲν παρὰ θεῶν, ἀναίτιοι δὲ καὶ παρὰ ἀνθρώπων· ἀλλὰ κἂν ἐπαίνου δικαίου τυγχάνοιτε· δήμου γὰρ ἀνδρὶ καὶ τὸ ὅτι αὔταρκες. εἰ δὲ μὴ κατὰ χώραν μένοιτε, ἀλλ' ἔτι ὀρέξεσθε τοῦ πρόσω καὶ τὸ διότι 52 πολυπραγμονήσετε, καλῶς μὲν ἂν ποιοῖτε σοφίας ἐρῶντες, ἱεροῦ χρήματος, ἀλλὰ μὴ ἐφ' ἑαυτῶν ποιεῖσθε τὴν θήραν. ἀγύμναστοι γάρ ἐστε, καὶ κίνδυνος εἰς ἄβυσσόν τινα φλυαρίας ἐμπεσοῦσι διαφθαρῆναι· ὃ καὶ Σωκράτης ἐφοβήθη παθεῖν, καὶ τὸ 31 πάθος οὐκ ἀπεκρύψατο φίλους ἄνδρας, Παρμενίδην καὶ Ζήνωνα. καίτοι Σωκράτης ἐκεῖνος ἦν· ὑμεῖς δὲ οἵπερ ἐστέ· δεινὴ δὲ ὅμως ἡ τόλμα δόγμασιν ἀπορ-

τοις ἀξιούντων ἐνάλλεσθαι, καὶ ταῦτα ἐν λέξεσι οδίτισιν. ὁ μὲν οὖν Κάδμου σπόρος αὐθημερὸν λίτας, φησίν, ἀνεδίδου σπαρτούς· σπαρτοὺς δὲ λόγους οὐδείς πω μῦθος ἐτερατεύσατο. οὐ γάρ ιν ἡ ἀλήθεια πρᾶγμα ἐκκείμενον οὐδὲ καταβεβλημον οὐδὲ θήρᾳ ληπτόν. τί οὖν; ἐνταῦθα καλείω φιλοσοφία σύμμαχος καὶ παρασκευαζέσθων ἀνμενοι πάσης ἐκείνης τῆς διεξόδου, μῆκος ἐχούσης ρίον, παιδευόμενοι καὶ προπαιδευόμενοι. δεῖ γάρ πρῶτον ἀποδῦναι τὴν ἀγροικίαν, καὶ τὰ μικρὰ πτεῦσαι πρὸ τῶν μειζόνων, καὶ χορεῦσαι πρὶν δουχῆσαι, καὶ δᾳδουχῆσαι πρὶν ἱεροφαντῆσαι. ιουν ἐθελήσετε πόνων ἐπὶ πόνοις ἀνέχεσθαι; ἀλλ' δὲ τὰ μεγάλα ἀκονιτὶ παραγίνεται. καίτοι γε εἰ ν ὥρᾳ τοῦ πράγματος ἥψασθε, καὶ ἡδονῆς ἄν τι ἔργῳ προσῆν, ἧς οἱ προελθόντες ἀντιλαμβάνον· ὑμεῖς δὲ ὀψιμαθίαν αἰσχύνεσθε· ἀλλ' οὔτοι ἶτο αἰσχρόν, ἡ δὲ ἀμαθία καὶ μάλα αἰσχρόν, ἐν κείμενοι τῆς μὲν ἁπλῆς οὐκ ἀνέχεσθε· πάλιν) ἂν εἴητε μετρίως διακείμενοι, οὔτε εἰδότες τε εἰδέναι προσποιούμενοι, τοῦτ' ἔστιν ἐξ ἡμιας εἰδότες· αὐτὸ γὰρ ἂν τοῦτο ἠπίστασθε, τὸ μηὸς ὑμῖν ἐπιστήμην παρεῖναι· τὴν δὲ διπλῆν νοιαν ἐφ' ἑαυτοὺς μεγαλοπρεπῶς ἕλκετε. φροιατος γὰρ ἀντὶ φρονήσεως ὑποπλησθέντες, καὶ ἰν μαθεῖν διδάσκειν ἐπιβαλλόμενοι, πάλιν ἐρῶ, ῦ τῶν λόγων, φεῦ τῶν δογμάτων, οἷα καὶ τίκτεπαρ' ὑμῶν τέρατα ἀτεχνῶς διεσπασμένα καὶ ποιέφαλα, οἷά φασιν ἐπαναστῆναί ποτε τοῖς θεοῖς. ταῦτα τί ἂν εἴποι τις ἢ σπαράττειν ἅπαν τὸ θεῖον ς ἀτόποις ὑπονοίαις περὶ αὐτοῦ; οὐκ ἂν εἴ γε τὸν ώτην καλῶς ἐτηρήσατε, ἀλλ' ἦν ἐκεῖ τὸ κατορθοῦν

ἐν τῷ μετρίῳ. ὁ Ἴκαρος, ἐπειδὴ τοῖν ποδοῖν ἀπηξίου 32 R
κεχρῆσθαι, ταχὺ μάλα καὶ ἀέρος καὶ γῆς ἀπετύγχανεν, ὧν τῆς μὲν ὑπερεῖδε, τοῦ δὲ οὐκ ἐφίκετο. ταῦτα οὐ πρὸς τοὺς ἐκ τῆς ἑτέρας ἀγωγῆς μᾶλλον ἢ καὶ πρὸς τοὺς παρ' ἡμῖν σὺν ἀλογίᾳ μεγαλοφώνους, οἳ καὶ παρέσχον ἀφορμὴν τῷ λόγῳ, βοηθῆσαι τοῖς προπαιδεύμασιν· ὧν τί ἂν τις καὶ δοίη ἀνθρώπων ἀλαζόνων καὶ ἀνοήτων; πολλοῦ μεντἂν εἶεν τρεῖς τοὐβολοῦ· ἐγὼ δὲ χάριν οἶδα καὶ ποιηταῖς δεξιοῖς καὶ ῥήτορσιν ἀγαθοῖς, καὶ ὅστις ἱστορίαν τινὰ κατεβάλετο λόγου ἀξίως, καὶ ἁπαξαπλῶς οὐδένα τῶν συνεισενεγκόντων εἰς κοινὸν τοῖς Ἕλλησιν ὅ τις καὶ εἶχεν ἀγαθὸν ἀγέραστον εἶναι βούλομαι, ὅτι παῖδάς τε παραλαβόντες ἡμᾶς ἐτιθηνήσαντο καὶ ἀσθενεῖς ὄντας ἔτι τὴν γνώμην ἐνοσοκόμησαν, τοῖς ὠφελίμοις ἐγκαταμιγνύντες ἡδύσματα. ἄκρατα γὰρ οὐδεὶς ἂν ταῦτα παρεδέξατο διά τε στυφότητα καὶ τὴν τότε τῶν αἰσθήσεων ἁπαλότητα· κᾆθ' οὕτω ῥώσαντες καὶ παραπέμψαντες ἄλλος δι' ἄλλου ταῖς ἐπιστήμαις παρέδοσαν· αἳ δὲ παρεσκεύασαν οἵους εἶναι τῶν ἄκρων ἐπορέξασθαι. ἐκεῖ τε γενομένων ὅταν αἴσθωνται τὰς ψυχὰς ῥαινομένας ἱδρῶτι καὶ τὴν φύσιν ἡμῶν ἀπαγορεύουσαν, αὖθις ἀνεκαλέσαντο πρᾴως· καὶ ἡ Καλλιόπη παραλαβοῦσα ἥκοντας αὐχμοῦ πλέως, ἀνέπαυσέ τε εἰς ἀνθεινοὺς ἀγαγοῦσα λειμῶνας, ὡς μὴ διακναισθῆναι τῷ πόνῳ, καὶ πανδαισίαν παρέθηκεν Ἀττικῶν καταγλωττισμάτων καὶ καρυκείας ποιητικῆς· ὑφ' ὧν τὴν μὲν πρώτην διέχεεν, ἔπειτα ἐμυώπισε λαθοῦσα, καὶ κατὰ μικρόν πως ἐπέστρεψε· τελευτῶσα δὲ ἐπὶ τὸν αὖθις ἀγῶνα ἐγύμνασε, καὶ ὅστις δὲ οὐ προτέλειον ἡγεῖται τὰς Μούσας, ἀλλὰ τὸ κράτος αὐτὸ τῆς σοφίας ἐν ταύταις εἶναι, καὶ οὐδ' εἴ τι

περιττὸν αἰνίττονταί ποτε καὶ παραδηλοῦσι, συνιέναι βούλεται, τὸ δὲ ἐκκείμενον αὐτῶν κάλλος ἠγάσθη καὶ εἰς αὐτὸ κέχηνε καὶ ὑπὸ τούτου κατέχεται, οὐδὲ οὗτος μέντοι δεινὸν οὐδὲν εἴργασται, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἀγαθά γε αὐτῷ γένοιτο, μουσικῷ τε ἀνδρὶ καὶ χαρίεντι. καὶ γὰρ εἰ μὴ τεθήπαμεν τοὺς κύκνους, ὥσπερ τοὺς ἀετοὺς αἰρομένους ὕψου καὶ ὑπὲρ πᾶν τὸ ὁρώμενον, ἀλλὰ γανύμεθά γε καὶ ὁρῶντες αὐτοὺς καὶ ἀκούοντες τῆς ᾠδῆς· καὶ ἐμοῦ γε ἕνεκα μηδείς ποτε κύκνων τὸ ἔσχατον ᾄσειεν. εἰ δὲ βασίλειοί τέ εἰσιν ἐκεῖνοι καὶ διαιτῶνται παρὰ τὰ Διὸς σκῆπτρα, καὶ τούτους εἴληχέ τις θεῶν ἐκ Διὸς γεγονὼς καὶ οὐκ ἀπαξιοῦνται τοῦ τρίποδος. ἀετὸν δὲ ἅμα καὶ κύκνον γενέσθαι καὶ τὰ ἀμφοῖν ἔχειν πλεονεκτήματα ὄρνισι μὲν ἡ φύσις οὐ συνεχώρησεν· ἀνθρώπῳ δὲ ἔδωκεν ὁ θεός, ὅτῳ καὶ ἔδωκε, γλώττης τε εὖ ἥκειν καὶ φιλοσοφίας ἐπήβολον εἶναι. ἠγώνισταί γε πρὸς τοὺς ἀμούσους ὑπὲρ Μουσῶν, οἳ κακοήθως ἀποδιδράσκουσι τὸν ἔλεγχον τῆς ἀμαθίας τῷ καταφεύγειν ἐπὶ τὴν λοιδορίαν ὧν ἠγνοήκασιν. εἰ δή τι καὶ σπουδαιότερον εἴρηται παρὰ τὴν πρώτην ὑπόσχεσιν, τί μὲν ἂν γένοιτο καὶ σπουδαῖον παιζόντων. οὐ μὴν ἔστι τι ποιεῖν μὴ ἀπὸ πάσης τῆς ἕξεως· ἀλλ' εἰ τῷ πλέονι παίζομεν, οὐ τοῦ παντὸς ἁμαρτάνομεν. παιδιᾷ γὰρ παρεμβαλλόμεθα, ἐνδοθείσῃ μὲν ἀπὸ τοῦ δεῖν εὑρέσθαι τινὰ παρ' ἐμοῦ μαρτυρίαν τὸν Δίωνα, ἵνα μοι γένοιτο καὶ τῆς φιλίας αὐτοῦ κληρονόμος ὁ παῖς ὁ μοιρίδιος· δραμούσῃ δὲ ἐπὶ πολλὰ καὶ δρόμους παντοίους· ἀόριστοι γὰρ αἱ τῶν παιζόντων ὁρμαί. τοιοῦτόν ἐστιν ἀγρὸς καὶ ἐλευθερία καὶ τὸ μὴ πρὸς ὕδωρ εἰρησομένους γράφειν τοὺς λόγους, ὡς εἶδον ἐγὼ δικαστὴν ἐφέτην μετροῦντα τὸν χρόνον

τοῖς ἀγορεύουσιν· αὐτὸς μέντοι τοῦ προσμεμετρημένου τὸ μέν τι κατεδάρθανε, τὸ δὲ μάτην ἐγρηγόρει, καὶ ἀπῆν ὡς πορρωτάτω τοῦ πράγματος· ἀλλ' οὐδὲν 34 R ἧττον ὁ ῥήτωρ ἠγόρευεν, ὡς ὑπ' ἀνάγκης σιωπησόμενος αὐτίκα· ἐμὲ δὲ ἀφίησι καὶ οὐ στενοχωρεῖ προθεσμία τῷ μήτε πρὸς οὕτως ἄτοπον παρασκευάζεσθαι δικαστήν, ἀλλὰ μηδὲ μέλλειν εἰς δικαστήριον ἀγνωμονέστερον εἰσιέναι τὸ θέατρον, θυροκοπήσαντα καὶ ἐπαγγείλαντα τοῖς ἐν ἄστει μειρακίοις ἀκρόαμα ἐπιδέξιον, ὡς σχέτλιά γε τῶν δεικνύντων ἐν τοῖς θεάτροις τοὺς λόγους. ὃν γὰρ δεῖ τοσούτοις ἀρέσκειν 55 P ἀνομοίως διακειμένοις, πῶς οὐκ ἀνεφίκτων ἐρᾷ; οὗτος οὖν ἐστιν ὁ δημολόγος ἀτεχνῶς, ὁ δοῦλος ὁ δημόσιος, ὁ πᾶσιν ἐκκείμενος, ὃν ἔξεστι τῷ βουλομένῳ διαθεῖναι κακῶς. κἂν γελάσῃ τις, ὁ σοφιστὴς τέθνηκε, καὶ τὸν σκυθρωπὸν ὑποπτεύει. σοφιστὴς γάρ ἐστι, κἂν ὁτιοῦν γένος λόγων προστήσηται, δόξαν ἀντ' ἀληθείας ἐρανιζόμενος. λυπεῖ δὲ αὐτὸν καὶ ὁ πάνυ προσέχων τὸν νοῦν, ὡς λαβὴν θηρώμενος, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ὁ περιδινῶν ἁπανταχόσε τὴν κεφαλήν, ὡς οὐκ ἀξιῶν ἀκοῆς τὰ δεικνύμενα. καίτοι γε οὐκ ἐν δίκῃ πικρῶν τυγχάνει τῶν δεσποτῶν, ὅστις πολλὰς μὲν νύκτας ἀΰπνους ἀνέτλη, πολλὰς δὲ ἡμέρας παρετάθη, καὶ μικροῦ δεῖν ἀπεστάλαξε τὴν ψυχὴν ὑπό τε λιμοῦ καὶ φροντίδων, ἵν' ἀγαθόν τι συλλέξηται· καὶ ἥκει φέρων ἄκουσμα χαρίεν τε καὶ ἡδὺ τοῖς ἀγερώχοις αὐτοῦ παιδικοῖς, δι' οὓς ἔχει μὲν πονήρως, σκήπτεται δὲ ὑγιαίνειν. ὁ δὲ καὶ ἐλούσατο πρὸ τῆς κυρίας, καὶ εἰς αὐτὴν ἀπήντησεν, ἐσθῆτι καὶ σχήματι σοβαρός, ἵνα καὶ θέαμα καλὸν ᾖ, καὶ προσγελᾷ τῷ θεάτρῳ καὶ χαίρει δῆθεν· ἡ δὲ ψυχὴ κατατείνεται, ἐπειδὴ καὶ τραγακάνθης ἐδήδοκεν, ἵνα τορόν τε

καὶ εὔηχες φθέγξηται. τοῦτο μὲν οὖν οὐδ' ἂν ὁ σεμνότατος αὐτῶν προσποιήσαιτο, μὴ οὐ πάνυ μέλειν αὐτῷ καὶ πεπραγματεῦσθαι τὰ περὶ τὴν φωνήν, ὅς γε καὶ μεταξὺ τῆς ἐπιδείξεως ἐστράφη, καὶ τὸ ληκύθιον ᾔτησε, καὶ ὁ μὲν ἀκόλουθος ὤρεξεν· ἐκ πολλοῦ γὰρ καὶ παρεσκεύασεν· ὁ δὲ ἀπορροφεῖ τε καὶ ἀνακογχυλίζει, τοῦ νεαρῶς ἐπιτίθεσθαι τοῖς μέλεσι· τυγχάνει δὲ οὐδ' ὣς ἀκροατῶν ἵλεων ὁ δύστηνος ἄνθρωπος· ἀλλὰ βούλοιντο μὲν ἂν αὐτὸν ἐξᾷσαι· γελῷεν γὰρ ἄν· βούλοιντο δ' ἂν καὶ διάραντα μόνον, ὥσπερ ἀνδριάντα, τὸ στόμα καὶ τὴν χεῖρα ἔπειτα ἀφωνότερον ἀνδριάντος γενέσθαι· ἀπαλλαγεῖεν γὰρ ἂν πάλαι δεόμενοι. ἐγὼ δὲ ἐπ' ἐμαυτοῦ γὰρ ᾄδω καὶ ταῖσδε ταῖς κυπαρίττοις προσᾴδω, ὕδωρ δὲ τουτὶ θεῖ διᾷττον δρόμον οὐ μεμετρημένον οὐδὲ πρὸς κλεψύδραν ταμιευόμενον, ὅ τις ἂν καὶ ὑπηρέτης μειαγωγήσῃ δημόσιος. ἀλλ' ἐγὼ μὲν εἰ μήπω παύομαι, ἀλλ' αὐτίκα πεπαύσομαι· εἰ δὲ μή, καὶ μετὰ πλεῖστον· οὐ μὲν δὴ καὶ εἰς νύκτα γε ᾄσομαι· τὸ δὲ καὶ πεπαυμένου ῥεῖ, καὶ ῥυήσεται καὶ νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ εἰς νέωτα καὶ ἀεί. τί οὖν με δεῖ προθεσμίᾳ δουλεύειν, ἐξὸν ἐμφορεῖσθαι τῆς αὐτονομίας, καὶ περιάγειν τοὺς λόγους, ᾗ μοι δοκοῦσιν ἀκτέοι, οὐ κρινομένῳ πρὸς ὀλιγωρίαν ἀκροατῶν, ἀλλ' ἐμαυτὸν ἔχοντι μέτρον; ἐμοὶ γὰρ δὴ ταύτην ἔδωκε τὴν μοῖραν ὁ θεός, ἀδέσποτον εἶναι καὶ ἄφετον, ὃς οὐδὲ τρεῖς οὐδὲ δύο περιεποιησάμην ἐμαυτοῦ μαθητὰς εἶναι, δι' οὓς ἂν ἐδέησεν εἰς ἀποδεδειγμένον χωρίον φοιτᾶν καὶ περὶ συγκειμένων πρὸς αὐτοὺς διαλέγεσθαι. ἠπιστάμην γὰρ πολὺ τῆς ἐλευθερίας ὑποτεμούμενος, εἰ πρῶτον μὲν ἀνάγκην ἔξω βιβλίον ἐξονυχίζειν, ὑφ' οὗ γίνεται τὸ κατὰ μνήμην ἐνεργεῖν,

τὴν δὲ ἐπιβολὴν ἀγύμναστον εἶναι καὶ ἄγονον, ἣν δεῖ κριτὴν εἶναι βιβλίων· ἐπειδὴ κατὰ τοῦτο ὁ φιλόσοφος μᾶλλον· ἐκεῖνο δὲ ἀποδεδόσθω γραμματικοῖς. εἶεν δ' ἂν καὶ φιλοσόφων βιβλίων γραμματικοί τινες ἀποδεδειγμένοι, τὰς συλλαβὰς εὖ μάλα συγκρίνοντές τε καὶ διακρίνοντες, οἰκεῖον δὲ οὐδὲν οὐδέποτε μαιευσόμενοι· ὅ,τι δὲ καὶ τέκοιεν, ὑπὸ θράσους τυφλὸν 36 B *καὶ ἀνεμιαῖον. οὐ γὰρ ἐκθάλπει τὸν εἴσω λόγον, ὅτῳ καθ' ἡμέραν ἐμεῖν ἀνάγκη· τό τε σπουδῇ σχεδιάζειν ἐν μὴ δέοντι τῇ σπουδῇ χρώμενον ἐξίτηλον αὐτὴν ἀποφαίνει. φύονται μὲν γὰρ ἐπὶ λόγοις ὠδῖνες ψυχῶν, ὥσπερ ἐπὶ τόκοις σωμάτων· ὅστις δὲ ἀώροις αὐταῖς συνεθίζεται, καὶ τὰ λοιπὰ πέπονθε παραπλήσια τοῖς ἐπὶ τῶν σωμάτων συμβαίνουσιν· ὀλισθοῦσα δὲ ἕξις εἰς τὸ ἀμβλίσκειν οὐδὲν ἂν ὠδινήσειεν ἀρτιμελὲς καὶ βιώσιμον. ἐντεῦθεν ὁ πρόχειρος εἰς δῆμον εἰπεῖν ἀδύνατος ἐπιστῆσαι, καὶ σκέμμα παραλαβών, ὥσπερ ἀνδριάντα ξέσας, εἰς τὸ ἀκριβὲς ἀπεργάζεσθαι. ἅμα δὲ οὐδὲ μακάριον φημὴν εὐθύνας ὑπέχειν καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀκροαταῖς καὶ ὑπὲρ αὐτῶν τῶν ἀκροατῶν, ὑπὲρ μὲν αὐτῶν τοῖς προσήκουσιν, ὑπὲρ δὲ τῶν ὁσημέραι λόγων αὐτοῖς. βούλοιτο γὰρ ἂν ὁ διδάσκαλος ἀνὴρ εὐδοκιμεῖν ἐν τοῖς μαθηταῖς καὶ θορυβεῖν ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ τὰ παιδάρια. οὐκοῦν* 37 B *ἄλλο τοῦτο θέατρον παρὰ πολὺ δυστυχέστερον· νυνὶ δὲ ὁπόσοις τε βούλομαι καὶ ὁπόσα καὶ περὶ ὧν καὶ ὁπηνίκα καὶ ὅπου, τοσαῦτα καὶ οὕτω σύνειμι· καὶ ὁ μέν τις ὤνησε συγγενόμενος, ὁ δὲ αὐτὸς ὤνατο. βουλοίμην δ' ἂν ἐγὼ τῶν ἀγαθόν τι λεγόντων ἀκούειν μᾶλλον ἢ λέγειν αὐτός. τῷ παντὶ γὰρ εὐτυχέστερον ἀμείνοσιν ἐντυγχάνειν ἢ χείροσιν. ἀλλ' ὅ γε τοῦ διδασκάλου βίος. λόγου δὲ ἐξηρήσθων, εἴ τις εἷς ἢ*

δύο φύσει τῶν ἐν τῷ πράγματι χαλεπῶν γεγόνασι διαφέροντες. γένοιτο γὰρ ἂν κἀκεῖνο καὶ καθ' ἕκαστον ἐπιτήδευμα φανῆναί τινας ἀμείνους ἢ ὡς ἁλῶναι τοῖς προσπεφυκόσιν αὐτῷ καὶ παραβλαστάνουσι πάθεσιν· ἐπεὶ ὅ γε διδάσκαλος, ἐπειδὰν ἐξαρτήσηται τοὺς θαυμασομένους, οὐδενὸς οὐδὲν ἀποδέξεται λέγοντος, ἢ κίνδυνος καταφρονηθῆναι καὶ περιιδεῖν ἀφιπτάμενα τὰ μειράκια. εἰ γὰρ οὐ διοίσεται, τὴν ὑπόθεσιν ἔφθειρε· δεῖ δὲ αὐτὸν τηρεῖσθαι διδάσκαλον. εἱμαρμένη τοίνυν ἀνδρὸς διδασκάλου καὶ φθονερὸν αὐτὸν εἶναι, τὸ μέγιστόν τε καὶ ὑλικώτατον τῶν παθῶν. καὶ ἀπεύξεται μὲν μηδένα γενέσθαι σοφὸν ἐν πόλει· γενομένου δὲ λυμανεῖται τὴν δόξαν, ἵνα μόνος ἀποβλέποιτο. καθεδεῖται δὲ ὥσπερ κεράμιον ἐπιχειλὲς τῆς σοφίας καὶ οὐκ ἂν ἔτι χωρῆσαν. οὔκουν ἀγαθόν γέ τι χωρεῖ, τελχὶς καὶ βάσκανος ὤν. πῶς οὖν ἄν τις κάκιον ἀπαλλάξειεν ἀνδρός, ὅτῳ μὴ ἔξεστι γενέσθαι βελτίονι; Σωκράτης δὲ καὶ Προδίκῳ παρεῖχεν ἑαυτὸν ὠφελεῖν, εἴ τι δύναιτο, καὶ Ἱππίᾳ συνεχώρει τι λέγειν, καὶ ὡς Πρωταγόραν ἐβάδιζε, καὶ συνίστη τοὺς πλουσιωτάτους τῶν νέων τῷ τοιῷδε φύλῳ τῶν σοφιστῶν. οὐ γὰρ ἐποιεῖτο σοφὸς εἶναι Σωκράτης· ἦν γὰρ σοφός· καὶ τοῖς μειρακίοις ἐξῆν, εἰ προσεῖχον τὸν νοῦν, μὴ ἀγνοεῖν ὅστις μὲν ὁ διδάσκων Πρωταγόρας, ὅστις δὲ ὁ μανθάνων Σωκράτης. ἀλλὰ καὶ Γλαύκων, ἀλλὰ καὶ Κριτίας ἐκ τῆς ὁμοίας αὐτῷ διελέγοντο, καὶ οὐδὲ Σίμων ὁ σκυτεὺς πάνυ τι συγχωρεῖν ἠξίου Σωκράτει, ἀλλ' ἐπράττετο λόγον ἑκάστου λόγου· Κλειτοφῶν δὲ καὶ ἐλοιδόρησεν αὐτὸν ἐν Λυσίου τοῦ σοφιστοῦ καὶ τὴν Θρασυμάχου συνουσίαν προυτίμησε. Σωκράτης δὲ οὐδὲ πρὸς τοῦτο παρώξυντο, ἀλλὰ καὶ τοῦτο Κλειτοφῶν κακῶς

οἴεται. ἦρκει δὲ αὐτῷ καὶ Φαῖδρος περιτυχών, καὶ εἵπετο Φαίδρῳ Σωκράτης πρὸ ἄστεως ἡγουμένῳ, καὶ ἠνέσχετο φορτικοῦ λόγου καὶ ἀντεξήγαγεν αὐτῷ λόγον ἕτερον, ἵνα Φαίδρῳ χαρίσηται. οὕτως εὔκολος ἦν, καὶ οὐκ ἀπεσεμνύνετο πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. αὐτὴ μὲν γὰρ ἡ Ξανθίππη, φεῦ τῆς ὀλιγωρίας, ὡς ἐχρῆτο Σωκράτει. ἀλλ' οὐδὲν ἐκώλυε Σωκράτην εὐθυμεῖσθαι καὶ καταφρονούμενον· οὐδ' ἐμὲ τοίνυν οὐδ' ἄλλον οὐδένα ἄνθρωπον, ὅστις οὐχ ὑπέθηκεν ἑαυτὸν τῷ παντοδαπῷ θηρίῳ τῇ δόξῃ, ἀλλ' ἑαυτῷ ἀρέσκει καὶ τῷ θεῷ, τοῖς δὲ ἀνθρώποις ἀνθρωπίνως συνεῖναι καὶ βούλεται καὶ ἐπίσταται· ἐπεί τοι Σωκράτης καὶ τὸν ἀτοπώτερον τῶν λόγων διατιθέμενος, τὸν ἐπὶ διαβολῇ τῶν ἐρωτικῶν, δύναται μεθαρμόσασθαι τὴν ἀληθεστέραν, καὶ αὐτίκα γε μεθαρμόσεται, καὶ τὸ Διὸς ἅρμα ὑμνήσει καὶ τὰς ἱε- 38 R ρὰς διφρείας τῶν ἕνδεκα θεῶν. μένει γὰρ Ἑστία ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη· ὑμνεῖ δὲ καὶ ψυχὰς ὀπαδοὺς θεῶν καὶ τὸν ἀγῶνα ὃν ἔχουσιν ὑπερκῦψαι τῶν οὐρανοῦ νώτων. ἐκεῖ που καὶ τὸν παρακεκινδυνευμένον λόγον, τὸ πεδίον ἐξηγεῖσθαι τολμᾷ τὸ ἐπέκεινα τῶν ταύτῃ παρὰ τὴν αὐτὴν πλάτανον, παρ' ἣν ἐρρητόρευσε καὶ τῷ σοφιστῇ Λυσίᾳ προσεγυμνάσατο· καὶ πρὸς τὸν αὐτὸν μέντοι παῖδα, οὔτοι λέγω τὸν Φαῖδρον· νεανίας γὰρ οὗτος καὶ ἀνὴρ ἤδη· ἀλλ' ὑπόκειται μειράκιον αὐτῷ καλὸν καὶ ἐν ὥρᾳ· καὶ τοῦτο πείθει καὶ μεταπείθει τὰ περὶ ἔρωτος καὶ πρὸς αὐτὸ παίζει τε καὶ σπουδάζει. τί οὖν εἰ κἀγὼ πρὸς τὸν ἐμαυτοῦ παῖδα, ὃν ὑπέσχετο μὲν εἰς νέωτα ὁ θεός, ἐμοὶ δὲ πάρεστιν ὁ παῖς ἤδη, πρὸς τοῦτον οὖν ἀξιῶ παίζειν τε καὶ σπουδάζειν· ἐπεί τοι καὶ αὐτὸν ἀμφότερα ἀγαθὸν γενέσθαι βούλομαι,

μύθων τε ῥητῆρ' ἔμεναι γνωστῆρά τε ὄντων.

καὶ μὴ καταφρονεῖν Σωκράτους, ὃς οὐκ ἀπηξίου καὶ τοὺς δημοσίᾳ θαπτομένους δύνασθαι λόγῳ κοσμεῖν. καίτοι καὶ τοῦτο μεῖζον ἢ καθ' ἑαυτὸν ᾤετο. προσένεμε γὰρ Ἀσπασίᾳ τὴν δύναμιν ταύτην, ᾗ προσεφοίτα χάριν τοῦ τὰ ἐρωτικὰ παιδευθῆναι. εἰ δὲ τὰ κατὰ Ἀσπασίαν τε καὶ Σωκράτην ἐρωτικὰ ἐννενόηκας, οὐκ ἀπιστήσεις ὅτι φιλοσοφία τὰς τελεωτάτας ἐποπτεύσασα τελετὰς ἁπανταχοῦ τὸ καλὸν ἐπιγνώσεται καὶ ἀσπάσεται καὶ ῥητορικὴν ἐπαινέσεται καὶ ἀσπασίως καὶ ποιητικῆς ἀνθέξεται. ταύτην μὲν γὰρ ἄντικρυς εἰργάσατο καὶ Σωκράτης, οὐχ ὁ παῖς, οὐδ' ὁ νέος Σωκράτης, ἀλλ' ὁ μετὰ τὴν Ἡλιαίαν ἤδη δίαιταν ἔχων ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ, ὁπηνίκα παίζειν ἥκιστα καιρὸς ἦν τηλικῷδε ὄντι, καὶ ἐν τοιούτοις, οὔπω λέγω δεινοῖς· τί γὰρ καὶ δεινὸν Σωκράτει; ἀλλ' οὐδὲ μέντοι παίζειν ἀξίοις· ὁ δὲ τῷ θεῷ φησὶ πείθεσθαι. καὶ μὴ ἀπιστῶμεν· ᾠκειοῦτο γὰρ αὐτὸν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἔργου. ἢ οὐ ποιητής ἐστιν ὁ τὸ χρηστήριον ἔχων τὸ Πυθοῖ καὶ νὴ Δία τὸ ἐν Βραγχίδαις; οὗτος μέντοι μετεποιήθη καὶ τῆς Ὁμήρου ποιήσεως ὡς αὐτῷ προσηκούσης·

ἤειδον μὲν ἐγών, ὁ δ' ἀπέγραφε θεῖος Ὅμηρος.

λελήθασιν οὖν ὑπὸ σοφίας οἱ στασιῶται τῆς ἀγλωττίας οὗτοι καὶ τὸν Ἀπόλλω δεύτερον ἄγοντες ἑαυτῶν μετ' Ἀσπασίας τε καὶ Σωκράτους. ἡμεῖς δὲ ἐπὶ πάντας λόγους παρακαλῶμεν τὸν παῖδα καὶ συνευξώμεθα αὐτῷ μὴ πρὶν ἀμωσγέπως ἐμφορηθῆναι ῥητορικῆς καὶ ποιήσεως καὶ δύνασθαι νοῦν τε ἔχειν καὶ δι' αὐτῶν ἀμύνειν αὐταῖς, ἐντυχεῖν ἀνδρὶ θράσος ἔχοντι καὶ ἐπανισταμένῳ ταῖς Μούσαις. τί γὰρ ἂν καὶ χρήσαιο τοῖς κτήμασι τοῖς πατρῴοις; τοὺς μὲν γὰρ

ἀγροὺς ἐλάττους ἐποίησα, καὶ συχνοί μοι τῶν οἰκετῶν ἰσοπολῖται γεγόνασι· χρυσίον δὲ οὔτε ἐν φαλάροις ἔχω γυναικῶν οὔτε ἐν νομίσμασιν· ὅ,τι γὰρ καὶ ἦν, ἅπαν αὐτὸ ὥσπερ Περικλῆς εἰς τὸ δέον ἀνάλωσα· τὰ βιβλία δὲ πολλαπλάσια τῶν ἀπολειφθέντων ἀπέδειξα. τούτοις οὖν ἅπασι δέον σε δύνασθαι χρῆσθαι. εἰ δὲ ὅτι σοι μὴ διώρθωσα τὰ Δίωνος γράμματα, δι' ὃν καὶ προῆλθεν ἐπὶ τοσόνδε ὁ λόγος, διὰ τοῦτο δυσχεραίνεις τὸν πατέρα, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλο τί σοι διώρθωται τῶν τῆς ὁμοίας ἕξεως. Δίωνι γὰρ οὐκ ἀπολογίας 60 P
πρὸς τοῦτο δεήσει. πάλιν οὖν δεήσει ῥητορικῆς. ἀλλ' ἐγὼ νόμον ἐκ φιλοσοφίας παρέξομαι. Πυθαγόρας Μνησάρχου Σάμιος ἐπιγέγραπται τῷ νόμῳ, ὅστις νόμος οὐκ ἐᾷ τοῖς βιβλίοις ἐπιποιεῖν, ἀλλὰ βούλεται μένειν αὐτὰ ἐπὶ τῆς πρώτης χειρός, ὅπως ποτὲ ἔσχε τύχης ἢ τέχνης. ἔστι μὲν οὖν ἐν ταῖς ῥητορείαις ὁ νόμος τὸ ἀρρητόρευτον. ἐν γὰρ ταῖς ἀλόγοις ἠρίθμηται πίστεσιν, ὅτι μὴ παρὰ τὴν πειθὼ τοῦ λέγοντος, ἀλλὰ παρὰ τὴν πολιτείαν ἰσχύει. καίτοι τινὲς ἐφ' ἡμῶν ἀξιοῦσιν ἀπὸ τοῦ τοιούτου ῥήτορες εἶναι, γραμματεῖς ἀτεχνῶς ὄντες· οἱ δέ, κἂν μάρτυρας ἀναβιβάσωνται, τοῦ πράγματος ἐπὶ τούτοις ὄντος, 40 R
παρ' ἑαυτοὺς οἰήσονται πεπρᾶχθαι τὴν δίκην· οὕτως εἰσὶ κομψοί τε καὶ νεανίαι. ἐπεὶ δὲ ἡμεῖς οὐκ ἐκ τῶν Ῥωμαϊκῶν ἀξόνων τὸν νόμον ἀνέγνωμεν, ἵνα καὶ ἀκόντων ἂν ἰσχύῃ, ἀλλ' ἀνδρός ἐστι φιλοσόφου καὶ παλαιοῦ, πειθώ τινα δεῖ προσεῖναι καὶ γενέσθαι νόμον τὸν λόγον. ἀλλ' ὅπως μὴ λάθωμεν αὖθις περὶ τῶν μικρῶν τι μεῖζον εἰπόντες· ὡς οὐκ οἶδ' ὅπως ἀπὸ τῶν φαυλοτάτων εἰς σέμν' ἄττα ἀποφερόμεθα. φυλαξόμεθα οὖν ὅση δύναμις· εἰ δὲ πάντως δέοι, τῶν εἰρημένων τι παραληψόμεθα. κἂν τοῦτο ἀρκῇ,

τῷ παντὶ ἂν ἔχοι καλῶς μηδὲν προσπεριεργάσασθαι. ἐρεῖ τοίνυν ὁ Πυθαγόρας ἢ ὅστις Πυθαγόρου θιασώτης τε καὶ συνήγορος, ἐπειδὴ νόμους ἐκεῖνος φθέγγεται, ἄριστον μὲν εἶναι φῦναι τὸν νοῦν αὐτάρκη πρὸς ὁτιοῦν ἐπιτήδευμα, τοῦτ' ἔστιν ἤδη νοῦν ἐνεργείᾳ τοῦτο ὄντα, ῥητορικὸν ἢ ποιητικόν, εἰ μή γε καὶ πρὸς ἅπαν ἀκροφυέστατον· καὶ ἤδη τινὲς ἧκον ἐνθάδε τοιοίδε, μέγεθος ἔχοντες ἢ πρὸς ἐπιστήμην οἰκείωσιν, οἷς μαθήσεως οὐκ ἐδέησεν, ἀλλ' αὐτοὶ τέχνης ἐγένοντο παραδείγματα. οἱ δὲ πολλοὶ τῆς μὲν εὐμοιρίας ταύτης οὐχ οὕτως εἰλήχασιν, ἐνίοις δὲ αὐτῶν πολλοῦ γε καὶ δεῖ· δυνάμει δὲ ὄντες νοῖ, καὶ οἱ μὲν ἧττον, οἱ δὲ μᾶλλον, ἀγχοῦ καὶ πόρρω τοῦ τέλους ὑπὸ τῶν ἐνεργείᾳ νῶν, τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς ἐνεργείας αὐτῶν, εἰς τοῦτο προάγονται. καὶ ἡ
P πᾶσα τῶν βιβλίων πραγματεία πρὸς ἓν τοῦτο τείνει· ἐκκαλεῖται τὴν δύναμιν ἡμῶν εἰς ἐνέργειαν. ἀρχομένη μὲν οὖν ἁπανταχοῦ δείσθω τῶν γραμμάτων καθηγετούντων, καὶ πρὸς τὴν αἴσθησιν ἀπερειδέσθω· προϊοῦσα δὲ ἀποπειράσθω τῆς ἰδίας ἰσχύος, καὶ μὴ πάντα ἐκκρεμαννύσθω τῶν συλλαβῶν. ὥσπερ γὰρ ἄλλο τι πρόβλημα ἀγαπᾶται, τὸ πόριμον ἡμῶν γυμναζούσης τῆς ἀπορίας, οὕτω καὶ τὸ ἐνδεὲς εἰς τὴν ἀκολουθίαν τῆς ἀναγνώσεως ὁ νοῦς προσυφαίνειν ἀναγκαζόμενος, καὶ μὴ πάντα ἐπὶ τοῖς ὀφθαλμοῖς
1 R κείμενος, μελέτην ποιεῖται τοῦ καὶ κατὰ μόνας ἔργον τι θαρρῆσαι παραπλήσιον· ἅμα δὲ καὶ προσεθίζεται μὴ πρὸς ἄλλοις, ἀλλὰ ἐντὸς εἶναι. τὰ γὰρ διημαρτημένα ταῦτα βιβλία τὸν νοῦν ἐπιζητεῖν ἔοικεν, ἐπιστατοῦντα ταῖς ὄψεσι. τοῦτο καὶ τοῖς κομιδῇ μειρακίοις ἐπέταττεν ἡ Πυθαγόρου διδαχή, ἅμα μὲν ἀποπειρωμένη τῆς φύσεως τῆς ἑκάστου, ἅμα δὲ καὶ

προγύμνασμα αὐτὸ ἡγουμένη, παιδικώτερον ἔτι τῶν ἐπιπέδων ἐν γεωμετρίᾳ λημμάτων. οὐ γὰρ μέγα τὸ ἔργον στοιχεῖον ἢ συλλαβήν, ἔστω δὲ καὶ λέξιν, εἰ δὲ βούλει, καὶ μίαν ὅλην περίοδον λόγου ἁρμόσαντα πάλιν ἑτοίμως χρῆσθαι τοῖς ἀπὸ τοῦ βιβλίου. πάνυ δὲ ὅμοιον τοῦτο τῷ συμβαίνοντι κατὰ τοὺς τῶν ἀετῶν νεοττούς· τοὺς ἀετιδεῖς οἱ πατέρες ἄρτι γενομένους ἐκπετησίμους ἄραντες ὑψοῦ μεθιᾶσιν, οἷον ἐπιτρέποντες αὐτοὺς τοῖς οἰκείοις χρῆσθαι πτεροῖς· κᾆτα αὖθις ἀναλαμβάνουσι προλαμβάνοντες τῆς ἡλικίας αὐτῶν τὴν ἀσθένειαν, καὶ τοῦτο πολλάκις, ἕως ἂν τὴν πτῆσιν ἐκμελετήσωσιν. ἐγὼ τοίνυν, πρὸς μὲν γὰρ ἄλλον οὐδένα νεανιεύσομαι, πρὸς σὲ δὲ τά γε ἀληθῆ, πολλάκις οὐδὲ περιμένειν ἀξιῶ τοῦ βιβλίου τὴν συμφοράν, ἵν' ἀγαθόν τι μοι γένηται, ἀλλ' αὐτὸς ἀνέχω τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ τῷ συγγραφεῖ προσγυμνάζομαι, μηδ' ἀκαρῆ διαλιπών, ἀλλ' ἐφιεὶς τῷ καιρῷ καὶ εἴρων, ὥσπερ ἑξῆς ἀναγινώσκων, ἀπὸ τῆς διανοίας, ὅ,τι μοι δοκεῖ τὸ ἀκόλουθον εἶναι. κᾆτα ἐξετάζω πρὸς τὰ γεγραμμένα τὰ λελεγμένα. καὶ πολλάκις μὲν οἶδα τυχὼν τοῦ αὐτοῦ μὲν νοῦ, τῆς αὐτῆς δὲ καὶ λέξεως· ἤδη δέ ποτε τοῦ μὲν ἐνθυμήματος εὔστοχος γέγονα, ὅ,τι δὲ καὶ παραλλάττοι τῆς λέξεως ἀλλ' ὅτι μάλιστα εἴκαστο πρὸς τὴν ἁρμονίαν τοῦ συγγράμματος. εἰ δὲ καὶ ὁ νοῦς ἕτερος, ἀλλὰ πρέπων 52 P
γε ἐκείνῳ τἀνδρὶ τῷ τὸ βιβλίον ποιήσαντι, καὶ ὃν οὐκ ἂν ἀπηξίωσεν, εἰ ἐνεθυμήθη. ἤδη δέ ποτε οἶδα, περικαθημένων ἀνθρώπων ἐτύγχανον μὲν τῶν εὐγενῶν καὶ στασίμων τι συγγραμμάτων ἔχων ἐν ταῖν χεροῖν, δεομένων δὲ ἀναγινώσκειν εἰς κοινὴν ἀκοήν, 42 R
ἐποίουν οὕτως· εἰ δέ ποτε παρείκοι, προσεξεῦρον ἄν τι καὶ προσηρμήνευσα· οὐ μὰ τὸν λόγιον οὐκ

ἐπιτηδεύσας, ἀλλ' ἐπελθὸν οὕτω συνεχώρησα τῇ γνώμῃ τὲ καὶ τῇ γλώττῃ· καὶ δῆτα θόρυβος ἤρθη πολὺς καὶ κρότος ἐῤῥάγη τὸν ἄνδρα ἐπαινούντων ἐκεῖνον, ὅτου τὸ σύγγραμμα ἦν, ἐπ' αὐταῖς οὐχ ἥκιστα ταῖς προσθήκαις. οὕτω μοι τὴν ψυχὴν ὁ θεὸς ἁπαλὸν ἐκμαγεῖον ἐποίησε τῶν ἐν λέξεσί τε καὶ ἤθεσι χαρακτήρων· εἰ δὲ καὶ τῷ τοῖς ἀδιορθώτοις τῶν βιβλίων ἐγγεγυμνάσθαι τὴν προσοχὴν ἐπέτεινον, εἰς τοῦτο ἂν τὴν ἕξιν προσήγαγεν ἡ φύσις πειρωμένῳ. τοὺς ἐξηυλημένους τὰ ὦτα παραπέμπει τις ἠχὼ καὶ πεπαυμένου τοῦ μέλους, καὶ μένουσι χρόνον ὑπόσυχνον τοῖς αὐλήμασι κατακώχιμοι. ἐγὼ δὴ θαμὰ καὶ τραγῳδίαις ἐπετραγῴδησα καὶ κωμῳδίαις ἐπιστωμύλλομαι πρὸς τὸν πόνον ἑκάστου τοῦ γράψαντος. εἴποις ἂν ἡλικιώτην εἶναι νῦν μὲν Κρατίνου καὶ Κράτητος, νῦν δὲ Διφίλου τε καὶ Φιλήμονος, καὶ οὐδ' ἔστιν ἰδέα φιλομετρίας τινὸς ἢ ποιήσεως, πρὸς ἥντινα οὐ διαίρομαι καὶ ἐπεξάγω τὴν πεῖραν, καὶ ὅλα συγγράμματα πρὸς ὅλα ποιῶν καὶ τεμαχίοις παραβαλλόμενος· παντοδαπῶν τε ὄντων τῶν λεκτικῶν χαρακτήρων καὶ πλεῖστον διαφερόντων ἐν ἑκάστῃ τῶν μιμήσεων προσηχεῖν ἀνάγκη καὶ τοὐμὸν ἴδιον, ὥσπερ ἡ ὑπάτη χορδὴ τὸν ῥυθμὸν αὐτὴ μένουσα παραβομβεῖ κινουμένῳ τῷ μέλει.

CODEX CCIX.

Ἀνεγνώσθη Δίωνος βιβλίον ἐν λόγοις π΄. οὗτος ἔστι μὲν τὴν πατρίδα Προυσαεύς, φυγὰς δ' ἐγεγόνει ταύτης, τυραννίδος ἐκκλίνων δουλείαν, καὶ πολλὴν ἐπῆλθε πλανώμενος γῆν. δεξιὸς δὲ περὶ τοὺς λόγους ἔδοξεν εἶναι, καὶ μάλιστα τοὺς ὅσοι ῥυθμίζειν συμβουλεύουσι τὰ ἤθη. ἤκμασε δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ βασιλέως Τραιανοῦ, καὶ πλεῖστον διέτριψε χρόνον παρ' αὐτῷ καὶ τῆς ὅτι μάλιστα τιμῆς καὶ δεξιώσεως ἔτυχεν, ὡς καὶ συγκαθέζεσθαι αὐτὸν τῷ βασιλείῳ ὀχήματι. παῖς μὲν ἦν οὗτος Πασικράτους, σοφιστὴς δὲ καὶ φιλόσοφος τὸ ἐπιτήδευμα. ἐπὶ τοσοῦτον δ' αὐτὸν τῆς κατὰ τὸ σχῆμά φασι σεμνότητος ἀντιποιεῖσθαι ὡς καὶ λεοντῆν πολλάκις ἐνημμένον ποιεῖσθαι τὴν πρόοδον. φωνὴν δ' ἠρεμαίαν ἠφίει καὶ σταθεράν· καὶ σχολαῖον μέν, ἀλλ' οὐκ ἀναβεβλημένον βάδισμα, καὶ τἆλλα τῶν κινημάτων οὐκ ἀσύμφωνα· ἰσχνὸς δ' ἦν καὶ οὐδὲ μέγας τὸ σῶμα.

Τοῦτον πολλούς φασι καὶ ποικίλους γράψαι λόγους· οἱ δ' εἰς ἡμετέραν φθάσαντες γνῶσιν τὸν π΄ ἐπλήρουν ἀριθμόν. Χρυσόστομον δ' αὐτὸν οἱ λόγοι τῇ κατ' αὐτὸν γενεᾷ δεδώκασιν ἐπονομάζειν. ἔστι μὲν οὖν, ὅπερ ἔφην, τὸ πλεῖστον αὐτοῦ τῶν λόγων, οὓς ἡμεῖς ἴσμεν, συμβουλευτικόν· οἷα δ' εἰκός, καὶ τῷ συμβουλευτικῷ παραπλεκόμενον τὸ οἷον δικανικὸν παραπλήσιον τὴν ἀρετὴν κἀν τῷ μέρει τῷδε τοῦ

όγου δεικνύει, καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων ὁ Ῥοδιακός. ϱιμύς τε γάϱ ἐστι τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ τὸ συνεστϱαμμένον πϱός γε τὸν αὐτοῦ χαϱακτῆϱα τῶν λόγων χων καὶ τὸ ἔντονον μετὰ τοῦ γονίμου πλουτῶν. ϱιστος δὲ τοῖς παϱαδείγμασι καὶ πολύς ἐστι πανταοῦ, καὶ ποικίλης ὕλης λαμβάνων αὐτὰ καὶ πϱοσνῶς ἁϱμοζόμενος. χαίϱει δὲ μάλιστα καὶ μυθολογήασι τὰς παϱαινέσεις συνδιαπλέκειν· διὸ καὶ τὸ ἀφεὲς διώκειν δοκεῖ· σπάνιον γὰϱ εἴ τις εὕϱοι κατὰ ὸν Πλατωνικὸν ζῆλον τοῖς δίαϱμα καὶ ὄγκον ἐνεϱαζομένοις τῷ λόγῳ, ὥσπεϱ ἐν τῷ Βοϱυσθενιτικῷ, ύθοις αὐτὸν ἀποχϱώμενον. ἀφελὴς μὲν οὖν ἐστι τὰ ολλά, ὡς ἔφθην εἰπών, ταῖς ἐννοίαις, καὶ τῶν τε αθωμιλημένων αὐτῷ καὶ ἐπιπολαζουσῶν αἱ λέξεις, αἱ οὐδὲν οὐδ' ἡ σύνταξις οὔτ' ἐπὶ τὸ βαθύτεϱον ὔτ' ἐπὶ τὸ καθηδυνόμενον ἐκνεωτεϱίζει. καὶ τό γε εἰ τοῖς ῥήμασι καὶ τῇ συμπλοκῇ τῶν ὀνομάτων τοῦ αφοῦς ἄν τις ἐλπίσειε τὸν συγγϱαφέα κατεστοχάθαι· ἀλλὰ τό γε διὰ μακϱοῦ τὴν τῆς διανοίας ἀπόσιν πϱοϊέναι, καὶ ταῖς ἐπιβολαῖς ἐκ τοῦ ἐπὶ πλεῖον τὸν λόγον διαπεπλέχθαι, οὐκ ἐπὶ μικϱῷ τῆς ιαύτης αὐτὸν ἐκκλείει ἰδέας. ἀλλὰ ταῦτα μὲν παιλλαγὴ ἰδέας καὶ χαϱακτῆϱος ἰδίωμα, ἀλλ' οὐκ αἰας ἴσως ἔνδειξιν ἔχει· τὸ δ' ἐπὶ μακϱότατον ἀποίνειν τὰ πϱοοίμια ἢ τὰ οἷον πϱοοίμια οὐκέτι ἀφίην αὐτὸν τὸ μὴ οὐχὶ ἀντὶ πολιτικοῦ καὶ συγγϱαφιοῦ τύπου τὸν ἐπὶ ταῖς συνουσίαις ἀλλάξασθαι παιδεδυκότα καὶ μείζω τὴν κεφαλὴν τὴν ὡς ἐν λόγῳ ῦ λοιποῦ σώματος διαπλάττειν.

Τῶν τοίνυν λόγων αὐτοῦ δ' πεϱὶ βασιλείας μέν σιν εἰϱημένοι. καὶ ὁ ε' δέ, Λιβυκὸς ἐπιγϱαφόμενος, ῦθον μὲν Λίβυν ἀπαγγέλλει, ἐκείνων δ' ἐστὶν ἐξημ-

μένος. ὁ δ' ἕκτος περὶ τυραννίδος δίεισι, καὶ περὶ ἀρετῆς ὁ ἐπὶ τούτῳ. ὁ δὲ η' Διογένης μὲν ἢ Ἰσθμι- 38 κὸς ἐπιγραφὴν ἔχει, πρᾶξιν δέ τινα καὶ λόγους Διογένους κατὰ τὰ Ἴσθμια διαγγέλλει. καὶ ὁ θ', Διογένης ἢ περὶ οἰκετῶν, παραινεῖ μὲν ἅπαντας δι' ἑνὸς προσώπου αὐτοῦ μὲν ἕκαστον πολλὴν ἐπιστροφὴν καὶ ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι, ὀλίγην δὲ τῶν ἔξωθεν συμπιπτόντων· καὶ μὴ χρῆναι φεύγοντα διώκειν οἰκέτην· ἄτοπον γὰρ ἐκείνους μὲν κακοὺς ὄντας ἐλπίζειν ἄνευ τῶν δεσποτῶν ἄμεινον βιώσεσθαι, τοὺς δεσπότας δὲ μὴ ἀξιοῦντας φαύλους εἶναι μὴ νομίζειν ἄμεινον διάξειν, εἰ μὴ παραπολαύοιεν τῆς τῶν δραπετῶν σκαιότητος. ὁ δὲ ι' Τρωικὸς μὲν ἕλκει τὴν ἐπιγραφήν, ὑπὲρ τοῦ μὴ ἁλῶναι δὲ τὸ Ἴλιον διεσπούδασται, Ὁμήρῳ τε κατὰ τὸ τραχύτερον προσφέρεται, καὶ ὅσα ἄλλα κατὰ τὴν Ἰλιάδα αὐτῷ πεποίηται, τἀναντία τούτοις πραγματεύεται. ὁ δὲ Ὀλυμπικὸς ἢ περὶ τῆς πρώτης τοῦ θεοῦ ἐννοίας, αὐτὸ τοῦτο πειρώμενος ἐπιδεικνύειν, ἑνδέκατός ἐστιν. ὁ δὲ ιβ', ἐν Ἀθήναις περὶ φυγῆς ἐπιγραφὴν ἔχων, εἴρηται μὲν ἐν αὐταῖς, δίεισι δὲ ὡς οὐδὲν ἡ φυγὴ χαλεπόν, καὶ ὡς πλοῦτος μὲν καὶ δόξα καὶ δυναστεία θᾶττον ἀπὸ τῶν ἐχόντων ἐπὶ τοὺς μηδ' ἐλπίσαντας μεταρρεῖ, τὸ δὲ φιλοσοφεῖν καὶ τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν διὰ βίου τε κτῆμα διαμένει ἀγαθὸν καὶ ἀποιχομένοις συνέπεται. ὁ δὲ ιγ' Εὐβοϊκὸς ἢ κυνηγετικὸς ἔλαχεν ἐπιγραφήν, εἰσάγει δέ τινας ἐν Εὐβοίᾳ τοιοῦτον βίον βιοῦντας· δι' ὧν κατασκευάζει ὡς ὁ ἀπράγμων βίος, εἰ καὶ πενόμενος εἴη, πολλῷ τῶν ἐν ἄστει θορυβουμένων τε καὶ τρυφώντων ἡδίων τε καὶ λυσιτελέστερος. Ῥοδιακὸς δὲ ὁ ιδ' ἐπιγράφεται· ἐν τούτῳ ἔθος ἄλογον παρὰ Ῥοδίοις ἐπιτιμᾷ ἐπιπολάσαν. τὸ δ' ἦν, οὓς ἐβούλοντο τιμᾶν

ἀνδριᾶσι, τούτοις μὲν ἀνδριάντα ἀνίστασαν οὐδένα· τοὺς δὲ τοῖς πάλαι ἀνεστηκότας, τούτων ἄρα ἢ τὰς R ἐπιγραφὰς μεταξέοντες εἰς τὰ τῶν μελλόντων τιμηθῆναι ὀνόματα, ἢ τῷ χρόνῳ μηδὲ φαινομένων ἐπιγράφοντες, τῶν τε οἰχομένων τό γε ἐπ' αὐτοῖς τὴν τιμὴν ἐλυμαίνοντο, καὶ οὓς τιμᾶν ὑπεπλάττοντο, ἀλλοτρίαις καὶ κατ' οὐδὲν ἐοικυίαις εἰκόσιν ἐνύβριζον. ἐν τῷδε τῷ λόγῳ μεγάλη τοῦ ἀνδρὸς τῆς ἀνασκευαστικῆς ἰσχύος ἡ ἀρετὴ διαφαίνεται. ὁ δὲ ιε' πρὸς Ἀλεξανδρεῖς μὲν ἐπιγέγραπται, δήμου δὲ φύσιν ἀναπτύσσων ταύτης κατατρέχει· καὶ ὅτι μὴ χρὴ τὸν Ἀλεξανδρέων δῆμον, ἴδια πολλὰ τὰ πρὸς ἀρετὴν παρακαλοῦντα ἔχοντα, τῆς ἐν τῷ κοινῷ ἐπιπολαζούσης ταραχῆς καὶ ἀταξίας καὶ αὐτὸν εἶναι ἀνδράποδον, μάλιστα δὲ παραφυλάττεσθαι τὸ ἁμάρτημα κατὰ τὰς δημοτελεῖς πανηγύρεις καὶ τὰ θέατρα. Ταρσικοὶ δὲ δύο ἐφεξῆς ἐπιγραφῆς ἔτυχον, ὧν ὁ μὲν α' ἔπαινόν τινα τῆς πόλεως ἐπιτρέχων οὐκ εὐδαίμονας ἐκείνας ἀποφαίνει τῶν πόλεων, ὅσαι κρήνας καὶ ποταμοὺς καὶ κάλλη στοῶν καὶ οἰκοδομημάτων καὶ καρπῶν ἀφθονίαν καὶ τὰ παραπλήσια προβάλλονται, ἀλλ' ἐν ὅσαις τάξις καὶ ἀρετὴ τῶν πολιτευομένων διαδείκνυται. οὗτος ὁ λόγος καὶ παράλογόν τι καὶ ἐφύβριστον ἔθος κατὰ φωνῆς ἀπήχησιν τοῖς Ἀλεξανδρεῦσι πραττόμενον εὐθύναις ὑπάγει, παραινῶν ἀποσχέσθαι τοὺς χρωμένους ἢ μᾶλλον αὐτῶν πληκτικώτερον καθαπτόμενος. ὁ δὲ δεύτερος παραινεῖ μὴ συκοφαντικῶς πρὸς τοὺς ἄρχοντας διακεῖσθαι, μηδ' ἐπὶ τοῖς βραχέσι τῶν παραλυπούντων εὐθὺς ἀνερεθίζεσθαι καὶ ἐπαιτιᾶσθαι τούτους. ὁ δὲ ιη', ὃς οὐκ ἐπιγέγραπται, ἐν Κελαιναῖς ἐρρήθη τῆς Φρυγίας. διαλαμβάνει δὲ ὡς οὐκ ἀρετῆς εἴη σημεῖον τὸ κομᾶν,

ὥσπερ οὐδ' ἄλλο τι τῶν σχημάτων τῶν περὶ τὸ σῶμα, ὥσπερ οὐδὲ τούτων τὰ ἐναντία· διαπλέκεται δ' αὐτῷ καὶ τῆς πόλεως ἔπαινος. τὸν δὲ ιθ' μηνύει ἡ ἐπιγραφὴ ῥηθῆναι μὲν ἐν τῷ Βορυσθένει, ἀναγνωσθῆναι δὲ ἐν τῇ πατρίδι· ἐν ᾧ ἄλλα τε δίεισιν ὁ συγ- 5 R γραφεὺς καὶ κατὰ τὸν Πλατωνικὸν συνομολογεῖ ζῆλον περί τε τοῦ δημιουργοῦ τῶν ὅλων τοῖς Βορυσθενίταις διειλέχθαι τῆς τε τοῦ παντὸς διακοσμήσεως καὶ κινήσεως καὶ τῶν ἐν αὐτῷ στοιχείων. ἔχεται δέ τινος λαμπρότητος καὶ σεμνότητος οὗτος ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ὁ λόγος. καὶ ὁ Κορινθιακὸς δέ, κ' ὤν, ἐν Κορίνθῳ μὲν ἐρρήθη, ἐπιτίμησιν δ' αὐτῶν διαπεραίνει ἀνθ' ὧν εἰκόνι τὰ πρῶτα τιμήσαντες αὐτὸν ὕστερον ἀποδημήσαντος ἐκ διαβολῆς οὐ δικαίας περιείλοντο τὸ γέρας. ἐγγὺς δ' ἐστὶ τοῦ Ῥοδιακοῦ κατὰ τὴν ἐν λόγοις ῥώμην καὶ ἀρετὴν οὗτος· ἡ δὲ τοῦ οἷον προοιμίου παράτασις κἀνταῦθα, ὡς καὶ παρὰ μικρὸν πανταχοῦ, τῆς ἀρετῆς οὐ μετέχει. τοῦ δὲ κα' ἡ ἐπιγραφὴ περὶ τῆς πρὸς Νικαεῖς ὁμονοίας τῶν Νικομηδέων ἐστί· καὶ τοῦτον ὑπέρχεται τὸν ἀγῶνα ὁ λόγος εὐκαίρως διὰ τῆς ἡδονῆς προενηνεγμένος· μᾶλλον γὰρ οὕτω ταῖς ψυχαῖς τὸ πιθανὸν ἐθέλει διαδύειν. τὸν δὲ β' καὶ κ' ἐν Νικαίᾳ εἰρῆσθαι ἡ ἐπιγραφὴ δηλοῖ περὶ ὁμονοίας, πεπαυμένης τῆς στάσεως· αὐτὸ δὲ τοῦτο διατίθησιν ὁ ἀνήρ, ἔπαινον τοῦ γεγονότος. ὁ δὲ κγ' περὶ τῆς πρὸς Ἀπαμεῖς ὁμονοίας εἴρηται ἐν τῇ πατρίδι· αὐτὸ δὲ διαπράττεται τοῦτο. καὶ ὁ ἐφεξῆς δὲ περὶ ὁμονοίας τῆς πρὸς τοὺς Προυσαεῖς παρακαλεῖ τοὺς Ἀπαμέας. ὁ δὲ κε' διάλεξίς ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι. ἄγνοιαν δὲ ὑποπλάττεται τῆς αἰτίας ὁ διαλεγόμενος, δι' ἣν μηδὲν χρήσιμον αὐτοῦ τῶν λόγων προβεβλημένων ἡδέως καὶ ποθοῦντες ἀκούουσι. πο-

λιτικὸς δέ ἐστι τῷ κϛ΄ ἡ ἐπιγραφή, καὶ εἴρηται ἐν τῇ πατρίδι, ὥσπερ καὶ ὁ ἐφεξῆς, φιλοφρονητικὸς ὑπάρχων αὐτῇ ἀνθ' ὧν τιμαῖς τὸν φιλοφρονούμενον ἐδεξιοῦτο. ἀπολογισμὸς δέ ἐστιν ὁ μετ' αὐτούς, ὅπως διέκειτο πρὸς τὴν πατρίδα. ὁ δὲ θ΄ καὶ κ΄ πρὸ τοῦ φιλοσοφεῖν μὲν ἐν τῇ πατρίδι ἐπιγράφεται, τοὺς δ' ἐπιχειρήσαντας καταλεύειν αὐτόν τε καὶ σὺν αὐτῷ ἕτερον, εἶτα δὲ καὶ πυρὶ τὴν οἰκίαν δοῦναι, τούτους ἠρέμα πως ἐπιτιμῶν, τὸ πλανᾶσθαι ἐπὶ τῆς ξένης τῆς οἴκοι διατριβῆς διὰ τὰς ἐν πόλει ἀταξίας ἄμεινον κατασκευάζει. ἡ δὲ τῶν πολιτῶν ὀργὴ κατ' αὐτοῦ, διότι, φησί, καταρρέουσαν ἐπὶ τὸ βέλτιον ἀνέλαβε τὴν οἰκίαν. καὶ ὁ λ΄ δέ, δημηγορία ἐν τῇ πατρίδι τὴν ἐπιγραφὴν φέρων, εἰς τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἀποβλέπει. καὶ ὁ α΄ καὶ λ΄ ἐν τῇ πατρίδι μὲν ἐλέχθη, πολιτικὸς δ' ἐπιγέγραπται ἐν ἐκκλησίᾳ, καὶ συμβουλεύει τῶν εἰς ἀλλήλους ὕβρεων ἀποσχομένους καὶ προπηλακισμῶν τὴν στάσιν εἰς ὁμόνοιαν διαλύειν. ὡσαύτως ἐν τῇ πατρίδι μὲν ἐλέχθη καὶ ὁ ἐφεξῆς, ὃ δὲ ἐπιγράφεται, παραίτησις ἀρχῆς ἐν τῇ βουλῇ, τοῦτο καὶ ἐνδείκνυται· ἐκ ψηφίσματος γὰρ ἄρχειν ὁ συγγραφεὺς ᾑρημένος παραιτεῖται. ὁ δὲ λγ΄, περὶ τῶν ἔργων ἐν βουλῇ τὴν ἐπιγραφὴν παρέχων, ἔπαινον μέν τινα τῆς βουλῆς ἐπιτρέχει, ἀπολογεῖται δὲ καὶ ὑπὲρ ὧν ὁ Δίων ὑπενοεῖτο, ὡς μὴ τὰ τοῦ παιδὸς ἔργα καὶ αἱ πράξεις· αἱ κατὰ τὴν πόλιν τῆς πατρικῆς εἰσι βουλῆς ἐξημμέναι. ὁ ἐφεξῆς δὲ πρὸς Διόδωρον ἐπιγραφόμενος, προτροπὴν μέν τινα ἐπ' ἀρετὴν εἰσάγει, ἐπαινεῖν δὲ τὴν πόλιν φησὶ δι' ὧν τὸν ἐγκωμιάσαντα Διόδωρον ἐπαίνοις περιβάλλει. ὁ δὲ λε΄, περὶ Αἰσχύλου καὶ Σοφοκλέους καὶ Εὐριπίδου ἢ περὶ τῶν Φιλοκτήτου τόξων ἐπιγεγραμμένος, τὴν

τοῦ Φιλοκτήτου πλάττει ἐξαπάτην, ἣν προβεβλημένος Ὀδυσσεὺς λαβὼν ᾤχετο τὰ τόξα. τῷ δὲ ϛ′ καὶ λ′ λόγῳ ἡ μὲν ἐπιγραφὴ περὶ Ὁμήρου λέγει, ἔπαινος δέ τις τοῦ ποιητοῦ διυφαίνεται, ὥσπερ καὶ τῷ περὶ Σωκράτους ἐπιγραφομένῳ τοῦ φιλοσόφου. ὁ δὲ περὶ Ὁμήρου καὶ Σωκράτους, λη′ λόγος ὤν, ζηλωτὴν Ὁμήρου Σωκράτην καὶ μαθητὴν ἐπιδείκνυσι, καὶ τό τε οἰκεῖον τῆς τῶν παραδειγμάτων μεταχειρίσεως ἐκεῖθεν ἀναμαθεῖν τὸν φιλόσοφον ἐπιδεικνύει, καὶ τὴν ἄλλην τοῦ λόγου χάριν καὶ δύναμιν ἐναπομάξασθαι. ὁ δὲ λθ′, Ἀγαμέμνων ἢ περὶ βασιλέως ἐπιγραφόμενος, διέξεισιν ὡς δεῖ συμβούλων τοῖς ἀρίστοις τὸν 7 R βασιλέα κεχρημένον ἐκείνοις τε πείθεσθαι καὶ μὴ κατὰ τὸ δοκοῦν ἀπαυθαδιάζειν. καὶ ᾧ δὲ Νέστωρ ἡ ἐπιγραφή, ὅπως κεχρῆσθαι προσῆκε τῇ πρὸς τοὺς βασιλεῖς παραινέσει περιλαμβάνεται. ὁ δὲ ἐφεξῆς, Ἀχιλλεὺς οὐ πειθόμενος τῷ Χείρωνι, προνοίᾳ καὶ τέχνῃ, ἀλλὰ μὴ θράσει καὶ χειρῶν ἰσχύϊ συμβουλεύοντι μεταχειρίζεσθαι πόλεμον, ὕστερον οὐκ ἀπώνατο τῆς ἀπειθείας. καὶ ὁ Φιλοκτήτης δὲ παράφρασίς ἐστι τοῦ κατ' αὐτὸν ἀτυχήματος. ἐφ' οἷς ὁ Νέσσος ἢ Δηιάνειρα τῶν ἀπιθάνως περὶ αὐτοὺς πεπλασμένων διά τινος θεραπείας εἰς εἱρμόν τινα καὶ τάξιν δοκεῖ τὸ ἀπίθανον μεταρρυθμίζειν. καὶ ὁ Χρυσηὶς ἔπαινός ἐστι Χρυσηίδος. ὁ δὲ περὶ βασιλείας καὶ τυραννίδος περὶ αὐτῶν τούτων διαλαμβάνει. καὶ οἱ ἐφεξῆς δὲ γ′ περὶ τύχης λόγοι χαρίεντά τινα καὶ φιλοσοφίας ἅμα ἐχόμενα θεωρήματα διατυποῦσιν. ὡσαύτως καὶ οἱ μετὰ τούτους περὶ δόξης γ′ λόγοι συμβουλεύουσι καὶ παραινοῦσι μηδένα λόγον τῆς τῶν πολλῶν δόξης ποιεῖσθαι· καλὰ δὲ καὶ ὠφέλιμα τῇ παραινέσει συνδιαπλέκεται θεωρήματα. ὁ δὲ νβ′ περὶ ἀρετῆς καὶ

ἐπιγράφεται καὶ δίεισι. περὶ φιλοσοφίας δέ ἐστιν ὁ γ' καὶ ν'. ὁ δὲ νδ' περὶ τοῦ φιλοσόφου· ὁ δὲ ε' καὶ ν' περὶ τοῦ σχήματος ἐπιγεγραμμένος δείκνυσιν ὡς οὐ χιτῶνι καὶ ὑποδήματι φιλοσόφων ὁ κατεσχηματισμένος ἤδη καὶ τὸν βίον φιλόσοφός ἐστιν. ὁ δὲ ϛ' καὶ ν' περὶ πίστεως ἐπιγραφῆς τυχών, καὶ ὁ ἐφεξῆς περὶ ἀπιστίας, προτρέπονται φυλάσσεσθαι τὸ θαρρεῖν καὶ καταπιστεύειν καὶ τοῖς μάλιστα φιλεῖν δοκοῦσι· πολλοῖς γὰρ πιστεύσασι μὲν μεγάλη ἀπήντησε συμφορά, ἀπιστίᾳ δὲ φραξαμένοις λαμπρὰ περιγέγονε σωτηρία. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὁ περὶ ἀπιστίας λόγος· ὁ 8 R δὲ πρὸ αὐτοῦ διέξεισιν ὡς καὶ τὸ πιστεύεσθαι ὡς ἐπίπαν μεγάλα τοὺς πιστευομένους ἐζημίωσεν. ἡ δ' ὑπόθεσις τοῦ νη' λόγου, ὥσπερ καὶ ἡ ἐπιγραφή, περὶ νόμου ἐστίν· ὡς καὶ ἡ τοῦ νθ' περὶ ἔθους, ὃ πράττειν μὲν ὅσα ὁ νόμος ἀποδείκνυσι, μεθ' ἡδονῆς δὲ καὶ πειθοῦς μᾶλλον ἢ βίας, καὶ ἀσφαλέστερον. δύο δὲ οἱ ἐφεξῆς περὶ φθόνου διαλαμβάνουσι. καὶ ὁ β' καὶ ξ' περὶ πλούτου, τὸ ὀχληρὸν αὐτοῦ καὶ ἐπίβουλον στηλιτεύων, καὶ πολλῷ λυσιτελεστέραν αὐτοῦ παριστῶν τὴν μετὰ δικαιοσύνης πενίαν. ὁ δὲ γ' καὶ ξ' ἐπιγράφεται τῶν ἐν Κιλικίᾳ περὶ ἐλευθερίας, ἐκεῖνον δὲ ἐλεύθερον παριστᾷ, ὃς τῶν ἐν αὐτῷ κύριος εἴη παθῶν, κἂν μυρίοι ἔξωθεν αὐτοῦ τοῦ σώματος ὦσι δεσπόται, καὶ δοῦλον ἐκεῖνον, ὃς ἀνδράποδόν ἐστι παθῶν, εἰ καὶ συμπάσης ἄρχειν τῆς οἰκουμένης δοκεῖ. εἰς τὴν αὐτὴν δ' ἀναφέρεται διάνοιαν καὶ ὁ ἐφεξῆς, περὶ δουλείας καὶ ἐλευθερίας ἐπιγραφὴν ἔχων, ὥσπερ καὶ ὁ ἐφεξῆς δεύτερος, περὶ δούλων ὤν. καὶ ὁ μετ' αὐτὸν δέ, περὶ λύπης, ὡς οὐ χρὴ παρεγγυᾶται τὸν γενναῖον καὶ νοῦν ἔχοντα ἄνδρα ὑποκατακλίνεσθαι τῷ πάθει, περιορᾶν δὲ μᾶλλον καὶ

ἀποτρίβεσθαι. καὶ ὁ περὶ πλεονεξίας, ζ' καὶ ξ' ὤν, ἀποτρέπεσθαι ταύτην παρεγγυᾷ. καὶ ὁ ξη', ὥσπερ ἐπιγέγραπται περὶ λόγου ἀσκήσεως, τοιαύτην καὶ τὴν ὑπόθεσιν ὑποβάλλει. περὶ δὲ τῆς αὐτοῦ φιληκοΐας ὁ ξθ' καὶ ἐπιγράφεται καὶ διαλαμβάνει. ὁ δὲ ο' ἐπιγραφῆς μὲν περὶ ἀναχωρήσεως τυγχάνει, κατασκευάζει δὲ ὡς οὐχὶ τὸ τὰς ἐρήμους διώκειν ἀναχώρησίς ἐστι παθῶν καὶ τῶν ἐν βίῳ θορύβων, ἀλλὰ τὸ εἰς ἑαυτὸν ἐπεστράφθαι καὶ σπεύδειν γνῶναι ἑαυτόν, τῆς ἀπὸ τῶν ἄλλων φθορᾶς ὀλίγον ἔχοντα λόγον. περὶ κάλλους δὲ ὁ μετὰ τοῦτον λόγος, ὃν ἐπιγέγραπται τρόπον, τὸν αὐτὸν καὶ περὶ νεανίσκου διέξεισιν· ἐν ᾧ ὡς οὐ παρὰ πᾶσιν ἔθνεσι καὶ βαρβάροις τὸ αὐτὸ 9 R νομίζεται κάλλος, ἄλλο δὲ παρ' ἄλλοις νικᾷ. ὁ δὲ οβ' περὶ εἰρήνης καὶ πολέμου τήν τε ἐπιγραφὴν προβάλλεται καὶ διαλαμβάνει. ὁ δὲ γ' καὶ ο', ὅτι εὐδαίμων ὁ σοφός, καὶ ὁ ἐπ' αὐτῷ περὶ εὐδαιμονίας· ὁ δὲ ἐπὶ τούτοις περὶ τοῦ δαίμονος· δαίμονας δὲ καλεῖ τοὺς ὅσοι λαχόντες ἄρχειν ἑτέρων ἄμεινον πράττειν τοὺς ἀρχομένους ἢ καὶ χεῖρον συμμετεσκεύασαν. περὶ δὲ τοῦ βουλεύεσθαι ὁ ς' καὶ ο' διαλαμβάνει. ὁ δὲ ζ' καὶ ο' διατριβὴ περὶ τῶν ἐν συμποσίῳ τὴν ἐπιγραφὴν πεποιημένος τινὰ τῶν ἐν αὐτῷ διέξεισι συμπιπτόντων, καὶ ὡς ὁ πολὺς ἄνθρωπος τηνικαῦτα πρὸς φιλοσοφίαν ὁρᾶν εἴωθεν, ἡνίκα αὐτοῦ ὁ βίος ἀνίαις περιρρεῖται. ὁ δὲ η' καὶ ο' καὶ ὁ μετ' αὐτὸν Μελαγκόμας α' καὶ β' ἐπιγεγραμμένοι ἔπαινόν τε διαγράφουσι τοῦ νεανίσκου καὶ μνήμην ἐπὶ χρηστοῖς τελευτήσαντος καὶ λύπην. ὁ δὲ π', Χαρίδημος μὲν αὐτῷ ἡ ἐπιγραφή, ἔπαινον δὲ καὶ πένθος ἐπὶ τελευτήσαντι συνδιαπλέκει τῷ νέῳ.

*ΑΡΕΘΑ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ.**)

Σοφὸς οὑτοσὶ τῷ ὄντι Δίων ὁ Προυσαεὺς καὶ τ' ἄμε μὲν (f. *καὶ τἄλλα μὲν*) *τὰ περὶ λόγων ἀσκήσεως, μάλιστα δὲ τοὺς προκειμένους περὶ βασιλείας φρονήσει διαρκεστάτῃ ἐξυφαινόμενος. Οὐεσπασιανὸς ὁ αὐτοκράτωρ τῆς βιωφελοῦς τούτων γνώμης ἐπήβολος. οἷς* (f. *ἐν οἷς*) *γὰρ ἠπόρει τῇ ἐπικρατούσῃ ταῖς τῶν συμβουλῶν εἰς ὕπεθρον* (f. *πρὸς ὑπέρτερον*) *χρῆσθαι μεθόδοις, περιαυτολογίᾳ φησί τι εἰσηγεῖσθαι τεταγμένον σεμνολογήσασθαι, ὡς ἂν ᾖ ταύτῃ τὸ εὐπαράδεκτον αὐτῷ τῶν ὑποτιθεμένων κατανυόμενον. ἐπεί τοι καὶ λόγος δραστικώτερος ὁ τοῦ κρείττονος, ἀφ' οὗ δοκεῖ μοι καὶ Ὅμηρος ὁ ἐποποιὸς ἐνευδοκιμεῖν τὰ τοιαῦτα οὐ κατὰ τοὺς πολλοὺς καίριόν τι τοῖς μετ' αὐτὸν ἐν τοῖς ὁμοίοις παραδεικνὺς μάθημα, τὸν Πύλιον παρεισήγαγε Νέστορα ὑπὸ Δρύαντος Καινέως τε μετακαλούμενον καὶ Ἐξαδίου τῆς τ' ἄλλης κατ' ἐκείνους φρατρίας ἀρχὴν μὲν ἐκβοηθεῖν* (f. *εἰς βοήθειαν*) *εἶτα τούτου λαβόμενον Νέστορα τῇ ἐξαγγελίᾳ, ἅτε δὴ τῆς κατὰ χεῖρα βοηθείας τοσού-*

---

*) Ex Dionis codice Florentino Bibl. Med. plut. 59, 22, edidit Kayserus ad Philostrati Vitas Sophist. p. 168 seq., cujus conjecturae sunt quae inter uncos cum littera f. interponuntur. Particulam p. 364, 25, *Περὶ Δίωνος* — 366, 4, *σεμνότητος* ex eodem ediderat Brequignius *Vies des anciens orateurs grecs* vol. 2, p. 379—383, et ex cod. Dionis Parisino 2958 partim Boissonadus ad Eunap. p. 136.

τοις τὸ ἐνυάλιον ἀνδράσι χρειωδέστατον δόξαντα προσθεῖναι τὸ ἀπὸ τοῦδε οὐκ ὠκνηκότα τοῦτο τὸ καιριώτατον λέγω τῆς συμβουλῆς· τί γάρ φησι; καὶ μέν μευ βουλέων ξύνιον πείθοντό τε μύθῳ. καὶ ἐπειδήπερ ἐπὶ τοσοῦτον τὸ ἑαυτοῦ μεγαλοπρεπὲς ὑπεστήσατο, ὡς ἂν ἤδη μετεωρίσας τὸ ἔργον ἀπὸ τοῦ τοιούτοις ὑπερφυέσιν ἀξιόχρεως νομισθῆναι, οὓς καὶ πειθηνίους τῶν ἑαυτοῦ βουλευμάτων ἐξέφηνε, πεποιθότως ἐντεῦθεν ἐπήνεγκεν· ἀλλὰ πείθεσθε καὶ ὔμμες, ἐπεὶ πείθεσθαι ἄμεινον, μόνον οὐχὶ λέγων· ὁρᾶτε οὓς ἐγὼ τοιούτους ἔσχηκα κατηκόους; οὔκουν ἀκλεὲς οὐδὲ ἀσύμφορον καὶ ὑμᾶς ἐμοὶ πείθεσθαι. ὁ μὲν οὖν οὕτω σαφῶς τὴν περίνοιαν ἐν τῇ πράξει τῇ μεθόδῳ ἐμπεδώσας, ἀλλ' οὐχ ὁ Προυσαεὺς οὗτος τοιοῦτος, διόπερ οὐκ ἔχων τοιούτοις καὶ οὗτος ἐγκαλλωπίσασθαι ἑτέρως μέτεισι τὴν χρείαν. ἐπεὶ γὰρ ᾔδει τὴν ὁμογνωμοσύνην ταυτότητι τρόπου τοὺς ὁμογνωμονοῦντας συνδέουσαν, ὅγε λοιπὸν καὶ τὴν ἰσονομίαν βραβεύειν ἐπίσταται, ἐκείνους ἀθροίσας ὅσοι τὰς βασιλείους οἴμους κατειληφότες γνωρίζειν τοῖς ἄρχεσθαι ταύτας ἀσφαλέστατα βουλομένοις θεσπίζουσι, τὸν Μελητιάδην Ὅμηρον λέγω, Σωκράτη τε τὸν Σωφρονίσκου καὶ Φαιναρέτης, πρὸς δὲ καὶ Διογένη τὸν Σινωπέα, καὶ μέντοι πλασάμενός τι μεταξὺ τῶν λόγων καὶ αὐτὸς ἐκ Πελοποννησίας γραός, Ἀρκαδικῆς μὲν τὴν οἴκησιν, νομαδικῆς δὲ τὸν βίον, καὶ περὶ τὸ ἐνθουσιᾶν προσευκαιροῦσαν (— ρούσης), ταύτης ἀκηκοέναι περὶ τοῦ ἐκ Σεμέλης Ἡρακλέους τίς τε οὗτος εἴη ὁ ἐκ Σεμέλης καὶ οἷος τὸν βίον, ἀλλά γε καὶ ὅτι ὑπ' αὐτῆς ἀπαγγέλλειν ταῦτα προστέτακται τῷ ἔστιν ὅτε συγκυρήσοι (f. συγκυρήσοντι ἀξίῳ) τοῦ βασιλείου ἐπιτηδεύματος, καὶ τούτοις οὐ μόνον ἐπιρ-

ρώσας τὸ ἑαυτῷ σπουδαζόμενον, εἰ μή που καὶ ὡς ὁμόγλωσσον ἑαυτὸν τούτοις ταῖς προκειμέναις ὑποθέσεσιν ἀποφήνας ἀνεπαχθέστατα τὸ ἔργον συνεπεράνατο. ἃ γὰρ οὗτος τὰ νῦν συμβουλεύειν προείλετο, ἐκείνοις προδιηγορευμένον (—να) ὑπέφηνεν, λεληθότως ἐκ τούτων φιλοτιμούμενος ἑαυτὸν παρίσθαι (παρισῶσαι) τοῖς προεφωδευκόσι τὰ νῦν αὐτῷ πρεσβευόμενα. τοιγὰρ τῇ πρὸς τούτους κοινολογίᾳ, ἐν οἷς τῆς βασιλείου βιοτῆς τε καὶ τάξεως τὰ παράσημα διεξήεσαν, οὐχ ἧττον καὶ οὗτος τὸ μεγαλαυχεῖν ἐπεσπάσατο, πεφυκότος εἰς ἅπαν τοῦ κατ' οὐδὲν ὑπαλλάσσειν τὴν εἰσήγησιν τῶν ἐν τῷ ζῆν προτερημάτων ἐνάμιλλον παριστάνειν καὶ τοῦτον ἐκείνων τῶν προκαταρξάντων βιωφελῶν οὕτω ῥημάτων. τί γάρ φησιν ὁ Ἀσκραῖος ποιμήν; ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος, ὃς ἄλλου εὖ εἰπόντος πείθεται.

Συντόμως τὸ προκείμενον τοῦ εὐπαρακολουθήτου ἕνεκα οὕτω προσακτέον. *Δίων* οὗτος ὁ *Προυσαεὺς* οἷς οὐκ εἶχεν ἐγκαλλωπίσασθαι περιαυτολογίᾳ φημί, ὥσπερ ὁ *Πύλιος Νέστωρ*, ἐπεὶ καὶ τοῦτο εἰς ἀναντίρρητον τοῖς συμβουλεύουσιν ἐπακολουθεῖ ὑπὲρ τοῦ εὐπαράδεκτον εἶναι τὴν ἀπὸ τῶν κρειττόνων παράκλησιν, οἷς οὖν οὕτω παράγειν οὐκ εἶχε, τέχνῃ τοῦτο κατήνυσεν. σύμφωνον ἑαυτὸν ἀποφαίνων τοῖς περὶ βασιλείας εἰρηκόσι σοφοῖς καὶ ὅπως χρὴ βασιλείαν μετιέναι. τὸ γὰρ ὁμόγνωμον καὶ ἰσότιμον τοῖς προαπηγγελκόσι τὰ κεδνὰ ταῦτα βουλεύματα, εἴ τι τῷ Ἀσκραίῳ πιστεύειν (δεῖ) ποιμένι.

Δίωνος τοῦ Προυσαέως βίος. οὗτος ὁ *Δίων Προυσαεὺς* ἦν *Προύσης* τῆς κατὰ τὸν *Ἀσιατικὸν Ὄλυμπον* σὺν ἀγισίᾳ (συναγκείᾳ) τοῦ ἐς θάλασσαν ἀποβλέποντος ὄρους τοῦ Κιανοῦ κόλπου περιειλημ-

μένης, ἥτις καὶ ὕδασίν ἐστιν ὅτι πλείστοις κατάρρυτος ὑπὸ τῷ ἑῴῳ τοῦ τείχους μικρὸν ἄνω τοῦ ἄστεως ἀπὸ πηγῆς ἀθρόου ῥεύματος δαψιλέστατον ὀχετὸν ὑπολαμβάνουσα καὶ τούτῳ τοὺς ἐνοικοῦντας εἰς κόρον δεξιουμένη. παῖς μὲν οὖν ἦν Πασικράτους, σοφιστὴς δὲ τὸ ἐπιτήδευμα. (Hinc Photium describit cum his varietatibus:) οἱ δὲ κατὰ τὸ παρὸν τεῦχος εἰς ὀγδοήκοντα συγκεφαλαιοῦνται. Χρυσόστομον δὲ αὐτὸν ἡ κατ' ἐκεῖνο γενεὰ τὴν ἐπίκλησιν ἀνεγνώριζεν. εἰσὶ δὲ οἱ πλεῖστοι τῶν λόγων αὐτοῦ τοῦ συμβουλευτικοῦ εἴδους. συμπαραπλέκει δὲ τούτῳ καὶ τὸ οἷον δικανικόν, ᾧ καὶ αὐτῷ τὴν ἑαυτοῦ ἀρετὴν ἐνυφαίνει καὶ μάλιστα κατὰ τὸν Ῥοδιακόν. δριμὺς γάρ ἐστι κατὰ τούτων τοῖς ἐνθυμήμασιν, καὶ τὸ συνεστραμμένον — χαρακτῆρα σώζων — γονίμου ὑποσημαίνων — εὐφυῶς ἁρμοζόμενος, χαίρει δὲ καὶ μυθολογήμασι μάλιστα καὶ τούτοις τὰς παραινέσεις πλέκει — αὐτὸν εὕροι — μύθοις ἀποχρώμενον, ἀφελὴς οὖν ἐστιν, ὡς εἴρηται τὰ πολλὰ ταῖς τε ἐννοίαις καὶ ταῖς καθωμιλημέναις καὶ ἐπιπολαζούσαις λέξεσιν — ἐκκλείει ἰδέας — τὸ μὴ οὐχὶ ἀντὶ πολιτικοῦ — διαπλάττειν, εἰ μή που καὶ τοῦτο ἐπὶ ταῖς ἁρμοζούσαις ὑποθέσεσιν. τοιούτοις προοιμίοις ἀναχωροῦν τῆς εἰς ἅπαν μέμψεως ἀπολύοιτο τὸ ἔργον.

Περὶ Δίωνος καὶ τῶν κατ' αὐτὸν καὶ τῆς τοῦ λόγου αὐτοῦ ἰδέας. Ὁ Δίων οὗτος ἦν μὲν Προυσαεύς, Προύσης τῆς πρὸς τῷ Μυσῷ Ὀλύμπῳ, πρὸς δὲ τῇ ἄλλῃ σοφίᾳ καὶ τὰ περὶ λόγους ἐπήσκητο καὶ λέγειν σχεδίως εἰς ἄκρον τῶν καθ' ἑαυτὸν παρεσκευασμένος ζηλωτὸς ἅπασι καὶ ἀπόβλεπτος ἦν. ταύτῃ τοι καὶ τῇ τοῦ λόγου χρησάμενος ῥύμῃ, καὶ πρὸς Νέρωνα ὑπὲρ τῶν ἑαυτοῦ παρρησιασάμενος φίλων, ἀει-

φυγίας (ἀειφυγίαν Paris. 2958) κατεδικάσθη καὶ ἦν τῷ ζημιώματι ἐπίτιμος τούτῳ ἐς ὅτε Οὐεσπασιανὸν ἡ Ῥωμαίων εὐτυχεῖ (εὐτύχει) πολιτεία, ᾧ συγγενόμενος κατὰ τὴν Νειλῴαν Ἀλεξάνδρειαν καὶ πολλὰ τῶν βασιλεῖ ὑποθέμενος ἀνηκόντων τέλος καὶ τοὺς παρόντας βασιλικοὺς λόγους αὐτῷ ἐξεπόνησεν. Χρυσόστομος δὲ κατὰ τὸν λόγον οὐχ οὕτως ὅσον διά τι σύμπτωμα ἐπὶ τὸ εὐσχημονέστερον μεταποιούμενον ἐκλήθη. τῇ γὰρ ἀπὸ τοῦ στόματος ἀποφορᾷ οὐ πάνυ εὐτυχεῖ ἐχρῆτο, ὡς δὴ καὶ ἄλλοι πολλοί, καὶ ὁ τοὺς λόγους θεῖος ἀπαγγέλλει ἀνήρ. φησὶ γὰρ περὶ αὐτοῦ ἐν ἰαμβείοις αὐτοῦ οὕτως.

Δίων ἀνέπνει, φασίν, οὐ μάλ' ἡδύ τι·
τοῦτον λέγω Δίωνα, οὗ πολὺς λόγος.
καὶ τοῦτ' ἐκερτόμησε τῶν τις ἀστικῶν.
τὸν δ' ὡς ἰδεῖν γυναῖκα τὴν αὐτοῦ, φράσαι,
Τί τοῦτο; οὐ γάρ ἔφρασάς μοι τὴν νόσον.
καὶ τὴν σὺν ὅρκῳ, Τοῦτο πάντων ἀρρένων,
εἰπεῖν, τὸ σύμπτωμ' ᾠόμην, οὐ σοῦ μόνου,
τοσοῦτον ἀνδρῶν καὶ φίλων ἀποστάτιν.
ὁ γὰρ λόγος δίδαγμα τοῦ σεμνοῦ τρόπου.

ἀντὶ τοίνυν τοῦ Ὀζόστομος ἐλέχθη εὐφήμως Χρυσόστομος. *) ἰδέᾳ δὲ κέχρηται συγκράτῳ τοῦ λόγου Πλατωνικῇ καὶ Λυσιακῇ, οὔτε τὸ διῃρμένον τοῦ Πλάτωνος τῆς Λυσιακῆς ἀπολύων ἁπλότητος, οὔτε

*) Schol. Luciani Hermotim. c. 34, eadem de Gelone Syracusano narrantis: Τοῦτο καὶ περὶ Δίωνος ἱστοροῦσιν τοῦ Προυσαέως, ὃν καὶ διὰ τοῦτο κατ' εὐφημισμὸν Χρυσόστομον ἐπωνόμασαν. Eunapius Vit. Soph. p. 3: Δίων ὁ ἐκ Βιθυνίας, ὃν ἐπεκάλουν Χρυσόστομον. Theodorus Prodromus *Notices et Extraits* vol. 6, p. 554: Ἐθαύμαζεν ὁ Ἕλλην τὴν Δίωνος γλῶσσαν καὶ χρυσῆν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ πράγματος προσηγόρευ-

τὸ Λυσιακὸν εἰς ἁπλότητα ἐπιτετηδευμένον τῆς Πλατωνικῆς σεμνότητος ἀποστερῶν, ἀλλὰ καὶ σεμνολογῶν μετὰ ἀφελείας καὶ τὴν ἀφέλειαν ἐξαίρων διὰ σεμνότητος.

Suidas in v.: Δίων ὁ Πασικράτους, Προυσαεύς, σοφιστὴς καὶ φιλόσοφος, ὃν Χρυσόστομον ἐκάλεσαν. ἀντεποιεῖτο δὲ σεμνότητος, ὡς καὶ λεοντῆν φορῶν προϊέναι. ἦν δὲ λεπτὸς τὸ σῶμα, καὶ διέτριψε τὸ πλεῖστον παρὰ Τραιανῷ τῷ Καίσαρι, ὡς καὶ συγκαθέξεσθαι ἐν τῷ βασιλικῷ ὀχήματι. ἔγραψεν, Εἰ φθαρτὸς ὁ κόσμος, Ἐγκώμιον Ἡρακλέους καὶ Πλάτωνος, Ὑπὲρ Ὁμήρου πρὸς Πλάτωνα δ', Περὶ τῶν Ἀλεξάνδρου ἀρετῶν η'. Brevius Eudocia p. 138, quae omisso καὶ Πλάτωνος, tum πρὸς Πλάτωνα λόγους τέσσαρας — ἀρετῶν λόγους ὀκτώ. καὶ ἄλλα. Γετικὰ Dioni Cassio tribuentem Suidam notavi p. 315.

σεν. Et ibid.: Τὴν δ' ἱεράν σου γλῶσσαν, ἱερομνῆμον, διωνίζουσαν μὲν δίχα τοῦ ἀφελοῦς καὶ χρυσίζουσαν κ. τ. λ. Tzetzes Exeg. Il. p. 155, 13, quum p. 12, 17 Dionem Χρυσόστομον vocatum dixisset, addit: Καλούμενον τὸν Δίωνα τοῦτον Χρυσόστομον αὐτὸς κατονομάζω κοπρόστομον, ὅτι ἐν τῷ Τρωικῷ τραχέως Ὁμήρου καθάπ (τεται).

EX THEODORI METOCHITAE MISCELLANEIS

p. 141 — 149.

Περὶ Δίωνος, ᾧ Προῦσα πατρίς, πλεῖστ' εἴρηται Συνεσίῳ, καὶ ἴσασιν, ὅσοις τὰ ἐκείνου πάντως σπουδάζεται, τῆς τε σοφίας αὐτοῦ πέρι καὶ τῆς τοῦ βίου αἱρέσεως πρώτης τε καὶ δευτέρας καὶ ὅ,τι δήποτε τῆς τοῦ βίου μεταθέσεως αἴτιον τῷ ἀνδρί, μᾶλλον δὲ μετ' ἀληθείας ἐρεῖν ἴσασί περὶ τούτων, ὅσοις τὰ Δίωνος ἐπιμελές ἐστιν εἰδέναι βιβλία, πλεῖστά τε καὶ διαφόρου κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ἕξεως, ἐξ ὧν τήν τε κατὰ τὸν βίον τοῦ ἀνδρὸς ἱστορίαν ἔχομεν συλλογίζεσθαι καὶ ἅμα τὴν διάθεσιν τῆς σοφίας αὐτοῦ, νῦν μὲν ῥητορικῶς ἐπιχειροῦσαν, νῦν δὲ φιλοσόφῳ πρέπουσαν, ἅμα δὲ καὶ τὴν ἐργασίαν τῆς γλώττης κατ' ἀμφότερα προσήκουσαν, μηδὲν ἧττον ἐπαινεῖσθαι κατ' ἀμφότερα δικαίαν, ὡς κατ' ἄμφω καιροῦ τυγχάνουσαν, καὶ μὴν ἔτι, κἂν εἰ μετ' ἐνστάσεων καὶ σκοπῶν οὐχ ὁμοίων, ἀλλ' ἀκολούθων πρὸς τοῦ βίου τὴν ἐφ' ἑκάτερα πρόθεσιν, ἀλλὰ καὶ ὅμως αὖθις ἐμφερὲς ἔχουσαν τὸ χρῶμα καὶ τοὺς ἐπιφαινομένους τοῦ λέγειν τύπους καὶ τὴν ἐν τῇ φωνῇ διοίκησιν. ἀλλ' ἔμοιγε τοῦτο νῦν ἔπεισι σημειοῦσθαι, καὶ πολλάκις γὰρ ἐπεσκεψάμην καὶ τὸν βουλόμενον προσέχειν ἀξιῶ τὸν νοῦν καὶ συλλογίζεσθαι, ὅτι δὴ τὼ ἄνδρε τώδε, Δίων τε καὶ Συνέσιος, περὶ τὴν φωνὴν κατ' οὐδὲν ὡς εἰπεῖν ἐοικότε πλεῖσθ' ὅμως ἔχε-

τὸ Λυσιακὸν εἰς ἁπλότητα ἐπιτετηδευμένον τῆς Ι τωνικῆς σεμνότητος ἀποστερῶν, ἀλλὰ καὶ σεμι γῶν μετὰ ἀφελείας καὶ τὴν ἀφέλειαν ἐξαίρω σεμνότητος.

Suidas in v.: Δίων ὁ Πασικράτους, Προυσ σοφιστὴς καὶ φιλόσοφος, ὃν Χρυσόστομον ἐκάλ ἀντεποιεῖτο δὲ σεμνότητος, ὡς καὶ λεοντῆν φ προϊέναι. ἦν δὲ λεπτὸς τὸ σῶμα, καὶ διέτριψ πλεῖστον παρὰ Τραιανῷ τῷ Καίσαρι, ὡς καὶ συ θέξεσθαι ἐν τῷ βασιλικῷ ὀχήματι. ἔγραψεν φθαρτὸς ὁ κόσμος, Ἐγκώμιον Ἡρακλέους καὶ Ι τωνος, Ὑπὲρ Ὁμήρου πρὸς Πλάτωνα δ', Περὶ Ἀλεξάνδρου ἀρετῶν η'. Brevius Eudocia p. 138, omisso καὶ Πλάτωνος, tum πρὸς Πλάτωνα λόγους σαρας — ἀρετῶν λόγους ὀκτὼ. καὶ ἄλλα. Γ Dioni Cassio tribuentem Suidam notavi p. 315.

σεν. Et ibid.: Τὴν δ' ἱεράν σου γλῶσσαν, ἱερομνήμον, νίζουσαν μὲν δίχα τοῦ ἀφελοῦς καὶ χρυσίζουσαν κ. Tzetzes Exeg. Il. p. 155, 13, quum p. 12, 17 Dionem Χ στομον vocatum dixisset, addit: Καλούμενον τὸν Δίωνα τον Χρυσόστομον αὐτὸς κατονομάζω κοπρόστομον, ὅτι ἐ Τρωικῷ τραχέως Ὁμήρου καθάπ (τεται).

θήκῃ δὲ καθ' ὁτιοῦν οὔ. καὶ οὐκ οἶδ' εἴ τις ἂν καὶ ἄλλος κατὰ Συνέσιον καὶ τὰ χαμερπῆ καὶ γλυκάζοντα συνέχειν τε καὶ σεμνύνειν ἀναφέρων τῷ δρόμῳ τε καὶ τῇ συνθήκῃ αἱροῖτό τε καὶ δύναιτο· Δίων δὲ πᾶν τοὐναντίον ὁρᾶται, ὅς γε καὶ τὰς ἀξιωματικὰς αὐτὰς ὑποθέσεις ἀκόμψως καὶ ἀφελῶς προφέρειν εἴωθεν. ἀλλὰ καὶ ὅμως ὑπεναντίως οὕτως ὅσον γ' εἰς τὸ φαινόμενον τῆς ἀπαγγελίας τῷ λέγειν χρώμενοι οὐκ ὀλίγα τοῖς καλῶς ξυνορῶσιν ἔχουσι κοινά, καὶ καθὼς ἔφην, ὁ δεύτερος ἥκων Συνέσιος αὐτὸς ἐπιεικῶς χαίρει τῷ Δίωνι. καὶ οὐ λέγω νῦν κατὰ τὴν φιλόσοφον ἀμέλει πρόθεσιν, καὶ τοῦτο μὲν γάρ, ἀλλ' ὅτι καὶ τὸ γόνιμον ἄρ' ἑκάτερος ταῖς αὐτὸς αὐτοῦ ὑποθέσεσιν ἐμφερὲς ἔχουσι, καὶ ταῖς ἐπιβολαῖς τῆς γνώμης εἰς τὰ παραπλήσια φέρονται, καὶ μάλιστά γε τῷ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ἤθει κομιδῇ ξυγγενεῖ τοὺς λόγους αὐτῶν παθητικοὺς ποιοῦσι καὶ γοητεύειν εὖ μάλ' ὡς ἀληθῶς τὸν ἀκροώμενον οἴω τ' ἐστὸν ἄμφω. τόγε δὴ καὶ ἴσμεν ἅπαντες, ὅσοι τῶν λόγων αὐτῶν πεπειράμεθα, καὶ εἰ μὴ νεμεσήσαι τις ἴσως ὡς ἐρῶ, πολλάκις δὴ καὶ τοῖς αὐτοῖς ὁ δεύτερος οἷς φθάσας ὁ Δίων ὁρᾶται χρώμενος, καὶ οὐ φείδεται οὐδ' αἰδεῖται τοὺς ἐποπτεύοντας. καὶ μὴν οὐ κατ' ἦθος ἄρα μόνον οὕτως ὁρᾶται χρώμενος, ὃ νῦν ὁ λόγος ἠβούλετο, ἀλλ' ἔτι πω καὶ θαυμάζω μάλιστ' ἔγωγε ξυνορῶν, ὅτι καὶ νοήμαθ' ὅλα τῶν Δίωνος ἀφαιρεῖται Συνέσιος εἰς κατασκευὴν ὧν ἑκάστοθ' αἱρεῖται καὶ σπουδάζει, μάλιστα δὴ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν σπουδάζων καὶ τὴν ἔνστασιν ἔχων ὧν καὶ Δίων αὐτός, καὶ κρατύνει τὸ προκείμενον ταὐτό γε ὄν, ὃ καὶ Δίωνι, διὰ τῶν αὐτῶν ἐννοημάτων καὶ ἐπιχειρήσεων, ὧν φθάσας ἐκεῖνος ἀνύτει προενεγκών, ὡς ἀληθῶς βέλ-

τιστα πρὸς τὴν χρείαν καὶ οὐ ποιεῖται μόνον τὸν νοῦν ἑαυτοῦ καὶ κοινόν, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ τὰ ῥήματα αὐτὰ καὶ τὴν σύνθεσιν ἔπειτ' αὐτὴν τοῦ λόγου μὴ συγκαλύπτων ὁπηοῦν, ὡς ἄρα ἀλλοτρίοις χρώμενος, καὶ ὁρᾶν ἔστιν οὑτωσὶ πλεῖστα μάλιστα καὶ κατ' ἄλλα τῶν βιβλίων ἀμφοῖν. ὁ δ' οὖν βασιλικὸς Συνεσίου, οἶμαι, καὶ ῥᾷστ' ἔξεστιν ὁρᾶν, οὐκ ὀλίγα τῶν Δίωνος βασιλικῶν ἀποφέρεται κατασκευάζων τὴν πρόθεσιν αὐτοῖς ῥήμασι, καὶ τίθησιν ὡς οἰκεῖ' αὐτοῦ Συνεσίου, ἀλλ' οὐ μὴν ὡς ἄλλου κατὰ χρείαν δή τινα πρὸς πίστωσιν τῶν σπουδαζομένων, ὡς καὶ τοῦτ' εἰώθασιν ἐνίοθ' οἱ λέγοντες. ἀλλ' ὅ γε δὴ Συνέσιος, ἧπερ εἴρηται, μηδὲν εὐλαβούμενος, εἴ τις ἂν ξυνορῴη, συνυφαίνων τὸν λόγον ὡς οἴκοθεν τρέχων ἅμα πρόσω φασὶ καὶ ὀπίσω καὶ συνεχῆ μετὰ τῶν αὐτὸς αὑτοῦ καὶ γνησίων τῆς φορᾶς ποιούμενος. καὶ τοῦτο μὲν οὕτω. καὶ κοινά γε ἀμφοῖν τῆς φωνῆς οὐκ ὀλίγα. τὸ δέ γε πλεῖστον μάλιστα καὶ τοῖς πλείστοις δῆλον ἀπὸ τῶν ἐναντίων ἰδεῶν καὶ διαθέσεων τοὺς λόγους αὐτῶν χρωματίζουσι. καὶ Συνεσίου μὲν εἴρηται πέρι, μέτρια μέν, ἀλλ' ἴσως γε τὴν εὐτονίαν ἀποχρώντως παριστῶντα τῆς ἑρμηνείας τῶν λόγων, καὶ ὅτι, εἰ δή τις καὶ ἄλλος, φεύγει τὸ ἀφελές, εἰ καὶ μὴ δεινός ἐστι μήτε κατὰ φύσιν μήτε κατ' ἐπιτήδευσιν. φεύγει δ' οὖν, ὡς ἔφην, παντὶ τρόπῳ τὸ ἀφελές, καὶ δύναται καὶ αἱρεῖται κατ' ἔθος ἐπίτηδες καὶ τὰ καθάπαξ εὐτελέστερα τῶν πραγμάτων τε καὶ ἐννοημάτων ἐπιμελείᾳ τινὶ τῆς γλώττης ἐξαίρειν ὁπηοῦν καὶ λογοειδῶς ἀπαγγέλλειν. Δίωνι δὲ πλείστη πάνυ τοι τῆς ἀφελείας ἐπιμέλεια τῷ λέγειν, καὶ κατὰ φύσιν μὲν οὕτω ταῖς ἀληθείαις χαίρει, ἀλλὰ καὶ πολὺ τοῦτ' ἔργον αὐτῷ καὶ σπουδῆς πάσης ὡς εἰπεῖν

ἀξιούμενον ἐπίτηδες πλάττεσθαι τὸ ἀφελές τε καὶ ὕπτιον καὶ ἀποίητον· καὶ ὥσπερ δή τι ἄλλο ἄλλῳ τω, καὶ αὐτῷ πρόθεσίς ἐστι τὸ ἄκομψον, καὶ τὸ θαυμάσιον δεινότης ἐστὶν αὐτῷ κατὰ μέθοδον ἡ ἀφέλεια, καὶ κατὰ φύσιν δοκοῦσα πολὺ μᾶλλόν ἐστιν ὑποκρίσεως ἔργον, καὶ τὸ πειστικὸν αὐτὸ μᾶλλον πράττει τῇ δοκούσῃ γε ἀπλαστίᾳ καὶ τῷ φαινομένῳ ῥᾳδίῳ τε καὶ ἀτημελήτῳ, καὶ τὰς ἐννοήσεις ἁπλᾶς ὡς εἰπεῖν προφέρων καὶ ἀκόμψως χρώμενος, ὡς ἄρα μηδὲν ἐν φροντίδι τινὶ μεθόδου τινὸς καὶ διοικήσεως εὖ μάλ' ἐπηλυγάζεται καὶ λανθάνειν πειρᾶται συνέλκων ἀσείστως τε καὶ ἀνυπόπτως τὸν ἀκροατὴν ἃ βούλεται, μὴ προσποιούμενος ἀγωνίζεσθαι. καὶ δῆλός ἐστι μὲν οὕτως ἄρ' ἔχων, εἴ τις οὐχ ἁπλοϊκῶς ἐμπίπτων εὖ μάλ' ἀξιοῖ προσέχειν τὸν νοῦν οἷς λέγει. δῆλος δὲ καὶ ὅτι δεῆσαν αὐτῷ πρὸς ἄσκησιν τοῦ λέγειν ἐκκαλέσασθαί τινα τῶν ἐπιτηδείων καὶ παραδοῦναι τοὺς ἐκ τῶν πάλαι πρότερον δοκίμων καὶ τῶν ἔγγιστ' αὐτῷ καὶ οὐ πόρρω τῶν χρόνων λυσιτελήσοντας εἰς ὃ προτρέπεται τὴν εὐφωνίαν αὐτὴν δηλαδὴ καὶ τὴν τοῦ λέγειν ὡς βέλτιστα μελέτην. παρατίθεται μὲν αὐτῷ φίλους ἄνδρας, οἷς δέοι ἂν ἐν τοῖς βιβλίοις συγγίνεσθαι καὶ γυμνάζειν τὴν φωνὴν κατ' ἐκείνους τυπούμενον, μάλιστα δ' ἐπαινεῖ καὶ συνίστησιν εἰς τοὔργον καὶ τὴν ἐπιμέλειαν ταύτην Ξενοφῶντα τὸν Γρύλλου, τὸν Ἀττικὸν μέν, εἰ δή τις καὶ ἄλλος, καὶ γένος καὶ γλῶτταν, τῇ δὲ τῆς φωνῆς ἰδέᾳ χρησάμενον μετὰ τῆς κατὰ φύσιν καὶ ἐν σκηνῇ καὶ δράματι ταύτης ἀφελείας πάντων μάλιστα τῶν ἄλλων Ἑλλήνων παλαιῶν τε καὶ νέων καὶ ὅσοι κατ' αὐτὸν Σωκρατικοὶ καὶ μετὰ φιλοσόφου προθέσεως ἐβίωσαν καὶ ὅσοι κατ' αὐτὸν πάλιν ῥητορικῶς. οὕτω δὴ κἀντεῦθεν προδείκνυσι

καὶ πιστοῦται τὰ περὶ αὐτοῦ νῦν ἡμῖν λεγόμενα. γὰρ χαίρει καὶ οἷς ἥδεται ξυνὼν καὶ φίλους ἄν καὶ οἷς τὰ βέλτιστα βούλεται, προτρέπεταί γε αὐτῶν χρῆσθαι. τοιοῦτος αὐτός ἐστι πάντως τ ἐπαινῶν οἷς χρῆται, καὶ χρώμενος αὐτὸς τέως καὶ τοὺς ἐπιτηδείους προσέχειν βούλεται. οὐ ἄλλοις βελτίοσιν ἢ καὶ αὐτὸς ἐχρήσατο προσε ἠξίωσεν ἄν, οὐδὲ φίλους ἔκρινεν ἂν ὥστε καὶ καλλίστων δι' ἑαυτοῦ τυχεῖν πλεῖν ἢ ἑαυτόν, μὴν αὖθις, ὧν ἑαυτῷ βελτίστων ᾠήθη, τἀναντία ρετίθετο φίλοις, καὶ μάλιστ' ἀδικεῖν ἄνδρας ἐπ δείους ἐπειρᾶτο σφόδρα τιμῶντας αὐτὸν καὶ πε μένους ἀνυπόπτως, ὁ μηδ' ἐχθροὺς ἀδικεῖν τῷ προθέμενος, καὶ πάντας εἰς τὴν αὐτὴν αἵρεσιν λους τε καὶ μὴ συμπείθων.

INDEX NOMINUM.

r.

INDEX SCRIPTORUM.

.1 on